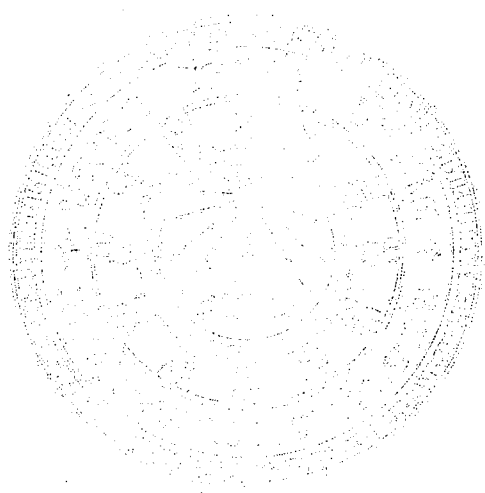
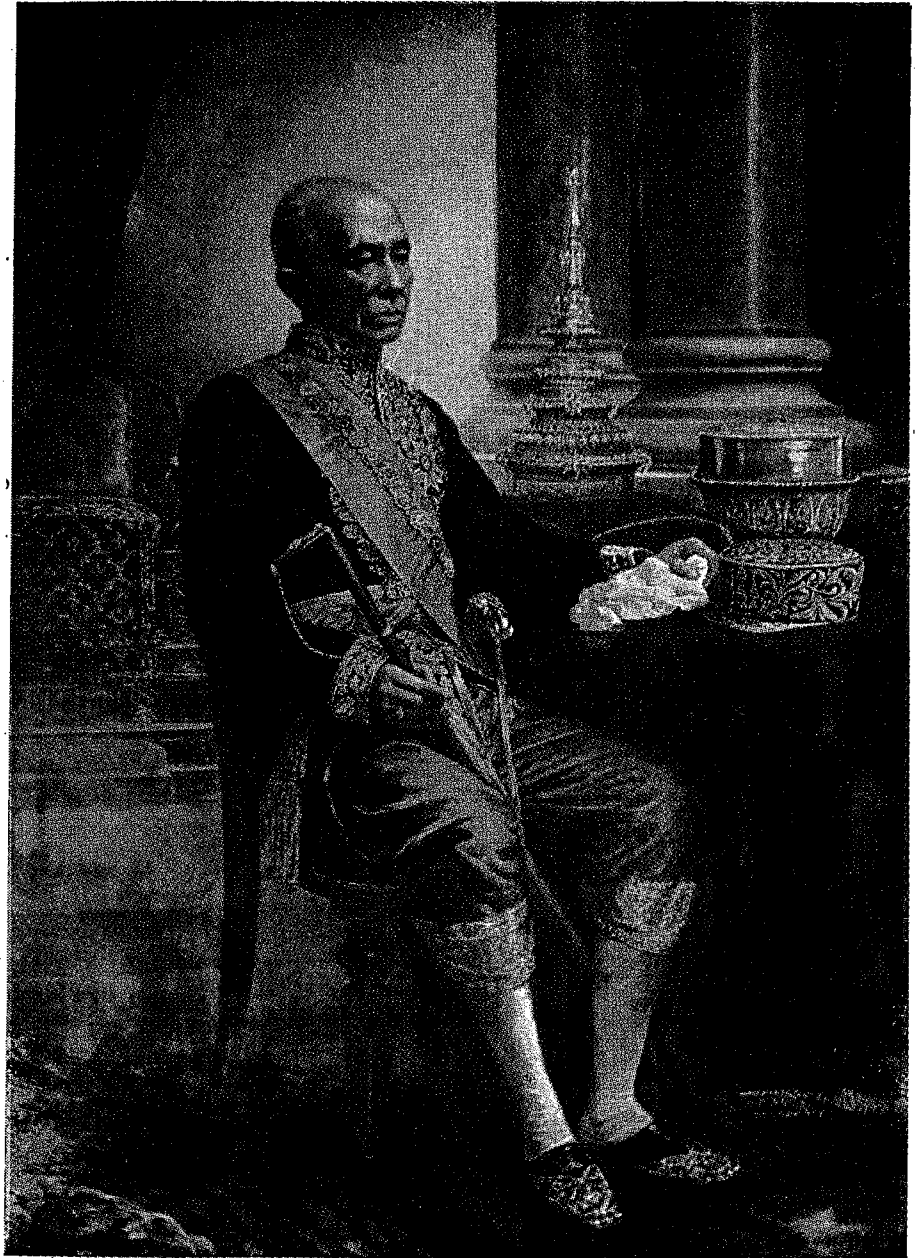

วินยปฎิเก
มหาวคฺคปาติ

พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล พระอัฐมรามาธิบดินทร พระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วินยปิฎก

มหาวคคปาติ

(ทุติยภาค)

ไทย - ธรรม

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ปกาสิตา

อนุสรณ์

พุทธศักราช ๒๕๐๐

พิมพ์ หน่วยพิมพ์และจำหน่ายคำสอนอัน

(โรงพิมพ์การศาสนา)

ถนนบำรุงเมือง ๓๓๕ — ๓๓๖ ซอยบ้านบาตร แขวงวัดสระเกศ นครหลวงกรุงเทพธนบุรี

โทรศัพท์ 812351

นายพยุหะ ทิพย์เนตร ผู้จัดการและผู้พิมพ์โฆษณา

พุทธศักราช ๒๕๓๕

นิทานพจน์

คำว่า เตปิฏก หรือเรียกในภาษาไทยว่า พระไตรปิฏก นั้น หมายถึง
เอาคำสอนของพระพุทธเจ้าที่เรียกว่า พระพุทธพจน์

พระพุทธพจน์นั้น ท่านนับเป็น ๓ ตอน คือ ปฐมพุทธพจน์ ๑ มัชฌิม-
พุทธพจน์ ๑ บัณฑิตพุทธพจน์ ๑

พระอุทานที่พระพุทธเจ้าตรัสแต่งตั้งออกครั้งแรก ขณะที่พระองค์ตรัสรู้ใหม่ ๆ
ณ มหาโพธิบัลลังก์ว่า “ยथा หเว ปาตุภวณฺติ ชมฺมา ฯ เป ฯ สุริโยว
โสภาสยมนฺตติฏฺฐ” ดังนี้ จัดเป็น ปฐมพุทธพจน์

คำสอนที่พระพุทธเจ้าตรัสสอนครั้งสุดท้าย เมื่อทรงบรรทมอยู่ระหว่างคันรับ
ทองคำ สมัยจะเสด็จปรินิพพานว่า “หนุตทานิ ภิกฺขเว อามนฺคยา มิ โว, วยชฺชมา
สงฺขารธา, อปฺปมาเทน สมฺปาเทถ” ดังนี้ จัดเป็น บัณฑิตพุทธพจน์

พระสังฆกรรมอันประกาศต่อกรรม ที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ตลอดเวลา
๔๕ พระวัสส์ว่า ซึ่งอยู่ในระหว่างกลางปฐมพุทธพจน์และบัณฑิตพุทธพจน์ทั้ง ๒ นั้น
จัดเป็น มัชฌิมพุทธพจน์

พระพุทธพจน์ทั้งหมดนั้นนั้น เมื่อว่าโดย ปิฏก ท่านจัดเป็น ๓ ปิฏก คือ
วินัยปิฏก ๑ สุตตันตปิฏก ๑ อภิธรรมปิฏก ๑ เมื่อว่าโดย นิกาย ท่านจัดเป็น
๕ นิกาย คือ ทมฺนิกาย ๑ มัชฌิมนิกาย ๑ สังยุตตนิกาย ๑ อังคุตตรนิกาย ๑
ขุททกนิกาย ๑ เมื่อว่าโดย องค์ ท่านจัดเป็น ๘ องค์ คือ สุตตะ ๑ เคยยะ ๑
เวทยากรณะ ๑ คาถา ๑ อุทานะ ๑ อิติวุตตกะ ๑ ชาดก ๑ อัปฺปสุตฺตัมมะ ๑
เวทํลลิตะ ๑ เมื่อว่าโดย ธรรมจันทร ท่านจัดเป็น ๘๔,๐๐๐ ธรรมจันทร

พระพุทธพจน์นั้น แม้จะได้บัญญัติให้มชื่อต่าง ๆ เช่นนั้น ก็เป็นเพียงสมมติ
ไปตามโลกโวหาร เพื่อประโยชน์และสะดวกในการเรียกขานตามความประสงค์ของ

(ข)

ชาวโลกเท่านั้น ส่วนอรรถสํารของพระพุทธพจน์นั้น ยังคงความยืนประกาศ
อมตรมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มิได้เปลี่ยนแปลงไปตามสมมติโวหารนั้นๆ ในนาม
เหล่านั้น ที่นิยมใช้เรียกกันเป็นส่วนมาก จนรู้จักกันได้อย่างแพร่หลายในวงพุทธศาสนิก
ทั่วไปนั้นในนามว่า เตปิฎก หรือ พระไตรปิฎก ที่หมายความว่า ปิฎก ๓ คือ
วินัยปิฎก สุตตันตปิฎก อภิธรรมปิฎก

วินัยปิฎก เป็นที่รวบรวมไว้ซึ่งพระพุทธพจน์ที่ทรงบัญญัติแต่งตั้งขึ้นไว้ด้วย
ให้เป็นพุทธอาณา คือ กฎข้อบังคับสำหรับเป็นเครื่องรักษาพุทธบริษัทให้ประพฤติเป็น
ระเบียบเรียบร้อย ไม่ทำตนและหมู่คณะให้เกิดความวิบัติสํารเดือตรอน สุตตันต-
ปิฎก เป็นที่รวบรวมไว้ซึ่งพระพุทธพจน์ที่ทรงแสดงไว้โดยโวหารเทศนาเป็นส่วนมาก คือ
ทรงแสดงธรรมอนุโลมตามสมมติบัญญัติของโลก อภิธรรมปิฎก เป็นที่รวบรวมไว้
ซึ่งพระพุทธพจน์ที่ทรงแสดงไว้โดยปรมัตถเทศนาเป็นส่วนมาก โดยทรงแสดงธรรมมุ่ง
ชี้สภาวะ คือความจริงเป็นใหญ่ ใจความก็คือ วินัยปิฎก ได้แก่พระพุทธพจน์ที่ทรง
สอนให้มีศีลสัมบัติ สุตตันตปิฎก ได้แก่พระพุทธพจน์ที่ทรงสอนให้มีสมาธิสัมบัติ
อภิธรรมปิฎก ได้แก่พระพุทธพจน์ที่ทรงสอนให้มีปัญญาสัมบัติ บุคคลผู้มีศีลสัมบัติ
ย่อมละความชั่วอย่างหยาบทางกายวาจาได้ เป็นคตังคปหาน บุคคลผู้มีสมาธิสัมบัติ
ย่อมละความชั่วอย่างกตาง ทักขณัมมทำใจให้เศร้าหมองได้ เป็นวิกขัมภนปหาน บุคคล
ผู้มีปัญญาสัมบัติ ย่อมละความชั่วอย่างละเอียด คือ อนุสัยกิเลสที่นอนนิ่งอยู่ในสันดานได้
เป็นสมุจเฉตปหาน

การเรียนรู้พระพุทธพจน์ คือ พระไตรปิฎกนั้น เรียกว่า ปริยัติธรรม การ
ปฏิบัติตามที่รู้ คือ เจริญสมถภาวนา และ วิปัสสนาภาวนา เรียกว่า ปฏิบัติธรรม
การได้บรรลุถึงผลแห่งการปฏิบัติ คือ มรรค ผล นิพพาน อันเป็นที่พ้นจากทุกข์ทั้งปวง
เรียกว่า ปฏิเวธธรรม

พระพุทธพจน์คือ พระไตรปิฎก มีคุณค่ายิ่งกว่าสิ่งอื่นใด ด้วยเป็นเหตุ
ปัจจัยให้ได้บรรลุถึงผลอันสุดยอด คือ พระนิพพานดังกล่าวมา ชาวพุทธจึงได้ช่วยกัน

(ก)

เทิดทูนและรักษาไว้เป็นอย่างดี ด้วยการสั่งให้รู้ ที่เรียกว่า คัมภีร์ระ และการปฏิบัติตามให้ได้ผล ที่เรียกว่า วิปัสสนาธุระ เป็นมรดกตกทอดสืบ ๆ กันมาจนถึงปัจจุบัน อันเป็นเวลาานถึง ๒๕๐๐ ปีแล้ว

มรรค ผล นิพพาน จะปรากฏขึ้นได้ ก็ด้วยการปฏิบัติถูกต้องตามการปฏิบัติถูกต้องปฏิบัติชอบจะเป็นไปได้ ก็ด้วยอาศัยการเรียนรู้พระพุทธรูปอันคือพระไตรปิฎก ด้วยเหตุนี้ พระไตรปิฎกจึงเป็นสิ่งจำเป็นโดยแท้ ที่นักศึกษาพระพุทธรูปศาสนาชั้นสูงจะพึงศึกษาเล่าเรียนให้รู้แจ้งจัดเจน เพื่อเป็นมรดุฐานแห่งสัมมาปฏิบัติและมรรคผล นิพพาน

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ได้ปรารภถึงเหตุ ๓ ประการ คือ

๑. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อันเป็นมหาวิทยาลัยสงฆ์ ซึ่งพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ได้ทรงสถาปนาขึ้นไว้ให้เป็นสถานที่ศึกษาวิชาพระพุทธรูปศาสนาชั้นสูงของคณะสงฆ์ฝ่ายมหานิกาย ณ วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ ตั้งแต่เมื่อ พ.ศ. ๒๔๓๒ ดังมีรายละเอียดปรากฏอยู่ในพระราชปรารภ เรื่องประกาศสร้างตึกเสนาสน์ราชวิทยาลัยลงวันที่ ๓๓ กันยายน พ.ศ. ๒๔๓๙ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้ถาวรและวัฒนามาโดยลำดับตามพระราชประสงค์ ดังปรากฏเห็นเป็นประจักษ์ในปัจจุบัน ก็การศึกษาวิชาพระพุทธรูปศาสนาชั้นสูงนั้น โดยตรงก็คือศึกษาพระไตรปิฎกภาษาบาลีอันเป็นพุทธวจนะจากพระโอษฐ์เป็นส่วนใหญ่ แต่ขณะนี้ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยไม่มีพระไตรปิฎกภาษาบาลีสำหรับเป็นหลักสูตรของนักศึกษาเป็นส่วนของคนโดยเฉพาะ และถึงเวลาจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องใช้หนังสือพระไตรปิฎกภาษาบาลี เป็นหลักสูตรของนักศึกษาชั้นสูงของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยแล้ว

๒. หนังสือพระไตรปิฎกภาษาบาลีของไทยเรานั้น ครั้งโบราณใช้จารลงในใบลานด้วยอักษรขอมบ้าง ด้วยอักษรไทยพม่าและไทยอีสานบ้าง ต่อมาได้ดัดพิมพ์

(๗)

เป็นเล่มสมุดด้วยตัวอักษรไทย ๒ ครั้ง ครั้งแรก พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พิมพ์ในมณฑลสมัยทรงดำรงศิริราชสมบัติครบ ๒๕ ปี เมื่อพุทธศักราช ๒๔๓๓ ครั้งที่ ๒ พุทธศักราช ๒๔๖๘ มีพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาประชาธิปก พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นพระประมุข ให้พิมพ์อุทิศถวายพระราชกุศลแด่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาประชาธิปก พระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งได้เริ่มทำตั้งแต่พุทธศักราช ๒๔๖๘ ปัจจุบันพระไตรปิฎกเล่มสมุดอักษรไทยทั้ง ๒ สมัยนั้น สมัยแรกได้หมดสิ้นไปไม่มีจำหน่าย ที่เหลืออยู่กระด้างก็เสื่อมคุณภาพ ไม่สามารถที่จะนำมาศึกษาได้เรียนสมัยที่ ๒ ยังเหลืออยู่ แต่มีจำนวนน้อยไม่พอที่จะจำหน่ายแจก และนำมาศึกษาได้เรียนในมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัยให้เพียงพอแก่ความประสงค์

๓. ประจวบเหมาะมณฑลสมัย ๒๕ แห่งพุทธศตวรรษ ซึ่งมาบรรจบครบปี โดยศาสนจักรนิยมในเดือนพฤษภาคม (วันเพ็ญเดือน ๖) พ.ศ. ๒๕๐๐ พุทธศาสนิกชนชาวไทยทั้งมวล อันมีพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและคณะรัฐบาลเป็นประมุข ได้ร่วมกุศลจิตพร้อมใจกันประกอบพิธีการเฉลิมฉลองเป็นการเอิกเกริกมโหฬาร ซึ่งยังไม่เคยมีมาในส่วนของศักราชภาคหนึ่งหลัง ดังที่ทางราชการประกาศให้ทราบและเชิญชวนให้ร่วมบำเพ็ญมหากุศลอยู่แล้วนั้น เนื่องในงานมณฑลสมัยอันหาได้ยากยิ่งครั้งนี้ มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย ในฐานะเป็นมหาวิทยาลัยฝ่ายพระพุทธศาสนา มีกุศลเจตนาอันแรงกล้า ในอันที่จะสร้างตั้งอันเป็นมงคลไว้เป็นอนุสรณ์สำหรับอนุชนด้อย่างหนึ่ง และให้เป็นสิ่งที่เหมาะสมกับเหตุการณ์อันสำคัญครั้งนี้ จึงเห็นว่าการตั้งอันเป็นมงคลและเหมาะสมที่สุดนั้นคือ หนังสือพระไตรปิฎกภาษาบาลี

ด้วยเหตุดังกล่าวข้างต้น มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย จึงตกลงให้ชำระและตีพิมพ์พระไตรปิฎกภาษาบาลีขึ้นเป็นอนุสรณ์ในโอกาสครบ ๒๕ พุทธศตวรรษ โดยให้ชื่อว่า มหาจุฬาไตรปิฎก หรือเรียกในภาษาไทยว่า พระไตรปิฎกฉบับมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย จำนวน ๒๕๐๐ จบ เท่ากับจำนวนพุทธศักราช ๒๕๐๐

(ง)

ฉบับหนึ่งจัดเป็นเล่มสมุดจำนวน ๔๕ เล่ม เท่ากับระยะกาลประกาศพระศาสนาของสมเด็จพระ
พระสัมมาสัมพุทธเจ้า คือ พระวินัยปิฎก ๘ เล่ม พระสุตตันตปิฎก ๒๕ เล่ม พระ
อภิธรรมปิฎก ๑๒ เล่ม เมื่อพิมพ์ ๒๕๐๐ ฉบับ จึงเป็นหนังสือทั้งสิ้น ๑๑๒,๕๐๐ เล่ม

การชำระและตีพิมพ์พระไตรปิฎกนั้น ได้ตั้งสำนักงานขึ้นที่วัดบวรพิศและ
ศฤงคารเป็นกรรมการตรวจทานชำระอรรถาธิบายให้บริสุทธิ บริบูรณ์ถูกต้องที่สุด โดย
ตรวจสอบเทียบเคียงกับฉบับต่าง ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ประชุมแต่งวางรูป
ลักษณะอักษรงดงามและดูง่าย โดยพิจารณาย่อหน้าให้มาก และยกข้อความวรรค
ข้อผู้ตร เป็นคั่น ขึ้นให้ปรากฏชัด ตีพิมพ์และเย็บเล่มอย่างประณีตสวยงามตาม
แบบสากลนิยม โดยเลือกใช้กระดาษตีพิมพ์และกระดาษปกอย่างประณีตและถาวร ทั้งนี้
เพื่อให้เหมาะสมกับหนังสือที่มีคุณค่าและเป็นศักดิ์การบูชาของมอญพุทธบริษัท

ทุนในการชำระและการพิมพ์ ได้ตั้งคณะกรรมการจัดหาทุนสร้างพระไตรปิฎก
ขึ้น ประกอบด้วยบรรพชิตและศฤงคารตามสมควร ประกาศแจ้งวัตถุประสงค์และเจริญ
ศรัทธาไปยังพุทธศาสนิกชน นับตั้งแต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว องค์เอกอัคร
ศาสนูปถัมภก พระบรมวงศานุวงศ์ และคณะรัฐบาล ข้าราชการ พ่อค้า คหบดี
ตลอดถึงประชาชนเป็นที่สุด ตามแต่จะเจริญศรัทธาบริจาคเงินสมทบทุนเป็นจำนวนเท่าไร

ส่วนการตีพิมพ์จะสำเร็จบริบูรณ์ครบทั้ง ๔๕ เล่มเมื่อไรนั้น ขึ้นอยู่ที่กำลัง
ทุนทรัพย์ค่าตีพิมพ์เป็นประการสำคัญ ถ้อยหัดก็ค่อยทำค่อยไปตามควรแก่วิสัยสามารถ
โดยมีความหวังอยู่ว่าจักสำเร็จลงในเวลาอันสมควร

นับว่าเป็นมหากุศลอันประเสริฐยิ่งของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เมื่อ
โครงการสร้างพระไตรปิฎกฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยนี้ ได้ทราบถึงพระบาท
สมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช องค์เอกอัครศาสนูปถัมภก สมเด็จพระนางเจ้า
สิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระศรีนครินทร์ราชบรมราชชนนี ทั้ง ๓ พระองค์ได้
ทรงเจริญพระราชศรัทธา มีพระราชประสงค์จะทรงอุปถัมภ์การสร้างพระไตรปิฎกให้สำเร็จ
ตามความมุ่งหมายของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จึงทรงพระกรุณาโปรดพระราชทาน

(จ)

การอุปถัมภ์เป็นมูลนิธิ โดยทรงพระกรุณาโปรดพระราชทานทุนสำหรับพิมพ์พระไตรปิฎก ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พระองค์ละ ๑๐,๐๐๐ บาท รวมเป็นเงิน ๒๓๐,๐๐๐ บาท มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ชำนาญในพระมหากรุณาธิคุณอันประเสริฐ^{๕๕} ทรงน้อมอย่างหาสิ่งเปรียบมิได้ พร้อมทั้งเป็นที่หวังได้ว่า พระบรมราชูปถัมภ์ธรรมวิทยาทานทรง^{๕๖} จักสำเร็จเป็นมหาดีริบงคตคณันดาตให้ประชาชนชาวพุทธเจริญศรัทธา โดยเสด็จตามพระราชจริยาวัตรส่วนธรรมวิทยาทาน เป็นมูลนิธิให้การสร้างพระไตรปิฎกฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ในเวลาอันสมควร โดยแท้

บัดนี้^{๕๗} พุทธศาสนิกชนจำนวนมากด้วยกัน โดยคำชักชวนของพระครูประกาศธมมาธิคุณ วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ และโดยความร่วมมือของสถานวิทยุกระจายเสียงกรมการรักษาดินแดน มีจิตศรัทธาบริจาคทรัพย์ เพื่อสมทบทุนสร้างพระไตรปิฎก ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย รวมได้จำนวน ๖๒๕,๓๕๒ บาท นำ^{๕๘} ทุนนี้^{๕๙} ๖ ถวายโดยเสด็จพระราชกุศลในการนี้ ทรงพระมหากรุณาพระราชทานแก่มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อดำเนินการให้เป็นไปตามความประสงค์ของผู้บริจาค มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จึงได้จัดเป็นทุนสร้างพระไตรปิฎก ๓๐ เล่ม คือ วินัยปิฎก ๗ เล่ม สุตตันตปิฎก ๒ เล่ม และอภิธรรมปิฎก ๑ เล่ม วินัยปิฎก มหาดคค ทุคคยภาค นี้ เป็นเล่มหนึ่งในจำนวน ๓๐ เล่มนั้น ขอพระราชทานถวายพระราชกุศลอุทิศในพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล พระอัฐมรามาธิบดินทร รัชกาลที่ ๘ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ เป็นพิเศษเฉพาะเล่มนี้

ขออานุภาพพระศรีรัตนตรัย และมหากรุศลส่วนธรรมวิทยาทานทรง^{๖๐} จงสำเร็จเป็นพลบัจจัยอันวยวิบากสมบัติ คตบันดาตให้บรรดาพุทธศาสนิกชนที่มีส่วนในการสร้างพระไตรปิฎกนี้ ปราศจากสรรพภัยพิบัติอุปัทวันตราย มีความประสงค์จำนงหมายดังใดในทางที่ชอบ ขอให้สำเร็จสมโนารถทุกประการ และมีความเกษมสำราญขึ้นบานอยู่ภายใต้ร่มพระศัทธรรม ในกาลทุกเมื่อ เทอญ

“จิรํ ติฏฐิตุ สทุคฺคโม”

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ในพระบรมราชูปถัมภ์

วัดมหาธาตุ พระนคร

Transliteration of the Thai Alphabet and Signs

as used in the pali text of
MAHĀCUḬĀ TEPITAKA

VOWELS

๑ a ๑๑ ā ๑๒ i ๑๓ ī ๑๔ u ๑๕ ū ๑๖ e ๑๗ o

CONSONANTS

ก ka	ข kha	ค ga	ฆ gha	ง ṅa
จ ca	ฉ cha	ช ja	ฌ jha	ญ ña
ฎ ṭa	ฏ ṭha	ด ḍa	ढ ḍha	ณ ṇa
ต ta	ถ tha	ท ḥa	ธ dha	น na
ป pa	ผ pha	พ ba	ภ bha	ม ma

๑๘ ya ๑๙ ra ๑๒๐ la ๑๒๑ va ๑๒๒ sa ๑๒๓ ha ๑๒๔ ḷa ๑๒๕ ṃ

COMBINATIONS

ก ka	กา kā	กิ ki	กี kī	กู ku	กู kū	เก ke	โก ko
ข kha	ขา khā	ขิ khi	ขี khī	ขุ khu	ขู khū	เข khe	โข kho

CONJUNCT-CONSONANTS

The Pali conjunct-consonants are printed in their full forms but marked by either sign [.] or [✓] under them. The sign [.] is used to denote unsounded consonant; [✓] is used to join two sounded consonants.

For example :

กตมํ ตสฺมํ สมเย โสมนสฺสอินฺทริยํ โหติ ?

katamaṃ tasmaṃ samaye somanassindriyaṃ hoti?

FIGURES

๑	๒	๓	๔	๕	๖	๗	๘	๙	๐
1	2	3	4	5	6	7	8	9	0

มหาวคฺคปาลียา

(ทุติยภาค)

สงฺเกตวินยฺยาปนํ

ก.	=	เกตุจิ ตฺยามโปคฺคเกตุ	ทิสฺสฺมานปาโจ
กม.	=	กมุโพชโปคฺคเก	ทิสฺสฺมานปาโจ
ณ.	=	ณฺฐจฺตํคํคิปีฏเก	ทิสฺสฺมานปาโจ
ม.	=	มรมฺมโปคฺคเก	ทิสฺสฺมานปาโจ
ต.	=	ตํหโปคฺคเก	ทิสฺสฺมานปาโจ
อิ.	=	อิงฺคตฺตโปคฺคเก	ทิสฺสฺมานปาโจ

มหาวคฺคปาลล

หุติยภาค

มาติกา

องฺเก

๕. จมฺมกฺขนฺธก

๑๔๗. โถณโกฬิวิธวคฺค	...	...	...	๓
๑๔๘. ทิคฺคณาทีอุปาหนปฏิกฺเขป	...	...	...	๘
๑๔๙. สํพุพฺพนํติกาทีปฏิกฺเขป	...	...	...	๙
๑๕๐. โอหมกฺกคฺคณงฺคณฺอุปาทานฺชานน	...	...	...	๑๑
๑๕๑. อชฺฌมาราเม อุปาหนปฏิกฺเขป	...	...	...	๑๒
๑๕๒. กฏฺฐปาทุกาทีปฏิกฺเขป	...	...	...	๑๓
๑๕๓. ยานาทีปฏิกฺเขป	...	...	...	๑๗
๑๕๔. อจฺจุจาสยมนมหาธยณปฏิกฺเขป	...	...	...	๑๘
๑๕๕. สํพุพฺพจมฺมปฏิกฺเขป	...	...	...	๑๙
๑๕๖. คิหิวกคฺคานุญญาตาที	...	...	...	๒๐
๑๕๗. โถณกฺกฏิกณฺณวคฺค	...	...	...	๒๐
๑๕๘. มหาจฺจุจานสฺส ปณฺจจวรปริทตฺตนา	...	...	...	๒๑
๑๕๙. ศตฺตํทฺธานํ	...	...	...	๒๕

๖. เกสฺสชฺชกฺขนฺธก

๑๖๐. ปณฺจเกสฺสชฺชกถา	...	...	...	๒๗
๑๖๑. มุตฺตาทีเกสฺสชฺชกถา	...	...	...	๒๙

มาตรา	...	...	...	...	องเก
๑๖๒. ปิณิตทวจนวดตุ	...	...	...	...	๓๗
๑๖๓. คุพาทีอนุชานนา	...	...	...	...	๔๑
๑๖๔. อน โศฎฐาทีปฏิกุเขปถา	...	...	...	...	๔๒
๑๖๕. อุกุคหิตปฏิกุคคหนา	...	...	...	...	๔๓
๑๖๖. ปฏิกุคคหิตาทีอนุชานนา	...	...	...	...	๔๕
๑๖๗. สัตถกมมปฏิกุเขปถา	...	...	...	...	๔๗
๑๖๘. มนุสส์มตปฏิกุเขปถา	...	...	...	...	๔๘
๑๖๙. หคถิมมตปฏิกุเขปถา	...	...	...	...	๕๑
๑๗๐. ยาคุมฐโคพกานุชานนา	...	...	...	...	๕๓
๑๗๑. ตรุณปปลนหมมทามคตวตุ	...	...	...	...	๕๕
๑๗๒. เพตฐจกจจวนวตุ	...	...	...	...	๕๗
๑๗๓. ปาฐถิตคามวตุ	...	...	...	...	๖๐
๑๗๔. สุนทรวตถถการวตุ	...	...	...	...	๖๒
๑๗๕. โกฏฐคาเม สจจกถา	...	...	...	...	๖๔
๑๗๖. อมพปาลวตุ	...	...	...	...	๖๕
๑๗๗. ดิจจวตถ	...	...	...	...	๖๖
๑๗๘. สหเสนาปคิตวตุ	...	...	...	...	๖๘
๑๗๙. กปปีญญมิอนุชานนา	...	...	...	...	๗๔
๑๘๐. เมณทกคหปคิตวตุ	...	...	...	...	๗๖
๑๘๑. ปณจโครธาทิอนุชานนา	...	...	...	...	๘๑
๑๘๒. เกณียชฎิตวตุ	...	...	...	...	๘๓
๑๘๓. โรธมตถวตุ	...	...	...	...	๘๕
๑๘๔. วุฑฒปพพิตวตุ	...	...	...	...	๘๘
๑๘๕. จคุมหาปเทตถา	...	...	...	...	๙๐
๑๘๖. คตตถุทาน	...	...	...	...	๙๑

มัตถิกา

องเก

๗. กจฺจินกฺขนฺธก

๑๘๗. กจฺจินานุชานนา	...	...	...	๘๓
๑๘๘. อาทายธตฺตก	...	...	...	๘๕
๑๘๙. ธมฺมาทายธตฺตก	...	...	...	๘๗
๑๙๐. อาทายฉก	...	...	...	๘๘
๑๙๑. ธมฺมาทายฉก	...	...	...	๘๙
๑๙๒. อาทายปณฺณรตฺก	...	...	...	๑๐๐
๑๙๓. ธมฺมาทายปณฺณรตฺกาทิ	...	...	...	๑๐๓
๑๙๔. วิปฺปกคตฺธมฺมาทายปณฺณรตฺก	...	...	...	๑๐๓
๑๙๕. อนาถาโทพตฺก	...	...	...	๑๐๖
๑๙๖. อาถาโทพตฺก	...	...	...	๑๐๘
๑๙๗. กรณียโทพตฺก	...	...	...	๑๑๑
๑๙๘. อปฺปวิตฺตายนนวก	...	...	...	๑๑๓
๑๙๙. ฆาตฺตวิหารปณฺจก	...	...	...	๑๑๖
๒๐๐. ปติโพธปติโพธกถา	...	...	...	๑๑๘
๒๐๑. คตฺตํทฺททานํ	...	...	...	๑๑๘

๘. จีวรกฺขนฺธก

๒๐๒. ชีวถวคฺค	...	...	...	๑๒๓
๒๐๓. เถญฺจจิรียาวคฺค	...	...	...	๑๒๖
๒๐๔. พิมฺพิถารราชวคฺค	...	...	...	๑๒๘
๒๐๕. ราชคหเถญฺจชีวคฺค	...	...	...	๑๓๐
๒๐๖. เถญฺจิปุคฺควคฺค	...	...	...	๑๓๒

มาตรา	...	...	...	...	องเก
๒๐๗. ปฐโชตราขุด	...	...	...	...	๑๓๓
๒๐๘. ตีเวียกทุตตยัคถา	...	...	...	...	๑๓๖
๒๐๙. ตมคัสสิเวรณกถา	...	...	...	...	๑๓๖
๒๑๐. วรยาจนากถา	...	...	...	...	๑๓๗
๒๑๑. กมฺพถานุชานนาติกถา	...	...	...	...	๑๔๐
๒๑๒. ปัตถุสปริเยตถกถา	...	...	...	...	๑๔๑
๒๑๓. จักรปฏิคฺคาหคตมตติกถา	...	...	...	...	๑๔๒
๒๑๔. ภณฺหาการตมตติอาติกถา	...	...	...	...	๑๔๔
๒๑๕. จักรวชนกถา	...	...	...	...	๑๔๖
๒๑๖. ฉินฺทกจักรวชานนา	...	...	...	...	๑๔๗
๒๑๗. ศิจักรวชานนา	...	...	...	...	๑๔๙
๒๑๘. อติเรกจักรกถา	...	...	...	...	๑๕๐
๒๑๙. วิธชาวดุ	...	...	...	...	๑๕๒
๒๒๐. นิธินาทีอนุชานนา	...	...	...	...	๑๕๗
๒๒๑. ปจฺฉิมวิกปฺปนุคจักรวาทิกถา	...	...	...	...	๑๖๐
๒๒๒. ตัมภิจักรวปาทกถา	...	...	...	...	๑๖๒
๒๒๓. อุปนฺนทตฺถกถา	...	...	...	...	๑๖๔
๒๒๔. คิदानวคฺคกถา	...	...	...	...	๑๖๖
๒๒๕. มคตฺตคกถา	...	...	...	...	๑๖๗
๒๒๖. นคฺคิยปฏิกฺเขปกถา	...	...	...	...	๑๗๐
๒๒๗. กุสจฺจวาทิปปฏิกฺเขปกถา	...	...	...	...	๑๗๐
๒๒๘. สัพพนฺตาทิปปฏิกฺเขปกถา	...	...	...	...	๑๗๑
๒๒๙. วตฺตํคฺคกถา อนุปฺปนฺนจักรกถา	...	...	...	...	๑๗๒
๒๓๐. ตัมเข ภินฺเน จักรวปาทกถา	...	...	...	...	๑๗๔
๒๓๑. ทุคฺคหิตตฺตคฺคหิตาทิกถา	...	...	...	...	๑๗๕

มาตรา	องก์
๒๓๒. อัญจจวรรมาติกา	๒๗๖
๒๓๓. ศลุตสุทธานิ	๑๗๗

๙. จมเปยฺยยกฺขนฺธก

๒๓๔. กสฺสโปโคตฺตภิกฺขุวคฺค	๑๘๐
๒๓๕. อชฺหมเมณ วคฺคาคทิกมฺมกถา	๑๘๔
๒๓๖. ฌตฺตวิปฺนฺนกปฺปาติกา	๑๘๕
๒๓๗. จคฺควคฺคกรณาทิกถา	๑๘๙
๒๓๘. ปาวรีวาทิกถา	๑๙๒
๒๓๙. เทวณิสฺสํวณาทิกถา	๑๙๓
๒๔๐. อชฺหมมกฺขมาติกา	๑๙๕
๒๔๑. อปฺปาทิปฺปจฺจกถา	๑๙๘
๒๔๒. ศกฺขชฺนํยกมฺมกถา	๒๐๔
๒๔๓. นิสฺสํสํกมฺมกถา	๒๐๗
๒๔๔. ปพฺพชฺชชฺนํยกมฺมกถา	๒๐๘
๒๔๕. ปฏิธรรณชฺนํยกมฺมกถา	๒๐๘
๒๔๖. อทฺถสฺสเน อุกฺกเขปชฺนํยกมฺมกถา	๒๐๘
๒๔๗. อปฺปปฏิกมฺเม อุกฺกเขปชฺนํยกมฺมกถา	๒๐๘
๒๔๘. อปฺปปฏิณิสฺสํคฺเค อุกฺกเขปชฺนํยกมฺมกถา	๒๐๘
๒๔๙. ศกฺขชฺนํยกมฺมปฏิปฺปสฺสํทฺธิกถา	๒๑๐
๒๕๐. นิสฺสํสํกมฺมปฏิปฺปสฺสํทฺธิกถา	๒๑๒
๒๕๑. ปพฺพชฺชชฺนํยกมฺมปฏิปฺปสฺสํทฺธิกถา	๒๑๒
๒๕๒. ปฏิธรรณชฺนํยกมฺมปฏิปฺปสฺสํทฺธิกถา	๒๑๒
๒๕๓. อทฺถสฺสเน อุกฺกเขปชฺนํยกมฺมปฏิปฺปสฺสํทฺธิกถา	๒๑๓

มาตรา	องก์
๒๕๔. อนุบัญญัติแห่งกฎหมายปฏิบัติหน้าที่...	๒๓๓
๒๕๕. อนุบัญญัติแห่งกฎหมายปฏิบัติหน้าที่...	๒๓๔
๒๕๖. อนุบัญญัติแห่งกฎหมายปฏิบัติหน้าที่...	๒๓๕
๒๕๗. อนุบัญญัติแห่งกฎหมายปฏิบัติหน้าที่...	๒๓๖
๒๕๘. อนุบัญญัติแห่งกฎหมายปฏิบัติหน้าที่...	๒๓๗
๒๕๙. อนุบัญญัติแห่งกฎหมายปฏิบัติหน้าที่...	๒๓๘
๒๖๐. อนุบัญญัติแห่งกฎหมายปฏิบัติหน้าที่...	๒๓๙
๒๖๑. อนุบัญญัติแห่งกฎหมายปฏิบัติหน้าที่...	๒๔๐
๒๖๒. อนุบัญญัติแห่งกฎหมายปฏิบัติหน้าที่...	๒๔๑
๒๖๓. อนุบัญญัติแห่งกฎหมายปฏิบัติหน้าที่...	๒๔๒
๒๖๔. อนุบัญญัติแห่งกฎหมายปฏิบัติหน้าที่...	๒๔๓
๒๖๕. อนุบัญญัติแห่งกฎหมายปฏิบัติหน้าที่...	๒๔๔
๒๖๖. อนุบัญญัติแห่งกฎหมายปฏิบัติหน้าที่...	๒๔๕
๒๖๗. อนุบัญญัติแห่งกฎหมายปฏิบัติหน้าที่...	๒๔๖
๒๖๘. อนุบัญญัติแห่งกฎหมายปฏิบัติหน้าที่...	๒๔๗
๒๖๙. อนุบัญญัติแห่งกฎหมายปฏิบัติหน้าที่...	๒๔๘
๒๗๐. อนุบัญญัติแห่งกฎหมายปฏิบัติหน้าที่...	๒๔๙

๑๐. โกศลมูลิกชนนุช

๒๗๑. โกศลมูลิกชนนุช...	๒๕๐
๒๗๒. โกศลมูลิกชนนุช...	๒๕๑
๒๗๓. โกศลมูลิกชนนุช...	๒๕๒
๒๗๔. โกศลมูลิกชนนุช...	๒๕๓
๒๗๕. โกศลมูลิกชนนุช...	๒๕๔

มาตรา

องเก

๒๗๖. อุตสาหกรรม	...	...	...	๒๕๒
๒๗๗. วิศวกรรม	...	...	...	๒๕๖
๒๗๘. อุตสาหกรรม	...	...	...	๒๕๖
๒๗๙. อุตสาหกรรม	...	...	...	๒๕๘
๒๘๐. อุตสาหกรรม	...	...	...	๒๖๓
อุตสาหกรรม	...	...	...	๒๖๓
อุตสาหกรรม	...	...	...	๓๒๖
อุตสาหกรรม	...	...	...	๓๓๐
อุตสาหกรรม	...	...	...	๓๓๒

วินยปิฎก มหาวคคปาฬิ ทุตติยภาค

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส

๕. จมฺมกฺขนุชก

๑๔๗. โสณโกฬิวิสวตฺถุ

[๒๔๒] เตน สมนฺเณ พุทฺโธ ภควา ราชคฺเห วิหริติ คิञฺฉณกฺกุญฺเญ ปพฺพเต. เตน โช
ปน สมนฺเณ ราชา มากโช เสนิโย พิมฺพิสาโร อสฺสคิยา คามสฺสหัสฺสํ อสฺสคิยาธิปจฺจุ
รชฺชํ กาวเรติ. เตน โช ปน สมนฺเณ จมฺปายํ โสณํ นาม โกฬิวิสํ เสนฺจิปฺพุโต
สุทฺธมาโด โหติ, ตสฺส ปาทตเตสฺส โดมานิ ชาตานิ โหนติ. อถ โช ราชา มากโช
เสนิโย พิมฺพิสาโร ตานิ อสฺสคิ คามิกสฺสหัสฺसानิ สมนฺนิปาตาเปตฺวา เกณจิเทว กรณฺเณน
โสณสฺส โกฬิวิสสฺส สมนฺนิเก ทฺวํ ปาเทสิ “อากฺขณฺตุ โสณ, อิจฺฉามิ โสณสฺส
อากฺขณฺ”ติ. อถ โช โสณสฺส โกฬิวิสสฺส มาตาปิตโร โสณํ โกฬิวิสํ เอกทโวจุ
“ราชา เต ตาต โสณ ปาเท ทฺวํ อากฺขณฺ, มา โช ตวํ ตาต โสณ, เณ ราชา,

๓. โสณโกฬิวิส

เตน ปาเท อภิปปสาเรยยาตี, รณโณ ปุโรโต ปตตงเกน นิสฺสํ, นิสฺสินฺธสฺส เต ราชา
 ปาเท ทกฺขิณฺธสฺส”ติ. อถ โข โสณํ โกฬิวิธํ สิวิกาย อาเนตฺ. อถ โข โสโณ
 โกฬิวิธสฺส, เยน ราชา มากโข เสนิโย พิมฺพิสาโร, เตนฺปตฺตงกมิ; อุตฺตงกมิตฺวา
 ราชานํ มากขํ เสนิยํ พิมฺพิสาร์ อภิวาเทตฺวา รณโณ ปุโรโต ปตตงเกน นิสฺสํ.
 อทฺทสา โข ราชา มากโข เสนิโย พิมฺพิสาโร โสณสฺส โกฬิวิธสฺส ปาทตเลตฺ
 โดมานิ ชาตานิ. อถ โข ราชา มากโข เสนิโย พิมฺพิสาโร ตานิ อตฺติ คามิกถฺสฺสํ
 ทิฏฺฐชมฺมิเก อตฺเต อนุสํสิตฺวา อุตฺโตเรติ “ตุเมเห ชฺวตฺถ ภาเน มยา ทิฏฺฐชมฺมิเก
 อตฺเต อนุสํสิตา, คจฺจนฺตํ กํ ภควนฺตํ ปยิริปาสถ, โส โน ภควา สมนฺปรายิกเก
 อตฺเต อนุสํสิตสฺส”ติ.

อถ โข ตานิ อตฺติ คามิกถฺสฺสํ, เยน คิซฺมณฺฏโฏ ปพฺพโต, เตนฺปตฺตงกมิตฺ.
 เตน โข ปน สมนฺเยน อายสฺมา ตํคโต ภควโต อุตฺตงกมิตฺวา โหติ. อถ โข ตานิ
 อตฺติ คามิกถฺสฺสํ, เยนายสฺมา ตํคโต, เตนฺปตฺตงกมิตฺ; อุตฺตงกมิตฺวา อายสฺมนฺตํ
 ตํคตํ เขตฺทโวจํ “อิมานิ ภาเน อตฺติ คามิกถฺสฺสํ อธิปตฺตงกตานิ ภควนฺตํ
 ทสฺสํนาย, ตํชฺช มยํ ภาเน ตเถยฺยาม ภควนฺตํ ทสฺสํนาย”ติ. เตนฺหิ ตุมฺเห
 อายสฺมนฺโต มุหุคตํ อีเรว ตาว โหถ, ยาวาหํ ภควนฺตํ ปฏฺฐิเวเทมิ”ติ. อถ โข
 อายสฺมา ตํคโต เคตํ อตฺติคยา คามิกถฺสฺสํ ปุโรโต เปกฺขมานานํ ปาฏิกาย
 นิมุขฺษิตฺวา ภควโต ปุโรโต อุมมุขฺษิตฺวา ภควนฺตํ เขตฺทโวจ “อิมานิ ภาเน อตฺติ
 คามิกถฺสฺสํ อธิปตฺตงกตานิ ภควนฺตํ ทสฺสํนาย, ยสฺสํทานิ ภาเน ภควา กาลํ
 มณฺเฑ”ติ. เตนฺหิ ตวํ ตํคต วิหารปจฺฉายายํ อาสํ ปณฺณเปหิ. “เอวํ ภาเน”ติ โข
 อายสฺมา ตํคโต ภควโต ปฏฺฐิสฺสณฺนิตฺวา ปิํจํ คเหตฺวา ภควโต ปุโรโต นิมุขฺษิตฺวา เคตํ
 อตฺติคยา คามิกถฺสฺสํ ปุโรโต เปกฺขมานานํ ปาฏิกาย อุมมุขฺษิตฺวา วิหารปจฺฉายายํ
 อาสํ ปณฺณเปสิ. อถ โข ภควา วิหารา นิกฺขมิตฺวา วิหารปจฺฉายายํ ปณฺณตฺเต
 อาสเน นิสฺสํ. อถ โข ตานิ อตฺติ คามิกถฺสฺสํ, เยน ภควา, เตนฺปตฺตงกมิตฺ;
 อุตฺตงกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสฺสํ. อถ โข ตานิ อตฺติ คามิก-
 ถฺสฺสํ อายสฺมนฺตํเยว ตํคตํ สมนฺนาหฺรณฺติ, โน ตถา ภควนฺตํ. อถ โข ภควา

เคตต์ อัสติยา คามิกัสหส์ถำน เจตสา เจโตปริวิตกกมณณาย อายสุมณต์ สาคค
 อามนเคตติ “เตนทิ คุว สาคค ภิโยโยได้ มตตาย อุตฺตริมนุสฺสธมมํ อิทฺธิปาฏิหาริย์
 ทสฺสเถ”ติ. “เอว ภาณเต”ติโฆ อายสุมมา สาคโค ภควโต ปฏิสฺสณฺติววา เวหาธ
 อพฺภุคฺคณฺตววา อากาเส อนฺตติฏฺเฆ จงฺกมคฺคิปี คฺคิฏฺจคฺคิปี นิสฺสํคฺคิปี เตยฺยํปี กปฺเปติ
 รุมายคฺคิปี^๑ ปชฺชตคฺคิปี อนฺตรรายคฺคิปี. อถ โฆ อายสุมมา สาคโค อากาเส อนฺตติฏฺเฆ
 อเนกวิหิตํ อุตฺตริมนุสฺสธมมํ อิทฺธิปาฏิหาริย์ ทสฺสเถววา ภควโต ปาเทสฺสุ สิริธ่า
 นิปิตฺติววา ภควนฺตํ เขตฺตวโจ “สฺตถา เม ภาณเต ภควา, สํวโกหฺมธฺมํ, สฺตถา
 เม ภาณเต ภควา, สํวโกหฺมธฺมํ”ติ. อถ โฆ ตานิ อัสติ คามิกัสหส์ถำน “อจฺจนฺริยํ วจ
 โภ, อพฺภุคฺคํ วจ โภ, สํวโก หิ นาม”^๒ เอวํหิทฺธิโก ภวิสฺสคฺคิ เอวํหิทฺธิโก,
 อโห นฺน สฺตถา”ติ ภควนฺตํเยว สมนฺนาหฺรณฺติ, โน ตถา อายสุมณต์ สาคค.
 อถ โฆ ภควา เคตต์ อัสติยา คามิกัสหส์ถำน เจตสา เจโตปริวิตกกมณณาย
 อนฺพุพฺพักกํ กเถติ. เตยฺยถํ? ทานกถํ สฺตถกถํ สฺตคฺคกถํ กามานํ อาทนํว โธการํ
 สฺกิเถธํ เนกฺขมฺเม อานิธํสฺส ปกาเสธํ. ยทา เต ภควา อณฺณวสิ กถฺตจฺจิตฺเต มุทฺติจฺจิตฺเต
 วิณฺวณจฺจิตฺเต อุกฺคจฺจิตฺเต ปสฺนจฺจิตฺเต, อถ ยา พุทฺธานํ สํมุกฺกธฺมิกา รมฺมเทธนา,
 คํ ปกาเสธํ ทุกฺขํ สฺมฺมยํ นิโรธํ มคฺคํ, เตยฺยถาปี นาม สฺมฺมํ วจฺจํ อปคตทาพกํ
 สฺมฺมเทว รัตนํ ปฏิคฺคณฺเอยฺย, เอวเมว^๓ เคตต์ อัสติยา คามิกัสหส์ถำน คตฺถมฺเวย
 อาสเน วิรชํ วัคฺคมถํ รมฺมจกฺขํ อุตฺตปาติ “ยงฺกิณฺนิจิ สฺมฺมยฺยธมฺมํ, สฺพพฺพนํ นิโรธธมฺมํ”ติ.
 เต ทิฏฺฐธมฺมา ปคฺคตธมฺมา วิทิตธมฺมา ปริโยคาพฺพธมฺมา คิณฺณวิจิจฺจนา วิคตกถกถา
 เวธารชชปคฺคตา อปรปฺปจฺจยา สฺตถุสํสเน ภควนฺตํ เขตฺตวโจ “อภิกฺกนฺตํ ภาณเต,
 อภิกฺกนฺตํ ภาณเต, เตยฺยถาปี ภาณเต นิกฺกขชฺชิตํ วา อุกฺกขชฺชเยย, ปฏิจฺจนนํ วา วิวเรย,
 มุพฺพหฺสฺส วา มคฺคํ อจฺจิกฺขเยย, อนฺธกาเร วา เตตฺตปฺปชฺชิตํ ชาเรย ‘จกฺขมฺนโต
 รุปานิ ทกฺขนคฺคํ, เอวเมว^๓ ภควตา อเนกปริยาเยน รมฺโม ปกาธิตฺโต, เอเต มยํ
 ภาณเต ภควนฺตํ สฺวณํ คจฺจนาม รมฺมณฺจ ภิกฺขุสฺสณฺจ, อฺปาสเก โน ภควา
 ชาเรตุ อชฺชตคฺคเต ปาณฺนเปเต สฺวณํ คเต”ติ.

๑ ส. รุปายคฺคิปี, ก. ปฐฺมปายคฺคิปี

๒ น. ม. ... ปี นาม

๓ น.ม. เอวเมว

โสณสูตร ปพพชชา

[๒๔๓] อถ โข โสณสูตร โกฬิวิธสูตร เขตทโหติ “ยถา ยถา โข อหํ ภควตา
 ทุมมํ เทสิตํ อาชานามิ, นยิทํ สุกัม อคารํ อชฌาวธตา เอกนคปริปัญณํ เอกนคปริสุทฺธํ
 สงฺขตฺติคํ พุทฺทมจฺริยํ จริตฺ, ยนฺนุนาหํ เกสฺมธฺมํ โอหาเรตฺวา กาสายานิ วคฺถานิ
 อจฺฉาเทตฺวา อคารธฺมา อนคาริยํ ปพฺพชฺชเยน”ติ. อถ โข ตานิ อสฺสตี คามิกสฺสทฺธสฺสานิ
 ภควโต ภาสิตํ อภินนฺทิตฺวา อนฺนโมทิตฺวา อญฺจายาธนา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา ปทกฺขิณํ
 กตฺวา ปกุกมฺสฺ, อถ โข โสโณ โกฬิวิธํ อจฺริยปฏกฺกนฺเตสุ เตสุ อสฺสตีเย คามิกสฺสทฺธสฺส,
 เยเน ภควา, เตนฺนปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสฺสตี; เอกมนฺตํ
 นิสฺสินโน โข โสโณ โกฬิวิธํ ภควนฺตํ เขตทโวจ “ยถา ยถาหํ ภนฺเต ภควตา
 ทุมมํ เทสิตํ อาชานามิ, นยิทํ สุกัม อคารํ อชฌาวธตา เอกนคปริปัญณํ เอกนค-
 ปริสุทฺธํ สงฺขตฺติคํ พุทฺทมจฺริยํ จริตฺ, อิจฺฉามหํ ภนฺเต เกสฺมธฺมํ โอหาเรตฺวา กาสายานิ
 วคฺถานิ อจฺฉาเทตฺวา อคารธฺมา อนคาริยํ ปพฺพชฺชิตฺ, ปพฺพชฺชิตฺ มํ ภนฺเต ภควา”ติ.
 อถคฺค โข โสโณ โกฬิวิธํ ภควโต สฺนฺตฺเก ปพฺพชฺชํ, อถคฺค อุปสงฺกมฺปทํ. อจฺริยปสงฺกมฺปโน จ
 ปนายธฺมา โสโณ สฺตฺวเน วิหฺรติ. คสฺส อจฺจารทฺทวฺวียสฺส จงฺกโมโต ปาทา ภิชฺชิตฺ,
 จงฺกโม โตหิเตน มฺญฺจโส ्हิตฺ, เตยฺยถาปี ควฺชาคฺคณํ. อถ โข อายธฺมโต โสณสูตร
 รโหคคสฺส ปฏิสฺสทฺธสฺส เอวํ เจตโส ปรีวิตฺกโก อุตฺปาติ “เย โข เกจิ ภควโต
 ธาวกา อารทฺทวฺวียา วิหฺรนฺติ, อหฺนเตสํ อณฺณคโร, อถ จ ปน เม นานฺนปาทาย
 อาธเวหิ จิตฺกํ วิมฺมจฺจติ; สฺววิชฺชนฺติ โข ปน เม กฺกุเต โภคา, สฺกกา โภเค จ ภูณฺชิตฺ
 ปุณฺณานิ จ กาคฺ; ยนฺนุนาหํ ्हินายาวตฺติคฺวา โภเค จ ภูณฺชเยยฺยํ ปุณฺณานิ จ
 กเรยฺยน”ติ. อถ โข ภควา อายธฺมโต โสณสูตร เจตสา เจโตปรีวิตฺกมณฺณาย,
 เตยฺยถาปี นาม พตฺวา ปรีโส สฺมมฺนิชฺชิตํ วา พาทํ ปสาเรยฺย, ปสาวิตํ วา พาทํ
 สฺมมฺนิชฺชเยยฺย, เอวเมว คิณฺณกฺกุณฺเ ปพฺพเต อนฺตรหิโต สฺตฺวเน ปาตุรโหติ. อถ โข
 ภควา สฺมพฺพเตหิ ภิกฺขุหิ สฺทฺธิ เสนาธฺนจาริกํ อาหิณฺทนฺโต, เยนายธฺมโต โสณสูตร
 จงฺกโม, เตนฺนปสงฺกมิ. อทฺทสา โข ภควา อายธฺมโต โสณสูตร จงฺกมํ โตหิเตน
 มฺญฺจโส, ्हิตฺวาน ภิกฺขุ อามนฺเตติ “กสฺส นวฺยํ ภิกฺขเว จงฺกโม โตหิเตน มฺญฺจโส,
 เตยฺยถาปี ควฺชาคฺคณ”ติ. อายธฺมโต ภนฺเต โสณสูตร อจฺจารทฺทวฺวียสฺส จงฺกโมโต
 ปาทา ภิชฺชิตฺ, คสฺสํยํ จงฺกโม โตหิเตน มฺญฺจโส, เตยฺยถาปี ควฺชาคฺคณ”ติ.

อถ โข ภควา, เยนายสุมโต โสณสฺส วิหาโร, เตนุปลงฺกมิ; อุปสงฺกมิทฺวา
 ปณฺณตฺเต อาสเน นิสฺสํ. อายสุมายี โข โสโณ ภควนฺตํ อภิวาทิตฺวา เอกมฺหํ
 นิสฺสํ; เอกมฺหํ นิสฺสินฺโห อายสุมนฺตํ โสณํ ภควา เขตฺทโวจ “นฺนุ เต โสณ
 รโหคคฺคสฺส ปฏิสฺสณฺณสฺส เอวํ เจตฺโส ปรีวิตฺถโก อุตฺตปาทิ ‘เย โข เกจิ ภควโต
 สํวกา อารทฺธวํรียา วิหรนฺติ, อหฺนเคถํ อณฺณตโร, อถ จ ปน เม นานุปาทาย
 อาสเวหิ จิตฺตํ วิมฺมจฺจติ; สํวชฺชนฺติ โข ปน เม กุเด โภคา, สํกฺกา โภเค จ
 ภูณฺชิตฺถํ ปุณฺณานิ จ กาคฺคํ; ยนฺนุนาหํ หีนายาวตฺติทฺวา โภเค จ ภูณฺชเยยฺยํ ปุณฺณานิ จ
 กรเยยฺย”ติ. เอวํ ภนฺเตติ. ตํ ก็ มณฺณยติ โสณ. กุสฺสโต ทวํ ปุพฺเพ อาคาริกฺกุโต
 วุณฺณาย ตนฺตีสฺสเรติ. เอวํ ภนฺเตติ. ตํ ก็ มณฺณยติ โสณ. ยทา เต วุณฺณาย ตนฺตียो
 อจฺจายตา^๑ โหณฺติ, อปฺปํ เต วุณฺณา คสฺมิมิ สมนฺเย สรวตฺถิ วา โหติ กมฺมณฺณวา
 วาติ. โน เหนํ ภนฺเตติ. ตํ ก็ มณฺณยติ โสณ? ยทา เต วุณฺณาย ตนฺตียो
 อคฺคิสฺสิตฺตา โหณฺติ, อปฺปํ เต วุณฺณา คสฺมิมิ สมนฺเย สรวตฺถิ วา โหติ กมฺมณฺณวา
 วาติ. โน เหนํ ภนฺเตติ. ตํ ก็ มณฺณยติ โสณ. ยทา เต วุณฺณาย ตนฺตียो เหนว อจฺจายตา
 โหณฺติ นาคฺคิสฺสิตฺตา สเม กุณฺเน ปตฺติจฺจิตฺตา, อปฺปํ เต วุณฺณา คสฺมิมิ สมนฺเย สรวตฺถิ วา
 โหติ กมฺมณฺณวา วาติ. เอวํ ภนฺเตติ. เอวเมว โข โสณ อจฺจารทฺธวํรียํ อุตฺตจฺจาย
 สํวตฺตติ, อคฺคิตฺถวํรียํ โกสฺสชฺชาย สํวตฺตติ; คสฺมาตฺติทฺวํ โสณ วํรียสํคํ อธิจฺจุสฺส,
 อธิทฺธิยานณฺจ สํคํ ปฏิวิชฺฌ, คคฺค จ นิमितฺตํ คณฺหาหิตฺติ. “เอวํ ภนฺเต”ติ โข
 อายสุมา โสโณ ภควโต ปจฺจุสฺสสฺส. อถ โข ภควา อายสุมนฺตํ โสณํ อิมินา โอวาทน
 โอวาทิตฺวา, เสยฺยถาปํ นาม พทฺวา ปรีโส สมนฺนิยฺยิตฺถํ วา พาทํ ปสาเรยฺย, ปสาเรตฺถิ วา
 พาทํ สมนฺนิยฺยเยยฺย, เอวเมว สํวเน อายสุมโต โสณสฺส สมนฺนุเช^๒ อนฺตรหิตฺโต คิณฺณกุญฺเ
 ปพฺพเต ปาครุโหติ. อถ โข อายสุมา โสโณ อปฺเรน สมนฺเนน วํรียสํคํ อธิจฺจุสฺส,
 อธิทฺธิยานณฺจ สํคํ ปฏิวิชฺฌ, คคฺค จ นิमितฺตํ อคฺคเหติ. อถ โข อายสุมา โสโณ
 เอโก ฐปฺกฏโง อปฺปมคฺโค อาคามี ปหิตฺตโค วิหรนฺโต นจฺริสฺสเสว, ยสฺสคฺคถาย
 กุสฺสปุคฺคา สมนฺนเทว อคารสุมา อนฺคารียํ ปพฺพชฺชนฺติ, คทฺถคฺคทฺรํ พุทฺทมจฺริยปรีโยสํ
 ทิฏฺฐเช ว ชมฺเม สยํ อภินฺณวา สจฺจณฺณคฺคา อุปสํปชฺช วิหาติ, “ชฺฌินา ชาติ, วุสฺสิตํ

พหุมาจริย, กตํ กรณียํ, นาปรํ อิตฺถกตฺตยา”ติ อพฺภณฺณาติ. อณฺณคโร จ
ปนายสฺมา ไสฺณ อรหํ อโหสิ.

[๒๔๔] อถ โข อายสฺมาโค ไสฺณสฺส อรหคฺคปฺปคฺคสฺส เอตทโหสิ “ยฺนฺนฺนาหํ
ภควโต สฺนฺติเก อณฺณํ พฺยากรเยยฺน”ติ. อถ โข อายสฺมา ไสฺณ, เยน ภควา,
เตนฺสปฺตํภมิ; อฺปฺสํภมิคฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทคฺวา เอกมฺนคํ นิสฺสีทิ. เอกมฺนคํ
นิตฺติโน โข อายสฺมา ไสฺณ ภควนฺตํ เอตทโวจ “โย ไสฺ ภนฺเต ภิกฺขุ อรหํ
ชฺเฌนํสํวํ วุตฺติคฺวา กตกรณียํ โอหิตภาโร อณฺุปคฺคสฺสทฺทโธ ปริกฺขณภวสฺสโยชโน
สฺมมทณฺเฑวามิคุโต, ไสฺ ญฺจฺจํนาณิ อธิมิคุโต โหติ; เนกขมฺมาธิมิคุโต โหติ,
ปวิเวกาธิมิคุโต โหติ, อพฺยาปชฺฌาธิมิคุโต โหติ, อฺปาทานกฺขยาธิมิคุโต โหติ,
คณฺหกฺขยาธิมิคุโต โหติ, อสฺมมโหธาธิมิคุโต โหติ.

ติยา โข ปน ภนฺเต อิทฺเทจฺจสฺส อายสฺมาโค เอวมสฺส ‘เกวณฺํ สทฺธามคฺคกํ ญฺน
อยมายสฺมา นิสฺสํย เนกขมฺมาธิมิคุโต’ติ, น โข ปเนตํ ภนฺเต เอวํ ทฺวํจฺพพํ,
ชฺเฌนํสํวํ ภนฺเต ภิกฺขุ วุตฺติคฺวา กตกรณียํ กรณียมคฺคตํ อสฺมมฺปฺสฺสํโค กตสฺส วา
ปฏิจฺจํ ชฺยา รากสฺสํ วิตรากคฺคา เนกขมฺมาธิมิคุโต โหติ, ชฺยา โทสฺสสฺส
วิตฺโทสฺสคฺคา เนกขมฺมาธิมิคุโต โหติ, ชฺยา โมหสฺสํ วิตฺโมหคฺคา เนกขมฺมาธิมิคุโต โหติ.

ติยา โข ปน ภนฺเต อิทฺเทจฺจสฺส อายสฺมาโค เอวมสฺส ‘ตฺถาภคฺคการฺสีโลกํ ญฺน
อยมายสฺมา นิกามยมาโน ปวิเวกาธิมิคุโต’ติ, น โข ปเนตํ ภนฺเต เอวํ ทฺวํจฺพพํ,
ชฺเฌนํสํวํ ภนฺเต ภิกฺขุ วุตฺติคฺวา กตกรณียํ กรณียมคฺคตํ อสฺมมฺปฺสฺสํโค กตสฺส วา
ปฏิจฺจํ ชฺยา รากสฺสํ วิตรากคฺคา ปวิเวกาธิมิคุโต โหติ, ชฺยา โทสฺสสฺส
วิตฺโทสฺสคฺคา ปวิเวกาธิมิคุโต โหติ, ชฺยา โมหสฺสํ วิตฺโมหคฺคา ปวิเวกาธิมิคุโต โหติ.

ติยา โข ปน ภนฺเต อิทฺเทจฺจสฺส อายสฺมาโค เอวมสฺส ‘สํถพฺพตปฺรามาสํ ญฺน
อยมายสฺมา ตํารโต ปจฺจาคจฺจนฺโต อพฺยาปชฺฌาธิมิคุโต’ติ, น โข ปเนตํ ภนฺเต

เอวํ ทฏฺฐพฺพํ, ขีณาสวํ ภาณเต ภิกฺขุ วุตฺติวา กตกรรมํโย ภณฺณํมคฺคานํ อสฺมมฺ-
ปถฺสํนโต กตสฺส วา ปฏิจํ ขยา รากสฺส วุตฺตราคคฺคา อပ္ฺยาปชฺฌาธิมฺคฺโค โหติ,
ขยา โทสฺส วุตฺตโทสคฺคา อပ္ฺยาปชฺฌาธิมฺคฺโค โหติ, ขยา โมหสฺส วุตฺตโมหคฺคา
อပ္ฺยาปชฺฌาธิมฺคฺโค โหติ.

ขยา รากสฺส วุตฺตราคคฺคา อูปาทานกฺขยาธิมฺคฺโค โหติ, ขยา โทสฺส วุตฺตโทสคฺคา
อูปาทานกฺขยาธิมฺคฺโค โหติ, ขยา โมหสฺส วุตฺตโมหคฺคา อูปาทานกฺขยาธิมฺคฺโค โหติ.

ขยา รากสฺส วุตฺตราคคฺคา คณฺหกฺขยาธิมฺคฺโค โหติ, ขยา โทสฺส วุตฺตโทสคฺคา
คณฺหกฺขยาธิมฺคฺโค โหติ, ขยา โมหสฺส วุตฺตโมหคฺคา คณฺหกฺขยาธิมฺคฺโค โหติ.

ขยา รากสฺส วุตฺตราคคฺคา อสฺมมโหธาธิมฺคฺโค โหติ, ขยา โทสฺส วุตฺตโทสคฺคา
อสฺมมโหธาธิมฺคฺโค โหติ, ขยา โมหสฺส วุตฺตโมหคฺคา อสฺมมโหธาธิมฺคฺโค โหติ.

เอวํ สํมาวิมุคฺคจิตฺตสฺส ภาณเต ภิกฺขุโน ภูตํ เจปํ จกฺขุวิมฺเบยฺยา รูปา
จกฺขุสฺส อปาถํ อากฺขณฺติ, เนวสฺส จิตฺตํ ปริยาทียนฺติ, อมิตฺถํกตเมวสฺส จิตฺตํ โหติ
จิตฺตํ อานนฺดชรปฺปคฺคํ, วยณฺจสฺสํนปถฺสํติ. ภูตํ เจปํ โสตฺวิมฺเบยฺยา ตฺถทา ฯ เป ฯ
ฆานวิมฺเบยฺยา คนฺธา ... ชิวฺหาวิมฺเบยฺยา รสํ ... กายวิมฺเบยฺยา โสฏฺฐพฺพา
... มโนวิมฺเบยฺยา ฆมฺมา มนสฺส อปาถํ อากฺขณฺติ, เนวสฺส จิตฺตํ ปริยาทียนฺติ,
อมิตฺถํกตเมวสฺส จิตฺตํ โหติ จิตฺตํ อานนฺดชรปฺปคฺคํ, วยณฺจสฺสํนปถฺสํติ. เสยฺยถาปํ
ภาณเต เตโธ ปพฺพโค อจฺฉิทฺโท อสฺสํโร เอกชนฺ โปฏฺถกิมาย เจปํ
ทิสาย อากฺขณฺเยย ภูตํ วาตวฺฐจฺจิ, เนว นํ ตํกมฺเปยฺย น สํปกมฺเปยฺย
น สํปเวเชยฺย; ปฏฺถกิมาย เจปํ ทิสาย อากฺขณฺเยย ภูตํ วาตวฺฐจฺจิ ฯ เป ฯ
อฺตุตฺตราย เจปํ ทิสาย อากฺขณฺเยย ภูตํ วาตวฺฐจฺจิ ฯ เป ฯ ทกฺขณาย เจปํ ทิสาย
อากฺขณฺเยย ภูตํ วาตวฺฐจฺจิ, เนว นํ ตํกมฺเปยฺย น สํปกมฺเปยฺย
น สํปเวเชยฺย, เอวเมว โส ภาณเต เอวํ สํมาวิมุคฺคจิตฺตสฺส ภิกฺขุโน ภูตํ เจปํ

จกขุวิมฺเบเยยา รุปา จกขุสฺส อปาถํ อากฺขณฺติ, เนวสฺส จิตฺตํ ปริยาทียนฺติ,
อมิสฺสํกตเมวสฺส จิตฺตํ โหติ จิตฺตํ อานเนชปฺปตฺตํ, วยฺยจสฺสํสํสํสํสํสํสํ. ภูตา เจปํ
โสทวิมฺเบเยยา สทฺทา ๑ เป ๑ ฆานวิมฺเบเยยา คนฺธา ... ฐิตฺทวิมฺเบเยยา รสา ...
กายวิมฺเบเยยา โสฏฺฐพฺพา ... มโนวิมฺเบเยยา ฆมฺมา มนสฺส อปาถํ อากฺขณฺติ,
เนวสฺส จิตฺตํ ปริยาทียนฺติ, อมิสฺสํกตเมวสฺส จิตฺตํ โหติ จิตฺตํ อานเนชปฺปตฺตํ,
วยฺยจสฺสํสํสํสํสํสํสํสํ คี.

เนกขมมํ อธิมุตฺตสฺส
อပ္พยาปชฺฌาธิมุตฺตสฺส

ปวิเวกฺขจ เจตโส
อุปาทานกฺขยสฺส จ.

คณฺหกฺขยาธิมุตฺตสฺส
ทิสฺวา อายคณฺอุปาทํ

อธมฺโมหเวจ เจตโส
ธมฺมา จิตฺตํ วิมฺจุจฺติ.

ตสฺส ธมฺมาวิมุตฺตสฺส
กตสฺส ปฏฺิจโย นคฺติ

ธนฺตจิตฺตสฺส ภิกฺขุโน
กรณียํ น วิชฺชติ.

เสโต ยถา เอกฆโน
เอวํ ฐา รสา สทฺทา

วาเตน น สมีริติ
คนฺธา ฆสฺสา จ เกวตา.

อิฏฺฐา ฆมฺมา อนิฏฺฐา จ
จิตฺตํ จิตฺตํ วิปฺปมุตฺตํ

นปฺปเวเชนฺติ ตาทิโน
วยฺยจสฺสํสํสํสํสํสํ คี.

๑๔๘. ทิคุณาทิอุปาหนปฏฺิจฺเจป

[๒๔๕] อถ โข ภคฺวา ภิกฺขุ อามนฺเตสึ “เอวํ โข ภิกฺขเว กุตฺตํคฺวา อณฺณํ
พฺยาทโรนฺติ, อคฺคโต จ กุตฺโต อคฺคตา จ อนุปนฺนํโต, อถ จ ปนฺนิเชกฺกเจ โมฆปรีดา หตฺมานํ

มณเฑ อณฺโณ พุทธาโรหิตี, เต ปจฺจนา วิฆาตํ อาปชฺชนตี”ติ. อถ โห ภาควา
 อายสฺส มนฺตํ โสณํ อามนฺเตติ “อวํ โหติ โสณํ สุตฺตมาโต, อนฺธานามิ เต โสณ
 เอกปดาติกํ อุปาหนนฺ”ติ. อหํ โห ภาเว อสฺส ติสกฺกฏวาเห หิรณฺณํ โอหาย อคารสฺมา
 อนคาริยํ ปพฺพชฺชิตฺวา สตฺตหตฺถิกถนํ อนํกํ, อถาหํ ภาเว เอกปดาติกํ เจ ปริหริตฺถามิ,
 ตสฺส เม ภวิสฺส นฺติ วคฺคาโร “โสณํ โกฬิวิโส อสฺส ติสกฺกฏวาเห หิรณฺณํ โอหาย
 อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชฺชิตฺวา สตฺตหตฺถิกถนํ อนํกํ, โสทานายํ เอกปดาติกาสุ
 อุปาหนาสุ สคฺโค”ติ, สเจ ภาควา ภิกฺขุสฺส สุตฺต อนฺธานิสฺส ติ อหํ ปริภุญฺชิตฺถามิ,
 โน เจ ภาควา ภิกฺขุสฺส สุตฺต อนฺธานิสฺส ติ อหํ น ปริภุญฺชิตฺถามตี. อถ โห ภาควา
 เอกสฺมึ นีทาเน เอกสฺมึ ปกรเณ ชมฺมึ กถํ ภาควา ภิกฺขุ อามนฺเตติ “อนฺธานามิ ภิกฺขเว
 เอกปดาติกํ อุปาหนํ, น ภิกฺขเว ทิคุณา อุปาหนา ชาเรตฺตพฺพา, น ทิคุณา อุปาหนา
 ชาเรตฺตพฺพา, น คุณฺณคุณฺณอุปาหนา ชาเรตฺตพฺพา, โย ชาเรยฺย, อาปคฺติ ทุกฺกฏสฺส ตี”ติ.

๑๔๙. สัพพนัตถิกาทิปปฎิกเขป

[๒๔๖] เตน โห ปน สมนฺเยน นพฺพคฺคิยา ภิกฺขุ สัพพนัตถิกา อุปาหนาโย ชาเรนตี
 ๑ เป ๑ สัพพปิตฺติกา อุปาหนาโย ชาเรนตี. สัพพโลหิตฺติกา อุปาหนาโย ชาเรนตี.
 สัพพมณฺเฑจฺจิก้า อุปาหนาโย ชาเรนตี. สัพพกณฺฐา อุปาหนาโย ชาเรนตี. สัพพ
 มหารจฺจครตฺตา อุปาหนาโย ชาเรนตี. สัพพมหานามรตฺตา อุปาหนาโย ชาเรนตี.
 มนฺตสฺสา อชฺชฌายนฺติ ชยฺยนฺติ วิปาเจนตี “เสยฺยถาปี คีหิ กามโภคิโน”ติ. ภควโต
 เอกมคฺคํ อาโรเจสฺส. น ภิกฺขเว สัพพนัตถิกา อุปาหนา ชาเรตฺตพฺพา ๑ เป ๑ น สัพพปิตฺติกา
 อุปาหนา ชาเรตฺตพฺพา. น สัพพโลหิตฺติกา อุปาหนา ชาเรตฺตพฺพา. น สัพพมณฺเฑจฺจิก้า
 อุปาหนา ชาเรตฺตพฺพา. น สัพพกณฺฐา อุปาหนา ชาเรตฺตพฺพา. น สัพพมหารจฺจครตฺตา
 อุปาหนา ชาเรตฺตพฺพา. น สัพพมหานามรตฺตา อุปาหนา ชาเรตฺตพฺพา, โย ชาเรยฺย,
 อาปคฺติ ทุกฺกฏสฺส ตี.

เตน โข ปน สัมเณน นพพคฺคิยา ภิกฺขุ นัตถกวทริกา^๑ อุปาหนาโย ชาเรณฺติ ฯ เป ฯ
 ปัตถกวทริกา อุปาหนาโย ชาเรณฺติ. โดหิตกวทริกา อุปาหนาโย ชาเรณฺติ. มณฺเฐฏจิก-
 กวทริกา อุปาหนาโย ชาเรณฺติ. กณฺหวทริกา อุปาหนาโย ชาเรณฺติ. มหารวฺจครคฺค-
 กวทริกา อุปาหนาโย ชาเรณฺติ. มหानามรคฺคกวทริกา อุปาหนาโย ชาเรณฺติ. มนุสฺสํ
 อชฺชฌายนฺติ ชยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ “เสยฺยถาปํ คีหํ กามโกคฺคิโน”ติ. ภควโต เอตมคฺคํ
 อาโรเจสฺสํ. น ภิกฺขเว นัตถกวทริกา อุปาหนา ชาเรตพฺพา ฯ เป ฯ น ปัตถกวทริกา
 อุปาหนา ชาเรตพฺพา. น โดหิตกวทริกา อุปาหนา ชาเรตพฺพา. น มณฺเฐฏจิกกวทริกา
 อุปาหนา ชาเรตพฺพา. น กณฺหวทริกา อุปาหนา ชาเรตพฺพา. น มหารวฺจครคฺคกวทริกา
 อุปาหนา ชาเรตพฺพา. น มหानามรคฺคกวทริกา อุปาหนา ชาเรตพฺพา. โย ชาเรยฺย,
 อาปคฺติ ทุกฺกฏธฺมํสาติ.

เตน โข ปน สัมเณน นพพคฺคิยา ภิกฺขุ ขลฺลคฺคกวทริกา^๒ อุปาหนาโย ชาเรณฺติ
 ฯ เป ฯ ปุฏฺฐกวทริกา อุปาหนาโย ชาเรณฺติ. ปาติคฺคณฺจิมํ อุปาหนาโย ชาเรณฺติ.
 คฺคฺคปฺปณฺณิกา อุปาหนาโย ชาเรณฺติ. คิตฺติรปคฺคิกา อุปาหนาโย ชาเรณฺติ. เมณฺฑ-
 วิธํณวทริกา อุปาหนาโย ชาเรณฺติ. อชฺชวิธํณวทริกา อุปาหนาโย ชาเรณฺติ. วิจฺฉิภาพิกา
 อุปาหนาโย ชาเรณฺติ. โมรบีณฺชปรีตฺธิพฺพิตา อุปาหนาโย ชาเรณฺติ. จิตฺรา อุปาหนาโย
 ชาเรณฺติ. มนุสฺสํ อชฺชฌายนฺติ ชยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ “เสยฺยถาปํ คีหํ กามโกคฺคิโน”ติ.
 ภควโต เอตมคฺคํ อาโรเจสฺสํ. น ภิกฺขเว ขลฺลคฺคกวทริกา อุปาหนา ชาเรตพฺพา ฯ เป ฯ
 น ปุฏฺฐกวทริกา อุปาหนา ชาเรตพฺพา. น ปาติคฺคณฺจิมํ อุปาหนา ชาเรตพฺพา. น คฺคฺคปฺปณฺณิกา
 อุปาหนา ชาเรตพฺพา. น คิตฺติรปคฺคิกา อุปาหนา ชาเรตพฺพา. น เมณฺฑวิธํณ-
 วทริกา อุปาหนา ชาเรตพฺพา. น อชฺชวิธํณวทริกา อุปาหนา ชาเรตพฺพา.
 น วิจฺฉิภาพิกา อุปาหนา ชาเรตพฺพา. น โมรบีณฺชปรีตฺธิพฺพิตา อุปาหนา ชาเรตพฺพา.
 น จิตฺรา อุปาหนา ชาเรตพฺพา. โย ชาเรยฺย, อาปคฺติ ทุกฺกฏธฺมํสาติ.

เตน โข ปน สัมเณน นพพคฺคิยา ภิกฺขุ สํหจฺมมปรีกฺขณา อุปาหนาโย ชาเรณฺติ
 ฯ เป ฯ พุยฺยจฺมมปรีกฺขณา อุปาหนาโย ชาเรณฺติ. ทํปปีจฺมมปรีกฺขณา อุปาหนาโย

๑ ตี. -อฏฐิกา

๒ ค. ม. ขลฺลคฺคกวทริกา

๓ ค. ม. โมรบีณฺช-

ชาเรณฺติ. อชินจุมมปริกขฺชา อุปาหนาโย ชาเรณฺติ. อุทฺทจุมมปริกขฺชา อุปาหนาโย
 ชาเรณฺติ. มชฺชารจุมมปริกขฺชา อุปาหนาโย ชาเรณฺติ. กภาพจุมมปริกขฺชา อุปาหนาโย
 ชาเรณฺติ. อุตฺตจุมมปริกขฺชา อุปาหนาโย ชาเรณฺติ. มนุสฺสํ อุตฺตมายนฺติ ชียฺยนฺติ
 วิปาเจณฺติ “เสยฺยถาปี คีหิ กามโกคิโน”ติ. ภควโต เอตมคฺคํ อารโหเจสฺสํ. น ภิกฺขเว
 สหจุมมปริกขฺชา อุปาหนา ชาเรตพฺพา. ๖ เป ๖ น พุคฺคจุมมปริกขฺชา อุปาหนา
 ชาเรตพฺพา. น ทปฺปจุมมปริกขฺชา อุปาหนา ชาเรตพฺพา. น อชินจุมมปริกขฺชา
 อุปาหนา ชาเรตพฺพา. น อุทฺทจุมมปริกขฺชา อุปาหนา ชาเรตพฺพา. น มชฺชาร-
 จุมมปริกขฺชา อุปาหนา ชาเรตพฺพา. น กภาพจุมมปริกขฺชา อุปาหนา ชาเรตพฺพา.
 น อุตฺตจุมมปริกขฺชา อุปาหนา ชาเรตพฺพา, โย ชาเรยฺย, อาปคฺติ ทุกฺกฏสฺสํคํ.

๑๕๐. โอมุกกคุณังคุณูปาหนานุชานน

[๒๔๗] อถ โส ภควา ปุพฺพณฺุสฺสมํ นิวาเสตฺวา ปคฺคจํวราทาย ราชคหิ
 ปิณฑาย ปาวีสี อณฺฺตเรน ภิกฺขุณา ปจฺจาสมณฺเณ. อถ โส ได้ ภิกฺขุ ชณฺฺชมาโน
 ภควนฺคํ ปิฏฺฐิจิโต ปิฏฺฐิจิโต อณฺฺพนฺธิ. อทฺทสํ โส อณฺฺตโร อุปาถโก คุณังคุณุ-
 ปาหนํ อารโหิตฺวา ภควนฺคํ ทูโร ๖ อากจฺจนฺคํ; ทิสฺวาน อุปาหนา อโรหิตฺวา,
 เยน ภควา, เทนฺปสฺงกมิ; อุปสฺงกมิตฺวา ภควนฺคํ อภิวาเทตฺวา, เยน ได้ ภิกฺขุ
 เทนฺปสฺงกมิ; อุปสฺงกมิตฺวา คํ ภิกฺขุ อภิวาเทตฺวา เอตทโวจ “กิสฺส ภนฺเต อโย
 ชณฺฺชตี”ติ. ปาทา เม อากุโส ฆาติตาตี. คณฺุหิ ภนฺเต อุปาหนาโยติ. อถ อากุโส
 ปฏิกฺขิตฺวา ภควตา คุณังคุณุปาหนาคี. คณฺุหาเหตา ภิกฺขุ อุปาหนาโยติ. อถ โส
 ภควา เอตสฺมิ นีทาเน เอตสฺมิ ปกรเณ ชมฺมิ กถํ ภควา ภิกฺขุ อามนฺเตตี
 “อนุชานามิ ภิกฺขเว โอมุกกํ คุณังคุณุปาหนํ, น ภิกฺขเว นวา คุณังคุณุปาหนา
 ชาเรตพฺพา, โย ชาเรยฺย, อาปคฺติ ทุกฺกฏสฺสํคํ.

๑๕๑. อชฺฌารามะ อุปาหณปฏิกุเขป

[๒๔๘] เตน โห ปน สมเยน ภควา อชฺฌโมกาเส อุปาหโน จงกมตี. ตตุถา
 อุปาหโน จงกมตตี เถราปี ภิกขุ อุปาหนา จงกมนตี, นพพคฺคิยา ภิกขุ ตตุถิ
 อุปาหเน จงกมมานเถ เถเรตฺถปี ภิกขุสฺส อุปาหเนสฺส จงกมมานเสฺส ตตุปาหนา
 จงกมนตี. เย เต ภิกขุ อปฺปิจฺฉา, เต อชฺฌายนตี ชยฺยนตี วิปาเจนตี “กถํ หิ นาม
 นพพคฺคิยา ภิกขุ ตตุถิ อุปาหเน จงกมมานเถ เถเรตฺถปี ภิกขุสฺส อุปาหเนสฺส จงกมมานเสฺส
 ตตุปาหนา จงกมิตฺถนตฺติ”ติ. อถ โห เต ภิกขุ ภควโต เขตฺตมคฺคํ อาโรเจสฺสํ ๑ เป ๑
 ตจฺจํ ภิกขเว นพพคฺคิยา ภิกขุ ตตุถิ อุปาหเน จงกมมานเถ เถเรตฺถปี ภิกขุสฺส
 อุปาหเนสฺส จงกมมานเสฺส ตตุปาหนา จงกมนตฺติ. ตจฺจํ ภควาติ. วิครหิ พุทฺโธ
 ภควา ๑ เป ๑ กถํ หิ นาม เต ภิกขเว โมชปริตฺตา ตตุถิ อุปาหเน จงกมมาน
 เถเรตฺถปี ภิกขุสฺส อุปาหเนสฺส จงกมมานเสฺส ตตุปาหนา จงกมิตฺถนตฺติ, อิมํ หิ นาม
 ภิกขเว คิหิโน โธทาคถณฺนํ^๑ อภิชฺฌนิกสฺส ตปฺปสฺส การณา อจฺริเยสฺส ตคารว
 สบฺบปติสฺส ตภาควคฺคิกา วิหิตฺถนตฺติ, อถ โห ตํ ภิกขเว โสเถถ, ยํ ตุมฺเห เอว
 สฺวากุขาเต ชมฺมวินเย ปพฺพชิตา สฺมานา อจฺริเยสฺส อจฺริยมคฺเคสฺส อุปชฺฌายเสฺส
 อุปชฺฌายมคฺเคสฺส^๒ ตคารว สบฺบปติสฺส ตภาควคฺคิกา^๒ วิหเรยฺยถ. เนตํ ภิกขเว
 อปฺปตฺถนํ วา ปตฺถาทาย ๑ เป ๑ วิครหิตฺวา ชมฺมํ กถํ ภควา ภิกขุ อามนฺเตสฺสิ
 “น ภิกขเว อจฺริเยสฺส อจฺริยมคฺเคสฺส อุปชฺฌายเสฺส อุปชฺฌายมคฺเคสฺส อุปาหเนสฺส
 จงกมมานเสฺส ตตุปาหเนน จงกมิตฺถพฺพ, โย จงกเมยฺย, อาปคฺติ ทุกฺกฏสฺส. น จ
 ภิกขเว อชฺฌารามะ อุปาหนา ชาเรตฺถพฺพา, โย ชาเรยฺย, อาปคฺติ ทุกฺกฏสฺสาคิ.

[๒๔๙] เตน โห ปน สมเยน อญฺญตรสฺส ภิกขุโน ปาทชฺฌาพาโห โหติ.
 ตํ ภิกขุ ปริคฺคเหตฺวา อจฺจารวปี ปตฺถาวปี^๑ นิกฺขามาเนตี. อทฺทสา โห ภควา
 เสนาณจาริกํ อาหิณฺทนโต เต ภิกขุ ตํ ภิกขุ ปริคฺคเหตฺวา อจฺจารวปี ปตฺถาวปี
 นิกฺขามาเนเต; ทิสฺวาน, เยน เต ภิกขุ, เตนฺปตฺถกมิ; อุปตฺถกมิตฺวา เต ภิกขุ

๑ น. ม. โธทาคถณฺนกา

๒-๒ น. ม. อคารว อปฺปติสฺส ตภาควคฺคิกา

เขตทโวจ “กั อิมธัส ภิกขเว ภิกขุโน อาพาโห”ติ. อิมธัส ภนฺเต อายธมฺโต
ปาทธีตาพาโห, อิมํ มยํ ปริคฺคเหตฺวา อุกฺขารํปี่ ปัสสํวปี นิกฺขามเมมาติ. อถ ไช
ภควา เขตธมฺมํ นิตาเน เขตธมฺมํ ปกรณํ ชมฺมํ ถลํ ภควา ภิกฺขุ อามนฺเตติ
“อนฺุชานามิ ภิกขเว ยธัส ปาทา วา ทฺุชชา ปาทา วา ฆาติตา” ปาทธีโต วา
อาพาโห อฺุปาหนํ ชาเรตฺนุ”ติ.

เตน ไช ปน ธมฺเยน ภิกฺขุ อโหเตหิ ปาเทหิ มณฺจํปี่ ปี่จํปี่ อภิรุหนฺติ, จักรมฺปี่
เสนาธมฺปี่ ทฺุสฺสติ. ภควโต เขตมฺคฺถํ อาโรเจตฺ. อนฺุชานามิ ภิกขเว “อิทาณิ
มณฺจํ วา ปี่จํ วา อภิรุหิสฺสํ”ติ อฺุปาหนํ ชาเรตฺนุติ.

เตน ไช ปน ธมฺเยน ภิกฺขุ รตฺติยา อฺุโปสฺสคฺคํปี่ สฺนนิสฺสขํปี่ คจฺจนฺตา อนฺุชการ
ชาณฺปี่ กณฺณกํปี่ อกฺกมฺนฺติ, ปาทา ทฺุชชา โหนฺติ. ภควโต เขตมฺคฺถํ อาโรเจตฺ.
อนฺุชานามิ ภิกขเว อชฺฌารามํ อฺุปาหนํ ชาเรตฺ. อุกฺกํ ปทํปี่ กตฺตรทณฺทณฺติ.

๑๕๒. กฏปาฐกถาปิฎกเขป

[๒๕๐] เตน ไช ปน ธมฺเยน นพฺพคฺคิยา ภิกฺขุ รตฺติยา ปจฺจุสฺสธมฺยํ ปจฺจุจฺจาย
กฏปาฐกาโย อภิรุหิตฺวา อชฺโฌกาเส จกฺกมฺนฺติ อฺุจฺจาสฺสทฺทา มหาสฺสทฺทา ชฺฆชฺฆสฺสทฺทา
อนเกวิหิตํ ติริจฺจนกถํ กถเณตา, เสยฺยธํทํ? ราชกถํ โจรกถํ มหามคฺคกถํ เสนาถํ
ภยถํ ยฺุทฺธถํ อนฺุณถํ ปาณถํ วคฺคกถํ สยฺนถํ มาตาถํ คณฺุชถํ ฌาติถํ
ยานถํ คามถํ นิคฺคกถํ นคฺคกถํ ชนปฺทกถํ อิตฺถกถํ ปุริสฺสกถํ สฺฐกถํ วิธิชาถํ
กฺุมภฺจฺจกถํ ปุพฺพเปตฺกถํ นานคฺคกถํ โดกฺกชฺชาถํ สฺมฺมทฺทชฺชาถํ อิติภวาภวถํ
อิตฺติ วา, กัฏ्ฐกํปี่ อกฺกมิตฺวา มาเรณฺติ, ภิกฺขุปี่ สฺมาชิเมหิ จาเวณฺติ. เย เต ภิกฺขุ
ชปปีจฺณา, เต อฺุชฌายณฺติ ชยฺยณฺติ วิปาเจณฺติ “ถลํ หิ นาม นพฺพคฺคิยา ภิกฺขุ รตฺติยา

ปัจจุสสัมมัย ปัจจุสสาโย กฏสปาตุกาโย อภิรหิตวา อชฺโฌกาเส จงกมิตฺตํ อจฺจาสฺสทา
 มหาสฺสทา ขฺยขฺยสฺสทา อนนฺทวิหิตํ ติรจฺจนาณกํ กเถนฺตา, เสยฺยถํ? ราชกํ
 โจรกํ ๑ เป ๑ อิตฺติภาวณกํ อิตฺติ วา, กัฏกํ อกฺกมิตฺวา มาเรตฺตํ, ภิกฺขุ
 สฺมาธิมาหา จาเวตฺตํ”ติ. อถ โข เต ภิกฺขุ ภควโต เอตมคฺคํ อวโรเจตฺ ๑ เป ๑
 สจฺจํ กิร ภิกฺขเว นพฺพคฺคิยา ภิกฺขุ รคฺคิยา ปัจจุสสัมมัย ปัจจุสสาโย กฏสปาตุกาโย
 อภิรหิตวา อชฺโฌกาเส จงกมิตฺตํ อจฺจาสฺสทา มหาสฺสทา ขฺยขฺยสฺสทา อนนฺทวิหิตํ
 ติรจฺจนาณกํ กเถนฺตา, เสยฺยถํ? ราชกํ โจรกํ ๑ เป ๑ อิตฺติภาวณกํ อิตฺติ วา,
 กัฏกํ อกฺกมิตฺวา มาเรตฺติ, ภิกฺขุ สฺมาธิมาหา จาเวตฺตํ. สจฺจํ ภควาติ ๑ เป ๑
 วิคฺรหิตวา ชมมํ กถํ กถวา ภิกฺขุ อามนฺเตติ “น ภิกฺขเว กฏสปาตุกา ชาเรตฺตพฺพา,
 โย ชาเรยฺย, อาปคฺติ ทุกฺกฏสฺสํ”ติ.

อถ โข ภควา ราชคเห ยถาภิรหิตํ วิหิตฺวา, เยน พารานตฺ, เตน จาริกํ
 ปกฺกามิ, อนุปฺพุเพน จาริกํ จรมาโน, เยน พารานตฺ, ตทวสฺริ. ตตฺร ตํ ภควา
 พารานตฺ วิหริตฺติ อิตฺติปคฺเน มิคฺทาเย. เตน โข ปน สมนฺเณ นพฺพคฺคิยา ภิกฺขุ
 “ภควตา กฏสปาตุกา ปฏิกฺขิตฺตา”ติ ตาตตฺรเณ เนทาเปตฺวา ตาตปคฺตปาตุกาโย
 ชาเรตฺติ, ตานิ ตาตตฺรณานิ ฉินฺหานิ มิตายนฺติ. มนุสฺสํ อชฺชฌายนฺติ ชียนฺติ
 วิปาเจนฺติ “กถํ หิ นาม สมนฺเณ สกฺยปคฺคิยา ตาตตฺรเณ เนทาเปตฺวา ตาตปคฺตปา-
 ตฺกาโย ชาเรตฺตํ, ตานิ ตาตตฺรณานิ ฉินฺหานิ มิตายนฺติ, เอกีนฺทริยํ สมนฺเณ สกฺยปคฺคิยา
 ชีวํ วิเหเสนฺตํ. อตฺถสฺสํ โข ภิกฺขุ เตสํ มนุสฺसानํ อชฺชฌายนฺตานํ ชียนฺตานํ วิปาเจนฺตานํ.
 อถ โข เต ภิกฺขุ ภควโต เอตมคฺคํ อวโรเจตฺ ๑ เป ๑ สจฺจํ กิร ภิกฺขเว นพฺพคฺคิยา
 ภิกฺขุ ตาตตฺรเณ เนทาเปตฺวา ตาตปคฺตปาตุกาโย ชาเรตฺติ, ตานิ ตาตตฺรณานิ
 ฉินฺหานิ มิตายนฺตํ. สจฺจํ ภควาติ. วิคฺรหิตฺวา พุทฺโธ ภควา ๑ เป ๑ กถํ หิ นาม
 เต ภิกฺขเว โมฆปริณฺดา ตาตตฺรเณ เนทาเปตฺวา ตาตปคฺตปาตุกาโย ชาเรตฺตํ,
 ตานิ ตาตตฺรณานิ ฉินฺหานิ มิตายนฺติ, ชีวสฺสณฺนิโน หิ ภิกฺขเว มนุสฺสํ รุกฺขสฺมึ.
 เนตํ ภิกฺขเว อปฺปตฺตํ วา ปสฺสาทาย ๑ เป ๑ วิคฺรหิตฺวา ชมมํ กถํ กถวา ภิกฺขุ
 อามนฺเตติ “น ภิกฺขเว ตาตปคฺตปาตุกา ชาเรตฺตพฺพา, โย ชาเรยฺย, อาปคฺติ
 ทุกฺกฏสฺสํ”ติ.”

เตน ไช ปน สมนเณ นพพคกียา ภิกขุ “ภควตา คาสปคตปาฐกา ปฏิชชิตา”ติ
 เวพุตรุณเณ เณทาเปตวา เวพุปคตปาฐกาโย ชาเรณติ, ตานิ เวพุตรุนานิ ฉินฺหานิ
 มิถายนฺติ. มนุสฺสํ อุตฺตมายนฺติ ชยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ “ถํ หิ นาม สมนา สกฺยปฺคตียา
 เวพุตรุณเณ เณทาเปตวา เวพุปคตปาฐกาโย ชาเรตฺถนฺติ, ตานิ เวพุตรุนานิ ฉินฺหานิ
 มิถายนฺติ, เอกินฺทริยํ สมนา สกฺยปฺคตียา ชฺวํ วิเหเสนฺติ”ติ. อตฺถโสถํ ไช ภิกขุ
 เคตํ มนุสฺสํ อุตฺตมายนฺตานํ ชยฺยนฺตานํ วิปาเจนฺตานํ. อถ ไช เต ภิกขุ ภควโต
 เอตมคฺคํ อารโจะถํ ๗ เป ๗ น ภิกฺขเว เวพุปคตปาฐกา ชาเรตพฺพา, โย ชาเรยฺย,
 อาปคฺติ ทุกกฏธฺมํสาติ.

[๒๕๑] อถ ไช ภควา พาราณสียํ ยถาภินฺทํ วิหริตฺวา, เยน ภทฺธิยํ, เตน จาริกํ
 ปกฺกามิ, อนุปฺพุเพน จาริกํ จรมาโน, เยน ภทฺธิยํ, คทวสฺวิ. คตฺว สฺมํ ภควา ภทฺธิเย
 วิหริติ ชาตียา วเน. เตน ไช ปน สมนเณ ภทฺธิยา ภิกขุ อเนกวิหิตํ ปาทุก-
 มณฺทนานุโยคมนุชฺศคฺคา วิหริณฺติ, คิณปาทูกํ กโรณฺติปํ การาเปณฺติปํ, มุณฺชปาทูกํ
 กโรณฺติปํ การาเปณฺติปํ, ปพฺพชปาทูกํ กโรณฺติปํ การาเปณฺติปํ, หินฺตาดปาทูกํ กโรณฺติปํ
 การาเปณฺติปํ, กมฺลปาทูกํ กโรณฺติปํ การาเปณฺติปํ, กมฺพลปาทูกํ กโรณฺติปํ การาเปณฺติปํ,
 วิมฺบจฺนติ อุตฺตมํ ปริปฺจุณฺ อธิสฺสํ อธิจฺจิตํ อธิปณฺณํ. เย เต ภิกขุ อปฺปํจฺณา ๗ เป ๗
 เต อุตฺตมายนฺติ ชยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ “ถํ หิ นาม ภทฺธิยา ภิกขุ อเนกวิหิตํ ปาทูกมณ-
 ทนานุโยคมนุชฺศคฺคา วิหริตฺถนฺติ, คิณปาทูกํ กริธฺถนฺติปํ การาเปธฺถนฺติปํ, มุณฺชปาทูกํ
 กริธฺถนฺติปํ การาเปธฺถนฺติปํ, ปพฺพชปาทูกํ กริธฺถนฺติปํ การาเปธฺถนฺติปํ, หินฺตาดปาทูกํ
 กริธฺถนฺติปํ การาเปธฺถนฺติปํ, กมฺลปาทูกํ กริธฺถนฺติปํ การาเปธฺถนฺติปํ, กมฺพลปาทูกํ
 กริธฺถนฺติปํ การาเปธฺถนฺติปํ, วิมฺบจฺนติ อุตฺตมํ ปริปฺจุณฺ อธิสฺสํ อธิจฺจิตํ อธิปณฺณํ”ติ.
 อถ ไช เต ภิกขุ ภควโต เอตมคฺคํ อารโจะถํ ๗ เป ๗ “สจฺจํ ภิกฺขเว
 ภทฺธิยา ภิกขุ อเนกวิหิตํ ปาทูกมณฺทนานุโยคมนุชฺศคฺคา วิหริณฺติ, คิณปาทูกํ กโรณฺติปํ
 การาเปณฺติปํ, มุณฺชปาทูกํ กโรณฺติปํ การาเปณฺติปํ, ปพฺพชปาทูกํ กโรณฺติปํ การาเปณฺติปํ,
 หินฺตาดปาทูกํ กโรณฺติปํ การาเปณฺติปํ, กมฺลปาทูกํ กโรณฺติปํ การาเปณฺติปํ, กมฺพล-
 ปาทูกํ กโรณฺติปํ การาเปณฺติปํ, วิมฺบจฺนติ อุตฺตมํ ปริปฺจุณฺ อธิสฺสํ อธิจฺจิตํ อธิปณฺณํ”ติ.
 สจฺจํ ภควาติ. วิคฺรหิ พุทฺโธ ภควา ๗ เป ๗ ถํ หิ นาม เต ภิกฺขเว
 โมชปฺปรีดา อเนกวิหิตํ ปาทูกมณฺทนานุโยคมนุชฺศคฺคา วิหริตฺถนฺติ, คิณปาทูกํ กริธฺถนฺติปํ

การาเปตฺถนฺตํ, มุชฺชปาทํ กริถฺถนฺตํ, การาเปตฺถนฺตํ, ปพฺพชปาทํ กริถฺถนฺตํ
 การาเปตฺถนฺตํ, หินฺตาดปาทํ กริถฺถนฺตํ, การาเปตฺถนฺตํ, กมฺมปาทํ กริถฺถนฺตํ
 การาเปตฺถนฺตํ, กมฺมปาทํ กริถฺถนฺตํ, การาเปตฺถนฺตํ, วิมฺบิถฺถนฺตํ อุตฺตํ
 ปริปุจฺฉํ อธิสฺสํ อธิจิตฺตํ อธิปณฺณํ. เนตํ ภิกฺขเว อปฺปสํหานํ วา ปสาทาย
 ๑ เป ๑ วิครหิตฺวา ชมฺมํ กถํ กถฺวา ภิกฺขุ อามนฺเตติ “น ภิกฺขเว ตินฺนปาทกา
 ชาเรตฺตพฺพา, น มุชฺชปาทกา ชาเรตฺตพฺพา, น ปพฺพชปาทกา ชาเรตฺตพฺพา, น หินฺตาด-
 ปาทกา ชาเรตฺตพฺพา, น กมฺมปาทกา ชาเรตฺตพฺพา, น กมฺมปาทกา ชาเรตฺตพฺพา,
 น โสวณฺณมยา ปาทกา ชาเรตฺตพฺพา, น ฐมฺมมยา ปาทกา ชาเรตฺตพฺพา, น มณฺนิมยา
 ปาทกา ชาเรตฺตพฺพา, น เวฬุริยมยา ปาทกา ชาเรตฺตพฺพา, น ผลิกมยา ปาทกา
 ชาเรตฺตพฺพา, น กัสมฺมยา ปาทกา ชาเรตฺตพฺพา, น กัจจมยา ปาทกา ชาเรตฺตพฺพา, น ติปุมยา
 ปาทกา ชาเรตฺตพฺพา, น สัสมฺมยา ปาทกา ชาเรตฺตพฺพา, น ตมฺพโธมฺมยา ปาทกา ชาเรตฺตพฺพา,
 โย ชาเรยฺย, อาปคฺติ ทฺวักขสฺส. น จ ภิกฺขเว กัจจิ สํกมฺมํ ปาทกา ชาเรตฺตพฺพา,
 โย ชาเรยฺย, อาปคฺติ ทฺวักขสฺส. อนฺชานามิ ภิกฺขเว คิถฺถสฺส ปาทกาโย
 ชฺวณฺณชานียา อสงฺกมฺมํ โย, วจฺจปาทํ ปตฺถสฺส ปาทกา อจฺจนปาทกนฺ”ติ.

[๒๕๒] อถ โข ภควา ภทฺธิเย ยถาภีรหํ วิหริตฺวา, เยน สํวคฺคํ, เตน จาริกํ
 ปกฺกามิ, อนฺนปฺพเพน จาริกํ จรมาโน เยน สํวคฺคํ, ตทวสฺริ. ตตฺร สฺสํ ภควา
 สํวคฺคิยํ วิหริติ เขตฺตเว อนาถปณฺณํ อาราเม. เตน โข ปน สมนฺนํ นพฺพคฺคิยา
 ภิกฺขุ อจิรวคฺคิยา นทียา คาวณฺโณ ตรณฺตํ วิสาธเนสฺส คณฺหนฺติ, กณฺหนฺติ,
 คัวยายี คณฺหนฺติ, เณฺปปายี คณฺหนฺติ, ปิฏฺฐิจี อภิรฺหนฺติ, รตฺตจิตฺตํ อจฺจกฺคํ
 นุปนฺติ, วจฺจคฺคํ โอคาเหตฺวา มาเรนฺติ. มนุสฺसानํ อชฺชฌายนฺติ ชยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ
 “กถํ หิ นาม สมนฺนํ สกฺกยปคฺคิยา คาวณฺโณ ตรณฺตํ วิสาธเนสฺส คณฺหนฺติ, กณฺหนฺติ,
 คณฺหนฺติ, คัวยายี คณฺหนฺติ, เณฺปปายี คณฺหนฺติ, ปิฏฺฐิจี อภิรฺหนฺติ,
 รตฺตจิตฺตํ อจฺจกฺคํ นุปนฺติ, วจฺจคฺคํ โอคาเหตฺวา มาเรนฺติ, เสยฺยถาปิ
 คิถฺถํ กามโภคิโน”ติ. อตฺถสฺส โข ภิกฺขุ เคถ มนุสฺसानํ อชฺชฌายนฺตานํ ชยฺยนฺตานํ
 วิปาเจนฺตานํ. อถ โข เต ภิกฺขุ ภควโต เอตมคฺคํ อโรเจสฺส. ๑ เป ๑ สจฺจํ กิร
 ภิกฺขเว ๑ เป ๑ สจฺจํ ภควาติ ๑ เป ๑ วิครหิตฺวา ชมฺมํ กถํ กถฺวา ภิกฺขุ

อามนเตติ “น ภิกขเว คาวินิ วิสาณณํ คเหตพฺพํ, น กณณณํ คเหตพฺพํ,
น คีวาย คเหตพฺพํ, น เณปาย คเหตพฺพํ, น ปิฏฺฐิ อภิรุหิตพฺพา; โย อภิรุเหยฺย,
อาปตฺติ ทุกกฏธฺธํ. น จ ภิกขเว รตฺตจิตฺเตน อํคชาตํ นุเปตพฺพํ, โย นุเปยฺย,
อาปตฺติ อุตฺตจฺจยธฺธํ. น วจฺจนฺตรํ มาเรตพฺพา; โย มาเรยฺย, ยถาธมฺโม กาเรตพฺโพ”ติ.

๑๕๓. ยานาทิปฏิกุเชป

[๒๕๓] เตน โข ปน สมนฺเณ นพฺพคฺคิยา ภิกฺขุ ยานเณ ยานนฺติ อิตถียุคฺเตนปี
ปฺริสฺสนฺตเรณ, ปฺริสฺสยฺคฺเตนปี อิตฺถนฺตเรณ. มนุสฺสํ อฺฐณฺณายนฺติ ชฺชียนฺติ วิปาเจนฺติ
“เสยฺยถาปี คจฺคามหิยาเย”ติ. ภควโต เอตมคฺคํ อาโรเจถฺ. น ภิกขเว ยานเณ
ยายิตพฺพํ; โย ยายเยยฺย, อาปตฺติ ทุกกฏธฺธํติ. เตน โข ปน สมนฺเณ อณฺเณตโร
ภิกฺขุ โกธฺธณฺทํ ชนฺปะเท ธาวัคฺคิ คจฺจนฺโต ภควนฺตํ ทธฺสํนาย อนฺตรามคฺเค คิตาโน
โหติ. อถ โข โส ภิกฺขุ มคฺคา โอฏฺกมฺม อณฺเณตฺรธฺมํ รุกฺขมฺมูเต นิสฺสีติ. มนุสฺสํ
คํ ภิกฺขุํ ทิสฺวา เอตทโวจุํ “กหํ ภนฺเต อโยโย คมิสฺสธฺมํ”ติ. ธาวัคฺคิ โข อหํ
อาวุโส คมิสฺสธฺมํ ภควนฺตํ ทธฺสํนายาติ. เอहि ภนฺเต, คมิสฺสธฺมาติ. นานํ อาวุโส
ธฺกโกมิ, คิตาโนมฺหิติ. เอहि ภนฺเต, ยานํ อภิรุหาติ. อถ อาวุโส, ปฏิกฺกิตฺตํ
ภควตา ยานนฺติ กุกฺกจฺจายนฺโต ยานํ นาภิรุหิ. อถ โข โส ภิกฺขุ ธาวัคฺคิ คณฺทฺวา
ภิกฺขุณํ เอตมคฺคํ อาโรเจถฺ. ภิกฺขุ ภควโต เอตมคฺคํ อาโรเจถฺ. อถ โข ภควา
เอตธฺมํ นิทาเน เอตธฺมํ ปกฺรเณ ชมฺมํ กถํ กถฺวา ภิกฺขุ อามนเตติ “อนฺชานามิ
ภิกฺขเว คิตาณธฺธํ ยานนฺ”ติ. อถ โข ภิกฺขุณํ เอตทโหติ “อิตถียุคฺตํ นุ โข
ปฺริสฺสยฺคฺตํ นุ โข”ติ. ภควโต เอตมคฺคํ อาโรเจถฺ. อนฺชานามิ ภิกฺขเว ปฺริสฺสยฺคฺตํ
หคฺคณฺณกนฺติ.

เตน โข ปน สมนฺเณ อณฺเณตฺรธฺมํ ภิกฺขุโน ยานคฺชานเณ พาวุทฺธํ อมาถฺ
อโหติ. ภควโต เอตมคฺคํ อาโรเจถฺ. อนฺชานามิ ภิกฺขเว สิวิกํ ปาฏฺงกนฺติ.

๑๕๔. อจฺจาตยณมหาตยนาปฎิกฺเขป

[๒๕๔] เตน โข ปน ตมฺเยน นพฺพคฺคิยา ภิกฺขุ อจฺจาตยณมหาตยนาหิ ชาเรณฺติ. เสยฺยถึ? อาตฺนํ ปถฺตงกํ โคนกํ จิตฺตํ ปฏิกํ ปฏฺธิกํ ตฺตํ วิกตํ อฺทฺทฺโถมิ เภกนฺตโถมิ กฏฺธํ โกเสยฺยํ กุคฺคํ หตฺตํ อตฺตํ รตฺตํ อชินฺนํ กตฺติมคฺคปวรปจฺจตฺต-
 ธรรมํ ตฺตํ อจฺจาตยณมหาตยนาหิ. มนุสฺสา วิหารจาริกํ อาหิณฺนตฺตา ปตฺติตฺวา
 อฺจฺจาตยณฺติ ชยฺยณฺติ วิปาเจณฺติ “เสยฺยถึ คีหิ กามโกตฺติโน”ติ. ภควโต เอตมคฺคํ
 อาโรเจตุ. น ภิกฺขเว อจฺจาตยณมหาตยนาหิ ชาเรตฺตพฺพานิ. เสยฺยถึ? อาตฺนํ ปถฺตงโก
 โคนโก จิตฺตโก ปฏิกโก ปฏฺธิโก ตฺตโก วิกตโก อฺทฺทฺโถมิ เภกนฺตโถมิ กฏฺธํ
 โกเสยฺยํ กุคฺคํ หตฺตํ อตฺตํ รตฺตํ อชินฺนํ กตฺติมคฺคปวรปจฺจตฺต-
 ธรรมํ ตฺตํ อจฺจาตยณมหาตยนาหิ; โย ชาเรยฺย, อาปคฺติ ทุคฺคกฏฺธํ.

๑๕๕. สพฺพจมฺมปฎิกฺเขป

[๒๕๕] เตน โข ปน ตมฺเยน นพฺพคฺคิยา ภิกฺขุ “ภควตา อจฺจาตยณมหาตยนาหิ
 ปฏิกฺขิตฺตานํ”ติ มหาจมฺมานิ ชาเรณฺติ ตฺถจมฺมํ พฺยคฺคจมฺมํ ทัฬฺจจมฺมํ. ตานิ มณฺจ-
 ปมาเถนฺนํ ฌินฺนํ โหณฺติ, ปิฏฺฐปมาเถนฺนํ ฌินฺนํ โหณฺติ, อนฺโตปํ มณฺจ-
 ปณฺณตฺตานํ โหณฺติ, พหิปี มณฺจ ปณฺณตฺตานํ โหณฺติ, อนฺโตปํ ปิฏฺฐ ปณฺณตฺตานํ
 โหณฺติ, พหิปี ปิฏฺฐ ปณฺณตฺตานํ โหณฺติ. มนุสฺสา วิหารจาริกํ อาหิณฺนตฺตา
 ปตฺติตฺวา อฺจฺจาตยณฺติ ชยฺยณฺติ วิปาเจณฺติ “เสยฺยถึ คีหิ กามโกตฺติโน”ติ. ภควโต
 เอตมคฺคํ อาโรเจตุ. น ภิกฺขเว มหาจมฺมานิ ชาเรตฺตพฺพานิ ตฺถจมฺมํ พฺยคฺคจมฺมํ
 ทัฬฺจจมฺมํ; โย ชาเรยฺย, อาปคฺติ ทุคฺคกฏฺธํ.

เตน โข ปน ตมฺเยน นพฺพคฺคิยา ภิกฺขุ “ภควตา มหาจมฺมานิ ปฏิกฺขิตฺตานํ”ติ
 โคจมฺมานิ ชาเรณฺติ. ตานิ มณฺจปมาเถนฺนํ ฌินฺนํ โหณฺติ, ปิฏฺฐปมาเถนฺนํ

ฉินฺหานิ โหฺนติ, อนุโตปี้ มณฺเญ ปณฺณตฺตานิ โหฺนติ, พหิปี มณฺเญ ปณฺณตฺตานิ
โหฺนติ, อนุโตปี้ ปิเญ ปณฺณตฺตานิ โหฺนติ, พหิปี ปิเญ ปณฺณตฺตานิ โหฺนติ.
อณฺณตโรปี้ ปาปภิกฺขุ อณฺณตฺตํ ปาปฺปาสกํ กุรุโก โหติ. อถ ไซ ได้
ปาปภิกฺขุ ปุพฺพณฺทสมํ นิวาเสตฺวา ปตฺตจฺจวราทาย, เยน ตสฺส ปาปฺปาสกํ
นิเวสํ, เตนฺสปตฺตํ; อฺปตฺตํ ปณฺณตฺเต อสํเน นิสฺสํ. อถ ไซ ได้
ปาปฺปาสโก, ได้ เยน ปาปภิกฺขุ, เตนฺสปตฺตํ; อฺปตฺตํ ปณฺณตฺเต ตํ ปาปภิกฺขุ อภิวาเทตฺวา
เอกมฺนํ นิสฺสํ. เตน ไซ ปน สมนฺเณ ตสฺส ปาปฺปาสกํ วจฺจโก โหติ คุรุโณ
อภิวํ ทัสสํโย ปาสาทิโก จิโศ, เสงฺยถาปี ทัปฺปจฺจาโป. อถ ไซ ได้ ปาปภิกฺขุ
ตํ วจฺจกํ สกฺกจํ อฺปนฺนํ นิสฺสํ. อถ ไซ ได้ ปาปฺปาสโก ตํ ปาปภิกฺขุ เอตทวโจ
“กิสฺส ภาเน อโย อิมํ วจฺจกํ สกฺกจํ อฺปนฺนํ นิสฺสํ”ติ. อถ ไซ เม อวฺโส
อิมํสฺส วจฺจกํ จมฺเมนาติ. อถ ไซ ได้ ปาปฺปาสโก ตํ วจฺจกํ วริตฺวา จมฺมํ
วริตฺวา ตสฺส ปาปภิกฺขุโน ปาสาติ. อถ ไซ ได้ ปาปภิกฺขุ ตํ จมฺมํ สงฺฆาฏิยา
ปฏิจฺจาเทตฺวา อคฺมาติ. อถ ไซ ถ้า คาวํ วจฺจกํ ทัปฺปจฺจาโป ตํ ปาปภิกฺขุ ปิฏฺฐิโก ปิฏฺฐิโก
อนุพฺนํ. ภิกฺขุ เอวมาหํ “กิสฺส คุยํ อวฺโส คาวํ ปิฏฺฐิโก ปิฏฺฐิโก อนุพฺนํ”ติ.
อหิปี ไซ อวฺโส น ชานามิ “เกน มฺยา คาวํ ปิฏฺฐิโก ปิฏฺฐิโก อนุพฺนํ”ติ.
เตน ไซ ปน สมนฺเณ ตสฺส ปาปภิกฺขุโน สงฺฆาฏิ โดหิเตน มกฺขิตา โหติ. ภิกฺขุ
เอวมาหํ “อโย ปน เต อวฺโส สงฺฆาฏิ กิํ กตา”ติ. อถ ไซ ได้ ปาปภิกฺขุ ภิกฺขุโน
เอตมตฺถํ อโรเจติ. กิํ ปน คุวํ อวฺโส ปาณาติปาเต สฺมาทเปตฺติ. เอวํ อวฺโสติ.
เย เต ภิกฺขุ อปฺปิจฺจา, เต อฺปนฺนํ นิสฺสํ ธิยฺยํ วิปาเจนํ “กถํ หิ นาม ภิกฺขุ
ปาณาติปาเต สฺมาทเปตฺติ, นนุ ภควตา อเนกปริยาเยน ปาณาติปาโต คุรฺหิโต,
ปาณาติปาตา เวรมณํ ปตฺตา”ติ. อถ ไซ เต ภิกฺขุ ภควโต เอตมตฺถํ อโรเจตุ.

อถ ไซ ภควา เขตฺตํ นินฺทาเน เขตฺตํ ปกรณํ ภิกฺขุสฺสํ สฺนํ ปาตาเปตฺวา ตํ
ปาปภิกฺขุ ปฏิจฺจาติ “สจฺจํ กิร คุวํ ภิกฺขุ ปาณาติปาเต สฺมาทเปตฺติ”ติ. สจฺจํ
ภควาติ. วิกฺรหิ พุทฺโธ ภควา “กถํ หิ นาม คุวํ โมชปฺริสํ ปาณาติปาเต สฺมาท-
เปตฺติ, นนุ มยา โมชปฺริสํ อเนกปริยาเยน ปาณาติปาโต คุรฺหิโต, ปาณาติปาตา

เวรมณี ปัสสัฏฐา? เนตัม โมฆปริณิชาต อปฺปสันนํ วา ปสาทาย ๖ เป ๖ จิครหิตฺวา
 ขมฺมํ กถํ กตฺวา ภิกฺขุ อามนฺเตสฺส “น ภิกฺขเว ปาณาติปาเต สฺมาทเปตพฺพํ; โย
 สฺมาทเปยฺย, ยถาขมฺโม กาเรตพฺพโ. น ภิกฺขเว โคจมนํ ชาเรตพฺพํ, โย ชาเรยฺย, อาปตฺติ
 ทุกกฏธฺมํ. น จ ภิกฺขเว กิณฺจ จมนํ ชาเรตพฺพํ, โย ชาเรยฺย, อาปตฺติ ทุกกฏธฺมํ”ติ.

๑๕๖. คีหิวิกตานุญวาทาที

[๒๕๖] เตน โข ปน สมฺเยน มนุสฺसानํ มณฺจปฺปํ ปิจฺจํ จมฺโมเนทฺธานิ โทหนฺติ
 จมฺมวินทฺธานิ. ภิกฺขุ กุกฺกุจฺจายนฺตา นาภินิสฺสํหติ. ภควโต เอตมคฺคํ อาโรเจถฺ. อนุชานามิ
ภิกฺขเว คีหิวิกตํ อภินิสฺสํหติ, น เตวฺว อภินิปรชฺชิตฺตุนฺติ.

เตน โข ปน สมฺเยน วิหารา จมฺมวทฺเธหิ โอคฺคฺมณฺยนิ. ภิกฺขุ กุกฺกุจฺจายนฺตา
 นาภินิสฺสํหติ. ภควโต เอตมคฺคํ อาโรเจถฺ. อนุชานามิ ภิกฺขเว พนฺชนมคฺคํ อภินิสฺสํหติ.

เตน โข ปน สมฺเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขุ สฺสุปาหนา คามํ ปวิสฺสติ. มนุสฺสา
 อฺยุธฺมานนฺติ ชยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ “เสยฺยถาปฺปํ คีหิ กามโกคฺคิโน”ติ. ภควโต เอตมคฺคํ
 อาโรเจถฺ. น ภิกฺขเว สฺสุปาหเนน คาโม ปวิสฺสิตพฺพโ; โย ปวิสฺเสยฺย, อาปตฺติ
 ทุกกฏธฺมํ.

เตน โข ปน สมฺเยน อณฺเฑตโร ภิกฺขุ คิตาโน โหติ, น สกฺโกติ วินา
 อฺยุธาเนน คามํ ปวิสฺสิตํ. ภควโต เอตมคฺคํ อาโรเจถฺ. อนุชานามิ ภิกฺขเว คิตาเนน
ภิกฺขุณา สฺสุปาหเนน คามํ ปวิสฺสิตฺตุนฺติ.

๑๕๗. โสณกฺกุฏกณฺณวตฺถุ

[๒๕๗] เตน โข ปน สมฺเยน อายสฺมา มหากฺกุจฺจาโน อวณฺตํสฺสํ วิหริติ กุรฺรชฺเช
 ปปาเต ปพฺพเต. เตน โข ปน สมฺเยน โสโณ อฺยุธาโก กุฏฺฐกณฺโณ อายสฺมโต

มหากัจจายนสูตร อุปฐาโก โหติ. อถ ไซ โสโณ อุปาสโก กุฏิกณโณ, เยนายสุมา มหา-
กัจจายน, เตนุปลงกมิ; อุปสงกมิคฺวา อายสฺมนคฺ มหากัจจายนํ อภิเวทคฺวา เอกมนคฺ
นิตฺติ; เอกมนคฺ นิตฺติโน ไซ โสโณ อุปาสโก กุฏิกณโณ อายสฺมนคฺ มหากัจจายนํ
เอตทโวจ “ยถา ยถาหํ ภนฺเต อยฺเยน มหากัจจายนเณ ชมมํ เทสิตํ อาชานามิ,
นยิทํ สุกฺรํ อคารํ อชฺฌาวสฺสตา เอกนคฺปริปฺพณฺณํ เอกนคฺปริสฺสทฺธํ สงฺขลิตฺติคํ พุทฺทมจฺริยํ
จฺริคํ, อิจฺฉามหํ ภนฺเต เกสฺมสฺสํ โสหาเรคฺวา กาสายานิ วคฺถานิ อจฺฉาเทคฺวา
อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชิตฺุ, ปพฺพาเชตฺุ มํ ภนฺเต อยฺโย มหากัจจายน”ติ. เอวํ อคฺคเต
อายสฺมา มหากัจจายน โสณํ อุปาสกํ กุฏิกณณํ เอตทโวจ “ทุกฺกโร ไซ โสณ
ยาวชฺชวํ เอกเสยฺยํ เอกภคฺคํ พุทฺทมจฺริยํ จฺริคํ, อิงฺฆ ควํ โสณ คคฺเคว อคาริกฺกุโ
พุทฺธานํ สํสํ อนนฺยุชฺช กาสยฺยคฺคํ เอกเสยฺยํ เอกภคฺคํ พุทฺทมจฺริยน”ติ. อถ ไซ
โสณสฺส อุปาสกสฺส กุฏิกณณสฺส โย อโหสิ ปพฺพชฺชาภิสฺสงฺขาโร, โส ปฏฺิ-
ปฺสฺสํ. ทฺติยมี ไซ โสโณ อุปาสโก กุฏิกณโณ ๑ เป ๑ คฺติยมี ไซ โสโณ
อุปาสโก กุฏิกณโณ, เยนายสุมา มหากัจจายน, เตนุปลงกมิ; อุปสงกมิคฺวา อายสฺมนคฺ
มหากัจจายนํ อภิเวทคฺวา เอกมนคฺ นิตฺติ; เอกมนคฺ นิตฺติโน ไซ โสโณ อุปาสโก
กุฏิกณโณ อายสฺมนคฺ มหากัจจายนํ เอตทโวจ “ยถา ยถาหํ ภนฺเต อยฺเยน มหา-
กัจจายนเณ ชมมํ เทสิตํ อาชานามิ, นยิทํ สุกฺรํ อคารํ อชฺฌาวสฺสตา เอกนคฺปริปฺพณฺณํ
เอกนคฺปริสฺสทฺธํ สงฺขลิตฺติคํ พุทฺทมจฺริยํ จฺริคํ, อิจฺฉามหํ ภนฺเต เกสฺมสฺสํ โสหาเรคฺวา
กาสายานิ วคฺถานิ อจฺฉาเทคฺวา อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชิตฺุ, ปพฺพาเชตฺุ มํ
ภนฺเต อยฺโย มหากัจจายน”ติ. อถ ไซ อายสฺมา มหากัจจายน โสณํ อุปาสกํ
กุฏิกณณํ ปพฺพาเชติ. เตน ไซ ปน สมฺเยน อวณฺติทกฺขิณานปโถ อปฺปภิกฺขุโก โหติ.
อถ ไซ อายสฺมา มหากัจจายน คินฺณํ วสฺสํ อจฺฉเยน กิจฺฉเณ กถิเรน คโต คโต
ทสฺสคฺคํ ภิกฺขุสฺสํ สมนฺนิปาตาเปคฺวา อายสฺมนคฺ โสณํ อุปสฺมปาเทติ.

๑๕๘. มหากัจจายนสูตร ปณจวรรปทสัสนา

อถ ไซ อายสฺมโต โสณสฺส วสฺสํวคฺคสฺส รโหคคฺสฺส ปฏฺิสตฺถินสฺส เอวํ เจตโส
ปรีวิตฺกโก อุตฺปาติ “สุโตเยว ไซ เม ‘โส ภควา เอทิสํ จ เอทิสํ จา’ติ, น จ

มยา สมนุชา ทิฏฐโง, คจฺเจยยาหํ คํ ภควนฺตํ ทสฺสํนาย อรหฺนํ สมนาสํพุทฺธํ, สเจ
 มํ อุปฺปชฺฌาโย อนุชาเนยฺยา”ติ. อถ โส อายสฺมา โสโณ ตายณฺหสฺมยํ ปฏิสฺสตุตฺตานา
 วุฏฺฐิจิโต, เยนายสฺมา มหากจฺจาโน, เทนฺปสํกมิ; อุปสํกมิตฺวา อายสฺมณฺตํ มหากจฺจาณํ
 อภิวาเทตฺวา เอกมณฺตํ นิสฺสีทิ; เอกมณฺตํ นิสิโน โส อายสฺมา โสโณ อายสฺมณฺตํ
 มหากจฺจาณํ เอกทโวจ “อิชฺช มยฺหํ ภาเน วโรคคสฺสํ ปฏิสฺสตุตฺถสฺสํ เหวํ เจตโส
 ปรีวติกโก อุตฺปาติ “สุโตเยว โส เม ‘โส ภควา เอทิสฺส จ เอทิสฺส จา’ติ, น จ มยา
 สมนุชา ทิฏฐโง, คจฺเจยยาหํ คํ ภควนฺตํ ทสฺสํนาย อรหฺนํ สมนาสํพุทฺธํ, สเจ
 มํ อุปฺปชฺฌาโย อนุชาเนยฺยา”ติ, คจฺเจยยาหํ ภาเน คํ ภควนฺตํ ทสฺสํนาย อรหฺนํ
 สมนาสํพุทฺธํ, สเจ มํ อุปฺปชฺฌาโย อนุชาเนยฺยา”ติ. สํว สํว โสโณ, คจฺจํ คุวํ
 โสโณ คํ ภควนฺตํ ทสฺสํนาย อรหฺนํ สมนาสํพุทฺธํ, ทกฺขิสฺสํ คุวํ โสโณ คํ
 ภควนฺตํ ปาสาทิทํ ปสาทนียํ สมนฺคินฺทริยํ สมนฺคมานสํ อุตฺตมทมธสฺมณฺมณฺอุปฺปคฺตํ ทนฺตํ
 คุตฺตํ ยคินฺทริยํ นาคํ, เตนฺหิ คุวํ โสโณ มม วจฺเนน ภควโต ปาเท สิริสา วนฺท
 “อุปฺปชฺฌาโย เม ภาเน อายสฺมา มหากจฺจาโน ภควโต ปาเท สิริสา วนฺท”ติ,
 เหวณฺจ วเทหิ “อวฺนฺติทกฺขินาปเถ ภาเน อปฺปภิกฺขุโก, คินฺณํ เม วสฺสํ
 อจฺจุเยน กิจฺจุเยน กสิเรน คโต คโต ทสฺสวคฺคํ ภิกฺขุสฺสํ สมนฺนิปาตาเปตฺวา อุปสํปทํ
 อตฺตคฺคํ, อปฺเปว นาม ภควา อวฺนฺติทกฺขินาปเถ อปฺปตฺเรน คเณน อุปสํปทํ อนุชาเนยฺย,
 อวฺนฺติทกฺขินาปเถ ภาเน กณฺหุคฺคฺวา ภูมิ ชฺวา โคณฺณฏฺกหตา, อปฺเปว นาม ภควา
 อวฺนฺติทกฺขินาปเถ คุณฺณคุณฺปาหนํ อนุชาเนยฺย, อวฺนฺติทกฺขินาปเถ ภาเน นหฺนาคฺรฺกา
 มนฺตฺสา อุตฺทกฺสุทฺธิกา, อปฺเปว นาม ภควา อวฺนฺติทกฺขินาปเถ ชฺวณฺหานํ อนุชาเนยฺย,
 อวฺนฺติทกฺขินาปเถ ภาเน จมฺมานิ อคฺคฺรณานิ เอพฺกจฺมมํ อชฺจจฺมมํ มิคจฺมมํ,
 เอยฺยถาปิ ภาเน มชฺฌิเมตฺสุ ชนฺปเทตฺสุ เหวคฺคํ โมรคฺคํ มชฺชารุ ชนฺคฺคํ, เหวเมว โส
 ภาเน อวฺนฺติทกฺขินาปเถ จมฺมานิ อคฺคฺรณานิ เอพฺกจฺมมํ อชฺจจฺมมํ มิคจฺมมํ,
 อปฺเปว นาม ภควา อวฺนฺติทกฺขินาปเถ จมฺมานิ อคฺคฺรณานิ อนุชาเนยฺย เอพฺกจฺมมํ
 อชฺจจฺมมํ มิคจฺมมํ, เอตฺรหิ ภาเน มนฺตฺสา นิสฺสํมคฺคานํ ภิกฺขุณฺํ จีวรํ เทนฺติ ‘อิมํ
 จีวรํ อิตฺถนฺนามสฺสํ เทมา’ติ, เต อาคณฺตฺวา อาโรเจนฺติ ‘อิตฺถนฺนามเอหิ เต อาวุโส
 มนฺตฺสเถหิ จีวรํ ทินฺนํ’ติ, เต กุกฺกุจฺจาณฺตา น ตํทียนฺติ ‘มา โน นิสฺสํคฺคิยํ

อโหสิ์ติ, อปฺเปวณาม ภควา จีวรํ ปริยาณํ อัจจุเชยฺยา”ติ. “เอวํ ภนฺเต”ติ โข
 อายสฺมา โสโณ อายสฺมโต มหาจุฬารามวาสี ปรมาจารย์ปริยัติสงฆ์ อายสฺมนํ
 มหาจุฬารามวาสี อภิวาเทตฺวา ปทกฺขิณํ ภควา เสนาสนํ ถังคามาตฺวา ปตฺตจฺจวราทาย,
 เยเน ธาวัคฺคํ, เทเน ปฏกามิ. อนุปฺพุเพเน เยเน ธาวัคฺคํ, เซตวนํ อนาถปฺปณฺทิกถสฺส
 อารามํ, เยเน ภควา, เทนุปลงฺกมิ; อุปฺปลงฺกมิตฺวา ภควนํ อภิวาเทตฺวา เอกมณฺธํ
 นิสีทิ. อถ โข ภควา อายสฺมนํ อานนฺทํ อามนฺเตติ “อิมสฺส อานนฺท อากนฺตฺกถสฺส
 ภิกฺขุโน เสนาสนํ ปณฺญาเปหิ”ติ. อถ โข อายสฺมา อานนฺโท “ยสฺส โข มํ ภควา
 อาณาเปติ ‘อิมสฺส อานนฺท อากนฺตฺกถสฺส ภิกฺขุโน เสนาสนํ ปณฺญาเปหิ’ติ, อิจฺฉติ
 ภควา เทเน ภิกฺขุณา ถทฺธิ เอกวิหารเว วคฺคํ, อิจฺฉติ ภควา อายสฺมา โสเณน
 ถทฺธิ เอกวิหารเว วคฺคํ”ติ, ยสฺมิ วิหารเว ภควา วิหริติ, ตสฺมิ วิหารเว อายสฺมโต
 โสณสฺส เสนาสนํ ปณฺญาเปติ.

[๒๕๘] อถ โข ภควา พุทฺเท รตฺติ อชฺโฌกาถํ วตฺตินาเมตฺวา วิหารํ ปาวิตฺติ.
 อายสฺมาปิ โข โสโณ พุทฺเท รตฺติ อชฺโฌกาถํ วตฺตินาเมตฺวา วิหารํ ปาวิตฺติ.
 อถ โข ภควา รตฺติยา ปจฺจุตฺตมํ ปจฺจุจฺจาย อายสฺมนํ โสณํ อชฺเชติ “ปฏฺฐากุ
 คํ ภิกฺขุ ฆมฺโม ภาสิตฺตํ”ติ. “เอวํ ภนฺเต”ติ โข อายสฺมา โสโณ ภควโต
 ปรมาจารย์ปริยัติสงฆ์ สพฺพาเนว อฏฺฐกฺวคฺคิกานิ สเรเน อภาสิ. อถ โข ภควา อายสฺมโต
 โสณสฺส สรณฺวปฺปริโยสาเน อพฺภานูโมทิ, ธาตุ ธาตุ ภิกฺขุ, สํสฺสคฺคิกานิ โข เท
 ภิกฺขุ อฏฺฐกฺวคฺคิกานิ สมนฺตคฺคิกานิ สุปฺปาริตฺตานิ, กตฺถาณิยาปิ วาจาย สมนฺนาคโต
 วิสฺสจฺจาย อนนฺตคฺคิกานิ อตฺถสฺส วิณฺญาปนิยา, กตฺถสฺส สํสฺสคฺคิกานิ. เอกวสฺส
 อหํ ภควาติ. กิถสฺส ปนฺ ทวํ ภิกฺขุ เอวํ จิรํ อภาสิติ. จิรํ ทิฏฺฐสฺส เม ภนฺเต
 กามสฺส อาทนฺโต, อปฺปิ สมนฺนาคา สรรวาธา พุทฺธิจฺจา พุทฺธิกรณฺยาติ. อถ โข ภควา
 เอกมณฺธํ วิทิตฺวา ตายํ เวตฺถํ อิมํ อุตฺถนํ อุตฺถาเนติ.

“ทิสฺวา อาทนฺโต โสโณ

อริโย น รตฺติ ปาเป

ตฺวา ฆมฺมํ นิรุปฺปิ

ปาเป น รตฺติ สฺส”ติ.

อถ โข อายสฺมา โสโณ “ปฐิมโมทติ โข มํ ภควา, อยํ ชฺวสฺส กาลโธ, ยํ เม
 อุปฺปชฺชาโย ปริทฺธัสสํ”ติ อญฺเฐสาธนา เอกํ อุตฺตราธํ กิริตฺวา ภควโต
 ปาเทสฺส สิริสา นิปตฺติตฺวา ภควนํ เอตทวโจ “อุปฺปชฺชาโย เม ภนฺเต อายสฺมา
 มหาจฺจาโน ภควโต ปาเท สิริสา วนฺทติ, เหวณฺจ วเทติ ‘เอวณฺติทกฺขิณาปโล
 ภนฺเต อปฺปภิกฺขุโก, ตินฺณํ เม วสฺสํ อจฺจเยน กิจฺเชน กสิเรน ตโต
 ตโต ทสฺสคฺคํ ภิกฺขุสฺสํ สันนิปาตาเปตฺวา อุปฺปชฺชํ อตฺตํ, อปฺเปว นาม
 ภควา อวณฺติทกฺขิณาปเล อปฺปคเรน คเณน อุปฺปชฺชํ อชฺชานเยย. อวณฺติ-
 ทกฺขิณาปเล ภนฺเต กณฺหุตฺตรา ฐมิ ชฺรา โคกณฺฏกฺขิตา, อปฺเปว นาม ภควา
 อวณฺติทกฺขิณาปเล คุณฺณคุณฺปาหนํ อชฺชานเยย. อวณฺติทกฺขิณาปเล ภนฺเต นหฺนคฺรูกา
 มนุสฺสา อุตฺทกฺขิณา, อปฺเปว นาม ภควา อวณฺติทกฺขิณาปเล ชฺวณฺหาณํ อชฺชานเยย.
 อวณฺติทกฺขิณาปเล ภนฺเต จมฺมานิ อุตฺตรณานิ เอพฺพจมฺมํ อชฺจมฺมํ มิคจมฺมํ, เสงฺยถาปี
 ภนฺเต มชฺฌิเมสฺส ชนฺปเทสฺส เอวํ โมรํ มชฺชารุ ชนฺตุ, เหวเมว โข ภนฺเต อวณฺติ-
 ทกฺขิณาปเล จมฺมานิ อุตฺตรณานิ เอพฺพจมฺมํ อชฺจมฺมํ มิคจมฺมํ, อปฺเปว นาม ภควา
 อวณฺติทกฺขิณาปเล จมฺมานิ อุตฺตรณานิ อชฺชานเยย เอพฺพจมฺมํ อชฺจมฺมํ มิคจมฺมํ.
 เอตทวทิ ภนฺเต มนุสฺสา นิสฺสํมคฺคานํ ภิกฺขุณํ จิวํ เทนฺติ ‘อิมํ จิวํ อิตฺถนฺนามสฺส
 เทมาตี, เต อาคณฺฐวาทา โรเจนฺติ ‘อิตฺถนฺนาเมหิ เต อาวุโส มนุสฺสเอหิ จิวํ
 ทินฺนํ, เต กุกฺกุจฺจาณฺดา น สํทียนฺติ ‘มา โน นิสฺสํคฺคิยํ อโหสฺสํ,ติ,
 อปฺเปว นาม ภควา จิวเร ปริยาโย อจฺจิเษเยย”ติ.

[๒๕๘] อถ โข ภควา เอตฺถมํ นิตฺทาเน เอตฺถมํ ปกรเณ ชมฺมํ กถํ กตฺวา
 ภิกฺขุ อามนฺเตติ “อวณฺติทกฺขิณาปโล ภิกฺขเว อปฺปภิกฺขุโก, อชฺชานานิ ภิกฺขเว
 สทฺธพฺปจฺจนฺติเมสฺส ชนฺปเทสฺส วินยธรรปญฺจเมว คเณน อุปฺปชฺชํ. ตตฺถิเม ปจฺจนฺติมา
 ชนฺปทา: ปุรฺตถิมามาย ทิสฺสา กชฺชคฺค” นาม นิคโม, สทฺธ ปเรน มหาสํสา, ตโต
 ปรา ปจฺจนฺติมา ชนฺปทา, โอโรโต มชฺฌเ. ปุรฺตถิมทกฺขิณาย ทิสฺสา สทฺธวตฺติ^๒ นาม
 นทฺ, ตโต ปรา ปจฺจนฺติมา ชนฺปทา, โอโรโต มชฺฌเ. ทกฺขิณาย ทิสฺสา
 สทฺธกณฺณกํ นาม นิคโม, ตโต ปรา ปจฺจนฺติมา ชนฺปทา, โอโรโต มชฺฌเ.
 ปจฺจิมาย ทิสฺสา ญฺณํ นาม พฺราหฺมณคฺคาโม, ตโต ปรา ปจฺจนฺติมา ชนฺปทา, โอโรโต

มชฺเช. อุตฺตราย ทิสาย อุตฺตวทฺธไซ นาม ปพฺพโต, ตโต ปรา ปจฺจนติมา
 ชนปทา, โอโรโต มชฺเช. อนฺชานามิ ภิกฺขเว เอรุเปตฺตํ ปจฺจนติเมตฺตํ ชนปเทตฺตํ
 วินยชฺรปณฺจเมเน คณเณ อุปตฺมปทํ. อวณฺติทกฺขิณาปเถ ภิกฺขเว กณฺหุคฺคตรา ฐุมิ
 ขรา โคกณฺฏกหฺตา, อนฺชานามิ ภิกฺขเว ตฺพปจฺจนติเมตฺตํ ชนปเทตฺตํ คุณฺณคุณฺปาหนํ.
 อวณฺติทกฺขิณาปเถ ภิกฺขเว นหฺนาคฺคฺคา มนุสฺสํ อุตฺทกฺกทฺธิกา, อนฺชานามิ ภิกฺขเว
 ตฺพปจฺจนติเมตฺตํ ชนปเทตฺตํ ชวนฺหานํ. อวณฺติทกฺขิณาปเถ ภิกฺขเว จมฺมานิ อคฺคฺคณฺณานิ
 เอพฺพจมฺมํ อชจมฺมํ มิคจมฺมํ, เสยฺยถาปํ ภิกฺขเว มชฺฌิเมตฺตํ ชนปเทตฺตํ เอรุคฺคฺ โมรคฺค
 มชฺชารุ ชนคฺค, เอรุเมว ไซ ภิกฺขเว อวณฺติทกฺขิณาปเถ จมฺมานิ อคฺคฺคณฺณานิ
 เอพฺพจมฺมํ อชจมฺมํ มิคจมฺมํ, อนฺชานามิ ภิกฺขเว ตฺพปจฺจนติเมตฺตํ ชนปเทตฺตํ
 จมฺมานิ อคฺคฺคณฺณานิ เอพฺพจมฺมํ อชจมฺมํ มิคจมฺมํ. อช ปน ภิกฺขเว มนุสฺสํ
 นิสฺสํคคฺคานํ ภิกฺขุณฺํ จีวรํ เทนฺติ 'อิมํ จีวรํ อคฺคฺคณฺณามตฺตํ เทมา'ติ, อนฺชานามิ
 ภิกฺขเว ตํทิกฺคํ, น ตาว ตํ คณฺณปคํ ยาว น หคฺคํ คจฺจตฺตํ'ติ.

จมฺมกชฺชโก ปณฺจโม.

๑๕๙. ตตฺตสุทฺธานํ

ราชา จ มาคโธ โสโณ
 ตาคโต คิซฺณกฺกุณฺณมฺ

อตฺตคิถฺตํตตฺตํ
 พทฺธํ ทตฺตํ อคฺคฺค.

ปพฺพชฺชารทฺธกฺกชฺชํ
 นีตา ปีตา โถหิติกา

จีณํ เอกปตาตํ
 มณฺเฑชฺชา กณฺหเมว จ.

มหารจฺคา มหฺนามา
 ชตฺตกา ปฏฺฐาตํ จ

วทฺธิกา จ ปฏฺฐิขีปี
 คจฺจตฺตํคิถฺตํเมณฺทชฺชา.

วิจิติกา โมรจิตฺต^๑
อชินุททา มชฺชาร^๒ จ

ดีหพฺพคฺชา จ ทิปฺภา
กาโพตฺตปฏิกฺขยา.

ผาติคฺคปาหฺนา ชิตฺตา
คาคเวพุตฺติณฺณเจว

โรคฺชานชฺชวฺชว^๓
มฺนุชปพฺพชฺชินฺคาคา.

กมตฺกมฺพตโธวณฺณนา
ผตฺติกา ถัดกาจา จ

ฐูปิภา มณิ เวพุ^๔
คิปปุสฺสณฺจ คมฺพกา.

คาวี ยานํ คิตฺตาโน จ
สยฺยานิ มหาจมฺมา^๕

ปฺริสฺสยฺยคฺคตฺตวิกา
โคจฺมเมหิ จ ปาปโก.

คิหฺนํ จมฺมวทฺเตหิ
มหากจฺจาโย โธโน

ปวิตฺตฺติ คิตฺตโย
ธเรนฺนชฺชกฺกวคฺคิกิ.

อฺปตฺตมฺปทํ ปณฺจ^๖
จมฺมคฺคณฺณานุณฺณวตฺติ
อทาตีเม วร ปณฺจ

คฺคณฺณคฺคณฺนา ชฺวตฺตินา
น คาว คณฺนูปคํ
โธณคฺคเณรฺธตฺตํ นายโกติ.

อิมฺมฺหิ ชนฺชเก วคฺคฺคณฺนิ เคตฺตฺตจฺจ

จมฺมกชฺชโก นิฏฺฐจฺจโค.

๑ น. ม. อี. โมรจิตฺตฺตา จ

๒ ตี. มชฺชารว

๓ ตี. โรคฺชานชฺชวฺชว

๔ น. ม. อี. เวพุริยา

๕ ตี. มหาจมฺม

๖ อี. ปณฺจคณ

๗ ก. คณฺนา ชฺวตฺตินายนา

๒. เกสชชกขนุชก

๑๖๐. ปณจเกสชชกถา

[๒๖๐] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สāvคฺคิยํ วิหริติ เขตฺวเน อนาถปิตฺตํ ฐิตํ อารามे. เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขุํ สāvคิเกน อาพาเรน ญฺญูจํ ยาคุเป ปิตา อุกฺคจฺจติ, ภคฺคิเป ภูคฺคํ อุกฺคจฺจติ, เต เตน กิสา โหนฺติ ฐฺวาทุ พุพฺพณฺนา อุปฺปณฺนุอุปฺปณฺนุชฺชาตา ชมนิถฺนุคคฺคตา. อทฺทสา โข ภควา เต ภิกฺขุ กิสา ฐฺวาทุ พุพฺพณฺเน อุปฺปณฺนุอุปฺปณฺนุชฺชาเต ชมนิถฺนุคคฺคเต; ทิสฺวาน อายตฺตมํ อานนฺทํ อามนฺเตติ “กิณฺหุ โข อานนฺท เอตฺรหิ ภิกฺขุ กิสา ฐฺวาทุ พุพฺพณฺนา อุปฺปณฺนุอุปฺปณฺนุชฺชาตา ชมนิถฺนุคคฺคตา”ติ. เอตฺรหิ ภาเต ภิกฺขุํ สāvคิเกน อาพาเรน ญฺญูจํ ยาคุเป ปิตา อุกฺคจฺจติ, ภคฺคิเป ภูคฺคํ อุกฺคจฺจติ, เต เตน กิสา โหนฺติ ฐฺวาทุ พุพฺพณฺนา อุปฺปณฺนุอุปฺปณฺนุชฺชาตา ชมนิถฺนุคคฺคตาติ. อถ โข ภควโต รโหคฺคํ ฐิตํ ปฐิสฺสธฺตํ ฐิตํ เหวํ เจตฺโส ปวิตฺตโก อุตฺปาติ “เอตฺรหิ โข ภิกฺขุํ สāvคิเกน อาพาเรน ญฺญูจํ ยาคุเป ปิตา อุกฺคจฺจติ, ภคฺคิเป ภูคฺคํ อุกฺคจฺจติ, เต เตน กิสา โหนฺติ ฐฺวาทุ พุพฺพณฺนา อุปฺปณฺนุอุปฺปณฺนุชฺชาตา ชมนิถฺนุคคฺคตา, กิณฺหุ โข อหํ ภิกฺขุํ เกสชฺชํ อนฺชานเยยฺม, ยํ เกสชฺชญฺเจว อธฺธํ เกสชฺชํ มคฺคญฺจ โถกธฺธํ, อาหารคฺคญฺจ ฌเรยฺย, น จ โยพาริโก อาหาโร ปณฺณายเยยฺยา”ติ. อถ โข ภควโต เอตทโหสิ “อิมานิ โข ปณฺจ เกสชฺชานิ. เตยฺยถํ? สปัเป นวํ คํ เตถํ มรฺ ฌาณิตํ. เกสชฺชานิ เจว เกสชฺชํ มคฺคานิ จ โถกธฺธํ, อาหารคฺคญฺจ ฌรณฺติ, น จ โยพาริโก อาหาโร ปณฺณายติ, ยนฺนนาหํ ภิกฺขุํ อิมานิ ปณฺจ เกสชฺชานิ อนฺชานเยยฺม กาเต ปฏิกฺคเหตฺวา กาเต ปรีฏญฺชิตฺตํ”ติ. อถ โข ภควา สāvคฺคํ ฐิตํ ปฐิสฺสธฺตํ ฐิตํ เหวํ เจตฺโส ปวิตฺตโก อุตฺปาติ “เอตฺรหิ โข ภิกฺขุ เว รโหคฺคํ ฐิตํ ปฐิสฺสธฺตํ ฐิตํ เหวํ เจตฺโส ปวิตฺตโก อุตฺปาติ “เอตฺรหิ โข ภิกฺขุํ สāvคิเกน อาพาเรน ญฺญูจํ ยาคุเป ปิตา อุกฺคจฺจติ, ภคฺคิเป ภูคฺคํ อุกฺคจฺจติ,

เต เตน กิสา โหนติ อฐา ทุพพณฺณา อุปปณฺหุปปณฺหุทกขาตา ธมฺมิตฺถกคคฺคา,
 กิณฺหุ โห อหํ ภิกฺขุณฺํ เกสขฺ อณฺชาเนยฺยํ, ยํ เกสขฺเจว อสฺสํ เกสขฺสํมคฺคเจ
 โถกสฺสํ, อาหารตฺถเจว เณเรยฺย, น จ โอพาริโก อาหาโร ปณฺณายเยยฺยา'ติ. คสฺส
 มยฺหํ ภิกฺขเว เอตทโหสิ 'อิมานิ โห ปณฺจ เกสขฺขานิ. เสยฺยถํ? สํปปี นวณฺโค
 เคตํ มชฺ ฌาณิตํ, เกสขฺขานิ เจว เกสขฺสํมคฺคานิ จ โถกสฺสํ, อาหารตฺถเจว
 เณรฺมคฺ, น จ โอพาริโก อาหาโร ปณฺณายติ, ยนฺนุนาหํ ภิกฺขุณฺํ อิมานิ ปณฺจ
 เกสขฺขานิ อณฺชาเนยฺยํ กาเถ ปฏิกฺคเหตฺวา กาเถ ปริกฺขณฺชิคฺคฺ, อณฺชานามิ
 ภิกฺขเว ตานิ ปณฺจ เกสขฺขานิ กาเถ ปฏิกฺคเหตฺวา กาเถ ปริกฺขณฺชิคฺคฺ'ติ.

[๒๖๑] เตน โห ปณ สํเยน ภิกฺขุ ตานิ ปณฺจ เกสขฺขานิ กาเถ ปฏิกฺคเหตฺวา
 กาเถ ปริกฺขณฺชิคฺคฺ. เคตํ ยานิปี ตานิ ปากคิกานิ อฐานิ โภชณานิ, ตานิปี นจฺฉาเทณฺติ,
 ปคฺเว เสเนตฺถิกานิ. เต เตน เจว สํวาทิเกน อาพาเรน ฌญฺชา อิมินา จ
 ภคฺคาจฺฉาตเกน ตทฺหาเยน ภียโยโส มคฺคาย กิสา โหนติ อฐา ทุพพณฺณา
 อุปปณฺหุปปณฺหุทกขาตา ธมฺมิตฺถกคคฺคา. อทฺทสา โห ภควา เต ภิกฺขุ ภียโยโส
 มคฺคาย กิเส อฐา ทุพพณฺเณ อุปปณฺหุปปณฺหุทกขาเต ธมฺมิตฺถกคคฺคา; ทิสฺวาน
 อายสฺมณฺคํ อานนฺทํ อามนฺเตสิ "กิณฺหุ โห อานนฺท เอตฺรหิ ภิกฺขุ ภียโยโส มคฺคาย
 กิสา อฐา ทุพพณฺณา อุปปณฺหุปปณฺหุทกขาตา ธมฺมิตฺถกคคฺคา"ติ. เอตฺรหิ
 ภาเน ภิกฺขุ ตานิ ปณฺจ เกสขฺขานิ กาเถ ปฏิกฺคเหตฺวา กาเถ ปริกฺขณฺชิคฺคฺ. เคตํ
 ยานิปี ตานิ ปากคิกานิ อฐานิ โภชณานิ, ตานิปี นจฺฉาเทณฺติ, ปคฺเว เสเนตฺถิกานิ.
 เต เตน เจว สํวาทิเกน อาพาเรน ฌญฺชา อิมินา จ ภคฺคาจฺฉาตเกน ตทฺหาเยน
 ภียโยโส มคฺคาย กิสา อฐา ทุพพณฺณา อุปปณฺหุปปณฺหุทกขาตา ธมฺมิตฺถกคคฺคาติ.
 อถ โห ภควา เอตสฺมิ นิทาเน เอตสฺมิ ปกรเณ ธมฺมํ กถํ ภควา ภิกฺขุ อามนฺเตสิ
 "อณฺชานามิ ภิกฺขเว ตานิ ปณฺจ เกสขฺขานิ ปฏิกฺคเหตฺวา กาเถปี วิกาเถปี
 ปริกฺขณฺชิคฺคฺ"ติ.

[๒๖๒] เตน โข ปน สัมเยน คิตานานํ ภิกฺขุณํ วเลหิ เภสัชเชหิ อตุโถ โหติ.
ภควโต เอตมคฺคํ อารโจะถํ. อนุชานามิ ภิกฺขเว วเลหิ เภสัชชานิ อจฺจวธํ มจฺจวธํ
สํสํกาวธํ สํสํกวธํ คหฺวโรวธํ กาเด ปฏิกฺคหิตํ กาเด นิปฏกํ^๑ กาเด สํสํจฺจ^๒
เตตปริโภเคน. ปริภุญฺชิตุ. วิกาเด เจ ภิกฺขเว ปฏิกฺคหิตํ วิกาเด นิปฏกํ วิกาเด
สํสํจฺจ, คณฺเจะ ปริภุญฺชเยย, อาปตฺติ คินฺนํ ทุกฺกขฺยานํ. กาเด เจ ภิกฺขเว
ปฏิกฺคหิตํ วิกาเด นิปฏกํ วิกาเด สํสํจฺจ, คณฺเจะ ปริภุญฺชเยย, อาปตฺติ ทฺวินฺนํ
ทุกฺกขฺยานํ. กาเด เจ ภิกฺขเว ปฏิกฺคหิตํ กาเด นิปฏกํ วิกาเด สํสํจฺจ, คณฺเจะ
ปริภุญฺชเยย, อาปตฺติ ทุกฺกขฺยสฺส. กาเด เจ ภิกฺขเว ปฏิกฺคหิตํ กาเด นิปฏกํ กาเด
สํสํจฺจ, คณฺเจะ ปริภุญฺชเยย, อนาปตฺตํ.

๓๖๑. มุลาทีเภสัชชกถา

[๒๖๓] เตน โข ปน สัมเยน คิตานานํ ภิกฺขุณํ มฺเเลหิ เภสัชเชหิ อตุโถ โหติ.
ภควโต เอตมคฺคํ อารโจะถํ. อนุชานามิ ภิกฺขเว มฺเเลหิ เภสัชชานิ หตฺทํ สํจฺจเว
วจํ วจคฺคํ^๑ อติวิธํ กฏฺฏโรหิณํ อุตฺตรํ ภาทฺตมคฺคกํ, ยานิ วา ปนณฺณานิปี อตุ
มฺเเลหิ เภสัชชานิ เณ ชาทฺนํเย ชาทฺนํยคฺคํ ฝรณฺติ, น โภชนํเย โภชนํยคฺคํ ฝรณฺติ,
ตานิ ปฏิกฺคเหตฺวา ยาวจํวํ ปริหริตุ, สติ ปจฺจเย ปริภุญฺชิตุ, อสติ ปจฺจเย
ปริภุญฺชนคฺคสฺส อาปตฺติ ทุกฺกขฺยสฺสาคิ.

เตน โข ปน สัมเยน คิตานานํ ภิกฺขุณํ มฺเเลหิ เภสัชเชหิ ปิฏฺเฐหิ อตุโถ
โหติ. ภควโต เอตมคฺคํ อารโจะถํ. อนุชานามิ ภิกฺขเว นิสํทํ นิสํทปตฺกนฺติ.

เตน โข ปน สัมเยน คิตานานํ ภิกฺขุณํ กถาเวหิ เภสัชเชหิ อตุโถ โหติ.
ภควโต เอตมคฺคํ อารโจะถํ. อนุชานามิ ภิกฺขเว กถาวานิ เภสัชชานิ นิมฺพกถาวํ

๑ น. ม. ส. นิปฏกํ

๒ ส. สํสํจฺจ

๓ น. ม. วจคฺคํ

กฏชกถาว์ ปโฏถกถาว์ ปคคถกถาว์^๑ นคตมาถกถาว์, ยานิ วา ปนณณานิปี อตฺถิ
 กถาวานิ เกสขชานิ เนว ชาทนีเย ชาทนียตุถํ ฌรณติ, น โภชนนีเย โภชนนียตุถํ
 ฌรณติ, ตานิ ปฏิคฺคเหตฺวา ยาวชวํ ปริหริตุํ, ตตฺติ ปจฺจเย ปริกฺขณชิตฺตุํ, อตฺตติ ปจฺจเย
 ปริกฺขณชิตฺตุตฺถ อปคฺติ ทุกฺกฏตฺถตฺติ.

เตน โข ปน สมฺเยน คิตานานํ ภิกฺขุณํ ปณฺณเหติ เกสขชเหติ อตฺถโถ โหติ. ภควโต
 เอตมคฺคํ อาโรเจตุ. อุนฺหณานิ ภิกฺขเว ปณฺณานิ เกสขชานิ นิมฺพปณฺณํ กุฏฺฐปณฺณํ
 ปโฏถปณฺณํ สุตฺตปณฺณํ กปฺปาสปณฺณํ, ยานิ วา ปนณณานิปี อตฺถิ ปณฺณานิ
 เกสขชานิ เนว ชาทนีเย ชาทนียตุถํ ฌรณติ, น โภชนนีเย โภชนนียตุถํ ฌรณติ, ตานิ
 ปฏิคฺคเหตฺวา ยาวชวํ ปริหริตุํ, ตตฺติ ปจฺจเย ปริกฺขณชิตฺตุํ, อตฺตติ ปจฺจเย ปริกฺขณชิตฺตุตฺถ
 อปคฺติ ทุกฺกฏตฺถตฺติ.

เตน โข ปน สมฺเยน คิตานานํ ภิกฺขุณํ ฌเณติ เกสขชเหติ อตฺถโถ โหติ. ภควโต
 เอตมคฺคํ อาโรเจตุ. อุนฺหณานิ ภิกฺขเว ฌณานิ เกสขชานิ พิตฺถํ ปิปปลํ มริจํ
 หรีตํ วิธิตํ อามตํ ไคฏฺสฌตํ, ยานิ วา ปนณณานิปี อตฺถิ ฌณานิ เกสขชานิ
 เนว ชาทนีเย ชาทนียตุถํ ฌรณติ, น โภชนนีเย โภชนนียตุถํ ฌรณติ, ตานิ ปฏิคฺค-
 เหตฺวา ยาวชวํ ปริหริตุํ, ตตฺติ ปจฺจเย ปริกฺขณชิตฺตุํ, อตฺตติ ปจฺจเย ปริกฺขณชิตฺตุตฺถ
 อปคฺติ ทุกฺกฏตฺถตฺติ.

เตน โข ปน สมฺเยน คิตานานํ ภิกฺขุณํ ชฺคฺคฺคิ เกสขชเหติ อตฺถโถ โหติ. ภควโต
 เอตมคฺคํ อาโรเจตุ. อุนฺหณานิ ภิกฺขเว ชฺคฺคฺคิ เกสขชานิ หิงฺกุ หิงฺกุชฺคฺคํ หิงฺกุติปาฏิํ ตกํ
 คกปคฺคํ คกปณฺณํ สขฺชตฺถํ, ยานิ วา ปนณณานิปี อตฺถิ ชฺคฺคฺคิ เกสขชานิ เนว ชาทนีเย
 ชาทนียตุถํ ฌรณติ, น โภชนนีเย โภชนนียตุถํ ฌรณติ, ตานิ ปฏิคฺคเหตฺวา ยาวชวํ
 ปริหริตุํ, ตตฺติ ปจฺจเย ปริกฺขณชิตฺตุํ, อตฺตติ ปจฺจเย ปริกฺขณชิตฺตุตฺถ อปคฺติ ทุกฺกฏตฺถตฺติ.

เคน ไช ปน ส้มเยน คิดานานํ ภิกขุํ โดเนหิ เกสฺสเชหิ อตุโถ โหติ.
ภควโต เอตมคฺคํ อารโจะสุ. อนุชานามิ ภิกฺขเว โดณานิ เกสฺสชานิ สํมูทํ
กาฬโณ สันธํ อุกฺกิตํ พิตํ ยานิ วา ปณณยานิปี อตุลโณ โดณานิ เกสฺสชานิ
เนว ชาทนีเย ชาทนียคฺคํ ฌรณฺติ, น โภชนนีเย โภชนนียคฺคํ ฌรณฺติ, ตานิ ปฏิคฺคเหตฺวา ยาวชฺวํ
ปริหริคฺคํ, สติ ปจฺจเย ปริภุชคฺคํ, อสติ ปจฺจเย ปริภุชชนคฺคํ อปคฺติ ทุกฺกฏสฺสาคิ.

[๒๖๔] เคน ไช ปน ส้มเยน อายสฺมโต อานนฺทสฺส อุปชฌายสฺส อายสฺมโต
เพตฺตจฺตสฺส ฤตฺตกฺกฉาปาโห โหติ, คสฺส ตสฺสกาย จัรวานิ กาเย ตคฺคณฺติ, ตานิ
ภิกฺขุ อุกฺกเท เคเมตฺวา เคเมตฺวา อปคฺทมนฺติ. อทฺทสา ไช ภควา เสนาสนจาวิกํ
อาหิณฺทนฺโต เค ภิกฺขุ ตานิ จัรวานิ อุกฺกเท เคเมตฺวา เคเมตฺวา อปคฺทมนฺเต;
ทิสฺวาน, เยเน เค ภิกฺขุ, เคนฺปสฺสงฺกมิ; อุปสฺสงฺกมิตฺวา เค ภิกฺขุ เอตทโวจ “กิมิสฺส
ภิกฺขเว ภิกฺขุโน อาพาโห”ติ. อิมิสฺส ภนฺเต อายสฺมโต ฤตฺตกฺกฉาปาโห, ตสฺสกาย
จัรวานิ กาเย ตคฺคณฺติ, ตานิ มยํ อุกฺกเท เคเมตฺวา เคเมตฺวา อปคฺทมามาติ.
อถ ไช ภควา เอตสฺมิมิ นิทาเน เอตสฺมิมิ ปกรเณ ชมฺมิ กถํ กตฺวา ภิกฺขุ อามนฺเตสิ
“อนุชานามิ ภิกฺขเว ยสฺส กณฺฑุ วา ปีพกา วา อสฺสาโว วา ฤตฺตกฺกฉุ วา
อาพาโห กาโย วา ทุกฺคนฺโห จุณฺณานิ เกสฺสชานิ, อคิณฺทสฺส ฉกนํ มคฺคิกํ
รชณนิปฏกํ, อนุชานามิ ภิกฺขเว อุกฺกฏสฺสํ มุสฺสณฺ”ติ.

เคน ไช ปน ส้มเยน คิดานานํ ภิกฺขุํ จุณฺเนหิ เกสฺสเชหิ จาติเตหิ อตุโถ
โหติ. ภควโต เอตมคฺคํ อารโจะสุ. อนุชานามิ ภิกฺขเว จุณฺณจาตินินฺติ สฺเนหฺหิ
อตุโถ โหติ. ภควโต เอตมคฺคํ อารโจะสุ. อนุชานามิ ภิกฺขเว ทุสฺสจาตินินฺติ.

เคน ไช ปน ส้มเยน อญฺญตฺรสฺส ภิกฺขุโน อมฺนุสฺสีกาปาโห โหติ, คํ อาจริยุ-
ปชฌายา อุปฏฺฐหนฺตา นาสฺกัชฺฐํ อโรคํ กาคํ. โส สฺวกรสฺสํ คนฺตฺวา อามกมฺถํ
ชาทิ, อามกโถหิคํ ปีวํ, คสฺส โส อมฺนุสฺสีกาปาโห ปฏิปฺปสฺสํมฺภิ. ภควโต
เอตมคฺคํ อารโจะสุ. อนุชานามิ ภิกฺขเว อมฺนุสฺสีกาปาเช อามกมฺถํ อามกโถหิตนฺติ.

[๒๖๕] เตน โข ปน สัมเยน อญฺญตรสฺส ภิกฺขุโน จกฺขุโรคาพาโห โหติ,
 คัม ภิกฺขุ ปรีคฺคเหตฺวา อุกฺกามํ ปสฺสํวํ นิกฺขามเนตฺติ. อตฺถตา โห ภควา เณนาณ-
 จาริกํ อาหิณฺชนโต เต ภิกฺขุ คัม ภิกฺขุ ปรีคฺคเหตฺวา อุกฺกามํ ปสฺสํวํ
 นิกฺขามเนตฺเต; ทิสฺวาน, เยเน เต ภิกฺขุ, เตนฺอุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา เต ภิกฺขุ
 เอตทโวจ “กิมิสฺส ภิกฺขเว ภิกฺขุโน อาพาโห”ติ. อิมิสฺส ภนฺเต อายสฺมโต
 จกฺขุโรคาพาโห, อิมํ มยํ ปรีคฺคเหตฺวา อุกฺกามํ ปสฺสํวํ นิกฺขามเนตฺติ. อถ โห
 ภควา เอตสฺมิ นิทาเน เอตสฺมิ ปกรเณ ชมมํ กถํ ภควา ภิกฺขุ อามนฺเตสฺสิ
 “อนฺุชานามิ ภิกฺขเว อญฺชนํ กาพณฺชนํ รสณฺชนํ สยฺยณฺชนํ เกรกํ กปตฺตณฺ”ติ.
 อญฺชนปปีสเนหิ อคฺคโต โหติ. ภควโต เอตมคฺคํ อาโรเจสฺส. อนฺุชานามิ ภิกฺขเว
 จนฺทนํ คคฺคํ กาพณฺสวํ คคฺคํ ภาทํมคฺคกนฺติ. เตน โข ปน สัมเยน ภิกฺขุ ปิฏฺฐาณิ
 อญฺชนานิ ถาตเถสฺสํ สวาทเถสฺสํ นิกฺขิปนฺติ, คินฺนจฺจนฺเณหิ ปสฺสเกหิ โอภิริยนฺติ.
 ภควโต เอตมคฺคํ อาโรเจสฺส. อนฺุชานามิ ภิกฺขเว อญฺชนินฺติ.

เตน โข ปน สัมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขุ อุกฺกาวจา อญฺชนิโย ชาเวเนติ
 สยฺยณณมยํ ฐปฺปมยํ. มนุสฺสํ อุกฺกาวจาณฺติ ชยฺยณฺติ วิปาเจเนติ “เสยฺยถาปี
 คิหิ กามโภคิโน”ติ. ภควโต เอตมคฺคํ อาโรเจสฺส. น ภิกฺขเว อุกฺกาวจา อญฺชนํ
 ชาเวตฺถพฺพา, โย ชาเวชฺช, อาปคฺคิ ทฺวักขสฺส. อนฺุชานามิ ภิกฺขเว อญฺจิมยํ ทนฺตมยํ
 วิสาณมยํ นพมยํ เวพฺพมยํ กฏฺฐมยํ ชคฺคมยํ ผตมยํ โถหมยํ สงฺฆนาภิมยณฺติ.

เตน โข ปน สัมเยน อญฺชนิโย อปารุตา โหนฺติ, คินฺนจฺจนฺเณหิ ปสฺสเกหิ
 โอภิริยนฺติ. ภควโต เอตมคฺคํ อาโรเจสฺส. อนฺุชานามิ ภิกฺขเว อปฺปชานนฺติ. อปฺปชานํ นปคฺติ.
 ภควโต เอตมคฺคํ อาโรเจสฺส. อนฺุชานามิ ภิกฺขเว สุกฺคเกเน พนฺธิตฺวา อญฺชนิยา
 พนฺธิตฺวา. อญฺชนํ ผตติ. ภควโต เอตมคฺคํ อาโรเจสฺส. อนฺุชานามิ ภิกฺขเว สุกฺคเกเน
 สัพฺเพตฺตณฺติ.

เตน ไช ปน ส้มเยน ภิกขุ อังคฺคิยา อณฺชนฺติ, อกฺขัณิ ทุกฺขานิ โหติ.
ภควโต เอตมคฺคํ อาโรเจตุ. อุนฺชานามิ ภิกฺขเว อณฺชนํสํตาคณฺติ.

เตน ไช ปน ส้มเยน นพฺพคฺคิยา ภิกขุ อุกฺกาวจา อณฺชนํสํตาคาโย ชาเรณฺติ
โสวณฺณมยํ ฐูปิยมยํ. มนุสฺสํ อุกฺกาวยานฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจณฺติ “เสยฺยถาปี คีหิ
กามโกติโน”ติ. ภควโต เอตมคฺคํ อาโรเจตุ. น ภิกฺขเว อุกฺกาวจา อณฺชนํสํตาคา
ชาเรตฺตพฺพา, โย ชาเรยฺย, อาปคฺติ ทุกฺกฏสฺส. อุนฺชานามิ ภิกฺขเว อญฺจิมํ
ทนฺตมยํ วิสาณมยํ ๑ เป ๑ สํชฺชนาภิมยฺยนฺติ.

เตน ไช ปน ส้มเยน อณฺชนํสํตาคา ฐุมิยํ ปติคา ฌรุสา โหติ. ภควโต
เอตมคฺคํ อาโรเจตุ. อุนฺชานามิ ภิกฺขเว สํตาคอนิยฺยนฺติ.

เตน ไช ปน ส้มเยน ภิกขุ อณฺชนํปี อณฺชนํสํตาคํปี หคฺเถน ปริหรณฺติ. ภควโต
เอตมคฺคํ อาโรเจตุ. อุนฺชานามิ ภิกฺขเว อณฺชนคฺคณฺติ. อํสํททโก น โหติ.
ภควโต เอตมคฺคํ อาโรเจตุ. อุนฺชานามิ ภิกฺขเว อํสํททกํ พนฺชนสฺสคฺคณฺติ.

[๒๖๖] เตน ไช ปน ส้มเยน อายสฺมโต ปิณฺโณทวจฺจนฺตํ สํสํกิตาโป โหติ.
ภควโต เอตมคฺคํ อาโรเจตุ. อุนฺชานามิ ภิกฺขเว มุทฺธนิ เถถณฺติ. นกฺขมณฺโโย
โหติ. ภควโต เอตมคฺคํ อาโรเจตุ. อุนฺชานามิ ภิกฺขเว นคฺคณฺมณฺติ. นคฺคณฺ คคฺติ.
ภควโต เอตมคฺคํ อาโรเจตุ. อุนฺชานามิ ภิกฺขเว นคฺคณฺกรณฺนิยฺยนฺติ.

เตน ไช ปน ส้มเยน นพฺพคฺคิยา ภิกขุ อุกฺกาวจา นคฺคณฺกรณฺโโย ชาเรณฺติ
โสวณฺณมยํ ฐูปิยมยํ. มนุสฺสํ อุกฺกาวยานฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจณฺติ “เสยฺยถาปี คีหิ
กามโกติโน”ติ. ภควโต เอตมคฺคํ อาโรเจตุ. น ภิกฺขเว อุกฺกาวจา นคฺคณฺกรณฺนิยฺย ชาเรตฺตพฺพา,
โย ชาเรยฺย, อาปคฺติ ทุกฺกฏสฺส. อุนฺชานามิ ภิกฺขเว อญฺจิมํ ๑ เป ๑ สํชฺชนาภิมยฺยนฺติ.
นคฺคณฺ^๒ วิสํมํ อาตฺติยเจติ. ภควโต เอตมคฺคํ อาโรเจตุ. อุนฺชานามิ ภิกฺขเว ยมกํ

๑ น. ม. สํตาคอนิยฺยนฺติ

๒-๒ น. ม. นคฺคณฺ วิสํมํ อาตฺติยเจติ.

นคฺคกรณินฺติ. นกฺขมนฺโห โหติ. ภควโต เอตมคฺคํ อารโหเจตุ. อนฺุชานามิ ภิกฺขเว
 ชุมฺ ปาคุนฺติ. คณฺเณว วฏฺฐิ อติมฺเปตฺวา ปิณฺณิ, กณฺโง ทหฺติ, ภควโต
 เอตมคฺคํ อารโหเจตุ. อนฺุชานามิ ภิกฺขเว ชุมฺเนตฺตุนฺติ.

เตน โห ปน สฺมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขุ อฺุจฺจาวจฺจานิ ชุมฺเนตฺตานิ ชาเรนฺติ
 โสวณฺณมยํ ฐปฺบิยมยํ. มนุสฺสํ อฺุชฺฌายนฺติ ฐิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ “เสยฺยถาปํ คิหิ
 กามโภคิโน”ติ. ภควโต เอตมคฺคํ อารโหเจตุ. น ภิกฺขเว อฺุจฺจาวจฺจานิ ชุมฺเนตฺตานิ
 ชาเรตฺตพฺพานิ, โย ชาเรยฺย, อปฺปติ ทุกกฺกฺกฺกฺกฺก. อนฺุชานามิ ภิกฺขเว อฏฺฐิมยํ ๑ เป ๑
 สงฺฆนาภิมยฺยนฺติ.

เตน โห ปน สฺมเยน ชุมฺเนตฺตานิ อปฺปารุคฺคานิ โหณฺติ, ปาณกา ปวิคฺคฺคฺค. ภควโต
 เอตมคฺคํ อารโหเจตุ. อนฺุชานามิ ภิกฺขเว อปฺปารุคฺคานฺติ.

เตน โห ปน สฺมเยน ภิกฺขุ ชุมฺเนตฺตานิ หคฺคเณน ปรีหฺรณฺติ. ภควโต เอตมคฺคํ
 อารโหเจตุ. อนฺุชานามิ ภิกฺขเว ชุมฺเนตฺตคฺคฺคฺคฺค. เอกโต ฆตฺติยนฺติ. ภควโต
 เอตมคฺคํ อารโหเจตุ. อนฺุชานามิ ภิกฺขเว ยมกคฺคฺคฺค. อํสวทฺธโก น โหติ.
 ภควโต เอตมคฺคํ อารโหเจตุ. อนฺุชานามิ ภิกฺขเว อํสวทฺธกํ พนฺชนสฺสคฺคฺค.

[๒๖๗] เตน โห ปน สฺมเยน อายสฺมุโต ปิณฺณทวจฺจสฺส วาตาพาโร โหติ.
 เวชฺชา เอมมาหํสํ “เตตํ ปจฺจิตพฺพน”ติ. ภควโต เอตมคฺคํ อารโหเจตุ. อนฺุชานามิ
 ภิกฺขเว เตตปาทนฺติ. คตฺถมิ โห ปน เตตปาทนํ มชฺชํ ปกฺขิปีตพฺพํ โหติ. ภควโต
 เอตมคฺคํ อารโหเจตุ. อนฺุชานามิ ภิกฺขเว เตตปาทนํ มชฺชํ ปกฺขิปีคฺคฺค.

เตน โห ปน สฺมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขุ อติปฏฺธิคฺคฺคฺคฺคฺค เทถานิ ปจฺนฺติ,
 ตานิ ปิณฺณทวจฺจ มชฺชนฺติ. ภควโต เอตมคฺคํ อารโหเจตุ. น ภิกฺขเว อติปฏฺธิคฺคฺคฺค
 เตตํ ปาทพฺพํ, โย ปิณฺณทวจฺจ, ยถาธมฺโม กาเรตฺตพฺโฟ. อนฺุชานามิ ภิกฺขเว ยตฺถมิ

เศตปาเก มชชุตต น วณฺโณ น คนฺโห น รโธ ปณณายติ, เอรูบํ มชชปฏิตุคํ
เศตํ ปาตุณฺติ.

เตน โข ปน สมนฺเณ ภิกฺขุํ พหุํ อติปฏิตุคตมชฺชํ เศตํ ปกุกํ โหติ, อถ โข
ภิกฺขุํ เอตทโหติ “กถนฺนุ โข อติปฏิตุคตมชฺเช เศเต ปฏิปชฺชิตพฺพน”ติ. ภควโต
เอตมคฺคํ อารโจะตุํ. อุนฺชานามิ ภิกฺขเว อพฺภวชนํ อธิฐฺจาทุณฺติ.

เตน โข ปน สมนฺเณ อายสฺมโต ปิณฺฑิทวจุตฺตํ พหุํ เศตํ ปกุกํ โหติ, เศตภาชนํ
น วิชชติ. ภควโต เอตมคฺคํ อารโจะตุํ. อุนฺชานามิ ภิกฺขเว ตึณิ คุมฺพานิ โถห-
คฺคัมพํ กฏฺจคฺคัมพํ ผลคฺคัมพณฺติ.

เตน โข ปน สมนฺเณ อายสฺมโต ปิณฺฑิทวจุตฺตํ อังควาโต โหติ. ภควโต
เอตมคฺคํ อารโจะตุํ. อุนฺชานามิ ภิกฺขเว เตทกมฺมณฺติ. นกฺขมนฺนีโย โหติ. ภควโต
เอตมคฺคํ อารโจะตุํ. อุนฺชานามิ ภิกฺขเว สมนฺภาวเสทฺทณฺติ. นกฺขมนฺนีโย โหติ. ภควโต
เอตมคฺคํ อารโจะตุํ. อุนฺชานามิ ภิกฺขเว มหาเสทฺทณฺติ. นกฺขมนฺนีโย โหติ. ภควโต
เอตมคฺคํ อารโจะตุํ. อุนฺชานามิ ภิกฺขเว ภงฺโคทกณฺติ. นกฺขมนฺนีโย โหติ. ภควโต
เอตมคฺคํ อารโจะตุํ. อุนฺชานามิ ภิกฺขเว อุกทโกฏฺจกณฺติ.

เตน โข ปน สมนฺเณ อายสฺมโต ปิณฺฑิทวจุตฺตํ ปพฺพวาโต โหติ. ภควโต
เอตมคฺคํ อารโจะตุํ. อุนฺชานามิ ภิกฺขเว โถหิตํ โมเจตฺตณฺติ. นกฺขมนฺนีโย โหติ.
ภควโต เอตมคฺคํ อารโจะตุํ. อุนฺชานามิ ภิกฺขเว โถหิตํ โมเจตฺตวา วิสาเณน
คเหตฺตณฺติ.^๒

เตน โข ปน สมนฺเณ อายสฺมโต ปิณฺฑิทวจุตฺตํ ปาทา ผตฺติกา โหณฺติ. ภควโต
เอตมคฺคํ อารโจะตุํ. อุนฺชานามิ ภิกฺขเว ปาทพฺภวชนนฺติ. นกฺขมนฺนีโย โหติ. ภควโต
เอตมคฺคํ อารโจะตุํ. อุนฺชานามิ ภิกฺขเว ปชฺชํ อภิสํชริตฺตณฺติ.

เตน โข ปน สัมเขน อญฺญตรสฺส ภิกฺขุโน คณฺหาพาโห โหติ. ภควโต
 เขตมคฺคํ อารโหเจ. อุนฺหณามิ ภิกฺขเว สคฺคกมฺมณฺติ. กสฺสวาทเกน อคฺคโห
 โหติ. ภควโต เขตมคฺคํ อารโหเจ. อุนฺหณามิ ภิกฺขเว กสฺสวาทกณฺติ. คิตฺตกฺกเกน
 อคฺคโห โหติ. ภควโต เขตมคฺคํ อารโหเจ. อุนฺหณามิ ภิกฺขเว คิตฺตกฺกกณฺติ. กพฺพิกาย
 อคฺคโห โหติ. ภควโต เขตมคฺคํ อารโหเจ. อุนฺหณามิ ภิกฺขเว กพฺพิกณฺติ.
 วณฺณพฺพนจฺเจเพน อคฺคโห โหติ. ภควโต เขตมคฺคํ อารโหเจ. อุนฺหณามิ ภิกฺขเว
 วณฺณพฺพนจฺเจพฺพณฺติ. วโณ กณฺฑกฺกณฺติ. ภควโต เขตมคฺคํ อารโหเจ. อุนฺหณามิ
 ภิกฺขเว สํสํกฺกณฺติ. โสณฺทกณฺติ. ภควโต เขตมคฺคํ อารโหเจ. อุนฺหณามิ
 ภิกฺขเว ชุมฺ กณฺฑกณฺติ. วทฺธมฺมํ อุนฺหณามิ. ภควโต เขตมคฺคํ อารโหเจ.
 อุนฺหณามิ ภิกฺขเว โยณฺสํกฺกณฺติ. วโณ น รุหฺติ. ภควโต เขตมคฺคํ
 อารโหเจ. อุนฺหณามิ ภิกฺขเว โยณฺสํกฺกณฺติ. วโณ น รุหฺติ. ภควโต
 เขตมคฺคํ อารโหเจ. อุนฺหณามิ ภิกฺขเว วณฺณคณฺติ. เตสํ คคฺติ. ภควโต
 เขตมคฺคํ อารโหเจ. อุนฺหณามิ ภิกฺขเว วิกาสิํ สํพฺพํ วณฺณกณฺติ.

[๒๖๘] เตน โข ปน สัมเขน อญฺญตรโร ภิกฺขุ อหิโน ทญฺโห โหติ. ภควโต
 เขตมคฺคํ อารโหเจ. อุนฺหณามิ ภิกฺขเว จตฺตาริ มหาวิภคานิ ทาตุ: คุณฺถํ มุคฺคํ
 ฉาริกํ มคฺคิกณฺติ. อถ โข ภิกฺขุโนฺนฺ อคฺคโหติ “อปฺปฏิกฺคหิตานิ นฺ โข อุนฺหณํ ปฏิก-
 คเหตุพฺพนํ”ติ. ภควโต เขตมคฺคํ อารโหเจ. อุนฺหณามิ ภิกฺขเว สติ กปฺปิยการเก
 ปฏิกฺคหาเปตุ, อสฺติ กปฺปิยการเก สํมํ คเหตุวา ปริภุชฺชณฺติ.

เตน โข ปน สัมเขน อญฺญตเรณ ภิกฺขุโน วิธํ ปิถํ โหติ. ภควโต เขตมคฺคํ
 อารโหเจ. อุนฺหณามิ ภิกฺขเว คุณฺถํ ปาเยณฺติ. อถ โข ภิกฺขุโนฺนฺ อคฺคโหติ “อป-
 ปฏิกฺคหิตานิ นฺ โข อุนฺหณํ ปฏิกฺคเหตุพฺพนํ”ติ. ภควโต เขตมคฺคํ อารโหเจ. อุนฺหณามิ
 ภิกฺขเว, ยํ กโรนฺติ ปฏิกฺคณฺหาติ, เสว ปฏิกฺคโห กโต, น ปน ปฏิกฺคเหตุพฺพนํ.

[๒๖๙] เตน โข ปน สัมเขน อญฺญตรสฺส ภิกฺขุโน ชรทินฺนกาพาโห โหติ.

๓. น. ม. สํสํกฺกณฺติ

ภควโต เอตมตฤ อาริเจตุ. อนุชานามิ ภิกขเว ตัตาโลพี ปาเยคฺคฺติ.

เคนโซ ปน สมเยน อณฺณตโร ภิกขุ ทฺวสฺสคณฺโณ โหติ. ภควโต เอตมตฤ อาริเจตุ. อนุชานามิ ภิกขเว อามิสฺสวารี ปาเยคฺคฺติ.

เคนโซ ปน สมเยน อณฺณตรสฺส ภิกขุโน ปณฺทโรคาพาโห โหติ. ภควโต เอตมตฤ อาริเจตุ. อนุชานามิ ภิกขเว มุคฺคหรีฏฺกํ ปาเยคฺคฺติ.

เคนโซ ปน สมเยน อณฺณตรสฺส ภิกขุโน นวโธสาพาโห โหติ. ภควโต เอตมตฤ อาริเจตุ. อนุชานามิ ภิกขเว คนฺธาเดปํ ปาเยคฺคฺติ.

เคนโซ ปน สมเยน อณฺณตโร ภิกขุ อภิสันฺนกาโย โหติ. ภควโต เอตมตฤ อาริเจตุ. อนุชานามิ ภิกขเว วิเวจฺจํ ปาเยคฺคฺติ. อจฺจกณฺธิยา อตฺถโ โหติ. ภควโต เอตมตฤ อาริเจตุ. อนุชานามิ ภิกขเว อจฺจกณฺธิกนฺติ. อกฺขยฺยูธฺนํ อตฺถโ โหติ. ภควโต เอตมตฤ อาริเจตุ. อนุชานามิ ภิกขเว อกฺขยฺยูธฺนคฺติ. กฺฆากกฺขน อตฺถโ โหติ. ภควโต เอตมตฤ อาริเจตุ. อนุชานามิ ภิกขเว กฺฆากกฺขนคฺติ. ปฏิจฺฉาทณฺเณน อตฺถโ โหติ. ภควโต เอตมตฤ อาริเจตุ. อนุชานามิ ภิกขเว ปฏิจฺฉาทณฺเณนคฺติ.

๑๖๒. ปัตินทวจุฉนตฤ

[๒๗๐] เคนโซ ปน สมเยน อายสฺมา ปัตินทวจุฉน^๑ ราชคฺเห ปพฺภารํ โสธาเปติ เตนํ กตฺตกาโม. อถโซ ราชสา มาคฺโซ เตนฺนิโย พิมฺพิธํวโร, เยน อายสฺมา ปัตินทวจุฉน, เคนฺอุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิทฺวา อายสฺมณฺคํ ปัตินทวจุฉนํ อภิวาทิตฺวา เอกมณฺคํ นิสฺสํ; เอกมณฺคํ นิสฺสินโนโซ ราชสา มาคฺโซ เตนฺนิโย พิมฺพิธํวโร อายสฺมณฺคํ

๑. ต. ปัตินทวจุฉน.

ปิตินทวจุณฺเฏ เอกทโวจ “กั ฆนเต เถโร การาเปตฺ”ติ. ปพฺภารํ มหาราช ใสฺชาเปมิ
 เณํ กตฺตุกาโมติ. อตฺถโธ ฆนเต อญฺยสฺส อารามิกเณนาติ. น โส มหาราช ภควตา
 อารามิกอ อนุญฺญาโตติ. เตนหิ ฆนเต ภควนฺตํ ปฏิปฺจุตฺติว มม อโรเจยฺยาถาติ.
 เอวํ มหาราชาคิ โส อายสฺมา ปิตินทวจุณฺเฏ รณฺเฏ มาคฺชสฺส เณนียสฺส พิมฺพิสํวสฺส
 ปจฺจุสฺสสฺส.

อถ โส อายสฺมา ปิตินทวจุณฺเฏ รานํ มาคฺชํ เณนียํ พิมฺพิสํวํ ชมฺมียา กลาย
 สฺนทสฺสสฺส สฺมาทเปตฺติ สฺมุตฺเตเชตฺติ สฺมปทสฺสสฺส. อถ โส ราชา มาคฺชโธ เณนีย
 พิมฺพิสํวโร อายสฺมตา ปิตินทวจุณฺเฏ ชมฺมียา กลาย สฺนทสฺสสฺส สฺมาทเปตฺติ สฺมุตฺเตเชตฺติ
 สฺมปทสฺสสฺส อญฺญาสาธนา อายสฺมณฺตํ ปิตินทวจุณฺเฏ อภิวาเทตฺวา ปทกฺขิณํ กตฺวา ปกฺกามิ.
 อถ โส อายสฺมา ปิตินทวจุณฺเฏ ภควโต สฺนติเก ทฺวํ ปาเหตฺติ “ราชา ฆนเต มาคฺช
 เณนียํ พิมฺพิสํวโร อารามิกํ ทาตุกาโม, กถํ นุ โส ฆนเต. ปฏิปชฺชิตพฺพนุ”ติ.
 อถ โส ภควา เอกสฺมึ นิทาเน เอกสฺมึ ปกฺกเณ ชมฺมึ กถํ กตฺวา ภิกฺขุ อามนฺเตติ
 “อนุชานามิ ภิกฺขเว อารามิกนุ”ติ.

ทุติยมฺปิ โส ราชา มาคฺชโธ เณนียํ พิมฺพิสํวโร, เยนายสฺมา ปิตินทวจุณฺเฏ, เตนุ-
 ปสฺสงฺกมิ; อุปสฺสงฺกมิตฺวา อายสฺมณฺตํ ปิตินทวจุณฺเฏ อภิวาเทตฺวา เอกมณฺตํ นิสฺสํ;
 เอกมณฺตํ นิสฺสินโน โส ราชา มาคฺชโธ เณนียํ พิมฺพิสํวโร อายสฺมณฺตํ ปิตินทวจุณฺเฏ
 เอกทโวจ “อนุญฺญาโต ฆนเต ภควตา อารามิกอ”ติ. เอวํ มหาราชาคิ. เตนหิ
 ฆนเต อญฺยสฺส อารามิกํ ทมฺมํติ. อถ โส ราชา มาคฺชโธ เณนียํ พิมฺพิสํวโร
 อายสฺมโต ปิตินทวจุณฺเฏ อารามิกํ ปฏิสฺสฺสณฺตฺวา วิสฺสํวริตฺวา จิเรณ สฺตํ ปฏิสฺสณฺตฺวา
 อณฺเณตฺวํ สํพพตฺถกํ มหามคฺตํ อามนฺเตติ “โย มยา ภเณ อญฺยสฺส อารามิกอ
 ปฏิสฺสฺสโต, ทินฺโน ไส อารามิกอ”ติ. น โส เทว อญฺยสฺส อารามิกอ ทินฺโนติ.
 กิวจิรํ นุ โส ภเณ อิตฺโต รตฺติ” ไหตฺติ. อถ โส ไส มหามคฺโต รตฺติโย คเณตฺวา
 รานํ มาคฺชํ เณนียํ พิมฺพิสํวํ เอกทโวจ “ปณฺจ เทว รตฺติสฺสคานํ”ติ. เตนหิ
 ภเณ อญฺยสฺส ปณฺจ อารามิกสฺสคานํ เทหิตฺติ. เอวํ เทวาติ โส ไส มหามคฺโต

รณโณ มาครธัส เตณียธัส พิมพิสารธัส ปฐิสฺสณินฺทวา อายสฺมาโต ปิตินทวจุณวกฤ
ปณฺจ อารามิกธคานิ อทาสี, ปาฐิเยกโก คาโม นินฺทิต, อารามิกคามโกติบี
นํ อทาสฺ, ปิตินทวจุณวกคามโกติบี^๒ นํ อทาสฺ.

[๒๗๑] เตน โข ปน สมนฺเณ อายสฺมา ปิตินทวจุณวก คตฺถมี คามเก กุสุปโก
โหติ. อถ โข อายสฺมา ปิตินทวจุณวก ปุพฺพพณฺหสฺมยํ นินฺวาเสตฺวา ปคฺคจฺจวมาทาย
ปิตินทวจุณวกคามกํ ปิณฺทาย ปาวิตฺติ. เตน โข ปน สมนฺเณ คตฺถมี คามเก อุตฺถสฺสว
โหติ. ทารกา อตฺถกตา มาตาคิตา กัพฺพติ. อถ โข อายสฺมา ปิตินทวจุณวก
ปิตินทวจุณวกคามเก สปทานํ ปิณฺทาย จรมาโน, เยน อณฺเณตฺรธัส อารามิกธัส
นินฺเวสนํ, เตนปสฺสํกมิ; อุปสฺสํกมิทฺวา ปณฺณตฺเต อทฺสเน นินฺทิต. เตน โข ปน
สมนฺเณ คตฺถสา อารามิกนินฺยา ชีตา อณฺเณ ทารเก อตฺถกเต มาตาคิตา ปสฺสิตฺวา
โรทติ “มادتํ เม เทถ อตฺถการํ เม เทธา”ติ. อถ โข อายสฺมา ปิตินทวจุณวก คํ
อารามิกนินฺ อตฺทวโจ “กิตฺถายํ ทาริกา โรทิตฺ”ติ. อยํ ภาณเต ทาริกา อณฺเณ
ทารเก อตฺถกเต มาตาคิตา ปสฺสิตฺวา โรทติ “มادتํ เม เทถ อตฺถการํ เม เทธา”ติ.
กุโธ อมฺหากํ ทุคฺคคานํ มาตา กุโธ อตฺถกาโรติ. อถ โข อายสฺมา ปิตินทวจุณวก
อณฺเณตฺรํ คินฺณชฺชูปกํ คเหตฺวา คํ อารามิกนินฺ อตฺทวโจ “หนฺทิมํ คินฺณชฺชูปกํ
คตฺถสา ทาริกาย ตีเส ปฐิมุญฺจาหิ”ติ. อถ โข สํ อารามิกนินฺ คํ คินฺณชฺชูปกํ
คเหตฺวา คตฺถสา ทาริกาย ตีเส ปฐิมุญฺจ. สํ อโหสิ สฺวณฺณณมาตา อภिरูปา
ทตฺถนฺนียา ปาสํทิกา, นคฺคิ คาทิสํ รณโณบี อนฺเตปฺเร สฺวณฺณณมาตา. มนุสฺสํ
รณโณ มาครธัส เตณียธัส พิมพิสารธัส อวโรเจตฺ, “อมุทฺธสฺ เทว อารามิกธัส
ขเว สฺวณฺณณมาตา อภिरูปา ทตฺถนฺนียา ปาสํทิกา, นคฺคิ คาทิสํ เทวธัสํบี
อนฺเตปฺเร สฺวณฺณณมาตา, กุโธ คตฺถสฺ ทุคฺคคตฺถสฺ, นินฺทิตฺถยํ โจริกาย อภคตา”ติ.

อถ โข ราชา มาคโช เตณิโย พิมพิสํวโร คํ อารามิกกุตํ พนฺชาเปติ. ทุคฺคิมฺบี
โช อายสฺมา ปิตินทวจุณวก ปุพฺพพณฺหสฺมยํ นินฺวาเสตฺวา ปคฺคจฺจวมาทาย ปิตินทวจุณวกคามกํ
ปิณฺทาย ปาวิตฺติ. ปิตินทวจุณวกคามเก สปทานํ ปิณฺทาย จรมาโน, เยน คตฺถสฺ

๑ น. ม. ปาทาสี

๒ น. ม. ปิตินทคามโกติบี

๓ น. ม. ตี. ปฐิมุญฺจาติ.

อารามิกถัส นินเวถนํ, เทนุปลงฺกมิ; อุปลงฺกมิตฺวา ปฏฺวิถัสสเก ปุจฺฉติ “กหํ อิทํ”
 อารามิกถัส คตฺทํ”ติ. เอตถัสสา ภนฺเต, สฺวณฺณมาตยา การณา รณฺเณ พนฺชา-
 ปิตฺตนิ. อถ โข อายสฺมา ปิตฺตทวฺจฺฉน, เยน รณฺโณ มาครถัสส เถนียถัสส พมฺพิสฺสารถัสส
 นินเวถนํ, เทนุปลงฺกมิ; อุปลงฺกมิตฺวา ปณฺณตฺเต อาสเน นิสฺสํติ. อถ โข ราชา มาคฺโช
 เถนียํ พมฺพิสฺสโร, เยนายสฺมา ปิตฺตทวฺจฺฉน, เทนุปลงฺกมิ; อุปลงฺกมิตฺวา อายสฺมณฺคํ
 ปิตฺตทวฺจฺฉนํ อภิวาเทตฺวา เอกมณฺคํ นิสฺสํติ; เอกมณฺคํ นิสฺสนํ โข ราชา นํ มาคฺชํ
 เถนียํ พมฺพิสฺสโร อายสฺมา ปิตฺตทวฺจฺฉน เอตทวฺจ “กิตฺถสฺส มหาราช อารามิกถัส
 พนฺชาปิตฺทํ”ติ. คถัสส ภนฺเต อารามิกถัสส ชเว สฺวณฺณมาตา อภิวา เทถสฺสนํยา
 ปาสาทิกา, นคฺฉิ ตาทิสฺสา อมฺหากํปํ อนฺเตปุเร สฺวณฺณมาตา, กุโธ คถัสส ทฺทคฺคถัสส,
 นิสฺสํสํ ใจริกาย อากา”ติ. อถ โข อายสฺมา ปิตฺตทวฺจฺฉน รณฺโณ มาครถัสส
 เถนียถัสส พมฺพิสฺสารถัสส ปาสาทํ สฺวณฺณนํ อธิมุจฺฉิ, โส อโหสิ สฺพพโสถฺวณฺณมโย.
 อิทํ ปน เต มหาราช ตาว พหุํ สฺวณฺณนํ กุโธติ. “อณฺเณคํ ภนฺเต, อยฺยสฺสเถวโส
 อิทฺธานุภาโว”ติ คํ อารามิกถัส มุจฺจาเปติ.

มณฺธสฺสา “อฺยเณ กิร ปิตฺตทวฺจฺฉน สฺราชิกาย ปริสําย อุตฺตรมณฺธสฺสธมฺมํ
 อิทฺธิปาฏิหาริยํ ทถสฺสคณ”ติ อคฺคตมฺนา อภิปฺปสฺสนา อายสฺมโต ปิตฺตทวฺจฺฉนถัสส ปณฺจ
 เกตขชานํ อภิวรฺสุ. เถยฺยถํ? สํปปี นวณฺคํ เคถํ มํ ฌาณณํ. ปกฺคิยาปํจายสฺมา
 ปิตฺตทวฺจฺฉน ตาภํ โหติ ปณฺจณนํ เกตขชานํ, ตทฺธํ ตทฺธํ ปริสําย วิถัสสชฺเชติ. ปริสํ
 จถัสส โหติ พาหุถฺติกา, ตทฺธํ ตทฺธํ โกถมฺเพปํ ชเวปํ ปุเรตฺวา ปฏฺธสํเมติ,
 ปริสํสวณฺณนํปํ อภิวาโยปํ ปุเรตฺวา วาตปาเนสฺส ตคฺเคติ, ตานิ โอถนํวิถนํนํ คิฏฺฐนํติ.
 อุนทุเรหิ วิหารา โอภินฺณวิภินฺณา โหนติ. มณฺธสฺสา วิหารจาริกํ อาหิณฺทฺนตา
 ปถสฺสิตฺวา อฺชฌายนํติ ชยฺยนํติ วิปาเจนํติ “อนฺโตโกฏฺฐจาคาริกา อิเม สมนฺนา สกฺย-
 ปคฺคิยา เถยฺยถาปํ ราชา มาคฺโช เถนียํ พมฺพิสฺสโร”ติ. อถโสถฺส โข ภิกฺขุ เถสํ
 มณฺธสฺสานํ อฺชฌายนํตานํ ชยฺยนํตานํ วิปาเจนํตานํ. เย เต ภิกฺขุ อปฺปํจฺฉา, เต
 อฺชฌายนํติ ชยฺยนํติ วิปาเจนํติ “กถํ หิ นาม ภิกฺขุ เอวฺรฺปาย พาหุถฺตยา
 เจเตถนํ”ติ. อถ โข เต ภิกฺขุ เต อนฺนปรียาเยน วิครหิตฺวา ภควโต เอตมคฺคํ

อาโรเจตุ ๑ เป ๑ สจจํ กิร ภิกฺขเว ภิกฺขุ เอวรูปาย พาหุสฺสาย เจเตนคฺคิ^๑ สจจํ
ภควาติ ๑ เป ๑ วิหริตฺวา ชมมํ กถํ กตฺวา ภิกฺขุ อามนฺเตติ “ยานิ โข ปน ตานิ
คิถานานํ ภิกฺขุณํ ปฏิสํยมนฺยานิ เกสฺสชานิ. เสยฺยถํ? สปริโต นวณํคํ เตจํ มชฺ
ฌาณิตํ, ตานิ ปฏิคฺคเหตฺวา สตฺตาหปรํ สนนฺธิการกํ ปริภุญฺชิตพฺพานิ, คํ อติฏฺกามยโต
ยถาชนโม กาเรตพฺโพ”ติ.

เกสฺสชานนฺตภาณวาโร นิฏฺฐิโต ปจฺจโม.

๑๖๓. ศุพาทิอนุชานนา

[๒๗๒] อถ โข ภควา สํวตฺถิยํ ยถาภินฺทํ วิหริตฺวา, เยน ราชคฺห์, เทน
จาริกํ ปฏฺกามิ. อทฺทสา โข อายสฺมา กงฺขาเรวโต อนฺตรามคฺเค ศุพฺภรณํ
โอฏฺกมิตฺวา ศุเพ ปิฏฺฐํปี้ ฌาริกํปี้ ปฏฺชิปนฺเต; ทิสฺวาน “อภฺปิโย ศุโพ สํมิโส,
น กบฺปติ ศุโพ วิกาเต ปริภุญฺชิตฺน”^๒ติ ฏกฺกฺจายนฺโต สปริโต ศุพํ น ปริภุญฺชติ.
เยปิสฺส สโตพฺพํ มณฺณนฺติ, เตปี้ ศุพํ น ปริภุญฺชนฺติ. ภควโต เอตมคฺคํ อาโรเจตุ.
กิมตฺถาย ภิกฺขเว ศุเพ ปิฏฺฐํปี้ ฌาริกํปี้ ปฏฺชิปนฺตฺติ. พนฺชนตฺถาย^๓ ภควาติ. สเจ
ภิกฺขเว พนฺชนตฺถาย ศุเพ ปิฏฺฐํปี้ ฌาริกํปี้ ปฏฺชิปนฺติ, สโต จ ศุโพเตว สจฺจย^๔
คจฺจติ. อนุชานามิ ภิกฺขเว ยถาสฺมํ ศุพํ ปริภุญฺชิตฺนติ.

อทฺทสา โข อายสฺมา กงฺขาเรวโต อนฺตรามคฺเค วจฺเจ มุคฺคํ ชาทํ; ปสฺสตีตฺวา
“อภฺปิยา มุคฺคา, ปฏฺกามิ มุคฺคา ชายนฺตฺติ”^๕ติ ฏกฺกฺจายนฺโต สปริโต มุคฺคํ
น ปริภุญฺชติ. เยปิสฺส สโตพฺพํ มณฺณนฺติ, เตปี้ มุคฺคํ น ปริภุญฺชนฺติ. ภควโต เอตมคฺคํ
อาโรเจตุ. สเจ ภิกฺขเว ปฏฺกามิ มุคฺคา ชายนฺติ, อนุชานามิ ภิกฺขเว ยถาสฺมํ
มุคฺคํ ปริภุญฺชิตฺนติ.

๑ ก. เจเตตฺถสฺนคฺคิ

๒ น. ม. ฏพฺพตฺถาย

๓ น. ม. สจฺจํ

[๒๗๓] เตนโฆ ปน สัมเยน อณฺเวยตรธตฺถ ภิกฺขุโน อุตฺรวาตาพาโห โหติ, โธ โดณโธจฺจํ^๑ อปายิ, ศฺธสฺส โธ อุตฺรวาตาพาโห ปฏิปฺปสฺสํมฺภิ. ภควโต เอตมคฺคํ อาโรเจถฺ. อญฺชานามิ ภิกฺขเว คิณฺณธตฺถ โดณโธจฺจํ, อคิณฺณธตฺถ อุตฺทกสํมฺภินํ ปานปริโกเคน ปริภุณฺชิตฺตฺวา.

๑๖๔. อนโตวญฺจาทิปฏิกฺขเปกกา

[๒๗๔] อถโฆ ภควา อญฺพุพฺเพน จาริกํ จรมาโน, เยน ราชคหํ, ตทวสฺสิ. ตตฺถ ธตฺถ ภควา ราชคเห วิหริติ เวพฺพเณ กถนุทกนิวาเป. เตนโฆ ปน สัมเยน ภควโต อุตฺรวาตาพาโห โหติ. อถโฆ อายสฺมา อานนฺโท “พุพฺเพ^๒ ภควโต อุตฺรวาตาพาโห เทกฺขุทาย ยาคฺชยา ฆาสุ โหติ”^๓ติ สํมํ คิณฺณํ คณฺหํ^๔ มุคฺคํ^๕ วิณฺณปาเปตฺวา อนฺโต วาเสตฺวา อนฺโต สํมํ ปจิตฺวา ภควโต อูปนาเมตฺติ “ปิตฺตํ ภควา เทกฺขุทาย ยาคฺช”^๖ติ. ชานนฺตํ^๗ ตถาคตา ปุณฺณติ, ชานนฺตํ^๘ น ปุณฺณติ. กถํ วิทิตฺวา ปุณฺณติ, กถํ วิทิตฺวา น ปุณฺณติ. อตฺถสฺสยฺหิตํ^๙ ตถาคตา ปุณฺณติ, โน อนตฺถสฺสยฺหิตํ, อนตฺถสฺสยฺหิตเ เตชฺชวาโต ตถาคตานํ. ทวฺหาการเห^{๑๐} พุทฺธา ภควนฺโต ภิกฺขุ ปฏิปฺพุณฺณติ “สมฺมํ วา เทเสตฺถํ สํวทํ วา ลิกฺขาบทํ ปณฺณเปตฺถํ”^{๑๑}ติ. อถโฆ ภควา อายสฺมํ^{๑๒} อานนฺทํ อามนฺเตตฺติ “กฺุทาย อานนฺท ยาคฺช”^{๑๓}ติ. อถโฆ อายสฺมา อานนฺโท ภควโต เอตมคฺคํ อาโรเจตฺติ. วิครหิ พุทฺโธ ภควา อญฺจุณฺณํ^{๑๔} อานนฺท อญฺจุณฺณํ^{๑๕} อปฺปฏฺฐิรํ^{๑๖} อสฺสํ^{๑๗} อกฺกมฺปิยํ^{๑๘} อกรณฺณํ^{๑๙}. กถํ^{๒๐} นาม ตวฺ อานนฺท เหวรฺอุปาย พาสฺสํ^{๒๑} เจเตตฺถสฺส^{๒๒}. ยถา^{๒๓} อานนฺท อนฺโต อญฺจํ^{๒๔} ตทปฺปิ^{๒๕} อกฺกมฺปิยํ. ยถา^{๒๖} อนฺโต ปกฺกํ, ตทปฺปิ^{๒๗} อกฺกมฺปิยํ. ยถา^{๒๘} สํมํ ปกฺกํ, ตทปฺปิ^{๒๙} อกฺกมฺปิยํ. เมตํ^{๓๐} อานนฺท อปฺปสฺสํ^{๓๑} วา ปสาทาย ๗เป ๗ วิครหิตฺวา สมฺมํ^{๓๒} กถํ^{๓๓} ภควา ภิกฺขุ อามนฺเตตฺติ “น ภิกฺขเว อนฺโต อญฺจํ^{๓๔} อนฺโต ปกฺกํ^{๓๕} สํมํ ปกฺกํ^{๓๖} ปริภุณฺชิตพฺพํ, โย ปริภุณฺชเยย, อาปคฺติ^{๓๗} ทุกกฺกธตฺถ. อนฺโต เจ ภิกฺขเว อญฺจํ^{๓๘} อนฺโต ปกฺกํ^{๓๙} สํมํ ปกฺกํ, ตทเจ^{๔๐} ปริภุณฺชเยย, อาปคฺติ^{๔๑} คิณฺณํ^{๔๒} ทุกกฺกธานํ. อนฺโต เจ ภิกฺขเว อญฺจํ^{๔๓} อนฺโต ปกฺกํ^{๔๔} อณฺเวยหิ^{๔๕} ปกฺกํ, ตทเจ^{๔๖} ปริภุณฺชเยย,

๑ ก. โดณโธจฺจํ

อาปคฺติ ทฺวินฺนํ ทฺกฺกฏฺณํ. อนฺโต เจ ภิกฺขเว อฺภูจํ พฺหิ ปกฺกํ สํมํ ปกฺกํ, คณฺเฏ ปริภุญฺเชยฺย, อาปคฺติ ทฺวินฺนํ ทฺกฺกฏฺณํ. พฺหิ เจ ภิกฺขเว อฺภูจํ อนฺโต ปกฺกํ สํมํ ปกฺกํ, คณฺเฏ ปริภุญฺเชยฺย, อาปคฺติ ทฺวินฺนํ ทฺกฺกฏฺณํ. อนฺโต เจ ภิกฺขเว อฺภูจํ พฺหิ ปกฺกํ อณฺเฎหิ ปกฺกํ, คณฺเฏ ปริภุญฺเชยฺย, อาปคฺติ ทฺกฺกฏฺณํ. พฺหิ เจ ภิกฺขเว อฺภูจํ อนฺโต ปกฺกํ อณฺเฎหิ ปกฺกํ, คณฺเฏ ปริภุญฺเชยฺย, อาปคฺติ ทฺกฺกฏฺณํ. พฺหิ เจ ภิกฺขเว อฺภูจํ พฺหิ ปกฺกํ สํมํ ปกฺกํ, คณฺเฏ ปริภุญฺเชยฺย, อาปคฺติ ทฺกฺกฏฺณํ. พฺหิ เจ ภิกฺขเว อฺภูจํ พฺหิ ปกฺกํ อณฺเฎหิ ปกฺกํ, คณฺเฏ ปริภุญฺเชยฺย, อนาปคฺติ”ติ.

เตน โข ปน สํเยน ภิกฺขุ “ภควตา สํมปาโก ปฏิทฺธิโต”ติ ปน ปาเก กุกฺกุจฺจายนฺติ. ภควโต เอตมคฺคํ อาโรเจตุ. อุนฺชานามิ ภิกฺขเว ปน ปากํ ปจิตฺตุนฺติ.

เตน โข ปน สํเยน ราชคฺห์ ทฺพฺภิกฺขํ โหติ, มนุสฺสํ โดณมฺบิ เตณมฺบิ คณฺทฺตมฺบิ ชาทฺถมฺบิ อารามํ อาหรนฺติ, ตานิ ภิกฺขุ พฺหิ วาเสณฺติ, อุกฺกบิณฺฑกาทิ ชาทฺถนฺติ, โจราปิ หรณฺติ. ภควโต เอตมคฺคํ อาโรเจตุ. อุนฺชานามิ ภิกฺขเว อนฺโต วาเสตฺตุนฺติ. อนฺโต วาเสตฺวา พฺหิ ปาเจนฺติ, ทมกา ปรีวาเรนฺติ. ภิกฺขุ อวิธํสฺสจฺจ ปริภุญฺชนฺติ. ภควโต เอตมคฺคํ อาโรเจตุ. อุนฺชานามิ ภิกฺขเว อนฺโต ปจิตฺตุนฺติ. ทฺพฺพิทฺเท กปฺปิยการกา พหุคฺรํ หรณฺติ, อปฺปคฺรํ ภิกฺขุณํ เทนฺติ. ภควโต เอตมคฺคํ อาโรเจตุ. อุนฺชานามิ ภิกฺขเว สํมํ ปจิตฺตุ. อุนฺชานามิ ภิกฺขเว อนฺโต อฺภูจํ อนฺโต ปกฺกํ สํมํ ปกฺกนฺติ.

๑๖๕. อุกุคหิตปฏิคคหณา

[๑๖๕] เตน โข ปน สํเยน สํพหุตา ภิกฺขุ กาสํสํ วสฺสํวคฺคา ราชคฺห์ คจฺจนฺตา ภควนฺตํ ทสฺสํนํย อนฺตรามคฺเค น ตสฺสํ ตฺฐสฺสํ วา ปณฺตสฺสํ วา

โฆชนธัส ยาวทคฺคํ ปาริบุรํ, พหุญจ ผตฺตาทนํ อโหสิ, กบฺปิยการโก จ น อโหสิ.
 อถ โข เต ภิกฺขุ กิถนฺตรูปา, เยน ราชคหํ เวพฺพนํ กถนฺตกนิวาโป, เยน ภควา,
 เทนุปลงฺกมัสสํ; อุปฺปลงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมณฺตํ นิสฺสํ. อจฺฉินฺณํ โข
 ปเนตํ พุทฺธานํ ภควนฺตานํ อากนฺตฺเกหิ ภิกฺขุหิ สทฺธิํ ปฏิสมฺโมทิตฺ. อถ โข ภควา
 เต ภิกฺขุ เอตทโวจ “กจฺจิ ภิกฺขเว ชมนํ, กจฺจิ ยาปนํ, กจฺจิจฺฉ อปฺปกิตฺตเกณ
 อทฺธานํ อากตา, กุโต จ ตฺเมห ภิกฺขเว อากจฺฉนฺตา”ติ. ชมนํ ภควา, ยาปนํ
 ภควา, อิจฺฉ มยํ ภนฺเต กาสฺสํ วสฺสํวตฺถา ราชคหํ อากจฺฉนฺตา ภควนฺตํ
 ทสฺสํนาย อนฺตรามคฺเค น ตฺมิห ฐาเนตฺส วา ปณฺตสฺส วา โฆชนธัส ยาวทคฺคํ
 ปาริบุรํ, พหุญจ ผตฺตาทนํ อโหสิ, กบฺปิยการโก จ น อโหสิ, เทน มยํ
 กิถนฺตรูปา อทฺธานํ อากตฺวาติ. อถ โข ภควา เอตสฺมิ นิทาเน เอตสฺมิ ปกฺรณ
 ชมนํ กถํ ภควา ภิกฺขุ อามนฺเตสฺสิ “อนุชานามิ ภิกฺขเว ยคฺฉ ผตฺตาทนํ ปลฺลสฺติ,
 กบฺปิยการโก จ น โหติ, สํมํ คเหตฺวา หริตฺวา กบฺปิยการเก ปลฺลสฺติตฺวา ฐมฺมํ
 นิทฺธิปิตฺวา ปฏิคฺคหาเปตฺวา ปริภุชฺสิตฺ, อนุชานามิ ภิกฺขเว อคฺคหิตํ ปฏิคฺคหิตฺน”ติ.

[๒๗๖] เตน โข ปน สมนฺเณ อนฺนตฺรธัส พฺราหฺมณธัส นว จ คิตฺตา นวญจ
 มรฺุ อุปฺปนฺนา โหณฺติ. อถ โข ศสฺส พฺราหฺมณธัส เอตทโหสิ “ยณฺนุนาหํ นเว จ
 คิตฺเต นวญจ มรฺุ พุทฺธปฺปมฺุชธัส ภิกฺขุสฺสธัส ทเทยฺยน”ติ. อถ โข สํ พฺราหฺมโณ,
 เยน ภควา, เทนุปลงฺกมํ; อุปฺปลงฺกมิตฺวา ภควตา สทฺธิํ ปฏิสมฺโมทิต; สมฺโมทนํ กถํ
 สํวณํ วัคฺคิตฺวา เอกมณฺตํ อจฺฉาสฺสิ; เอกมณฺตํ จิโต โข สํ พฺราหฺมโณ
 ภควนฺตํ เอตทโวจ “อริวเสตฺถ เม ภวํ โคตโม สฺวาคนาย ภคฺคํ สทฺธิํ
 ภิกฺขุสฺสํเขมา”ติ. อริวเสตฺถ ภควา ตฺวณฺทํภาเวน. อถ โข สํ พฺราหฺมโณ ภควโต
 อริวสํ วิทิตฺวา ปกฺกามิ. อถ โข สํ พฺราหฺมโณ ศสฺสา รคฺคิยา อจฺฉเยน ปณฺตํ
 ชาทนํ โฆชนํ ปฏฺิยาทาเปตฺวา ภควโต กถํ อโรจาเปสฺสิ “กาโต โภ โคตม,
 นิฏฺฐิตํ ภคฺคน”ติ. อถ โข ภควา ปุพฺพณฺทสฺมยํ นิวาเสตฺวา ปตฺตจฺจวราทาย, เยน
 ศสฺส พฺราหฺมณธัส นิเวสํ, เทนุปลงฺกมํ; อุปฺปลงฺกมิตฺวา ปณฺนตฺเต อาสเน นิสฺสํ

สทธี ภิกขุสัณเณ. อถ โข ได้ พราหมโณ พุทธปมฺพุช ภิกขุสัณเณ ปณฺเณน ขาทนฺเณน
โกชนเณน สทถา สมนฺตปเปตฺวา สมนฺตปเวตฺวา ภควนฺตํ ภูตฺตาวํ โอนฺตปคฺคปายนํ
เอกมนฺตํ นิสฺสํ; เอกมนฺตํ นิสฺสนํ โข คํ พราหมณํ ภควา ชมฺมียา กลาย
สททสฺสเถตฺวา สมนตเปตฺวา สมนฺตเตตฺวา สมนฺตสฺสเถตฺวา อญฺชยาตนา ปกฺกามิ.

อถ โข ศัสสํ พราหมณสฺส อจิรปฏกนตสฺส ภควโต เอตทโหติ “เยสํ โข มยา
อตุถาย พุทธปมฺพุช ภิกขุสัณเณ นิมนฺติโต ‘นเว จ ติเต นวณฺจ มชฺฐํ ทสฺสํมิตฺติ,
เต มยา ปมฺมุจฺจา ทาคฺ, ยนฺนุนาหํ นเว จ ติเต นวณฺจ มชฺฐํ โกตมฺเพหิ จ ชเวหิ จ
อารามํ หราเปยฺยนฺ’ติ. อถ โข ได้ พราหมโณ นเว จ ติเต นวณฺจ มชฺฐํ โกตมฺเพหิ จ
ชเวหิ จ อารามํ หราเปตฺวา, เยน ภควา, เตนฺตปสงฺกมฺ; อุตฺตงฺกมฺตฺวา
เอกมนฺตํ อญฺชยฺส; เอกมนฺตํ จิโต โข ได้ พราหมโณ ภควนฺตํ เอตทโหติ “เยสํ โข มยา
โก โคตม อตุถาย พุทธปมฺพุช ภิกขุสัณเณ นิมนฺติโต ‘นเว จ ติเต นวณฺจ มชฺฐํ
ทสฺสํมิตฺติ; เต มยา ปมฺมุจฺจา ทาคฺ, ปฏิคฺคณฺหาตุ เม ภวํ โคตโม นเว จ ติเต
นวณฺจ มชฺฐนฺ’ติ. เตนฺทํ ควํ พราหมณ ภิกขุณํ เทหิตฺติ. เตน โข ปน สมนฺเณน ภิกขุ
ทพฺภิกฺเข อปฺปมคฺคเกมฺ ปวาเรนฺติ, ปฏิสงฺขาปฺปี ปฏิภินฺติ, สทฺโพ จ สํโฆ
ปวาริโต โหติ, ภิกขุ กุกฺกจฺจาณฺตา น ปฏิคฺคณฺหนฺติ. ปฏิคฺคณฺทฺว ภิกฺขเว
ปรีกฺขยฺชถ, อนุชานามิ ภิกฺขเว คโต นีหฺมํ ภูตฺตาวินา ปวาริเตน อนตฺติริคฺคํ ปรีกฺขยฺชิตฺติ.

๑๖๖. ปฏิศุคหิตาทีอนุชานนา

[๒๗๗] เตน โข ปน สมนฺเณน อายสฺมา อปฺนนฺตสฺส สกฺยปฺคตสฺส อปฺนฺจจากกฺตํ
สํมสฺสํ อตุถาย ขาทนฺนํ ปาเหติ “อญฺยสฺสํ อปฺนนฺตสฺส ทสฺสเถตฺวา สํมสฺสํ ทาทพฺพนฺ”ติ.
เตน โข ปน สมนฺเณน อายสฺมา อปฺนนฺโท สกฺยปฺคโต คามํ ปิณฺฑาย ปวิฏฺโง
โหติ. อถ โข เต มนุสฺสํ อารามํ คนฺตฺวา ภิกฺขุ ปุจฺฉิตฺ “กํ ฆนฺเต อญฺโย
อปฺนนฺโท”ติ. เอตฺวํได้ อายสฺมา อปฺนนฺโท สกฺยปฺคโต คามํ ปิณฺฑาย ปวิฏฺโงติ.
อิทํ ฆนฺเต ขาทนฺนํ อญฺยสฺสํ อปฺนนฺตสฺส ทสฺสเถตฺวา สํมสฺสํ ทาทพฺพนฺติ. ภควโต

เอตมคฺคํ อารโหเส. เตนหิ ภิกฺขเว ปฏิคฺคเหตฺวา นิทฺธิปถ ยาว อุปนฺนโท
 อากฺขณคํติ. อถ โข อายสฺมา อุปนฺนโท สกฺยปฺคโต ปุเรภคฺคํ กุฏานิ ปิยฺรปาดิควา
 ทิชา อากฺขณคิ. เตน โข ปน สมฺเยน ภิกฺขุ ทฺพภิกฺขเว อปฺปมคฺคเกปปี ปวาระนฺติ,
 ปฏิสงฺขาปปี ปฏิทฺธิปนฺติ, สฺพโพ จ สฺโฆ ปวารีโค โหติ, ภิกฺขุ กุกฺกุจฺจายนฺตา
 น ปฏิคฺคณฺหนฺติ. ปฏิคฺคณฺหนฺต ภิกฺขเว ปริภุชฺชถ, อนุชานามิ ภิกฺขเว ปุเรภคฺคํ
 ปฏิคฺคหิตํ ภูคฺคาจินา ปวารีเตน อนคิริคฺคํ ปริภุชฺชิตฺตฺวา.

[๒๗๗] อถ โข ภควา ราชคเห ยถาภิรทํ วิหริตฺวา, เยน สํวตฺถิ, เตน
 จาริกํ ปกฺกามิ. อนุปฺพุเพน จาริกํ จรมาโน, เยน สํวตฺถิ, ตทวตฺริ. ตตฺร
 สฺสํ ภควา สํวตฺถิ วิหริติ เขตฺวเน อนาถปณฺธิกสฺส อารามे. เตน โข ปน
 สมฺเยน อายสฺมา สํวตฺถิ สํวตฺถิ กายทาหาพาโห โหติ. อถ โข อายสฺมา มหา
 โมคฺคกฺคตาโน, เยนายสฺมา สํวตฺถิ, เตนฺสปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมา
 สํวตฺถิ เอตทโวจ “ปฺพุเพ เต อากฺุโส สํวตฺถิ กายทาหาพาโห เกน ฆาตฺ
 โหติ”ติ. ภิสฺสํ จ เม อากฺุโส มุพาทิกาทิ จาติ. อถ โข อายสฺมา มหาโมคฺคกฺคตาโน,
 เสยฺยถาปปี นาม พตฺวา ปุริโส สมฺมิชฺชิตํ วา พาหํ ปสาเรยฺย, ปสาวิตํ วา พาหํ
 สมฺมิชฺชयेย. เอวเมว เขตฺวเน อนคฺคหิตํ มนฺทากินิยา ปกฺขรณิยา ตึเร ปาตุโรหิตี.
 อทฺทสา โข อณฺณคโร นาคอ อายสฺมา มหาโมคฺคกฺคตาโน ทูโรโค อากฺุณคํ; ทิสฺวาน
 อายสฺมา มหาโมคฺคกฺคตาโน เอตทโวจ “เอตฺโธ ภนฺเต อโย มหาโมคฺคกฺคตาโน,
 สฺวาคํ ภนฺเต อโยสฺส มหาโมคฺคกฺคตาโนสฺส, เกน ภนฺเต อโยสฺส อตฺถิ,
 กิ ทุมํ”ติ. ภิสฺสํ จ เม อากฺุโส อตฺถิ มุพาทิกาทิ จาติ. อถ โข สํวตฺถิ นาคอ
 อณฺณคโร นาคํ อาณาเปติ “เตนหิ ภนฺเต อโยสฺส ภิสฺสํ จ มุพาทิกายो จ ยาวทคฺคํ
 เทหิ”ติ. อถ โข สํวตฺถิ นาคอ มนฺทากินิยา ปกฺขรณิยา โอคาเหตฺวา สํวตฺถิ
 มุพาทิกายจ อพฺพาหิตฺวา สฺวทฺธาติคํ วิทฺธาเหตฺวา ภนฺทิกํ พนฺธิตฺวา, เยนายสฺมา
 มหาโมคฺคกฺคตาโน, เตนฺสปสงฺกมิ. อถ โข อายสฺมา มหาโมคฺคกฺคตาโน, เสยฺยถาปปี
 นาม พตฺวา ปุริโส สมฺมิชฺชิตํ วา พาหํ ปสาเรยฺย, ปสาวิตํ วา พาหํ สมฺมิชฺชयेย.
 เอวเมว มนฺทากินิยา ปกฺขรณิยา ตึเร อนคฺคหิตํ เขตฺวเน ปาตุโรหิตี.
 สํวตฺถิ นาคอ มนฺทากินิยา ปกฺขรณิยา ตึเร อนคฺคหิตํ เขตฺวเน ปาตุโรหิตี.

อถ ไช ไล่ นาคิ อายสุมโต มหาโมคคัลลานัสส ภิสึ ๑ มุพาทิกายิ ๑
 ปฏิคฺคหาเปตฺวา เขตฺวเน อนฺตรหิโต มนฺทากินิยา ปุทฺทชฺรณิยา ตึเร ปาตุรโหสิ. อถ ไช
 อายสุมมา มหาโมคคัลลานิ อายสุมโต สํวรัปฺตฺตสฺส ภิสึ ๑ มุพาทิกายิ ๑ อุปนาเมตฺติ.
 อถ ไช อายสุมโต สํวรัปฺตฺตสฺส ภิสึ ๑ มุพาทิกายิ ๑ ภูตฺตสฺส กายทาหาพาไซ
 ปฏิปฺปสฺสํภิ, พหุ ภิสึ ๑ มุพาทิกายิ ๑ อวสิฏฺฐสา โหณฺติ. เตน ไช ปน สมนฺเยน
 ภิกฺขุ ทฺพภิกฺเข อปฺปมคฺคเกปึ ปวาเรนฺติ, ปฏิสงฺขามึ ปฏิทฺธิปนฺติ, สํพุโป ๑
 สํโฆ ปวาริโต โหติ, ภิกฺขุ กุกฺกุจฺจายนฺตา น ปฏิคฺคณฺหนฺติ. ปฏิคฺคณฺหนฺต ภิกฺขเว
 ปริภุชฺชถ, อนฺุชานามิ ภิกฺขเว ฉนฺนํ ปุทฺทชฺรณํ ภูตฺตาวินา ปวาริเตน อนฺติริคฺคํ
 ปริภุชฺชิตฺตฺติ.

เตน ไช ปน สมนฺเยน สํวตฺถิยํ พหุ ผลชาทนํ อนุตฺตํ^๑ โหติ, กปฺปิยการโก ๑
 น โหติ, ภิกฺขุ กุกฺกุจฺจายนฺตา ผลํ น ปริภุชฺชนฺติ. ภควโต เขตฺมคฺคํ อาริเจตฺตุ.
 อนฺุชานามิ ภิกฺขเว อพฺพิ นินฺพุพฺพุตฺตํ^๒ อคฺคกปฺปํ ผลํ ปริภุชฺชิตฺตฺติ.

๑๖๗. สตุลลภมมปฏิกุเขปกลา

[๒๗๘] อถ ไช ภควา สํวตฺถิยํ ยถาภินฺทํ วิหริตฺวา, เยน ราชคหํ, เตน
 จาริกํ ปกฺกามิ. อนฺุพฺพุเพน จาริกํ จรมาโน, เยน ราชคหํ, ตทวตฺริ. ตทฺว สฺสํ
 ภควา ราชคเห วิหริติ เวพฺพเน กถนฺทกนิวาเป. เตน ไช ปน สมนฺเยน อณฺเฏตฺรสฺส
 ภิกฺขุโน ภคฺนฺททาพาไซ โหติ. อากาสโคตฺโต เวชฺไซ สตุลลภมมํ กโรติ. อถ ไช
 ภควา เสนาสนจาริกํ อาหิณฺชนฺโต, เยน ตสฺส ภิกฺขุโน วิหาริ, เตนฺปสฺสํภิ.
 อทฺทสาไซ อากาสโคตฺโต เวชฺไซ ภควนฺตํ ทูรโต ๑ อากจฺจนฺตํ; ทิสฺวาน ภควนฺตํ
 เขตฺทโวจ “อากจฺจนฺตํ ภวํ โคตโม, อิมสฺส ภิกฺขุโน วจฺจนฺตํ ปสฺสํ, เถยฺยถาปึ
 โคชามฺชนฺ”ติ. อถ ไช ภควา “ไล่ มํ ชฺวายํ โมชฺสปุริสํ อุปฺปนฺนเตตฺติ”ติ ตโต ๑
 ปฏินิวดตฺติตฺวา เขตฺตมึ นิทาเน เขตฺตมึ ปกรเณ ภิกฺขุสฺสํ สมนฺนิปาตาเปตฺวา ภิกฺขุ

๑ น. ม. อุปฺปนฺนํ

๒ น. ม. นินฺพุพฺพุตฺตํ

ปฏิปฺจุติ “อตุถิ กิร ภิกฺขเว อมฺกธฺมํ วิหารเ ภิกฺขุ คิตาโน”ติ. อตุถิ ภควาติ. กิณฺตสฺส ภิกฺขเว ภิกฺขุโน อาพาโรติ. ตสฺส ภนฺเต อายสฺมโต ภคฺนฺตทาพาโร, อาภาสโคตฺโต เวชฺโซ สตุตฺถกมฺมํ กโรตฺติ. วิครหิ พุทฺโธ ภควา “อนนฺนฺจฺฉนฺนํ ภิกฺขเว ตสฺส โมฆปริณฺตสฺส อนนฺนฺโตมิกํ อปฺปฏฺฐิรํ อสฺสํมณํ อกปฺปิยํ อกรณฺณํ, ถลํ หิ นาม ใส ภิกฺขเว โมฆปริณฺตสฺส สฺมฺพาเช สตุตฺถกมฺมํ การาเปสฺสติ. สฺมฺพาเช ภิกฺขเว สฺมุมา ฉฺฉิ, ทุโรปโย วโน, ทุปฺปริหารํ สตุตฺถํ. เนตํ ภิกฺขเว อปฺปสฺสณฺนํ วา ปสาทาเย ๑ เป ๑ วิครหิตฺวา ฆมฺมํ ถลํ กตฺวา ภิกฺขุ อามนฺเตสฺสิ “น ภิกฺขเว สฺมฺพาเช สตุตฺถกมฺมํ การาเปตฺตพฺพํ. โย การาเปยฺย, อาปตฺติ อุตฺตจฺจยสฺสํ”ติ.

เตน โข ปน สฺมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขุ “ภควตา สตุตฺถกมฺมํ ปฏิภฺชิตฺตฺนํ”ติ วตฺถกมฺมํ การาเปนฺติ. เย เต ภิกฺขุ อปฺปิจฺฉา ๑ เป ๑ เต อชฺชฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ “ถลํ หิ นาม ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขุ วตฺถกมฺมํ การาเปสฺสํ”ติ. อถ โข เต ภิกฺขุ ภควโต เอตมฺมํ อาโรเจสฺสํ. สจฺจํ กิร ภิกฺขเว ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขุ วตฺถกมฺมํ การาเปนฺตํ”ติ. สจฺจํ ภควาติ ๑ เป ๑ วิครหิตฺวา ฆมฺมํ ถลํ กตฺวา ภิกฺขุ อามนฺเตสฺสิ “น ภิกฺขเว สฺมฺพาเชสฺสํ สํมณฺตา ทฺวงฺคฺตา สตุตฺถกมฺมํ วา วตฺถกมฺมํ วา การาเปตฺตพฺพํ; โย การาเปยฺย, อาปตฺติ อุตฺตจฺจยสฺสํ”ติ.

๑๖๘ มนุสฺสสมฺปฏฺฐิเกปกถา

[๒๘๐] อถ โข ภควา ราชคฺเห ยถาภินฺทํ วิหริตฺวา, เยน พาราณสี, เตน จาริกํ ปกฺกามิ. อนุปฺพุเพน จาริกํ จรมาโน, เยน พาราณสี, ตทฺทสฺริ. ตตร สฺสํ ภควา พาราณสียํ วิหริติ อธิปตฺเน มิคทาเย. เตน โข ปน สฺมเยน พาราณสียํ สฺมฺปิโย จ อฺปาโสโก สฺมฺปิยา จ อฺปาสิกา อฺภาโตปสฺสณา โหนฺติ ทายกา การกา สฺมฺปฏฺฐจกา. อถ โข สฺมฺปิยา อฺปาสิกา อารามํ คนฺตฺวา วิหารเณ วิหารํ ปรีเวเณน ปรีเวณํ อฺปสฺสณฺนํ ภิกฺขุ ปุจฺฉติ “โก ภนฺเต คิตาโน, กสฺสํ กิ อหริยคฺคํ”ติ. เตน โข ปน สฺมเยน อณฺเณตเรณ ภิกฺขุณา วิเวจฺนํ ปิตํ โหติ. อถ โข ใส ภิกฺขุ

อุปลงฺกมิตฺวา ปณฺณคฺเต อาสเน นิสฺสํ ฐฬฺหิ ภิกฺขุสํเณ. อถ โห ฐปฺปียํ อุปลาสโก,
 เยน ภควา, เตนฺปฺลงฺกมฺ; อุปลงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมณฺตํ อฏฺฐาสิ;
 เอกมณฺตํ จิตฺโห ฐปฺปียํ อุปลาสกํ ภควา เอตทโวจ “กหํ ฐปฺปียา”ติ. คิถานา
 ภควาติ. เตนฺหิ อากฺขณฺตฺติ. น ภควา อุสฺสํหตฺติ. เตนฺหิ ปรีคฺคเหตฺวา นี อาเนถาติ.
 อถ โห ฐปฺปียํ อุปลาสโก ฐปฺปียํ อุปลาสกํ ปรีคฺคเหตฺวา อาเนถิ. ตสฺสํ ฐฬ
 ทสฺสํเนน ภควโต ตาวมฺหา^๒ วโณ^๒ ฐฬฺหิ อโหสิ ฐฬฺหิ โดมชาโต. อถ โห
 ฐปฺปียํ อุปลาสโก ฐปฺปียา จ อุปลาสิกา “อญฺญริยํ วต โภ, อพฺภุคํ วต โภ,
 ตถาคตสฺส มหิฏฺฐิกตา มหานุภาวตา, ยตฺร หิ นาม ฐฬ ทสฺสํเนน ภควโต ตาวมฺหา
 วโณ ฐฬฺหิ ภวิสฺสํ ฐฬฺหิ โดมชาโต”ติ. ฐฬฺหา อุกฺคคา พุทฺธปฺปมฺขํ ภิกฺขุสํ
 ปณฺณคฺเตน ชาทฺนํเณน โภชนํเณน ฐฬฺหา สมนฺตปฺเปตฺวา สมนฺตปฺเปตฺวา ภควนฺตํ ฐฬฺหา
 โอนฺตปฺคตฺวาเนน เอกมณฺตํ นิสฺสํ. อถ โห ภควา ฐปฺปียญฺจ อุปลาสกํ ฐปฺปียญฺจ
 อุปลาสกํ ฐปฺปียา กถาเยน สมนฺตปฺเปตฺวา สมนฺตปฺเปตฺวา สมนฺตปฺเปตฺวา สมนฺตปฺเปตฺวา
 อฏฺฐาชาตนา ปฏฺกามิ.

อถ โห ภควา เอตสฺมิ นีทาเน เอตสฺมิ ปกรเณน ภิกฺขุสํ ฐฬฺหาตนาเปตฺวา
 ภิกฺขุ ปฏฺกามิ “โก ภิกฺขเว ฐปฺปียํ อุปลาสกํ มํตํ วิณฺญาเปตฺวา”ติ? เอวํ วุคฺเต
 โส ภิกฺขุ ภควนฺตํ เอตทโวจ “อหํ โห ฐปฺปียํ อุปลาสกํ มํตํ วิณฺญาเปตฺวา”ติ.
 อาหริยฺสฺส ภิกฺขุติ. อาหริยฺสฺส ภควาติ. ปรีคฺคเหตฺวา ฐฬฺหา ภิกฺขุติ. ปรีคฺคเหตฺวา
 ภควาติ. ปฏฺกามิ ฐฬฺหา ภิกฺขุติ. นหํ ภควา ปฏฺกามิ. วิคฺรหิ พุทฺธ โห ภควา
 ๑ เป ๑ กถํ หิ นาม ฐฬฺหา โมฆปฺริยสฺส อปฺปฏฺกามิ ฐฬฺหา มํตํ ปรีคฺคเหตฺวา. มนุสฺสํมํ
 โห ตยา โมฆปฺริยสฺส ปรีคฺคเหตฺวา. เนตํ โมฆปฺริยสฺส อปฺปฏฺกามิ ฐฬฺหา ปฏฺกามิ ๑ เป ๑
 วิคฺรหิตฺวา ฐฬฺหา กถํ กถาเยน ภิกฺขุ อามนฺเตติ “ฐฬฺหา ภิกฺขเว มนุสฺสํ ฐฬฺหา
 ปฏฺกามิ, เตนฺหิ อคฺคโนนํ มํตํ ปรีคฺคเหตฺวา. น ภิกฺขเว มนุสฺสํมํตํ ปรีคฺคเหตฺวา,
 โย ปรีคฺคเหตฺวา, อาปคฺติ ฐฬฺหาจยสฺส. น จ ภิกฺขเว อปฺปฏฺกามิ ฐฬฺหา มํตํ
 ปรีคฺคเหตฺวา, โย ปรีคฺคเหตฺวา, อาปคฺติ ฐฬฺหาจยสฺส”ติ.

๑๖๘. หตุถิมิตาภิปฏิญเขปถา

[๑๘๑] เตน โข ปน สมนเณ รณโณ หตุถิ มรณติ, มนุสฺสํ ตุพฺพิเกห หตุถิมิตํ ปริญฺชชติ, ภิกฺขุํ ปิณฺทาย จรณคานํ หตุถิมิตํ เทนติ, ภิกฺขุ หตุถิมิตํ ปริญฺชชติ. มนุสฺสํ อชฺฌายนฺติ ชยฺยนฺติ วิปาเจนติ “กถํ หิ นาม สมนเณ สกฺยปฺตติยา หตุถิมิตํ ปริญฺชชิตฺตํ, ราชํ หตุถิ, สเจ ราชา ชาเนยฺย, น เต” อคฺคฺมโน อตฺถํ”ติ. ภควโต เอกมคฺถํ อวโรเจตุ. น ภิกฺขเว หตุถิมิตํ ปริญฺชชิตพฺพํ; โย ปริญฺชชเยยฺย, อาปคฺติ ทุกกฏตฺถํติ.

เตน โข ปน สมนเณ รณโณ อตฺถํ มรณติ, มนุสฺสํ ตุพฺพิเกห อตฺถมิตํ ปริญฺชชติ, ภิกฺขุํ ปิณฺทาย จรณคานํ อตฺถมิตํ เทนติ, ภิกฺขุ อตฺถมิตํ ปริญฺชชติ. มนุสฺสํ อชฺฌายนฺติ ชยฺยนฺติ วิปาเจนติ “กถํ หิ นาม สมนเณ สกฺยปฺตติยา อตฺถมิตํ ปริญฺชชิตฺตํ, ราชํ อตฺถํ, สเจ ราชา ชาเนยฺย, น เต” อคฺคฺมโน อตฺถํ”ติ. ภควโต เอกมคฺถํ อวโรเจตุ. น ภิกฺขเว อตฺถมิตํ ปริญฺชชิตพฺพํ; โย ปริญฺชชเยยฺย, อาปคฺติ ทุกกฏตฺถํติ.

เตน โข ปน สมนเณ มนุสฺสํ ตุพฺพิเกห สุนฺชมิตํ ปริญฺชชติ, ภิกฺขุํ ปิณฺทาย จรณคานํ สุนฺชมิตํ เทนติ, ภิกฺขุ สุนฺชมิตํ ปริญฺชชติ, มนุสฺสํ อชฺฌายนฺติ ชยฺยนฺติ วิปาเจนติ “กถํ หิ นาม สมนเณ สกฺยปฺตติยา สุนฺชมิตํ ปริญฺชชิตฺตํ, เขคฺคฺโน สุนฺโฆ ปฏิกฺกโธ”ติ. ภควโต เอกมคฺถํ อวโรเจตุ. น ภิกฺขเว สุนฺชมิตํ ปริญฺชชิตพฺพํ; โย ปริญฺชชเยยฺย, อาปคฺติ ทุกกฏตฺถํติ.

เตน โข ปน สมนเณ มนุสฺสํ ตุพฺพิเกห อหิมิตํ ปริญฺชชติ, ภิกฺขุํ ปิณฺทาย จรณคานํ อหิมิตํ เทนติ, ภิกฺขุ อหิมิตํ ปริญฺชชติ, มนุสฺสํ อชฺฌายนฺติ ชยฺยนฺติ วิปาเจนติ “กถํ หิ นาม สมนเณ สกฺยปฺตติยา อหิมิตํ ปริญฺชชิตฺตํ, เขคฺคฺโน อหิ ปฏิกฺกโธ”ติ. สุปฺปลโต^๒ นาคราชา, เยน ภควา, เตนุปลตํมิ; อุปตํปลตํมิ

ภควนคํ อภิวัตเตตฺวา เอกมนคํ อฏฺฐาติ; เอกมนคํ จิตฺโต ธูปสฺสํ นาคราชา
 ภควนคํ เอตทโวจ “ธมฺมิ ภาเน นาคา อสฺสํทฐา อปฺปสฺสนา เต อปฺปมคฺคเกหิปี
 ภิกฺขุ วิหะเสยฺยํ, ตํชฺช ภาเน อยฺยา อหิมํสํ น ปริภุญฺเชยฺยุน”ติ. อถ โข ภควา
 ธูปสฺสํ นาคราชานํ ชมฺมียา กลาย สฺนทสฺสํเสถ สฺมาทเปถิ สฺมคฺเตเชถิ สฺมปทํเสถ.
 อถ โข ธูปสฺสํ นาคราชา ภควตา ชมฺมียา กลาย สฺนทสฺสํโสโต สฺมาทเปถิ สฺมคฺเตโชโต
 สฺมปทํโสโต ภควนคํ อภิวัตเตตฺวา ปทกฺขิณํ กตฺวา ปฏกามิ. อถ โข ภควา เอตธมฺมึ
 นิทานเณ เอตธมฺมึ ปกรเณ ชมฺมึ กถํ กตฺวา ภิกฺขุ อามนฺเตถิ “น ภิกฺขเว อหิมํสํ
 ปริภุญฺชิตพฺพํ; โย ปริภุญฺเชยฺย, อาปคฺติ ทุกกฏธฺมํ”ติ.

เตน โข ปน สมนฺเณ อุตฺตกา ถีหํ หนฺตฺวา ถีหํสํ ปริภุญฺชนติ, ภิกฺขุนํ
 ปิณฺฑาทาย จรณฺตานํ ถีหํสํ เทนฺติ, ภิกฺขุ ถีหํสํ ปริภุญฺชิตฺวา อรณฺเณ วิหฺรณฺติ,
 ถีหา ถีหํสํคณฺเณน ภิกฺขุ ปริปาเตนฺติ. ภควโต เอตมคฺถํ อาโรเจถฺ. น ภิกฺขเว
 ถีหํสํ ปริภุญฺชิตพฺพํ; โย ปริภุญฺเชยฺย, อาปคฺติ ทุกกฏธฺมํ.

เตน โข ปน สมนฺเณ อุตฺตกา พฺยคฺษํ หนฺตฺวา พฺยคฺษมํสํ ปริภุญฺชนติ, ภิกฺขุนํ
 ปิณฺฑาทาย จรณฺตานํ พฺยคฺษมํสํ เทนฺติ, ภิกฺขุ พฺยคฺษมํสํ ปริภุญฺชิตฺวา อรณฺเณ
 วิหฺรณฺติ, พฺยคฺษมา พฺยคฺษมํสํคณฺเณน ภิกฺขุ ปริปาเตนฺติ. ภควโต เอตมคฺถํ อาโรเจถฺ.
 น ภิกฺขเว พฺยคฺษมํสํ ปริภุญฺชิตพฺพํ; โย ปริภุญฺเชยฺย, อาปคฺติ ทุกกฏธฺมํ.

เตน โข ปน สมนฺเณ อุตฺตกา ทิปฺปี หนฺตฺวา ทิปฺปมํสํ ปริภุญฺชนติ, ภิกฺขุนํ
 ปิณฺฑาทาย จรณฺตานํ ทิปฺปมํสํ เทนฺติ, ภิกฺขุ ทิปฺปมํสํ ปริภุญฺชิตฺวา อรณฺเณ วิหฺรณฺติ,
 ทิปฺปี ทิปฺปมํสํคณฺเณน ภิกฺขุ ปริปาเตนฺติ. ภควโต เอตมคฺถํ อาโรเจถฺ. น ภิกฺขเว
 ทิปฺปมํสํ ปริภุญฺชิตพฺพํ; โย ปริภุญฺเชยฺย, อาปคฺติ ทุกกฏธฺมํ.

เตน โข ปน สมนฺเณ อุตฺตกา อจฺฉํ หนฺตฺวา อจฺฉมํสํ ปริภุญฺชนติ, ภิกฺขุนํ
 ปิณฺฑาทาย จรณฺตานํ อจฺฉมํสํ เทนฺติ, ภิกฺขุ อจฺฉมํสํ ปริภุญฺชิตฺวา อรณฺเณ วิหฺรณฺติ,
 อจฺฉา อจฺฉมํสํคณฺเณน ภิกฺขุ ปริปาเตนฺติ. ภควโต เอตมคฺถํ อาโรเจถฺ. น ภิกฺขเว

อจณมัตถ์ ปริภุณชิตพัพ; โย ปริภุณชเยย, อาปคฺติ ทุกกฏธตฺตาคิ.

เตน โข ปน สมเยน อุตฺตกา ตรจณฺ์ หนตฺวา ตรจณมัตถ์ ปริภุณชนฺติ, ภิกฺขุณฺ์
ปิ่นทาย จรณฺตานํ ตรจณมัตถ์ เทนฺติ, ภิกฺขุ ตรจณมัตถ์ ปริภุณชิตฺวา อรณฺณเว
วิหารนฺติ, ตรจณา ตรจณมัตถ์คฺนฺเชน ภิกฺขุ ปรีปาเตนฺติ. ภคฺวโต เอตมคฺคํ อารโจะสุ.
น ภิกฺขเว ตรจณมัตถ์ ปริภุณชิตพัพ; โย ปริภุณชเยย, อาปคฺติ ทุกกฏธตฺตาคิ.

สํปริยภาณวาโร นิฏฺฐิจิโต ทฺติโย.

๑๗๐. ยาคุมรุโคพกานุชานนา

[๒๗๒] อถ โข ภควา พาราณสียํ ยถาภีรทํ วิหริตฺวา, เยน อนฺชกวินทํ,
เตน จาริกํ ปกฺกามิ มหตา ภิกฺขุสงฺฆเณ สทฺธิ อทฺมเคตฺเตหิ ภิกฺขุสงฺคฺเทหิ. เตน โข
ปน สมเยน ชานปทา มนุสฺสํ พหุํ โดณมฺปิ เตณมฺปิ คณฺ์ทตฺตมฺปิ ชาทนํยมฺปิ สกฺเขสุ
อารเปตฺวา พุทฺธปฺปมฺขธตฺถํ ภิกฺขุสงฺฆธตฺถํ ปิฏฺฐิจิโต ปิฏฺฐิจิโต อนฺุพทฺธา โหนฺติ “ยथा
ปฏฺธิปาฏฺฐิํ ตถิตฺถํ, ตทา ภคฺคํ กริธตฺถาม”ติ. ปณฺจมคฺคตานิ จ วิชาราทฺธตานิ.
อถ โข ภควา อนฺุพทฺเพน จาริกํ จรมาโน, เยน อนฺชกวินทํ, ตทวธฺริ. อถ โข
อณฺณคฺคธตฺถํ พฺราหฺมณธตฺถํ ปฏฺธิปาฏฺฐิํ อถภนฺคธตฺถํ เอตทโหติ “อคฺคฺตานิ” โข เม เทว มาธานิ
พุทฺธปฺปมฺขํ ภิกฺขุสงฺฆํ อนฺุพทฺธนฺคธตฺถํ ‘ยथा ปฏฺธิปาฏฺฐิํ ตถิตฺถามิ, ตทา ภคฺคํ กริธตฺถาม’ติ,
น จ เม ปฏฺธิปาฏฺฐิํ ตพฺภติ, อหณฺจมฺหิ เอกโก, พหุ จ เม ชรารวาทฺคฺคโล หายติ,
ยณฺุณฺนาทํ ภคฺคคฺคํ โอโตเกยฺยํ, ยํ ภคฺคคฺคเ นาสฺสํ, ตํ ปฏฺธิยาเทยฺย”ติ. อถ โข
โส พฺราหฺมณเณ ภคฺคคฺคํ โอโตเกนฺโต เทว นาทฺทสฺ ยาคฺคจ มรุโคพกณฺจ. อถ โข โส
พฺราหฺมณเณ, เยนายธฺมา อานนฺโท, เตนฺสปตฺถกมิ; อฺปตฺถกมิทฺวา อายธฺมณฺคํ อานนฺทํ เอตทโวจ
“อิธ เม โภ อานนฺท ปฏฺธิปาฏฺฐิํ อถภนฺคธตฺถํ เอตทโหติ ‘อริกาณิ โข เม เทว มาธานิ
พุทฺธปฺปมฺขํ ภิกฺขุสงฺฆํ อนฺุพทฺธนฺคธตฺถํ ‘ยथा ปฏฺธิปาฏฺฐิํ ตถิตฺถามิ, ตทา ภคฺคํ กริธตฺถาม’ติ,
น จ เม ปฏฺธิปาฏฺฐิํ ตพฺภติ, อหณฺจมฺหิ เอกโก, พหุ จ เม ชรารวาทฺคฺคโล หายติ,

ยมนุนาหิ ภคคคัม โอลโดเกยยัง, ยัม ภคคคเค นาสัส, ตัม ปฏียาเทยยหุ”ติ. โส ไช
 อหัม โภ อานนุท ภคคคัม โอลโดเกนโต เทว นาทุทตัม ยาคุญจ มชฺชโคพกณจ.
 สจฺจหัม โภ อานนุท ปฏียาเทยยัม ยาคุญจ มชฺชโคพกณจ, ปฏิกุคฺเคนุหยเม เม ภวํ
 โคตโมติ. เตนहि พฺราหฺมณ ภควณฺทํ ปฏิปุจฺฉนิตฺถํมิตฺติ. อถ ไช อายสฺมา อานนุโท
 ภควโต เอตมคฺคํ อาโรเจติ. เตนहि อานนุท ปฏียาเทยฺยติ. เตนहि พฺราหฺมณ
 ปฏียาเทยฺยติ. อถ ไช โส พฺราหฺมโณ ตสฺสํ รคฺติยา อจฺจเยน ปหุตํ ยาคุญจ
 มชฺชโคพกณจ ปฏียาทาเปตฺวา ภควโต อูปนาเมติ “ปฏิกุคฺคณฺหาตุ เม ภวํ โคตโม
 ยาคุญจ มชฺชโคพกณจ”ติ. เตนहि พฺราหฺมณ ภิกฺขุณฺโณ เทยฺยติ. ภิกฺขุ กุกฺกุจฺจาณฺตนา
 น ปฏิกุคฺคณฺหติ. ปฏิกุคฺคณฺหา ภิกฺขเว ปริภุชฺชถาติ. อถ ไช โส พฺราหฺมโณ
 พุทฺธปฺปมฺขํ ภิกฺขุสฺสํ ปหุตํ ยาคุญจ มชฺชโคพกณจ จ สหคฺคา สณฺฑเปตฺวา
 สมนฺปาเรตฺวา ภควณฺทํ โรคฺคหคฺคํ โอนฺตีปคฺคปาณํ เอกมณฺทํ นิตฺติ; เอกมณฺทํ นิตฺติ
 ไช ตัม พฺราหฺมณํ ภควา เอตทโวจ-

“ทสฺยเม พฺราหฺมณ อานิตฺถํ ยาคุญจ. กตเม ทสฺ? ยาคุ เทนฺโต อายุํ เทติ,
 วณฺณํ เทติ, สฺสํ เทติ, พตํ เทติ, ปฏิกานํ เทติ, ยาคุ ปีตา ชุทํ” ปฏินฺติ,
 ปีปาสํ ปฏิวินฺเทติ, วาตํ อนฺโตนเมติ, วตฺถิํ โสเรติ, อามาวสฺสํ ปาเจติ. อิม ไช
 พฺราหฺมณ ทสฺวานิตฺถํ ยาคุญจ”ติ.

โย สณฺณคฺคานํ ปรรคคฺคโณ
 กาเถน สกฺกจฺจ ททาติ ยาคุ,
 ทสฺสํ จานานิ อนฺนปฺปเวจฺฉนติ:
 อายุญจ วณฺณญจ สฺสํ พตญจ.

ปฏิกานมสฺสํ อูปชายนฺเต คโต
 ชุทํ ปีปาสํ พุชฺชนฺเต วาตํ
 โสเรติ วตฺถิํ ปริณามฺเต ภคฺคํ,
 เกสัชชเมตํ สฺสคฺเคน วณฺณนฺติ.

คตฺมา หิ ยาคูํ อตเมว ทาคูํ,
 นิจุจํ มนุสฺสํ ฐํชฺชคฺคิเกน
 ทิพฺพานิ วา ปตฺถยตา ฐํชานิ,
 มนุสฺสํ ไลภกฺขคฺคิมิจฺจตา วาติ.

อถ โข ภควา ตํ พฺราหฺมณํ อิมานิ คาถาหิ อนุโมทิตฺวา อญฺจายาสนา ปฏกามิ.
 อถ โข ภควา เอตฺถมํ นิทาเน เอตฺถมํ ปกฺกเณ ฐมํ กถํ กตฺวา ภิกฺขุ อามนฺเตติ
 “อนุชานามิ ภิกฺขเว ยาคุญฺจ มชฺุโคพกญฺจา”ติ.

๑๗๑. ตระณุปสันนมหามตตวตถุ

[๒๕๓] อตฺถสํ ไซ มนุสฺสา ภควตา กิร ภิกฺขุณํ ยาคู อนุญฺจายาสนา มชฺุโคพกญฺจาติ,
 เต กาดสฺสํว โภชฺชยาคุํ ปฏฺยาเทหติ มชฺุโคพกญฺจ. ภิกฺขุ กาดสฺสํว โภชฺชยาคุยา
 ชาติตา มชฺุโคพเกน จ ภคฺคเค น จิตฺตรูปํ ภูณฺชนติ. เตน โข ปน สมนฺเยน
 อญฺจตเรน ตระณุปสันนเนน มหามตฺเตน สฺวาคนาย พุทฺธปมฺุไซ ภิกฺขุสฺสโฆ
 นิมนฺติโต โหติ. อถ โข คตฺถ ตระณุปสันนสฺสํ มหามตฺตสฺสํ เอตทโหสิ “ยณฺฺนนาหํ
 อทฺมเตตฺถนํ ภิกฺขุสฺสํ อทฺมเตตฺถานิ มํสํปาคํสฺสํ ปฏฺยาเทยํ, เอกเมกสฺสํ
 ภิกฺขุโน เอกเมกํ มํสํปาคํ อปฺนยาเมยฺยน”ติ. อถ โข ไล ตระณุปสันนโน มหามตฺโต
 คตฺถา รคฺคิยา อจฺจเยน ปณฺคํ ชาทณฺยํ โภชนํ ปฏฺยาทาเปตฺวา อทฺมเตตฺถานิ
 จ มํสํปาคํสฺสํ ภควโต กาดํ อาโรจาเปติ “กาไล ภนฺเต นิฏฺฐิตํ ภคฺคน”ติ.
 อถ โข ภควา ปุพฺพณฺุสฺสํ นิวาเสตฺวา ปตฺตจฺจวราทาย, เยน คตฺถ ตระณุปสันนสฺสํ
 มหามตฺตสฺสํ นิเวสนํ, เตนุสฺสํ; อปฺสํกมิตฺวา ปณฺณคฺเค อาสเน นิสฺสิติ สฺททํ
 ภิกฺขุสฺสํ. อถ โข ไล ตระณุปสันนโน มหามตฺโต ภคฺคเค ภิกฺขุ ปรีวีสติ.
 ภิกฺขุ เอวมาหํ “โลกํ อาวุสฺสํ เทหิ, โลกํ อาวุสฺสํ เทหิ”ติ. มา โข ตฺเมห
 ภนฺเต “อํ ตระณุปสันนโน มหามตฺโต”ติ โลกํ โลกํ ปฏฺยคฺคณฺุห, พหุํ เม ชาทณฺยํ

โกชนิยํ ปฏิยคํ อทฺมเครตํนิ จ มํสํปาคํตํนิ “เอกเมกสฺส ภิกฺขุโน เอกเมกํ
มํสํปาคํ อุนาเมสํสํ”ติ, ปฏิคฺคณฺหฬ ฆนฺเต ยาวทคฺคณฺหติ. น โข มยํ อาวุโส
เขตฺถการณํ โลกํ โลกํ ปฏิคฺคณฺหฬ, อปฺปิ จ มยํ กาสสฺสว โภชฺชยาคุยา ชาตา
มรฺุโคพเพณ จ, เทน มยํ โลกํ โลกํ ปฏิคฺคณฺหฬมาติ. อถ โข สํสํสํสํสํ
มฬามคฺคโต อชฺฌณายติ ชยติ วิปาเจติ “ถลํ หิ นาม ภทฺทตา มยา นิมนฺนิตา
อณฺณสฺสํ โภชฺชยาคุ ปริภุชฺชิสฺสํ, น จาหํ ปฏิพฺโป ยาวทคฺคํ ทาคุ”ติ กุปฺปิโต
อนคฺคตมโน อาสํทนาเปกฺโข ภิกฺขุโน ปคฺเต ปุเรนโต อคมาสี “ภุชฺชว วา หรณ
วา”ติ. อถ โข สํสํสํสํสํสํสํสํ มฬามคฺคโต พุทฺธปฺปมฺุ ภิกฺขุสฺสํ ปณฺเฑน ชาทฺนํเยน
โกชนิเยน สหคฺคา สหคฺคปฺเปตฺวา สหคฺควาเรตฺวา ภคฺคณคํ ภคฺคตาวิ โอนคฺคปคฺคปณฺณํ
เอกมณคํ นิสฺสํ; เอกมณคํ นิสฺสินํ โข คํสํสํสํสํสํสํสํสํสํสํสํสํสํสํ
กถาย สหคฺคสฺสํ
สํ

อถ โข สสํ
มฬามคฺคสฺสํ
อจิริปคฺคณคฺคสํ
ภคฺคโต อหุเทว
กุกฺกจํ, อหุ วิปฺปฐิสํโร, “อถาภา วต เม, น วต เม ตาภา, พุทฺธทฺธํ วต
เม, น วต เม สฺสํทฺธํ, โยหํ กุปฺปิโต อนคฺคตมโน อาสํทนาเปกฺโข ภิกฺขุโน ปคฺเต
ปุเรนโต อคมาสี ‘ภุชฺชว วา หรณ วา’ติ, กิณฺุ โข มยา พหุํ ปสฺสํ ปุณฺณํ
วา’ติ. อถ โข สํ
เยน ภคฺคา, เทนุสํสํสํสํ; อุน-
สํ
ภคฺคณคํ อภิวาเทตฺวา เอกมณคํ นิสฺสํ; เอกมณคํ นิสฺสินํ โข สํสํสํสํสํสํ
มฬามคฺคโต ภคฺคณคํ เขตฺทวโจ “อิห มยํ ฆนฺเต อจิริปคฺคณคฺคสํสํสํสํสํ
ภคฺคโต อหุเทว
กุกฺกจํ, อหุ วิปฺปฐิสํโร, ‘อถาภา วต เม, น วต เม ตาภา, พุทฺธทฺธํ วต
เม, น วต เม สฺสํทฺธํ, โยหํ กุปฺปิโต อนคฺคตมโน อาสํทนาเปกฺโข ภิกฺขุโน ปคฺเต
ปุเรนโต อคมาสี ภุชฺชว วา หรณ วา’ติ, กิณฺุ โข มยา พหุํ ปสฺสํ ปุณฺณํ วา อุน-
วา’ติ. กิณฺุ โข มยา ฆนฺเต พหุํ ปสฺสํ ปุณฺณํ วา อุน-
สํ
คทคฺเคน เท พหุํ ปุณฺณํ ปสฺสํ.
ยทคฺเคน เท เอกเมเกน ภิกฺขุณา เอกเมกํ สํสํสํสํสํสํสํสํสํสํสํสํสํ
ปคฺคณคํ ปสฺสํ, สคฺคา เท อารทฺธาติ. อถ โข สํสํสํสํสํสํสํสํสํสํสํสํสํ
“ตาภา
กิริ เม, สฺสํทฺธํ กิริ เม, พหุํ กิริ มยา ปุณฺณํ ปสฺสํ, สคฺคา กิริ เม อารทฺธา”ติ ญฺโ

อุทกุโค อุฐายาธนา ภควนคํ อภิวาเทตฺวา ปทกฺขิณํ กตฺวา ปฏกามิ. อถ ไช
ภควา เอตธมฺมิ นิตาเน เอตธมฺมิ ปกรเณ ภิกฺขุสงฺฆํ สมนิปาตาเปตฺวา ภิกฺขุ ปฏิปฺยุจิ
“ธจํ กิร ภิกฺขเว ภิกฺขุ อฌณตฺว นิมฺมิตฺตา อฌณตฺส โกชชยาคุ ปริภุณฺชนตี”ติ.
ธจํ ภควาติ. วิคฺรหิ พุทฺโธ ภควา ๑ เป ๑ ถลํ หิ นาม เต ภิกฺขเว โมชปฺริธา
อฌณตฺว นิมฺมิตฺตา อฌณตฺส โกชชยาคุ ปริภุณฺชนตฺสตี, เนตํ ภิกฺขเว อปฺปตฺถนํ นว
ปตฺทาทาย ๑ เป ๑ วิคฺรหิตฺวา ธมฺมิ ถลํ กตฺวา ภิกฺขุ อามนฺเตติ “น ภิกฺขเว
อฌณตฺว นิมฺมิตฺเตน อฌณตฺส โกชชยาคุ ปริภุณฺชนตฺตพฺพา; โย ปริภุณฺชเยย,
ยถาธมฺโม กาเรตฺตพฺโพ”ติ.

๑๗๒. เพลงชักจูงงานวัด

[๒๙๔] อถ ไช ภควา อหฺนชกฺวินฺเต ยถาภิรํคํ วิหริตฺวา, เยเน ราชคฺห์, เตเน
จาริกํ ปฏกามิ มหตฺตา ภิกฺขุสงฺฆเณ ธทฺธิ อทฺถมเตตฺเตหิ ภิกฺขุสงฺกเตหิ. เตเน ไช ปน
ธมฺเยเน เพตฺถุไซ กจฺจาโน ราชคฺหา อหฺนชกฺวินฺทํ อทฺธานมคฺคปฏฺธิปนโน โหติ ปณฺญ-
มคฺเคหิ สกฺกตฺเตหิ สทฺเพเหเว คฺพกฺกมฺภาเรหิ. อทฺทธํ ไช ภควา เพตฺถุจํ กจฺจํ
ทฺวโรโต ว อากฺขณฺคํ; ทิสฺวาน มคฺคา โอภกฺกมฺม อฌณตฺรธมฺมิ รุกฺขมฺมูเต นิสฺสีทิ. อถ ไช
เพตฺถุไซ กจฺจาโน, เยเน ภควา, เตเนปตฺถกฺมิ; อุตฺตงฺกมิตฺวา ภควนคํ อภิวาเทตฺวา
เอกมฺนคํ อญฺชาตี; เอกมฺนคํ จีโต ไช เพตฺถุไซ กจฺจาโน ภควนคํ เอตทโวจ
“อิจฺฉามหํ ภนฺเต เอกเมกตฺส ภิกฺขุโน เอกเมกํ คฺพกฺกมฺภํ ทาตฺน”ติ. เตเนหิ
คฺวํ กจฺจาน เอกํเยว คฺพกฺกมฺภํ อาหฺราติ. “เอวํ ภนฺเต”ติ ไช เพตฺถุไซ
กจฺจาโน ภควโต ปฏิสฺสณฺณิตฺวา เอกํเยว คฺพกฺกมฺภํ อาทาย, เยเน ภควา, เตเนปตฺถกฺมิ;
อุตฺตงฺกมิตฺวา ภควนคํ เอตทโวจ “อาหโฏ” ภนฺเต คฺพกฺกมฺภ, ถาหํ ภนฺเต
ปฏฺธิปชฺชามิ”ติ. เตเนหิ คฺวํ กจฺจาน ภิกฺขุณํ คฺพํ เทหิตฺ. “เอวํ ภนฺเต”ติ ไช
เพตฺถุไซ กจฺจาโน ภควโต ปฏิสฺสณฺณิตฺวา ภิกฺขุณํ คฺพํ ทตฺวา ภควนคํ เอตทโวจ
“ทินโน ภนฺเต ภิกฺขุณํ คฺโพ, พหุ จายํ คฺโพ อวตฺถุไซ, ถาหํ ภนฺเต ปฏฺ-

ปฐชาตัม”ติ. เตนหิ ตวํ กัจจณ ภิกขุณํ คຸພໍ ຍາວທຸຄໍ ເທ້ຕິ. “ເວົ ກຸເຕ”ຕິ ໂຂ ເພດຊຸໂຈ ກຈຈາໂນ ກວໂຕ ປຣິສຸສຸຕິວາ ກິກຊຸນຸ ຄຸພໍ ຍາວທຸຄໍ ທຕວາ ກວນຕໍ ເອຕໂວຈ “ທິນໂນ ກຸເຕ ກິກຊຸນຸ ຄຸໂພ ຍາວທຸຄ໌, ພຸ ຈາຍໍ ຄຸໂພ ອວສິຊຸໂຈ, ກຄາຫໍ ກຸເຕ ປຣິປຸຊາມໍ”ຕິ. ເຕນເກີ ຕຸວໍ ກຈຈາໂນ ກິກຊຸ ຄຸເພກີ ສຸນຕປເທ້ຕິ. “ເວົ ກຸເຕ”ຕິ ໂຂ ເພດຊຸໂຈ ກຈຈາໂນ ກວໂຕ ປຣິສຸສຸຕິວາ ກິກຊຸ ຄຸເພກີ ສຸນຕປເທ້. ເອກຈເ ກິກຊຸ ປຕເຕມີ ປູເຣຸ່, ປຣິສຸສຸຕິວານີ ຄວິກາໂຍມີ ປູເຣຸ່. ອຄ ໂຂ ເພດຊຸໂຈ ກຈຈາໂນ ກິກຊຸ ຄຸເພກີ ສຸນຕປເທ້ວາ ກວນຕໍ ເອຕໂວຈ “ສຸນຕປເທ້ ກຸເຕ ກິກຊຸ ຄຸເພກີ, ພຸ ຈາຍໍ ຄຸໂພ ອວສິຊຸໂຈ, ກຄາຫໍ ກຸເຕ ປຣິປຸຊາມໍ”ຕິ. ເຕນເກີ ຕຸວໍ ກຈຈາໂນ ວິຊາສາທານຸ ຄຸພໍ ເທ້ຕິ. “ເວົ ກຸເຕ”ຕິ ໂຂ ເພດຊຸໂຈ ກຈຈາໂນ ກວໂຕ ປຣິສຸສຸຕິວາ ວິຊາສາທານຸ ຄຸພໍ ທຕວາ ກວນຕໍ ເອຕໂວຈ “ທິນໂນ ກຸເຕ ວິຊາສາທານຸ ຄຸໂພ, ພຸ ຈາຍໍ ຄຸໂພ ອວສິຊຸໂຈ. ກຄາຫໍ ກຸເຕ ປຣິປຸຊາມໍ”ຕິ. ເຕນເກີ ຕຸວໍ ກຈຈາໂນ ວິຊາສາທານຸ ຄຸພໍ ຍາວທຸຄໍ ເທ້ຕິ. “ເວົ ກຸເຕ”ຕິ ໂຂ ເພດຊຸໂຈ ກຈຈາໂນ ກວໂຕ ປຣິສຸສຸຕິວາ ວິຊາສາທານຸ ຄຸພໍ ຍາວທຸຄໍ ທຕວາ ກວນຕໍ ເອຕໂວຈ “ທິນໂນ ກຸເຕ ວິຊາສາທານຸ ຄຸໂພ ຍາວທຸຄ໌, ພຸ ຈາຍໍ ຄຸໂພ ອວສິຊຸໂຈ, ກຄາຫໍ ກຸເຕ ປຣິປຸຊາມໍ”ຕິ. ເຕນເກີ ຕຸວໍ ກຈຈາໂນ ວິຊາສາທາ ຄຸເພກີ ສຸນຕປເທ້ຕິ. “ເວົ ກຸເຕ”ຕິ ໂຂ ເພດຊຸໂຈ ກຈຈາໂນ ກວໂຕ ປຣິສຸສຸຕິວາ ວິຊາສາທາ ຄຸເພກີ ສຸນຕປເທ້. ເອກຈເ ວິຊາສາທາ ໂຄດມເພີ ພຕເມີ ປູເຣຸ່, ມິຊຸການີ ອຸຈຸຈເພີ ປູເຣຸ່. ອຄ ໂຂ ເພດຊຸໂຈ ກຈຈາໂນ ວິຊາສາທາ ຄຸເພກີ ສຸນຕປເທ້ວາ ກວນຕໍ ເອຕໂວຈ “ສຸນຕປເທ້ ກຸເຕ ວິຊາສາທາ ຄຸເພກີ, ພຸ ຈາຍໍ ຄຸໂພ ອວສິຊຸໂຈ, ກຄາຫໍ ກຸເຕ ປຣິປຸຊາມໍ”ຕິ. ນາທນຕໍ ກຈຈາໂນ ປຣິສຸສຸຕິວາ ສະເທວເກ ໂຄເກ ສະມາເກ ສະພຸກຸມເກ ສຸສຸສຸມະນະພຸກຸມະນິຍາ ປາຍາ ສະເທວະນະສຸສຸຕາຍ, ຍສຸສຸ ໄສ ຄຸໂພ ປຣິກຸຕໂຕ ສະມາ ປຣິຖາມໍ ຄຈເຍຍ ອພະຕຸ ຕຄາຕສຸສຸ ວາ ຕຄາຕສຸສຸ ວາ. ເຕນເກີ ຕຸວໍ ກຈຈາໂນ ຕໍ ຄຸພໍ ອປຸກິເຕ ວາ ຄຈເທກີ, ອປປາຕເກ ວາ ອຸທເກ ໂອປິຕາເທ້ຕິ. “ເວົ ກຸເຕ”ຕິ ໂຂ ເພດຊຸໂຈ ກຈຈາໂນ ກວໂຕ ປຣິສຸສຸຕິວາ ຕໍ ຄຸພໍ ອປປາຕເກ ອຸທເກ ໂອປິຕາເທ້. ອຄ ໂຂ ໄສ ຄຸໂພ ອຸທເກ ປກຸຕໂຕ ຈິຈິຈຸຍາຕິ ຈິຈິຈຸຍາຕິ ສຸນຸປາຍຕິ” ສະມະປຸປາຍຕິ. ເສຍຸຄາປີ ນາມ ຜາໂຕ ທິວສໍ ສຸນຕປເທ້ ອຸທເກ ປກຸຕໂຕ ຈິຈິຈຸຍາຕິ ຈິຈິຈຸຍາຕິ

ต้นรูปายติ สัมปรรูปายติ, เหวเมว โส คุโพ อุกเก ปกขิตโต จิจจิกายติ จิจจิกายติ
ต้นรูปายติ สัมปรรูปายติ.

อลไซ เพตภูงกัจจายน สัมปรรูปายติ โดมหญฺจชาโต, เยน ภควา, เตนุปลงกมิ;
อุปสงกมิคฺวา ภควนํ อภิวาเทตฺวา เอกมนํ นิสฺสํ; เอกมนํ นิสฺสนํโส ไซ
เพตภูงกัจจายน สัมปรรูปายติ ภควา อนุปฺพุทฺธํ กเถสิ. เสงฺยลํ? ทานกํ สักกํ
สํคฺคกํ กามานํ อาทนํ โอการํ สักกํ เนกขมเม อานิสฺสํ ปกาเสสิ.
ยทา ภควา อภิวาสิ เพตภูงกัจจายนํ กถุจฺจํ มุทฺติจฺจํ วิณฺวณจฺจํ อุกคฺคจฺจํ
ปถนจฺจํ, อล ยทา พุทฺธานํ สัมมกฺกธมฺมา ชมฺมเทสนา, คํ ปกาเสสิ ทฺวํ สัมมํ
นิโรธํ มคฺคํ. เสงฺยลํ นาม สํกฺขํ วถฺถํ อปคตกาพํ สัมมเทว ธรรมํ ปฏิค-
คณฺหเยย, เหวเมว เพตภูงกัจจายน สัมปรรูปายติ สัมมํเยวาทเน วิธํ วิธมํ ชมฺมจฺจํ
อุทฺปาติ “ยงฺกิลฺลํ สัมมชฺชมนํ, สัมมชฺชมนํ นิโรธชฺชมนํ”ติ. อลไซ เพตภูงกัจจายน
ทฺวํชฺชมนํ ปคตชฺชมนํ วิทชฺชมนํ ปริโยคาพชฺชมนํ คิณฺณวิจิจฺจโน วิคคกํโก
เวธารชฺชปคฺโค อปรปฺปจโย สคฺคธมฺมา ภควนํ เอตทวโจ “อภิกฺกนํ ภาเต,
อภิกฺกนํ ภาเต, เสงฺยลํ ภาเต นิกฺกชฺชิตํ วา อุกฺกชฺชเยย, ปฏิจฺชนํ วา
วิธเยย, มุทฺทํ วา มคฺคํ อจฺจเยย, อนุทฺทว วา เตนุปลงกํ ชามเยย,
จกฺขมนโต รูปานิ ทกฺขณํ”ติ, เหวเมว ไซ ภควา อเนกปริยาเยน ชมฺโม ปกาเสสิ.
เอตทว ภาเต ภควนํ สรรณํ คจฺฉามิ ชมฺมญฺจ วิกฺขมฺมญฺจ, อุปาสกํ มํ ภควา
ชาเรตุ อชฺชตคฺเค ปาณเปตํ สรรณํ คณ”ติ.

อลไซ ภควา อนุปฺพุทฺธ จาริกํ จรมาโน, เยน ราชคหํ, ตทวธฺริ. ตตร
สํภํ ภควา ราชคเห วิหริติ เวพฺพเน กถนทกฺกนิวาเป. เตนไซ ปน สัมเมว, ราชคเห
คุโพ อุตฺตมโน โหติ. วิกฺข “คิณฺณธมฺมา ภควา คุโพ อนุปฺพุทฺธ, โน
อคิณฺณธมฺมา”ติ วิกฺกจฺจายนฺตา คุพํ น ภาณนฺติ. ภควโต เอตมคฺคํ อโรเจตุ.
อนุชานามิ วิกฺกเว คิณฺณธมฺมา คุพํ, อคิณฺณธมฺมา คุพฺทกนฺติ.

๑๗๓. ปาฐลิกามวตฺถุ

[๒๘๕] อถ โข ภควา ราชคเห ยถาภินนฺตํ วิทริตฺวา, เยน ปาฐลิกาโม; เตน จาริกํ ปกฺกามิ มหตา ภิกฺขุสงฺฆเณ สทฺธิ อทฺธมฺมเคตฺเตหิ ภิกฺขุสงฺเคหิ. อถ โข ภควา อหุพฺพุเพน จาริกํ จรมาโน, เยน ปาฐลิกาโม; ตทวสฺริ. อสฺสํโสสุํ โข ปาฐลิกามิกา อุปาธกา “ภควา กิร ปาฐลิกามํ อหุปฺปคฺโต”ติ. อถ โข ปาฐลิกามิกา อุปาธกา, เยน ภควา, เตนฺอุปสงฺกมํ; อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมฺนตํ นิสฺสํ. เอกมฺนตํ นิสฺสินฺเน โข ปาฐลิกามิกา อุปาธเก ภควา ชมฺมิมยา กถาย สํนทฺธํเสตฺถิ สํมาทเปตฺถิ สํมคฺเคตฺเตตฺถิ สํมปทํเสตฺถิ. อถ โข ปาฐลิกามิกา อุปาธกา ภควตา ชมฺมิมยา กถาย สํนทฺธํเสตฺถิ สํมาทเปตฺถิ สํมคฺเคตฺเตตฺถิ สํมปทํเสตฺถิ. อถ โข ปาฐลิกามิกา อุปาธกา ภควโต อธิวาสํ วิทิตฺวา อุจฺจายาสฺนา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา ปทกฺขิณํ กตฺวา, เยน อวสฺสธาคารํ, เตนฺอุปสงฺกมํ; อุปสงฺกมิตฺวา สํพฺพุตฺถนฺตํ อวสฺสธาคารํ สํนทฺธิตฺวา อสฺสนานิ ปณฺณเปตฺวา อุตฺถกมณฺโณ ปตฺติจฺจาเปตฺวา เตนฺปทํปํ อโรเปตฺวา, เยน ภควา, เตนฺอุปสงฺกมํ; อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมฺนตํ อหุจฺจํ. เอกมฺนตํ จิตฺวา โข ปาฐลิกามิกา อุปาธกา ภควนฺตํ อตฺถวโรจํ “สํพฺพุตฺถนฺตํ” สํนทํ” ภาเน อวสฺสธาคารํ, อสฺสนานิ ปณฺณคฺคานิ, อุตฺถกมณฺโณ ปตฺติจฺจาเปตฺวา, เตนฺปทํปํ อโรเปตฺวา; ยสฺสํสฺทานิ ภาเน ภควา กถํ มณฺณตํ”ติ.

อถ โข ภควา นิวาเสตฺวา ปตฺตจฺจวรมาทาย สทฺธิ ภิกฺขุสงฺฆเณ, เยน อวสฺสธาคารํ, เตนฺอุปสงฺกมํ; อุปสงฺกมิตฺวา ปาเท ปกฺขาเตตฺวา อวสฺสธาคารํ ปวิสิตฺวา มชฺฌิมํ ฌมํ นิสฺสํสาเย ปุรฺตถาภิมุโข นิสฺสํ. ภิกฺขุสงฺโฆปิ โข ปาเท ปกฺขาเตตฺวา อวสฺสธาคารํ ปวิสิตฺวา ปจฺฉิมํ ภิตฺตํ นิสฺสํสาเย ปุรฺตถาภิมุโข นิสฺสํ. ภควนฺตํเยว ปุรฺกชฺชตฺวา. ปาฐลิกามิกานิ โข อุปาธกา ปาเท ปกฺขาเตตฺวา อวสฺสธาคารํ ปวิสิตฺวา ปุรฺตถิมํ

ภิกขุ นิสสัย ปจฺฉิมาภิมุข นิสสัย ภาวนาคัมภีร ปุรุษชาดวา. อถ โข ภควา ปาฐติ-
คามิเก อุปาสเก อามนฺเตติ-

ปณฺณิเม คหปตโย อาทึนฺวา ทุสฺสิตฺตสฺส ตีถวิปคฺคิยา. กตเม ปณฺณ? อีห
คหปตโย ทุสฺสิตฺโต ตีถวิปนฺโน ปมาทาทิกรณํ มหติ โภคชนํ นิคฺคจฺฉติ, อโย ปจฺจโม
อาทึนฺโว ทุสฺสิตฺตสฺส ตีถวิปคฺคิยา. ปุณ จปรํ คหปตโย ทุสฺสิตฺตสฺส ตีถวิปนฺนสฺส
ปาปโก ภิกฺขิสฺสทโท อพฺภุคฺคจฺฉติ, อโย ทุคฺคิโย อาทึนฺโว ทุสฺสิตฺตสฺส ตีถวิปคฺคิยา.
ปุณ จปรํ คหปตโย ทุสฺสิตฺโต ตีถวิปนฺโน ยณฺณเทว ปริสํ อุปสงฺกมฺติ ยถิ ชคฺคิยปริสํ
ยถิ พฺรหฺมณฺณปริสํ ยถิ คหปติปริสํ ยถิ สมนฺณปริสํ, อวิสํวโร อุปสงฺกมฺติ
มณฺณกุฏโต, อโย คคฺคิโย อาทึนฺโว ทุสฺสิตฺตสฺส ตีถวิปคฺคิยา. ปุณ จปรํ คหปตโย
ตุสฺสิตฺโต ตีถวิปนฺโน สมนฺณุโพท กาทํ กโรติ, อโย จคฺคฺโค อาทึนฺโว ทุสฺสิตฺตสฺส
ตีถวิปคฺคิยา. ปุณ จปรํ คหปตโย ทุสฺสิตฺโต ตีถวิปนฺโน กายสฺส เกทา ปรมมฺรณา
อปาโย ทุคฺคํ วิณฺปาตํ นิรโย อุปปชฺชติ, อโย ปณฺณโม อาทึนฺโว ทุสฺสิตฺตสฺส ตีถ-
วิปคฺคิยา. อีเม โข คหปตโย ปณฺณ อาทึนฺวา ทุสฺสิตฺตสฺส ตีถวิปคฺคิยา.

ปณฺณิเม คหปตโย อาณิสฺสา ตีถวโต ตีถสฺสพฺพทาย. กตเม ปณฺณ? อีห
คหปตโย ตีถวา ตีถสฺสพฺพนฺโน อปฺปมาทาทิกรณํ มหนฺติ โภคชนนํ อธิคฺคจฺฉติ, อโย
ปจฺจโม อาณิสฺโส ตีถวโต ตีถสฺสพฺพทาย. ปุณ จปรํ คหปตโย ตีถวโต ตีถสฺสพฺพนฺนสฺส
กตฺยาณํ ภิกฺขิสฺสทโท อพฺภุคฺคจฺฉติ, อโย ทุคฺคิโย อาณิสฺโส ตีถวโต ตีถสฺสพฺพทาย.
ปุณ จปรํ คหปตโย ตีถวา ตีถสฺสพฺพนฺโน ยณฺณเทว ปริสํ อุปสงฺกมฺติ ยถิ ชคฺคิยปริสํ
ยถิ พฺรหฺมณฺณปริสํ ยถิ คหปติปริสํ ยถิ สมนฺณปริสํ, วิสํวโร อุปสงฺกมฺติ
อมณฺณกุฏโต, อโย คคฺคิโย อาณิสฺโส ตีถวโต ตีถสฺสพฺพทาย. ปุณ จปรํ คหปตโย
ตีถวา ตีถสฺสพฺพนฺโน สมนฺณุโพท กาทํ กโรติ, อโย จคฺคฺโค อาณิสฺโส ตีถวโต
ตีถสฺสพฺพทาย. ปุณ จปรํ คหปตโย ตีถวา ตีถสฺสพฺพนฺโน กายสฺส เกทา ปรมมฺรณา
ตฺถคํ ตคฺคํ โดกํ อุปปชฺชติ, อโย ปณฺณโม อาณิสฺโส ตีถวโต ตีถสฺสพฺพทาย. อีเม โข

คหปตโย ปณจ อานิสัสา สัตถวโค สัตถัมปะทายาติ.

อถ โข ภควา ปาฐติคามิกเก อุปาสเก พหุเทว รตติ ชมมียา กถาย สันทตฺเตตฺวา
 สมาทเปตฺวา สมนุคเตตฺวา สมนุทตฺเตตฺวา อญฺโฆเรติ “อภิกกนฺตา โข คหปตโย รตติ,
 ยตฺถทานิ ตุมฺเห กถํ มณฺเฒธา”ติ. “เอวํ ภนฺเต”ติ โข ปาฐติคามิกา อุปาสกา
 ภควโค ปฏิสฺสณฺติว อญฺจายาสนา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา ปทกฺขิณํ กตฺวา
 ปกุกมิตฺถ. อถ โข ภควา อจิรปฏกนฺเตสฺส ปาฐติคามิกสฺส อุปาสกสฺส สุตฺตญานาการํ
 ปาวีสี.

๑๗๔. สุนิรชวสฺสการวตฺถุ

[๒๘๖] เตน โข ปน สมนฺเณ สุนิรชวสฺสการา มคฺชมฺหามคฺตา ปาฐติคาเม นครํ
 มาเปนฺติ วรชฺชนํ ปฏิพาหยา. อทฺทสา โข ภควา รตฺติยา ปจฺจุสฺสมยํ ปจฺจุจฺจาย ทิพฺเพน
 จกฺขุณา วิสฺสุทฺเธน อติกฺกนฺตมานุสฺสเกน สมนุทฺตา เทวตาโย ปาฐติคาเม วตฺถุ นิ
 ปริกฺคณฺหนฺติโย. ยตฺถํ ปเทเต มเหตฺกฺขา เทวตา วตฺถุ นิ ปริกฺคณฺหนฺติ, มเหตฺกฺขานํ
 ตตฺถ ราชนํ ราชมฺหามคฺตานํ จิตฺตานิ นมฺมฺติ นิเวสฺสนานิ มาเปตฺถ. ยตฺถํ ปเทเต
 มชฺฌิมา เทวตา วตฺถุ นิ ปริกฺคณฺหนฺติ, มชฺฌิมานํ ตตฺถ ราชนํ ราชมฺหามคฺตานํ
 จิตฺตานิ นมฺมฺติ นิเวสฺสนานิ มาเปตฺถ. ยตฺถํ ปเทเต นีจา เทวตา วตฺถุ นิ ปริกฺคณฺหนฺติ,
 นีจานํ ตตฺถ ราชนํ ราชมฺหามคฺตานํ จิตฺตานิ นมฺมฺติ นิเวสฺสนานิ มาเปตฺถ. อถ โข
 ภควา อายสฺสุมฺมํ อานนฺทํ อานนฺเตสิ “เก นฺุ โข เต อานนฺท ปาฐติคาเม นครํ
 มาเปนฺติ”ติ. สุนิรชวสฺสการา ภนฺเต มคฺชมฺหามคฺตา ปาฐติคาเม นครํ มาเปนฺติ
 วรชฺชนํ ปฏิพาหยา. เสงฺยถาปี นาม อานนฺท เทเวหิ ตาวตฺเตหิ สทฺธิ มนฺเตตฺวา,
 เอวเมว โข อานนฺท สุนิรชวสฺสการา มคฺชมฺหามคฺตา ปาฐติคาเม นครํ มาเปนฺติ
 วรชฺชนํ ปฏิพาหยา. อิทาหิ อานนฺท รตฺติยา ปจฺจุสฺสมยํ ปจฺจุจฺจาย อทฺทสํ ทิพฺเพน
 จกฺขุณา วิสฺสุทฺเธน อติกฺกนฺตมานุสฺสเกน สมนุทฺตา เทวตาโย ปาฐติคาเม วตฺถุ นิ
 ปริกฺคณฺหนฺติโย. ยตฺถํ ปเทเต มเหตฺกฺขา เทวตา วตฺถุ นิ ปริกฺคณฺหนฺติ, มเหตฺกฺขานํ

ศฤงคาร ราชัน ราชมหาราชคานัน จิตตานิ นมมิต นิเวศนานิ มาเปตุ. ยถัม ปเทเส
มชฌิมา เทวตา วตฺถุณี ปริศฺคนฺทฺหิต, มชฌิมานํ ศฤงคาร ราชัน ราชมหาราชคานัน
จิตตานิ นมมิต นิเวศนานิ มาเปตุ. ยถัม ปเทเส นัจา เทวตา วตฺถุณี ปริศฺคนฺทฺหิต,
นัจานํ ศฤงคาร ราชัน ราชมหาราชคานัน จิตตานิ นมมิต นิเวศนานิ มาเปตุ. ยาวตา
อานนท อริยาน^๑ อายคณ, ยาวตา วณิปปโล,^๒ อิทํ อคฺคณคฺร ภาวิตฺตติ ปาฏติปฺคตํ
ปฏฺเททณ. ปาติปฺคตสฺส ๒ อานนท คโย อนฺตรายา ภาวิตฺตฺตฺติ: อคฺคิโค วา
อฺทกโค วา อพฺภนฺตรโค วา มิถฺเกทา”ติ.

อถ ๒ สุนทรียธรรมการว มชฌมหาราชคาน, เยน ภควา, เทนปฺตํมิตฺตํ; อฺปตํมิตฺตวา
ภควตา สทฺธิ สมฺมอิตฺตํ; สมฺมอิตฺตํ กถํ สํวณฺณํ วิตฺตํวเรตฺวา เอกมฺนคํ อฏฺฐํ;
เอกมฺนคํ จิตฺตา ๒ สุนทรียธรรมการว มชฌมหาราชคาน ภควนคํ เอกทฺวาจํ “อริวเสตฺ
โน ภวํ โคตโม อชฺชตฺตนาถ ภคคํ สทฺธิ ภิกฺขุสฺสํเสนา”ติ. อริวเสตฺติ ภควา คุณฺทฺ-
ภาเวน. อถ ๒ สุนทรียธรรมการว มชฌมหาราชคาน ภควโค อริวเสตํ วิทิตฺวา ปฏฺกมิตฺตํ.
อถ ๒ สุนทรียธรรมการว มชฌมหาราชคาน ปณฺคิ ขาทนํ โภชนํ ปฏฺยทาเปตฺวา
ภควโค กถํ อารอจาเปตฺ “กาโต โภ โคตม, นิฏฺฐิตํ ภคคณ”ติ. อถ ๒ ภควา
ปฏฺพณฺทฺมยํ นิวาเสตฺวา ปตฺตจฺจวมาทาย, เยน สุนทรียธรรมการว มชฌมหาราชคาน
ปริเวศนา, เทนปฺตํมิตฺตํ; อฺปตํมิตฺตวา ปณฺณคฺเต อาสเน นิตฺติ สทฺธิ ภิกฺขุสฺสํเสนา.
อถ ๒ สุนทรียธรรมการว มชฌมหาราชคาน พุทฺธปฺมฺขํ ภิกฺขุสฺสํ ปณฺคิ ขาทนํเยน โภชนํเยน
สทฺทฺถา สมนฺทปฺเปตฺวา สมนฺทวาเรตฺวา ภควนคํ ภคคาวํ โอนฺคปตฺตปาณํ เอกมฺนคํ นิตฺตํ;
เอกมฺนคํ นิตฺติเน ๒ สุนทรียธรรมการว มชฌมหาราชคาน เทน ภควา อิมายิ คาลายิ อนฺโมท-

“ยถัม ปเทเส กปฺเปติ
สํวณฺณคฺเตทฺถ โภเชตฺวา

วาทํ ปณฺทิตฺตชาติโย
สํวณฺณคฺเต พุทฺธจาริโน.”

ยา ศฤงคาร เทวตา อาตฺ
คา ปฐิตา ปฐยฺนติ

คาสํ ทกฺขณมาทิตฺ
มานิตา มานยฺนติ น.

๑ น. ม. อริย

๒ ก. วณิขฺชปโล

๓ น. ม. พุทฺธจารโย

คโค นํ อนุกมฺปนฺติ
เทวตานุกมฺปิโต โปโส

มาตา ปุคฺคํ โอวธํ
สทา ภทฺธานิ ปสฺสตี”ติ.

อถ โข ภควา สุนฺทรวสฺสกาเร มคฺชมหามคฺเต อิมานิ คาถาหิ อนุโมทิตฺวา
อุฏฺฐายาสนา ปฏฺกามิ. เตน โข ปน สมนฺเยน สุนฺทรวสฺสการา มคฺชมหามคฺตา
ภควนฺตํ ปิฏฺฐิจิโต ปิฏฺฐิจิโต อนุพฺนฺชา โหนฺติ “เยนชฺช สมนฺโณ โคตโม ทฺวาเรณ
นิกฺขมิสฺสตี, ตํ โคตมทฺวารํ นาม ภวิสฺสตี, เยน คิตุเณน กงฺคํ นทํ อุกฺคตริสฺสตี,
ตํ โคตมคิตุลํ นาม ภวิสฺสตี”ติ. อถ โข ภควา เยน ทฺวาเรณ นิกฺขมิ, ตํ
โคตมทฺวารํ นาม อโหสิ. อถ โข ภควา, เยน กงฺคา นทํ, เตนฺปสฺสงฺมิ. เตน โข
ปน สมนฺเยน กงฺคา นทํ ปุรา โหติ สมนฺติคฺคิกา กากเปยฺยา, มนุสฺสํ อณฺเวย
นาวํ ปริเยสฺสนฺติ อณฺเวย อุมฺพํ ปริเยสฺสนฺติ อณฺเวย กุตฺตํ พนฺนฺติ โอรา ปารํ
คนฺตุกามา. อทฺทสา โข ภควา เต มนุสฺสํ อณฺเวย นาวํ ปริเยสฺสนฺเต อณฺเวย
อุมฺพํ ปริเยสฺสนฺเต อณฺเวย กุตฺตํ พนฺนฺเต โอรา ปารํ คนฺตุกาเม; ทิสฺวาน, เสยฺยถาปี
นาม พทฺวา ปุริสํ สมนฺนิยฺยตี วา พาทํ ปสฺสาเรยฺย, ปสฺสาวีตํ วา พาทํ สมนฺนิยฺย-
เรยฺย, เอวเมว โข ภควา กงฺคายนฺ นทียา โอวิเม ตํเร อนุตฺตรหิโต ปาริเม ตํเร
ปจฺจุจฺจาสตี สทฺธิ ภิกฺขุสฺสเณ. อถ โข ภควา เอตมคฺคํ วิทิตฺวา ตายํ เวลายํ อิมํ
อุทานํ อุทานเต-

“เย ตฺรณฺติ อณฺเณวํ สรํ
เสตฺถํ กตฺวาน วิสฺซชฺช ปตฺตตฺตานิ,
กุตฺตํ หิ ชโน ปพฺนฺนฺติ
ติณฺณนา เมชาวิโน ชนา”ติ.

๑๗๕. โกฏฐิกาเม สจฺจกถา

[๒๗๗] อถ โข ภควา, เยน โกฏฐิกาโม, เตนฺปสฺสงฺมิ. ตตฺร สฺสํ ภควา
โกฏฐิกาเม วิหฺรตี. ตตฺร โข ภควา ภิกฺขุ อามนฺเตตี-

“จตุหนํ ภิกขเว อริยสัจจานํ อนนุโพชา อปปฏิเวชา เอมิํ ที่มมทธานํ
 สันธาวิคํ ตํสริคํ มมณเจว ตุมหากณจ. กตเมตํ จตุหนํ? ทุกขสํสํ ภิกขเว
 อริยสัจจสํสํ อนนุโพชา อปปฏิเวชา เอมิํ ที่มมทธานํ สันธาวิคํ ตํสริคํ มมณเจว
 ตุมหากณจ. ทุกขสํมทสํสํ อริยสัจจสํสํ ๑ เป ๑ ทุกขนิโรธสํสํ อริยสัจจสํสํ ๑ เป ๑
 ทุกขนิโรธคามินิยา ปฏิปทาย อริยสัจจสํสํ อนนุโพชา อปปฏิเวชา เอมิํ ที่มมทธานํ
 สันธาวิคํ ตํสริคํ มมณเจว ตุมหากณจ. คยิํ ภิกขเว ทุกขํ อริยสัจจํ อนนุพุทฺธํ
 ปฏิวิทฺธํ, ทุกขสํมทสํสํ อริยสัจจํ อนนุพุทฺธํ ปฏิวิทฺธํ, ทุกขนิโรธํ อริยสัจจํ อนนุพุทฺธํ
 ปฏิวิทฺธํ, ทุกขนิโรธคามินิํ ปฏิปทา อริยสัจจํ อนนุพุทฺธํ ปฏิวิทฺธํ, อจุฉินฺนา
 ภวคณฺหา, ชีณา ภวเนคฺคิ, นคฺคิทานิ ปุณฺณโกวติ.”

จตุหนํ อริยสัจจานํ	ยถาภูตํ อทตฺตํ
ตํสริคํ ที่มมทธานํ	ตาสุ ตาเสว ชาคิสุ.
คานิ เอคานิ ทิฏฺฐานิ	ภวเนคฺคิ สํมุตฺตา
อจุฉินฺนํ มุตํ ทุกขสํสํ	นคฺคิทานิ ปุณฺณโกวติ.

๑๗๖. อมพปาลัตถุ

[๒๔๔] อตฺถสํสํ ไซ อมพปาลํ คณิกา “ภควา กิร โภจิตามํ อนุปฺปตฺโต”ติ.
 อถ ไซ อมพปาลํ คณิกา ภทฺธานิ ภทฺธานิ ยานานิ โยชาเปตฺวา ภทฺธํ ภทฺธํ ยานํ
 อภิรหิตฺวา ภทฺธรหิ ภทฺธรหิ ยานเหิ เวตฺตติยา นิยุยาสิ ภควนฺตํ ทสฺสํนาย, ยาวตฺติกา ยานสฺสํ
 ภูมิ, ยานเนน คณฺตฺวา ยานา ปจฺโจโรหิตฺวา ปตฺติกา ว, เยน ภควา, เทนฺอุปสงฺกมิ;
 อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิรหิตฺวา เภกมฺนํ นิสฺสํ; เภกมฺนํ นิสฺสนํ ไซ อมพปาลํ คณิกํ
 ภควา ฐมฺมียา ถาย สันทสฺสํสํ สํมาทเปตฺติ สํมุตฺเตเชตฺติ สํปหํสํสํ. อถ ไซ อมพปาลํ
 คณิกา ภควตา ฐมฺมียา ถาย สันทสฺสํสํ สํมาทเปตฺติ สํมุตฺเตเชตฺติ สํปหํสํสํ
 ภควนฺตํ เอตทโวจ “อิริยาเสคฺ เม ภนฺเต ภควา สฺวาคณาย ภคํ สํทฺธิํ ภิกฺข-

ตัมเขนา”ติ. อธิวาเสถสิ ภควา ศุณฺหิภาเวณ. อถ โข อมฺพปาดิ คณิกา ภควโต
 อธิวาทัน วิทิตฺวา อญฺจายาสนา ภควนํ อภิวาทิตฺวา ปทกฺขิณํ กตฺวา ปฏกามิ.

๑๗๗. ติจฺจนวาทถุ

[๒๔๔] อตฺถโสตุสฺส โข เวสํติกา ติจฺจนวํ “ภควา กิร โกฏฺฐคามํ อณฺุปปตฺโต”ติ.
 อถ โข เวสํติกา ติจฺจนวํ ภทฺธานิ ภทฺธานิ ยานานิ โยชาเปตฺวา ภทฺธํ ภทฺธํ ยานํ
 อภิริทฺตฺวา ภทฺเทหิ ภทฺเทหิ ยานเหติ เวสํติยา นิยุยฺสํ ภควนํ ทสฺสํนาย, อปฺเปกฺขเจ
 ติจฺจนวํ นีตา โหนฺติ นีตวณฺณา นีตวตฺถา นีตาดงฺการา, อปฺเปกฺขเจ ติจฺจนวํ ปีตา
 โหนฺติ ปีตวณฺณา ปีตวตฺถา ปีตาดงฺการา, อปฺเปกฺขเจ ติจฺจนวํ โดหิตกา โหนฺติ
 โดหิตกวณฺณา โดหิตกวตฺถา โดหิตกาดงฺการา, อปฺเปกฺขเจ ติจฺจนวํ โอทาตา
 โหนฺติ โอทาทวณฺณา โอทาทวตฺถา โอทาทาดงฺการา. อถ โข อมฺพปาดิ คณิกา
 ทหรานํ ทหรานํ ติจฺจนวํ อีสํย อีสํ ยุกฺเคน ยุกํ จกฺกเณน จกฺกํ อกฺกเณ
 อกฺกํ ปฏฺวิตฺเตสฺส”ติ. อถ โข เต ติจฺจนวํ อมฺพปาดิ คณิกํ เอตทโวจํ “กิสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
 อมฺพปาดิ อมฺพาทํ” ทหรานํ ทหรานํ ติจฺจนวํ อีสํย อีสํ ยุกฺเคน ยุกํ จกฺกเณ
 จกฺกํ อกฺกเณ อกฺกํ ปฏฺวิตฺเตสฺส”ติ. ตถา หิ ปน มยา อญฺญปฺตฺตา สฺวาคณาย
 พุทฺธปมฺพฺโส ภิกฺขุสฺส โข นิมนฺติโตติ. เทหิ เส อมฺพปาดิ อมฺพาทํ เอตํ ภคฺคํ
 สฺสํสํสํสํสํสํ. สเจปิ เม อญฺญปฺตฺตา เวสํติ สํหาเร ททฺชเยยฺยาถ, เณว ททฺชาหํ
 คํ ภคฺคณฺติ. อถ โข เต ติจฺจนวํ อญฺจํ” โปเชตุํ “ปฺราชิตมฺหํ วต โภ
 อมฺพกาย, ปฺราชิตมฺหํ วต โภ อมฺพกายา”ติ. อถ โข เต ติจฺจนวํ, เยเน ภควา,
 เตนฺุปลงฺกมิตฺสฺ. อตฺถสฺสา โข ภควา เต ติจฺจนวํ ทูรโตว อากฺขณฺเต; ทิสฺวาน ภิกฺขุ
 อามนฺเตสฺส “เยหิ ภิกฺขเว ภิกฺขุหิ เทวา ตาวคฺคิสา อทฺธิจฺจุพฺพุทา, โอโตเถล ภิกฺขเว
 ติจฺจนวปริสํ, อปฺโตเถล ภิกฺขเว ติจฺจนวปริสํ, อฺปสํหเรล ภิกฺขเว ติจฺจนวปริสํ ตาว-
 คฺคิสปริสํ”ติ. อถ โข เต ติจฺจนวํ, ยาวคฺคิกา ยานสฺสํ ภูมि, ยานเนน คณฺุตฺวา ยานา
 ปจฺจโรโรหิตฺวา ปคฺคิกา ว, เยเน ภควา, เตนฺุปลงฺกมิตฺสฺ; อฺปสํกมิตฺวา ภควนํ

๑. ตี. ปฏฺวิตฺเตสฺส. ๒. อ. ปฏฺวิตฺเตสฺส. ๓. น.ม. นคฺคิ. ๔. อ. อญฺจํ. ๕. น.ม. ชิตมฺห

อภิวาเทตฺวา เอกมฺหํ นิสฺสํ; เอกมฺหํ นิสฺสเน โข เต ติจฺจนวํ ภควา ชฺมมียา
 กถาย สํหตฺตํเสตฺติ สํมาทเปตฺติ สํมุคฺคเตเชตฺติ สํปหํเสตฺติ. อถ โข เต ติจฺจนวํ ภควตา
 ชฺมมียา กถาย สํหตฺตํเสตฺติ สํมาทเปตฺติ สํมุคฺคเตเชตฺติ สํปหํเสตฺติ ภควนฺตํ. เอตทวโจ
 “อภิวาเสตฺถ โน ภนฺเต ภควา สฺวาตฺตนาถ ภคฺคํ สํหํ ภิภฺชฺสํเสนา”ติ. อภิวคฺคโณมฺหิ
 ติจฺจนวํ สฺวาตฺตนาถ อมฺพปาทิยา คณิกาย ภคฺคณฺติ. อถ โข เต ติจฺจนวํ อํกุตฺตํ
 ไปเสตฺถ “ปฺราชิตมฺห วจ โภ อมฺพกถา, ปฺราชิตมฺห วจ โภ อมฺพกถา”ติ.
 อถ โข เต ติจฺจนวํ ภควโต ภาตํ อภินนฺทิตฺวา อนฺนโมทิตฺวา อญฺญาสาธนา ภควนฺตํ
 อภิวาเทตฺวา ปทกฺขิณํ กตฺวา ปกฺกมิตฺถ.

อถ โข ภควา โกฏฺฐิกาเม ยถาภินนฺตํ วิหริตฺวา, เยเน นาทิกา, เทนฺปตฺตํมฺหิ.
 ตสฺส สฺสํ ภควา นาทิกเก วิหริตฺติ คณฺชกาวตฺเถ. อถ โข อมฺพปาทํ คณิกา ตสฺสํ
 รคฺคิยา อจฺจเยเน สํเก อวราเม ปณฺตํ ชาทนํ โภชนํ ปฏฺยทาเปตฺวา ภควโต
 ภาตํ อโรจาเปตฺติ “กาโต ภนฺเต นิฏฺฐิตํ ภคฺคณฺ”ติ. อถ โข ภควา ปุพฺพพณฺธุสมํ
 นิวาเสตฺวา ปคฺคตจฺจวราทาย, เยเน อมฺพปาทิยา คณิกาย ปรีเวธนา, เทนฺปตฺตํมฺหิ;
 อุตฺตํมฺหิ ตสฺสํ ปณฺชคฺคเต อาสเน นิสฺสํ สํหํ ภิภฺชฺสํเสนา. อถ โข อมฺพปาทํ คณิกา
 พุทฺธปมฺขํ ภิภฺชฺสํ ปณฺตํ ชาทนํเยเน โภชนํเยเน สํหคฺคา สํหคฺคาเปตฺวา
 สํปวาเรตฺวา ภควนฺตํ ภคฺคตาวิ อณฺตปคฺคปณฺติ เอกมฺหํ นิสฺสํ; เอกมฺหํ นิสฺสเน
 โข อมฺพปาทํ คณิกา ภควนฺตํ เอตทวโจ “อิมํ ภนฺเต อมฺพนํ พุทฺธป-
 มฺขสฺส ภิภฺชฺสํสฺส ทมฺ”ติ. ปฏฺยคฺคเหตฺติ ภควา อวรามํ. อถ โข ภควา อมฺพปาทํ
 คณิกํ ชฺมมียา กถาย สํหตฺตํเสตฺติ สํมาทเปตฺติ สํมุคฺคเตเชตฺติ สํปหํเสตฺติ
 อญฺญาสาธนา, เยเน มหาวนํ, เทนฺปตฺตํมฺหิ. ตสฺส สฺสํ ภควา เวธํติ วิหริตฺติ
 มหาวเน กุฏฺฐาคารธาดาย.

ติจฺจนวิภาณวาโร นิฏฺฐิตํ คติโย.

๑๗๘. สีนเสนาปติวตฺถุ

[๒๙๐] เตน โข ปน สมนฺเณ อภิญญาตา อภิญญาตา ติจฺจนวํ สันถาคาเร^๑ สันนิตฺตินา
 สันนิปิตฺตา อเนกปริยาเยน พุทฺธสฺส วณฺณํ ภาสฺนติ, ชมฺมสฺส วณฺณํ ภาสฺนติ,
 อัมมสฺส วณฺณํ ภาสฺนติ. เตน โข ปน สมนฺเณ ตีโห เสนาปติ นิคฺคณฺสํสาวกิ ๓๓๓
 ปริธายํ นิตฺติโน โทติ. อถ โข ตีหฺสฺส เสนาปติสฺส เอตทโหติ “นิตฺตํสํโย โข โส
 ภควา อรหํ สมนฺมาสฺมํพุทฺธโ ภวิสฺสติ, ตถา ทึเม อภิญญาตา อภิญญาตา ติจฺจนวํ
 สันถาคาเร สันนิตฺตินา สันนิปิตฺตา อเนกปริยาเยน พุทฺธสฺส วณฺณํ ภาสฺนติ,
 ชมฺมสฺส วณฺณํ ภาสฺนติ, อัมมสฺส วณฺณํ ภาสฺนติ, ยนฺนุนาหํ คํ ภควนฺตํ ทสฺสํนาย
 อุปฺสงฺกเมยฺยํ อรหนฺตํ สมนฺมาสฺมํพุทฺธนฺ”ติ. อถ โข ตีโห เสนาปติ, เยน นิคฺคณฺโง
 นาฏปฺตฺโต, เตนอุปฺสงฺกมิ; อุปฺสงฺกมิตฺวา นิคฺคณฺจํ นาฏปฺตฺตํ อภิวาทฺเตวา เอกมฺนํ
 นิตฺติ; เอกมฺนํ นิตฺติโน โข ตีโห เสนาปติ นิคฺคณฺจํ นาฏปฺตฺตํ เอตทโวจ
 “อิจฺจามหิ ภนฺเต สมนํ โคตมํ ทสฺสํนาย อุปฺสงฺกมิตฺนฺ”ติ. กิ ปน ๓๓๓ ตีห
 กิริยาทา สมนํ อกิริยาทา สมนํ โคตมํ ทสฺสํนาย อุปฺสงฺกมิตฺตํ, สมนํ หิ
 ตีห โคตโม อกิริยาทา อกิริยาช ชมฺมํ เทเสติ, เตน จ สาวกิ วินยฺสํติ. อถ โข
 ตีหฺสฺส เสนาปติสฺส, โย อโหติ คมิกากิสงฺขาโร ภควนฺตํ ทสฺสํนาย, โส ปฏิปฺป-
 สมิ. ๓๓๓ โข ๓๓๓ ๓๓๓ โข อภิญญาตา อภิญญาตา ติจฺจนวํ สันถาคาเร
 สันนิตฺตินา สันนิปิตฺตา อเนกปริยาเยน พุทฺธสฺส วณฺณํ ภาสฺนติ, ชมฺมสฺส วณฺณํ
 ภาสฺนติ, อัมมสฺส วณฺณํ ภาสฺนติ. ๓๓๓ โข ตีหฺสฺส เสนาปติสฺส เอตทโหติ
 “นิตฺตํสํโย โข โส ภควา อรหํ สมนฺมาสฺมํพุทฺธโ ภวิสฺสติ, ตถา ทึเม อภิญญาตา
 อภิญญาตา ติจฺจนวํ สันถาคาเร สันนิตฺตินา สันนิปิตฺตา อเนกปริยาเยน พุทฺธสฺส
 วณฺณํ ภาสฺนติ, ชมฺมสฺส วณฺณํ ภาสฺนติ, อัมมสฺส วณฺณํ ภาสฺนติ, กิ หิ เม ภวิสฺสํติ
 นิคฺคณฺสา อปฺโลกิตา วา อปฺโลกิตา วา, ยนฺนุนาหํ อปฺโลกิตฺวา จ นิคฺคณฺเส คํ
 ภควนฺตํ ทสฺสํนาย อุปฺสงฺกเมยฺยํ อรหนฺตํ สมนฺมาสฺมํพุทฺธนฺ”ติ.

อถ โข ตีโห เสนาปติ ปญฺจหิ รตฺเตหิ ทิวา ทิวสฺส เวธํติยา นียยาตี ภควนฺตํ

๑. น. ม. สันถาคาเร

ทศัณนาย, ยาวติกา ยานต์ ภูมิ, ยานเน คนควา ยานา ปจโจโรหิตวา ปตติโก
ว, เยน ภควา, เตนูปสังกมิ; อุปสังกมิควา ภควนคัม อภิวาเทตวา เอกมนคัม นิสัทธิ;
เอกมนคัม นิสันโน ไซ สัโห เสนาปติ ภควนคัม เขตทโวจ “สัคคัมเมคัม ภนฺเต ‘อภิริยวาโท
สัมน โคตโม อภิริยาย ชมมัม เทเสติ, เตน จ สัวเก วิเนตัม”ติ. เย เต ภนฺเต
เอวมาหัง ‘อภิริยวาโท สัมน โคตโม อภิริยาย ชมมัม เทเสติ, เตน จ สัวเก
วิเนตัม. กจฺจิ เต ภนฺเต ภควโต อุตฺตวาทิน, น จ ภควนคัม อญฺเฐน อพฺภา-
จิกฺขณฺติ, ชมฺมสฺส จ อนุชฺชมมัม พฺยาการิต, น จ โกจิ สหชฺชมิโก วาทานฺวาท
การยฺหฺญจัน อากฺขณฺติ, อนพฺภกฺขาตุกามา หิ มยํ ภนฺเต ภควนคณฺ”ติ.

[๒๙๑] อตฺถิ สัมผัส ปริยาโย, เยน มัม ปริยาเยน สัมมา วทมาโน วเทย
“อภิริยวาโท สัมน โคตโม อภิริยาย ชมมัม เทเสติ, เตน จ สัวเก วิเนตัม”ติ.
อตฺถิ สัมผัส ปริยาโย, เยน มัม ปริยาเยน สัมมา วทมาโน วเทย “อภิริยวาโท
สัมน โคตโม อภิริยาย ชมมัม เทเสติ, เตน จ สัวเก วิเนตัม”ติ. อตฺถิ สัมผัส
ปริยาโย, เยน มัม ปริยาเยน สัมมา วทมาโน วเทย “อุจฺเจตวาโท สัมน
โคตโม อุจฺเจตาย ชมมัม เทเสติ, เตน จ สัวเก วิเนตัม”ติ. อตฺถิ สัมผัส ปริยาโย,
เยน มัม ปริยาเยน สัมมา วทมาโน วเทย “เชคฺคจฺฉิ สัมน โคตโม เชคฺคจฺฉิตาย
ชมมัม เทเสติ, เตน จ สัวเก วิเนตัม”ติ. อตฺถิ สัมผัส ปริยาโย, เยน มัม ปริยาเยน
สัมมา วทมาโน วเทย “เวณฺณิโก สัมน โคตโม เวณฺณาย ชมมัม เทเสติ, เตน
จ สัวเก วิเนตัม”ติ. อตฺถิ สัมผัส ปริยาโย, เยน มัม ปริยาเยน สัมมา วทมาโน
วเทย “คปฺปสฺส สัมน โคตโม คปฺปสฺสิตาย ชมมัม เทเสติ, เตน จ สัวเก
วิเนตัม”ติ. อตฺถิ สัมผัส ปริยาโย, เยน มัม ปริยาเยน สัมมา วทมาโน วเทย
“อปคฺคพฺโง สัมน โคตโม อปคฺคพฺพิตาย ชมมัม เทเสติ, เตน จ สัวเก วิเนตัม”ติ.
อตฺถิ สัมผัส ปริยาโย, เยน มัม ปริยาเยน สัมมา วทมาโน วเทย “อธฺธสฺสคฺโค
สัมน โคตโม อธฺธสฺสํ ชมมัม เทเสติ, เตน จ สัวเก วิเนตัม”ติ.

[๒๙๒] กตโม จ สัมผัส ปริยาโย? เยน มัม ปริยาเยน สัมมา วทมาโน วเทย
“อภิริยวาโท สัมน โคตโม อภิริยาย ชมมัม เทเสติ, เตน จ สัวเก วิเนตัม”ติ.

อหณฺหิ ตํหิ อภิรียํ วทามิ กายทฺชจฺริตฺตํ วจฺจฺจฺริตฺตํ มโนทฺชจฺริตฺตํ, อนนฺกวิหิตานํ ปาปกาณํ อกฺุสฺสตาณํ ฐมฺมานํ อภิรียํ วทามิ; อยํ โข ตํหิ ปริยาโย, เยน มํ ปริยาเยน ตมฺมา วทมาโน วเทยฺย “อภิรียวาโท ตมฺโณ โคตโม อภิรียาย ฐมฺมํ เทเสติ, เตน จ ตาวเก วิเนตฺ”ติ.

กตโม จ ตํหิ ปริยาโย? เยน มํ ปริยาเยน ตมฺมา วทมาโน วเทยฺย “กิริยวาโท ตมฺโณ โคตโม กิริยาย ฐมฺมํ เทเสติ, เตน จ ตาวเก วิเนตฺ”ติ. อหณฺหิ ตํหิ กิริยํ วทามิ กายตฺชจฺริตฺตํ วจฺจฺจฺริตฺตํ มโนตฺชจฺริตฺตํ, อนนฺกวิหิตานํ กุสฺสตาณํ ฐมฺมานํ กิริยํ วทามิ; อยํ โข ตํหิ ปริยาโย, เยน มํ ปริยาเยน ตมฺมา วทมาโน วเทยฺย “กิริยวาโท ตมฺโณ โคตโม กิริยาย ฐมฺมํ เทเสติ, เตน จ ตาวเก วิเนตฺ”ติ.

กตโม จ ตํหิ ปริยาโย? เยน มํ ปริยาเยน ตมฺมา วทมาโน วเทยฺย “อุจฺเจทวาโท ตมฺโณ โคตโม อุจฺเจทาย ฐมฺมํ เทเสติ, เตน จ ตาวเก วิเนตฺ”ติ. อหณฺหิ ตํหิ อุจฺเจทํ วทามิ รากฺสฺสํ โทสฺสํ โมหฺสํ, อนนฺกวิหิตานํ ปาปกาณํ อกฺุสฺสตาณํ ฐมฺมานํ อุจฺเจทํ วทามิ; อยํ โข ตํหิ ปริยาโย, เยน มํ ปริยาเยน ตมฺมา วทมาโน วเทยฺย “อุจฺเจทวาโท ตมฺโณ โคตโม อุจฺเจทาย ฐมฺมํ เทเสติ, เตน จ ตาวเก วิเนตฺ”ติ.

กตโม จ ตํหิ ปริยาโย? เยน มํ ปริยาเยน ตมฺมา วทมาโน วเทยฺย “เชคฺคฺจฺฉํ ตมฺโณ โคตโม เชคฺคฺจฺฉาย ฐมฺมํ เทเสติ, เตน จ ตาวเก วิเนตฺ”ติ. อหณฺหิ ตํหิ ชิคฺคฺจฺฉามิ กายทฺชจฺริเตน วจฺจฺจฺริเตน มโนทฺชจฺริเตน, อนนฺกวิหิตานํ ปาปกาณํ อกฺุสฺสตาณํ ฐมฺมานํ สฺมาปคฺติยา ชิคฺคฺจฺฉามิ; อยํ โข ตํหิ ปริยาโย, เยน มํ ปริยาเยน ตมฺมา วทมาโน วเทยฺย “เชคฺคฺจฺฉํ ตมฺโณ โคตโม เชคฺคฺจฺฉาย ฐมฺมํ เทเสติ, เตน จ ตาวเก วิเนตฺ”ติ.

กตโม จ ตํหิ ปริยาโย? เยน มํ ปริยาเยน ตมฺมา วทมาโน วเทยฺย “เวณฺยโก ตมฺโณ โคตโม เวณฺย ฐมฺมํ เทเสติ, เตน จ ตาวเก วิเนตฺ”ติ. อหณฺหิ ตํหิ เวณฺย ฐมฺมํ เทเสมิ รากฺสฺสํ โทสฺสํ โมหฺสํ, อนนฺกวิหิตานํ ปาปกาณํ อกฺุสฺสตาณํ

ธมมานัน วิชยาธ ธมมัส เทเสมิ; อัง โส สัห ปริยาโย, เยน มัง ปริยาเยน สัมมา
วทมาโน วเทยฺย “เวณียโก สมนโน โคตโม วิชยาธ ธมมัส เทเสติ, เทน จ
ธวเก วิเนตัส”ติ.

กตโม จ สัห ปริยาโย? เยน มัง ปริยาเยน สัมมา วทมาโน วเทยฺย “คปัสสั
สมนโน โคตโม คปัสสัธาย ธมมัส เทเสติ, เทน จ ธวเก วิเนตัส”ติ. คปัสสัห
สัห ปาปเก อฏฺฐเต ธมฺเม วทามิ กายทฺฐจฺริตํ วจฺทฺฐจฺริตํ มโนทฺฐจฺริตํ, ยธฺสั โส
สัห คปัสสั ปาปกา อฏฺฐตา ธมฺมา ปหีนา อฺจุณฺโณนฺนํตา ตาธาตฺฐกฺตา อนภาวํ
กตา อายตํ อนุปฺปาตธมฺมา, ตมฺหิ คปัสสัธาย วทามิ. ตถาคคธฺสั โส สัห คปัสสั
ปาปกา อฏฺฐตา ธมฺมา ปหีนา อฺจุณฺโณนฺนํตา ตาธาตฺฐกฺตา อนภาวํ กตา อายตํ
อนุปฺปาตธมฺมา; อัง โส สัห ปริยาโย, เยน มัง ปริยาเยน สัมมา วทมาโน
วเทยฺย “คปัสสั สมนโน โคตโม คปัสสัธาย ธมมัส เทเสติ, เทน จ ธวเก
วิเนตัส”ติ.

กตโม จ สัห ปริยาโย? เยน มัง ปริยาเยน สัมมา วทมาโน วเทยฺย,
“อปคพฺโถ สมนโน โคตโม อปคพฺกธาย ธมมัส เทเสติ, เทน จ ธวเก วิเนตัส”ติ.
ยธฺสั โส สัห อายตํ คพฺภเสยฺยา ปุณฺณพฺภวณฺนิพฺพตฺติ ปหีนา อฺจุณฺโณนฺนํตา ตาธา-
ตฺฐกฺตา อนภาวํ กตา อายตํ อนุปฺปาตธมฺมา, ตมฺหิ อปคพฺโถติ วทามิ. ตถา-
คคธฺสั โส สัห อายตํ คพฺภเสยฺยา ปุณฺณพฺภวณฺนิพฺพตฺติ ปหีนา อฺจุณฺโณนฺนํตา ตาธาตฺฐกฺตา
อนภาวํ กตา อายตํ อนุปฺปาตธมฺมา; อัง โส สัห ปริยาโย, เยน มัง ปริยาเยน
สัมมา วทมาโน วเทยฺย “อปคพฺโถ สมนโน โคตโม อปคพฺกธาย ธมมัส เทเสติ,
เทน จ ธวเก วิเนตัส”ติ.

กตโม จ สัห ปริยาโย? เยน มัง ปริยาเยน สัมมา วทมาโน วเทยฺย “อธฺสัธฺโถ
สมนโน โคตโม อธฺสัธาย ธมมัส เทเสติ, เทน จ ธวเก วิเนตัส”ติ. อหฺนฺหิ สัห
อธฺสัธฺโถ ปรมฺเณ อธฺสัธเสน, อธฺสัธาย ธมมัส เทเสมิ, เทน จ ธวเก วิเนมิ;
อัง โส สัห ปริยาโย, เยน มัง ปริยาเยน สัมมา วทมาโน วเทยฺย “อธฺสัธฺโถ

ธมโน โคตโม อสสาธาย ชมมํ เทเสติ, เตน จ สวเก วิเนตี”ติ.

[๒๙๓] เหวํ อุตฺเต สโห เสนาปติ ภควนํ อุตฺตวโจ “อภิกฺกนํ ภาเต, อภิกฺกนํ ภาเต; เสยฺยถาปี ภาเต นิกฺกขฺธิวํ วา อุกฺกขฺเชยฺย, ปฏิจฺจนํ วา วิวเรยฺย, มุพฺพธสฺส วา มคฺคํ อจฺจิเกยฺย, อนฺธกาเร วา เตนปฺปชฺโชคํ ชาเรยฺย ‘จกฺขุมฺโหโต ฐาปานิ ทกฺขณฺตีติ, เหวเมวํ ภควตา อนฺธปริยาเยน ชมฺโม ปกาสิโต, เสดาหํ ภาเต ภควนํ ธรรมํ คจฺฉามิ ชมฺมมฺเจ ภิกฺขุสฺสมฺเจ, อุปาสกํ มํ ภควา ชาเรตุ อชฺชตฺตเค ปาณูปเต ธรรมํ คคฺนุ”ติ. อนฺวิจฺจการํ โห สโห กโรหิ, อนฺวิจฺจการํ คุมฺหาทิสานํ ฌาตมฺนุสฺสานํ สํว ใหฺตฺติ. อิมินาปาหํ ภาเต ภควโต วจฺเณน ภิยฺโยโส มคฺตาย อคฺตมโน อภิตฺุโห, ยํ มํ ภควา เหวมาห “อนฺวิจฺจการํ โห สโห กโรหิ, อนฺวิจฺจการํ คุมฺหาทิสานํ ฌาตมฺนุสฺสานํ สํว ใหฺตฺติ”ติ. มมํ หิ ภาเต อณฺเฑติคฺคิยา สวํกํ ติคฺติวา เกวตฺกปฺปํ เวสํตี ปฏฺวํ ปริหเรยฺยํ “สโห โห อมฺหากํ เสนาปติ สวํกคฺคํ อุปคโต”ติ. อถ จ ปน มํ ภควา เหวมาห “อนฺวิจฺจการํ โห สโห กโรหิ, อนฺวิจฺจการํ คุมฺหาทิสานํ ฌาตมฺนุสฺสานํ สํว ใหฺตฺติ”ติ, เสดาหํ ภาเต ทุติยมฺปี ภควนํ ธรรมํ คจฺฉามิ ชมฺมมฺเจ ภิกฺขุสฺสมฺเจ, อุปาสกํ มํ ภควา ชาเรตุ อชฺชตฺตเค ปาณูปเต ธรรมํ คคฺนุติ. ทมฺรคฺคํ โห เเต สโห นิคฺคณฺจํ โอบานภฺตํ กุถํ, เยน เเนสํ อุปคตํ ปิณฺทกํ” ทาตพฺพํ มณฺเฑยฺยาสิติ. อิมินาปาหํ ภาเต ภควโต วจฺเณน ภิยฺโยโส มคฺตาย อคฺตมโน อภิตฺุโห, ยํ มํ ภควา เหวมาห “ทมฺรคฺคํ โห เเต สโห นิคฺคณฺจํ โอบานภฺตํ กุถํ, เยน เเนสํ อุปคตํ ปิณฺทกํ ทาตพฺพํ มณฺเฑยฺยาสิ”ติ. สุตฺตมเมตํ ภาเต ธมฺโน โคตโม เหวมาห “มยฺหเมว ทานํ ทาตพฺพํ, น อณฺเฑตํ ทานํ ทาตพฺพํ, มยฺหเมว สวํกานํ ทานํ ทาตพฺพํ, น อณฺเฑตํ สวํกานํ ทานํ ทาตพฺพํ, มยฺหเมว ทินฺนํ มหฺปฺผลํ, น อณฺเฑตํ ทินฺนํ มหฺปฺผลํ, มยฺหเมว สวํกานํ ทินฺนํ มหฺปฺผลํ, น อณฺเฑตํ สวํกานํ ทินฺนํ มหฺปฺผลนุ”ติ. อถ จ ปน มํ ภควา นิคฺคณฺเจสุปี ทาเน สวาทเปติ, อปฺปี ภาเต มยฺเมตฺถ กาดิ ชานิสฺสํ, เสดาหํ ภาเต ทุติยมฺปี ภควนํ ธรรมํ คจฺฉามิ ชมฺมมฺเจ ภิกฺขุสฺสมฺเจ, อุปาสกํ มํ ภควา ชาเรตุ อชฺชตฺตเค ปาณูปเต ธรรมํ คคฺนุติ.

๓. อ. ปิณฺทปาตํ

อถ โข ภควา ดีห์สัสเส่นาปติสัสส อญุพัพพักถ์ กเถติ. เสยยถิ? ทานถ์
 สัสถถ์ สคคถ์ กามาน์ อาทันว โธการ์ สักเกธ์ เนกขมเม อานิสส์ ปกาเสติ.
 ยทา ภควา อญญาสิ ดีห์เส่นาปติ กถุติคิถ์ มุทุคิถ์ วินัวรรณคิถ์ อุกคคิถ์
 ปสณนคิถ์, อถ ยา พุทธาน์ สามุภักถิกา ชมมเทสนา, คัม ปกาเสติ ทุกขัง สมุทญ์
 นิโรธัง มคคัม. เสยยถาปี นาม สทุธ วคถ์ อปคคกาทถ์ สมุทเทว ราชัน ปฏิก-
 คณนุทย. เอวเมว ดีห์สัสเส่นาปติสัสส คัสสิเยวสเน วิรัช วิคตมถ์ ชมมจกขุ อุกพาติ
 “ยงกิญจิ สมุทชมมม, สัพพนคัม นิโรชชมมม”ติ. อถ โข ดีห์เส่นาปติ ทิฏฐชมโม
 ปคคชมโม วิทิตชมโม ปริโยคาพุททชมโม คินณเวจิกิจิโน วิคคกถ์โกโธ เวธารชชปคคโต
 อปรปปัจจโย สคคธัสสเน ภควนคัม เอคทโวจ “อริวเสตุ เม ภนเต ภควา สวาต-
 นาย ภคคัม สทุธ ภิกขุสเสสนา”ติ. อริวเสติ ภควา คุณห์ภาเว. อถ โข ดีห์
 เส่นาปติ ภควโต อริวสสนัง วิทิตวา อญุสาสาสนา ภควนคัม อริวาทะวา ปทกขิณ-
 กควา ปกุกามิ.

[๒๔๔] อถ โข ดีห์เส่นาปติ อญญคธัม ปุริส อานาเปติ “คจณ ภเน
 ปวคคมถ์ ชานาหิ”ติ. อถ โข ดีห์เส่นาปติ คัสสา รคคิยา อจฺจเยน ปณคัม
 ชาทนียัง โภชนียัง ปฏียาทาเปตวา ภควโต กถัม อาโรจาเปติ “กาโต ภนเต, นิฏฐิจิ
 ภคคณ”ติ. อถ โข ภควา ปุพพพหุสสมยํ นินวเสตวา ปคคคจฺจวราทาย, เยเน ดีห์สัส
 เส่นาปติสัสส นิเวธัน, เคนุปลงกมิ; อุปลงกมิทวา ปณณคเต อาสเน นิสสิทิ สทุธ
 ภิกขุสเสสน.

เคน โข ปน สมเยเน สมุพพุตา นิคคจฺจา เวธาดิยํ รกียาย รกียํ สิงฆาฏเกเน
 สิงฆาฏกัม พาทา ปคคยฺห กนทนคิ “อชฺช ดีห์เส่นาปตินา อุตถ ปถุ วิทิตวา
 สมนสัสส โคตมสัสส ภคคัม กถัม, คัม สมนโคตโม ชานัง อุตฺถิสส กถัม มถ์
 ปริญฺชติ ปฏิจจกมมม”ติ. อถ โข อญญคธโร ปุริส, เยเน ดีห์เส่นาปติ,
 เคนุปลงกมิ; อุปลงกมิทวา ดีห์สัสเส่นาปติสัสส อุปกณณเก อาโรเจติ “ยคเฆ
 ภนเต ชานเยยาสิ, เอเต สมุพพุตา นิคคจฺจา เวธาดิยํ รกียาย รกียํ สิงฆาฏเกเน
 สิงฆาฏกัม พาทา ปคคยฺห กนทนคิ ‘อชฺช ดีห์เส่นาปตินา อุตถ ปถุ วิทิตวา

สฺมณธฺตํ โคตมธฺตํ ภคฺคํ กตํ, ตํ สฺมโณ โคตโม ชานํ อุตฺตมธฺตํ กตํ มํตํ ปริภุญชติ
 ปฏิจฺจกมฺมหนฺติ. อถ อญฺญํ ทิฆมคฺคํ^๑ เต อายสฺมฺนตา อวณฺณกามา พุทฺธธฺตํ,
 อวณฺณกามา ชมฺมธฺตํ, อวณฺณกามา สํมธฺตํ, น จ ปน เต อายสฺมฺนตา ชีวตฺตํ^๒
 ตํ ภคฺคณํ อสฺสตา ตฺตฺตา มุสา อญฺเณ อพฺภาจิกฺขณฺตา, น จ มยํ ชีวตฺตํ^๓
 สจฺจจฺจ ปาณํ ชีวตฺตา โวโรเปยฺยมา”ติ. อถ โข ตํโห เสนาปติ พุทฺธปมฺมุชํ ภิกฺขุสํ
 ปณฺเฑน ชาทนีเยน โภชนีเยน สหตฺถา สมนฺตปเปตฺวา สมนฺตวาเรตฺวา ภคฺคณํ ภคฺคตา
 โอนฺตปตฺตปาณํ เอกมฺหนํ นิสฺสํ; เอกมฺหนํ นิสฺสนํ โข ตํโห เสนาปติ ภคฺคา ชมฺมียา
 กถาย สมนฺตเสตฺวา สมนฺตปเปตฺวา สมนฺตเตเชตฺวา สมนฺตหํเสตฺวา อญฺจายาสฺนา ปกฺกามิ.
 อถ โข ภคฺคา เขตฺตมํ นิทานเณ เขตฺตมํ ปกฺกเรณ ชมฺมํ กถํ กตฺวา ภิกฺขุ อามนฺเตติ
 “น ภิกฺขเว ชานํ อุตฺตมธฺตํ กตํ มํตํ ปริภุญชติพฺพํ; โย ปริภุญเชยฺย, อาปคฺติ
 ทุกกฏธฺตํ. อนฺชานามิ ภิกฺขเว ติโกฏฺฐิปริสฺสทฺธํ มจฺจมํตํ อทฺธิจฺจํ อสฺสทฺธํ อปริสฺสทฺธํ”ติ.

๑๗๕. กปฺปิยภุมิอนฺชานนา

[๒๙๕] เตน โข ปน สฺมเณน เวธํ สํภิกฺขา โหติ สุตฺตํ สุตฺตํ สุตฺตํ สุตฺตํ
 สุตฺตรา อญฺเณ ปคฺคเหน ยาเปคฺ. อถ โข ภคฺวโต รโหคคธฺตํ ปฏิสฺสทฺธํ^๑ เว
 เจตโส ปรีตฺตโก อุตฺตมธฺตํ “ยานิ ตานิ มยา ภิกฺขุณฺ อญฺเณตานิ พุทฺธภิกฺเข
 ทฺธธฺตํ^๒ ทฺธธฺตํ^๓ อนฺโต อญฺจํ อนฺโต ปกฺกํ สมนํ ปกฺกํ อคฺคทิตฺตปฏิกฺคทิตฺกํ ตโต
 นีหํ ปุเรภคฺคํ ปฏิกฺคทิตฺกํ วณฺจํ โปกฺขรณฺจํ, อชฺชานํ นุ โข ตานิ ภิกฺขุ ปริภุญ-
 ชนตฺ”ติ. อถ โข ภคฺวา สำนฺนทฺธมํ ปฏิสฺสทฺธานา อญฺจโต อายสฺมฺนตา อานนฺทํ อามนฺเตติ
 “ยานิ ตานิ อานนฺท มยา ภิกฺขุณฺ อญฺเณตานิ พุทฺธภิกฺเข ทฺธธฺตํ^๔ ทฺธธฺตํ^๕
 อญฺจํ อนฺโต ปกฺกํ สมนํ ปกฺกํ อคฺคทิตฺตปฏิกฺคทิตฺกํ ตโต นีหํ ปุเรภคฺคํ ปฏิกฺคทิตฺกํ
 วณฺจํ โปกฺขรณฺจํ, อชฺชานํ นุ โข ตานิ ภิกฺขุ ปริภุญชนตฺ”ติ. ปริภุญชนติ ภคฺวาติ. อถ โข ภคฺวา
 เขตฺตมํ นิทานเณ เขตฺตมํ ปกฺกเรณ ชมฺมํ กถํ กตฺวา ภิกฺขุ อามนฺเตติ “ยานิ ตานิ ภิกฺขเว
 มยา ภิกฺขุณฺ อญฺเณตานิ พุทฺธภิกฺเข ทฺธธฺตํ^๖ ทฺธธฺตํ^๗ อนฺโต อญฺจํ อนฺโต ปกฺกํ

สาม ปกั อุกคหิตปฏิกคหิตกั คโค นัหวั ปุเรกคั ปฏิกคหิตั วนนุจั ปกัขรณุจั,
คานาหิ อชชคคเค ปฏิกขิปามิ, น ภิกขเว อนโต วนนุจั อนโต ปกั สาม ปกั
อุกคหิตปฏิกคหิตกั ปริณชิตพพ, โย ปริณชิตพพ, อาปคิ ทุกกณธัส. น จ
ภิกขเว คโค นัหวั ปุเรกคั ปฏิกคหิตั วนนุจั ปกัขรณุจั ฤคตาวินา ปวาริเตน
อนคิริคั ปริณชิตพพ; โย ปริณชิตพพ, ยถาขมโม กาเรตพโพ”ติ.

เตน โข ปน สมนเณ ชานปทา มนุสสา พาหุ โถณปี เตณปี คณทุณปี ชาทนัยปี
สกนุส อาริเปตวา พหารามโกฏจเก สกนุสปริวคั กริตวา อจันนติ “ยทา ปฏิปatti
ธมมัสมา, ตทา ภคั กริธัสมา”ติ. มหา จ เมโฆ อุกคโค โหติ. อถ โข
เต มนุสสา, เยนายัสมา อานนโต, เตนุสสังกมิธ; อุตตงกมิธวา อายตมณั
อานนท เอตทโวจु “อิธ ภนเต อานนท พหุ โถณปี เตณปี คณทุณปี ชาทนัยปี
สกนุส อาริเปตวา คิณฺณนติ, มหา จ เมโฆ อุกคโค, ถนุ โข ภนเต อานนท
ปฏิปตฺติพพ”ติ. อถ โข อายตมมา อานนโต ภคโค เอตมคธ อาริเจติ. เตนหิ
อานนท สโฆ ปจจันติม วิหารั กบฏนิยม สมนนนิควา ตถว วาเสค “ย สโฆ
อากงฺขติ วิหารั วา อทฺทมโยคั วา ปาสาท วา หมมีย วา คุหิ วา. เวนจ ปน
ภิกขเว สมนนนิคพพา. พยคเตน ภิกขุณา ปฏิพเพน สโฆ ณาเปตพโพ-

“สุณาคู เม ภนเต สโฆ, ยถิ สันธัส ปคคกถัส, สโฆ อิตถนนาม วิหารั
กบฏนิยม สมนนเนย, เธสา ฅคิ.

สุณาคู เม ภนเต สโฆ, สโฆ อิตถนนาม วิหารั กบฏนิยม สมนนนิ,
ยตฺถายตมโต ฅมคิ อิตถนนามธัส วิหารธัส กบฏนิยมยา สมนนนิ, สโ คณทุณธัส,
ยตฺถ นกขมคิ, สโ ภาเสย.

สมนโต สเมน อิตถนนาโม วิหาโร กบฏนิยม. ฅมคิ สันธัส, ตตฺมา คณทุ.
เอนเมคั ชารยามิ”ติ.

เคน ไช ปน สมนฺเณ มนุสฺสํ คตฺเถว สมนฺติกาเย กบฺปิยญฺมียา ยาคุโย ปจฺนติ,
 ภตฺตานิ ปจฺนติ, สฺฐปานิ สมนฺปาเทนฺติ, มํถานิ โกฏฺฐเณนฺติ, กฏฺฐจานิ ฌาเณนฺติ,
 อจฺจาสทฺทํ มหาสทฺทํ กโรนฺติ. อถฺโสถฺโส ไช ภควา รตฺติยา ปจฺจุสฺสํมยํ ปจฺจุจฺจาย
 อจฺจาสทฺทํ มหาสทฺทํ กาโกรวสทฺทํ; สฺสควาน อายสฺสมนฺคํ อานนฺทํ อามนฺเคสฺส “กิณฺหุ ไช
 โส อานนฺท อจฺจาสทฺทโท มหาสทฺทโท กาโกรวสทฺทโท”ติ. เอตฺรหิ ฆนฺเต มนุสฺสํ
 คตฺเถว สมนฺติกาเย กบฺปิยญฺมียา ยาคุโย ปจฺนติ, ภตฺตานิ ปจฺนติ, สฺฐปานิ สมนฺ-
 ปาเทนฺติ, มํถานิ โกฏฺฐเณนฺติ, กฏฺฐจานิ ฌาเณนฺติ, โส เอโส ภควา อจฺจาสทฺทโท
 มหาสทฺทโท กาโกรวสทฺทโท”ติ. อถ ไช ภควา เอตฺสฺมึ นิตาเน เอตฺสฺมึ ปกรณ-
 ฆมฺมึ กถํ ภควา ภิกฺขุ อามนฺเคสฺส “น ภิกฺขเว สมนฺติกา กบฺปิยญฺมึ ปริญฺจชิตฺตพฺพา;
 โย ปริญฺจเชยฺย, อาปคฺติ ทุกฺกฏสฺส. อนฺุชานามิ ภิกฺขเว ติสฺโส กบฺปิยญฺมึโย
 อุตฺตํสาณนฺติกํ โคนิสาทิกํ คหปติกนฺ”ติ.

เคน ไช ปน สมนฺเณ อายสฺมา ยโส ไช คิตาโน โหติ. ตสฺสํคฺถาย เกสฺสชฺชานิ
 อาหริยนฺติ. ตานิ ภิกฺขุ พหิ วาเสณฺติ. อุกฺกบิณฺชกาทิ ชาทนฺติ. โจราปิ หรณฺติ.
 ภควโต เอตมคฺคํ อาโรเจสฺส. อนฺุชานามิ ภิกฺขเว สมนฺติกํ กบฺปิยญฺมึ ปริญฺจชิตฺตํ,
 อนฺุชานามิ ภิกฺขเว จตฺสโส กบฺปิยญฺมึโย อุตฺตํสาณนฺติกํ โคนิสาทิกํ คหปติกํ
 สมนฺติกนฺติ.

สํภาณวาโร นิฏฺฐิโต จตฺตโธ.

๑๘๐. เมณฑกคหปติวตฺถุ

[๑๘๖] เคน ไช ปน สมนฺเณ ภาทฺธิเย นคเร^๒ เมณฑโก คหปติ ปฏฺิวสฺสติ, ตสฺส
 เอวรฺอุป อิทฺธานุภาโว โหติ: สํสํ นหายิตฺวา ฐณฺณาการํ สมนฺชชฺชาเปตฺวา พหิตฺวาเร^๓
 นิสฺสํทติ. อนฺุคตฺติกา ฐณฺณสฺส ชารว โอบตฺติวา ฐณฺณาการํ ปุเรติ. ภริยาย

๑ ตี. ย. น.ม. สมนฺติยา

๒ น. ม. ย. ภาทฺธิยนคเร

๓ ตี. ปวาร

เอวรฺวโป อิทฺธานุภาโว โหติ: เอกํเยว อาพฺพุทฺถาติกํ อุปนิสฺสํติคฺคา เอกญฺจ สູปฺภินฺช-
 ฌนํ ทาสกมฺมกรโปริสํ ภคฺเตน ปรีวีสฺสํ, น ตาว คํ ชัยฺติ, ยาว ธํ น วุฏฺฐาติ.
 ปุคฺคตฺสํ เอวรฺวโป อิทฺธานุภาโว โหติ: เอกํเยว สหสฺสํคฺคฺคํ คเหตฺวา ทาสกมฺมกร-
 โปริสฺสํ นมาสิกํ เวตฺนํ เทติ, น ตาว คํ ชัยฺติ, ยาวตฺสํ หตฺถคฺคา. สູณฺิถาย
 เอวรฺวโป อิทฺธานุภาโว โหติ: เอกํเยว จตุทฺโถนิกํ ปຶງกํ อุปนิสฺสํติคฺคา ทาสกมฺมกร-
 โปริสฺสํ นมาสิกํ ภคฺคํ เทติ, น ตาว คํ ชัยฺติ, ยาว ธํ น วุฏฺฐาติ. ทาสฺสํ
 เอวรฺวโป อิทฺธานุภาโว โหติ: เอเกน นงฺกเดน กถฺนตฺสํ สฺสคฺคํ สຶຕาโย คจฺฉนฺฺติ

อสุสฺสํ ไซ ราชา มาคฺโช เณนฺิโย พิมฺพิสาโร “อมฺหากํ กิร วิชฺเติ ภทฺธิเย
 นคเร เมณฑกโก คหปติ ปฏฺิวงฺสํ, ตสฺสํ เอวรฺวโป อิทฺธานุภาโว: สຶถํ นหายิตฺวา
 ฌณฺเฑาการํ สຸมฺมชฺชาเปตฺวา พหิทฺวาเร นิสฺสํติ, อนคฺคิกฺขา ฌณฺเฑสฺสํ ชารฺา
 โอบตฺติคฺคา ฌณฺเฑาการํ ปุเรติ. ภริยาย เอวรฺวโป อิทฺธานุภาโว: เอกํเยว อาพฺพุทฺถาติกํ
 อุปนิสฺสํติคฺคา เอกญฺจ สູปฺภินฺชฌนํ ทาสกมฺมกรโปริสํ ภคฺเตน ปรีวีสฺสํ, น ตาว คํ
 ชัยฺติ, ยาว ธํ น วุฏฺฐาติ. ปุคฺคตฺสํ เอวรฺวโป อิทฺธานุภาโว: เอกํเยว สหสฺสํคฺค-
 คํ คเหตฺวา ทาสกมฺมกรโปริสฺสํ นมาสิกํ เวตฺนํ เทติ, น ตาว คํ ชัยฺติ,
 ยาวตฺสํ หตฺถคฺคา. สູณฺิถาย เอวรฺวโป อิทฺธานุภาโว: เอกํเยว จตุทฺโถนิกํ ปຶງกํ
 อุปนิสฺสํติคฺคา ทาสกมฺมกรโปริสฺสํ นมาสิกํ ภคฺคํ เทติ, น ตาว คํ ชัยฺติ, ยาว
 ธํ น วุฏฺฐาติ. ทาสฺสํ เอวรฺวโป อิทฺธานุภาโว: เอเกน นงฺกเดน กถฺนตฺสํ
 สฺสคฺคํ สຶຕาโย คจฺฉนฺฺ”ติ. อถ ไซ ราชา มาคฺโช เณนฺิโย สิมฺพิสาโร อณฺเฑวํ
 สຸทฺทพฺพถกํ มหามคฺคํ อามนฺฺเตสิ “อมฺหากํ กิร ภณฺเฑ วิชฺเติ ภทฺธิเย นคเร เมณฑกโก
 คหปติ ปฏฺิวงฺสํ, ตสฺสํ เอวรฺวโป อิทฺธานุภาโว: สຶถํ นหายิตฺวา ฌณฺเฑาการํ
 สຸมฺมชฺชาเปตฺวา พหิทฺวาเร นิสฺสํติ, อนคฺคิกฺขา ฌณฺเฑสฺสํ ชารฺา โอบตฺติคฺคา ฌณฺเฑาการํ
 ปุเรติ ภริยาย ๑ เป ๑ ปุคฺคตฺสํ ๑ เป ๑ สູณฺิถาย ๑ เป ๑ ทาสฺสํ เอวรฺวโป
 อิทฺธานุภาโว: เอเกน นงฺกเดน กถฺนตฺสํ สฺสคฺคํ สຶຕาโย คจฺฉนฺฺ”ติ. คจฺฉนฺฺ ภณฺเฑ,
 ชานาหิ, ยถา มยา สํวํ ทิฏฺฐํ, เอวํ คจฺฉนฺฺ ทิฏฺฐํ ภวิสฺสํ”ติ.

[๒๘๗] “เอวํ เทวาทิ โส โส มหามคฺโค รณฺโณ มาคธสฺส เณฺนียสฺส
 พิมฺพิฬารสฺส ปฏิสสฺสณฺนิทฺวา จตุรํคินฺยา เณฺนํ, เยน ภทฺธิยํ, เทน ปายาสี.
 อนฺนปฺพุเพน, เยน ภทฺธิยํ, เยน เมณฺฑโก คหปติ, เทนฺปสฺสํกมิ; อุปสฺสํกมิทฺวา
 เมณฺฑกํ คหปติ เอตทวโจ “อหณฺหิ คหปติ รณฺณํ อาณคฺโค ‘อมฺหากํ กิร
 ภณฺเณ วิชิตฺว ภทฺธิเย นคเร เมณฺฑโก คหปติ ปฏิสสฺสณฺนิ, สสฺส เอวํรูปํ อิทฺทฺธา-
 นฺนาโว: สฺสํ นหฺยิตฺวา รณฺณํคารํ สํมมฺชฺชาเปทฺวา พหิทฺวาเร นิสฺสํทิตฺ,
 อนฺนคตฺติกา รณฺณสฺสํ ชารว โอปตฺติทฺวา รณฺณํคารํ ปุเรติ ภริยาย ๑ เป ๑
 ปุคฺคสฺสํ ๑ เป ๑ สฺสณฺนํ ๑ เป ๑ ทาสฺสํ เอวํรูปํ อิทฺทฺธานฺนาโว: เอเกน
 นกฺกเณน กสฺสํคสฺสํ สฺสคฺคํ สฺสํคํ คจฺจนฺตํคิตฺ. คจฺจนฺ ภณฺเณ, ชานาหิ, ยถา มยา สํมํ
 ทิฏฺฐโส, เอวํ คว ทิฏฺฐโส ภวิสฺสํคํคิตฺ. ปสฺสํคํ คค คหปติ อิทฺทฺธานฺนาโว”ติ.
 อถ โส เมณฺฑโก คหปติ สฺสํ นหฺยิตฺวา รณฺณํคารํ สํมมฺชฺชาเปทฺวา พหิทฺวาเร
 นิสฺสํทิตฺ, อนฺนคตฺติกา รณฺณสฺสํ ชารว โอปตฺติทฺวา รณฺณํคารํ ปุเรติ. ทิฏฺฐโส คค
 คหปติ อิทฺทฺธานฺนาโว, ภริยาย คค อิทฺทฺธานฺนาโว ปสฺสํคํคํคิตฺ. อถ โส เมณฺฑโก
 คหปติ ภริยํ อาณํเปติ “เคนหิ จตุรํคินฺยา เณฺนํ ภคฺเคน ปรีวีสํ”ติ. อถ โส
 เมณฺฑกสฺสํ คหปติสฺสํ ภริยา เอกํเยว อาพฺพกถาสฺสํ อุปนิสฺสํทิตฺวา เอกมฺเจ สฺสํภณฺชนกํ
 จตุรํคินฺยา เณฺนํ ภคฺเคน ปรีวีสิตฺ. น ควํ คํ ชียติ, ยาว สํ น วุฏฺฐํคิตฺ. ทิฏฺฐโส
 คค คหปติ ภริยายปฺปี อิทฺทฺธานฺนาโว, ปุคฺคสฺสํ คค อิทฺทฺธานฺนาโว ปสฺสํคํคํคิตฺ. อถ โส
 เมณฺฑโก คหปติ ปุคฺคํ อาณํเปติ “เคนหิ จตุรํคินฺยา เณฺนํ ฌมาถิํ เวคณํ
 เทหิ”ติ. อถ โส เมณฺฑกสฺสํ คหปติสฺสํ ปุคฺคํ เอกํเยว สฺสํคฺคํคิตฺ คคคค
 จตุรํคินฺยา เณฺนํ ฌมาถิํ เวคณํ อทาสี, น ควํ คํ ชียติ, ยาวสฺสํ หคฺคคคค.
 ทิฏฺฐโส คค คหปติ ปุคฺคสฺสํปฺปี อิทฺทฺธานฺนาโว, สฺสณฺนํ คค อิทฺทฺธานฺนาโว ปสฺสํคํคํคิตฺ.
 อถ โส เมณฺฑโก คหปติ สฺสณฺนํ อาณํเปติ “เคนหิ จตุรํคินฺยา เณฺนํ ฌมาถิํ
 ภคฺคํ เทหิ”ติ. อถ โส เมณฺฑกสฺสํ คหปติสฺสํ สฺสณฺนํ เอกํเยว จตุโทณิกํ ปิฏฺฐกํ
 อุปนิสฺสํทิตฺวา จตุรํคินฺยา เณฺนํ ฌมาถิํ ภคฺคํ อทาสี. น ควํคํ ชียติ, ยาว
 สํ น วุฏฺฐํคิตฺ. ทิฏฺฐโส คค คหปติ สฺสณฺนํปฺปี อิทฺทฺธานฺนาโว, ทาสฺสํ คค
 อิทฺทฺธานฺนาโว ปสฺสํคํคํคิตฺ. มยฺหํ โส สํมิ ทาสฺสํ อิทฺทฺธานฺนาโว เขตฺเต ปสฺสํคคคคคค.

อถ คหปติ, ทิฏฐิ เต ทาสัสสึ อิทธานภาโวติ. อถ โข ได้ มหามคโค
จตุรงคินิยา เสนาย ปุนเทว ราชคหิ ปจจาจฺจนิ. เยน ราชา มาคโธ เสนิโย
พิมพิสาโร, เตนุปลงฺกมิ; อุปลงฺกมิทฺวา รมฺโฆ มาคธัสสฺ เสนิยัสสฺ พิมพิสาร์ธัสสฺ
เอตมคฺคํ อารโหติ.

[๒๘๘] อถ โข ภควา เวธัสสิ ยถาภินนํ วิหริทฺวา, เยน ภทฺธิยํ, เตน
จาริกํ ปกฺกามิ มหตา ภิกฺขุสฺสเมว สทฺธิ อทฺมเคตฺเตหิ ภิกฺขุสฺสเทหิ. อถ โข ภควา
อนุปฺพุเพว จาริกํ จรมาโน, เยน ภทฺธิยํ, ตทวสฺริ. ตตฺร สทฺธิ ภควา ภทฺธิเย
วิหริติ ชาตียาวเน. อถ สัสสิ โข เมณฑโก คหปติ “สมฺโณ ชตุ โภ โคตโม
สํญยุตฺโต สํญยุตา ปพฺพชฺชิตฺโต ภทฺธิยํ อนุปฺปตฺโต ภทฺธิเย วิหริติ ชาตียาวเน, ตํ โข
ปน ภวณฺทํ โคตมํ เอวํกฺคฺยาโน กิคฺคิสฺสทฺโท อพฺภุคฺคโต ‘อิติปิ ได้ ภควา
อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺโธ วิชฺชาจรณสมฺปนฺโน สุกฺโก โลกวิทู อนุตฺตโร ปุริสทมฺมสํวริ
สตุลา เทวมนุสฺสํ พุทฺโธ ภควา’ติ, ได้ อิมํ โลกํ สเทวํ สมารํ สปุรุมฺภํ
สสฺสมณพฺรหฺมณํ ปชํ สเทวมนุสฺสํ สยํ อภิณฺเณว สจฺฉิกฺคฺวา ปเวเทติ, ได้ รมฺมํ
เทเตติ อาทิกฺคฺยาณํ มชฺฌเมกฺคฺยาณํ ปริโยสานกฺคฺยาณํ สํคฺคํ สปุณฺณชฺฌนํ, เกวตปริ-
ปุณฺณํ ปริสุทฺธํ พุรุมฺจริยํ ปกาเสติ; สํชฺช โข ปน ตถารูปานํ อรหํ ทสฺสณํ
โหติ”ติ. อถ โข เมณฑโก คหปติ ภทฺธานิ ภทฺธานิ ยานานิ โยชาเปทฺวา ภทฺฐํ
ภทฺฐํ ยานํ อภิริหิตฺวา ภทฺฐเหติ ภทฺฐเหติ ยานเหติ ภทฺธิยา นิยฺยาติ ภวณฺทํ ทสฺสณาย.
อทฺทสฺสํ โข สัมพหฺสุตา คิคฺคิยา เมณฑกํ คหปติ ทูโรโคว อากฺคฺจนฺทํ; ทิสฺวาน
เมณฑกํ คหปติ เอตทโวจํ “กหํ คฺวํ คหปติ คจฺจนฺทํ”ติ. คจฺจนามหํ ภาเต สมนํ
โคตมํ ทสฺสณายาติ. กิ ปน คฺวํ คหปติ กิริยวาโท สมนโน อกิริยวาทํ สมนํ
โคตมํ ทสฺสณาย อุปลงฺกมิสฺสสฺส, สมฺโณ หิ คหปติ โคตโม อกิริยวาโท อกิริยาย
รมฺมํ เทเตติ, เตน จ สํวเก วิเนตฺติ. อถ โข เมณฑกสฺส คหปติสฺส เอตทโหติ
“นิสฺสัสสํ โข ได้ ภควา อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺโธ ภวิสฺสติ, ยถายิเม คิคฺคิยา อุตฺตฺย-
น”ติ. ยาวตिका ยานสฺสํ ภูมิ, ยานเนว คนฺตฺวา ยานา ปจฺโจโรหิตฺวา ปติโกว,
เยน ภควา, เตนุปลงฺกมิ; อุปลงฺกมิทฺวา ภวณฺทํ อภิเวทฺเตทฺวา เอกมณฺทํ นิสฺสํ;

๑. อิหํ ปทํ สํหโตปคฺคเณ น ทิสฺสติ

๒. น. ม. ภาเนว ภวณฺทํ

เอกมนต์ นิธินนธัส โข เมณฑกธัส คหปติธัส ภควา อนุพุพพิถลั กเถติ. เสยฺยถิ? ทานถลั สัตถถลั สคฺคถลั กามานํ อาทันทวํ โอการํ สักกเถติ เนกขมฺเม อานิสฺสํ ปกาเสติ. ยทา ภควา อณฺเณวสิ เมณฑกํ คหปติํ กถฺตจฺจุตํ มุทฺตจฺจุตํ วิทฺธวณฺณจฺจุตํ อุตฺตจฺจุตํ ปถนฺนจฺจุตํ, อถ ยา พุทฺธานํ สํมุกฺกเถติกา ชมฺมเทสนา, ตํ ปกาเสติ ทฺวขํ สมฺมุทํ นิโรธํ มคฺคํ. เสยฺยถาปิ นาม สฺวทฺธํ วคฺคํ อปคคกาทกํ สมฺมเทว รณํ ปฏิคฺคณฺเณหฺย, เอยฺเมว เมณฑกธัส คหปติธัส ศตฺมัยฺเยวธเน วิธํ วัคคํ ชมฺมจกฺขํ อุตฺปาติ “ยงฺกิณฺณิ สมฺมุทชฺมมํ, สฺพพฺพคํ นิโรธชฺมมํ”ติ. อถ โข เมณฑโก คหปติํ ทิฏฺฐชฺมโม ปคฺคชฺมโม วิทิตชฺมโม ปริโยคฺวาพฺพชฺมโม คิณฺณ- วิจฺจิจฺจโน วิคคกถลัโก เวธารชฺชปฺปโต อปรปฺปจฺจโย สคฺคธฺธาสเน ภควนฺตํ เอตทโวจ “อภิกฺกนฺตํ ภนฺเต, อภิกฺกนฺตํ ภนฺเต; เสยฺยถาปิ ภนฺเต นิกฺกขฺชิตํ วา อุกฺกขฺเชยฺย ปฏิจฺจนฺนํ วา วิวเรยฺย, มุพฺพหฺสฺสํ วา มคฺคํ อาจิกฺขฺเชยฺย, อนุชกาเร วา เตตฺต- ปชฺชโรคํ ชาเรยฺย ‘จกฺขมฺนโต รูปานิ ทกฺขนฺตี’”ติ, เอยฺเมว ภควตา อเนกปริยาเยน ชมฺโม ปกาเสโต, เอยฺมํ ภนฺเต ภควนฺตํ สรรณํ คจฺฉามิ ชมฺมณฺเจ ภิกฺขุสฺสณฺเจ, อฺปาสํกํ มํ ภควา ชาเรตุ อชฺชตคฺเค ปาณฺเนตํ สรรณํ คตํ, อธิวาทฺเต จ เม ภนฺเต ภควา สฺวาคณาย ภคฺคํ สฺวทฺธํ ภิกฺขุสฺสณฺหา”ติ. อธิวาทฺเตติ ภควา ศุณฺณทฺธาเวน. อถ โข เมณฑโก คหปติํ ภควโต อธิวาทฺนํ วิทิตฺวา อฺยฺยสายาสฺนา ภควนฺตํ อภิ- วาทฺเตวาท ปทกฺขิณํ กตฺวา ปฏกามิ.

อถ โข เมณฑโก คหปติํ ศตฺสา รคฺติยา อจฺจเยน ปณฺธิคํ ชาทณฺธิํ โภทณฺธิํ ปฏิยาทาเปตฺวา ภควโต กาลํ อาโรจาเปติ “กาลโถ ภนฺเต นิฏฺฐิตํ ภคฺคณ”ติ. อถ โข ภควา ปุพฺพพฺพนฺธมฺยํ นิวาทฺเตวาท ปคฺคจฺจวราทาย, เยน เมณฑกธัส คหปติธัส นิเวธนํ, เตนฺอุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ปณฺณคฺเค อาสเน นิสฺสํ สฺวทฺธํ ภิกฺขุสฺสณฺหา. อถ โข เมณฑกธัส คหปติธัส ภริยา จ ปฺปโต จ สฺวณฺธํ จ ทาโส จ, เยน ภควา, เตนฺอุปสงฺกมิตฺว; อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาทฺเตวาท เอกมนฺตํ นิสฺสํ. เอตํ ภควา อนุพุพพิถลั กเถติ. เสยฺยถิ? ทานถลั สคฺคถลั สัตถถลั กามานํ อาทันทวํ โอการํ สักกเถติ เนกขมฺเม อานิสฺสํ ปกาเสติ. ยทา ภควา อณฺเณวสิ เต กถฺตจฺจุตํ มุทฺตจฺจุตํ วิทฺธวณฺณจฺจุตํ อุตฺตจฺจุตํ ปถนฺนจฺจุตํ, อถ ยา พุทฺธานํ สํมุกฺกเถติกา ชมฺมเทสนา, ตํ

ปกาสเลติ ทุภชํ สํมูหํ นิโรธํ มคฺคํ. เสดฺยถาปี นาม สํมูหํ วคฺถํ อปคตกาฬํ สํมมเทว วรรณํ
 ปฏิคฺคณฺเฑหฺมยฺย, เหวเมว เตสํ คตฺถัมมึเวยาสเน วิรชํ วคฺมถํ ชมฺมจกฺขุํ อุตฺปาติ “ยงฺกณฺณิ
 สํมูทฺยชมนํ, สํพฺพนคํ นิโรธชมนํ”ติ. เต ทิฏฺฐชมนฺมา ปตฺตชมนฺมา วิทิตชมนฺมา
 ปริโยคาพฺพุชมนฺมา คิณฺณวิจิจฺจณา วิคตกถํกถา เวธารชชปคฺตฺตา อปรปฺปจฺจยา สํคฺค-
 ลาสเน ภควนฺตํ เอตทโวจํ “อภิกฺกนฺตํ ภนฺเต, อภิกฺกนฺตํ ภนฺเต; เสดฺยถาปี ภนฺเต
 นิกฺกชฺชติ วา อุกฺกชฺชเยยฺย, ปฏิจฺจนฺนํ วา วิจเรยฺย, มุพฺพหฺสฺสํ วา มคฺคํ อาจิกฺกชฺชเยยฺย,
 อนฺนกาเร วา เคตปฺปชฺชิตํ ชาเรยฺย ‘จกฺขมฺนโต รูปานิ ทกฺขณคํ’ติ, เหวเมว
 ภควตา อเนกปริยาเยน ชมฺโม ปกาสติโต, เอเต มยํ ภนฺเต ภควนฺตํ สรรณํ
 คจฺฉาม ชมฺมณฺญํ ภิกฺขุสํชณฺญํ, อฺปาสเก โน ภควา ชาเรตุ อชฺชตคฺคเ ปาณฺนเปเต
 สรรณํ คเต”ติ. อถ โข เมณฺฑโก คหปติ พุทฺธปฺปมฺขํ ภิกฺขุสํชํ ปณฺเฑเนน ชาทฺถึเยน
 โภจฺถึเยน สหคฺคา สํคปฺเปตฺวา สํปวาเรตฺวา ภควนฺตํ ภูตฺตาวั โอนฺตปตฺตปาณํ
 เอกมฺนคํ นิสฺสํ; เอกมฺนคํ นิสฺสนโน โข เมณฺฑโก คหปติ ภควนฺตํ เอตทโวจ “ยาเว
 ภนฺเต ภควา ภทฺธิเย วิหริติ, ตาว อหํ พุทฺธปฺปมฺขสฺสํ ภิกฺขุสํชสฺสํ ชฺวภคฺเตนา”ติ.
 อถ โข ภควา เมณฺฑกํ คหปติ ชมฺมิมยา กถาย สํทสฺสํเตตฺวา สํมาทเปตฺวา
 สํมุเตเตตฺวา สํปหํเตตฺวา อฏฺฐายาสํนา ปกฺกามิ.

๑๘๑. ปณฺจโครธาธิอนุชานนา

[๒๘๘] อถ โข ภควา ภทฺธิเย ยถาภิรนฺตํ วิหริตฺวา เมณฺฑกํ คหปติ อนาปุจฺฉา,
 เยน อญฺจุตฺตราโป, เตน จาริกํ ปกฺกามิ มหตา ภิกฺขุสํชเณ สํทฐิ อชฺชตคฺคเลหิ
 ภิกฺขุสํชเตหิ. อถ สัสสํ โข เมณฺฑโก คหปติ “ภควา กิร, เยน อญฺจุตฺตราโป, เตน
 จาริกํ ปกฺกนฺโต มหตา ภิกฺขุสํชเณ สํทฐิ อชฺชตคฺคเลหิ ภิกฺขุสํชเตหิ”ติ. อถ โข
 เมณฺฑโก คหปติ ทาเส จ กมฺมกเร จ อาณาเปติ “เตนหิ ภณฺเ พหุํ โดณฺปิ
 เตถปิ คณฺฑุถปิ ชาทฺถึยฺปิ สกฺกเณสุ อาโรเปตฺวา อาคจฺจน, อชฺชตคฺคเลหํ จ
 โคปาดกถฺตานิ อชฺชตคฺคเลหํ จ เรนฺธฺตานิ อาทาย อาคจฺจนตุ, ยตฺถ ภควนฺตํ
 ปตฺติสฺสํ, ตตฺถ ชารุณฺเณหิ ชฺเรน โภเชตฺถํ”ติ. อถ โข เมณฺฑโก คหปติ

ภควนฺตํ อนุตรามคฺเค กนฺตาวเร สํมภาเวติ. อถ โข เมณฑโก คหปติ, เยน ภควา, เทนุปลงฺกมิ; อุปลงฺกมิทฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ อฏฺฐาติ; เอกมนฺตํ จีโต โข เมณฑโก คหปติ ภควนฺตํ เอตทโวจ “อภิวาเสตฺว เม ภนฺเต ภควา สุวาคนายน ภคฺคํ สทฺธิํ ภิกฺขุสงฺฆเณนา”ติ. อภิวาเสติ ภควา ตุนฺหิภาเวน. อถ โข เมณฑโก คหปติ ภควโต อภิวาสนํ วิทิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา ปทกฺขิณํ กตฺวา ปฏกามิ.

อถ โข เมณฑโก คหปติ ศัสสา รตฺติยา อจฺจเยน ปณฺตีตํ ชาทนีเยน โภชนีเยน ปฏฺยทาเปตฺวา ภควโต กาดํ อาโรจาเปติ “กาโต ภนฺเต, นิฏฺฐิจิตํ ภคฺคนฺ”ติ. อถ โข ภควา ปุพฺพพนฺธุสมํ ยินฺวาเสตฺวา ปตฺตจิวรมาทาย, เยน เมณฑกสฺส คหปติสฺส ปริเวสนา, เทนุปลงฺกมิ; อุปลงฺกมิทฺวา ปณฺณตฺเต อาสเน นิสฺสทิ สทฺธิํ ภิกฺขุสงฺฆเณ. อถ โข เมณฑโก คหปติ อทฺตมเตตฺตานิ โคปาทกตฺตานิ อาณานิเปติ “เตนฺหิ ภนฺเต เอกเมกํ เชนํ คเหตฺวา เอกเมกสฺส ภิกฺขุโน อุปคฺธิจฺจ, ชารุณฺเณน ชีเรน โภเชตฺตมา”ติ. อถ โข เมณฑโก คหปติ พุทฺธบฺบมุขํ ภิกฺขุสงฺฆํ ปณฺตีเตน ชาทนีเยน โภชนีเยน สหตฺถา สมนฺตบฺเบติ สมนฺตวาเรติ ชารุณฺเณน จ ชีเรน. ภิกฺขุ กุกฺกจฺจายนฺตา ชีรํ นปฺปฏิกฺคณฺหนฺติ. “ปฏิกฺคณฺหนฺต ภิกฺขเว ปรีภุณฺชถา”ติ. อถ โข เมณฑโก คหปติ พุทฺธบฺบมุขํ ภิกฺขุสงฺฆํ ปณฺตีเตน ชาทนีเยน โภชนีเยน สหตฺถา สมนฺตบฺเบตฺวา สมนฺตวาเรตฺวา ชารุณฺเณน จ ชีเรน ภควนฺตํ ภคฺคาวํ โอนฺตี-ปตฺตปาณิํ เอกมนฺตํ นิสฺสทิ; เอกมนฺตํ นิสนฺโน โข เมณฑโก คหปติ ภควนฺตํ เอตทโวจ “สณฺติ ภนฺเต มคฺคา กนฺตาวรา อปฺโปทกา อปฺปภกฺขา, น สฺกฺรา อปาเถยฺเยน คณฺฑํ, สํชฺช ภนฺเต ภควา ภิกฺขุโน ปาเถยฺยํ อนุชานาตุ”ติ. อถ โข ภควา เมณฑกํ คหปติํ ฐมฺมียา กถาย สมนฺตเสตฺวา สมาทเปตฺวา สมนฺตเตเชตฺวา สมนฺตเสตฺวา อฏฺฐายาสนา ปฏกามิ. อถ โข ภควา เอตฺถมฺมิ นีทาเน เอตฺถมฺมิ ปกรเณ ฐมฺมํ กถํ กตฺวา ภิกฺขุ อามนฺเตติ “อนุชานามิ ภิกฺขเว ปณฺจ โครเล ชีรํ ทฺธิํ ตกฺกํ นวณฺตีตํ สบฺบิ. สณฺติ ภิกฺขเว มคฺคา กนฺตาวรา อปฺโปทกา อปฺป-ภกฺขา, น สฺกฺรา อปาเถยฺเยน คณฺฑํ, อนุชานามิ ภิกฺขเว ปาเถยฺยํ ปรีเยตฺถุ: ตณฺฑุโต ตณฺฑุตตฺถิเกน, มุคฺโค มุคฺคตฺถิเกน, มาโต มาตตฺถิเกน, โตณฺ

๑. ตี. ปณฺจโครล

โตนตุณเณ, คุโฬ คุพตุณเณ, เตตฺ เตตตุณเณ, ฐปปี ฐปปีตุณเณ. ๓๓๓
 ภิฏเว มนุสฺสา สทฺธา ปสฺสนา, เต กปฺปียการกานํ หตฺเถ หิริณณสฺสวณฺณ"
 อุปนิกฺขิปนฺติ "อิมินา อญฺญสฺส ยํ กปฺปียํ, ตํ เทธาติ, อนุชานามิ ภิฏเว, ยํ
 คโต กปฺปียํ, ตํ สาทิคุ, น เคววหาํ ภิฏเว 'เกณจิ ปริยาเยน ชาตฺรฺพรชตํ
 สาทิตพฺพํ ปริเยตฺตพฺพนํ'ติ วทามิ"ติ.

๑๘๒. เกณียชฎิลวตถุ

[๓๐๐] อถ โข ภควา อนุปฺพุเพน จาริกํ จรมาโน, เยน อาปณํ, ตทวสฺริ.
 อสฺสสฺสํ โข เกณีย ชฎิลโต "สมฺโณ ชตุ โภ โคตโม สกฺยปฺคโต สกฺยกฺคตา
 ปพฺพชฺชิต อาปณํ อนุปฺคโต, ตํ โข ปน ภวนฺตํ โคตมํ เอวํ กถฺยาโน กิตฺติ-
 สทฺโท อพฺภุคฺคโต อิตฺถิยํ ภควา อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺโธ วิชชาจฺรณสมฺปนฺโน สฺสโค
 โลกวิทู อนุตฺตโร บุริสฺสทฺมมสฺสารถิ สคฺคา เทวมนุสฺสํ พุทฺโธ ภควา, สฺส อิมํ
 โลกํ สทฺเวกํ สมารกํ สพฺรหมกํ สสฺสสมณพฺรหฺมณํ ปชํ สทฺเววมนุสฺสํ สยํ อภินฺเวา
 สจฺจณิกฺควา ปเวเทติ, สฺส ชมมํ เทเสติ อาทิกถฺยาณํ มชฺฌกถฺยาณํ ปริโยสาน-
 กถฺยาณํ, สาคฺคํ สพฺยณฺชนํ เกวตปฺริปนฺณํ ปริสฺสุทฺธํ พฺรหฺมจฺริยํ ปกาเสติ; สํชฺช โข
 ปน ตถารูปํ อรหตํ ทสฺสํ โหติ"ติ. อถ โข เกณียสฺส ชฎิลสฺส เอคทโหลสิ
 "กีนฺนุ โข อหํ สมณสฺสํ โคตมสฺสํ หราเปยฺยน"ติ. อถ โข เกณียสฺส ชฎิลสฺส
 เอคทโหลสิ "เยปปี โข เต พฺรหฺมณานํ ปุพฺพกา อิตฺโย มนฺตานํ กตฺตาโร มนฺตานํ
 ปวตฺตาโร, เยสฺมิทํ เอตฺรหิ พฺรหฺมณา ปฺปราณํ มนฺตปทํ คีตํ ปวตฺตํ สมิทิตํ,
 ตทฺนุคายนฺติ ตทฺนุภาสฺนฺติ, ภาสิตมฺนุภาสฺนฺติ, วาจิตมฺนุวาเจนฺติ. เสยฺยถํ? อญฺจโก
 วามโก วามเทโว เวสฺสํมิคฺคโต ยมตฺตคฺคิ อญฺจโร ภาวทฺวา โข วาเสฏฺโฐ กสฺสํโป
 ภกุ, รตฺตฺรปรตฺตา วิรตฺตา วิกาตโกชนา, เต เอวฺรปานิ ปานานิ สาทิยฺสฺ. สมฺโณปปี
 โคตโม รตฺตฺรปรโต วิรโต วิกาตโกชนา, อรหติ สมฺโณปปี โคตโม เอวฺรปานิ ปานานิ
 สาทิยฺคฺน"ติ. ปหุตํ ปานํ ปญฺชียทาเปตฺวา กาเชหิ คาทาเปตฺวา, เยน ภควา,

เคนอุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ภควตา สฺทฐิ สฺมโมทมิ; สฺมโมทณฺยํ กถํ สํวณฺณํ
 วิตฺติสาเรตฺวา เอกมฺหุํ อฏฺฐาสิ; เอกมฺหุํ จิโต โห เกณิโย ชฺหิโต ภควนฺตํ
 เขตฺทโวจ “ปฏิกฺคณฺหาตุ เม ภวํ โคตโม ปานน”ติ. เตนฺหิ เกณิโย ภิกฺขุณฺ ทเทติ.
 อถ โห เกณิโย ชฺหิโต ภิกฺขุณฺ ทเทติ. ภิกฺขุ กุกฺกุจฺจายนฺตา นปฺปฏิกฺคณฺหนฺติ. ปฏิกฺคณฺโห
 ภิกฺขเว ปริภุญฺชถาติ. อถ โห เกณิโย ชฺหิโต พุทฺธปฺปมฺขํ ภิกฺขุสฺสํ ปุทฺธเทหิ ปาเนหิ
 สหคฺคา สนฺตปฺเปตฺวา สมฺปวาเรตฺวา ภควนฺตํ โรตฺทลํ โอนฺตปฺตฺวาณิ เอกมฺหุํ
 นิสฺสํ; เอกมฺหุํ นิสฺสนํ โห เกณิโย ชฺหิโต ภควา รมฺมียา กถาย สนฺทสฺสํ สมาทฺเปติ
 สมฺมุเตสฺสํ สมฺปหํสฺสํ. อถ โห เกณิโย ชฺหิโต ภควตา รมฺมียา กถาย สนฺทสฺสํ
 สมาทฺเปติ สมฺมุเตสฺสํ สมฺปหํสฺสํ ภควนฺตํ เขตฺทโวจ “อริวาลฺลํ เม ภวํ โคตโม
 สุวาทนํ ภคฺตํ สฺทฐิ ภิกฺขุสฺสํ”ติ. มหา โห เกณิโย ภิกฺขุสฺสํ อทฺมเตตฺถาณิ
 ภิกฺขุสฺสํ, อหฺมจฺ พฺราหฺมณฺสฺ อภิปฺปสฺสนฺติ. ทฺติยมฺปิ โห เกณิโย ชฺหิโต
 ภควนฺตํ เขตฺทโวจ “กิณฺจาปํ โภ โคตม มหา ภิกฺขุสฺสํ อทฺมเตตฺถาณิ ภิกฺขุสฺสํ,
 อหฺมจฺ พฺราหฺมณฺสฺ อภิปฺปสฺสนฺติ, อริวาลฺลํ เม ภวํ โคตโม สุวาทนํ ภคฺตํ
 สฺทฐิ ภิกฺขุสฺสํ”ติ. มหา โห เกณิโย ภิกฺขุสฺสํ อทฺมเตตฺถาณิ ภิกฺขุสฺสํ, อหฺมจฺ
 พฺราหฺมณฺสฺ อภิปฺปสฺสนฺติ. ทฺติยมฺปิ โห เกณิโย ชฺหิโต ภควนฺตํ เขตฺทโวจ
 “กิณฺจาปํ โภ โคตม มหาภิกฺขุสฺสํ อทฺมเตตฺถาณิ ภิกฺขุสฺสํ, อหฺมจฺ พฺราหฺมณฺสฺ
 อภิปฺปสฺสนฺติ, อริวาลฺลํ เม ภวํ โคตโม สุวาทนํ ภคฺตํ สฺทฐิ ภิกฺขุสฺสํ”ติ.
 อริวาลฺลํ ภควา คฺคณฺทฺธาเวน. อถ โห เกณิโย ชฺหิโต ภควโต อริวาลฺลํ วิตฺติวา
 อฏฺฐายาธนา ปกฺกามิ. อถ โห ภควา เขตฺถมํ นิตาเน เขตฺถมํ ปกฺกเรน รมฺมํ
 กถํ ภควา ภิกฺขุ อามนฺเตติ “อนฺชานามิ ภิกฺขเว อฏฺฐ ปานานิ: อมฺพปानํ
 ชมฺพปานํ จิณฺพปานํ โมจฺปานํ มรฺกปานํ” มุทฺติกปานํ สํวฏฺกปานํ ฆารุสฺกปานํ. อนฺชานามิ
 ภิกฺขเว สํพฬํ ฆตรสฺสํ จเปตฺวา ฆณฺณฆตรสฺสํ. อนฺชานามิ ภิกฺขเว สํพฬํ ปคฺตรสฺสํ
 จเปตฺวา ทาทรสฺสํ. อนฺชานามิ ภิกฺขเว สํพฬํ ปุณฺณฆตรสฺสํ จเปตฺวา มรฺกปฺปฆตรสฺสํ.
 อนฺชานามิ ภิกฺขเว อฏฺฐนฺตํ”ติ.

อถ โห เกณิโย ชฺหิโต คตฺถา รคฺติยา อจฺจเยน สกฺเก อสฺสเม ปาณํ ชาติณฺณํ

โรธนีย ปฏียาหาเปตวา ภควโต กาด อโรจาเปติ “กาโต โภ โคตม, นิฐจิตํ ภคฺชน”ติ. อถ โข ภควา ปุพฺพณฺหํมยํ นิวาเสตฺวา ปตฺตจิวรมาทาย, เยน เกณียสฺส ชฺหิตสฺส อสฺสโม, เทนฺปสงฺกมิ; อฺปสงฺกมิตฺวา ปณฺณตฺเต อาสเน นิสฺสํติ สทฺธิ ภิกฺขุสฺสเณ. อถ โข เกณียो ชฺหิตโ พุทฺธปฺปมฺขํ ภิกฺขุสฺสํ ปณฺเฑน ชาทเนเยน โรธนีเยน สหตฺถา สมนฺตปฺเปตฺวา สมนฺตวาเรตฺวา ภควนฺตํ ภคฺตาอํ โอนฺตปตฺตปาณํ เอกมณฺตํ นิสฺสํติ; เอกมณฺตํ นิสฺสินฺ โข เกณียํ ชฺหิตํ ภควา อิมาทิ คาลาทิ อนุโมทิต-

อศฺคิหุคฺคฺมุขา ยณฺณา	สํวิตฺติ นนฺทโส มฺขํ
ราชา มฺขํ มนฺตฺตานํ	นทฺนํ สํคโร มฺขํ.

นทฺชคฺคานํ มฺขํ จนฺโท	อาทิจฺโจ ตปตํ มฺขํ
ปณฺณํ อากงฺขมานานํ	สํโฆ เว ยชตํ มฺขนฺนติ.

อถ โข ภควา เกณียํ ชฺหิตํ อิมาทิ คาลาทิ อนุโมทิตฺวา อญฺจายาสฺนา ปกุกามิ.

๑๘๓. โรธมถุถวตุถุ

[๓๐๑] อถ โข ภควา อาปณฺเน ยถาภิรณฺตํ วิหริตฺวา, เยน กุสฺสินารว, เทน จาริกํ ปกุกามิ มหตา ภิกฺขุสฺสเณ สทฺธิ อทฺธมเตดฺสํติ ภิกฺขุสฺสเตหิ. อสฺสโตสฺสํ โข โกสฺสินารกา มตฺตา “ภควา กิร กุสฺสินารํ อาคจฺจนฺติ มหตา ภิกฺขุสฺสเณ สทฺธิ อทฺธม-เตดฺสํติ ภิกฺขุสฺสเตหิ”ติ. เต สงฺกโร อกํสฺ “โย ภควโต ปจฺจุคฺคมนํ น กริตฺสํติ, ปณฺจสฺตานิสฺสํ ทนฺโท”ติ. เทน โข ปน สมนฺเยน โรโธ มตฺโต อายสฺมโต อานนฺทสฺส สหาโย โหติ. อถ โข ภควา อนุปฺพุเพน จาริกํ จรมาโน, เยน กุสฺสินารว, ตทวสฺริ. อถ โข โกสฺสินารกา มตฺตา ภควโต ปจฺจุคฺคมนํ อกํสฺ. อถ โข โรโธ มตฺโต ภควโต ปจฺจุคฺคมนํ กริตฺวา, เยนายสฺมา อานนฺโท, เทนฺปสงฺกมิ; อฺป-สงฺกมิตฺวา อายสฺมณฺตํ อานนฺทํ อภิวาเทตฺวา เอกมณฺตํ อญฺจาสฺมิ; เอกมณฺตํ จิตํ โข

โรหิ มฤต อายสฺมา อานนฺโท เขตฺทโวจ “อุพารํ โห เต อิทํ อาวุโส โรห, ยํ
 คุวํ ภควโต ปจฺจุคฺคมนํ อภาสี”ติ. นาทํ ภาเน อานนฺท พหุกโต พุทฺเธ วา
 ชมฺเม วา ตํเฆ วา, อปีจ ภาตํหิ สงฺคโร กโต “โย ภควโต ปจฺจุคฺคมนํ
 น กริยฺสตี, ปณฺณตฺตานิสฺส ทณฺโท”ติ, โส โห อหํ ภาเน อานนฺท ภาตํ
 ทณฺทภาเย เอวาทํ ภควโต ปจฺจุคฺคมนํ อภาสินฺติ. อถ โห อายสฺมา อานนฺโท อนคฺต-
 มโน อโหสิ “กถํ หิ นาม โรหิ มฤโต เอวํ วชฺสตี”ติ. อถ โห อายสฺมา อานนฺโท,
 เยน ภควา, เตนฺอุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิคฺฉวา ภควนฺตํ อภิวาเทคฺฉวา เอกมฺนฺตํ นิยฺยตี;
 เอกมฺนฺตํ นิยฺยโน โห อายสฺมา อานนฺโท ภควนฺตํ เขตฺทโวจ “อโย ภาเน โรหิ
 มฤโต อภินฺวาโต ภาตมฺนฺตํโส, มหคฺคิโก โห ปน เอวฺรฺพานํ ภาตมฺนฺตํสาณํ อิมสฺมึ
 ชมฺมวินเย ปสาโท, ตาสุ ภาเน ภควา ตถา กโรสุ, ยถา โรหิ มฤโต อิมสฺมึ
 ชมฺมวินเย ปสฺสึเทยฺยา”ติ. น โห ตํ อานนฺท ทุกกํ ตถาคเตน, ยถา โรหิ มฤโต
 อิมสฺมึ ชมฺมวินเย ปสฺสึเทยฺยาติ.

อถ โห ภควา โรหิ มฤตํ เมตฺเตน จิตฺเตน ฌริคฺฉวา อญฺญาสาธนา วิหารํ
 ปาวิสิ. อถ โห โรหิ มฤโต ภควโต เมตฺเตน จิตฺเตน ฌฺญโส เสยฺยถาบี นาม
 คาวํ ฌรณฺวจฺฉา, เอวเมว วิหารเณ วิหารํ ปรีเวเณน ปรีเวณํ อุปสงฺกมิคฺฉวา
 ภิกฺขุ ปุณฺณติ “กถํ นุ โห ภาเน เขตฺทหิ โส ภควา วิหริตี อรหํ สมนฺตํมพฺพุโห,
 ทสฺสณฺทามา หิ มยํ ตํ ภควนฺตํ อรหนฺตํ สมนฺตํมพฺพุตฺถ”ติ. เอตฺวาวุโส โรหิ
 วิหาโร ตํวคฺคฺชาโร, เตนฺ อุปสงฺกมิคฺฉวา อุปสงฺกมิคฺฉวา อตฺรมาโน อาตฺนํ ปวิสิคฺฉวา
 อุกฺกาสิตฺวา อคฺคพํ อาโกเฆหิ, วิวิริยฺสตี เต ภควา ทวารนฺติ. อถ โห โรหิ
 มฤโต, เยน โส วิหาโร ตํวคฺคฺชาโร, เตนฺ อุปสงฺกมิคฺฉวา อุปสงฺกมิคฺฉวา อตฺรมาโน
 อาตฺนํ ปวิสิคฺฉวา อุกฺกาสิตฺวา อคฺคพํ อาโกเฆติ. วิวิริ ภควา ทวารํ. อถ โห
 โรหิ มฤโต วิหารํ ปวิสิคฺฉวา ภควนฺตํ อภิวาเทคฺฉวา เอกมฺนฺตํ นิยฺยตี; เอกมฺนฺตํ
 นิยฺยโนโส โห โรหิสฺส มฤตฺสสฺส ภควา อญฺญพฺพุตํ กเถสิ. เสยฺยถํ? ทานกถํ
 ตถกถํ ตคฺคกถํ กามานํ อาทํนํ โอการํ สงฺกิลเลตํ เนกฺชมฺเม อานิสฺสํ ปกาเสสิ. ยทา
 ภควา อณฺเวยาสี โรหิ มฤตํ กถฺตจิตฺตํ มุทฺตจิตฺตํ วินิวฺรณฺจิตฺตํ อุกฺคจิตฺตํ ปสฺสณฺจิตฺตํ,

อถ ยา พุทธานํ สามุกกัถิกา ฆมมเทสนา, คํ ปกาเสถติ ทุกขํ สมุทํ นิโรธํ
มคฺคํ. เสงฺยถาปี นาม สุตฺตํ วคฺคํ อปคตกาฬกํ สมุทเทว ราชนํ ปฏิคฺคณฺเอยฺย,
เอวเมว โข โรชสฺส มตฺตสฺส คสฺมึเขวาสเน วิรชํ วักมถํ ฆมมจกฺขํ อุตฺปาติ
“ยงฺกิญฺจิ สมุทฺตฆมฺมํ, สพุทฺธคํ นิโรธฆมฺมํ”ติ. อถ โข โรช มตฺโต ทิฏฺฐฆมฺโม
ปคตฆมฺโม วิทิตฆมฺโม ปริโยคาพุทฺทฆมฺโม คินฺณวิจฺจิกฺโข วิคตกถกฺโก เวสฺสารชฺชปฺปคฺโต
อปรปฺปจฺจโย สคฺคสฺสเน ภาควนฺตํ เอตทโวจ “สํว ฆนฺเต อยฺยา มมณฺเอย
ปฏิคฺคณฺเอยฺย จีวรปิตฺตปาตเสนาสํคิตานปฺจฺจยเสถชฺชปฺริกฺขารํ, โน อณฺเวยสํ”ติ.
เยถ โข โรช เสงฺกเขน ฌาเนน เสงฺกเขน ทสฺสเนน ฆมฺโม ทิฏฺฐโส เสงฺยถาปี
คยา, เสงฺยถาปี เอวํ โหติ “อโห ฆนฺ อยฺยา อมฺหากณฺเอยฺย ปฏิคฺคณฺเอยฺย จีวร-
ปิตฺตปาตเสนาสํคิตานปฺจฺจยเสถชฺชปฺริกฺขารํ, โน อณฺเวยสํ”ติ. เตนฺหิ โรช ควเจว
ปฏิคฺคณฺเอยฺยสํคิตํ อณฺเวยสํจาติ.

[๓๐๒] เตน โข ปน สมนฺเอย กุณฺนารายํ ปณฺณิตานํ ภคฺคานํ ภคฺคปฏฺธิปาฏฺฐิ
อจฺจุตา โหติ. อถ โข โรชสฺส มตฺตสฺส ปฏฺธิปาคํ อตฺถนคฺคสฺส เอตทโหติ “ยณฺณนาหํ
ภคฺคคฺคํ โอโตเกยฺยํ, ยํ ภคฺคคฺเค นาสฺส, คํ ปฏฺธิยาเทยฺยํ”ติ. อถ โข โรช
มตฺโต ภคฺคคฺคํ โอโตเกนฺโต เทว นาทฺทสํ ทากณฺจ ปฏฺฐชฺชาทนฺเอยฺจ. อถ โข
โรช มตฺโต, เยนายสฺมา อานนฺโท, เตนฺปสฺสงฺกมิ; อฺปสฺสงฺกมิทฺวา อายสฺมนฺตํ
อานนฺทํ เอตทโวจ “อิธ เม ฆนฺเต อานนฺท ปฏฺธิปาฏฺฐิ อตฺถนคฺคสฺส เอตทโหติ
‘ยณฺณนาหํ ภคฺคคฺคํ โอโตเกยฺยํ, ยํ ภคฺคคฺเค นาสฺส, คํ ปฏฺธิยาเทยฺยํ’ติ, โส โข
อหํ ฆนฺเต อานนฺท ภคฺคคฺคํ โอโตเกนฺโต เทว นาทฺทสํ ทากณฺจ ปฏฺฐชฺชาทนฺเอยฺจ,
สํว ฆนฺเต อานนฺท ปฏฺธิยาเทยฺยํ ทากณฺจ ปฏฺฐชฺชาทนฺเอยฺจ, ปฏิคฺคณฺเอยฺย เม
ภาควา”ติ. เตนฺหิ โรช ภาควนฺตํ ปฏฺฐชฺชาทนฺเอยฺยสํคิตํ. อถ โข อายสฺมา อานนฺโท
ภาควโต เอตมคฺคํ อาโรเจติ. เตนฺหิ อานนฺท ปฏฺธิยาเทยฺยติ. เตนฺหิ โรช ปฏฺธิยาเทยฺยติ.
อถ โข โรช มตฺโต คสฺสํ วัคฺคิยา อจฺจเยน ปหฺนํ ทากณฺจ ปฏฺฐชฺชาทนฺเอยฺจ
ปฏฺธิยาทาเปทฺวา ภาควโต อฺปนาเมติ “ปฏิคฺคณฺเอยฺยเม ฆนฺเต ภาควา ทากณฺจ
ปฏฺฐชฺชาทนฺเอยฺย”ติ. เตนฺหิ โรช ภิกฺขุณฺํ เทหิ. อถ โข โรช มตฺโต ภิกฺขุณฺํ
เทหิ. ภิกฺขุ กุกฺกจฺจายนฺตา นปฺปปฏิคฺคณฺเอยฺยสํคิตํ, ปฏิคฺคณฺเอยฺยสํคิตํ ภิกฺขเว ปฏฺฐชฺชาทนฺเอยฺย”ติ.

อลไซ โรไซ มตุโด พุทฺธปมฺขํ ภิกฺขุสงฺฆํ ปหุเตหิ ทาเกหิ จ ปิฏฺฐจาทนํเยหิ
 จ สหคฺคา สมนฺตปเปตฺวา สมนฺตวาเรตฺวา ภควนฺตํ ไซตฺตหคฺคํ โอนํตปตฺตปาณํ
 เอกมฺนตํ นิสฺสํ; เอกมฺนตํ นิสฺสินฺไซ โรไซ มตุตฺตํ ภควา ฐมฺมียา กถาย สมนฺตสฺสเถตฺวา
 สมนฺตปเปตฺวา สมนฺตเตเชตฺวา สมนฺตสฺสเถตฺวา อญฺญายาตฺนา ปกฺกามิ. อลไซ ภควา
 เขตฺตมฺมํ นิทาเน เขตฺตมฺมํ ปกรเณ ฐมฺมํ กถํ กตฺวา ภิกฺขุ อามนฺเตตฺติ “อนฺุชานามิ
 ภิกฺขเว สัพฺพมฺเญ ทากํ สัพฺพมฺเญ ปิฏฺฐจาทนํเยนฺ”ติ.

๑๘๔. วุฑฺฒปพฺพชิตฺวตฺถ

[๓๐๓] อลไซ ภควา กุสฺสินารายํ ยถาภิรทํ วิหริตฺวา, เยน อาตุมา, เตน
 จาริกํ ปกฺกามิ มหตา ภิกฺขุสงฺฆเณ สทฺธิ อทฺธมฺเคตฺเตหิ ภิกฺขุสงฺฆเตหิ. เตน ไซ ปน
 สมนฺเณ อณฺเณตโร นหาบิฏฺฐโพ วุฑฺฒปพฺพชิตฺวา อาตุมา ยํ ปฏฺฐิตฺติ. ตสฺส เทว
 ทารกา โหนฺติ มณฺชฺรเก ปฏฺฐิภาณเยยฺยกา ทกฺขา ปริโยทาคตฺติปปา สเก อาจริยเก
 นหาบิฏฺฐมฺเ. อสฺสสฺส ไซ สส วุฑฺฒปพฺพชิตฺวา “ภควา กิร อาตุมฺ อาคจฺจติ
 มหตา ภิกฺขุสงฺฆเณ สทฺธิ อทฺธมฺเคตฺเตหิ ภิกฺขุสงฺฆเตหิ”ติ. อลไซ สส วุฑฺฒปพฺพชิตฺวา
 เต ทารเก เขตฺทโวจ “ภควา กิร ตาตา อาตุมฺ อาคจฺจติ มหตา ภิกฺขุสงฺฆเณ
 สทฺธิ อทฺธมฺเคตฺเตหิ ภิกฺขุสงฺฆเตหิ, คจฺจถ ตฺเมหิ ตาตา ชฺรภณฺทํ อาทาย นาฬียา
 วาปนฺเณ อนฺุฆรํ อนฺุฆรํ อาหิณฺทถ, โดณฺมํ เคตฺมํ คณฺุทฺตํ ชาตินฺมํ สทฺธิ,
 ภควโต อาคตสฺส ยาคฺุปานํ กริสฺสามา”ติ. “เอวํ ตาตา”ติ ไซ เต ทารกา ตสฺส
 วุฑฺฒปพฺพชิตสฺส ปฏฺฐิสฺสณฺิควา ชฺรภณฺทํ อาทาย นาฬียา วาปนฺเณ อนฺุฆรํ อนฺุฆรํ
 อาหิณฺททติ โดณฺมํ เคตฺมํ คณฺุทฺตํ ชาตินฺมํ สทฺธิ. มนฺุสฺสา เต ทารเก
 มณฺชฺรเก ปฏฺฐิภาณเยยฺยกา ปสฺสิตฺวา เยบิ น การาเปตฺกามา, เตบิ การาเปนฺติ,
 การาเปตฺวาบิ พหุ เทนฺติ. อลไซ เต ทารกา พหุ โดณฺมํ เคตฺมํ คณฺุทฺตํ
 ชาตินฺมํ สทฺธิ.

อลไซ ภควา อนฺุพฺพุเพน จาริกํ จรมาโน, เยน อาตุมา, ตทวตฺริ. ตตฺว สทฺ

ภควา อาตุมาย์ วิหริติ ภุสาคาเร. อตฺโต ใต้ อุทกมปพพชิตอตุล คตฺตสา รตฺติยา
 อจฺจเยน ปหุคฺติ ยาคุ ปฏฺยทาเปตฺวา ภควโต อุปนาเมติ “ปฏฺยคณฺหาตุ เม ภนฺเต
 ภควา ยาคุ”ติ. ชานนฺตํ ตถาคตา ปุจฺจนฺติ, ชานนฺตํ น ปุจฺจนฺติ. กถํ
 จิตฺตฺวา ปุจฺจนฺติ, กถํ จิตฺตฺวา น ปุจฺจนฺติ. อตฺตสํวหิตํ ตถาคตา ปุจฺจนฺติ, โน
 อนตฺตสํวหิตํ อนตฺตสํวหิตํ เสตฺตฺวาโต ตถาคตํ. ทวฺหาภาเรหิ พุทฺธา ภควนฺโต
 ภิกฺขุ ปฏฺยปุจฺจนฺติ “สมมํ วา เทเสตฺตฺวา สวณํ วา สิกฺขาปทํ ปณฺณเปตฺตฺวา”ติ.
 อตฺโต ภควา คํ อุทกมปพพชิตอตุล เอตฺทโวจ “กุตฺตํ” ภิกฺขุ ยาคุ”ติ. อตฺโต ใต้
 อุทกมปพพชิตอตุล ภควโต เอตมคฺคํ อาโรเจติ. วิหริติ พุทฺโธ ภควา อนนฺตฺตํ
 โมฆปริณิชาตํ อนนฺตฺตํ อปฺปฏฺยํ อตฺตสํวณํ อกฺกมฺมํ อกรณํ, กถํ หิ นาม ควํ
 โมฆปริณิชาตํ ปพฺพชิตอตุล อกฺกมฺมํ สวณํเปตฺตฺวา. เนตํ โมฆปริณิชาตํ อปฺปสํวณํ
 ปสาทาย ๆ เปว วิหริตฺวา สมมํ กถํ กตฺวา ภิกฺขุ อามนฺเตติ “น ภิกฺขเว
 ปพฺพชิตเณ อกฺกมฺมํ สวณํเปตฺตฺวา; โย สวณํเปยฺย, อาปคฺติ ทุกฺกฏฺธํ. น จ
 ภิกฺขเว นหํปิตฺตพฺเพน ชฺรณํทํ ปริหริตพฺพํ; โย ปริหเรยฺย, อาปคฺติ ทุกฺกฏฺธํ”ติ.

อตฺโต ภควา อาตุมาย์ ยถาภินฺทํ วิหริตฺวา, เยน สวณํ, เณ จาริกํ
 ปกฺกามิ. อตฺโต ภควา อนนฺตฺตํ จาริกํ จรมาโน, เยน สวณํ, คตฺตฺวา. คตฺตฺวา
 สวณํ ภควา สวณํ วิหริติ เชนฺน อนนฺตฺตํเปตฺตฺวา อารามํ. เณ โข ปน
 สวณํ สวณํ พหุ ฆตฺตํ อตฺตสํวณํ ใหติ. อตฺโต ภิกฺขุ เอตฺทโวจ “กนฺนํ
 ภควา ฆตฺตํ อนนฺตฺตํ, กิ อนนฺตฺตํ”ติ. ภควโต เอตมคฺคํ อาโรเจติ.
 อนนฺตฺตํ ภิกฺขเว สวณํ ฆตฺตํ.

[๓๐๔] เณ โข ปน สวณํ สวณํ พหุ ฆตฺตํ อนนฺตฺตํ, ภิกฺขเว
 ปกฺกามิ. อตฺโต ภควา อนนฺตฺตํ จาริกํ จรมาโน, เยน สวณํ, คตฺตฺวา. คตฺตฺวา
 สวณํ ภควา สวณํ วิหริติ เชนฺน อนนฺตฺตํเปตฺตฺวา อารามํ. เณ โข ปน
 สวณํ สวณํ พหุ ฆตฺตํ อตฺตสํวณํ ใหติ. อตฺโต ภิกฺขุ เอตฺทโวจ “กนฺนํ
 ภควา ฆตฺตํ อนนฺตฺตํ, กิ อนนฺตฺตํ”ติ. ภควโต เอตมคฺคํ อาโรเจติ.
 อนนฺตฺตํ ภิกฺขเว สวณํ ฆตฺตํ.

๑๘๕. จตุรหยาปเทศกถา

[๓๐๕] เตนฺ โส ปน สมนฺเณ ภิกฺขุณฺํ กิธฺมิมฺหิ กิธฺมิมฺหิ จาเน อุกฺกุกฺจํ อุมฺปชฺชติ “กิณฺหุ โส ภควตา อณฺเณวาทํ, กิ อณฺเณวาทนฺ”ติ. ภควโต เขตฺมคฺคํ อารโหเจตุํ. ยํ ภิกฺขเว มยา “อิทํ น กปฺปตี”ติ อปฺปฏิกฺขิตฺตํ, ตณฺเจะ อกปฺปิยํ อณฺโตนฺเมติ, กปฺปิยํ ปฏฺิพาหติ, ตํ โว น กปฺปติ. ยํ ภิกฺขเว มยา “อิทํ น กปฺปตี”ติ อปฺปฏิกฺขิตฺตํ, ตณฺเจะ กปฺปิยํ อณฺโตนฺเมติ, อกปฺปิยํ ปฏฺิพาหติ, ตํ โว กปฺปติ. ยํ ภิกฺขเว มยา “อิทํ กปฺปตี”ติ อณฺเณวาทํ, ตณฺเจะ อกปฺปิยํ อณฺโตนฺเมติ, กปฺปิยํ ปฏฺิพาหติ, ตํ โว น กปฺปติ. ยํ ภิกฺขเว มยา “อิทํ กปฺปตี”ติ อณฺเณวาทํ, ตณฺเจะ กปฺปิยํ อณฺโตนฺเมติ, อกปฺปิยํ ปฏฺิพาหติ, ตํ โว กปฺปตี”ติ.

อถ โส ภิกฺขุณฺํ เขตฺทโหติ “กปฺปติ นฺ โส ยาวกาทิเกน ยามกาทิกํ, น นฺ โส กปฺปติ. กปฺปติ นฺ โส ยาวกาทิเกน สฺตฺตฺทาหกาทิกํ, น นฺ โส กปฺปติ. กปฺปติ นฺ โส ยาวกาทิเกน ยาวชฺชวีกํ, น นฺ โส กปฺปติ. กปฺปติ นฺ โส ยามกาทิเกน สฺตฺตฺทาหกาทิกํ, น นฺ โส กปฺปติ. กปฺปติ นฺ โส ยามกาทิเกน ยาวชฺชวีกํ, น นฺ โส กปฺปติ. กปฺปติ นฺ โส สฺตฺตฺทาหกาทิเกน ยาวชฺชวีกํ, น นฺ โส กปฺปตี”ติ. ภควโต เขตฺมคฺคํ อารโหเจตุํ. ยาวกาทิเกน ภิกฺขเว ยามกาทิกํ ตทฺหฺ ปฏฺิคุคฺคหิตํ กาเด กปฺปติ, วิกาเด น กปฺปติ. ยาวกาทิเกน ภิกฺขเว สฺตฺตฺทาหกาทิกํ ตทฺหฺ ปฏฺิคุคฺคหิตํ กาเด กปฺปติ, วิกาเด น กปฺปติ. ยาวกาทิเกน ภิกฺขเว ยาวชฺชวีกํ ตทฺหฺ ปฏฺิคุคฺคหิตํ กาเด กปฺปติ, วิกาเด น กปฺปติ. ยามกาทิเกน ภิกฺขเว สฺตฺตฺทาหกาทิกํ ตทฺหฺ ปฏฺิคุคฺคหิตํ ยามกปฺปติ, ยามาติกฺกนฺเต น กปฺปติ. ยามกาทิเกน ภิกฺขเว ยาวชฺชวีกํ ตทฺหฺ ปฏฺิคุคฺคหิตํ ยามกปฺปติ, ยามาติกฺกนฺเต น กปฺปติ. สฺตฺตฺทาหกาทิเกน ภิกฺขเว ยาวชฺชวีกํ ตทฺหฺ ปฏฺิคุคฺคหิตํ สฺตฺตฺทาหํ กปฺปติ, สฺตฺตฺทาหาคิกฺกนฺเต น กปฺปตี”ติ.

เกสัชชกฺขนฺชโก ฉฺชโจะ.

อิมมฺหิ ขนฺชเก วคฺคฺชฺช เอกสฺสํ นวคฺคฺช.

๑๘๖. ศัสสุทธานิ

ธำรทิกเก วิภาเดบี	วธัม มูเต ปิฏฺเฐหิ ๑
กธาวะหิ ปณณํ ฌถํ	ชคฺ โถณํ ๑ นกณํ ^๑

จุณณํ จาตินิ มธมฺว	อณฺชนํ อุนปีสัน ^๒
อณฺชนํ อจฺจุจาปารุคฺคา	ธตฺตากา ธตฺตาโกชนํ ^๓

ถวิกํ ธวทฺธกํ ธคฺคํ	มฺหุทฺธนิเตถนคฺค ๑
นคฺคกฺกรณํ ชุมณฺว	เนคฺคคฺคณฺวาปฺปชนคฺควิ.

เตธปาเกสฺส มชฺชณฺว	อติกฺขิตฺตํ อพฺภณฺชนํ
คฺคัมพํ เตทํ ธมฺมการณฺว	มหาภงฺโกทกํ คธา.

ทกโกฏฺฐํ โถหิตณฺว	วิธานํ ปาทพฺภณฺชนํ
ปชฺชํ ธคฺคํ กธาวณฺว	คิตกกฺกํ กพฺพิกํ.

โธถํ ธาสฺสปกฺขทณฺว	ฐมฺมธกฺขริกาย ๑
วณฺเตถํ วิกาธาย ^๔	วิกฺกณฺว ปฏิกคฺทํ.

คฺคณํ กโรนฺโต โถพณฺว	ชารํ มุคฺคทหฺรณฺทํ
คณฺชา วิเรจฺชนณฺว	อจฺจุณากฺกํ กฺกณากฺกํ.

ปฏิกฺกณาทนํ ปพฺพการา	อวรามิ ธคฺคตฺเทน ๑
----------------------	--------------------

๑ น.ม.ธ. อ. ชคฺ โถณํ นกณํ ๑ ๒ น.ม. อุนปีสัน
 ๓ น.ม. ธตฺตากจัน ๔ น.ม. อ. วิกาธิกํ

๗. กจินกขุนนท

๑๘๗. กจินานุชานนา

[๓๐๖] เตน ส้มเยน พุทโธ ภควา ดาวตฺถิย วิหริติ เขตวเน อนาถปฺนิทิกถฺส อารามเ. เตน โช ปน ส้มเยน คิถมคฺคา ปาเจยฺยกา^๒ ภิกฺขุ สฬเพ อารณฺณกา สฬเพ ปิณฺฑปาติกา สฬเพ ปิณฺฑูติกา ดาวตฺถิ อากฺขณฺนคา ภควนฺคํ ทถฺสํนาย อุปกฺกฺชาย วถฺสูปนายิกาย นาสถฺมิทฺธ ดาวตฺถิย วถฺสูปนายิก ส้มภาเวคฺ, อนฺตรามคฺเค ตาเกเต วถฺสํ อุปคฺจณฺธิ, เต อุกฺกณฺจิตฺรฺปา วถฺสํ วถฺสํ “อาสฺนเน ว โน ภควา วิหริติ อิทฺธ ฌตฺถ โยชเนตฺถ, น จ มยฺ ตถาม ภควนฺคํ ทถฺสํนายา”ติ. อถ โช เต ภิกฺขุ วถฺสํวตฺถา เตมาตฺถจเยน กตฺตาย ปวารณฺนาย เทเว วถฺสํเต อุกฺกถฺงคฺเท อุกฺกจิกฺขตฺเต โอกฺปณฺณเณหิ จิวเวหิ กิถนฺตฺรฺปา, เยน ดาวตฺถิ อนาถปฺนิทิกถฺส อารามเ, เยน ภควา, เตนฺปถฺงกมฺมิทฺธ. อุปถฺงกมฺมิทฺธว ภควนฺคํ อภิวาเทตฺวา เอกมฺนคํ นิสฺสํทฺธ. อากฺขณฺณ โช ปเนตํ พุทฺธานํ ภควนฺคานํ อากฺขณฺนเกหิ สทฺธิ ปฏิสมฺโมทิกฺ. อถ โช ภควา เต ภิกฺขุ เขตฺทวโจ “กจฺจิ ภิกฺขเว ชมนฺนํ, กจฺจิ ยาบณฺณํ, กจฺจิ ส้มคฺคา ส้มโมทฺมานา อวิวทฺมานา ฌาตฺกํ วถฺสํ วถฺสํ, น จ ปิณฺฑเกน กิถมิทฺธา”ติ. “ชมนฺนํ ภควา, ยาบณฺณํ ภควา, ส้มคฺคา จ มยฺ ฆนฺเต ส้มโมทฺมานา อวิวทฺมานา วถฺสํ วถฺสํ, น จ ปิณฺฑเกน กิถมิทฺธา, อิทฺธ มยฺ ฆนฺเต คิถมคฺคา ปาเจยฺยกา ภิกฺขุ ดาวตฺถิ อากฺขณฺนคา ภควนฺคํ ทถฺสํนาย อุปกฺกฺชาย วถฺสูปนายิกาย นาสถฺมิทฺธ ดาวตฺถิย วถฺสูปนายิก ส้มภาเวคฺ, อนฺตรามคฺเค ตาเกเต วถฺสํ อุปคฺจณฺธิ, เต มยฺ ฆนฺเต อุกฺกณฺจิตฺรฺปา วถฺสํ วถฺสํ “อาสฺนเน ว โน ภควา วิหริติ อิทฺธ ฌตฺถ โยชเนตฺถ, น จ มยฺ ตถาม ภควนฺคํ ทถฺสํนายา”ติ. อถ โช มยฺ ฆนฺเต วถฺสํวตฺถา เตมาตฺถจเยน กตฺตาย ปวารณฺนาย เทเว วถฺสํเต อุกฺกถฺงคฺเท อุกฺกจิกฺขตฺเต โอกฺปณฺณเณหิ จิวเวหิ กิถนฺตฺรฺปา อทฺธานํ อากฺคา”ติ. อถ โช ภควา เขตฺถมฺมิ นิทาเน เขตฺถมฺมิ ปกฺวเณ ชมฺมิ กถํ กถฺวา ภิกฺขุ อามนฺเตติ

“อนุชานามิ ภิกขเว วสธัมมุตถามิ ภิกขุณฺโณ กัจจกํ อตุลลิตํ, อตุลลิตกัจจกานํ โว ภิกขเว
 ปณฺณ กปฺปิตฺถสํหติ, อนามนุชจาโร อธมาทานจาโร คณโกชนํ ยาวทตฺถจฺจวํ โย จ
 ตตฺถ จีวรุปปาโท โส เนลํ ภวิตฺถสํหติ, อตุลลิตกัจจกานํ โว ภิกขเว อิมานิ ปณฺณ
 กปฺปิตฺถสํหติ. เอวเมว ปน ภิกขเว กัจจกํ อตุลลิตพฺพํ. พยฺยเตน ภิกขุณา ปฏิพเพน
 สํโฆ ฉาเปตพฺพโ-

[๓๐๖] สุตฺตํ เม ภนฺเต สํโฆ, อิทํ สัมมุตฺตํ กัจจกุตฺตํ อปฺปนฺนํ, ยถิ สัมมุตฺตํ
 ปตฺตกถิตํ สํโฆ อิมํ กัจจกุตฺตํ อิตฺถนฺนามุตฺตํ ภิกขุโน ททฺเขยฺย กัจจกํ อตุลลิตํ, เอสา ฉตฺติ.

สุตฺตํ เม ภนฺเต สํโฆ, อิทํ สัมมุตฺตํ กัจจกุตฺตํ อปฺปนฺนํ, สํโฆ อิมํ
 กัจจกุตฺตํ อิตฺถนฺนามุตฺตํ ภิกขุโน เทติ กัจจกํ อตุลลิตํ, ยถาสายสุมฺโต ชมติ อิมุตฺตํ
 กัจจกุตฺตสฺส อิตฺถนฺนามุตฺตํ ภิกขุโน ทานํ กัจจกํ อตุลลิตํ, โส คุณฺหุตฺตํ, ยถาส
 นกฺขมติ, โส ภาเสยฺย.

ทินฺนํ อิทํ สัมเมน กัจจกุตฺตํ อิตฺถนฺนามุตฺตํ ภิกขุโน กัจจกํ อตุลลิตํ, ชมติ
 สัมมุตฺตํ คตฺตมา คุณฺหิ, เอวเมตํ ชารยามี”ติ.

[๓๐๗] เอวํ โส ภิกขเว อตุลลิตํ โหติ กัจจกํ, เอวํ อนตุลลิตํ. กถเมว ภิกขเว
 อนตุลลิตํ โหติ กัจจกํ, น อุตฺตติชิตมตฺเตน อตุลลิตํ โหติ กัจจกํ, น โสวณมตฺเตน
 อตุลลิตํ โหติ กัจจกํ, น จีวรวิจยารณมตฺเตน อตุลลิตํ โหติ กัจจกํ, น เณทณมตฺเตน
 อตุลลิตํ โหติ กัจจกํ, น พนฺธณมตฺเตน อตุลลิตํ โหติ กัจจกํ, น โอวชฺชกฺกกรรม-
 มตฺเตน อตุลลิตํ โหติ กัจจกํ, น กณฺฐุตฺถกรรมมตฺเตน อตุลลิตํ โหติ กัจจกํ,
 น ทพฺพีกมฺมกรรมมตฺเตน อตุลลิตํ โหติ กัจจกํ, น อหฺวตกรรมมตฺเตน อตุลลิตํ โหติ
 กัจจกํ, น โอชฺชเยยฺยกรรมมตฺเตน อตุลลิตํ โหติ กัจจกํ, น กมฺมพฺพมทฺทณมตฺเตน อตุลลิตํ
 โหติ กัจจกํ, น นิमितฺตกตฺเตน อตุลลิตํ โหติ กัจจกํ, น ปริกถากตฺเตน อตุลลิตํ โหติ กัจจกํ,
 น กุกฺกุกตฺเตน อตุลลิตํ โหติ กัจจกํ, น สันนิชิตกตฺเตน อตุลลิตํ โหติ กัจจกํ,

๓ น. ม. ตี. โอวชฺชเยยฺยกรรมมตฺเตน

น นิสฺสัคคิเยน อตุลฺลํ โหติ กจฺฉิํ, น อภฺปปกฺเคน อตุลฺลํ โหติ กจฺฉิํ, น อญฺเฏศฺว
 ธรรมายิยา อตุลฺลํ โหติ กจฺฉิํ, น อญฺเฏศฺว อุตฺตรารังเคน อตุลฺลํ โหติ กจฺฉิํ,
 น อญฺเฏศฺว อนฺตรวาลฺเลน อตุลฺลํ โหติ กจฺฉิํ, น อญฺเฏศฺว ปญฺจเกน วา อติเรก-
 ปญฺจเกน วา ตทเหว สํณฺธิเนน สมนฺทล็กฺเคน อตุลฺลํ โหติ กจฺฉิํ, น อญฺเฏศฺว
 ปุคฺคตตฺถํ อตุลฺลํ โหติ กจฺฉิํ, น สมนฺมา เจว อตุลฺลํ โหติ กจฺฉิํ,
 ตณฺเฏ นิสฺสัคคิเยน อนฺโมทติ, เหวปี อนตุลฺลํ โหติ กจฺฉิํ. เหว ไซ ภิกฺขเว
 อนตุลฺลํ โหติ กจฺฉิํ.

[๓๐๘] กถณฺจ ภิกฺขเว อตุลฺลํ โหติ กจฺฉิํ. อหเตน อตุลฺลํ โหติ กจฺฉิํ,
 อหตกปฺเปน อตุลฺลํ โหติ กจฺฉิํ, ปิโถติกาย อตุลฺลํ โหติ กจฺฉิํ, ปิฏฺฐเกน อตุลฺลํ
 โหติ กจฺฉิํ, ปาปณิเกน อตุลฺลํ โหติ กจฺฉิํ, อนิมิตฺตกเตน อตุลฺลํ โหติ กจฺฉิํ,
 อปริกาลากเตน อตุลฺลํ โหติ กจฺฉิํ, อกุกฺกุกเตน อตุลฺลํ โหติ กจฺฉิํ, อสฺสณฺนิวิกเตน
 อตุลฺลํ โหติ กจฺฉิํ, อนิสฺสัคคิเยน อตุลฺลํ โหติ กจฺฉิํ, กปฺปกเตน อตุลฺลํ โหติ
 กจฺฉิํ, ธรรมายิยา อตุลฺลํ โหติ กจฺฉิํ, อุตฺตรารังเคน อตุลฺลํ โหติ กจฺฉิํ, อนฺตร-
 วาลฺเลน อตุลฺลํ โหติ กจฺฉิํ, ปญฺจเกน วา อติเรกปญฺจเกน วา ตทเหว สํณฺธิเนน
 สมนฺทล็กฺเคน อตุลฺลํ โหติ กจฺฉิํ, ปุคฺคตตฺถํ อตุลฺลํ โหติ กจฺฉิํ, สมนฺมา
 เจว อตุลฺลํ โหติ กจฺฉิํ, ตณฺเฏ สัมมจฺโจะ อนฺโมทติ, เหวปี อตุลฺลํ โหติ กจฺฉิํ.
 เหว ไซ ภิกฺขเว อตุลฺลํ โหติ กจฺฉิํ.

[๓๑๐] กถณฺจ ภิกฺขเว อตุลฺลํ โหติ กจฺฉิํ. อญฺจิมมา ภิกฺขเว มาติกา
 กจฺฉิํตฺถํ อตุลฺลํ, ปกฺกมณฺณติกา นิฏฺฐจฺฉานฺณติกา สณฺนิฏฺฐจฺฉานฺณติกา นาสณฺณติกา
 สวณฺณติกา อาสวจฺฉนฺติกา สํมาติกฺกนฺติกา สหุพฺปาราคิ.

๑๘๘. อาทนายศตุดก

[๓๑๑] ภิกฺขุ อตุลฺลํกจฺฉิโน กตจฺฉิวั อาทนาย ปกฺกมติ “น ปจฺเจตฺถนํ”ติ, ตตฺถ
 ภิกฺขุโน ปกฺกมณฺณติโก กจฺฉิโนทฺธาโร. (๑)

ភិក្ខុ ឧត្តគកទីនៃ ជំរំ អាហាយ បុក្កមគិ, គត្ថ ភិក្ខុមគត្ថ ខេវ តៃ
 “ឱវេរិ ជំរំ ការេត្ថ, ន បុគ្គេត្ថ” គិ, តៃ គំ ជំរំ ការេតិ, គត្ថ ភិក្ខុ
 វិញ្ញាណុកិកោ ភិក្ខុត្ថារិ. (២)

ភិក្ខុ ឧត្តគកទីនៃ ជំរំ អាហាយ បុក្កមគិ, គត្ថ ភិក្ខុមគត្ថ ខេវ តៃ
 “ឱវេរិ ជំរំ ការេត្ថ, ន បុគ្គេត្ថ” គិ, គត្ថ ភិក្ខុនៃ វិញ្ញាណុកិកោ
 ភិក្ខុត្ថារិ. (៣)

ភិក្ខុ ឧត្តគកទីនៃ ជំរំ អាហាយ បុក្កមគិ, គត្ថ ភិក្ខុមគត្ថ ខេវ តៃ
 “ឱវេរិ ជំរំ ការេត្ថ, ន បុគ្គេត្ថ” គិ, តៃ គំ ជំរំ ការេតិ, គត្ថ គំ ជំរំ
 កិរិយា វត្ថុតិ, គត្ថ ភិក្ខុនៃ វិញ្ញាណុកិកោ ភិក្ខុត្ថារិ. (៤)

ភិក្ខុ ឧត្តគកទីនៃ ជំរំ អាហាយ បុក្កមគិ “បុគ្គេត្ថ” គិ, តៃ ភិក្ខុមគត្ថ គំ
 ជំរំ ការេតិ, តៃ កត្ថជំរំ ធុណាតិ “ឧបុក្ក កិរ គត្ថ ឧវាតេ ភិក្ខុ” គិ,
 គត្ថ ភិក្ខុនៃ វិញ្ញាណុកិកោ ភិក្ខុត្ថារិ. (៥)

ភិក្ខុ ឧត្តគកទីនៃ ជំរំ អាហាយ បុក្កមគិ “បុគ្គេត្ថ” គិ, តៃ ភិក្ខុមគត្ថ គំ
 ជំរំ ការេតិ, តៃ កត្ថជំរំ “បុគ្គេត្ថ បុគ្គេត្ថ” គិ, ភិក្ខុ ភិក្ខុត្ថារិ វិចិណាមេតិ
 គត្ថ ភិក្ខុនៃ វិញ្ញាណុកិកោ ភិក្ខុត្ថារិ. (៦)

ភិក្ខុ ឧត្តគកទីនៃ ជំរំ អាហាយ បុក្កមគិ “បុគ្គេត្ថ” គិ, តៃ ភិក្ខុមគត្ថ គំ
 ជំរំ ការេតិ, តៃ កត្ថជំរំ “បុគ្គេត្ថ បុគ្គេត្ថ” គិ ធុណាតិ ភិក្ខុត្ថារិ, គត្ថ
 ភិក្ខុនៃ វិញ្ញាណុកិកោ ភិក្ខុត្ថារិ. (៧)

អាហាយឧត្តកំ វិញ្ញាណុកិកោ បុគ្គេត្ថ.

๑๘๘. สรรพคุณ

[๓๑๒] ฤๅษี อตฺถกถาโน กตจฺจวํ สรรพคุณ ปฏกมฺติ “น ปจฺเจตฺตํ”ติ, ตตฺถ ฤๅษีโน ปฏกมณฺเฑโก กจฺญุทฺธาโร. (๑)

ฤๅษี อตฺถกถาโน จฺจวํ สรรพคุณ ปฏกมฺติ, ตตฺถ พหิสํมคตตฺถ เหวํ โหติ “อิเววํ จฺจวํ กาวเรตฺถ, น ปจฺเจตฺตํ”ติ, โส คํ จฺจวํ กาวเรติ, ตตฺถ ฤๅษีโน นิฏฺฐาณนฺทิโก กจฺญุทฺธาโร. (๒)

ฤๅษี อตฺถกถาโน จฺจวํ สรรพคุณ ปฏกมฺติ, ตตฺถ พหิสํมคตตฺถ เหวํ โหติ “เนวํ จฺจวํ กาวเรตฺถ, น ปจฺเจตฺตํ”ติ, ตตฺถ ฤๅษีโน สมนิฏฺฐาณนฺทิโก กจฺญุทฺธาโร. (๓)

ฤๅษี อตฺถกถาโน จฺจวํ สรรพคุณ ปฏกมฺติ, ตตฺถ พหิสํมคตตฺถ เหวํ โหติ “อิเววํ จฺจวํ กาวเรตฺถ, น ปจฺเจตฺตํ”ติ, โส คํ จฺจวํ กาวเรติ, ตตฺถ ฤๅษีโน คํ จฺจวํ กยิรมาณํ นตฺถติ, ตตฺถ ฤๅษีโน นวณนฺทิโก กจฺญุทฺธาโร. (๔)

ฤๅษี อตฺถกถาโน จฺจวํ สรรพคุณ ปฏกมฺติ “ปจฺเจตฺตํ”ติ, โส พหิสํมคโต คํ จฺจวํ กาวเรติ, โส กตจฺจวโร สฺสณาคิ “อุพฺภคํ กิร ตตฺถ อวาทํ กจฺญุ”ติ, ตตฺถ ฤๅษีโน สวณนฺทิโก กจฺญุทฺธาโร. (๕)

ฤๅษี อตฺถกถาโน จฺจวํ สรรพคุณ ปฏกมฺติ “ปจฺเจตฺตํ”ติ, โส พหิสํมคโต คํ จฺจวํ กาวเรติ, โส กตจฺจวโร “ปจฺเจตฺตํ ปจฺเจตฺตํ”ติ พหิทฺธา กจฺญุทฺธารํ วิตฺติวาทะ, ตตฺถ ฤๅษีโน สํมาทิฏฺฐนฺทิโก กจฺญุทฺธาโร. (๖)

ฤๅษี อตฺถกถาโน จฺจวํ สรรพคุณ ปฏกมฺติ “ปจฺเจตฺตํ”ติ, โส พหิสํมคโต

คัม จัวรรํ การเวติ, โส กตจัจจโร “ปะจุเจตฺตํ ปะจุเจตฺตํ”ติ, สมนุณฺดาติ กจินฺทชารํ,
คตฺตํ ภิกฺขุโน สห ภิกฺขุหิ กจินฺทชารโ. (๗)

ธมฺมาทายธตฺตกํ นิฏฺฐิตํ ทุติยํ.

๑๕๐. อาทายนนุก

[๓๑๓] ภิกฺขุ อตฺถกคจฺฉิโน วิปะกตจัจจโร อาทาย ปกฺกมฺติ, คตฺตํ พหิตฺตมคคตฺตํ
เอวํ โหติ “อิเธวิมํ จัวรรํ การเวตฺตํ, น ปะจุเจตฺตํ”ติ, โส คัม จัวรรํ การเวติ,
คตฺตํ ภิกฺขุโน นิฏฺฐานนฺติโก กจินฺทชารโ. (๑)

ภิกฺขุ อตฺถกคจฺฉิโน วิปะกตจัจจโร อาทาย ปกฺกมฺติ, คตฺตํ พหิตฺตมคคตฺตํ เอวํ
โหติ “เนวิมํ จัวรรํ การเวตฺตํ, น ปะจุเจตฺตํ”ติ, คตฺตํ ภิกฺขุโน สมนิฏฺฐานนฺติโก
กจินฺทชารโ. (๒)

ภิกฺขุ อตฺถกคจฺฉิโน วิปะกตจัจจโร อาทาย ปกฺกมฺติ, คตฺตํ พหิตฺตมคคตฺตํ เอวํ
โหติ “อิเธวิมํ จัวรรํ การเวตฺตํ, น ปะจุเจตฺตํ”ติ, โส คัม จัวรรํ การเวติ, คตฺตํ คัม
จัจจโร กยิรฺมานํ นตฺตํติ, คตฺตํ ภิกฺขุโน นานนฺติโก กจินฺทชารโ. (๓)

ภิกฺขุ อตฺถกคจฺฉิโน วิปะกตจัจจโร อาทาย ปกฺกมฺติ “ปะจุเจตฺตํ”ติ, โส พหิตฺตมคค
คัม จัวรรํ การเวติ, โส กตจัจจโร สุนฺดาติ “อุพฺพกํ กิร คตฺตํ อวฺวาเส กจินฺท”ติ,
คตฺตํ ภิกฺขุโน สมนนฺติโก กจินฺทชารโ. (๔)

ภิกฺขุ อตฺถกคจฺฉิโน วิปะกตจัจจโร อาทาย ปกฺกมฺติ “ปะจุเจตฺตํ”ติ, โส พหิตฺตมคค
คัม จัวรรํ การเวติ, โส กตจัจจโร “ปะจุเจตฺตํ ปะจุเจตฺตํ”ติ พหิทฺทชาร กจินฺทชารํ

วัดินาเมติ, คตฺถ ภิกฺขุโน ตํมาติภกนฺติโก กจฺินุทฺธาโร. (๕)

ภิกฺขุ อตฺถตคจฺิโน วิปฺปกตจฺิวํ อาทนาย ปกฺกมฺติ “ปจฺเจตฺถน”ติ, โส พหิ-
ตํมคโต ตํ จฺิวํ กาเรติ, โส กตจฺิวโร “ปจฺเจตฺถํ ปจฺเจตฺถน”ติ ตมฺภุณฺนาติ
กจฺินุทฺธารํ, คตฺถ ภิกฺขุโน ตห ภิกฺขุหิ กจฺินุทฺธาโร. (๖)

อาทนายฉกํ นิฏฺฐิตํ คตฺติยํ.

๑๘๑. สมหาทนายฉก

[๓๑๔] ภิกฺขุ อตฺถตคจฺิโน วิปฺปกตจฺิวํ สมหาทนาย ปกฺกมฺติ, คตฺถ พหิตํมคตฺถํ
เอวํ โหติ “อิเธวํ จฺิวํ กาเรตฺถํ, น ปจฺเจตฺถน”ติ, โส ตํ จฺิวํ กาเรติ,
คตฺถ ภิกฺขุโน นิฏฺฐานนฺติโก กจฺินุทฺธาโร. (๑)

ภิกฺขุ อตฺถตคจฺิโน วิปฺปกตจฺิวํ สมหาทนาย ปกฺกมฺติ, คตฺถ พหิตํมคตฺถํ เอวํ
โหติ “เนวํ จฺิวํ กาเรตฺถํ, น ปจฺเจตฺถน”ติ, คตฺถ ภิกฺขุโน ตมฺนิฏฺฐานนฺติโก
กจฺินุทฺธาโร. (๒)

ภิกฺขุ อตฺถตคจฺิโน วิปฺปกตจฺิวํ สมหาทนาย ปกฺกมฺติ, คตฺถ พหิตํมคตฺถํ เอวํ
โหติ “อิเธวํ จฺิวํ กาเรตฺถํ, น ปจฺเจตฺถน”ติ, โส ตํ จฺิวํ กาเรติ, คตฺถ
ตํ จฺิวํ กยิรฺมานํ นตฺถติ, คตฺถ ภิกฺขุโน นตฺถนฺติโก กจฺินุทฺธาโร. (๓)

ภิกฺขุ อตฺถตคจฺิโน วิปฺปกตจฺิวํ สมหาทนาย ปกฺกมฺติ “ปจฺเจตฺถน”ติ, โส
พหิตํมคโต ตํ จฺิวํ กาเรติ, โส กตจฺิวโร ตฺถนาติ “อุพฺพทํ กิร คตฺถมํ อาวาเส
กจฺินน”ติ คตฺถ ภิกฺขุโน ตวณนฺติโก กจฺินุทฺธาโร. (๔)

ภิกขุ อคฺคตกจีโน วิปฺปกตจฺจวํ ตมาทาย ปฏกมฺติ “ปจฺเจตฺตํ”ติ, โส พหิ-
 สฺสํคโต ตํ จฺจวํ ทาเรติ, โส กตจฺจวโร “ปจฺเจตฺตํ ปจฺเจตฺตํ”ติ พหิทฺธา
 กจินฺทธารํ วตฺตินาเมติ, ตสฺส ภิกขุโน ตมฺมาตฺติกนฺติโก กจินฺทธารโร. (๕)

ภิกขุ อคฺคตกจีโน วิปฺปกตจฺจวํ ตมาทาย ปฏกมฺติ “ปจฺเจตฺตํ”ติ, โส พหิ-
 สฺสํคโต ตํ จฺจวํ ทาเรติ, โส กตจฺจวโร “ปจฺเจตฺตํ ปจฺเจตฺตํ”ติ สมนฺนาทิตฺติ
 กจินฺทธารํ, ตสฺส ภิกขุโน สห ภิกขุหิ กจินฺทธารโร. (๖)

ตมาทายณฺทกํ นิฏฺฐิตํ จตฺตถ.

๑๕๒. อาทายปณฺณรสก

[๓๑๕] ภิกขุ อคฺคตกจีโน จฺจวํ อาทาย ปฏกมฺติ, ตสฺส พหิสฺสํคตสฺส เอว
 โหติ “อเนวํ จฺจวํ ทาเรตฺตํ, น ปจฺเจตฺตํ”ติ, โส ตํ จฺจวํ ทาเรติ, ตสฺส
 ภิกขุโน นิฏฺฐานนฺติโก กจินฺทธารโร. (๑)

ภิกขุ อคฺคตกจีโน จฺจวํ อาทาย ปฏกมฺติ, ตสฺส พหิสฺสํคตสฺส เอว โหติ
 “อเนวํ จฺจวํ ทาเรตฺตํ, น ปจฺเจตฺตํ”ติ, ตสฺส ภิกขุโน สมนฺนาทิตฺติ
 กจินฺทธารโร. (๒)

ภิกขุ อคฺคตกจีโน จฺจวํ อาทาย ปฏกมฺติ, ตสฺส พหิสฺสํคตสฺส เอว โหติ
 “อเนวํ จฺจวํ ทาเรตฺตํ, น ปจฺเจตฺตํ”ติ, โส ตํ จฺจวํ ทาเรติ, ตสฺส ตํ จฺจวํ
 กยิรมาณํ นตฺตติ, ตสฺส ภิกขุโน นาสนฺติโก กจินฺทธารโร. (๓)

ติภ.

ภิกขุ อตฺตกคจโน จัวรํ อาทนาย ปกฺกมตฺติ “น ปจฺเจตฺตํ”ติ, ตสฺส พหิสฺสํคตสฺส เอวํ โหติ “อิเธวํ จัวรํ กาวเรตฺตํ”ติ, โส ตํ จัวรํ กาวเรติ, ตสฺส ภิกขุโน นิฏฺฐานนติโก กจฺินุทฺธาโร. (๔)

ภิกขุ อตฺตกคจโน จัวรํ อาทนาย ปกฺกมตฺติ “น ปจฺเจตฺตํ”ติ, ตสฺส พหิสฺสํคตสฺส เอวํ โหติ “เนวํ จัวรํ กาวเรตฺตํ”ติ, ตสฺส ภิกขุโน ตํนิฏฺฐานนติโก กจฺินุทฺธาโร. (๕)

ภิกขุ อตฺตกคจโน จัวรํ อาทนาย ปกฺกมตฺติ “น ปจฺเจตฺตํ”ติ, ตสฺส พหิสฺสํคตสฺส เอวํ โหติ “อิเธวํ จัวรํ กาวเรตฺตํ”ติ, โส ตํ จัวรํ กาวเรติ, ตสฺส ตํ จัวรํ กยิรมาํ นตฺตติ, ตสฺส ภิกขุโน นาสํนติโก กจฺินุทฺธาโร. (๖)

ติภ.

ภิกขุ อตฺตกคจโน จัวรํ อาทนาย ปกฺกมตฺติ อนริฏฺฐจฺิเตน, เนวตฺตํ โหติ “ปจฺเจตฺตํ”ติ, น ปนตฺตํ โหติ “น ปจฺเจตฺตํ”ติ, ตสฺส พหิสฺสํคตสฺส เอวํ โหติ “อิเธวํ จัวรํ กาวเรตฺตํ, น ปจฺเจตฺตํ”ติ, โส ตํ จัวรํ กาวเรติ, ตสฺส ภิกขุโน นิฏฺฐานนติโก กจฺินุทฺธาโร. (๗)

ภิกขุ อตฺตกคจโน จัวรํ อาทนาย ปกฺกมตฺติ อนริฏฺฐจฺิเตน, เนวตฺตํ โหติ “ปจฺเจตฺตํ”ติ, น ปนตฺตํ โหติ “น ปจฺเจตฺตํ”ติ, ตสฺส พหิสฺสํคตสฺส เอวํ โหติ “เนวํ จัวรํ กาวเรตฺตํ, น ปจฺเจตฺตํ”ติ, ตสฺส ภิกขุโน ตํนิฏฺฐานนติโก กจฺินุทฺธาโร. (๘)

ภิกขุ อตฺตกคจโน จัวรํ อาทนาย ปกฺกมตฺติ อนริฏฺฐจฺิเตน, เนวตฺตํ โหติ “ปจฺเจตฺตํ”ติ, น ปนตฺตํ โหติ “น ปจฺเจตฺตํ”ติ, ตสฺส พหิสฺสํคตสฺส เอวํ โหติ “อิเธวํ จัวรํ กาวเรตฺตํ, น ปจฺเจตฺตํ”ติ, โส ตํ จัวรํ กาวเรติ, ตสฺส ตํ จัวรํ

กยิรมานํ นลฺลติ, ตลฺลํ ภิกฺขุโน นาลฺลนฺติโก กชินฺนุทฺธาโร. (๘)

ติก.

ภิกฺขุ อตฺตคกจฺฉิโน จีวรํ อาทาย ปกฺกมติ “ปจฺเจตฺถนํ”ติ, ตลฺลํ พหิธัมมคตลฺลํ
 เหวํ โหติ “อิเชวิมํ จีวรํ กาเรตฺถํ, น ปจฺเจตฺถนํ”ติ, โส ตํ จีวรํ กาเรติ,
 ตลฺลํ ภิกฺขุโน นิฏฺฐานนฺติโก กชินฺนุทฺธาโร. (๑๐)

ภิกฺขุ อตฺตคกจฺฉิโน จีวรํ อาทาย ปกฺกมติ “ปจฺเจตฺถนํ”ติ, ตลฺลํ พหิธัมมคตลฺลํ
 เหวํ โหติ “เนวิมํ จีวรํ กาเรตฺถํ, น ปจฺเจตฺถนํ”ติ, ตลฺลํ ภิกฺขุโน ตํนิฏฺฐา-
 นนฺติโก กชินฺนุทฺธาโร. (๑๑)

ภิกฺขุ อตฺตคกจฺฉิโน จีวรํ อาทาย ปกฺกมติ “ปจฺเจตฺถนํ”ติ, ตลฺลํ พหิธัมมคตลฺลํ
 เหวํ โหติ “อิเชวิมํ จีวรํ กาเรตฺถํ, น ปจฺเจตฺถนํ”ติ, โส ตํ จีวรํ กาเรติ,
 ตลฺลํ ตํ จีวรํ กยิรมานํ นลฺลติ, ตลฺลํ ภิกฺขุโน นาลฺลนฺติโก กชินฺนุทฺธาโร. (๑๒)

ภิกฺขุ อตฺตคกจฺฉิโน จีวรํ อาทาย ปกฺกมติ “ปจฺเจตฺถนํ”ติ, โส พหิธัมมคโต
 ตํ จีวรํ กาเรติ, โส กตจฺฉีโร ตฺถนาติ “อุพฺพกํ กิร ตลฺลํ อววาเต กชินฺนํ”ติ,
 ตลฺลํ ภิกฺขุโน ตวณนฺติโก กชินฺนุทฺธาโร. (๑๓)

ภิกฺขุ อตฺตคกจฺฉิโน จีวรํ อาทาย ปกฺกมติ “ปจฺเจตฺถนํ”ติ, โส พหิธัมมคโต ตํ
 จีวรํ กาเรติ, โส กตจฺฉีโร “ปจฺเจตฺถํ ปจฺเจตฺถนํ”ติ, พหิทฺธา กชินฺนุทฺธารํ วตฺตินาเมติ,
 ตลฺลํ ภิกฺขุโน ตีมาติกฺกนฺติโก กชินฺนุทฺธาโร. (๑๔)

ภิกฺขุ อตฺตคกจฺฉิโน จีวรํ อาทาย ปกฺกมติ “ปจฺเจตฺถนํ”ติ, โส พหิธัมมคโต
 ตํ จีวรํ กาเรติ, โส กตจฺฉีโร “ปจฺเจตฺถํ ปจฺเจตฺถนํ”ติ ตมฺภุณฺนาติ กชินฺนุทฺธารํ,
 ตลฺลํ ภิกฺขุโน สห ภิกฺขุหิ กชินฺนุทฺธาโร. (๑๕)

ฉก.

อาทายปณฺณวตฺถก.

๑๕๓. สมาทานปณณรสาทิ

[๓๑๖] ภิกขุ อตฺถกคจฺฉโน จีวรํ สฺมาทนาย ปกฺกมตฺติ ฯ เป ฯ (อาทนายวารตฺตํ
เอวํ วิตุถาเรตพฺพ.)

ภิกขุ อตฺถกคจฺฉโน วิปสฺสคจฺฉนํ อาทนาย ปกฺกมตฺติ, ตสฺส พหิสฺสคตฺส เอวํ
โหติ “อิเธวํ จีวรํ กาเรตฺตํ, น ปจฺเจตฺตํ”ติ, โส คํ จีวรํ กาเรติ, ตสฺส
ภิกขุโน นิฏฺฐานนฺติโก กจฺฉินฺทฺธาโร ฯ เป ฯ (สฺมาทนายวารตฺตํ เอวํ วิตุถาเรตพฺพ.)

๑๕๔. วิปัสสนากรรมฐาน

[๓๑๗] ภิกขุ อตฺถกคจฺฉโน วิปสฺสคจฺฉนํ สฺมาทนาย ปกฺกมตฺติ, ตสฺส พหิสฺสคตฺส
เอวํ โหติ “อิเธวํ จีวรํ กาเรตฺตํ, น ปจฺเจตฺตํ”ติ, โส คํ จีวรํ กาเรติ,
ตสฺส ภิกขุโน นิฏฺฐานนฺติโก กจฺฉินฺทฺธาโร. (๑)

ภิกขุ อตฺถกคจฺฉโน วิปสฺสคจฺฉนํ สฺมาทนาย ปกฺกมตฺติ, ตสฺส พหิสฺสคตฺส เอวํ
โหติ “อิเธวํ จีวรํ กาเรตฺตํ, น ปจฺเจตฺตํ”ติ, ตสฺส ภิกขุโน สนิฏฺฐานนฺติโก
กจฺฉินฺทฺธาโร. (๒)

ภิกขุ อตฺถกคจฺฉโน วิปสฺสคจฺฉนํ สฺมาทนาย ปกฺกมตฺติ, ตสฺส พหิสฺสคตฺส เอวํ
โหติ “อิเธวํ จีวรํ กาเรตฺตํ, น ปจฺเจตฺตํ”ติ, โส คํ จีวรํ กาเรติ, ตสฺส
คํ จีวรํ กยิรมาณํ นตฺถติ, ตสฺส ภิกขุโน นาสนฺติโก กจฺฉินฺทฺธาโร. (๓)

ติก.

ภิกขุ อตฺถกคจฺโณ วิปฺปกตจฺฉวํ สฺมาทาย ปฏกมฺติ “น ปจฺเจตฺตํ”ติ, ตตฺถ พหิสฺสํคตตฺถ เอวํ โหติ “อิเธวํ จฺฉวํ กาเรตฺตํ”ติ, โส ตํ จฺฉวํ กาเรติ, ตตฺถ ภิกขุโน นิฏฺฐานนฺติโก กจฺฉินฺทฺชาโร. (๔)

ภิกขุ อตฺถกคจฺโณ วิปฺปกตจฺฉวํ สฺมาทาย ปฏกมฺติ “น ปจฺเจตฺตํ”ติ, ตตฺถ พหิสฺสํคตตฺถ เอวํ โหติ “เนวํ จฺฉวํ กาเรตฺตํ”ติ, ตตฺถ ภิกขุโน สนนฺนิฏฺฐานนฺติโก กจฺฉินฺทฺชาโร. (๕)

ภิกขุ อตฺถกคจฺโณ วิปฺปกตจฺฉวํ สฺมาทาย ปฏกมฺติ “น ปจฺเจตฺตํ”ติ, ตตฺถ พหิสฺสํคตตฺถ เอวํ โหติ “อิเธวํ จฺฉวํ กาเรตฺตํ”ติ, โส ตํ จฺฉวํ กาเรติ, ตตฺถ ตํ จฺฉวํ กยิรฺมานํ นตฺถติ, ตตฺถ ภิกขุโน นาสนนฺติโก กจฺฉินฺทฺชาโร. (๖)

ติก.

ภิกขุ อตฺถกคจฺโณ วิปฺปกตจฺฉวํ สฺมาทาย ปฏกมฺติ อนริฏฺฐจฺเตน, เนวตฺถ โหติ “ปจฺเจตฺตํ”ติ, น ปนตฺถ โหติ “น ปจฺเจตฺตํ”ติ, ตตฺถ พหิสฺสํคตตฺถ เอวํ โหติ “อิเธวํ จฺฉวํ กาเรตฺตํ, น ปจฺเจตฺตํ”ติ, โส ตํ จฺฉวํ กาเรติ, ตตฺถ ภิกขุโน นิฏฺฐานนฺติโก กจฺฉินฺทฺชาโร. (๗)

ภิกขุ อตฺถกคจฺโณ วิปฺปกตจฺฉวํ สฺมาทาย ปฏกมฺติ อนริฏฺฐจฺเตน, เนวตฺถ โหติ “ปจฺเจตฺตํ”ติ, น ปนตฺถ โหติ “น ปจฺเจตฺตํ”ติ, ตตฺถ พหิสฺสํคตตฺถ เอวํ โหติ “เนวํ จฺฉวํ กาเรตฺตํ, น ปจฺเจตฺตํ”ติ, ตตฺถ ภิกขุโน สนนฺนิฏฺฐานนฺติโก กจฺฉินฺทฺชาโร. (๘)

ภิกขุ อตฺถกคจฺโณ วิปฺปกตจฺฉวํ สฺมาทาย ปฏกมฺติ อนริฏฺฐจฺเตน, เนวตฺถ โหติ “ปจฺเจตฺตํ”ติ, น ปนตฺถ โหติ “น ปจฺเจตฺตํ”ติ, ตตฺถ พหิสฺสํคตตฺถ เอวํ โหติ “อิเธวํ จฺฉวํ กาเรตฺตํ, น ปจฺเจตฺตํ”ติ, โส ตํ จฺฉวํ กาเรติ, ตตฺถ ตํ จฺฉวํ กยิรฺมานํ นตฺถติ, ตตฺถ ภิกขุโน นาสนนฺติโก กจฺฉินฺทฺชาโร. (๙)

ติก.

ภิกฺขุ อคฺคตคจฺฉิโน วิปฺปกคจฺฉวํ สฺมาทนาย ปกฺกมคฺติ “ปจฺเจตฺตํ”ติ, คตฺถํ พหิธัมมคคตฺถํ เอวํ โหติ “อิเธวิมํ จฺฉวํ กาวเรตฺถํ, น ปจฺเจตฺตํ”ติ, โสํ คํ จฺฉวํ กาวเรติ, คตฺถํ ภิกฺขุโน นิฏฺฐาณนฺติโก กจฺฉินฺทุทฺธาโร. (๑๐)

ภิกฺขุ อคฺคตคจฺฉิโน วิปฺปกคจฺฉวํ สฺมาทนาย ปกฺกมคฺติ “ปจฺเจตฺตํ”ติ, คตฺถํ พหิธัมมคคตฺถํ เอวํ โหติ “เนวิมํ จฺฉวํ กาวเรตฺถํ, น ปจฺเจตฺตํ”ติ, คตฺถํ ภิกฺขุโน ตํนิฏฺฐาณนฺติโก กจฺฉินฺทุทฺธาโร. (๑๑)

ภิกฺขุ อคฺคตคจฺฉิโน วิปฺปกคจฺฉวํ สฺมาทนาย ปกฺกมคฺติ “ปจฺเจตฺตํ”ติ, คตฺถํ พหิธัมมคคตฺถํ เอวํ โหติ “อิเธวิมํ จฺฉวํ กาวเรตฺถํ, น ปจฺเจตฺตํ”ติ, โสํ คํ จฺฉวํ กาวเรติ, คตฺถํ คํ จฺฉวํ กยิรมาณํ นตฺถติ, คตฺถํ ภิกฺขุโน นวตฺถนฺติโก กจฺฉินฺทุทฺธาโร. (๑๒)

ภิกฺขุ อคฺคตคจฺฉิโน วิปฺปกคจฺฉวํ สฺมาทนาย ปกฺกมคฺติ “ปจฺเจตฺตํ”ติ, โสํ พหิธัมมคคโต คํ จฺฉวํ กาวเรติ, โสํ กตจฺฉวโร ตฺถนาติ “อุพฺพกตํ กิร คตฺถมํ อววาเต กจฺฉิน”ติ, คตฺถํ ภิกฺขุโน ตวณฺติโก กจฺฉินฺทุทฺธาโร. (๑๓)

ภิกฺขุ อคฺคตคจฺฉิโน วิปฺปกคจฺฉวํ สฺมาทนาย ปกฺกมคฺติ “ปจฺเจตฺตํ”ติ, โสํ พหิธัมมคคโต คํ จฺฉวํ กาวเรติ, โสํ กตจฺฉวโร “ปจฺเจตฺตํ ปจฺเจตฺตํ”ติ พหิทุทฺธา กจฺฉินฺทุทฺธาวํ วิตฺตินาเมติ, คตฺถํ ภิกฺขุโน ตํมาติกฺกนฺติโก กจฺฉินฺทุทฺธาโร. (๑๔)

ภิกฺขุ อคฺคตคจฺฉิโน วิปฺปกคจฺฉวํ สฺมาทนาย ปกฺกมคฺติ “ปจฺเจตฺตํ”ติ, โสํ พหิธัมมคคโต คํ จฺฉวํ กาวเรติ, โสํ กตจฺฉวโร “ปจฺเจตฺตํ ปจฺเจตฺตํ”ติ สมฺภวฺนาติ กจฺฉินฺทุทฺธาวํ, คตฺถํ ภิกฺขุโน ตห ภิกฺขุหิ กจฺฉินฺทุทฺธาโร. (๑๕)

ฉกฺกํ.

สฺมาทนายปณฺณรตฺกํ.

อาทนายภาณวโร.

๑๕๕. อนาสาทอพสก

[๓๑๘] ภิกขุ อคฺคตคกจีโน จีวรธาย ปกฺกมติ, โส พหิสัมมคโต คัม จีวรธัม ปยิริปาสติ, อนาสาย ฌมฺติ, ธาสาย น ฌมฺติ, คตฺถํ เอวํ โหติ “อิเชวิมํ จีวรํ กาวเรตฺถํ, น ปจฺเจตฺถนํ”ติ, โส คัม จีวรํ กาวเรติ, คตฺถํ ภิกขุโน นิฏฺฐานนฺติโก กจินฺทฺธาโร. (๑)

ภิกขุ อคฺคตคกจีโน จีวรธาย ปกฺกมติ, โส พหิสัมมคโต คัม จีวรธัม ปยิริปาสติ, อนาสาย ฌมฺติ, ธาสาย น ฌมฺติ, คตฺถํ เอวํ โหติ “เนวิมํ จีวรํ กาวเรตฺถํ, น ปจฺเจตฺถนํ”ติ, คตฺถํ ภิกขุโน สนนฺนิฏฺฐานนฺติโก กจินฺทฺธาโร. (๒)

ภิกขุ อคฺคตคกจีโน จีวรธาย ปกฺกมติ, โส พหิสัมมคโต คัม จีวรธัม ปยิริปาสติ, อนาสาย ฌมฺติ, ธาสาย น ฌมฺติ, คตฺถํ เอวํ โหติ “อิเชวิมํ จีวรํ กาวเรตฺถํ, น ปจฺเจตฺถนํ”ติ, โส คัม จีวรํ กาวเรติ, คตฺถํ คัม จีวรํ กยิรฺมานํ นตฺถติ, คตฺถํ ภิกขุโน นาดนฺนฺติโก กจินฺทฺธาโร. (๓)

ภิกขุ อคฺคตคกจีโน จีวรธาย ปกฺกมติ, คตฺถํ พหิสัมมคตฺถํ เอวํ โหติ “อิเชวิมํ จีวรธัม ปยิริปาสิตฺถํ, น ปจฺเจตฺถนํ”ติ, โส คัม จีวรธัม ปยิริปาสติ, คตฺถํ ธา จีวรธมฺ อปฺปจฺฉิขฺขติ, คตฺถํ ภิกขุโน ธาสาวจฺฉเนติโก กจินฺทฺธาโร. (๔)

ภิกขุ อคฺคตคกจีโน จีวรธาย ปกฺกมติ “น ปจฺเจตฺถนํ”ติ, โส พหิสัมมคโต คัม จีวรธัม ปยิริปาสติ, อนาสาย ฌมฺติ, ธาสาย น ฌมฺติ, คตฺถํ เอวํ โหติ “อิเชวิมํ จีวรํ กาวเรตฺถนํ”ติ, โส คัม จีวรํ กาวเรติ, คตฺถํ ภิกขุโน นิฏฺฐานนฺติโก กจินฺทฺธาโร. (๕)

ภิกขุ อคฺคตคกจีโน จีวรธาย ปกฺกมติ “น ปจฺเจตฺถนํ”ติ, โส พหิสัมมคโต คัม

จั่วว่า ปิยรูปาสติ, อนาคตาย ตภติ, อนาคตาย น ตภติ, ศตัส เอว โหติ “เนวิม จักรว กาเรตฺตํ”ติ, ศตัส ภิกฺขุโน ตฺนนิฏฺฐาณนฺติโก กจฺจิทฺถาโร. (๖)

ภิกฺขุ อตฺถคกจฺจโน จักรวตฺถาย ปกฺกมฺติ “น ปจฺเจตฺตํ”ติ, โส พหิตฺตมคฺโค ตํ จักรว ปิยรูปาสติ, อนาคตาย ตภติ, อนาคตาย น ตภติ, ศตัส เอว โหติ “อิเชวิม จักรว กาเรตฺตํ”ติ, โส ตํ จักรว กาเรติ, ศตัส ตํ จักรว กยฺรมาณํ นตฺตติ, ศตัส ภิกฺขุโน นาสฺนนฺติโก กจฺจิทฺถาโร. (๗)

ภิกฺขุ อตฺถคกจฺจโน จักรวตฺถาย ปกฺกมฺติ “น ปจฺเจตฺตํ”ติ, ศตัส พหิตฺตมคฺคตฺต เอว โหติ “อิเชวิม จักรว ปิยรูปาสติ”ติ, โส ตํ จักรว ปิยรูปาสติ, ศตัส ตํ จักรวตฺถา อปฺปจฺฉิขฺติ, ศตัส ภิกฺขุโน อนาคตายตฺถนฺติโก กจฺจิทฺถาโร. (๘)

ภิกฺขุ อตฺถคกจฺจโน จักรวตฺถาย ปกฺกมฺติ อนนฺธิจฺจเตน, เนวตฺตํ โหติ “ปจฺเจตฺตํ”ติ, น ปนตฺตํ โหติ “น ปจฺเจตฺตํ”ติ, โส พหิตฺตมคฺโค ตํ จักรว ปิยรูปาสติ, อนาคตาย ตภติ, อนาคตาย น ตภติ, ศตัส เอว โหติ “อิเชวิม จักรว กาเรตฺตํ, น ปจฺเจตฺตํ”ติ, โส ตํ จักรว กาเรติ, ศตัส ภิกฺขุโน นิฏฺฐาณนฺติโก กจฺจิทฺถาโร. (๙)

ภิกฺขุ อตฺถคกจฺจโน จักรวตฺถาย ปกฺกมฺติ อนนฺธิจฺจเตน, เนวตฺตํ โหติ “ปจฺเจตฺตํ”ติ, น ปนตฺตํ โหติ “น ปจฺเจตฺตํ”ติ, โส พหิตฺตมคฺโค ตํ จักรว ปิยรูปาสติ, อนาคตาย ตภติ, อนาคตาย น ตภติ, ศตัส เอว โหติ “เนวิม จักรว กาเรตฺตํ, น ปจฺเจตฺตํ”ติ, ศตัส ภิกฺขุโน ตฺนนิฏฺฐาณนฺติโก กจฺจิทฺถาโร. (๑๐)

ภิกฺขุ อตฺถคกจฺจโน จักรวตฺถาย ปกฺกมฺติ อนนฺธิจฺจเตน, เนวตฺตํ โหติ “ปจฺเจตฺตํ”ติ, น ปนตฺตํ โหติ “น ปจฺเจตฺตํ”ติ, โส พหิตฺตมคฺโค ตํ จักรว ปิยรูปาสติ, อนาคตาย ตภติ, อนาคตาย น ตภติ, ศตัส เอว โหติ “อิเชวิม จักรว กาเรตฺตํ, น ปจฺเจตฺตํ”ติ, โส ตํ จักรว กาเรติ, ศตัส ตํ จักรว กยฺรมาณํ นตฺตติ, ศตัส ภิกฺขุโน นาสฺนนฺติโก กจฺจิทฺถาโร. (๑๑)

ภิกขุ อคฺคตกจีโน จีวรสาธาย ปกฺกมตฺติ อนนฺทิจฺเจตน, เนวสุตฺตํ โหติ “ปจฺเจตฺตํ”ติ, น ปนฺตฺตํ โหติ “น ปจฺเจตฺตํ”ติ, ตสฺสํ พหิสฺสํคตสฺสํ เอวํ โหติ “อิเธวํ จีวรํ ปยฺยวปาสฺสํ, น ปจฺเจตฺตํ”ติ, โส ตํ จีวรํ ปยฺยวปาสฺสํ, ตสฺสํ ตา จีวรสา ธุปจฺฉินฺนํ, ตสฺสํ ภิกขุโน อาสาวจฺเจตฺติโก กจินฺทฺชาโร. (๑๒)

อนาสาโทพสํ^๑ นิฏฺฐิตํ.

๑๕๖. อาสาโทพสก

[๓๑๕] ภิกขุ อคฺคตกจีโน จีวรสาธาย ปกฺกมตฺติ “ปจฺเจตฺตํ”ติ, โส พหิสฺสํคโต ตํ จีวรํ ปยฺยวปาสฺสํ, อาสาธาย ตมตฺติ, อนาสาธาย น ตมตฺติ, ตสฺสํ เอวํ โหติ “อิเธวํ จีวรํ กาเรตฺตํ, น ปจฺเจตฺตํ”ติ, โส ตํ จีวรํ กาเรตฺติ, ตสฺสํ ภิกขุโน นิฏฺฐานนฺตฺติโก กจินฺทฺชาโร. (๑)

ภิกขุ อคฺคตกจีโน จีวรสาธาย ปกฺกมตฺติ “ปจฺเจตฺตํ”ติ, โส พหิสฺสํคโต ตํ จีวรํ ปยฺยวปาสฺสํ, อาสาธาย ตมตฺติ, อนาสาธาย น ตมตฺติ, ตสฺสํ เอวํ โหติ “อิเธวํ จีวรํ กาเรตฺตํ, น ปจฺเจตฺตํ”ติ, ตสฺสํ ภิกขุโน ตณฺนิฏฺฐานนฺตฺติโก กจินฺทฺชาโร. (๒)

ภิกขุ อคฺคตกจีโน จีวรสาธาย ปกฺกมตฺติ “ปจฺเจตฺตํ”ติ, โส พหิสฺสํคโต ตํ จีวรํ ปยฺยวปาสฺสํ, อาสาธาย ตมตฺติ, อนาสาธาย น ตมตฺติ, ตสฺสํ เอวํ โหติ “อิเธวํ จีวรํ กาเรตฺตํ, น ปจฺเจตฺตํ”ติ, โส ตํ จีวรํ กาเรตฺติ, ตสฺสํ ตํ จีวรํ กยิรมานํ นตฺตํ, ตสฺสํ ภิกขุโน นานนฺตฺติโก กจินฺทฺชาโร. (๓)

๑ ตี. อนาสาทฺวาพสํ

ภิกษุ อคฺคตกจีโน จีวรธาย ปกฺกมฺติ “ปะจุเจตฺถนฺ”ติ, คตฺถํ พหิตฺมคคตฺถํ
 เอวํ โหติ “อิเชวิมํ จีวรธํ ปยิริปาสิตฺถนฺ”ติ, โส คํ จีวรธํ
 ปยิริปาสติ, คตฺถํ ธา จีวรธํ อุปฺปจฺฉิขฺติ, คตฺถํ ภิกฺขุโน อาสาวญฺเฑโก
 กจฺินุทฺธาโร. (๔)

ภิกษุ อคฺคตกจีโน จีวรธาย ปกฺกมฺติ “ปะจุเจตฺถนฺ”ติ, โส พหิตฺมคโค ตฺถนาติ
 “อุพฺภคํ กิร คตฺถมํ อาวาเส กจฺินนฺ”ติ, คตฺถํ เอวํ โหติ “ยโต คตฺถมํ อาวาเส
 อุพฺภคํ กจฺินนํ, อิเชวิมํ จีวรธํ ปยิริปาสิตฺถนฺ”ติ, โส คํ จีวรธํ ปยิริปาสติ,
 อาธาย ฌภาติ, อนาธาย น ฌภาติ, คตฺถํ เอวํ โหติ “อิเชวิมํ จีวรํ กาเรตฺถํ,
 น ปะจุเจตฺถนฺ”ติ, โส คํ จีวรํ กาเรติ, คตฺถํ ภิกฺขุโน นิฏฺฐาณนฺติโก กจฺินุทฺธาโร. (๕)

ภิกษุ อคฺคตกจีโน จีวรธาย ปกฺกมฺติ “ปะจุเจตฺถนฺ”ติ, โส พหิตฺมคโค ตฺถนาติ
 “อุพฺภคํ กิร คตฺถมํ อาวาเส กจฺินนฺ”ติ, คตฺถํ เอวํ โหติ “ยโต คตฺถมํ อาวาเส
 อุพฺภคํ กจฺินนํ, อิเชวิมํ จีวรธํ ปยิริปาสิตฺถนฺ”ติ, โส คํ จีวรธํ ปยิริปาสติ,
 อาธาย ฌภาติ, อนาธาย น ฌภาติ, คตฺถํ เอวํ โหติ “เนวิมํ จีวรํ กาเรตฺถํ,
 น ปะจุเจตฺถนฺ”ติ, คตฺถํ ภิกฺขุโน สณฺนิฏฺฐาณนฺติโก กจฺินุทฺธาโร. (๖)

ภิกษุ อคฺคตกจีโน จีวรธาย ปกฺกมฺติ “ปะจุเจตฺถนฺ”ติ, โส พหิตฺมคโค ตฺถนาติ
 “อุพฺภคํ กิร คตฺถมํ อาวาเส กจฺินนฺ”ติ, คตฺถํ เอวํ โหติ “ยโต คตฺถมํ อาวาเส
 อุพฺภคํ กจฺินนํ, อิเชวิมํ จีวรธํ ปยิริปาสิตฺถนฺ”ติ, โส คํ จีวรธํ ปยิริปาสติ,
 อาธาย ฌภาติ, อนาธาย น ฌภาติ, คตฺถํ เอวํ โหติ “อิเชวิมํ จีวรํ กาเรตฺถํ,
 น ปะจุเจตฺถนฺ”ติ, โส คํ จีวรํ กาเรติ, คตฺถํ คํ จีวรํ กยิรฺมานํ นตฺถติ, คตฺถํ
 ภิกฺขุโน นาธนฺติโก กจฺินุทฺธาโร. (๗)

ภิกษุ อคฺคตกจีโน จีวรธาย ปกฺกมฺติ “ปะจุเจตฺถนฺ”ติ, โส พหิตฺมคโค ตฺถนาติ
 “อุพฺภคํ กิร คตฺถมํ อาวาเส กจฺินนฺ”ติ, คตฺถํ เอวํ โหติ “ยโต คตฺถมํ อาวาเส
 อุพฺภคํ กจฺินนํ, อิเชวิมํ จีวรธํ ปยิริปาสิตฺถนฺ, น ปะจุเจตฺถนฺ”ติ, โส คํ จีวรธํ

ปยุรปาสติ, คตฺถ์ ตา จัวรราสา อฺปจฺฉิขฺชติ, คตฺถ์ ภิกฺขุโน อาสาวจฺเจติโก
กจันนุทฺธาโร. (๘)

ภิกฺขุ อคฺคตกจันโน จัวรราสา ปกฺกมติ “ปจฺเจตฺถนฺ”ติ, โส พหิสัมมคโต คํ
จัวรราสํ ปยุรปาสติ, อาสาเย ตภติ, อนาสาเย น ตภติ, โส คํ จัวรํ การติ,
โส กตจัวโร สฺสณาคิ “อฺพฺภคํ ภิร คตฺถ์มิ อาวาเส กจันนุ”ติ, คตฺถ์ ภิกฺขุโน
สวณนฺตโก กจันนุทฺธาโร. (๙)

ภิกฺขุ อคฺคตกจันโน จัวรราสา ปกฺกมติ “ปจฺเจตฺถนฺ”ติ, คตฺถ์ พหิสัมมคตฺถ์
เอวํ โหติ “อิเธวิมํ จัวรราสํ ปยุรปาสิตฺถํ, น ปจฺเจตฺถนฺ”ติ, โส คํ จัวรราสํ
ปยุรปาสติ, คตฺถ์ ตา จัวรราสา อฺปจฺฉิขฺชติ, คตฺถ์ ภิกฺขุโน อาสาวจฺเจติโก
กจันนุทฺธาโร. (๑๐)

ภิกฺขุ อคฺคตกจันโน จัวรราสา ปกฺกมติ “ปจฺเจตฺถนฺ”ติ, โส พหิสัมมคโต คํ
จัวรราสํ ปยุรปาสติ, อาสาเย ตภติ, อนาสาเย น ตภติ, โส คํ จัวรํ การติ,
โส กตจัวโร “ปจฺเจตฺถํ ปจฺเจตฺถนฺ”ติ, พหิทฺธา กจันนุทฺธารํ วตฺตินามติ, คตฺถ์
ภิกฺขุโน สํมาติภฺกนฺตโก กจันนุทฺธาโร. (๑๑)

ภิกฺขุ อคฺคตกจันโน จัวรราสา ปกฺกมติ “ปจฺเจตฺถนฺ”ติ, โส พหิสัมมคโต คํ
จัวรราสํ ปยุรปาสติ, อาสาเย ตภติ, อนาสาเย น ตภติ, โส คํ จัวรํ การติ,
โส กตจัวโร “ปจฺเจตฺถํ ปจฺเจตฺถนฺ”ติ สมฺภุณฺนาติ กจันนุทฺธารํ, คตฺถ์ ภิกฺขุโน สห
ภิกฺขุหิ กจันนุทฺธาโร. (๑๒)

อาสาโทพฺสํกํ นิฏฺฐิจิ.

๑๕๖. กรณียโทพสก

[๓๒๐] ภิกขุ อตฺถกคจีโน เกณจิเทว กรณียเณน ปกฺกมฺติ, ตสฺส พหิสฺสํคตสฺส จีวรํสา อูปฺปชฺชติ, โส ตํ จีวรํ ปยฺรฺปาตฺติ, อนาถาย ฌมฺติ, อาถาย น ฌมฺติ, ตสฺส เอวํ โหติ “อิเธวํ จีวรํ กาเรตฺถ, น ปจฺเจตฺถ”ติ, โส ตํ จีวรํ กาเรติ, ตสฺส ภิกขุโน นิฏฺฐานนฺติโก กจฺินฺทฺชาโร. (๑)

ภิกขุ อตฺถกคจีโน เกณจิเทว กรณียเณน ปกฺกมฺติ, ตสฺส พหิสฺสํคตสฺส จีวรํสา อูปฺปชฺชติ, โส ตํ จีวรํ ปยฺรฺปาตฺติ, อนาถาย ฌมฺติ, อาถาย น ฌมฺติ, ตสฺส เอวํ โหติ “เนวํ จีวรํ กาเรตฺถ, น ปจฺเจตฺถ”ติ, ตสฺส ภิกขุโน ฌนฺนิฏฺฐานนฺติโก กจฺินฺทฺชาโร. (๒)

ภิกขุ อตฺถกคจีโน เกณจิเทว กรณียเณน ปกฺกมฺติ, ตสฺส พหิสฺสํคตสฺส จีวรํสา อูปฺปชฺชติ, โส ตํ จีวรํ ปยฺรฺปาตฺติ, อนาถาย ฌมฺติ, อาถาย น ฌมฺติ, ตสฺส เอวํ โหติ “อิเธวํ จีวรํ กาเรตฺถ, น ปจฺเจตฺถ”ติ, โส ตํ จีวรํ กาเรติ, ตสฺส ตํ จีวรํ กยฺรฺมานํ นตฺถติ, ตสฺส ภิกขุโน นานนฺติโก กจฺินฺทฺชาโร. (๓)

ภิกขุ อตฺถกคจีโน เกณจิเทว กรณียเณน ปกฺกมฺติ, ตสฺส พหิสฺสํคตสฺส จีวรํสา อูปฺปชฺชติ, ตสฺส เอวํ โหติ “อิเธวํ จีวรํ ปยฺรฺปาตฺติ, น ปจฺเจตฺถ”ติ, โส ตํ จีวรํ ปยฺรฺปาตฺติ, ตสฺส ตํ จีวรํสา อูปฺปชฺชติ, ตสฺส ภิกขุโน อาถาวจฺเณติโก กจฺินฺทฺชาโร. (๔)

ภิกขุ อตฺถกคจีโน เกณจิเทว กรณียเณน ปกฺกมฺติ “น ปจฺเจตฺถ”ติ, ตสฺส พหิสฺสํคตสฺส จีวรํสา อูปฺปชฺชติ, โส ตํ จีวรํ ปยฺรฺปาตฺติ, อนาถาย ฌมฺติ, อาถาย น ฌมฺติ, ตสฺส เอวํ โหติ “อิเธวํ จีวรํ กาเรตฺถ, น ปจฺเจตฺถ”ติ, โส ตํ จีวรํ กาเรติ, ตสฺส ภิกขุโน นิฏฺฐานนฺติโก กจฺินฺทฺชาโร. (๕)

ภิกขุ อคฺคตกจฺจโน เกณจฺเทว กรณฺเยน ปกฺกมตฺติ “น ปจฺเจตฺตํ”ติ, ตสฺส พหิตฺตมคฺคตสฺส จีวรราธํ อุปฺปชฺชติ, โส ตํ จีวรํ ปยฺรฺปาตฺติ, อนาธาย ตภฺติ, อาธาย น ตภฺติ, ตสฺส เอวํ โหติ “เนวํ จีวรํ กาเรตฺตํ”ติ, ตสฺส ภิกขุโน ตณฺนิฏฺฐานนฺติโก กจฺจินฺทฺธาโร. (๖)

ภิกขุ อคฺคตกจฺจโน เกณจฺเทว กรณฺเยน ปกฺกมตฺติ “น ปจฺเจตฺตํ”ติ, ตสฺส พหิตฺตมคฺคตสฺส จีวรราธํ อุปฺปชฺชติ, โส ตํ จีวรํ ปยฺรฺปาตฺติ, อนาธาย ตภฺติ, อาธาย น ตภฺติ, ตสฺส เอวํ โหติ “อิเชวํ จีวรํ กาเรตฺตํ”ติ, โส ตํ จีวรํ กาเรติ, ตสฺส ตํ จีวรํ กยฺรฺมานํ นลฺลตฺติ, ตสฺส ภิกขุโน นาดนฺนฺติโก กจฺจินฺทฺธาโร. (๗)

ภิกขุ อคฺคตกจฺจโน เกณจฺเทว กรณฺเยน ปกฺกมตฺติ “น ปจฺเจตฺตํ”ติ, ตสฺส พหิตฺตมคฺคตสฺส จีวรราธํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส เอวํ โหติ “อิเชวํ จีวรํ ปยฺรฺปา-
ตฺตํ”ติ, โส ตํ จีวรํ ปยฺรฺปาตฺติ, ตสฺส ธา จีวรราธํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ภิกขุโน อาธาวจฺเจติโก กจฺจินฺทฺธาโร. (๘)

ภิกขุ อคฺคตกจฺจโน เกณจฺเทว กรณฺเยน ปกฺกมตฺติ อนนฺธิจฺเจเตน, เนวตฺตํ โหติ “ปจฺเจตฺตํ”ติ, น ปนตฺตํ โหติ “น ปจฺเจตฺตํ”ติ, ตสฺส พหิตฺตมคฺคตสฺส จีวรราธํ อุปฺปชฺชติ, โส ตํ จีวรํ ปยฺรฺปาตฺติ, อนาธาย ตภฺติ, อาธาย น ตภฺติ, ตสฺส เอวํ โหติ “อิเชวํ จีวรํ กาเรตฺตํ, น ปจฺเจตฺตํ”ติ, โส ตํ จีวรํ กาเรติ, ตสฺส ภิกขุโน นิฏฺฐานนฺติโก กจฺจินฺทฺธาโร. (๙)

ภิกขุ อคฺคตกจฺจโน เกณจฺเทว กรณฺเยน ปกฺกมตฺติ อนนฺธิจฺเจเตน, เนวตฺตํ โหติ “ปจฺเจตฺตํ”ติ, น ปนตฺตํ โหติ “น ปจฺเจตฺตํ”ติ, ตสฺส พหิตฺตมคฺคตสฺส จีวรราธํ อุปฺปชฺชติ, โส ตํ จีวรํ ปยฺรฺปาตฺติ, อนาธาย ตภฺติ, อาธาย น ตภฺติ, ตสฺส เอวํ โหติ “เนวํ จีวรํ กาเรตฺตํ, น ปจฺเจตฺตํ”ติ, ตสฺส ภิกขุโน ตณฺนิฏฺฐานนฺติโก กจฺจินฺทฺธาโร. (๑๐)

ពិភ្ច ខតុតកទីនៃ ពេនទីពេ ករណីយេន បកុមតិ ឈនិឡទីតេន, វេនត្ត ហៃតិ “បុរេត្តន្ត” តិ, ម បនត្ត ហៃតិ “ម បុរេត្តន្ត” តិ, គត្ត វេនត្ត បុរេត្តន្ត ទីវរាត្ន ឧបបត្តតិ, តៃ គំ ទីវរាត្ន បុរេត្តន្ត, ឈាត្ន ធម្មតិ, ឈាត្ន ម ធម្មតិ, គត្ត ខេវ ហៃតិ “ឱវេនិ ទីវរ កាវេត្ត, ម បុរេត្តន្ត” តិ, តៃ គំ ទីវរ កាវេតិ, គត្ត គំ ទីវរ កិរមាណ មត្តតិ, គត្ត ពិភ្ចនៃ វាត្តន្តតិកៃ កទីនុត្តារិ. (១១)

ពិភ្ច ខតុតកទីនៃ ពេនទីពេ ករណីយេន បកុមតិ ឈនិឡទីតេន, វេនត្ត ហៃតិ “បុរេត្តន្ត” តិ, ម បនត្ត ហៃតិ “ម បុរេត្តន្ត” តិ, គត្ត វេនត្ត បុរេត្តន្ត ទីវរាត្ន ឧបបត្តតិ, គត្ត ខេវ ហៃតិ “ឱវេនិ ទីវរាត្ន បុរេត្តន្ត, ម បុរេត្តន្ត” តិ, តៃ គំ ទីវរាត្ន បុរេត្តន្ត, គត្ត តា ទីវរាត្ន ឧបបត្តតិ, គត្ត ពិភ្ចនៃ ឈាត្ន ឧបបត្តតិ កទីនុត្តារិ. (១២)

ករណីយេន ពិភ្ចនៃ.

១៨៩. ավայաննոց

[៣២១] ពិភ្ច ខតុតកទីនៃ វេនត្តតិកៃ បកុមតិ ទីវរាត្ន ឧបបត្តតិ, គត្ត វេនត្ត បុរេត្តន្ត “កំ គុំ ឈាត្ន វេនត្តតិកៃ, គត្ត ម គត្ត ទីវរាត្ន” តិ. តៃ ខេវ វេនតិ “ឧបបត្ត ឈាត្ន វេនត្តតិកៃ, គត្ត ម មេ ទីវរាត្ន” តិ. គត្ត ខេវ វេនតិ “គត្ត គុំ គុំ ឈាត្ន, មមេ ឱវ គុំ ករណីយេន” តិ. តៃ គំ ឈាត្ន គត្ត ពិភ្ច បុរេត្តន្ត “កំ មេ ឈាត្ន ទីវរាត្ន” តិ. គត្ត ខេវ វេនតិ “ឱវ ឈាត្ន ទីវរាត្ន, កំ គត្តតិ” តិ. តៃ ខេវ វេនតិ “ឧបបត្ត ឈាត្ន គត្តតិ, គត្ត មេ ពិភ្ច គុំ ករណីយេន” តិ.

១. ឧបបត្តតិ, ឱ. ឧបបត្តតិ

២. គ. ម. ឧបបត្តតិ

เต เอวํ วทนฺติ “อถํ อากุโส, มา อคมาตี, มยฺหเต อิท จัรวํ กริธํสามา”ติ.
ตถสฺส เอวํ โหติ “อิเธวิมํ จัรวํ กาเรธํ, น ปจฺเจตฺถน”ติ, โส ตํ จัรวํ กาเรติ,
ตถสฺส ภิกฺขุโน นิฏฺฐานนฺติโก กจีนฺทุชาโร. (๑)

ภิกฺขุ อคฺคตกจีโน ทิสฺงคฺมิโก ปกฺกมฺติ ฯ เป ฯ “เนวิมํ จัรวํ กาเรธํ,
น ปจฺเจตฺถน”ติ, ตถสฺส ภิกฺขุโน สนนฺนิฏฺฐานนฺติโก กจีนฺทุชาโร. (๒)

ภิกฺขุ อคฺคตกจีโน ทิสฺงคฺมิโก ปกฺกมฺติ ฯ เป ฯ “อิเธวิมํ จัรวํ กาเรธํ,
น ปจฺเจตฺถน”ติ, โส ตํ จัรวํ กาเรติ, ตถสฺส ตํ จัรวํ กยิรฺมานํ นธฺสฺสติ, ตถสฺส
ภิกฺขุโน นาสฺนนฺติโก กจีนฺทุชาโร. (๓)

[๓๒๒] ภิกฺขุ อคฺคตกจีโน ทิสฺงคฺมิโก ปกฺกมฺติ จัรวปฺฏิวํโส อปฺวิทายมาโน,
ตเมนํ ทิสฺงคํ ภิกฺขุ ปุจฺฉนฺติ “กหํ คุวํ อากุโส วธฺธํวฺคุโธ, กตฺถ จ เต
จัรวปฺฏิวํโส”ติ. โส เอวํ วเทติ “อมุกํมํ อากาเส วธฺธํวฺคุโธมฺหิ, ตตฺถ จ
เม จัรวปฺฏิวํโส”ติ. เต เอวํ วทนฺติ “คจฺฉนฺตํ ตํ จัรวํ อาหาร, มยฺหเต อิท
จัรวํ กริธํสามา”ติ. โส ตํ อากาธํ คนฺควา ภิกฺขุ ปุจฺฉนฺติ “กหํ เม อากุโส
จัรวปฺฏิวํโส”ติ. เต เอวํ วทนฺติ “อยฺหเต อากุโส จัรวปฺฏิวํโส”ติ. โส ตํ จัรวํ
อาทาย ตํ อากาธํ คจฺฉนฺติ, ตเมนํ อนุตฺรามคฺเค ภิกฺขุ ปุจฺฉนฺติ “อากุโส กหํ
คมิธฺสฺส”ติ. โส เอวํ วเทติ “อมุกํ นาม อากาธํ คมิธํสามิ, ตตฺถ เม ภิกฺขุ
จัรวํ กริธํสฺส”ติ. เต เอวํ วทนฺติ “อถํ อากุโส มา อคมาตี, มยฺหเต อิท
จัรวํ กริธํสามา”ติ. ตถสฺส เอวํ โหติ “อิเธวิมํ จัรวํ กาเรธํ, น ปจฺเจตฺถน”ติ.
โส ตํ จัรวํ กาเรติ, ตถสฺส ภิกฺขุโน นิฏฺฐานนฺติโก กจีนฺทุชาโร. (๔)

ภิกฺขุ อคฺคตกจีโน ทิสฺงคฺมิโก ปกฺกมฺติ จัรวปฺฏิวํโส อปฺวิทายมาโน, ตเมนํ
ทิสฺงคํ ภิกฺขุ ปุจฺฉนฺติ “กหํ คุวํ อากุโส วธฺธํวฺคุโธ, กตฺถ จ เต จัรวปฺฏิวํโส”ติ.
โส เอวํ วเทติ “อมุกํมํ อากาเส วธฺธํวฺคุโธมฺหิ, ตตฺถ จ เม จัรวปฺฏิวํโส”ติ.
เต เอวํ วทนฺติ “คจฺฉนฺตํ ตํ จัรวํ อาหาร, มยฺหเต อิท จัรวํ กริธํสามา”ติ. โส

คัม อาวาล์ คนควา ภิภุช ปุณฺณติ “กหํ เม อาวุโส จัรวปฏิวโส”ติ. เต เอวํ
 วเทหติ “อยนฺเต อาวุโส จัรวปฏิวโส”ติ. โส คัม จัรวํ อาทาย คัม อาวาล์
 คจฺฉติ, ตเมนํ อนฺตรามคฺเค ภิภุช ปุณฺณติ “อาวุโส กหํ คมิสฺสํ”ติ. โส เอวํ
 วเทหติ “อมุํ นาม อาวาล์ คมิสฺสํ, ตตฺถ เม ภิภุช จัรวํ กริสฺสํ”ติ. เต
 เอวํ วเทหติ “อถํ อาวุโส มา อคมาสี, มยฺหเต อธิ จัรวํ กริสฺสํ”ติ. ตสฺส
 เอวํ โหติ “เนวิมิ จัรวํ กาเรสฺส, น ปจฺเจสฺส”ติ, ภิภุชโน ฐนฺนิฏฺฐานนฺติโก
 กจฺฉินฺทุทฺธาโร. (๕)

ภิภุช อตฺถตฺถกจฺฉิโน ทิสฺงคฺมิโก ปกฺกมฺติ จัรวปฏิวโส อปวิธายมาโน, ตเมนํ
 ทิสฺงคคํ ภิภุช ปุณฺณติ “กหํ ควํ อาวุโส วสฺสํวฺตุโธ, กตฺถ จ เต จัรวปฏิ-
 วโส”ติ. โส เอวํ วเทหติ “อมุํสฺมึ อาวาเส วสฺสํวฺตุโธมฺหิ, ตตฺถ จ เม
 จัรวปฏิวโส”ติ. เต เอวํ วเทหติ “คจฺฉาธุโส คัม จัรวํ อาทร, มยฺหเต อธิ จัรวํ
 กริสฺสํ”ติ. โส คัม อาวาล์ คนควา ภิภุช ปุณฺณติ “กหํ เม อาวุโส จัรวปฏิ-
 วโส”ติ. เต เอวํ วเทหติ “อยนฺเต อาวุโส จัรวปฏิวโส”ติ. โส คัม จัรวํ อาทาย
 คัม อาวาล์ คจฺฉติ, ตเมนํ อนฺตรามคฺเค ภิภุช ปุณฺณติ “อาวุโส กหํ คมิสฺสํ”ติ.
 โส เอวํ วเทหติ “อมุํ นาม อาวาล์ คมิสฺสํ, ตตฺถ เม ภิภุช จัรวํ
 กริสฺสํ”ติ. เต เอวํ วเทหติ “อถํ อาวุโส มา อคมาสี, มยฺหเต อธิ จัรวํ
 กริสฺสํ”ติ. ตสฺส เอวํ โหติ “อิเววิมิ จัรวํ กาเรสฺส, น ปจฺเจสฺส”ติ. โส
 คัม จัรวํ กาเรติ, ตสฺส คัม จัรวํ กยฺรมาณํ นสฺสติ, ตสฺส ภิภุชโน นาสฺนนฺติโก
 กจฺฉินฺทุทฺธาโร. (๖)

[๓๒๓] ภิภุช อตฺถตฺถกจฺฉิโน ทิสฺงคฺมิโก ปกฺกมฺติ จัรวปฏิวโส อปวิธายมาโน,
 ตเมนํ ทิสฺงคคํ ภิภุช ปุณฺณติ “กหํ ควํ อาวุโส วสฺสํวฺตุโธ, กตฺถ จ เต
 จัรวปฏิวโส”ติ. โส เอวํ วเทหติ “อมุํสฺมึ อาวาเส วสฺสํวฺตุโธมฺหิ, ตตฺถ จ
 เม จัรวปฏิวโส”ติ. เต เอวํ วเทหติ “คจฺฉาธุโส คัม จัรวํ อาทร, มยฺหเต อธิ
 จัรวํ กริสฺสํ”ติ. โส คัม อาวาล์ คนควา ภิภุช ปุณฺณติ “กหํ เม อาวุโส
 จัรวปฏิวโส”ติ. เต เอวํ วเทหติ “อยนฺเต อาวุโส จัรวปฏิวโส”ติ. โส คัม

จัจจวํ อาทายํ ตํ อาวาลํ คจฺจนฺติ, ตสฺสํ ตํ อาวาลํ คตสฺสํ เอวํ โหติ “อิเธวํ
จัจจวํ การุณฺณํ, น ปจฺเจตฺตํ”ติ, โส ตํ จัจจวํ การุณฺณํ, ตสฺสํ ภิกฺขุโน
นิฏฺฐาณนฺติโก กัจจกฺคาโร. (๗)

ภิกฺขุ อคฺคตคจฺจโน ทิสฺสคมิโก ปกฺกมฺติ ฯ เป ฯ “อิเธวํ จัจจวํ การุณฺณํ,
น ปจฺเจตฺตํ”ติ, ตสฺสํ ภิกฺขุโน สนนฺนิฏฺฐาณนฺติโก กัจจกฺคาโร. (๘)

ภิกฺขุ อคฺคตคจฺจโน ทิสฺสคมิโก ปกฺกมฺติ ฯ เป ฯ “อิเธวํ จัจจวํ การุณฺณํ,
น ปจฺเจตฺตํ”ติ, โส ตํ จัจจวํ การุณฺณํ, ตสฺสํ ตํ จัจจวํ กยิรฺมานํ นตฺตํ, ตสฺสํ
ภิกฺขุโน นาสนนฺติโก กัจจกฺคาโร. (๙)

อภิวาทยนฺนวกํ นิฏฺฐิตํ.

๑๕๕. ผาสฺวหารปณฺจก

[๓๒๔] ภิกฺขุ อคฺคตคจฺจโน ผาสฺวหาริกอ จัจจวํ อาทายํ ปกฺกมฺติ “อมุกํ นาม
อาวาลํ คมิตฺถํ, คคฺค เจ เม ผาสฺว ภาวิตฺถํ, วตฺถํ, โน เจ เม ผาสฺว
ภาวิตฺถํ, อมุกํ นาม อาวาลํ คมิตฺถํ, คคฺค เจ เม ผาสฺว ภาวิตฺถํ, วตฺถํ,
โน เจ เม ผาสฺว ภาวิตฺถํ, อมุกํ นาม อาวาลํ คมิตฺถํ, คคฺค เจ เม ผาสฺว
ภาวิตฺถํ, วตฺถํ, โน เจ เม ผาสฺว ภาวิตฺถํ, ปจฺเจตฺตํ”ติ, ตสฺสํ พหิตฺถํคตสฺสํ
เอวํ โหติ “อิเธวํ จัจจวํ การุณฺณํ, น ปจฺเจตฺตํ”ติ, โส ตํ จัจจวํ การุณฺณํ,
ตสฺสํ ภิกฺขุโน นิฏฺฐาณนฺติโก กัจจกฺคาโร. (๑)

ภิกฺขุ อคฺคตคจฺจโน ผาสฺวหาริกอ จัจจวํ อาทายํ ปกฺกมฺติ “อมุกํ นาม อาวาลํ

๑. คคฺค เจ เม, น.ม.อ. คคฺค เจ

คมิษฐ์สามิ, คตถ เจ เม ฆาตฺ ภวีสฺสามิ, วตีสฺสามิ, โน เจ เม ฆาตฺ ภวีสฺสามิ,
อมุกํ นาม อาวาสํ คมิษฐ์สามิ, คตถ เจ เม ฆาตฺ ภวีสฺสามิ, วตีสฺสามิ, โน เจ
เม ฆาตฺ ภวีสฺสามิ, อมุกํ นาม อาวาสํ คมิษฐ์สามิ, คตถ เจ เม ฆาตฺ ภวีสฺสามิ,
วตีสฺสามิ, โน เจ เม ฆาตฺ ภวีสฺสามิ, ปจฺเจตฺตํ”ติ, คตฺถ พหิสฺสามิ คตฺถ เหว
โหติ “เนวิมํ จีวรํ กาเรตฺตํ, น ปจฺเจตฺตํ”ติ, คตฺถ ภิกฺขุโน สันนิฏฺฐานนฺติโก
กจฺจิทฺถาโร. (๒)

ภิกฺขุ อตฺถกคจฺจโน ฆาตฺวิหารโก จีวรํ อาทาย ปฏกมฺติ “อมุกํ นาม อาวาสํ
คมิษฐ์สามิ, คตถ เจ เม ฆาตฺ ภวีสฺสามิ, วตีสฺสามิ, โน เจ เม ฆาตฺ ภวีสฺสามิ,
อมุกํ นาม อาวาสํ คมิษฐ์สามิ, คตถ เจ เม ฆาตฺ ภวีสฺสามิ, วตีสฺสามิ, โน เจ
เม ฆาตฺ ภวีสฺสามิ, อมุกํ นาม อาวาสํ คมิษฐ์สามิ, คตถ เจ เม ฆาตฺ ภวีสฺสามิ,
วตีสฺสามิ, โน เจ เม ฆาตฺ ภวีสฺสามิ, ปจฺเจตฺตํ”ติ, คตฺถ พหิสฺสามิ คตฺถ เหว
โหติ “อิเววิมํ จีวรํ กาเรตฺตํ, น ปจฺเจตฺตํ”ติ, โส ตํ จีวรํ กาเรติ, คตฺถ ตํ
จีวรํ กยิรฺมานํ นตฺถติ, คตฺถ ภิกฺขุโน นาสฺสนฺติโก กจฺจิทฺถาโร. (๓)

ภิกฺขุ อตฺถกคจฺจโน ฆาตฺวิหารโก จีวรํ อาทาย ปฏกมฺติ “อมุกํ นาม อาวาสํ
คมิษฐ์สามิ, คตถ เจ เม ฆาตฺ ภวีสฺสามิ, วตีสฺสามิ, โน เจ เม ฆาตฺ ภวีสฺสามิ,
อมุกํ นาม อาวาสํ คมิษฐ์สามิ, คตถ เจ เม ฆาตฺ ภวีสฺสามิ, วตีสฺสามิ, โน เจ
เม ฆาตฺ ภวีสฺสามิ, อมุกํ นาม อาวาสํ คมิษฐ์สามิ, คตถ เจ เม ฆาตฺ ภวีสฺสามิ,
วตีสฺสามิ, โน เจ เม ฆาตฺ ภวีสฺสามิ, ปจฺเจตฺตํ”ติ, โส พหิสฺสามิ คตฺถ ตํ จีวรํ
กาเรติ, โส กตจฺจโร “ปจฺเจตฺตํ ปจฺเจตฺตํ”ติ พหิทฺถา กจฺจิทฺถาโร วตฺตินาเมติ,
คตฺถ ภิกฺขุโน สฺมาคิกฺกนฺติโก กจฺจิทฺถาโร. (๔)

ภิกฺขุ อตฺถกคจฺจโน ฆาตฺวิหารโก จีวรํ อาทาย ปฏกมฺติ “อมุกํ นาม อาวาสํ
คมิษฐ์สามิ, คตถ เจ เม ฆาตฺ ภวีสฺสามิ, วตีสฺสามิ, โน เจ เม ฆาตฺ ภวีสฺสามิ,
อมุกํ นาม อาวาสํ คมิษฐ์สามิ, คตถ เจ เม ฆาตฺ ภวีสฺสามิ, วตีสฺสามิ, โน เจ
เม ฆาตฺ ภวีสฺสามิ, อมุกํ นาม อาวาสํ คมิษฐ์สามิ, คตถ เจ เม ฆาตฺ ภวีสฺสามิ,

วธิตถัมมิ, โน เจ เม ฆาตุ ภวิตถัมมิ, ปจเจตถัมมิ”ติ, โส พหิตถัมคโค ตัง จัวรร
การติ, โส กตจัวโร “ปจเจตถัมมิ ปจเจตถัมมิ”ติ สมนุณนาติ กัจจกทวาร, ตถัส
ภิกขุโน สห ภิกขุหิ กัจจกทวาร. (๕)

ฆาตุวิหารปณจกัม นิฏฐิตัง.

๒๐๐. ปติโพธาปติโพธกถา

[๓๒๕] เทวเม ภิกขเว กัจจกตถ ปติโพธา, เทว อปติโพธา. กตเม จ ภิกขเว
เทว กัจจกตถ ปติโพธา? อาวาสปติโพธา จ จัวรรปติโพธา จ. กถญจ ภิกขเว
อาวาสปติโพธา โหติ? อธิ ภิกขเว ภิกขุ วธติ วา ตถัมมิ อาวาเส, ตาเปกข
วา ปกกมติ “ปจเจตถัมมิ”ติ, เอวံ โข ภิกขเว อาวาสปติโพธา โหติ. กถญจ
ภิกขเว จัวรรปติโพธา โหติ? อธิ ภิกขเว ภิกขุโน จัวรร อกตัง วา โหติ วิปปกตัง
วา, จัวรรตา วา อนุปจณินนา, เอวံ โข ภิกขเว จัวรรปติโพธา โหติ; อิมะ โข
ภิกขเว เทว กัจจกตถ ปติโพธา.

กตเม จ ภิกขเว เทว กัจจกตถ อปติโพธา? อาวาสอปติโพธา จ จัวรรอปติ-
โพธา จ. กถญจ ภิกขเว อาวาสอปติโพธา โหติ? อธิ ภิกขเว ภิกขุ ปกกมติ
ตมฺหา อาวาสา จตุเคน วนเคน มุคเคน อนเปกขเณ “น ปจเจตถัมมิ”ติ, เอวံ โข
ภิกขเว อาวาสอปติโพธา โหติ. กถญจ ภิกขเว จัวรรอปติโพธา โหติ? อธิ
ภิกขเว ภิกขุโน จัวรร กตัง วา โหติ นฏฐัง วา วินฏฐัง วา ททตมํ วา, จัวรรตา
วา อุปจณินนา, เอวံ โข ภิกขเว จัวรรอปติโพธา โหติ; อิมะ โข ภิกขเว เทว
กัจจกตถ อปติโพธา.

กัจจกทวารโก สคตโม.

๑. น. ม. อนเปกข

อิมมฺหิ ชนฺนเก วตฺถุ โทพธฺ เปยฺยาดมฺขานิ เอกํ ธคํ อฏฺฐจฺวารธฺ.

คตฺถุทฺทํ

[๒๐๑] คีธํ ปาเจยฺยกา^๑ ภิกฺขุ
วตฺถุคฺคโลกปฺนฺนเนหิ

ธํเกตุกฺกณจฺจิตา วตฺถุ
อคมํ ชินทสฺสณํ.

อิทํ วตฺถุ กจฺจินตฺส
อนามนฺตา อตฺมาจาวรา

กปฺปิตฺสณฺติ จ ปณฺจกา
คเถว คณโฏชนํ.

ยาวทตฺถณฺจ อปฺปาโท
ณคฺคิ เหวคตฺถณฺจ

อตฺถตฺถณํ ภวิตฺสณฺติ
เอวณฺจ อนตฺถณฺ.

อตฺถติชิ โชนา เหว
พนฺนโนวฏฺฐิกณฺฑ-

วิจฺจาวณฺญจ เชนํ
ทพฺพิทกมฺมานุวาทิกา.

ปริภณฺทํ โอวทฺเธยฺยํ
กุกฺกุ ธนฺนินิ นิสฺสคฺคิ

มทฺทนา นิमितฺตํ กถา
นกปฺปณฺณตฺถุ เต คโย.

อณฺณตฺถุ ปณฺจาทิเรเก
นาณณตฺถุ ปุคฺคตา ตมฺมา

ตณฺณินฺเนน ตมฺนทตฺ
นิสฺสณฺนุโชนฺโมทติ.

กจฺจินานตฺถคํ โหติ
อหตฺกปฺปปีโตติ-

เอวํ พุทฺเธน เทสิคํ
ปัสฺสปาปณฺนิกาย จ.

อนิมิตฺตาปริกฺขา
อนิรุตฺตคฺคิ กปฺปกเต

อุกฺกุกฺ จ อตฺถนฺธิ
คฺคา ติจฺจเวณ จ.

ปณฺจเก วาติเรเก วา
ปุกฺกตตฺตคฺคาวา ตมฺมา

ฉินฺเน ตมฺนทตฺตเก
ตมฺมโจ อนฺโมทติ.

เอวํ กจินฺตฺตวณํ
ปุกฺกมณฺนติ นิฏฺจํ

อุพฺพการตฺตจฺจมาติกา
ตมฺนิฏฺจํ นานํ.

ตวณํ อาตวญฺเจติ
กตจฺจวมาทาย

ตมฺมาตฺตอุพฺพการจฺจมา
“น ปจฺเจตฺตมฺ”ติ กจฺจติ.

ตตฺตํ ตํ กจินฺตฺตวโร
อาทาย จีวรํ ยาคิ

โหติ ปุกฺกมณฺนติโก
นิรุตฺตเม อิทํ จินฺตยิ.

กาเรตฺตํ “น ปจฺเจตฺตมฺ”ติ
อาทาย นิรุตฺตมํ เหว

นิฏฺจํ กจินฺตฺตวโร
“น ปจฺเจตฺตมฺ”ติ มานโส.

ตตฺตํ ตํ กจินฺตฺตวโร
อาทาย จีวรํ ยาคิ

ตมฺนิฏฺจํ นานติโก ภเว
นิรุตฺตเม อิทํ จินฺตยิ.

กาเรตฺตํ “น ปจฺเจตฺตมฺ”ติ
ตตฺตํ ตํ กจินฺตฺตวโร

กยิรตฺตตฺตํ นตฺตติ
ภวติ นานตฺตติโก.

อาทาย ยาคิ ปจฺเจตฺตํ
กตจฺจวโร ตมฺนาติ

พหิ กาเรติ จีวรํ
อุพฺพกํ กจินํ คหิ.

คตฺถํ คํ กจฺญนุทราโร
อาทาย ยาคี ปจฺเจตฺถํ

ภวติ สวณฺณติโก
พหิ กาเรติ จีวรํ.

กตจฺจวโร พหิทฺธา
คตฺถํ คํ กจฺญนุทราโร

นามะติ กจฺญนุทฺธํ
ธมฺมาติกกนฺติโก ภเว.

อาทาย ยาคี ปจฺเจตฺถํ
กตจฺจวโร ปจฺเจตฺถํ

พหิ กาเรติ จีวรํ
ธมฺโมภาติ กจฺญนุทฺธํ.

คตฺถํ คํ กจฺญนุทราโร
อาทาย จ ธมฺมาทาย

สฺห ภิกฺขุหิ ชายติ
สคฺคํ สคฺคํ วิธํ ภเว.

ปฏกมณฺณติกา นคฺคิ
อาทาย นิธํธมฺมคํ

นคฺคเก วิปฺปกเต^๒ คติ
กาเรตฺถํ อิติ ชายติ.

นิฏฺฐาณํ ธมฺมนิฏฺฐาณญจ
อาทาย “น ปจฺเจตฺถนฺ”ติ

นาธณฺญจ อิมะ ตโย
พหิตฺธะเม กโรมิติ.

นิฏฺฐาณํ ธมฺมนิฏฺฐาณมฺปิ
อนริฏฺฐจฺเตน เหนวตฺถ

นาธณฺมปิ อิทนคฺตโย
เหฏฺฐา คณิ นยา^๓ วิธํ.

อาทาย ยาคี ปจฺเจตฺถํ
“น ปจฺเจตฺถนฺ”ติ กาเรติ

พหิตฺธะเม กโรมิติ
นิฏฺฐาเน กจฺญนุทฺธโร.

๑-๓ น. ม. สคฺคตฺถคฺคตฺถวิธา คติ ๒ อ. นจฺจา วิปกตา. ต. นจฺเจ วิปกตา

๓-๓ น. ม. นยาวิธิ

ตณฺนิฏฺฐาณํ นาสณฺณจ
ตฺห ภิกฺขุหิ ชาเยถ

ตณฺณํ ตมฺมคิกฺกมา
เอวํ ปณฺณรตฺถํ คตฺติ.

ตฺมาทาย วิปฺปกตา
อิเม เต จตุโร วารว

ตฺมาทาย ปุณา ตถา
ตฺพเพ ปณฺณรตฺถา วิธึ.

อนาถาย จ อาถาย
นยโต ตํ วิชาเนยฺย

กฺรณฺนีโย จ เต คโย
คโย ทฺวาทถ ทฺวาทถ.

อปฺปิตายมาเนว
ปติโพธาปติโพธา

ผาสุ ปณฺณจวิธึ คหิ
อุทฺทหานํ นยโต กตฺนตฺติ.

กจฺจินกฺขนฺธโก นิฏฺฐิต.

๔. จีวรภวนุชก

๒๐๒. ชั่วกวตฺถ

[๓๒๖] เตน สัมเยน พุทฺโธ ภควา ราชคเห วิหริติ เวพฺพเน กถนทกนิวาเป.
เตน โข ปน สัมเยน เวธํถิ อิทฺธา เจว โหติ ฆีตา จ พุชฺชนา จ อากิณฺณ-
มนุสฺสา จ สุกฺกิชา จ, สคฺค จ ปาสาทสฺสทฺธานิ สคฺค จ ปาสาทสฺตานิ สคฺค
จ ปาสาทา, สคฺค จ ญฺญาการสฺสทฺธานิ สคฺค จ ญฺญาการสฺตานิ สคฺค จ ญฺญา-
การานิ, สคฺค จ อารามสฺสทฺธานิ สคฺค จ อารามสฺตานิ สคฺค จ อารามา, สคฺค
จ โปกฺขรณฺสทฺธานิ สคฺค จ โปกฺขรณฺสตานิ สคฺค จ โปกฺขรณฺนิโย; อมฺพปาดิ
จ คณิกา อภิรฺูปา โหติ ทสฺสนียา ปาสาทิกา ปรมาย วณฺณโปกฺขรรตาย สมนฺนาคตา,
ปทกฺขํ นจฺเจ จ คีเต จ วาทิเต จ, อภิสฺสฺสา อคฺคิกานํ อคฺคิกานํ มนุสฺसानํ ปณฺเฑาสา ย จ
รคฺคิ คจฺจนฺติ; ตาย จ เวธํถิ ภิโยโยโส มคฺคตาย อฺปโสภติ. อถ โข ราชคหโก เนคโม
เวธํถิ อคฺมาติ เกนจิทฺเทว กรณฺเเยน. อทฺทสา โข ราชคหโก เนคโม เวธํถิ อิทฺธณฺจ
ฆีตณฺจ พุชฺชนํ จ อากิณฺณมนุสฺสํ จ สุกฺกิชนฺจ, สคฺค จ ปาสาทสฺสทฺธานิ สคฺค
จ ปาสาทสฺตานิ สคฺค จ ปาสาทา, สคฺค จ ญฺญาการสฺสทฺธานิ สคฺค จ ญฺญาการสฺตานิ
สคฺค จ ญฺญาการานิ, สคฺค จ อารามสฺสทฺธานิ สคฺค จ อารามสฺตานิ สคฺค จ
อาราเม, สคฺค จ โปกฺขรณฺสทฺธานิ สคฺค จ โปกฺขรณฺสตานิ สคฺค จ โปกฺขรณฺนิโย;
อมฺพปาดิณฺจ คณิกํ อภิรฺูปํ ทสฺสนียํ ปาสาทิกํ ปรมาย วณฺณโปกฺขรรตาย สมนฺนาคตํ,
ปทกฺขํ นจฺเจ จ คีเต จ วาทิเต จ, อภิสฺสฺงฺ อคฺคิกานํ อคฺคิกานํ มนุสฺसानํ
ปณฺเฑาสา ย จ รคฺคิ คจฺจนฺติ; ตาย จ เวธํถิ ภิโยโยโส มคฺคตาย อฺปโสภนฺตี.

[๓๒๗] อถ โข ราชคหโก เนคโม เวธํถิยํ ตํ กรณฺเญํ คีเรตฺวา ปุณฺเทว
ราชคหํ ปจฺจาคจฺฉิ, เยน ราชา มากฺโข เตนฺนิโย พิมฺพิสาโร, เตนฺปสฺสงฺกมิ;
อฺปสฺสงฺกมิตฺวา ราชานํ มากฺขํ เตนฺนิยํ พิมฺพิสาร์ เอตทโวจ “เวธํถิ เทว อิทฺธา เจว

ผีตา จ พุชชา จ อากิณณมนุสฺสา จ สุกฺกิชา จ, สคฺต จ ปาสาทสฺสหาณิ
 สคฺต จ ปาสาทสฺสหาณิ สคฺต จ ปาสาทา, สคฺต จ กุญฺจาการสฺสหาณิ สคฺต จ
 กุญฺจาการสฺสหาณิ สคฺต จ กุญฺจาการา, สคฺต จ อารามสฺสหาณิ สคฺต จ อาราม-
 สฺสหาณิ สคฺต จ อารามา, สคฺต จ โปกฺขรณฺสฺสหาณิ สคฺต จ โปกฺขรณฺสฺสหาณิ
 สคฺต จ โปกฺขรณฺนิโย; อมฺพปาดิ จ คณิกา อภิรฺฐา ทสฺสณฺยา ปาสาทิกา ปรมาย
 วณฺณโปกฺขรตาย สมนฺนาคตา, ปทกฺขา นจฺเจ จ คีเต จ วาทิเต จ, อภิสฺสวา
 อคฺคิกานํ อคฺคิกานํ มนุสฺसानํ ปณฺณาสาย จ รคฺคิ คจฺจนฺติ, ตาย จ เวสฺสาดิ
 ภิโยโส มคฺตตาย อฺปโสภฺติ; สํว เทว มยฺยิ คณิกํ อญฺญาเปยฺยามา”ติ^๑ เตนฺหิ
 ภาเน ตาทิถิ กุมาริ ชานาถิ^๒ ยํ คฺพเมห คณิกํ อญฺญาเปยฺยสาธาติ. เตนฺ โข ปน
 สมนฺเยน ราชคฺเห สํวตฺติ นาม กุมาริ อภิรฺฐา โหติ ทสฺสณฺยา ปาสาทิกา ปรมาย
 วณฺณโปกฺขรตาย สมนฺนาคตา. อถ โข ราชคฺโก เนคโม สํวตฺติ กุมาริ คณิกํ
 อญฺญาเปติ. อถ โข สํวตฺติ คณิกา นจิรฺสฺสว ปทกฺขา อโหสิ นจฺเจ จ คีเต จ
 วาทิเต จ, อภิสฺสวา อคฺคิกานํ อคฺคิกานํ มนุสฺसानํ ปฏฺฐิตฺเตน จ รคฺคิ คจฺจนฺติ.
 อถ โข สํวตฺติ คณิกา นจิรฺสฺสว คพฺภินิ อโหสิ. อถ โข สํวตฺติยา คณิกาย
 เอตทโหสิ “อิถิ โข คพฺภินิ ปุริสํ อมฺนาปา, สจ มํ โกจิ ชานิสฺสฺสติ, ‘สํวตฺติ
 คณิกา คพฺภินิ’ติ, สฟฺโผ เม สกฺกาโร ปริหายิสฺสฺสติ”^๓ ยนฺนุนาหิ คิदानิ^๔ ปฏฺฐิเว-
 เทยฺยนุ”ติ. อถ โข สํวตฺติ คณิกา โทวาริกํ อาณาเปติ “มา ภาเน โทวาริก
 โกจิ ปุริโส ปาวิติ, โย จ มํ ปุจฺจนฺติ, ‘คิदानิ’ติ ปฏฺฐิเวเทหิ”ติ. “เอวํ อยฺเย”ติ โข
 โส โทวาริกो สํวตฺติยา คณิกาย ปจฺจุสฺสฺสิตฺติ. อถ โข สํวตฺติ คณิกา สสฺส
 คพฺภสฺส ปริปากมฺนฺวาย ปุคฺคํ วิชายิ. อถ โข สํวตฺติ คณิกา ทาสิ อาณาเปติ
 “หนฺท เช อิมํ ทารกํ กคฺตรสฺสฺสเป ปกฺขิปีตฺวา นีหริตฺวา สฺงการกฺกุญฺเญ นทฺเทหิ”ติ.
 “เอวํ อยฺเย”ติ โข สํว ทาสิ สํวตฺติยา คณิกาย ปฏฺฐิสฺสฺสิตฺวา^๕ ตํ ทารกํ กคฺตรสฺสฺสเป
 ปกฺขิปีตฺวา นีหริตฺวา สฺงการกฺกุญฺเญ นทฺเทหิ.

[๓๒๘] เตนฺ โข ปน สมนฺเยน อภโย นาม ราชกุมารโ กาสฺสฺสว ราชปฏฺฐาณํ

๑ น. ม. อญฺญาเปสฺสํมาติ ๒ อ. ชานาติ ๓ น. ม. ภาณิสฺสฺสติ
 ภิขฺขิสฺสฺสตีปี ปาโส ๔ อ. คิदानาติ ๕ น. ม. ปฏฺฐิสฺสฺสิตฺวา

คจฺจนฺโต อหฺมํ คํ ทารกํ กาเกหิ สมนฺปริณฺณนํ; ทิสฺวาน มนุสฺสํ ปุจฺฉิ
 “กิเมคํ ภณฺเณ กาเกหิ สมนฺปริณฺณนํ”ติ. ทารโก เทวาคิ. ชั่วติ ภณฺเณติ.
 ชั่วติ เทวาคิ. เตนฺหิ ภณฺเณ คํ ทารกํ อมฺหากํ อนฺเตปุริ เนตฺวา ชาตํ
 เทถ ไปเสตฺตุนฺติ. “เอวํ เทวา”ติ โข เตะ มนุสฺสํ อภยสฺส ราชกุมารสฺส
 ปฏิสตฺตุนฺติวาทํ คํ ทารกํ อภยสฺส ราชกุมารสฺส อนฺเตปุริ เนตฺวา ชาตํ อหฺมํ
 “ไปเสตฺตา”ติ. คสฺส ชั่วคํติ “ชวโก”ติ นามํ อกฺกํ, ‘กุมารเณ ไปสํบีโต’ติ
 “โกมารภจฺโจ”ติ นามํ อกฺกํ. อลฺโห ชวโก โกมารภจฺโจ นจฺริสฺสว วิณฺญคํ
 ปาปฺปณฺ. อลฺโห ชวโก โกมารภจฺโจ, เยน อภโย ราชกุมารโ, เตนฺปตฺตํมฺ;
 อุปตฺตํมฺวาทํ อภยํ ราชกุมารํ เอตทฺโวจ “กา เม เทว มาตา, โก ปิตา”ติ.
 อหฺมํ โข เตะ ภณฺเณ ชวโก มาตวํ น ชานามิ, อปฺปิจาหํ เตะ ปิตา, ควํ^๑ มยาปิ
 ไปสํบีโตติ. อลฺโห ชวโกสฺส โกมารภจฺจสฺส เอตทฺโหติ “อิมานิ โข ราชกุมารานิ
 น สฺกฺราณิ อตีปฺเปณ อุปชวคํ, ยนฺนุนาหํ ตีปํ ติกฺขะเยยฺน”ติ.

[๓๒๘] เตน โข ปน สมนฺเณ ตกฺกตฺตํ^๒ ทิสฺวาปาโมกฺโข เวชฺโช ปฏิวสฺติ.
 อลฺโห ชวโก โกมารภจฺโจ อภยํ ราชกุมารํ อนาปุจฺฉา, เยน ตกฺกตฺตา, เตน
 ปกฺกามิ; อนฺตฺตํมฺ, เยน ตกฺกตฺตา เยน โส เวชฺโช, เตนฺปตฺตํมฺ; อุปตฺตํมฺวาทํ
 คํ เวชฺชํ เอตทฺโวจ “อิจฺฉามหํ อจฺจริย ตีปํ ติกฺขิตฺตุน”ติ. เตนฺหิ ภณฺเณ ชวโก
 ติกฺขิตฺตุนฺติ. อลฺโห ชวโก โกมารภจฺโจ พหุญฺจ คณฺหาติ, ตหุญฺจ คณฺหาติ, สฺมุจฺจ จ
 อุปชารเวติ, คหิตฺตฺตํ น ปมฺสฺสติ”ติ. อลฺโห ชวโกสฺส โกมารภจฺจสฺส สตฺตคฺคณํ วตฺตํ
 อจฺจเยน เอตทฺโหติ “อหํ โข พหุญฺจ คณฺหามิ, ตหุญฺจ คณฺหามิ, สฺมุจฺจ จ อุปชารเวมิ,
 คหิตฺตฺตํ เม น ปมฺสฺสติ, สตฺต จ เม วตฺตํ อจฺจเยนตฺตํ นยิมสฺส ตีปตฺตํ
 อนฺโต ปณฺณายติ, กทา อิมสฺส ตีปตฺตํ อนฺโต ปณฺณายิตฺตํ”ติ. อลฺโห ชวโก
 โกมารภจฺโจ, เยน โส เวชฺโช, เตนฺปตฺตํมฺ; อุปตฺตํมฺวาทํ คํ เวชฺชํ เอตทฺโวจ
 “อหํ โข อจฺจริย พหุญฺจ คณฺหามิ, ตหุญฺจ คณฺหามิ, สฺมุจฺจ จ อุปชารเวมิ,
 คหิตฺตฺตํ เม น ปมฺสฺสติ, สตฺต จ เม วตฺตํ อจฺจเยนตฺตํ นยิมสฺส ตีปตฺตํ อนฺโต

๑ น. ม. อ. อัย ปาโง น ทิสฺสติ

๒ น. ม. ตกฺกตฺตํ

๓ น. ม. สมนฺสฺสติ

ปณณายติ, กทา อิมัสส ตีปัสสส ธนโต ปณณายิสฺสตี”ติ. เตนหิ ภณเ ชวฺก
 ฆนิกฺคิ อาทาย ตกฺกตฺติตาย สมนฺดา โยชนํ อาหิณฺทิตฺวา ยงฺกิณฺจิ อภณฺชชฺ
 ปสฺสเสยฺยาตี, ตํ อาทราตี. “เอวํ อาจริยา”ติ โช ชวฺโก โกมารภจฺโจ ตสฺส
 เวชฺชสฺส ปฏิสฺสณฺติตฺวา ฆนิกฺคิ อาทาย ตกฺกตฺติตาย สมนฺดา โยชนํ อาหิณฺทณฺโต
 น กิณฺจิ อภณฺชชฺ อทฺทสฺ. อถ โช ชวฺโก โกมารภจฺโจ, เยน โส เวชฺช,
 เตนฺอุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ตํ เวชฺชํ เอตทโวจ “อาหิณฺทณฺโตมฺหิ อาจริย ตกฺก-
 ตฺติตาย สมนฺดา โยชนํ, น กิณฺจิ อภณฺชชฺ อทฺทสฺ”ติ. “สฺสฺสฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺก
 อถนฺเต เอตฺตํ ชวฺกิยา”ติ ชวฺกสฺส โกมารภจฺจสฺส ปริตฺตํ ปาเถยฺยํ ปาทาตี.
 อถ โช ชวฺโก โกมารภจฺโจ ตํ ปริตฺตํ ปาเถยฺยํ อาทาย, เยน ราชคหํ, เตน
 ปกฺกามิ. อถ โช ชวฺกสฺส โกมารภจฺจสฺส ตํ ปริตฺตํ ปาเถยฺยํ ธนฺตรามคฺเค
 สํเกเต ปริกฺขยฺยํ อคฺมาตี. อถ โช ชวฺกสฺส โกมารภจฺจสฺส เอตทโหตี “อิม โช
 มคฺคา กนฺตารว อปฺโปทกา อปฺปภกฺขา น สฺกฺรา อปาเถยฺเยน คนฺคํ, ยนฺนุนาหิ
 ปาเถยฺยํ ปริเยเสยฺยมนฺ”ติ.

๒๐๓. เสฏฺฐิจริยาวตฺถุ

[๓๓๐] เตน โช ปน สมนฺเยน สํเกเต เสฏฺฐิจริยาย สตฺตวตฺตฺติโก สํสาพาโช
 โหตี. พหุ มหนฺตา มหนฺตา ทิสฺสาปาโมกฺขา เวชฺชา อากฺขนฺตฺวา ติกิณฺณตา
 นาสกฺขิสฺส อโรคํ กาคํ, พหุ หิรณฺณํ อาทาย อคฺมสฺ. อถ โช ชวฺโก โกมารภจฺโจ
 สํเกตํ ปวิตฺติตฺวา มนฺตฺเต ปุณฺณิ “โก ภณเ คิตาโน, กํ ติกิณฺณามิ”ติ. เอตฺตํ
 อาจริย เสฏฺฐิจริยาย สตฺตวตฺตฺติโก สํสาพาโช, คจฺฉ อาจริย เสฏฺฐิจริยํ ติกิณฺณาหิ.
 อถ โช ชวฺโก โกมารภจฺโจ เยน เสฏฺฐิสฺส คหปตฺตฺส นิเวสนํ, เตนฺอุปสงฺกมิ;
 อุปสงฺกมิตฺวา โทวาริกํ อาณานิเปตี “คจฺฉ ภณเ โทวาริก, เสฏฺฐิจริยาย ปาวท ‘เวชฺช
 อยฺเย อากโต, โส ตํ ทฏฺฐกาโม”ติ. “เอวํ อาจริยา”ติ โช โส โทวาริกโก ชวฺกสฺส
 โกมารภจฺจสฺส ปฏิสฺสณฺติตฺวา, เยน เสฏฺฐิจริยา, เตนฺอุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา เสฏฺฐิ-

๓ น. ม. ติกิณฺณตาติ ปทํ นตฺถิ

ภริยา เอศทโวจ “เวชโซ อยเย อาคโต, โส ตัม ทฏฐกาโม”ติ. กัทธิโส ภณ
 ไทวาริก เวชโซติ. ทหรโก อยเยติ. อตัม ภณ ไทวาริก ก็ เม ทหรโก
 เวชโซ กริธัสติ, พหุ มหนตา มหนตา ทิสปาโมกขา เวชชา อาคนตฺวา ติกิจ-
 ฌนตา นาสกัชัสสุ อโรคัม กาคุ, พหุ หิรณณํ อาทาย อคมัสสุ”ติ. อถโซ โส
 ไทวาริก เยน ชั่วโก โกमारภจโจ, เตนุปตงกมิ; อุปตงกมิตฺวา ชั่วกัม โกมาร-
 ภจจํ เอศทโวจ “เถลิงจักรียา อาจริย เอวมาห ‘อตัม ภณ ไทวาริก ก็ เม ทหรโก
 เวชโซ กริธัสติ, พหุ มหนตา มหนตา ทิสปาโมกขา เวชชา อาคนตฺวา ติกิจฌนตา
 นาสกัชัสสุ อโรคัม กาคุ, พหุ หิรณณํ อาทาย อคมัสสุ”ติ. คจณ ภณ ไทวาริก
 เถลิงจักรียาย ปาวท “เวชโซ อยเย เอวมาห, มา กิร อยเย ปุเร กิณจิ อทาสี,
 ยทา อโรคา อโหติ, ตทา ยํ อิจฺเจยยาสี, ตัม ทชฺเชยยาสี”ติ. “เอวํ อาจริยา”ติ
 โซ โส ไทวาริก ชั่วกตัสส โกमारภจจตัสส ปฏิสตฺถนิตฺวา, เยน เถลิงจักรียา,
 เตนุปตงกมิ; อุปตงกมิตฺวา เถลิงจักรียา เอศทโวจ “เวชโซ อยเย เอวมาห ‘มา
 กิร อยเย ปุเร กิณจิ อทาสี, ยทา อโรคา อโหติ, ตทา ยํ อิจฺเจยยาสี, ตัม
 ทชฺเชยยาสี”ติ. เตนहि ภณ ไทวาริก เวชโซ อาคจฺจนตฺวา. “เอวํ อยเย”ติ โซ
 โส ไทวาริก เถลิงจักรียาย ปฏิสตฺถนิตฺวา, เยน ชั่วโก โกमारภจโจ, เตนุป-
 ตงกมิ; อุปตงกมิตฺวา ชั่วกัม โกमारภจจํ เอศทโวจ “เถลิงจักรียา ตัม อาจริย
 ปกุกุสตี”ติ.

อถโซ ชั่วโก โกमारภจโจ, เยน เถลิงจักรียา, เตนุปตงกมิ; อุปตงกมิตฺวา
 เถลิงจักรียาย วิการํ สตฺตตฺตฺวา เถลิงจักรียา เอศทโวจ “ปัสเตน อยเย
 สบฺปิณา อตุโล”ติ. อถโซ เถลิงจักรียา ชั่วกตัสส โกमारภจจตัสส ปสฺตํ สบฺปิ
 ทาเปตี. อถโซ ชั่วโก โกमारภจโจ ตัม ปสฺตํ สบฺปิ นานาภตฺตฺวเหติ นิปปจิตฺวา
 เถลิงจักรียา มณฺจเก อุตฺตานํ นิปชฺชาเปตฺวา^๑ นตฺถโต อทาสี. อถโซ ตัม สบฺปิ
 นตฺถโต ทินนํ มุชฺโต อุกฺกจฺจ. อถโซ เถลิงจักรียา ตัม ปฏิกฺคเห นุฏฺฐิตฺวา^๒ ทาสี
 อาณานิเปตี “หนทฺ เท อิมํ สบฺปิ ปิจฺจนา คณฺหาหี”ติ. อถโซ ชั่วกตัสส โกมาร-

๑ นิปาเตตฺวาติปิ ปาโส

๒ น. ม. นิฏฺฐิตฺวา

ภจจุสฺส เอตทโหติ “อจฺญริยํ วต โภ ยาว ตูชํ ฆรณํ, ยตฺว หิ นาม อิมํ
 ฉทฺทณียมฺมํ สํปปี ปัจฺจนา คหาเปสฺสตี, พหุกันนิ จ เม มหคฺชานิ มหคฺชานิ
 เกสฺสชานิ อุปกคานิ, กิมีปมํ กณฺจ^๑ เทยฺยมฺมํ ทสฺสตี”ติ. อถ โข เสฏฺฐจิรียา
 ชีวสฺส โกมารภจจุสฺส จิการํ สตฺตกฺเขตฺวา ชีวกํ โกมารภจจุสฺส เอตทโวจ “กิสฺส
 คุวํ อจฺญริย วิมโนสฺส”ติ. อธิ เม เอตทโหติ “อจฺญริยํ วต โภ ยาว ตูชํ
 ฆรณํ, ยตฺว หิ นาม อิมํ ฉทฺทณียมฺมํ สํปปี ปัจฺจนา คหาเปสฺสตี, พหุกันนิ จ
 เม มหคฺชานิ มหคฺชานิ เกสฺสชานิ อุปกคานิ, กิมีปมํ กณฺจ^๑ เทยฺยมฺมํ ทสฺสตี”ติ.
 มยํ โข อจฺญริย อาคาริกานา นาม อุชฺชานาเมตฺสสฺส สณฺณมสฺส วรเมคํ สํปปี ทาดานํ
 วา กมฺมกรานํ วา ปาทพฺพณฺชนํ วา ปทปฺกเรณ วา อาสิคฺคํ, มา โข คุวํ
 อจฺญริย วิมโน อโหติ, น เต เทยฺยมฺโม หายิสฺสตี. อถ โข ชีวโก โกมารภจจุ
 เสฏฺฐจิรียาย สตฺตควสฺสตี กัสฺสพารํ เอเกเนว นคฺคกมฺเมน อปกทฺตมิ. อถ โข
 เสฏฺฐจิรียา อโรคา สมานา ชีวสฺส โกมารภจจุสฺส จคฺคตาริ สหสฺसानิ ปาทาติ.
 ปุคฺคโต “มาตา เม อโรคา จิตา”ติ จคฺคตาริ สหสฺसानิ ปาทาติ. สุนฺธิสา “สสฺส
 เม อโรคา จิตา”ติ จคฺคตาริ สหสฺसानิ ปาทาติ. เสฏฺฐจํ คหปติ “ภริยา เม
 อโรคา จิตา”ติ จคฺคตาริ สหสฺसानิ ปาทาติ ทาสฺสจ ทาสฺสจ อสฺสสรณฺจ อทาติ.

อถ โข ชีวโก โกมารภจจุสฺส คานิ สสฺสสฺสสฺสสฺส อาทาย ทาสฺสจ ทาสฺสจ
 อสฺสสรณฺจ, เยน ราชคหํ, เตน ปกฺกามิ; อนฺนปฺพุเพน, เยน ราชคหํ, เยน อภโย
 ราชกุมาริ, เตนปสฺสํกมิ; อุปสฺสํกมิคฺคา อภยํ ราชกุมารํ เอตทโวจ “อิทํ เม เทว
 ปจฺมกมฺมํ สสฺสสฺสสฺสสฺส ทาโส จ ทาสฺ จ อสฺสสรโธ จ, ปฏิกฺคณฺหาตุ เม เทโว
 ปสฺสาณิกน”ติ. อถ ภาเน ชีวคฺค คฺยหํเยว^๒ โหตุ, อมฺหากณฺจ^๓ อนฺเตปฺเร นิเวสํ
 มาเปหิ. “เอวํ เทวา”ติ โข ชีวโก โกมารภจจุสฺส อภยสฺส ราชกุมารสฺส ปฏิสฺสฺสนิคฺคา
 อภยสฺส ราชกุมารสฺส อนฺเตปฺเร นิเวสํ มาเปติ.

๑ น. ม. อ. อิทํ ปาจฺทวํ นคฺคิ

๒ น. ม. กิณฺจ

๓ น. ม. อ. คฺยฺหเมว

๔ น. ม. อมฺหากณฺเฒว

๒๐๔. พิมพ์สารราชวัตถุ

[๓๓๓] เคนไซ ปน สมนเณ รณโณ มาครธัส เณยธัส พิมพ์สารธัส ภคณฑา-
 พาส โหติ, สาฏกา โลหิตเณ มกุชยนิติ. เทวโย ทิสฺวา อุปฺปนฺนเณติ
 “อุคฺคิณฺทานิ เทโว, ปุပ္ผํ เทวธัส อุปฺปนฺนํ, นจิรธเสว” เทโว วิชยิสฺสคฺคิ”ติ.
 เคน ราชา มงกุ โหติ. อถไซ ราชา มาครโธ เณโย พิมพ์สารโธ อภย ราชกุมาร
 เอตทโวจ “มยฺหํ ไซ ภเณ อภย ตาพิโส อาพาไซ, สาฏกา โลหิตเณ มกุชยนิติ,
 เทวโย มํ ทิสฺวา อุปฺปนฺนเณติ ‘อุคฺคิณฺทานิ เทโว, ปุပ္ผํ เทวธัส อุปฺปนฺนํ,
 นจิรธเสว เทโว วิชยิสฺสคฺคิ, อิงฆ ภเณ อภย ตาพิโส เวชฺชํ ชานาหิ, โย มํ
 ติกิจุญฺญยา”ติ. อยํ เทว อมฺหากํ ชีวโก เวชฺชไซ ครุโณ ภทรโก, โส เทว
 ติกิจุณฺธิสฺสคฺคิ. เคนหิ ภเณ อภย ชีวโก เวชฺชํ อาณาเปหิ, โส มํ ติกิจุณฺธิสฺสคฺคิ.
 อถไซ อภโย ราชกุมารโธ ชีวโก โกมารภจํ อาณาเปติ “คจฺฉ ภเณ ชีวโก,
 ราชานํ ติกิจุณฺหาหิ”ติ. “เอวํ เทวา”ติ ไซ ชีวโก โกมารภจโธ อภยธัส ราชกุมารธัส
 ปฐิสฺสคฺคิภาว นเขน เกธชฺชํ อาทาย, เณ ราชา มาครโธ เณโย พิมพ์สารโธ,
 เคนปัสสํกมิ; อุปสํกมิตฺวา ราชานํ มาครํ เณยํ พิมพ์สารํ เอตทโวจ “อาพาหํ เค
 เทว ปสฺสํมํ”^๒ติ. อถไซ ชีวโก โกมารภจโธ รณโณ มาครธัส เณยธัส
 พิมพ์สารธัส ภคณฑาพาสํ เอเกเนว อาเตเปน อปกทฺทมิ. อถไซ ราชา มาครโธ
 เณโย พิมพ์สารโธ อโรโค สมานो ปณฺจ อิกฺคิสฺสคานิ สพุพาดงฺการํ วิภูสาเปตฺวา
 โอมุญฺจาเปตฺวา ปุณฺชํ การาเปตฺวา ชีวโก โกมารภจํ เอตทโวจ “เอตํ ภเณ
 ชีวโก ปณฺจณฺนํ อิกฺคิสฺสคานํ สพุพาดงฺการํ คฺยุหํ โหตุ”ติ. “อถํ เทว, อธิการํ เม
 เทโว สรรคฺ”ติ. เคนหิ ภเณ ชีวโก มํ อุปฺปชฺชหิ อิกฺคิถาการณฺจ พุทฺธปฺปมฺชณฺจ
 ภิกฺขุสฺสณฺ”ติ. “เอวํ เทวา”ติ ไซ ชีวโก โกมารภจโธ รณโณ มาครธัส
 เณยธัส พิมพ์สารธัส ปจฺจตฺถิสฺสคิ.

๑ น. ม. นจิร

๒ น. ม. อ. ปสฺสํมาติ

๓ น. ม. อ. ภูสาเปตฺวา

๒๐๕. ราชคหเสฏฐิวิตถุ

[๓๓๒] เตน ไช ปน สมนเณ ราชคหเสฏฐิ เสฏฐิวิตถุ สคฺคตวสฺสโก ตีธปาโห
 โหติ, พหุ มหนตฺตา มหนตฺตา ทิสฺสาปาโมกฺขา เวชฺชา อคฺคณฺตฺวา ติกิञฺจนฺตา นาสกฺขี
 อโรคฺ กาคฺ, พหุ หิรณฺณํ อาทาย อคฺคณฺตฺ, อปฺปี เวชฺเชหิ ปจฺจกฺขาทาโหติ,
 เอกฺกฺเจ เวชฺชา เอวมาหฺตฺ “ปณฺณมํ ทิวสํ เสฏฐิ คหปติ กาลํ กริธฺตํ”ติ, เอกฺกฺเจ
 เวชฺชา เอวมาหฺตฺ “สคฺคตมํ ทิวสํ เสฏฐิ คหปติ กาลํ กริธฺตํ”ติ. อถ ไช ราช-
 คหเสฏฐิ เนคคตฺส เอตทโหติ “อโย ไช เสฏฐิ คหปติ พหุปการิ รณฺโณ เจว
 เนคคตฺส จ, อปฺปี เวชฺเชหิ ปจฺจกฺขาทา, เอกฺกฺเจ เวชฺชา เอวมาหฺตฺ ‘ปณฺณมํ
 ทิวสํ เสฏฐิ คหปติ กาลํ กริธฺตํ’ติ, เอกฺกฺเจ เวชฺชา เอวมาหฺตฺ ‘สคฺคตมํ ทิวสํ
 เสฏฐิ คหปติ กาลํ กริธฺตํ’ติ, อยฺยจ รณฺโณ ชีวโก เวชฺช คุรุโณ ภทรโก,
 ยนฺนุน มยฺ ราชานํ ชีวกํ เวชฺช ยายเยยฺยมา เสฏฐิ คหปติ ติกิञฺจนฺ”ติ. อถ ไช
 ราชโก เนคโม, เณ ราชา มากโช เสนิโย พิมฺพิธาริ, เตนฺปตฺตํกมิ; อฺปตฺตํ-
 กมิทฺวา ราชานํ มากชฺ เสนิโย พิมฺพิธาริ เอตทโวจ “อโย เทว เสฏฐิ คหปติ
 พหุปการิ เทวสฺส เจว เนคคตฺส จ, อปฺปี เวชฺเชหิ ปจฺจกฺขาทา, เอกฺกฺเจ เวชฺชา
 เอวมาหฺตฺ ‘ปณฺณมํ ทิวสํ เสฏฐิ คหปติ กาลํ กริธฺตํ’ติ, เอกฺกฺเจ เวชฺชา เอวมาหฺตฺ
 ‘สคฺคตมํ ทิวสํ เสฏฐิ คหปติ กาลํ กริธฺตํ’ติ. ตาธุ เทโว ชีวกํ เวชฺช อาณานิเปตฺ
 เสฏฐิ คหปติ ติกิञฺจนฺ”ติ.

อถ ไช ราชา มากโช เสนิโย พิมฺพิธาริ ชีวกํ โกมารภจฺจํ อาณานิเปติ
 “คจฺฉ ภาณ ชีวก เสฏฐิ คหปติ ติกิञฺจน”ติ. “เอวํ เทวา”ติ ไช ชีวโก
 โกมารภจฺจโร รณฺโณ มากชฺตฺส เสนิยสฺส พิมฺพิธารสฺส ปณฺธิสฺสณฺติทฺวา, เณ เสฏฐิ
 คหปติ, เตนฺปตฺตํกมิ; อฺปตฺตํกมิทฺวา เสฏฐิวิตถุ คหปติสฺส จิการิ สคฺคตฺกฺเขทฺวา
 เสฏฐิ คหปติ เอตทโวจ “สจฺจาหนตฺ” คหปติ อโรคฺ กเรยฺย” กิ เม อตฺตํ
 เทยฺยรณฺโม”ติ. สพฺพํ สํปาเตยฺยญฺจ เต อาจเรยฺ โหตุ, อหญฺจ เต ทาโสติ.

๓-๑ ส. อ. สจฺจาหํ ตํ คหปติ อโรคาเปยฺย, น. ม. สเจ คุวํ คหปติ อโรโค
 ภาเวยฺยาติ

สถิตินันต์ ปน ฅว คหปติ เอนน ปตฺเตน สคฺค มาเต นิปชฺชิตฺตํ. สกโกมฺหํ
 อจฺริย เอนน ปตฺเตน สคฺค มาเต นิปชฺชิตฺตํ. สกฺกิตฺตํ ปน ฅว คหปติ
 ทฺติเยน ปตฺเตน สคฺค มาเต นิปชฺชิตฺตํ. สกโกมฺหํ อจฺริย ทฺติเยน ปตฺเตน
 สคฺค มาเต นิปชฺชิตฺตํ. สกฺกิตฺตํ ปน ฅว คหปติ อุตฺตนาโน สคฺค มาเต
 นิปชฺชิตฺตํ. สกโกมฺหํ อจฺริย อุตฺตนาโน สคฺค มาเต นิปชฺชิตฺตํ.

อถ โข ชีวโก โกมารภจฺโจ เสฐจํ คหปติ มณฺเฏเก นิปชฺชาเปตฺวา^๑ มณฺเฏเก
 สมฺพณฺนิทฺวา สํสจฺฉนํ อปฺปมาเตตฺวา^๒ สัพฺพิณํ วิณาเมตฺวา เทว ปาณเก นํหริตฺวา
 มหาชนธํ ทสฺสเถสิ “ปตฺตํเถยเย” อิม เทว ปาณเก เอกํ ชุทฺทกํ เอกํ มหตฺตกํ.
 เย เต อจฺริยา เอมมาหํสุ ‘ปณฺจมํ ทิวสํ เสฐจํ คหปติ กาดํ กริธฺตํ’ติ, เตหาญํ
 มหตฺตโก ปาณโก ทิฏฺฐโส, ปณฺจมํ ทิวสํ เสฐจํ คหปติ มคฺคตฺตํ
 ปริยาทียธฺตํ, มคฺคตฺตํ ปริยาทานา เสฐจํ คหปติ กาดํ กริธฺตํ, สุตฺติโส
 เตหิ อจฺริเยหิ. ยेषิ เต อจฺริยา เอมมาหํสุ ‘สคฺคํ ทิวสํ เสฐจํ คหปติ กาดํ
 กริธฺตํ’ติ, เตหาญํ ชุทฺทโก ปาณโก ทิฏฺฐโส, สคฺคํ ทิวสํ เสฐจํ คหปติ
 มคฺคตฺตํ ปริยาทียธฺตํ, มคฺคตฺตํ ปริยาทานา เสฐจํ คหปติ กาดํ กริธฺตํ,
 สุตฺติโส เตหิ อจฺริเยหิ”ติ. สัพฺพิณํ สมฺปฏฺฐิตฺวา สํสจฺฉนํ สัพฺเพตฺวา อาณเป
 อทาสิ. อถ โข เสฐจํ คหปติ สคฺคาหธํ อจฺจเยน ชีวโก โกมารภจฺโจ เอตทโวจ
 “นาหํ อจฺริย สกโกมฺหิ เอนน ปตฺเตน สคฺค มาเต นิปชฺชิตฺตํ”ติ. นนฺ เม ฅว
 คหปติ ปฏฺฐิตฺตํ “สกโกมฺหํ อจฺริย เอนน ปตฺเตน สคฺค มาเต นิปชฺชิตฺตํ”ติ.
 สจฺจาหํ อจฺริย ปฏฺฐิตฺตํ, อปาหํ มริธฺตํ, นาหํ สกโกมฺหิ เอนน ปตฺเตน สคฺค
 มาเต นิปชฺชิตฺตํ. เตหิ ฅว คหปติ ทฺติเยน ปตฺเตน สคฺค มาเต นิปชฺชาหํติ.
 อถ โข เสฐจํ คหปติ สคฺคาหธํ อจฺจเยน ชีวโก โกมารภจฺโจ เอตทโวจ “นาหํ
 อจฺริย สกโกมฺหิ ทฺติเยน ปตฺเตน สคฺค มาเต นิปชฺชิตฺตํ”ติ. นนฺ เม ฅว คหปติ
 ปฏฺฐิตฺตํ “สกโกมฺหํ อจฺริย ทฺติเยน ปตฺเตน สคฺค มาเต นิปชฺชิตฺตํ”ติ. สจฺจาหํ
 อจฺริย ปฏฺฐิตฺตํ, อปาหํ มริธฺตํ, นาหํ อจฺริย สกโกมฺหิ ทฺติเยน ปตฺเตน สคฺค มาเต

๑ น. ม. นิปาเตตฺวา

๒ อ. อปฺปมาเตตฺวา

๓. อ. ปตฺตํเถยโย

นิปชชิตฺตํ. เตนฺหิ คุวํ คหปติ อุตฺตนาโน สุตฺต มาเส นิปชชิตฺตํ. อถ ไซ เสฏฺฐี
 คหปติ สุตฺตาทิสฺสํ อจฺจเยน ชีวํโก โภมารภจฺจํ เอตทโวจ “นาหํ อจฺจริย สกฺโกมิ
 อุตฺตนาโน สุตฺต มาเส นิปชชิตฺตํ”ติ. นนุ เม คุวํ คหปติ ปฏิสฺสณฺนิ “สกฺโกมฺหํ
 อจฺจริย อุตฺตนาโน สุตฺต มาเส นิปชชิตฺตํ”ติ. สจฺจนาหํ อจฺจริย ปฏิสฺสณฺนิ, อปาหํ
 มริสฺสํ, นาหํ สกฺโกมิ อุตฺตนาโน สุตฺต มาเส นิปชชิตฺตํ. อหฺมฺเญ ตํ คหปติ
 น วเทยฺยํ, เอตฺตํปํ คุวํ น นิปชชิตฺตํ, อมฺมํ ปฏิจฺจเววํ มยา ฌาโต
 “คฺคิ สุตฺตาทิ เสฏฺฐี คหปติ อโรโค ภวิสฺสํ”ติ, อญฺเญหิ คหปติ อโรโคติ,
 ชานาหิ กิ เม เทยฺยชฺชโมติ. สพฺพํ สํปาเตยฺยญฺจ เต อจฺจริย โหตุ, อหฺมฺเญ
 เต ทาโสติ. อตฺถ คหปติ มา เม คุวํ สพฺพํ สํปาเตยฺยํ อทาสิ, มา จ เม
 ทาโส, รมฺบิเย สุตฺตาทิสฺสํ เทหิ, มยฺหํ สุตฺตาทิสฺสํ. อถ ไซ เสฏฺฐี คหปติ
 อโรโค สฺมาโน รมฺบิเย สุตฺตาทิสฺสํ อทาสิ, ชีวํโก โภมารภจฺจํ สุตฺตาทิสฺสํ.

๒๐๖. เสฏฺฐิปุตฺตวตฺถุ

[๓๓๓] เตน ไซ ปน สมนฺเนน พารานฺเตยฺยกฺกสฺส เสฏฺฐิปุตฺตสฺส โมกฺขจิกาย
 กิพฺพตฺตสฺส อนฺตคณฺจํพาไซ โหติ, เยน ยาคฺุปี ปิตา น สมนฺมา ปริณามํ คจฺฉติ,
 ภคฺคํปํ ภาตํ น สมนฺมา ปริณามํ คจฺฉติ, อจฺจโรปํ ปตฺตํวาโรปํ น ปคฺุณ, โส
 เตน กิโส โหติ อฺวไซ ทพฺพณฺโน อปฺปณฺนํทพฺพณฺนํทพฺพณฺนํทพฺพณฺนํทพฺพณฺนํทพฺพณฺนํ
 อถ ไซ พารานฺเตยฺยกฺกสฺส เสฏฺฐิยสฺส เอตทโวติ “มยฺหํ ไซ ปุตฺตสฺส คาทิโส
 อาพาไซ, เยน ยาคฺุปี ปิตา น สมนฺมา ปริณามํ คจฺฉติ, ภคฺคํปํ ภาตํ น สมนฺมา
 ปริณามํ คจฺฉติ, อจฺจโรปํ ปตฺตํวาโรปํ น ปคฺุณ, โส เตน กิโส อฺวไซ ทพฺพณฺโน
 อปฺปณฺนํทพฺพณฺนํทพฺพณฺนํทพฺพณฺนํทพฺพณฺนํทพฺพณฺนํทพฺพณฺนํทพฺพณฺนํทพฺพณฺนํ
 ยนฺนุนาหํ ราชคฺหํ คณฺควา ราชานํ ชีวํโก
 เวชฺชํ ยายเยยฺยํ ปุตฺตํ เม ติจฺฉิตฺตํ”ติ. อถ ไซ พารานฺเตยฺยโก เสฏฺฐี ราชคฺหํ
 คณฺควา, เยน ราชา มากโร เตณิโย พิมฺพิสาโร, เตนฺปตฺตํกมิ; อปฺตํกมิคฺวา
 ราชานํ มากโร เตณิโย พิมฺพิสํว เอตทโวจ “มยฺหํ ไซ เทว ปุตฺตสฺส คาทิโส

๓ น. ม. ปฏิจฺจเวว, อ. ปฏิจฺจเวว

อาพาธ, เยน ยาคูปี ปิตา น สมนาม ปริณาม คจฺจติ, ภคฺคํ ภูคฺคํ น สมนาม
ปริณาม คจฺจติ, อจฺจาโรปี ปตฺธวโรปี น ปคฺคโน, โธ เตน กิโธ ฐว
ทพฺพณโน อุปฺปนฺนทพฺพณทกฺกชวโต ชมนิสฺสนทคฺคโต; ตาฐ เทโว ชวํ เวชช
อาณานิเปตฺตํ ปคฺคํ เม คิกิณฺณคฺค”ติ.

อถ ฆ ราชชา มาคฺช เณโย พิมฺพิธวโร ชวํ โกมารภจฺจํ อาณานิเปตฺติ
“คจฺจ ภณ ชวํ พวราณธํ คณฺฐว พวราณธํเยกํ เณฺจฺจิปคฺคํ คิกิณฺณคฺค”ติ.
“เอว เทวา”ติ ฆ ชวโก โกมารภจฺจโร รมฺโย มาคฺชธธํ เณฺยธธํ พิมฺพิธวโร
ปฏิสฺสณฺณคฺค พวราณธํ คณฺฐว, เยน พวราณธํเยกํ เณฺจฺจิปคฺคโต, เตนฺนปสงฺกมิ;
อุปสงฺกมิตฺวา พวราณธํเยกํธธํ เณฺจฺจิปคฺคธธํ วิการํ สทฺธกฺกชวโต ชนํ อุตฺตว
เรตฺวา คิโรกรณํ ปริกฺกชิตฺวา^๑ ฌมฺภะ อุปนิพฺพชิตฺวา^๒ ภริยํ ปุโรโต จเปตฺวา
อุทฺทจฺจํ อุปฺปาเจตฺวา อนฺตคณฺฐํ นีหริตฺวา ภริยาย ทสฺสธํ “ปตฺธ เต สมิทฺธ
อาพาธ, อิมินา ยาคูปี ปิตา น สมนาม ปริณาม คจฺจติ, ภคฺคํ ภูคฺคํ น
สมนาม ปริณาม คจฺจติ, อจฺจาโรปี ปตฺธวโรปี น ปคฺคโน, อิมินา กิโธ ฐว
ทพฺพณโน อุปฺปนฺนทพฺพณทกฺกชวโต ชมนิสฺสนทคฺคโต”ติ. อนฺตคณฺฐํ วจิเณเจตฺวา
อนฺตานํ ปฏฺธิเปตฺวา อุทฺทจฺจํ สัพฺเพตฺวา อาเตปํ อทาสิ. อถ ฆ พวราณธํเยกํ
เณฺจฺจิปคฺคโต นจฺจธธํ อโรโค อโหติ. อถ ฆ พวราณธํเยกํ เณฺจฺจ “ปคฺคโต
เม อโรโค จิโธ”ติ^๓ ชวคธธํ โกมารภจฺจธธํ โสฬสํ สทฺธธํ ปาทาสิ.
อถ ฆ ชวโก โกมารภจฺจโร คานํ โสฬสํ สทฺธธํ อาทาย ปุนเทว ราชคฺค
ปจฺจาจฺจติ.

๒๐๗. ปรัชชาพรหม

[๓๓๔] เตน ฆ ปน สมนาม อจฺจชณฺธิ^๔ รมฺโย ปรัชชาธธํ ปณฺทวโรคาพาธ
โหติ, พหุ มหนฺตา มหนฺตา ทิสฺวาปาโมกฺขา เวชฺชา อาคณฺฐว คิกิณฺณคฺค

๑ ค. ม. คิโรกรณํ ปริกฺกชิตฺวา ๒ ค. ม. อุปนิพฺพชิตฺวา

๓ ธ. อโรคาปิตฺติ ๔ ค. ม. อจฺจชณฺธิ ปทํ นคฺคิ

นาถกัณฐ์ อโรคี กาคู, พหุ หิรัณณ อาทาย อคมลฺ, อถ ไช ราชา ปชฺชโต
 รมโย มาครธตฺ เตนิยธตฺ พิมพิธารธตฺ ธนฺตีกะ ทูตฺ ปาเหติ “มยฺหํ ไช
 ตาทีโส อาพาโห, ตาธุ เทโว ชีวกํ เวชฺหํ อาณาเปตฺ, โส มํ ติกิณฺณธตฺ”ติ.
 อถ ไช ราชา มาครโธ เตนิโย พิมพิธารโธ ชีวกํ โกมารภจฺจํ อาณาเปติ “คจฺฉ
 ภณฺเน ชีวก อชฺชเชนํ คนฺธวา ราชานํ ปชฺชโต ติกิณฺณาหํ”ติ. “เอวํ เทวา”ติ ไช
 ชีวโก โกมารภจฺโจ รมโย มาครธตฺ เตนิยธตฺ พิมพิธารธตฺ ปฏิสตฺถณฺทวา อชฺชเชนํ
 คนฺธวา, เยน ราชานํ ปชฺชโต, เทนฺอุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิทวา รมโย ปชฺชโตธตฺ
 วิการํ สตฺถกฺเขตฺวา ราชานํ ปชฺชโต เอกทโวจ “สํปปี” เทว นิปฺปจฺจิสฺสํ, ตํ
 เทโว ปิวิธตฺ”ติ. อถ ภณฺเน ชีวก, ยนฺเต สกฺกา วิณา สํปปีนา อโรคี กาคู, ตํ
 กโรหิ, เขตฺตจฺฉ เม สํปปี ปฏิกฺกนฺติ. อถ ไช ชีวกธตฺ โกมารภจฺจธตฺ เอกทโหติ
 “อิมธตฺ ไช รมโย ตาทีโส อาพาโห, น สกฺกา มยา วิณา สํปปีนา อโรคี
 กาคู, ยนฺนุนาหํ สํปปี นิปฺปเจยฺยํ กถาวรณฺณํ กถาวคฺคหํ กถาวรธํ”ติ. อถ ไช
 ชีวโก โกมารภจฺโจ นานาภสฺสชฺเชหิ สํปปี นิปฺปจฺจิ กถาวรณฺณํ กถาวคฺคหํ กถาวรธํ.
 อถ ไช ชีวกธตฺ โกมารภจฺจธตฺ เอกทโหติ “อิมธตฺ ไช รมโย สํปปี ปิตํ
 ปริณามเณตํ อชฺชเทกํ ทธตฺติ, จณฺไทยํ ราชานํ ฆาตาเปยฺยาปปี มํ, ยนฺนุนาหํ
 ปฏิกฺกเจว อาปฺปเจยฺยนฺ”ติ. อถ ไช ชีวโก โกมารภจฺโจ, เยน ราชานํ ปชฺชโต,
 เทนฺอุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิทวา ราชานํ ปชฺชโต เอกทโวจ “มยฺหํ ไช เทว เวชฺชา
 นาม ตาทีเสน มุหฺตฺเตน มูถานิ อชฺชรราม, ภสฺสชฺชานิ ธมฺหาราม, ตาธุ เทโว
 วาหฺนาคาเรตฺ ๑ ทฺวาเรตฺ ๑ อาณาเปตฺ, เยน วาหฺเนน ชีวโก อิจฺฉติ เตน
 วาหฺเนน คจฺฉตฺ, เยน ทฺวาเรน อิจฺฉติ เตน ทฺวาเรน คจฺฉตฺ, ยํ กาดํ อิจฺฉติ ตํ
 กาดํ คจฺฉตฺ, ยํ กาดํ อิจฺฉติ ตํ กาดํ ปวิธตฺ”ติ. อถ ไช ราชา ปชฺชโต
 วาหฺนาคาเรตฺ ๑ ทฺวาเรตฺ ๑ อาณาเปติ “เยน วาหฺเนน ชีวโก อิจฺฉติ เตน
 วาหฺเนน คจฺฉตฺ, เยน ทฺวาเรน อิจฺฉติ เตน ทฺวาเรน คจฺฉตฺ, ยํ กาดํ อิจฺฉติ ตํ
 กาดํ คจฺฉตฺ, ยํ กาดํ อิจฺฉติ ตํ กาดํ ปวิธตฺ”ติ.

เตน ไช ปน สมนฺเณ รมโย ปชฺชโตธตฺ ภทฺทวตฺติกา นาม หตฺถินิกา

๑. น. ม. สํปปี เทหิ, สํปปี

ปณณาสโยชนิกา โหติ. อถ ไช ชีวโก โกमारภุโจ รมโย ปรัชชาตตสฺส คํ
 สปัปปี^๑ อุปนามลล “กธาวํ เทโว ปิวตฺว”ติ. อถ ไช ชีวโก โกमारภุโจ ราชานํ
 ปรัชชาตํ สปัปปี^๑ ปาเยตฺวา หคฺคิสํสาํ คนฺตฺวา ภทฺทวตฺติกาย หคฺคินิกาย นคฺครมหา
 นิปฺปติ.

อถ ไช รมโย ปรัชชาตตสฺส คํ สปัปปี^๑ ปิตํ ปริณามเนตํ อุกฺกเทกํ อทาสิ.
 อถ ไช ราชานํ ปรัชชาโต มนุสฺสเส เตตทโวจ “ทฺฐเจเน ภเณ ชีวเกเน สปัปปี^๑
 ปายิตฺตมฺหิ, เตนหิ ภเณ ชีวเก เวชฺชํ วิจินาถา”ติ. ภทฺทวตฺติกาย เทว หคฺคินิกาย
 นคฺครมหา นิปฺปติ. เตน ไช ปน สมนเยเน รมโย ปรัชชาตตสฺส กาโก นาม
 ทาสี สญฺจโยชนิกโก โหติ, อมนุสฺสเสน ปฏิจฺจ ชาท. อถ ไช ราชานํ ปรัชชาโต
 กากํ ทาสี อาณานิเปตํ “คจฺฉ ภเณ กาก, ชีวเก เวชฺชํ นิคฺคเตหิ ‘ราชานํ คํ
 อจฺจริย นิคฺคตาเปตํ’ติ, เอเต ไช ภเณ กาก เวชฺชา นาม พหุมายา, มา จตฺถ
 กิณฺณิ ปฏิจฺจคฺคเหตฺว”ติ.

อถ ไช กาโก ทาสี ชีวเก โกमारภุจํ อนคฺครามคฺคเก โกธมฺพิยํ สมนฺทาวลล
 ปาตฺราลํ กโรนฺท. อถ ไช กาโก ทาสี ชีวเก โกमारภุจํ เตตทโวจ “ราชานํ คํ
 อจฺจริย นิคฺคตาเปตํ”ติ. อากเมหิ ภเณ กาก, ยาว ภูณฺชามิ,^๒ หนฺท ภเณ
 กาก ภูณฺชตฺถ. อถ อจฺจริย รมณามฺหิ อาณตฺโต, “เอเต ไช ภเณ กาก
 เวชฺชา นาม พหุมายา, มา จตฺถ กิณฺณิ ปฏิจฺจคฺคเหตฺว”ติ. เตน ไช ปน สมนเยเน
 ชีวโก โกमारภุโจ นเชเน เกตฺทชฺชํ โอตุเมเปตฺวา อามตฺกณฺจ ชาทติ ปานียณฺจ
 ปิวติ. อถ ไช ชีวโก โกमारภุโจ กากํ ทาสี เตตทโวจ “หนฺท ภเณ กาก
 อามตฺกณฺจ ชาท ปานียณฺจ ปิวตฺถ”ติ. อถ ไช กาโก ทาสี “อโย ไช เวชฺช
 อามตฺกณฺจ ชาทติ ปานียณฺจ ปิวติ, น อรหติ กิณฺณิ ปาปกํ โหตุ”ติ
 อุปทฺทมามตฺกณฺจ ชาทิ ปานียณฺจ อปายิ, ตตฺถ คํ อุปทฺทมามตฺก ชาทิตํ ตตฺถ
 นิจฺจาวลล. อถ ไช กาโก ทาสี ชีวเก โกमारภุจํ เตตทโวจ “อคฺคิ เม อจฺจริย
 ชีวคฺค”ติ. “มา ภเณ กาก ภายิ, คฺวณฺเจะ อโรโค ภวิสฺสสิ ราชานํ จ, จณฺโท

๑ น. ม. สปัปปี

๒ น. ม. อ. ภูณฺชาม

ได้ ราชา ฆาตาเปยยาบี มัง, เตนาคัง น นิดตุคามิ^๑ติ ภททวคิกัง หคณิกัง กากสัส
 นิยยาเทควา, เยน ราชคหัง, เตน ปกคามิ. อนุพุเพน, เยน ราชคหัง, เยน ราชา
 มากโซ เณโย พิมพิสาโร, เตนปตังกมิ; อุปตังกมิควา รมโย มากตัสส เณยัสส
 พิมพิสาร์ธัสส เขตมคฺคัลล อารโจะติ. สฺยสุ ภเน ชีวก อกาสิ, ยบี น นิดตุโค,
 จณโท ได้ ราชา ฆาตาเปยยาบี คณติ. อถ โข ราชา ปชฺชโต อโรโค
 สฺมาโน ชีวกสัส โกมารภจสัส สณฺฑิเก ทฺวํ ปาเหติ “อากจฺฉตุ ชีวกโก, วร
 ทสฺสคามิ^๑ติ. อถ เทว^๑ อธิการัง เม เทโว สฺรคฺคิ.

๒๐๘. สิวะยกทสฺสยคฺคกถา

[๓๓๕] เตน โข ปน สมนเณ รมโย ปชฺชิตสัส สิวะยกัง ทสฺสยคฺคํ อุปปนํ
 โหติ พฺหุณํ ทสฺสณํ พฺหุณํ ทสฺสยคฺคณํ พฺหุณํ ทสฺสยคฺคตณํ พฺหุณํ ทสฺสยค-
 ศฺคตณํ พฺหุณํ ทสฺสยคฺคตสฺสทณํ อคฺคณจฺ เณจฺฉณจฺ ปาโมกฺขณจฺ^๒ อุตฺตมณจ
 ปวรณจ. อถ โข ราชา ปชฺชโต ตํ สิวะยกัง ทสฺสยคฺคํ ชีวกสัส โกมารภจสัส
 ปาเหติ. อถ โข ชีวกสัส โกมารภจสัส เขตทโหติ “อิทํ โข เม สิวะยกัง
 ทสฺสยคฺคํ รมเณ ปชฺชิตเณ ปหิตํ พฺหุณํ ทสฺสณํ พฺหุณํ ทสฺสยคฺคณํ พฺหุณํ
 ทสฺสยคฺคตณํ พฺหุณํ ทสฺสยคฺคตสฺสทณํ พฺหุณํ ทสฺสยคฺคตสฺสทณํ อคฺคณจ
 เณจฺฉณจฺ ปาโมกฺขณจฺ อุตฺตมณจฺ ปวรณจ, นยิมิ อณฺโณ โกจฺจิ ปจฺจารหติ
 ปริฏฺฐิตํ อณฺณคฺว เตน ภควตา อรหตา สมนาสฺมพฺพุเทน รมเณ วา มากเรน
 เณนเณ พิมพิสาเรนา”ติ.

๒๐๙. สมตฺตสฺวิเรนกกถา

[๓๓๖] เตน โข ปน สมนเณ ภควโต กาโย โทสฺสภิสฺสนโน โหติ. อถ โข
 ภควา อายสฺมนุคํ อานนทํ อามนฺเตติ “โทสฺสภิสฺสนโน โข อานนท ตถาสส

๑ อ. น. ม. อโยโย

๒ น. ม. โมกฺข

ตถาคคตัสส กาโย, น ภควนฺตํ สมคฺคตัสสคฺคํ วิเรเจตฺตํ, เอกุณคตัสสคฺคํ ภควนฺตํ
 วิเรเจตฺตํ, อปีจ ภควา วิริคฺโค นหายุตฺตํ, นหาคํ ภควนฺตํ ตํกิ วิเรเจตฺตํ,
 เอวํ ภควโต สมคฺคตัสส วิเรจํ ภวิสฺสํ, เตนหามนุช อุนฺนุทกํ ปฏฺยยาเทหิ”ติ.
 “เอวํ ภนฺเต”ติ โข อายสฺมา อามนฺโท ภควโต ปฏฺยตฺตณฺนิทฺวา อุนฺนุทกํ ปฏฺยยาเทหิ.

อลฺล โข ชีวโก โกมารภจฺโจ, เยน ภควา, เตนุปลงฺกมิ; อุปสงฺกมิทฺวา ภควนฺตํ
 อภิวาเทตฺวา เอกมณฺทํ นิสฺสํ; เอกมณฺทํ นิสฺสินฺโน โข ชีวโก โกมารภจฺโจ ภควนฺตํ
 เขตฺตวโจ “วิริคฺโค ภนฺเต ภควา”ติ. “วิริคฺโคมฺหิ ชีวิกา”ติ. อิท มนุหํ ภนฺเต
 พหิทฺวารโกฏฺฐกา นิภฺษนฺตัสส เขตฺตวโหสิ “มยา โข ภควโต สมคฺคตัสส วิเรจํ
 ทินฺนํ, โทถํภิสฺสินฺโน ตถาคคตัสส กาโย, น ภควนฺตํ สมคฺคตัสสคฺคํ วิเรเจตฺตํ,
 เอกุณคตัสสคฺคํ ภควนฺตํ วิเรเจตฺตํ, อปีจ ภควา วิริคฺโค นหายุตฺตํ, นหาคํ
 ภควนฺตํ ตํกิ วิเรเจตฺตํ, เอวํ ภควโต สมคฺคตัสส วิเรจํ ภวิสฺสํ”ติ. “นหายุ
 ภนฺเต ภควา, นหายุ สฺสคฺโค”ติ. อลฺล โข ภควา อุนฺนุทกํ นหายุ, นหาคํ
 ภควนฺตํ ตํกิ วิเรเจตฺตํ, เอวํ ภควโต สมคฺคตัสส วิเรจํ อโหสิ. อลฺล โข ชีวโก
 โกมารภจฺโจ ภควนฺตํ เขตฺตวโจ “ยาว ภนฺเต ภควโต กาโย ปกคฺคโต โหติ,
 อตฺถํ ยฺยตฺตณฺนํ”ติ.

๒๑๐. วรยาจนากถา

[๓๓๗] อลฺล โข ภควโต กาโย นจิริสฺสํ ปกคฺคโต อโหสิ. อลฺล โข ชีวโก
 โกมารภจฺโจ ตํ ดีเวยฺยํ ทุสฺสยฺยํ อาทาย, เยน ภควา, เตนุปลงฺกมิ; อุปสงฺกมิทฺวา
 ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมณฺทํ นิสฺสํ. เอกมณฺทํ นิสฺสินฺโน โข ชีวโก โกมารภจฺโจ
 ภควนฺตํ เขตฺตวโจ “เอกาหํ ภนฺเต ภควนฺตํ วรํ ยาจามิ”ติ. อติภฺกนฺตฺวา โข
 ชีวโก ตถาคคตํ. ยณฺจ ภนฺเต กปฺปติ ยณฺจ อนวชฺชนฺติ. วเทหิ ชีวกาติ.
 ภควา ภนฺเต ปตฺตภูติโก ภิกฺขุสฺสํ ๑, อิทํ เม ภนฺเต ดีเวยฺยํ ทุสฺสยฺยํ รณฺณา

๑ น. ม. อตฺถํ ยฺยตฺตณฺนํ”ติ

ดี. อหํ ตาว ยฺยตฺตณฺนํ”ติ

ปฐไซเคน ปหิคำ พหุณัน ทุสฺสํ พหุณัน ทุสฺสํ พหุณัน ทุสฺสํ พหุณัน ทุสฺสํ พหุณัน
 ทุสฺสํ พหุณัน ทุสฺสํ พหุณัน ทุสฺสํ พหุณัน ทุสฺสํ พหุณัน ทุสฺสํ พหุณัน
 อคฺคณฺจ เตจฺจณฺจ ปาโมกฺขณฺจ
 อคฺคณฺจ ปวณฺจ, ปฏิกคณฺหาคุ เม ภนฺเต ภควา ตีเวยฺยํ ทุสฺสํ, ภิกฺขุสํ
 จ คหปติจฺวรํ อนุชานาตุติ. ปฏิกคณฺหาคุ ภควา ตีเวยฺยํ ทุสฺสํ, อถ ไช ภควา
 ชีวํ โกมารภจํ รมฺมียา กถาย สํทสฺสํ สํมาทเปติ สํมุคฺเคสฺสํ สํปหํเสติ. อถ ไช
 ชีวโก โกมารภจํ ภควตา รมฺมียา กถาย สํทสฺสํ สํมาทเปติ สํมุคฺเคสฺสํ
 สํปหํเสติ อญฺญาสาธนา ภควนํ อภิวาเทตฺวา ปทกฺขิณํ กตฺวา ปกฺกามิ. อถ ไช
 ภควา เอกสฺมึ นีทานเ เอกสฺมึ ปกรณเ รมฺมึ กถํ กตฺวา ภิกฺขุ อามนฺเตติ
 “อนุชานามิ ภิกฺขเว คหปติจฺวรํ, โย อิจฺฉติ, ปัสสํโก โหตุ, โย อิจฺฉติ,
 คหปติจฺวรํ สํทสฺสํ, อิตฺริตเรน จาหิ”^๒ ภิกฺขเว สํมุคฺคํ วนฺณณมํ”ติ.

อถได้ ไช ราชคเห มนุสฺสา “ภควตา กิร ภิกฺขุณํ คหปติจฺวรํ อนุชานามิ”ติ,
 เค จ มนุสฺสา หฐจํ อเหตุํ อุตฺตคา “อิทานิ ไช มยํ ทานานิ ทสฺสํ ปุณฺณานิ
 กิริสฺสํ, ยโต ภควตา ภิกฺขุณํ คหปติจฺวรํ อนุชานามิ”ติ, เอกาเหเนว ราชคเห
 พหุณิ จีวรสํทสฺสํ อปฺปชฺชิตุ.

อถได้ ไช ชานปทา มนุสฺสา “ภควตา กิร ภิกฺขุณํ คหปติจฺวรํ อนุชานามิ”ติ,
 เค จ มนุสฺสา หฐจํ อเหตุํ อุตฺตคา “อิทานิ ไช มยํ ทานานิ ทสฺสํ ปุณฺณานิ
 กิริสฺสํ, ยโต ภควตา ภิกฺขุณํ คหปติจฺวรํ อนุชานามิ”ติ, เอกาเหเนว ชนปเทปี
 พหุณิ จีวรสํทสฺสํ อปฺปชฺชิตุ.

เคน ไช ปน สมนฺนํ สํสํ ปาวาโร อปฺปนโน โหติ. ภควโต เอกมคฺคํ
 อาโรเจตุ. อนุชานามิ ภิกฺขเว ปาวารนฺติ.

โกเตยฺยปาวาโร อปฺปนโน โหติ. ภควโต เอกมคฺคํ อาโรเจตุ. อนุชานามิ

ภิกขเว โกเสยฺยปาวารนฺติ.

โกชวํ อุปฺปนฺนํ โหติ. ภควโต เอตมคฺคํ อารโหสฺสํ อนุชานามิ ภิกขเว โกชวณฺติ.

ปจฺจภาณวโร นิฏฺฐิโต.

๒๑๑. กมฺพลานุชานนาทิกถา

[๓๓๘] เคนฺโฆ ปน สฺมเยน กาสีราชา ชีวถสฺส โกมารภจฺจถสฺส อทฺธกาสีโย^๑ กมฺพลํ ปาเหติ อุปฺทกฺกาสีณํ อุปฺมานํ^๒. อถ โฆ ชีวโก โกมารภจฺโจ คํ อทฺธกาสีโย กมฺพลํ อาทาย, เยน ภควา, เคนฺปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิทฺวา ภควนฺตํ อภิวาทฺตฺวา เอกมฺนคํ นิธึทึ; เอกมฺนคํ นิธินฺโน โฆ ชีวโก โกมารภจฺโจ ภควนฺตํ เอตทฺโวจ “อโย เม ภนฺเต อทฺธกาสีโย กมฺพลโต กาสีรณฺณา ปหิโต อุปฺทกฺกาสีณํ อุปฺมานโน, ปฏิคฺคณฺหาตุ เม ภนฺเต ภควา กมฺพลํ, ยํ มม อถสฺสํ ทิสฺสวคฺคํ หิตาย สฺชยา”ติ. ปฏิคฺคเหติ ภควา กมฺพลํ. อถ โฆ ภควา ชีวกํ โกมารภจฺจํ ชมฺมียา. กถาย สฺนทฺธสฺสเถติ สฺมาทเปติ สฺมคฺคเตเชติ สฺมปหฺสฺสเถติ. อถ โฆ ชีวโก โกมารภจฺโจ ภควตา ชมฺมียา. กถาย สฺนทฺธสฺสโต สฺมาทปฺโต สฺมคฺคเตชฺโต สฺมปหฺสฺสโต อุฏฺฐายาสนฺนา ภควนฺตํ อภิวาทฺตฺวา ปทกฺขิณํ กตฺวา ปกฺกามิ. อถ โฆ ภควา เอตถมฺมํ นิทาเน เอตถมฺมํ ปกรเณ ชมฺมิมิ กถํ กตฺวา ภิกฺขุ อามนฺเตติ “อนุชานามิ ภิกขเว กมฺพลนฺ”ติ.

[๓๓๙] เคนฺโฆ ปน สฺมเยน ถมฺสฺสํ อฺจุจาวจานิ จักรานิ อุปฺปชฺชนฺติ^๓. อถ โฆ ภิกฺขุณฺ อตฺทโทหิ “กึ นฺ โฆ ภควตา จักรํ อนุญฺเจวคํ กึ อนุญฺเจวคนฺ”ติ. ภควโต เอตมคฺคํ อารโหสฺสํ. อนุชานามิ ภิกขเว น จักรานิ โฆมํ กปฺปาสีกํ โกเสยฺยํ กมฺพลํ ตาณํ ภวณฺติ.

๑ น. ม. อ. อทฺธกาสีกํ

๒ น. ม. ชมฺมานํ

๓ น. ม. อุปฺปนฺนามิ โหณฺติ

[๓๔๐] เตน ไช ปน สัมเยน, เย เต ภิกขุ คหปติจิวรํ สํทียนฺติ, เต
 กุกกุจฺจายนฺตา ปัสกฏํ น สํทียนฺติ “เอกํเยว ภควตา จิวรํ อนฺนญฺจาคํ, น เทว”ติ.
 ภควโต เอตมคฺคํ อารโหเส. อนฺชานามิ ภิกฺขเว คหปติจิวรํ สํทียนฺเตน ปัสกฏํปํ
 สํทียิตฺถํ, ตทฺถเยน จาหํ ภิกฺขเว สันตุจฺจํ วณฺณณมํติ.

๒๑๒. ปัสกฏปรีเยสนกถา

[๓๔๑] เตน ไช ปน สัมเยน สัมพหฺตุตา ภิกฺขุ โกธํเสตฺถ ชนปเท อทฺธานมคฺค-
 ปฏิปฺนฺนา โหณฺติ. เอกจฺเจ ภิกฺขุ สุตฺถํ โอภกมํสํ ปัสกฏาย, เอกจฺเจ ภิกฺขุ
 นาคเมตฺถ. เย เต ภิกฺขุ สุตฺถํ โอภกมํสํ ปัสกฏาย, เต ปัสกฏานิ ตถํสํ. เย
 เต ภิกฺขุ นาคเมตฺถ, เต เอวมาหํสํ “อมฺหากํปํ อวฺโส ภาคํ เทธา”ติ. เต
 เอวมาหํสํ “น มยํ อวฺโส ตุมฺหากํ ภาคํ ทสฺสํ, กิสฺสํ ตุมฺเห นาคมิตฺถา”ติ.
 ภควโต เอตมคฺคํ อารโหเส. อนฺชานามิ ภิกฺขเว นาคเมตฺถานํ นากามา ภาคํ
 ทาตฺถนฺติ.

เตน ไช ปน สัมเยน สัมพหฺตุตา ภิกฺขุ โกธํเสตฺถ ชนปเท อทฺธานมคฺคปฏิปฺนฺนา
 โหณฺติ. เอกจฺเจ ภิกฺขุ สุตฺถํ โอภกมํสํ ปัสกฏาย, เอกจฺเจ ภิกฺขุ อากเมตฺถ. เย
 เต ภิกฺขุ สุตฺถํ โอภกมํสํ ปัสกฏาย, เต ปัสกฏานิ ตถํสํ. เย เต ภิกฺขุ อากเมตฺถ,
 เต เอวมาหํสํ “อมฺหากํปํ อวฺโส ภาคํ เทธา”ติ. เต เอวมาหํสํ “น มยํ
 อวฺโส ตุมฺหากํ ภาคํ ทสฺสํ, กิสฺสํ ตุมฺเห น โอภกมิตฺถา”ติ. ภควโต เอตมคฺคํ
 อารโหเส. อนฺชานามิ ภิกฺขเว อากเมตฺถานํ อากามา ภาคํ ทาตฺถนฺติ.

เตน ไช ปน สัมเยน สัมพหฺตุตา ภิกฺขุ โกธํเสตฺถ ชนปเท อทฺธานมคฺคปฏิปฺนฺนา
 โหณฺติ. เอกจฺเจ ภิกฺขุ ปจฺจํ สุตฺถํ โอภกมํสํ ปัสกฏาย, เอกจฺเจ ภิกฺขุ ปจฺจา
 โอภกมํสํ. เย เต ภิกฺขุ ปจฺจํ สุตฺถํ โอภกมํสํ ปัสกฏาย, เต ปัสกฏานิ ตถํสํ.
 เย เต ภิกฺขุ ปจฺจา โอภกมํสํ, เต น ตถํสํ. เต เอวมาหํสํ “อมฺหากํปํ อวฺโส

ภาคํ เทธา”ติ. เต เอวมาหังสุ “น มยํ อาวุโส คุมุหากํ ภาคํ ทสฺสํ, กิสฺสํ
 คุมุเห ปจฺญา โยกมมุตฺตา”ติ. ภควโต เอตมคฺคํ อาโรเจตุ. อหฺมฺชา นามิ ภิกฺขเว
 ปจฺญา โยกมมุตฺตํ นากามา ภาคํ ทาตฺตฺวา.

เตน โข ปน สมฺเยน สมฺพหฺรดา ภิกฺขุ โกธฺเดตฺถ ชนฺปะเท อหฺมฺชา นามคฺคปฺฏิปณฺนา
 โหณฺติ. เต สทฺธิสา สุตฺตํ โยกมมุตฺตํ ปัสสฺสฺวา, เอกํ เอกํ ภิกฺขุ ปัสสฺสฺวา น ติสฺสํ,
 เอกํ เอกํ ภิกฺขุ น ติสฺสํ. ยํ เต ภิกฺขุ น ติสฺสํ, เต เอวมาหังสุ “อหฺมฺหากํ
 อาวุโส ภาคํ เทธา”ติ. เต เอวมาหังสุ “น มยํ อาวุโส คุมุหากํ ภาคํ ทสฺสํ,
 กิสฺสํ คุมุเห น ติสฺสํ”ติ. ภควโต เอตมคฺคํ อาโรเจตุ. อหฺมฺชา นามิ ภิกฺขเว
 สทฺธิสา โยกมมุตฺตํ อากามา ภาคํ ทาตฺตฺวา.

เตน โข ปน สมฺเยน สมฺพหฺรดา ภิกฺขุ โกธฺเดตฺถ ชนฺปะเท อหฺมฺชา นามคฺคปฺฏิปณฺนา
 โหณฺติ. เต กตฺถิ กตฺวา สุตฺตํ โยกมมุตฺตํ ปัสสฺสฺวา, เอกํ เอกํ ภิกฺขุ ปัสสฺสฺวา
 น ติสฺสํ, เอกํ เอกํ ภิกฺขุ น ติสฺสํ. ยํ เต ภิกฺขุ น ติสฺสํ, เต เอวมาหังสุ “อหฺมฺหากํ
 อาวุโส ภาคํ เทธา”ติ. เต เอวมาหังสุ “น มยํ อาวุโส คุมุหากํ ภาคํ ทสฺสํ,
 กิสฺสํ คุมุเห น ติสฺสํ”ติ. ภควโต เอตมคฺคํ อาโรเจตุ. อหฺมฺชา นามิ ภิกฺขเว กตฺถิ
 กตฺวา โยกมมุตฺตํ อากามา ภาคํ ทาตฺตฺวา.

๒๑๓. จีวรปฏิกุภาหกสมฺมตฺติกา

[๓๔๒] เตน โข ปน สมฺเยน มนุสฺสา จีวรํ อาทาย อารามํ อาคฺคฺชนฺติ, เต
 ปฏิกุภาหํ อตฺถมาณา ปฏฺฐนฺติ. จีวรํ ปริศฺตํ อุปฺปชฺชติ. ภควโต เอตมคฺคํ
 อาโรเจตุ. อหฺมฺชา นามิ ภิกฺขเว ปณฺจหฺงฺเคหิ สมนฺนาคคํ ภิกฺขุ จีวรปฏิกุภาหํ
 สมนฺนาคคํ, โย น ญฺนาคคํ คจฺญเยย, น โทสาคคํ คจฺญเยย, น โมหาคคํ
 คจฺญเยย, น ภยาคคํ คจฺญเยย, คหิตาคคํ คจฺญเยย. เอวํ ปน ภิกฺขเว

สัมมนนิตพโพ, ปจัม ภิกขุ ยาจิตพโพ, ยาจิตวา พยตุเคน ภิกขุณา ปฏิพทน
ตังโฆ ฉาเปตพโพ-

“สุณาคู เม ภนเต ตังโฆ, ยถิ สัมมัตถ์ ปตตกถตถ์, ตังโฆ อิตถุนนามัง ภิกขุ
จักรปฏิบัติกาหก สัมมนนุญย, เอธ่า ฅตติ. สุณาคู เม ภนเต ตังโฆ, ตังโฆ
อิตถุนนามัง ภิกขุ จักรปฏิบัติกาหก สัมมนนุติ, ยถ์ธายธัมโต ฅมติ อิตถุนนามธตถ์
ภิกขุโน จักรปฏิบัติกาหกธตถ์ สัมมติ, โถ ฅุณหธตถ์, ยถ์ธ นกฅมติ, โถ ภาเสยย.
ธัมมโต ธัมเณ อิตถุนนาโม ภิกขุ จักรปฏิบัติกาหกโก, ฅมติ สัมมัตถ์, ฅตฐมา ฅณทึ
เอวเมต ฅารยามี”ติ.

เคน โฆ ปน สัมเณ จักรปฏิบัติกาหกกา ภิกขุ จักร ปฏิคคเหตฺวา ฅตถเณ
อฐณิตฺวา ปกุกมณฺติ, จักร นธตติ. ภกฺวโต เอตมตฺถ อารโจะธ. อนุชานามิ
ภิกขเว ปณฺจหฺงเคหิ สมนฺนาคตฺ ภิกขุ จักรนิตาหก^๑ สัมมนนิตฺ, โย น ฅนฺทาคตฺ
คจฺเณยฺ, น โทธาคตฺ คจฺเณยฺ, น โมหาคตฺ คจฺเณยฺ, น ภยาคตฺ คจฺเณยฺ,
นิตฺทิตานนิตฺทิตนฺ^๒ ฅาเนยฺ, เอวณฺจ ปน ภิกขเว สัมมนนิตพโพ, ปจัม ภิกขุ
ยาจิตพโพ, ยาจิตวา พยตุเคน ภิกขุณา ปฏิพทน ตังโฆ ฉาเปตพโพ-

“สุณาคู เม ภนเต ตังโฆ, ยถิ สัมมัตถ์ ปตตกถตถ์, ตังโฆ อิตถุนนามัง ภิกขุ
จักรนิตาหก สัมมนนุญย, เอธ่า ฅตติ. สุณาคู เม ภนเต ตังโฆ, ตังโฆ อิตถุน-
นามัง ภิกขุ จักรนิตาหก สัมมนนุติ, ยถ์ธายธัมโต ฅมติ อิตถุนนามธตถ์ ภิกขุโน
จักรนิตาหกธตถ์ สัมมติ, โถ ฅุณหธตถ์, ยถ์ธ นกฅมติ, โถ ภาเสยย. ธัมมโต
ธัมเณ อิตถุนนาโม ภิกขุ จักรนิตาหโก, ฅมติ สัมมัตถ์, ฅตฐมา ฅณทึ, เอวเมต
ฅารยามี”ติ.

๒๑๔. ภาณพการสมมติอาทิกถา

[๓๔๓] เตน โข ปน สมนเณ จัวรรนิตาหกา ภิกขุ มณฺทปเปี รุกขมูเตปปี นิพฺพโกเตปปี อชฺโฌกาเตปปี จัวรร นิตฺทหนฺติ. อุนฺทฺเรหิปี อุปฺปจฺกาหิปี ชชฺชหนฺติ. ภควโต เขตฺตมคฺคํ อาโรเจตุ. อุนฺทฺธานามิ ภิกขเว ภาณพการํ สมนฺนนิคฺคํ, ยํ ตํโฆ อากงฺขติ วิหารํ วา อทฺตมโยคํ วา ปาสาทํ วา หนุมิยํ วา คุหํ วา. เหววญฺจ ปน ภิกขเว สมนฺนนิคฺคพฺโป. พฺยคฺเคน ภิกขุณา ปฏฺวิพฺเพน ตํโฆ ฌาเปตพฺโป-

“สุตฺตนาตุ เม ภนฺเต ตํโฆ, ยถิ สํฆสฺส ปคฺคตถฺถ, ตํโฆ อิตฺถนฺนามํ วิหารํ ภาณพการํ สมนฺนเนยฺย, เอตํ ฌตฺติ. สุตฺตนาตุ เม ภนฺเต ตํโฆ, ตํโฆ อิตฺถนฺนามํ วิหารํ ภาณพการํ สมนฺนหนฺติ. ยสฺสํยสฺมโต ชมฺติ อิตฺถนฺนามสฺสํ วิหารสฺสํ ภาณพการสฺสํ สมนฺติ, โสฺ คุณฺทสฺสํ, ยสฺสํ นกฺขมฺติ, โสฺ ภาเตยฺย. สมนฺโต สมนฺ อิตฺถนฺนาโม วิหาโร ภาณพการํ, ชมฺติ สํฆสฺสํ, คสฺมา คุณฺทํ. เหววเมตํ ชารยํ”ติ.

เตน โข ปน สมนเณ สํฆสฺสํ ภาณพการเว จัวรรํ อคฺคตํ โหติ. ภควโต เขตฺตมคฺคํ อาโรเจตุ. อุนฺทฺธานามิ ภิกขเว ปณฺจหํเกหิ สมนฺนาคคํ ภิกขุ ภาณพการิกํ สมนฺนนิคฺคํ, โย น ฌนฺทาคคํ คจฺเจยฺย, น โทสาคคํ คจฺเจยฺย, น โฆหาคคํ คจฺเจยฺย, น ภายาคคํ คจฺเจยฺย, คุตฺตาคคฺคตฺตญฺจ ชานเยย. เหววญฺจ ปน ภิกขเว สมนฺนนิคฺคพฺโป. ปจฺมํ ภิกขุ ยาจิตพฺโป, ยาจิตฺวา พฺยคฺเคน ภิกขุณา ปฏฺวิพฺเพน ตํโฆ ฌาเปตพฺโป-

“สุตฺตนาตุ เม ภนฺเต ตํโฆ, ยถิ สํฆสฺสํ ปคฺคตถฺถ, ตํโฆ อิตฺถนฺนามํ ภิกขุ ภาณพการิกํ สมนฺนเนยฺย, เอตํ ฌตฺติ. สุตฺตนาตุ เม ภนฺเต ตํโฆ, ตํโฆ อิตฺถนฺนามํ ภิกขุ ภาณพการิกํ สมนฺนหนฺติ, ยสฺสํยสฺมโต ชมฺติ อิตฺถนฺนามสฺสํ ภิกขุโน ภาณพการิกสฺสํ สมนฺติ, โสฺ คุณฺทสฺสํ, ยสฺสํ นกฺขมฺติ, โสฺ ภาเตยฺย.

๓-๓ น. ม. จัวรรนิตทโก ภิกขุ มณฺทปเปี รุกขมูเตปปี นิพฺพโกเตปปี จัวรร นิตฺทหนฺติ.

ตมโต ตมเน อิตถนนาโม ภิกขุ ภาณูศาการโก, ขมติ ตมตต, ตตมา ตุนหิ.
เอวเมตํ ธารยามิ”ติ.

เคน โข ปน ตมเนน นพพคคิยา ภิกขุ ภาณูศาการโก วุจสาเปนติ. ภควโต
เอตมตถํ อารโจะตํ. น ภิกขเว ภาณูศาการโก วุจสาเปตพโพ; โย วุจสาเปยฺย,
อาปคฺติ ทุกกฏตฺตํ.

เคน โข ปน ตมเนน ตมตต ภาณูศาการ จีวรํ อุตฺตํนํ โหติ. ภควโต เอตมตถํ
อารโจะตํ. อนฺชานามิ ภิกขเว ตมมฺฐิฏฺเฐน ตมเนน ภาเชตุนฺติ.

เคน โข ปน ตมเนน ตพโพ ตมโต จีวรํ ภาเชนโต โกตาทํ อกาตี. ภควโต
เอตมตถํ อารโจะตํ. อนฺชานามิ ภิกขเว ปณฺจหํเคหิ ตมมฺนาคํ ภิกขุ จีวรภาชกํ
ตมมฺนนิคฺ; โย น ฌนฺทาคํ คจฺเจยฺย, น โทตาคํ คจฺเจยฺย, น โมหาคํ คจฺเจยฺย,
น ภยาคํ คจฺเจยฺย, ภาชิตาภาชิตญจ ฌาเนยฺย. เอวญจ ปน ภิกขเว ตมมฺนนิคพโพ.
ปจํ ภิกขุ ยาจิตพโพ, ยาจิตฺวา พยฺยเคน ภิกขุนา ปฏฺิพเตน ตมโต ฌาเปตพโพ-

“ตฺถนาตุ เม ภาณูเต ตมโต, ยถิ ตมตตํ ปคฺตกตฺตํ, ตมโต อิตถนนามํ ภิกขุ
จีวรภาชกํ ตมมฺนเนยฺย, เอตํ ฌคฺติ. ตฺถนาตุ เม ภาณูเต ตมโต, ตมโต อิตถนนามํ
ภิกขุ จีวรภาชกํ ตมมฺนนิค, ยตฺตํยตมโต ขมติ, อิตถนนามตฺตํ ภิกขุโน จีวรภาชกตฺตํ
ตมมฺติ, ตํ ตุนหตฺตํ, ยตฺตํ นกขมติ, ตํ ภาเตยฺย. ตมโต ตมเนน อิตถนนาโม
ภิกขุ จีวรภาชโก, ขมติ ตมตต, ตตมา ตุนหิ. เอวเมตํ ธารยามิ”ติ.

อถ โข จีวรภาชกานํ ภิกขุณํ เอตทโหติ “กถํ นุ โข จีวรํ ภาเชตพพ”ติ.
ภควโต เอตมตถํ อารโจะตํ. อนฺชานามิ ภิกขเว ปจํ อจฺฉินฺทฺวา ตฺถยฺย
วณฺณาวณฺณํ กตฺวา ภิกขุ คณฺเฑว วคํ พนฺธิตฺวา จีวรปฏฺิวิตํ ฌเปตุนฺติ.

อถ โข จีวรภาชกานํ ภิกขุณํ เอตทโหติ “กถํ นุ โข ตมมฺเนวณํ จีวรปฏฺิวิตํ

ทาดพโพ^๑ติ. ภควโต เอตมคฺถํ อารโหเส^๒. อนฺชานามิ ภิกฺขเว สํมณฺเณรํ อปฺทฺม-
ปฺปวีสํ ทาคฺคฺคิ.

เตน โข ปน สํเยน อณฺเวยโร ภิกฺขุ สเกน ภากฺเน อุตฺตริตฺตกาโม โหติ.
ภควโต เอตมคฺถํ อารโหเส^๒. อนฺชานามิ ภิกฺขเว อุตฺตรนฺตัสสํ สกํ ภากํ ทาคฺคฺคิ.

เตน โข ปน สํเยน อณฺเวยโร ภิกฺขุ อติเรกภากฺเน อุตฺตริตฺตกาโม โหติ.
ภควโต เอตมคฺถํ อารโหเส^๒. อนฺชานามิ ภิกฺขเว อนฺกฺเชเป ทินฺเน อติเรกภากํ
ทาคฺคฺคิ.

อถ โข จัวรรภากานํ ภิกฺขุํ เอตทโหสี “ถํ นุ โข จัวรรปวีสํ ทาดพโพ,
อาคคปฺปิปฺปายา นุ โข อุตฺทาหุ ยถาธุทฺตมฺหุ”ติ. ภควโต เอตมคฺถํ อารโหเส^๒.
อนฺชานามิ ภิกฺขเว วิกฺลเก โตเสตฺวา กุสฺสํ ปาคํ ทาคฺคฺคิ.

๒๑๕. จัวรรชนกถา

[๓๔๔] เตน โข ปน สํเยน ภิกฺขุ ฌกฺคณฺปิ ปณฺทุมตฺติกายี^๑ จัวรร รัชฺคิ.
จัวรร ทุพฺพณฺณํ โหติ. ภควโต เอตมคฺถํ อารโหเส^๒. อนฺชานามิ ภิกฺขเว ฌ
รัชฺคานิ “มฺหุรัชฺคํ ชนฺชรัชฺคํ ตจรัชฺคํ ปตฺตรัชฺคํ ปุปฺปรัชฺคํ ผลรัชฺคมฺหุ”ติ.

เตน โข ปน สํเยน ภิกฺขุ ตีคฺคทกายี^๑ จัวรร รัชฺคิ. จัวรร ทุคฺคณฺชํ โหติ. ภควโต
อารโหเส^๒. อนฺชานามิ ภิกฺขเว รัชฺคํ ปจฺจํ จุพฺพรัชฺคนฺกมฺภินฺติ^๒. รัชฺคํ อุตฺตรียติ.
เอตมคฺถํ ภควโต เอตมคฺถํ อารโหเส^๒. อนฺชานามิ ภิกฺขเว อุตฺตราวุ^๓ พนฺธิตฺตฺคิ.

๑ ยิ. ตีคฺคณฺนทกาย, ตี. ตีคฺคณฺทกาย ๒ ย. ม. จุตฺต รัชฺคนฺกมฺภินฺติ ๓ ย. ม. อุตฺตราวุพฺป

เคน โข ปน สัมเขน ภิกขุ น ชานนติ รชนํ ปกั กว อปกั กว. ภควโต
เอตมคฺถํ อารโหเจตุ. อนุชานามิ ภิกขเว อุตเท กว นหิปปิจิกาย กว เถวกํ
ทาคุนฺติ.

เคน โข ปน สัมเขน ภิกขุ รชนํ โอโรเปนตา กุมภํ อวฏฺฐนฺติ, กุมภํ ภิชฺชติ.
ภควโต เอตมคฺถํ อารโหเจตุ. อนุชานามิ ภิกขเว รชนพฺพกํ ทนฺตทถาติกนฺติ.

เคน โข ปน สัมเขน ภิกขุ รชนภาชนํ น สํวิชฺชติ. ภควโต เอตมคฺถํ
อารโหเจตุ. อนุชานามิ ภิกขเว รชนโกตมพํ รชนฆญฺหนฺติ.

เคน โข ปน สัมเขน ภิกขุ ปาติยาบิ ปตฺเตบิ จัรวํ โอมททนฺติ, จัรวํ ปริภิชฺชติ.
ภควโต เอตมคฺถํ อารโหเจตุ. อนุชานามิ ภิกขเว รชนโทณิกนฺติ.

เคน โข ปน สัมเขน ภิกขุ ฌมายํ จัรวํ ปตฺถรณฺติ, จัรวํ บัฏฺกิตํ โหติ.
ภควโต เอตมคฺถํ อารโหเจตุ. อนุชานามิ ภิกขเว ตินฺตฺถนถารกนฺติ.

ตินฺตฺถนถารโก อุปจิกายิ ชฺชติ. ภควโต เอตมคฺถํ อารโหเจตุ. อนุชานามิ
ภิกขเว จัรวรํสํ จัรวรรชฺชนฺติ.

มชฺฌเมน ตคฺเคนฺติ, รชนํ อฎาโต คตติ. ภควโต เอตมคฺถํ อารโหเจตุ. อนุชานามิ
ภิกขเว กณฺเณ พนฺธิคฺคฺคฺติ.

กณฺโณ ชีรติ. ภควโต เอตมคฺถํ อารโหเจตุ. อนุชานามิ ภิกขเว กณฺณตฺตคฺคฺกนฺติ.

รชนํ เอกโต คตติ. ภควโต เอตมคฺถํ อารโหเจตุ. อนุชานามิ ภิกขเว สัมปริ-
วตฺตกํ สัมปริวตฺตกํ รเชตฺตํ, น จ อจฺฉินฺเน เถเว ปกฺกมิตฺตฺติ. เคน โข ปน

สมเณ จักรว ปตฺถินนํ โหติ. ภควโต เอตมคฺถํ อาโรเจถฺ. อนฺชานามิ ภิกฺขเว อุตฺเท โอธฺาเวตฺถนฺติ.

เตน โข ปน สมเณ จักรว มรุตํ โหติ. ภควโต เอตมคฺถํ อาโรเจถฺ. อนฺชานามิ ภิกฺขเว ปาณินา อาโกเฐตฺถนฺติ.

เตน โข ปน สมเณ^๑ นพฺพคฺคิยา ภิกฺขุ^๒ อจฺฉินฺนทานิ จักรวานิ ชาเวณฺติ ทนฺต-
กาธฺาวันิ. มนุสฺสํ อชฺชฌายนฺติ ชยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ “เสยฺยถาปํ นาม คีหิ
กามโกคฺคิโน”ติ. ภควโต เอตมคฺถํ อาโรเจถฺ. น ภิกฺขเว อจฺฉินฺนทานิ จักรวานิ
ชาเวตฺถพฺพานิ; โย ชาเรยฺย, อาปตฺติ ทฺวักขสฺสํ.

๒๑๖. นินฺทกจักรวานฺชานนา

[๓๔๕] อถ โข ภควา ราชคฺเห ยถาภิรณฺทํ วิหริตฺวา, เยน ทกฺขิณาคิริ, เตน
จาริกํ ปกฺกามิ. อุตฺถธฺา โข ภควา มาคฺชเชตฺถํ อจฺฉิพฺพ^๒ ปาพิพฺพ^๒ มรียาทพฺพ^๒ ดิง-
ชาฏกพฺพ^๒; ทิสฺวาน อายสฺสมนฺทํ อานนฺทํ อามนฺเตติ “ปสฺสํติ โน ตฺวํ อานนฺท มาคฺชเชตฺถํ
อจฺฉิพฺพ^๒ ปาพิพฺพ^๒ มรียาทพฺพ^๒ ดิงชาฏกพฺพ^๒”ติ. เอวํ ภนฺเตติ. อุตฺถํหติ ตฺวํ อานนฺท
ภิกฺขุ^๑ เอรุปฺปานิ จักรวานิ ตํวิทฺธิตฺถนฺติ. อุตฺถํหามิ ภควาติ. อถ โข ภควา ทกฺขิณาคิ-
ริตฺถมํ ยถาภิรณฺทํ วิหริตฺวา ปุณฺเทว ราชคฺหํ ปจฺฉนาคจฺฉิ. อถ โข อายสฺสมา อานนฺโท
สมฺพหุสฺสานํ ภิกฺขุ^๑ จักรวานิ ตํวิทฺธิตฺวา, เยน ภควา, เตนุปลงฺกมิ; อฺปปลงฺกมิตฺวา
ภควนฺทํ เอตทโวจ “ปสฺสํตฺถ เม ภนฺเต ภควา จักรวานิ ตํวิทฺธิตฺถนํ”ติ. อถ โข
ภควา เอตสฺมิ นินฺทาเน เอตสฺมิ ปกฺรณฺเน ชมฺมํ กถํ กตฺวา ภิกฺขุ อามนฺเตติ
“ปณฺทิตฺโต ภิกฺขเว อานนฺโท, มหาปณฺโณ ภิกฺขเว อานนฺโท, ยตฺถ หิ นาม มยา

๑. น. ม. ภิกฺขุ
ดิงชาฏกพฺพ^๒

๒-๒ น. ม. อจฺฉิพฺพ^๒ ปาพิพฺพ^๒ มรียาทพฺพ^๒

ดัดดีเคน ภาตติตต์ วิตถาเรน อตถิ อชานิตต์ติ, กุติมบี นาม กริธตติ, อทตม-
กุติมบี นาม กริธตติ, มณฑตมบี นาม กริธตติ, อทตมมณฑตมบี นาม กริธตติ,
วิจจญมบี นาม กริธตติ, อนุวิจจญมบี นาม กริธตติ, คเวยยกมบี นาม กริธตติ,
ชงเขยยกมบี นาม กริธตติ, พาหนตมบี นาม กริธตติ, ฉินนัง กริธตติ ตตถตถ
ตมณตารูปปํ ปจจตถิกานณจ อนนิตตติ. อนชานามิ ภิกขเว ฉินนัง ตมณัง ฉินนัง
อตุตตราตังคํ ฉินนัง อนตตราตังคํ”ติ.

๒๑๗. ตีจั่ววานุชานนา

[๓๔๖] อถ โข ภควา ราชคเห ยถาภินนคํ วิหริตฺวา, เยน เวธาดิ, เตน
จาริกํ ปกุกามิ. อทตสา โข ภควา อนตตรา จ ราชคหํ อนตตรา จ เวธาดิ
อทธานมคคปฏิปนโน ตมพหุเต ภิกขุ จีวรเห อพภนตํกเค ตีตมบี จีวรภิตติ กริตฺวา
ชนนบี จีวรภิตติ กริตฺวา ภิกขายี จีวรภิตติ กริตฺวา อากจณเต; ทิสฺวาน ภควโต
เอตทโหติ “อติตฺหุ โข อิมะ โมชปฺริสา จีวร พาทุตฺถาย อวจฺจฺวา, ยนฺนุนาหํ
ภิกขุณํ จีวร ตมํ พนฺเชยฺยํ, มรียาทํ สเปยฺยนํ”ติ. อถ โข ภควา อนุปฺพุเพน
จาริกํ จรมาโน, เยน เวธาดิ, ตทวตฺริ. ตตฺร ตํ ภควา เวธาดิ วิหริติ โคตมเก
เจติเย. เตน โข ปน ตมเยน ภควา ตีตาสํ เหมนฺตีกาสํ รตฺติตฺถํ อนตฺรจฺจกาสํ
หิมปาคตมเย รตฺติ อชฺโฌกาสํ เอกจฺจโร นิตฺติ, น ภควนคํ ตีตํ อโหติ.
นิกฺขนเต ปจเม ยามะ ตีตํ ภควนคํ อโหติ, ทตฺติยํ ภควา จีวรํ ปารุปี, น
ภควนคํ ตีตํ อโหติ. นิกฺขนเต มชฺฌิเม ยามะ ตีตํ ภควนคํ อโหติ, ตตฺติยํ ภควา
จีวรํ ปารุปี, น ภควนคํ ตีตํ อโหติ. นิกฺขนเต ปจฺฉิเม ยามะ อทตเตตฺต อรฺุณ
นนฺทิมุชฺชียา รตฺติยา ตีตํ ภควนคํ อโหติ, จตฺตถํ ภควา จีวรํ ปารุปี, น ภควนคํ
ตีตํ อโหติ. อถ โข ภควโต เอตทโหติ “เยปี โข เต กุตฺตปฺตฺตา อิมตฺมํ ชมฺมวินฺเย
ตีตาสฺสกา ตีตภีรฺุกา, เตปี ตฺถโกณฺติ ตีจั่วเรน ยาทํ, ยนฺนุนาหํ ภิกขุณํ จีวร
ตมํ พนฺเชยฺยํ มรียาทํ สเปยฺยนํ ตีจั่ว อนชานเญยนํ”ติ. อถ โข ภควา เอตตฺมํ

นิทานเ เอตธัมมิ ปกรณเ ชมฺมิ ถลํ กตฺวา ภิกฺขุ อามนฺเตติ “อิธํ ภิกฺขเว อนฺตรา จ
 ราชคหิ อนฺตรา จ เวธํถิ อทฺธานมคฺคปฏิปนฺโน อทฺถลํ สมฺพหุเต ภิกฺขุ จักรเวหิ
 อพฺภนฺตํกเต ตีเสปปี จักรภิตฺติ กริตฺวา ชนฺเชปปี จักรภิตฺติ กริตฺวา กฏียาปปี จักรภิตฺติ
 กริตฺวา อากฺขณฺเต; ทิสฺวาน เม เอตทโหติ ‘อติตฺถุ โข อิมเ โมชปฺริสา จักรเว
 พาหุสฺสาย อาวฏฺฐา, ยนฺนุนาหิ ภิกฺขุณํ จักรเว ตมํ พนฺเชยฺย มรียาหิ สเปยฺยนฺ’ติ.
 อิธํ ภิกฺขเว ตีตาสุ เหมนฺตีกาสุ รคฺคิสุ อนฺตรฏฺสกาสุ หิมปาคสฺมเย รคฺคิ
 อชฺโฌกาเส เอกจฺจโร นิสฺสํ, น มํ ตีตํ อโหติ. นิกฺขนฺเต ปสฺเม ยามเ ตีตํ
 มํ อโหติ, ทฺติยาหิ จักรํ ปารุเป, น มํ ตีตํ อโหติ. นิกฺขนฺเต มชฺฌิเม ยามเ
 ตีตํ มํ อโหติ, ทฺติยาหิ จักรํ ปารุเป, น มํ ตีตํ อโหติ. นิกฺขนฺเต ปจฺฉิเม
 ยามเ อทฺทสฺสเ อรุณเ นนฺทิมุชฺชียา รคฺติยา ตีตํ มํ อโหติ, จคฺคฺลาหิ จักรํ ปารุเป,
 น มํ ตีตํ อโหติ, คสฺส มฺยหิ ภิกฺขเว เอตทโหติ ‘เยปปี โข เต กุตฺตคฺคา อิมธัมมิ
 ชมฺมวินเย ตีตาสุกา ตีตภฺรูกา, เตปปี สกฺโกณฺติ ติจฺจเรณ ยาเปคฺ, ยนฺนุนาหิ
 ภิกฺขุณํ จักรเว ตมํ พนฺเชยฺย มรียาหิ สเปยฺย ติจฺจเร อนฺชานเยยฺยนฺ’ติ. อนฺชานามิ
 ภิกฺขเว ติจฺจเร ทฺวิคฺคณํ สํมาฐิ เอกจฺจยิ อุตฺตราสงฺคํ เอกจฺจยิ อนฺตรวาสกนฺ’ติ.

๒๑๘. อติเรกจักรกถา

[๓๔๗] เตน โข ปน สมฺเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขุ “ภควคฺคา ติจฺจเร อนฺนุญฺจาตฺนฺ”ติ
 อณฺเณเนว ติจฺจเรณ คามํ ปวิตฺตฺนฺติ, อณฺเณว ติจฺจเรณ อารามเ อจฺฉนฺติ, อณฺเณว
 ติจฺจเรณ นหานํ โอตฺรนฺติ. เย เต ภิกฺขุ อปฺปิจฺฉา, เต อชฺชฌายนฺติ ชยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ
 “ถลํ หิ นาม ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขุ อติเรกจฺจเร ชาเรตฺถนฺ”ติ. อถ โข เต ภิกฺขุ ภควโต
 เอตมคฺคํ อาโรเจตุ. อถ โข ภควา เอตธัมมิ นิทานเ เอตธัมมิ ปกรณเ ชมฺมิ ถลํ
 กตฺวา ภิกฺขุ อามนฺเตติ “น ภิกฺขเว อติเรกจฺจเร ชาเรตฺถพฺพ; โย ชาเรยฺย,
 ยถาชมฺโม กาเรตฺถพฺพ”ติ.

เตน โข ปน สมฺเยน อายธัมมโต อานนฺทสฺส อติเรกจฺจเร อปฺปปณฺนํ โหติ,

อายธฺมา จ อานนฺโท คํ จีวรํ อายธฺมโต สารีปฺตคฺคธฺส ทาตุกาโม โหติ, อายธฺมา จ
 จ สารีปฺตโต สํเกเต วิหริติ. อถ โข อายธฺมโต อานนฺทสฺส เอตทโหติ “ภควตา
 ดิฏฺฐาปทํ ปณฺณคํ ‘น อติเรกจีวรํ ชาเรตพฺพนํ’ติ, อิทญํ เม อติเรกจีวรํ
 อุปฺปนฺนํ, อหณฺจิมํ จีวรํ อายธฺมโต สารีปฺตคฺคธฺส ทาตุกาโม, อายธฺมา จ สารีปฺตโต
 สํเกเต วิหริติ, กถํ นุ โข มยา ปฏิปชฺชิตพฺพนํ. อถ โข อายธฺมา อานนฺโท ภควโต
 เอตมคฺคํ อารุเจตฺติ. กัจจิมํ ปณฺณนทํ สารีปฺตโต อากฺขณฺธสฺสคฺคํ. นวมํ วา ภควา
 ทิธํ ทสฺมํ วาติ. อถ โข ภควา เอตสฺมิ นิทาเน เอตสฺมิ ปกรเณ ชมฺมํ กถํ
 กถวา ภิกฺขุ อามนฺเตตฺติ “อนฺุชานามิ ภิกฺขเว ทสฺสหาปรมํ อติเรกจีวรํ ชาเรตฺนํ”ติ.

เตน โข ปน สมนฺเยน ภิกฺขุณฺ อติเรกจีวรํ อุปฺปนฺนํ โหติ. อถ โข ภิกฺขุณฺ
 เอตทโหติ “กถํ นุ โข อเมหฺมิ อติเรกจีวรํ ปฏิปชฺชิตพฺพนํ”ติ. ภควโต เอตมคฺคํ
 อารุเจตฺติ. อนฺุชานามิ ภิกฺขเว อติเรกจีวรํ วิกฺขเปตฺตุนฺติ.

[๑๔๘] อถ โข ภควา เวธํติยํ ยถาภินฺทํ วิหริตฺวา, เยน พาราณสี, เตน จาริกํ
 ปกฺกามิ. อนฺุปฺพุเพน จาริกํ จรมาโน, เยน พาราณสี, ตทวสฺวี. ตตฺร สฺกํ ภควา
 พาราณสียํ วิหริติ อิตฺปิเน มิคทาเย. เตน โข ปน สมนฺเยน อณฺเณตฺรธฺสํ ภิกฺขุโน
 อนฺุตฺรวาธโก นิทฺโท โหติ. อถ โข คธฺสํ ภิกฺขุโน เอตทโหติ “ภควตา คีจฺจํ อนฺุณฺณาคํ,
 ทฺวิคฺคฺนา ธมฺมาจฺฉิ, เอกจฺฉิโย อุตฺตฺราธงฺโก, เอกจฺฉิโย อนฺุตฺรวาธโก, อยญํ เม
 อนฺุตฺรวาธโก นิทฺโท, ยนฺนุนาหํ อคฺคพํ อจฺจุเปยฺยํ, สมนฺคโต ทฺวปฺนฺนํ ภวิธฺสคฺคํ,
 มชฺฌเณ เอกจฺฉิยนํ”ติ. อถ โข โธ ภิกฺขุ อคฺคพํ อจฺจุเปตฺติ. อทฺทสา โข ภควา
 เสนาธฺนจาริกํ อาหิณฺนทฺนโต คํ ภิกฺขุ อคฺคพํ อจฺจุเปตฺติ; ทิสฺวาน, เยน โธ ภิกฺขุ,
 เตนฺปธงฺกมิ; อุปธงฺกมิตฺวา คํ ภิกฺขุ เอตทโวจ “กํ คจฺจํ ภิกฺขุ กโรตฺติ”ติ. อคฺคพํ
 ภควา อจฺจุเปตฺติ. สํชฺชํ สํชฺชํ ภิกฺขุ, สํชฺชํ โข คจฺจํ ภิกฺขุ อคฺคพํ อจฺจุเปตฺติ.
 อถ โข ภควา เอตสฺมิ นิทาเน เอตสฺมิ ปกรเณ ชมฺมํ กถํ กถวา ภิกฺขุ อามนฺเตตฺติ
 “อนฺุชานามิ ภิกฺขเว อหคานํ ทฺสธํ อหคกปฺปานํ ทฺวิคฺคฺนํ ธมฺมาจฺฉิ เอกจฺฉิโย อุตฺตฺรา-
 ธงฺกํ เอกจฺฉิโย อนฺุตฺรวาธกํ, อุตฺตฺรทฺทคานํ ทฺสธํ จตฺตคฺคณฺํ ธมฺมาจฺฉิ ทฺวิคฺคฺนํ

อุตุตราสังคัม ภูติคุณัน อนุตราสังคัม, ปัสสกุเต ยาวทคฺคัม, ปาปณิกเก อุตุตาโห
กรรณโย. อนุชานามิ ภิกขเว อคฺคพํ คุณนํ โอวชฺฐิกํ กณฺหุสํ ทพฺพิกมฺมุนํ”ติ.

๒๑๕. วิสาขาวตฺถ

[๓๔๘] อถ โข ภควา พารานตฺธิยํ ยถาภินฺทํ วิหริตฺวา, เยเน ตาวคฺคํ, เทน
จาริกํ ปกฺกามิ. อนุปฺพุเพเน จาริกํ จรมาโน, เยเน ตาวคฺคํ คทวสฺริ. ตตฺร ตํ ภควา
ตาวคฺคิยํ วิหริติ เขตฺตเวเน อนาถปฺปณฺทิกสฺส อารามเ. อถ โข วิสาขา มิคฺคารมาตา,
เยเน ภควา, เทนุปลงฺกมฺมิ; อุปลงฺกมิตฺวา ภควนฺทํ อภิวาเทตฺวา เอกมฺนคํ นิสฺสํ; เอกมฺนคํ
นิสฺสินํ โข วิสาขํ มิคฺคารมาตํ ภควา ชมฺมียา กถาย สันทสฺสเสติ สฺมาทเปตฺติ
สฺมคฺเคเสติ สฺมปทฺสเสติ. อถ โข วิสาขา มิคฺคารมาตา ภควตา ชมฺมียา กถาย สันทสฺสเสติ
สฺมาทเปตฺติ สฺมคฺเคเสติ สฺมปทฺสเสติ ภควนฺทํ เขตฺทวโจ “อริวเสตฺตฺ เม ภนฺเต
ภควา สฺวาตฺตนาถ ภคฺคํ สทฺธิ ภิกฺขุสฺสเมนา”ติ. อริวเสตฺติ ภควา ตฺตุนํ ภาเวเน.
อถ โข วิสาขา มิคฺคารมาตา ภควโต อริวสํ วิทิตฺวา อุชฺชยาตฺตนา ภควนฺทํ
อภิวาเทตฺวา ปทฺทชฺชินํ กตฺวา ปกฺกามิ.

เตน โข ปน สมนฺเยเน คตฺตสา รตฺติยา อจฺจเยเน จาคฺคทฺธิปโก มหาเมโฆ ปาวสฺสติ.
อถ โข ภควา ภิกฺขุ อามนฺเตติ “ยถา ภิกฺขเว เขตฺตเวเน วสฺสติ, เหว จฺจุตฺตํ ที่เปตฺต
วสฺสติ, โอวตฺตสาเปตฺติ ภิกฺขเว กายํ, อยํ ปจฺจิมโก จาคฺคทฺธิปโก มหาเมโฆ”ติ.
“เอวํ ภนฺเต”ติ โข เค ภิกฺขุ ภควโต ปฏิสฺสณฺณิตฺวา นิฏฺฐิตจฺจวรา กายํ โอวตฺตสา-
เปนฺติ. อถ โข วิสาขา มิคฺคารมาตา ปณฺฑิตํ ชาทญฺญํ โภชญฺญํ ปฏฺยาทาเปตฺวา ทาถิ
อาณานเปตฺติ “คจฺฉ เช อารามํ คนฺทฺวา กาดํ อาโรเจहि ‘กาโต ภนฺเต นิฏฺฐิตํ
ภคฺคณ’ติ. “เอวํ อยฺเย”ติ โข ตา ทาถิ วิสาขาย มิคฺคารมาตฺตยา ปฏิสฺสณฺณิตฺวา
อารามํ คนฺทฺวา อทฺทสฺส ภิกฺขุ นิฏฺฐิตจฺจวเร กายํ โอวตฺตสาเปเนเต; ทิสฺวาน “นคฺคิ
อารามเ ภิกฺขุ, อาชฺชวกา กายํ โอวตฺตสาเปเนตฺติ”ติ, เยเน วิสาขา มิคฺคารมาตา, เทนุ-
ปลงฺกมฺมิ; อุปลงฺกมิตฺวา วิสาขํ มิคฺคารมาตํ เขตฺทวโจ “นคฺคยฺเย อารามเ ภิกฺขุ,

อาชีวกา กาย โอวตฺถสาเปนตี”ติ. อถ โข วิสาขาย มิคารมาตุยา ปณฺฑิตาย วียตฺตาย
 เมธาวิเนีย เอตทโหติ “นิตฺถํสํ โข อญฺญา นิฏฺฐิตจฺจวรา กาย โอวตฺถสาเปนตี, สํยํ
 พาดา มณฺณิตฺถ ‘นคฺคิ อารามํ ภิกฺขุ, อาชีวกา กาย โอวตฺถสาเปนตี”ติ ปุณ ทาตี
 อาณาเปตี “คจฺฉ เช อารามํ คนฺตฺวา. กาทํ อาโรเจहि ‘กาโต ภาเน, นิฏฺฐิตํ
 ภคฺคณ”ติ. อถ โข เต ภิกฺขุ คคฺคณานิ สํคํกริตฺวา” กตฺตกายา จฺจวรา นิ คเหตฺวา
 ยถาวิหารํ ปวิตฺถํ. อถ โข สํ ทาตี อารามํ คนฺตฺวา ภิกฺขุ อปตฺถนฺตี “นคฺคิ
 อารามํ ภิกฺขุ, สํญโย อาราม”ติ, เยน วิสาข มิคารมาตา, เทนฺตฺสํกมิ;
 อุตฺตํกมิตฺวา วิสาขํ มิคารมาตํ เอตทโวจ “นคฺคยเย อารามํ ภิกฺขุ, สํญโย
 อาราม”ติ. อถ โข วิสาขาย มิคารมาตุยา ปณฺฑิตาย วียตฺตาย เมธาวิเนีย
 เอตทโหติ “นิตฺถํสํ โข อญฺญา คคฺคณานิ สํคํกริตฺวา กตฺตกายา จฺจวรา นิ คเหตฺวา
 ยถาวิหารํ ปวิตฺถํ, สํยํ พาดา มณฺณิตฺถ ‘นคฺคิ อารามํ ภิกฺขุ, สํญโย
 อาราม”ติ ปุณ ทาตี อาณาเปตี “คจฺฉ เช อารามํ คนฺตฺวา. กาทํ อาโรเจहि
 ‘กาโต ภาเน, นิฏฺฐิตํ ภคฺคณ”ติ.

[๓๕๐] อถ โข ภควา ภิกฺขุ อามนฺเตตี “สํนฺท^๒ ภิกฺขเว ปตฺตจฺจวํ, กาโต
 ภคฺคตฺถ”ติ. “เอวํ ภาเน”ติ โข เต ภิกฺขุ ภควโต ปจฺจตฺถํ. อถ โข ภควา
 ปุพฺพพนฺธุสมํ นิวาเสตฺวา ปตฺตจฺจวมาทาย, เสยฺยถาปี นาม พตฺวา ปุริสํ สํมณฺณิขิตํ วา
 พาหํ ปสาเรยฺย, ปสํวริตํ วา พาหํ สํมณฺณิเชยฺย, เอวเมว เขตฺวเน อนฺตรหิโต
 วิสาขาย มิคารมาตุยา โภจฺจเก ปาตุโรหิตี. นิตฺธิ ภควา ปณฺณตฺเต อาสเน
 สทฺธิ ภิกฺขุสํเชน. อถ โข วิสาข มิคารมาตา “อจฺฉริยํ วต โภ, อพฺภุคํ วต
 โภ, ตถาคคฺคตฺถ มหิทธิกตา มหานุภาวตา, ยตฺร หิ นาม ชนฺณกมฺตฺเตสุปี โอฆฺเต
 วตฺตมานนฺตี” กมฺมิตฺเตสุปี โอฆฺเต วตฺตมานนฺตี” น หิ นาม เอกภิกฺขุสํสํ ปาธา วา
 จฺจวรา นิ อตฺตณานิ ภวิตฺถนฺตี”ติ หุจฺจา อุตฺตคา พุทฺธปฺปมฺขํ ภิกฺขุสํสํ ปณฺเฑน
 ขาทนฺเชน โภชนเชน สหตฺถา สมนฺตปฺเปตฺวา สมนฺตวาเรตฺวา ภควนฺตํ ภคฺคตฺถํ โอนฺตี-
 ปตฺตปาณิ เอกมณฺตํ นิตฺธิ; เอกมณฺตํ นิตฺธินา โข วิสาข มิคารมาตา ภควนฺตํ
 เอตทโวจ “อญฺจํ ภาเน ภาควนฺตํ วรา นิ ยาจามิ”ติ. อติภกฺกตฺวรา โข วิสาข

๑ น. ม. สํคํ กริตฺวา

๒ น. ม. สํนฺท

๓ น. ม. อ. ปตฺตมานนฺตี

ตถาคคาคิ. ยานิ จ ภนฺเต กปฺปิยานิ ยานิ จ อนนฺวชฺชานํติ. วเทหิ วิสาเซติ. อิจฺฉามหํ ภนฺเต ตํชฺฉตฺตํ ยาวชฺฉิํ วตฺตลิกถาฏิกิํ ทาคุํ, อากนฺตฺกภคฺคํ ทาคุํ, คมิกภคฺคํ ทาคุํ, คิตานภคฺคํ ทาคุํ, คิตานุปฺปจกภคฺคํ ทาคุํ, คิตานภคฺชชํ ทาคุํ, ชฺวธยาคุํ ทาคุํ, ภิกฺขุณฺโณตฺตํ อุตฺถกถาฏิกิํ ทาคฺชนฺติ. ถิ ปน ทฺวํ วิสาเซ อคฺคณฺณํ ตมฺปตฺตํมานา ตถาคคํ อญฺจ วรานิ ยาจตฺติ.

อิธาทิ ภนฺเต ทาถิ อาณนาเปตฺติ “คจฺฉ เซ, อารามํ คนฺตฺวา กาดํ อาโรเจหิ ‘กาโล ภนฺเต นิฏฺฐิตํ ภคฺชน’”ติ, อถ โข ตํ ภนฺเต ทาถิ อารามํ คนฺตฺวา อทฺทตฺตํ ภิกฺขุ นิฏฺฐิตจฺจเว กายํ โอวตฺตสาเปนฺเต; ทิสฺวาน “นคฺคิ อารามे ภิกฺขุ, อาชฺวกา กายํ โอวตฺตสาเปนฺติ”ติ, เยนาทิ เทนฺปตฺตํมฺหิ; อุปตฺตํมฺหิควา มํ เขตฺทโวจ “นคฺคยฺเย อารามे ภิกฺขุ, อาชฺวกา กายํ โอวตฺตสาเปนฺติ”ติ. อตฺถจฺจ ภนฺเต นคฺคยฺเย เขตฺตญฺมํ ปฏิกฺกตํ, อิมาทิ ภนฺเต อคฺคณฺณํ ตมฺปตฺตํมานา อิจฺฉามิ ตํชฺฉตฺตํ ยาวชฺฉิํ วตฺตลิกถาฏิกิํ ทาคุํ.

ปฺน จปรํ ภนฺเต อากนฺตฺโก ภิกฺขุ น จิลิกฺกตฺโต น โคจรรกฺกตฺโต กิตฺนโต ปิณฺทาย จรติ. โส เม อากนฺตฺกภคฺคํ ภูณฺชิตฺวา จิลิกฺกตฺโต โคจรรกฺกตฺโต อกิตฺนโต ปิณฺทาย จริตฺตติ, อิมาทิ ภนฺเต อคฺคณฺณํ ตมฺปตฺตํมานา อิจฺฉามิ ตํชฺฉตฺตํ ยาวชฺฉิํ อากนฺตฺกภคฺคํ ทาคุํ.

ปฺน จปรํ ภนฺเต คมิกโก ภิกฺขุ อคฺคณฺโณ ภคฺคํ ปริเยตฺตมาโน ตฺตถา วา วิหายิตฺตติ, ยตฺถ วา วาถํ คนฺตฺกาโม ภวิตฺตติ, ตตฺถ วิกาเต อุปคจฺฉิตฺตติ, กิตฺนโต อทฺธานํ คมิตฺตติ. โส เม คมิกภคฺคํ ภูณฺชิตฺวา ตฺตถา น วิหายิตฺตติ, ยตฺถ วาถํ คนฺตฺกาโม ภวิตฺตติ, ตตฺถ กาเต อุปคจฺฉิตฺตติ, อกิตฺนโต อทฺธานํ คมิตฺตติ, อิมาทิ ภนฺเต อคฺคณฺณํ ตมฺปตฺตํมานา อิจฺฉามิ ตํชฺฉตฺตํ ยาวชฺฉิํ คมิกภคฺคํ ทาคุํ.

ปฺน จปรํ ภนฺเต คิตานตฺตํ ภิกฺขุโน ตปฺปายานิ โภชนานิ อตฺถนคฺคตฺตํ อาพาโห วา อภวตฺตคฺคตฺตติ, กาดกิริยา วา ภวิตฺตติ. ตตฺตํ เม คิตานภคฺคํ ภูณฺชิตฺตํ

ອາພາໂ໊ ນາກົວທຸມິສຸດຕິ, ກາດກິຣິຍາ ນ ກວິສຸດຕິ, ອີມາຫໍ ກນເຕ ອຕຸຄວດໍ ສໍມປຸດສໍມານາ ອິຈຸຊາມິ ສໍໝຸດສໍ ຍາວໜີ້ວໍ ຕິດານກາຕຸກໍ ທາຕຸ້.

ປຸນ ຈປຣໍ ກນເຕ ຕິດານປຸງຈາໂກ ກິກຊຸ ອຕຸຕໂນ ກາຕຸກໍ ປຣິເຢດມາໂນ ຕິດານສຸດໍ ອຸດສຸດູເວ ກາຕຸກໍ ນໍ້າກິສຸດຕິ, ກາຕຸຕຈຸເນທໍ ກວິສຸດຕິ. ໄສ່ ເມ ຕິດານປຸງຈາກກາຕຸກໍ ກຸບຸຊິຕວາ ຕິດານສຸດໍ ກາເດນ ກາຕຸກໍ ນໍ້າກິສຸດຕິ, ກາຕຸຕຈຸເນທໍ ນ ກວິສຸດຕິ, ອີມາຫໍ ກນເຕ ອຕຸຄວດໍ ສໍມປຸດສໍມານາ ອິຈຸຊາມິ ສໍໝຸດສໍ ຍາວໜີ້ວໍ ຕິດານປຸງຈາກກາຕຸກໍ ທາຕຸ້.

ປຸນ ຈປຣໍ ກນເຕ ຕິດານສຸດໍ ກິກຊຸໂນ ສໍປາຍານິ ເກດສຸຊານິ ອດກນສຸດໍ ອາພາໂ໊ ວາ ອກົວທຸມິສຸດຕິ, ກາດກິຣິຍາ ວາ ກວິສຸດຕິ, ຕສຸດໍ ເມ ຕິດານເກດສຸຊານິ ປຣິກຸຕສຸດໍ ອາພາໂ໊ ນາກົວທຸມິສຸດຕິ, ກາດກິຣິຍາ ນ ກວິສຸດຕິ, ອີມາຫໍ ກນເຕ ອຕຸຄວດໍ ສໍມປຸດສໍມານາ ອິຈຸຊາມິ ສໍໝຸດສໍ ຍາວໜີ້ວໍ ຕິດານເກດສຸຊານິ ທາຕຸ້.

ປຸນ ຈປຣໍ ກນເຕ ກາວຕາ ອນຸກວິນເທ ທຣໍານິດໍເດ ສໍມປຸດສໍມານາ ຍາຕຸ ອນຸຊາມາຕາ, ຕຸຍາຫໍ ກນເຕ ອານິດໍເດ ສໍມປຸດສໍມານາ ອິຈຸຊາມິ ສໍໝຸດສໍ ຍາວໜີ້ວໍ ສຸວຍາຕຸ້ ທາຕຸ້.

ອິຫ ກນເຕ ກິກຊຸນິໂຍ ອຈິຣວຕິຍາ ນທິຍາ ເວດິຍາຫິ ສໍທຸຫໍ ນຄຸຕາ ເອກຕິຕຸເຄ ນາຍາຍນຕິ, ຕາ ກນເຕ ເວດິຍາ ກິກຊຸນິໂຍ ອຸປະຊະເທດຸ້ “ກິນຸ ໂ໊ ນາມ ຕຸມຸກາກໍ ອຍຸເຍ ທຸຮານໍ ພຸຮຸມຈຣິຍໍ ຈິຣເນນ, ນນຸ ນາມ ກາມາ ປຣິກຸບຸຊິຕພຸພາ, ຍາຫາ ສິຣເນນາ ກວິສຸດຕ, ຕາ ພຸຮຸມຈຣິຍໍ ຈິຣເດ, ເອວໍ ຕຸມຸກາກໍ ອຸໂກ ອຕຸຄາ ປຣິກຸຕິຕາ ກວິສຸດຕນຕໍ້”ຕິ. ຕາ ກນເຕ ກິກຊຸນິໂຍ ເວດິຍາຫິ ອຸປະຊະເທດຸ້ຍາມານາ ມຸງກຸ ອເຊດຸ້. ອດຸຈິ ກນເຕ ມາຕຸກາມສຸດໍ ນຄຸຕິຍໍ ເຊຕຸຈຸດໍ ປຣິກຸດໍ, ອີມາຫໍ ກນເຕ ອຕຸຄວດໍ ສໍມປຸດສໍມານາ ອິຈຸຊາມິ ກິກຊຸນິສໍໝຸດສໍ ຍາວໜີ້ວໍ ອຸທກສໍາໝິກໍ ທາຕຸນຸ”ຕິ.

[໓໕໑] ກໍ ປຸນ ຕຸວໍ ວິຖາເຊ ອານິດໍເດ ສໍມປຸດສໍມານາ ຕາກາຕຸກໍ ອງຸຈ ວຣານິ ຍາຈຸດຸຕິ. ອິຫ ກນເຕ ທິຖາດຸ້ ວຸດຸດຸດຸຕາ ກິກຊຸ ດໍາວຕຸດຸ້ ອາຕຸຈຸນິດຸດຸຕິ ກາວນຕຸກໍ ທຸດຸດຸນາຍ, ຕາ

ภควนํ อุปสงกมิทวา ปุจฉิตฺถนํติ “อิติทนนฺนาโม ภนฺเต ภิกฺขุ กาทกโค, ตถัสส กา คติ, โก
อภิสฺมปฺราโย”ติ. ตํ ภควา พฺยากริตฺถนํติ โสตาปคฺคิณเต วา สกฺททาคมิณเต วา
อนาคามิณเต วา อรหฺตเต วา. ตฺยาหํ อุปสงกมิทวา ปุจฉิตฺถนํติ “อาคตปฺพุทฺธา นฺ, โข
ภนฺเต เทน อပ္เพน ตาวคฺคิ”ติ. ตเจ เม วฏฺชนํติ “อาคตปฺพุทฺธา เทน ภิกฺขุณา ตาวคฺคิ”ติ.
นิฏฺฐเมตถ คจฺฉิตฺถนํติ “นิสฺสํสํยํ เม ปริภุตฺตา เทน อပ္เพน วตฺตติกฺคสาฎฺฐิกา วา
อาคฺชนฺคฺคภคฺคํ วา คมิภคฺคํ วา คิตานฺภคฺคํ วา คิตานฺปฏฺฐจกภคฺคํ วา คิตานฺภตฺตํ วา
รฺชฺยาคุ วา”ติ. ตถัสสา เม ตพฺพตฺถนํคิยา ปามุชฺชํ ชายิตฺถนํ, ปมฺพิตาย ปิตี
ชายิตฺถนํ, ปิติมนาย กาโย ปสฺสํมภิตฺถนํ, ปสฺสํมทฺทกายา สฺขํ เวทียิตฺถนํ, สฺขินิยา
จิตฺตํ สมาริยิตฺถนํ, ตสา เม ภวิตฺถนํ อินฺทริยภาวนา พตฺถภาวนา โพชฺฌนภาวนา,
อิมายํ ภนฺเต อานิสฺสํ สํปสฺสํมานา ตถาคคํ อฏฺฐจ วรานิ ยาจามํติ. ตาสุ ตาสุ
วิสาเช, ตาสุ โข ตฺวํ วิสาเช อิมํ อานิสฺสํ สํปสฺสํมานา ตถาคคํ อฏฺฐจ วรานิ
ยาจสิ, อนุชานามิ เต วิสาเช อฏฺฐจ วรณํติ. อถ โข ภควา วิสาชํ มิคฺรมาตฺรํ
อิมายํ คาทาหิ อนฺโมทิต:-

“ยา อนนฺปานํ ททตํ ปโมทิตา
ตฺตูปปฺนฺนา สฺสคตฺถสฺส ตาวิกา
ททาทิ ทานํ อภิกฺขุยฺย มจฺจนํ
โสวคฺคิกํ โสกนฺทํ สฺสชาวหํ.

ทิพฺพํ พถํ ตา^๒ ตภเต จ อายํ
อาคฺมม มคฺคํ วิวชํ อนนฺคณํ
ตา ปุณฺณกามา สฺขินิ อนามยา
สฺสคฺคมฺหิ กายมฺหิ จิรํ ปโมทิตํ”ติ.

[๓๕๖] อถ โข ภควา วิสาชํ มิคฺรมาตฺรํ อิมานิ คาทาหิ อนฺโมทิตฺวา
อฏฺฐจายาตฺถนา ปกฺกามิ. อถ โข ภควา เอกธมฺมํ นิทาเน เอกธมฺมํ ปกรเณ ชมมํ

กถํ กคฺวา ภิกฺขุ อามนฺเตติ “อุนฺชานามิ ภิกฺขเว วสุตฺถิกถาญฺญิํ อากนฺตูกภคฺตํ
คฺมิภคฺตํ คิदानภคฺตํ คิदानุปฺปจฺจากภคฺตํ คิदानภตฺตํ รุชฺยาคุํ ภิกฺขุณฺโณตฺถํ
อฺทกถาญฺญิณฺ”ติ.

วิธชาภาณวาโร นิฏฺฐจิตฺโต.

๒๒๐. นิสิตทนาทโณชานนา

[๓๕๓] เตนฺ โข ปน สมนฺเณ ภิกฺขุ ปณฺตานิ โภชนานิ ภุณฺขิตฺวา มฺหุจฺจตฺตํ
อตฺมปฺชานา นิตฺทํ โอฏกมนฺติ, เตนํ มฺหุจฺจตฺตํ อตฺมปฺชานานํ นิตฺทํ โอฏกมนฺตานํ
สฺปิณฺนเตน อตฺถิ มฺหุจฺจติ, เตนํสํ อตฺถินา มกฺขิตฺติ.

อถ โข ภคฺวา อายสฺมคฺคา อานนฺเทน ปจฺจาสฺมเณน เตนํสํจาริกํ อาหิณฺทฺนฺโต
อฺททสฺส เตนํสํ อตฺถินา มกฺขิตฺ; ทิสฺวาน อายสฺมคฺคํ อานนฺทํ อามนฺเตติ “กิเมตํ
อานนฺท เตนํสํ มกฺขิตนฺ”ติ. เอตฺรทฺธิ ภนฺเต ภิกฺขุ ปณฺตานิ โภชนานิ ภุณฺขิตฺวา
มฺหุจฺจตฺตํ อตฺมปฺชานา นิตฺทํ โอฏกมนฺติ, เตนํ มฺหุจฺจตฺตํ อตฺมปฺชานานํ นิตฺทํ
โอฏกมนฺตานํ สฺปิณฺนเตน อตฺถิ มฺหุจฺจติ, คยิทํ ภคฺวา เตนํสํ อตฺถินา
มกฺขิตนฺ”ติ. เอวเมตํ อานนฺท, เอวเมตํ อานนฺท, มฺหุจฺจติ ทิ อานนฺท มฺหุ-
จฺจตฺตํ อตฺมปฺชานานํ นิตฺทํ โอฏกมนฺตานํ สฺปิณฺนเตน อตฺถิ. เย เต อานนฺท
ภิกฺขุ อฺปฏฺฐจิตฺตํ สํปฺชานา นิตฺทํ โอฏกมนฺติ, เตนํ อตฺถิ น มฺหุจฺจติ. เยปิ
เต อานนฺท ปุณฺณชานา กาเมตฺถํ วิตฺราคา, เตนํปิ อตฺถิ น มฺหุจฺจติ. อฏฺฐาณเมตํ
อานนฺท อนวกาโส, ยํ อรหฺโต อตฺถิ มฺหุจฺเจยฺยาติ. อถ โข ภคฺวา เอตสฺมิ
นิตาเน เอตสฺมิ ปกฺรเณ ชมฺมิ กถํ กคฺวา ภิกฺขุ อามนฺเตติ: อิทาหํ ภิกฺขเว
อานนฺเทน ปจฺจาสฺมเณน เตนํสํจาริกํ อาหิณฺทฺนฺโต อฺททสฺส เตนํสํ อตฺถินา
มกฺขิตฺ; ทิสฺวาน อานนฺทํ อามนฺเตติ “กิเมตํ อานนฺท เตนํสํ มกฺขิตนฺติ. เอตฺรทฺธิ
ภนฺเต ภิกฺขุ ปณฺตานิ โภชนานิ ภุณฺขิตฺวา มฺหุจฺจตฺตํ อตฺมปฺชานา นิตฺทํ โอฏกมนฺติ,

เศถ์ มุฏฐัสถัสถัน อธัมปะชานัน นิทท์ โอฏกมณฺฑานํ สุปินนฺเตน อสฺสิจิ มุจฺจติ, ตยิทํ
 ภควา เณณํ อสฺสิจิ น มุจฺจติ. เอวเมตํ อานนฺท, เอวเมตํ อานนฺท, มุจฺจติ
 หิ อานนฺท มุฏฐัสถัสถัน อธัมปะชานัน นิทท์ โอฏกมณฺฑานํ สุปินนฺเตน อสฺสิจิ,
 เย เต อานนฺท ภิกฺขุ อุปฺปจฺจิตฺตัสสํ ธมฺปะชานา นิทท์ โอฏกมณฺฑิต, เศถ์ อสฺสิจิ น
 มุจฺจติ. เยปิ เต อานนฺท ปุรุชฺชชา กาเมสฺสุ วัฏฺฐาภา, เศถ์ปิ อสฺสิจิ น มุจฺจติ.
 อฏฺฐาณเมตํ อานนฺท อนุวกาโส, ยํ อรหโต อสฺสิจิ มุจฺเจยฺยาติ.

ปณฺณิเม ภิกฺขเว อาทินฺวา มุฏฐัสถัสถัสสํ อธัมปะชานัสสํ นิทท์ โอฏกมโต:
 ทุขํ สุปฺติ, ทุขํ ปฏิพฺพตฺติ, ปาปกํ สุปินํ ปสฺสติ, เทวตา น ภกฺขนฺติ, อสฺสิจิ
 มุจฺจติ. อิเม โข ภิกฺขเว ปณฺณ อาทินฺวา มุฏฐัสถัสถัสสํ อธัมปะชานัสสํ นิทท์
 โอฏกมโต.

ปณฺณิเม ภิกฺขเว อานิสฺสํ อุปฺปจฺจิตฺตัสสํ นิทท์ โอฏกมโต: ทุขํ สุปฺติ, ทุขํ
 ปฏิพฺพตฺติ, น ปาปกํ สุปินํ ปสฺสติ, เทวตา ภกฺขนฺติ, อสฺสิจิ น มุจฺจติ. อิเม โข
 ภิกฺขเว ปณฺณ อานิสฺสํ อุปฺปจฺจิตฺตัสสํ ธมฺปะชานัสสํ นิทท์ โอฏกมโต.

อนุชานามิ ภิกฺขเว กายคฺคตฺติยา จีวรคฺคตฺติยา เณณํคฺคตฺติยา นิสฺสํทนฺนติ.

เตน โข ปน สมนฺเยน อตฺธิชฺฐทกํ นิสฺสํทนํ น สพฺพิ เณณํ น สํโคเปติ. ภควโต
 เอตมคฺคํ อาโรเจตฺ. อนุชานามิ ภิกฺขเว ยาวมหนฺคํ ปจฺจคฺคตฺตวณฺ อากงฺขติ, ตาว-
 มหนฺคํ ปจฺจคฺคตฺตวณฺ กาคฺคนฺติ.

[๓๕๔] เตน โข ปน สมนฺเยน อายสฺมุโต อานนฺทสฺสํ อุปฺปจฺจายสฺสํ อายสฺมุโต
 เพตฺตจฺจัสสํ อุตฺตกจฺจนาพาโร โหติ. ศสฺสํ ตตฺถิกาย จีวรานิ กาเย ตคฺคนฺติ. ตานิ
 ภิกฺขุ อุตฺเทน เตเมตฺวา เตเมตฺวา อปกทฺตมฺนฺติ. อทฺทสํ โข ภควา เณณํจาริกํ
 อาหิณฺชนโต เต ภิกฺขุ ตานิ จีวรานิ อุตฺเทน เตเมตฺวา เตเมตฺวา อปกทฺตมฺนฺเต;
 ทิสฺวาน, เยน เต ภิกฺขุ, เตนฺปตฺตํมิ; อุปตฺตํมิตฺวา เต ภิกฺขุ เอตทโวจ

“กั อิมัสสํ ภิกขเว ภิกขุโน อาพาโห”ติ. อิมัสสํ ภนฺเต อายสฺมโต อุตฺตกฺกฺฉาพาโห, ตตฺถิกาย จัรวราณิ กายเ อคฺคณฺติ, ตาณิ มยํ อุตฺเทน เตเมตฺวา เตเมตฺวา อปกทฺตามาติ. อถ โห ภควา เอตสฺมิ นีทาเน เอตสฺมิ ปกรณํ ชมฺมิ กถํ กตฺวา ภิกขุ อามนฺเตติ “อนุชานามิ ภิกขเว ยัสสํ กณฺฑุ วา ปีพกา วา อสฺสาโว วา อุตฺตกฺกฺฉ วา อาพาโห, กณฺฑุปฏิจฺฉาทิน”ติ.

[๓๕๕] อถ โห วิธํชา มิคารมาตา มุชฺชปฺพนโฬฬํ อาทาย, เยน ภควา, เตนุปลงฺกมิ; อุปฺปลงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิตฺติ; เอกมนฺตํ นิตฺตินา โห วิธํชา มิคารมาตา ภควนฺตํ เอตทโวจ “ปฏิกฺคณฺหาตุ เม ภนฺเต มุชฺชปฺพนโฬฬํ, ยํ มม อสฺสํ ทิฆรคฺคํ หิตาย สุชํยา”ติ. ปฏิกฺคณฺเหติ ภควา มุชฺชปฺพนโฬฬํ. อถ โห ภควา วิธํชํ มิคารมาตํ ชมฺมียา กถาย สํนทสฺสํเตติ สํมาทเปติ สํมุคฺเตเชติ สํมุทสฺสํเตติ. อถ โห วิธํชา มิคารมาตา ภควตา ชมฺมียา กถาย สํนทสฺสํเตติ สํมาทเปติ สํมุคฺเตเชติ สํมุทสฺสํเตติ. อถ โห วิธํชา มิคารมาตา ภควตา ชมฺมียา กถาย สํนทสฺสํเตติ สํมาทเปติ สํมุคฺเตเชติ สํมุทสฺสํเตติ. อถ โห ภควา เอตสฺมิ นีทาเน เอตสฺมิ ปกรณํ ชมฺมิ กถํ กตฺวา ภิกขุ อามนฺเตติ “อนุชานามิ ภิกขเว มุชฺชปฺพนโฬฬ”ติ.

[๓๕๖] เตน โห ปน สมนฺเณ โรโห มตฺโต อายสฺมโต อามนฺทสฺสํ สหํโย โหติ. โรหสฺสํ มตฺตสฺสํ โหเมปฺปิโตติกา อายสฺมโต อามนฺทสฺสํ หคฺเช นิกฺขิตฺตา โหติ. อายสฺมโต จ อามนฺทสฺสํ โหเมปฺปิโตติกาย อตฺถโ โหติ. ภควโต เอตมคฺคํ อาโรเจตุ. อนุชานามิ ภิกขเว ปณฺจหํเกหิ สมนฺนาคคฺคสฺสํ วิธํสํสํ คเหตฺว: สํนทฺธิโจ จ โหติ, สํมุคฺคโต จ, อาตปฺปิโต จ, ชั้วติ จ, ชานาติ จ “คหิเต เม อตฺตมโน ภวิสฺสํ”ติ. อนุชานามิ ภิกขเว อิมหิ ปณฺจหํเกหิ สมนฺนาคคฺคสฺสํ วิธํสํสํ คเหตฺว.

[๓๕๗] เตน โห ปน สมนฺเณ ภิกขุณํ ปริปฺปนฺนํ โหติ ติจฺฉวํ, อตฺถโ จ โหติ ปริสฺสํวเนหิปี ลวิกาหิปี. ภควโต เอตมคฺคํ อาโรเจตุ. อนุชานามิ ภิกขเว ปริกฺขารโฬฬนฺติ.

๒๒๑. ปจฉิมวิกปปนุคจักราทิกถา

[๓๕๘] อถ โข ภิกขุณฺเฬ เตตทโหติ “ยานิ ตานิ ภควตา อญฺเฐตานิ ติจฺฉวณฺติ วา วุตฺตีกถาสฺมาติ วา นิสฺสันทนฺติ วา ปจฺจุตฺตวณฺติ วา กณฺฐุปฺปิจฺฉนาทิตฺติ วา มุชฺชปฺปณฺณโจพฺพนฺติ วา ปริกฺขารโจพฺพนฺติ วา, ตฺพฺพานิ ตานิ อธิชฺชาตพฺพานิ นฺ โข, อุตฺทาหุ วิกปฺเปตพฺพานิ”ติ. ภควโต เตตมคฺคํ อาโรเจถฺ. อญฺชานามิ ภิกฺขเว ติจฺฉวํ อธิชฺชาตุํ. น วิกปฺเปตฺ, วุตฺตีกถาสฺมาติ วุตฺตํ จาคุมฺมาถํ อธิชฺชาตุํ ตโต ปรํ วิกปฺเปตฺ; นิสฺสันทํ อธิชฺชาตุํ, น วิกปฺเปตฺ ปจฺจุตฺตวณฺ อธิชฺชาตุํ. น วิกปฺเปตฺ; กณฺฐุปฺปิจฺฉนาทิตฺติ ยาว อปาชา อธิชฺชาตุํ ตโต ปรํ วิกปฺเปตฺ; มุชฺชปฺปณฺณโจพฺ อธิชฺชาตุํ. น วิกปฺเปตฺ ปริกฺขารโจพฺ อธิชฺชาตุํ, น วิกปฺเปตฺนฺติ.

อถ โข ภิกขุณฺเฬ เตตทโหติ “กิตฺตํ ปจฉิมํ นฺ โข จัฉวํ วิกปฺเปตพฺพนฺ”ติ. ภควโต เตตมคฺคํ อาโรเจถฺ. อญฺชานามิ ภิกฺขเว อายาเมณ อฏฺฐงฺกุตํ สุกฺคกฺคฺเตน จตุรฺรํคฺคฺตวิคฺคตํ ปจฉิมํ จัฉวํ วิกปฺเปตฺนฺติ.

[๓๕๙] เตน โข ปน สมฺเยน อายสฺมโต มหากตฺตปตฺตํ ปสฺสํกตโต ครุโก โหติ. ภควโต เตตมคฺคํ อาโรเจถฺ. อญฺชานามิ ภิกฺขเว สุกฺคตฺตฺตํ กาคฺชนฺติ. วิกณฺโณ โหติ. ภควโต เตตมคฺคํ อาโรเจถฺ. อญฺชานามิ ภิกฺขเว วิกณฺณํ อุตฺทริตฺตฺตฺตํ. สุกฺคา โอกริยฺนฺติ. ภควโต เตตมคฺคํ อาโรเจถฺ. อญฺชานามิ ภิกฺขเว อนฺวาคํ ปริกฺกณฺทํ อาโรเปตฺนฺติ.

เตน โข ปน สมฺเยน สงฺฆาภิยา ปคฺคา ลุชฺชนฺติ. ภควโต เตตมคฺคํ อาโรเจถฺ. อญฺชานามิ ภิกฺขเว อฏฺฐสฺปทํ กาคฺชนฺติ.

[๓๖๐] เตน โข ปน สมฺเยน อญฺเฐตฺตํ ภิกฺขุโน ติจฺฉวเร กริยมาเน ตฺพํ

ฉินฺนํ นปฺปโหติ. ภควโต เอตมคฺคํ อารโหเจตุ. อุนฺชานามิ ภิกฺขเว เทว ฉินฺนกาณิ
เอกํ อจฺฉินฺนกนฺติ.

เทว ฉินฺนกาณิ เอกํ อจฺฉินฺนํ นปฺปโหติ. ภควโต เอตมคฺคํ อารโหเจตุ.
อุนฺชานามิ ภิกฺขเว เทว อจฺฉินฺนกาณิ เอกํ ฉินฺนกนฺติ.

เทว อจฺฉินฺนกาณิ เอกํ ฉินฺนํ นปฺปโหติ. ภควโต เอตมคฺคํ อารโหเจตุ.
อุนฺชานามิ ภิกฺขเว อุนฺวาริกํปี้ อารโหเปตุ, น จ ภิกฺขเว สัพพํ อจฺฉินฺนํ ชาเรตพฺพ;
โย ชาเรยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏธฺมํ.

[๓๖๑] เตน โข ปน สฺมเยน อญฺเฏตฺรธฺมํ ภิกฺขุโน พหุํ จีวรํ อุนฺปนฺนํ โหติ.
ได้ จ คํ จีวรํ มาตาปิตฺตุนิ^๑ ทาตุกาโม โหติ. ภควโต เอตมคฺคํ อารโหเจตุ.
มาตาปิตฺตโร^๒ โข ภิกฺขเว ททมาเน กิํ วเทยฺยาม, อุนฺชานามิ ภิกฺขเว มาตาปิตฺตุนิ
ทาตุ, น จ ภิกฺขเว สทฺธาเทยฺยํ วินิปาเตตพฺพ; โย วินิปาเคยฺย อาปตฺติ
ทุกฺกฏธฺมํ.

[๓๖๒] เตน โข ปน สฺมเยน อญฺเฏตโร ภิกฺขุ อุนฺชเว จีวรํ นิภฺชิปิตฺวา
สํตรุคฺคตฺเรณ คามํ ปิณฺทาย ปาวีสี, โจรา คํ จีวรํ อวหริตุ, ได้ ภิกฺขุ ทฺจุโจโพ
โหติ สฺฐจฺจโร. ภิกฺขุ เอวมาหตุ “กิตฺถํ คฺวํ อากุโส ทฺจุโจโพ สฺฐจฺจโร”ติ. อิทาหํ
อากุโส อุนฺชเว จีวรํ นิภฺชิปิตฺวา สํตรุคฺคตฺเรณ คามํ ปิณฺทาย ปาวีสี, โจรา คํ
จีวรํ อวหริตุ, เตนหา ทฺจุโจโพ สฺฐจฺจโรติ. ภควโต เอตมคฺคํ อารโหเจตุ.
น ภิกฺขเว สํตรุคฺคตฺเรณ คามो ปวตฺติคพฺโพ; โย ปวตฺเตยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏธฺมํ.

เตน โข ปน สฺมเยน อายสฺมา อานนฺโท อสฺตียา สํตรุคฺคตฺเรณ คามํ ปิณฺทาย ปาวีสี.
ภิกฺขุ อายสฺมมฺหํ อานนฺทํ เอตทโวจุ “นนุ โข อากุโส อานนฺท ภควตา ปญฺจคฺคํ ‘น สํ-
ตรุคฺคตฺเรณ คามो ปวตฺติคพฺโพ’ติ, กิตฺถํ คฺวํ อากุโส อานนฺท สํตรุคฺคตฺเรณ คามํ ปวตฺติจํ”ติ.

๑ อ. มาตาปิตฺตุนิ

๒ ต. มาตาปิตฺตุนิ

ตัจจุ อาวุโส ภควตา ปณณตัม “น สันตรุคฺคเรณ คาโม ปวิสิตพุโพ”ติ; อปีจาหํ
อัสติยา ปวิฏฺโงติ. ภควโต เอตมตฺถํ อารุเญตฺ.

อถ โข ภควา เอตสฺมิ นีทาเน เอตสฺมิ ปกรเณ ชมฺมิ กถํ กตฺวา ภิกฺขุ
ชามนฺเตติ:

ปณฺจิเม ภิกฺขเว ปจฺจยา ตังฆาฐิยา นิฏฺเฆปาย: คิตาโน วา โหติ, วสฺตฺตีกสงฺเกตฺ
วา โหติ, นทฺปารํ คนฺตุํ วา โหติ, อคฺคพคฺคตฺติวิหาโร วา โหติ, อคฺคตคฺกจฺินํ
วา โหติ. อีเม โข ภิกฺขเว ปณฺจ ปจฺจยา ตังฆาฐิยา นิฏฺเฆปาย.

ปณฺจิเม ภิกฺขเว ปจฺจยา อุตฺตรวาสกฺสฺสํ นิฏฺเฆปาย: คิตาโน วา โหติ, วสฺตฺตีก-
สงฺเกตฺ วา โหติ, นทฺปารํ คนฺตุํ วา โหติ, อคฺคพคฺคตฺติวิหาโร วา โหติ,
อคฺคตคฺกจฺินํ วา โหติ. อีเม โข ภิกฺขเว ปณฺจ ปจฺจยา อุตฺตรวาสกฺสฺสํ นิฏฺเฆปาย.

ปณฺจิเม ภิกฺขเว ปจฺจยา อนฺตรวาสกฺสฺสํ นิฏฺเฆปาย: คิตาโน วา โหติ, วสฺตฺตีก-
สงฺเกตฺ วา โหติ, นทฺปารํ คนฺตุํ วา โหติ, อคฺคพคฺคตฺติวิหาโร วา โหติ,
อคฺคตคฺกจฺินํ วา โหติ. อีเม โข ภิกฺขเว ปณฺจ ปจฺจยา อนฺตรวาสกฺสฺสํ นิฏฺเฆปาย.

ปณฺจิเม ภิกฺขเว ปจฺจยา วสฺตฺตีกสาธุิกาย นิฏฺเฆปาย: คิตาโน วา โหติ, นิสฺสํ
คนฺตุํ วา โหติ, นทฺปารํ คนฺตุํ วา โหติ, อคฺคพคฺคตฺติวิหาโร วา โหติ, วสฺตฺตีก-
สาธุิกา อกฺคา วา โหติ วิปฺปกฺคา วา. อีเม โข ภิกฺขเว ปณฺจ ปจฺจยา
วสฺตฺตีกสาธุิกาย นิฏฺเฆปายาติ.

๒๒๒. สัมมิกจิวรุปาทกถา

[๓๖๓] เตน โข ปน สัมมเยน ชนฺนตโร ภิกฺขุ เขโก วสฺสํ วตฺติ. ตคฺค มนุสฺสา
“สํวสฺสํ เทมา”ติ จิวราณี ชทฺถุ. อถ โข ตสฺสํ ภิกฺขุโน เขตฺทโหติ “ภควตา

ปณณคคัม 'จตุวคโค ปจฺฉิมโม ตัมภิก'ติ, อหณฺจมฺหิ เอกโก, อิมะ จ มนุสฺสํ 'ตัมภิก'ติ.
 เทมา'ติ จัวร์วานิ อทฺธํ, ยนฺนุนาหํ อิมานิ ตัมภิกานิ จัวร์วานิ ตาวคฺคิ หเรยฺย'ติ.
 อถ โข ใต้ ภิกฺขุ ตานิ จัวร์วานิ อาทาย ตาวคฺคิ คนฺตฺวา ภควโต เอตมคฺคํ
 อาโรเจติ. ตฺยฺเหว ภิกฺขุ ตานิ จัวร์วานิ ยาว กจฺฉินฺตฺส อพฺพการายาติ. อีห ปน
 ภิกฺขเว ภิกฺขุ เอกโก วสฺสํ วสฺสํ, ตตฺถ มนุสฺสํ "ตัมภิก เทมา"ติ จัวร์วานิ เทนฺติ,
 อนฺชานามิ ภิกฺขเว ตสฺสํ ตานิ จัวร์วานิ ยาว กจฺฉินฺตฺส อพฺพการายาติ.

เตน โข ปน สมฺเยน อณฺณตโร ภิกฺขุ อคฺคกาดํ เอกโก วสฺสํ. ตตฺถ มนุสฺสํ
 "ตัมภิก เทมา"ติ จัวร์วานิ อทฺธํ. อถ โข ตสฺส ภิกฺขุโน เอตทโหติ "ภควตา
 ปณณคคัม 'จตุวคโค ปจฺฉิมโม ตัมภิก'ติ, อหณฺจมฺหิ เอกโก, อิมะ จ มนุสฺสํ
 'ตัมภิก'ติ เทมา'ติ จัวร์วานิ อทฺธํ, ยนฺนุนาหํ อิมานิ ตัมภิกานิ จัวร์วานิ ตาวคฺคิ
 หเรยฺย'ติ. อถ โข ใต้ ภิกฺขุ ตานิ จัวร์วานิ อาทาย ตาวคฺคิ คนฺตฺวา ภิกฺขุโน
 เอตมคฺคํ อาโรเจติ. ภิกฺขุ ภควโต เอตมคฺคํ อาโรเจติ. อนฺชานามิ ภิกฺขเว
 สมฺมุขํภูเตน สมฺเยน ภาเชตฺ, อีห ปน ภิกฺขเว ภิกฺขุ อคฺคกาดํ เอกโก วสฺสํ,
 ตตฺถ มนุสฺสํ "ตัมภิก เทมา"ติ จัวร์วานิ เทนฺติ. อนฺชานามิ ภิกฺขเว เตน
 ภิกฺขุนา ตานิ จัวร์วานิ อธิฏฺฐาตุํ "มยฺหิมานิ จัวร์วานิ"ติ. ตสฺส เจ ภิกฺขเว ภิกฺขุโน
 คํ จัวร์วํ อนธิฏฺฐิเต อณฺโณ ภิกฺขุ อากจฺฉนฺติ, สมฺโก ทาทพฺโพ ภาโค. เตหิ เจ
 ภิกฺขเว ภิกฺขุหิ คํ จัวร์วํ ภาชียมาเน อปาทิเต กุเส อณฺโณ ภิกฺขุ อากจฺฉนฺติ,
 สมฺโก ทาทพฺโพ ภาโค. เตหิ เจ ภิกฺขเว ภิกฺขุหิ คํ จัวร์วํ ภาชียมาเน ปาทิเก
 กุเส อณฺโณ ภิกฺขุ อากจฺฉนฺติ, นากามา ทาทพฺโพ ภาโคติ.

เตน โข ปน สมฺเยน เทว ภาติกา เถรา อายสฺสุมา จ อิติทาโส อายสฺสุมา จ
 อิติภคฺโค ตาวคฺคิยํ วสฺสํวคฺคํ อณฺณตโร ความกาวาฬํ อคมํ. มนุสฺสํ "จิริสฺสํ
 เถรา อากคํ"ติ ตจฺจัวร์วานิ ภคฺคานิ อทฺธํ. อาวาทิกา ภิกฺขุ เถเร ปจฺฉินฺตฺส "อิมานิ
 ภนฺเต ตัมภิกานิ จัวร์วานิ เถเร อากมมฺ อปฺปนฺนานิ, ตาทิยสฺสํ เถรา ภาคนฺ"ติ.

เถรา เอวมาหังสุ “ยถา โข มยํ อาวุโส ภควตา ฆมมํ เทหิตํ อาชานาม, ตุมหากัมเยว ตานิ จักรานิ ยาว กจันตัสสุ อพุฏารายา”ติ.

เคน โข ปน สัมเยน ตโย ภิกขุ ราชคเห วตฺถํ วตฺถนติ. ตตฺถ มนุสฺสํ “ตัมมตฺถ เทมา”ติ จักรานิ เทนติ. อถ โข เตสํ ภิกขุณฺเ อตฺทโหติ “ภควตา ปณฺณตฺตํ ‘จตุวคฺโค ปจฺฉิมิ สํโฆ’ติ, มยณฺจมหา ตโย ชนา, อิมे จ มนุสฺสํ ‘ตัมมตฺถ เทมา’ติ จักรานิ เทนติ, กถํ หุ โข อเมหิ ปรปฺปชิตพฺพน”ติ. เคน โข ปน สัมเยน สัมพหุตา เเถรา อายตฺมา จ นิตฺวาตี อายตฺมา จ สำนวตฺสํ อายตฺมา จ โคปโก อายตฺมา จ ภคฺ อายตฺมา ผตฺกตฺถนาโน ปาตติปฺตุเต” วิหรนติ กุกกุฏารามे. อถ โข เต ภิกขุ ปาตติปฺตุตํ คนฺถวา เเถว ปุจฺฉิตฺ. เเถรา เอวมาหังสุ “ยถา โข มยํ อาวุโส ภควตา ฆมมํ เทหิตํ อาชานาม, ตุมหากัมเยว ตานิ จักรานิ ยาว กจันตัสสุ อพุฏารายา”ติ.

๒๒๓. อุปนนทสกุยปุตฺตวตฺต

[๓๖๔] เคน โข ปน สัมเยน อายตฺมา อุปนนโท สกุยปุตฺโต สวตฺถิยํ วตฺถตฺตฺวา โธ อณฺณตฺวํ ความกาวตฺสํ อคมาตี, ตตฺถ จ ภิกขุ จักรํ ภาเชตฺตูกามา สฺนฺนิปตฺตํ, เต เอวมาหังสุ “อิมานิ โข อาวุโส สัมมิทานิ จักรานิ ภาชียตฺถสฺนฺติ, สํทียตฺถสฺส ภาคน”ติ. อามาวุโส สํทียตฺถสํมิตฺ, ตโต จักรภาคํ คเหตฺวา อณฺณํ อาวตฺสํ อคมาตี, ตตฺถปิ ภิกขุ จักรํ ภาเชตฺตูกามา สฺนฺนิปตฺตํ, เตปิ เอวมาหังสุ “อิมานิ โข อาวุโส สัมมิทานิ จักรานิ ภาชียตฺถสฺนฺติ, สํทียตฺถสฺส ภาคน”ติ. อามาวุโส ภาชียตฺถสฺนฺติ, สํทียตฺถสํมิตฺ, ตโตปิ จักรภาคํ คเหตฺวา อณฺณํ อาวตฺสํ อคมาตี, ตตฺถปิ ภิกขุ จักรํ ภาเชตฺตูกามา สฺนฺนิปตฺตํ, เตปิ เอวมาหังสุ “อิมานิ โข อาวุโส สัมมิทานิ จักรานิ ภาชียตฺถสฺนฺติ, สํทียตฺถสฺส ภาคน”ติ. อามาวุโส สํทียตฺถสํมิตฺ, ตโตปิ จักรภาคํ คเหตฺวา มหนฺตํ จักรภณฺตฺกํ อาทาย ปุนเทว สวตฺถิํ ปจฺจจากจฺฉิ. ภิกขุ เอวมาหังสุ “มหาปฺปณฺณิเยติ ตวํ อาวุโส อุปนนท พหุ เต จักรํ อุปนนท”ติ. กุโต เม อาวุโส ปุณฺณํ, อิทาหํ อาวุโส สวตฺถิยํ

๑ น. ม. โคตโก

๒ น. ม. ผตฺกตฺถนาโน

๓ ก. ปาตติปฺตุเท

วธฺตํวฺคฺคโธ อณฺณคฺคํ คามกาวธํ อคฺคมาตฺถํ; คคฺคธ ภิภฺช จีวรํ ภาเชตฺตูกามา สณฺนิปตฺตํ,
 เท มํ เอมมาหํตฺตํ “อิมานิ โข อาวุโส สณฺนิกานิ จีวรานิ ภาชียธฺตํสณฺนิ, สาทียธฺตํสณฺนิ
 ภาคนุ”ติ. อามาวุโส สาทียธฺตํสณฺนิ, คโค จีวรภาคํ คเหตุวา อณฺณํ อาวธํ
 อคฺคมาตฺถํ, คคฺคธ ภิภฺช จีวรํ ภาเชตฺตูกามา สณฺนิปตฺตํ, เทปี มํ เอมมาหํตฺตํ “อิมานิ โข
 อาวุโส สณฺนิกานิ จีวรานิ ภาชียธฺตํสณฺนิ, สาทียธฺตํสณฺนิ ภาคนุ”ติ. อามาวุโส สาทียธฺตํสณฺนิ
 คโคปี จีวรภาคํ คเหตุวา อณฺณํ อาวธํ อคฺคมาตฺถํ, คคฺคธ ภิภฺช จีวรํ ภาเชตฺตูกามา
 สณฺนิปตฺตํ, เทปี มํ เอมมาหํตฺตํ “อิมานิ โข อาวุโส สณฺนิกานิ จีวรานิ ภาชียธฺตํสณฺนิ
 สาทียธฺตํสณฺนิ ภาคนุ”ติ. อามาวุโส สาทียธฺตํสณฺนิ, คโคปี จีวรภาคํ อคฺคเหตฺถํ, เอม
 เม พหุํ จีวรํ อุปนันทนฺติ. กิ ปนํ ควํ อาวุโส อุปนันท อณฺณคฺค วธฺตํวฺคฺคโธ
 อณฺณคฺค จีวรภาคํ สาทีย”ติ. เอมมาวุโสติ. เย เท ภิภฺช อปฺปิจฺฉา ๑ เป ๑ เท
 อฺชฺชฌายนฺติ ชียนฺติ วิปาเจนฺติ “กถํ หิ นาม อายสฺมา อุปนันทํ สกุญฺญคฺคโธ อณฺณคฺค
 วธฺตํวฺคฺคโธ อณฺณคฺค จีวรภาคํ สาทียธฺตํ”ติ. ภควโต เอตมคฺคํ อาโรเจตฺตํ ๑ เป ๑
 สจฺจํ กิร ควํ อุปนันท อณฺณคฺค วธฺตํวฺคฺคโธ อณฺณคฺค จีวรภาคํ สาทีย”ติ. สจฺจํ
 ภควาติ. วิคฺคหิ พุทฺธโธ ภควา ๑ เป ๑ กถํ หิ นาม ควํ โมฆปฺริตฺตํ อณฺณคฺค วธฺตํ
 วฺคฺคโธ อณฺณคฺค จีวรภาคํ สาทียธฺตํ. เนคํ โมฆปฺริตฺตํ อปฺปตฺตํนํ ภา ปสาทาย
 ๑ เป ๑ วิคฺคหิตฺวา ฆมฺมํ กถํ ภควา ภิภฺช อามนฺเตติ “น ภิภฺชเว อณฺณคฺค วธฺตํ
 วฺคฺคเณ อณฺณคฺค จีวรภาคโธ สาทิคฺคพฺโพ; โย สาทียะย, อาปคฺคิ ทฺตํกฺคธ”ติ.

เคน โข ปน สมนฺเณ อายสฺมา อุปนันทํ สกุญฺญคฺคโธ เอโก ทฺวํตฺตํ อาวธเสตฺตํ
 วธฺตํ วธฺติ “เอวํ เม พหุํ จีวรํ อุปนันทธฺตํ”ติ. อถ โข เคตํ ภิภฺชนํ เอตทโหติ
 “กถํ นฺโห อายสฺมาโค อุปนันทธฺตํ สกุญฺญคฺคธฺตํ จีวรปฏิจฺฉิตฺตํ ทาทพฺโพ”ติ. ภควโต
 เอตมคฺคํ อาโรเจตฺตํ. เทถ ภิภฺชเว โมฆปฺริตฺตํสณฺนิ เอกาธิปายํ. อิทํ ปน ภิภฺชเว
 ภิภฺช เอโก ทฺวํตฺตํ อาวธเสตฺตํ วธฺตํ วธฺติ “เอวํ เม พหุํ จีวรํ อุปนันทธฺตํ”ติ,
 สจฺเจ อมฺคฺค อุปทมํ อมฺคฺค อุปทมํ วธฺติ, อมฺคฺค อุปทมํ อมฺคฺค อุปทมํ
 จีวรปฏิจฺฉิตฺตํ ทาทพฺโพ. ยคฺคธ วา ปน พหุคฺคํ วธฺติ, คโค จีวรปฏิจฺฉิตฺตํ ทาทพฺโพติ.

๒๒๔. คีตานวตถุถกกา

[๓๖๕] เตน โข ปน สัมเณน อณฺเณตฺรตฺตํ ภิกฺขุโน กุจฺฉิวิการาพาโห โหติ,
 ได้ สเก มุคฺตกริเฐ ปติปฺนโน เสติ. อถ โข ภควา อายสฺมตฺตา อานนฺเทน ปจฺฉา-
 สฺมเณน เสนาสนจาริกํ อาหิณฺทนฺโต, เยน ตตฺถ ภิกฺขุโน วิหาโร, เตนฺอุปสงฺกมิ.
 อทฺทสา โห ภควา คํ ภิกฺขุํ สเก มุคฺตกริเฐ ปติปฺนโน สยมานํ; ทิสฺวาน, เยน
 ได้ ภิกฺขุ, เตนฺอุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิทฺวา คํ ภิกฺขุํ เอตทโวจ “กิณฺเต ภิกฺขุ อพาโร”ติ.
 กุจฺฉิวิการโห เม ภควาติ. อตฺถิ ปน เต ภิกฺขุ อุปฺปฺยจฺจโกติ. นตฺถิ ภควาติ. กิธฺสํ
 คํ ภิกฺขุ น อุปฺปฺยเจนฺตฺติ. อหํ โข ฆนฺเต ภิกฺขุณฺ อการโก, เตน มํ ภิกฺขุ
 น อุปฺปฺยเจนฺตฺติ. อถ โข ภควา อายสฺมตฺตํ อานนฺทํ อามนฺเตติ “คจฺฉานนฺท อุกกํ
 อاهر, อิมํ ภิกฺขุํ นหาเปสฺสํมา”ติ. “เอวํ ฆนฺเต”ติ โห อายสฺมา อานนฺโท
 ภควโต ปฏิสฺสณฺนิทฺวา อุกกํ อหริ. ภควา อุกกํ อาสิณฺจ, อายสฺมา อานนฺโท
 ปริโรช, ภควา สีสฺสโต อคฺคเหติ, อายสฺมา อานนฺโท ปาทโต อุจฺจาเรทฺวา มณฺจเก
 นิปาเตสฺสํ. อถ โข ภควา เอตตฺมํ นิทาเน เอตตฺมํ ปกรเณ ภิกฺขุสฺสํ สณฺนิปาตา-
 เปทฺวา ภิกฺขุ ปฏิจฺจุติ “อตฺถิ ภิกฺขเว อมฺกตฺมํ วิหาเร ภิกฺขุ คีตาโน”ติ. อตฺถิ
 ภควาติ. กิณฺตตฺถ ภิกฺขเว ภิกฺขุโน อพาโรติ. ตตฺถ ฆนฺเต อายสฺมโต กุจฺฉิ-
 วิการาพาโรติ. อตฺถิ ปน ภิกฺขเว ตตฺถ ภิกฺขุโน อุปฺปฺยจฺจโกติ. นตฺถิ ภควาติ. กิธฺสํ
 คํ ภิกฺขุ น อุปฺปฺยเจนฺตฺติ. เอโส ฆนฺเต ภิกฺขุ ภิกฺขุณฺ อการโก, เตน คํ ภิกฺขุ
 น อุปฺปฺยเจนฺตฺติ. นตฺถิ โว ภิกฺขเว มาตา นตฺถิ ปิตา, เย โว อุปฺปฺยจฺเจยฺยํ, ตฺเมหฺ เจ
 ภิกฺขเว อณฺเณมณฺเณ น อุปฺปฺยจฺหิสฺสถ, อถ โก จรหิ อุปฺปฺยจฺหิสฺสติ. โย ภิกฺขเว มํ
 อุปฺปฺยจฺเจยฺย, ได้ คีตานํ อุปฺปฺยจฺเจยฺย. ตฺเจ อุปฺปฺยจฺจมาโย โหติ, อุปฺปฺยจฺจมาเยน ยาวชฺฉิ
 อุปฺปฺยจฺจาทพฺโพ, อฺภูจฺฉานมตฺตํ อากเมตพฺพํ. ตฺเจ อจฺฉริโย โหติ, อจฺฉริเยน ยาวชฺฉิ
 อุปฺปฺยจฺจาทพฺโพ, อฺภูจฺฉานมตฺตํ อากเมตพฺพํ. ตฺเจ สทฺธิวิหริโก โหติ, สทฺธิวิหริเกน
 ยาวชฺฉิ อุปฺปฺยจฺจาทพฺโพ, อฺภูจฺฉานมตฺตํ อากเมตพฺพํ. ตฺเจ อนฺเตวาสิโก โหติ,
 อนฺเตวาสิเกน ยาวชฺฉิ อุปฺปฺยจฺจาทพฺโพ, อฺภูจฺฉานมตฺตํ อากเมตพฺพํ. ตฺเจ สมานุปฺปฺยจฺจมาโย
 โหติ, สมานุปฺปฺยจฺจมาเยน ยาวชฺฉิ อุปฺปฺยจฺจาทพฺโพ, อฺภูจฺฉานมตฺตํ อากเมตพฺพํ. ตฺเจ
 สมานาจฺริยโก โหติ, สมานาจฺริยเกน ยาวชฺฉิ อุปฺปฺยจฺจาทพฺโพ, อฺภูจฺฉานมตฺตํ อากเมตพฺพํ.

สเจ น โหติ อุปชฎาโย วา อาจริโย วา สทุทธิหริโก วา อนเศวตโก วา
 สมานุปชฎายโก วา สมานาจริโย วา สเมน อุปชฎาสตพโพ; โน เจ อุปชฎาเจหยา,
 อาปคฺติ ทุกฺกฏสฺส.

[๓๖๖] ปณฺจหิ ภิกฺขเว อญฺเฬหิ สมนฺนาคโต คิदानํ ทูปฺปจฺโจะ โหติ: อสฺสเปยการิ
 โหติ, สฺสเปยาเย มคฺคํ น ชานาติ, เกสฺสชฺชํ น ปฏิเสวิตา โหติ, อตุลลภาสฺส คิदानุ-
 ปชฎาสฺส ยถาภูตํ อาพารํ นาวิกคฺตา โหติ “อภิกฺกมฺมํ วา อภิกฺกมฺมคฺติ, ปฏิกฺกมฺมํ
 วา ปฏิกฺกมฺมคฺติ, จิตฺตํ วา จิตฺตํ”ติ, อุปฺปนฺนํ สารีริกานํ เวทฺธานํ ทุกฺขานํ คิพฺพานํ
 ชรณํ กญฺจนํ อสฺสาคานํ อมฺนาปานํ ปาณฺหารณํ อนริวาสกชาติโก โหติ. อิมฺเหิ โช
 ภิกฺขเว ปณฺจหฺงเคหิ สมนฺนาคโต คิदानํ ทูปฺปจฺโจะ โหติ.

ปณฺจหิ ภิกฺขเว อญฺเฬหิ สมนฺนาคโต คิदानํ สูปฺปจฺโจะ โหติ: สฺสเปยการิ
 โหติ, สฺสเปยาเย มคฺคํ ชานาติ, เกสฺสชฺชํ ปฏิเสวิตา โหติ, อตุลลภาสฺส คิदानุ-
 ปชฎาสฺส ยถาภูตํ อาพารํ อาวิกคฺตา โหติ “อภิกฺกมฺมํ วา อภิกฺกมฺมคฺติ,
 ปฏิกฺกมฺมํ วา ปฏิกฺกมฺมคฺติ, จิตฺตํ วา จิตฺตํ”ติ, อุปฺปนฺนํ สารีริกานํ เวทฺธานํ
 ทุกฺขานํ คิพฺพานํ ชรณํ กญฺจนํ สาคานํ อมฺนาปานํ ปาณฺหารณํ อริวาสกชาติโก
 โหติ. อิมฺเหิ โช ภิกฺขเว ปณฺจหฺงเคหิ สมนฺนาคโต คิदानํ สูปฺปจฺโจะ โหติ.

ปณฺจหิ ภิกฺขเว อญฺเฬหิ สมนฺนาคโต คิदानุปชฎาโก นาดํ คิदानํ อุปชฎาตุ:
 น ปฏิพฺโปโต โหติ เกสฺสชฺชํ สวิชาตุ, สฺสเปยาสฺสเปยาเย น ชานาติ, อสฺสเปยาเย อุปนาเมติ,
 สฺสเปยาเย อุปนาเมติ, อามิสฺสนฺตโร คิदानํ อุปชฎาติ โน เมตฺตจฺจิตฺโต, เขตฺตจฺฉิ โหติ อญฺจารํ
 วา ปสฺสํ วา เขปํ วา วณฺตํ วา นีหํ, น ปฏิพฺโปโต โหติ คิदानํ กาเตน กาลํ ชมฺมียา
 กถาย สมนฺตสฺสํ สมนฺตสฺสํ สมนฺตสฺสํ สมนฺตสฺสํ. อิมฺเหิ โช ภิกฺขเว ปณฺจหฺงเคหิ
 สมนฺนาคโต คิदानุปชฎาโก นาดํ คิदानํ อุปชฎาตุ.

ปณฺจหิ ภิกฺขเว อญฺเฬหิ สมนฺนาคโต คิदानุปชฎาโก อตํ คิदानํ อุปชฎาตุ:
 ปฏิพฺโปโต โหติ เกสฺสชฺชํ สวิชาตุ, สฺสเปยาสฺสเปยาเย ชานาติ, อสฺสเปยาเย อุปนาเมติ,

สปรายํ อุนนาเมติ, เมตตจิตโต คิตานํ อุนฺนสาติ โน อามิสฺสโร, อเชจฺจํ โหติ
 อุจฺจารํ วา ปสฺสํ วา เขฬํ วา วณฺโณ วา นีหาคํ, ปฏิพโต โหติ คิตานํ กาถน
 กาดํ ขมฺมียา กถาย สฺนทสฺสํ สฺมาทเปตํ สฺมุตฺเตเชตํ สฺมปทิสฺสํ. อิมํ ไซ
 ภิกฺขเว ปณฺจหฺงเคหิ สฺมนฺนาโค คิตานฺนุสฺสาโก อตํ คิตานํ อุนฺนสาตุนฺติ.

๒๒๕. มตฺสเนตฺตกถา

[๓๖๗] เตน ไซ ปน สฺมเยน เทว ภิกฺขุ โกธสฺสํ ชนปเท อทฺธานมคฺคปฏฺธิปฺนนา
 โหณฺติ, เต อณฺเวยวโร อาวสํ อุนฺนจฺจํ. ตตฺถ อณฺเวยวโร ภิกฺขุ คิตานํ โหติ. อถ ไซ
 เสดํ ภิกฺขุํ เอตทโหติ “ภควตา ไซ อาวสํ คิตานฺนุสฺสาณํ วณฺณิตํ, หนฺนท มยํ
 อาวสํ อิมํ ภิกฺขุํ อุนฺนสฺสเมว”ติ, เต ตํ อุนฺนสฺสํ. โส เตหิ อุนฺนสฺสํ ยินฺนา
 กาดมกาสิ. อถ ไซ เต ภิกฺขุ สสฺสํ ภิกฺขุโน ปตฺตจฺจวราทาย สํวตฺถิ คนฺตฺวา
 ภควโต เอตมตฺถํ อารโรเจสฺส. ภิกฺขุสฺสํ ภิกฺขเว กาดกเต สํโฆ สํมิ ปตฺตจฺจเว,
 อปี จ คิตานฺนุสฺสากา พหุปรการา. อุนฺนาณามิ ภิกฺขเว สํเฆน ติจฺจวณฺจ ปตฺตณฺจ
 คิตานฺนุสฺสาการํ ทาคํ. เอวณฺจ ปน ภิกฺขเว ทาทพฺพํ, เตน คิตานฺนุสฺสาเกน
 ภิกฺขุณา สํฆํ อุนฺนสฺสํ กมฺมิตฺวา เอวณฺจ วณฺณํ “อิตฺถนฺนาโม ภนฺเต ภิกฺขุ กาดกโต,
 อิทํ สสฺสํ ติจฺจวณฺจ ปตฺโต จา”ติ. พฺยตฺเตน ภิกฺขุณา ปฏิพเตน สํโฆ ฉาเปตพฺพุ-

“สฺวณฺตา เม ภนฺเต สํโฆ, อิตฺถนฺนาโม ภิกฺขุ กาดกโต, อิทํ สสฺสํ ติจฺจวณฺจ
 ปตฺตณฺจ คิตานฺนุสฺสาการํ ทายะย, เอตํ ฌคฺติ.

สฺวณฺตา เม ภนฺเต สํโฆ, อิตฺถนฺนาโม ภิกฺขุ กาดกโต, อิทํ สสฺสํ ติจฺจวณฺจ ปตฺโต จ,
 สํโฆ อิมํ ติจฺจวณฺจ ปตฺตณฺจ คิตานฺนุสฺสาการํ เทติ, ยสฺสํ ยสฺสํ ฌคฺติ อิมสฺสํ
 ติจฺจวณฺจ จ ปตฺตณฺจ จ คิตานฺนุสฺสาการํ ทานํ, โส ตุนฺนสฺสํ; ยสฺสํ นกฺขมฺมิ, โส ภาเสยฺย.

ทินนํ อิทํ สํเฆน ติจฺจวณฺจ ปตฺโต จ คิตานฺนุสฺสาการํ, ฌคฺติ สํฆสฺสํ, ตสฺมา ตุนฺนํ.

เตน โข ปน สัมเยน อณฺเฏคโร ภิกฺขุ พหุภณฺโท พหุปริกฺขารो กาดกโต โหติ.
ภควโต เอตมคฺคํ อารโหเต. ภิกฺขุสฺสํ ภิกฺขเว กาดกเต สํโฆ สํมิ ปตฺตจฺฉเว,
อปี จ คิदानุปฺปจจากา พหุปรการา, อนฺชานามิ ภิกฺขเว สํเยน ติจฺฉวณฺจ ปคฺคณฺจ
คิदानุปฺปจจากานํ ทาคุ, ยํ คคฺคธ กฺรภณฺทํ กฺรปริกฺขารํ, คํ สัมมุขํ เทน สํเยน
ภาเชตุ; ยํ คคฺคธ กฺรภณฺทํ กฺรปริกฺขารํ, คํ อากคานาคคฺคธ จาคฺคทฺทิสฺสํ สํสํ
อวิสฺสชฺชิกํ อเวภจฺจิกนฺติ.

๒๒๖. นคฺคิยปฏิกฺขเปกกา

[๓๗๐] เตน โข ปน สัมเยน อณฺเฏคโร ภิกฺขุ นคฺโค หุตฺวา, เยน ภควา,
เตนุปลงฺกมิ; อุปลงฺกมิตฺวา ภควนฺทํ เอตทโวจ “ภควา ภนฺเต อนนฺกปริยาเยน
อปปิยฺยสฺสํ สํมุจฺจสฺสํ สํมุเตสฺสํ ชฺชสฺสํ ปาสาทิกสฺสํ อปจยสฺสํ วริยารมสฺสํ
วณฺณวาทํ, อิทํ ภนฺเต นคฺคิยํ อนนฺกปริยาเยน อปปิยฺยตาย สํมุจฺจตาย สํมุเตสฺส
ชฺชตาย ปาสาทิกตาย อปจยตาย วริยารมตาย สํมุคฺคิ, ตาสุ ภนฺเต ภควา ภิกฺขุ
นคฺคิยํ อนฺชานาคฺคิ. วิคฺรหิ พุทฺโธ ภควา “อนนฺจณฺณิกํ โมฆปริณฺตํ อนนฺโถมิทํ
อปปิยฺยํ อสฺสํมณฺทํ อกปฺปิยํ อกรณฺณํ, กถํ หิ นาม ควํ โมฆปริณฺตํ นคฺคิยํ
คิณฺณิยสํมาทณฺทํ สํมาทียิสฺสํ, เนทํ โมฆปริณฺตํ อปฺปสํนฺนํ วา ปสาทาย ๑ เป ๑
วิคฺรหิตฺวา ชฺชมํ กถํ กถฺวา ภิกฺขุ อามนฺเตติ “น ภิกฺขเว นคฺคิยํ คิณฺณิยสํมาทณฺทํ
สํมาทียิตฺพํ; โย สํมาทียะย, อปคฺคิ อสฺสํจยสฺสาติ.

๒๒๗. กุสจฺจราทปฏิกฺขเปกกา

[๓๗๑] เตน โข ปน สัมเยน อณฺเฏคโร ภิกฺขุ กุสจฺจํ นิวาเสตฺวา ๑ เป ๑
วากจฺจํ นิวาเสตฺวา ๑ เป ๑ ผตฺกจฺจํ นิวาเสตฺวา ๑ เป ๑ เกตฺกมฺพตํ นิวาเสตฺวา
๑ เป ๑ วาพกมฺพตํ นิวาเสตฺวา ๑ เป ๑ ชฺชกปฺกมฺพตํ นิวาเสตฺวา ๑ เป ๑ อชินฺนํ

นิวาเสตฺวา, เยน ภควา, เทนุปลงฺกมิ; อุปลงฺกมิตฺวา ภควนฺทํ เอตทโวจ “ภควา
 ภนฺเต อเนกปริยาเยน อปฺปิจุตฺตํ สันตุฏฺฐตฺตํ สตฺเตชตฺตํ ชุตตฺตํ ปาสาทิทตฺตํ
 อปจยตฺตํ วีริยารมฺภตฺตํ วนฺณณวาทํ, อิทํ ภนฺเต อชินฺนุชิปํ อเนกปริเยน อปฺปิจุตฺตาย
 สันตุฏฺฐิตาย สตฺเตชาย ชุตฺตคฺตฺตาย ปาสาทิทคฺตฺตาย อปจยาย วีริยารมฺภาย สํวตฺตติ,
 ตํชฺช ภาณฺเต ภควา ภิกฺขุณฺ อชินฺนุชิปํ อนุชานาตุ”ติ. วิครหิ พุทฺโธ ภควา
 “อนนฺุจฺฉวิกํ โมฆปฺริตํ อนนฺุโตมิกํ อปฺปฏฺฐิรูปํ อสฺสํมณฺเณกํ อกปฺปิยํ อกรณฺเณยํ, ถลํ หิ นาม
 คุวํ โมฆปฺริตํ อชินฺนุชิปํ ติคฺคณิยธฺมํ ชาเรตฺตสฺส. เนตํ โมฆปฺริตํ อปฺปสํนฺนํ วา
 ปสาทาย ๑ เป ๑ วิครหิตฺวา ฆมฺมํ ถลํ กตฺวา ภิกฺขุ อามนฺเตสฺสิ “น ภิกฺขเว
 อชินฺนุชิปํ ติคฺคณิยธฺมํ ชาเรตฺตพฺพํ; โย ชาเรยฺย, อาปคฺติ ฤตฺตจฺจุยตฺตํ”ติ.

เคน ไซ ปน สมฺเยน อณฺเวยตโร ภิกฺขุ อภูกนาฬํ นิวาเสตฺวา ๑ เป ๑ ไปตฺถกํ
 นิวาเสตฺวา, เยน ภควา, เทนุปลงฺกมิ; อุปลงฺกมิตฺวา ภควนฺทํ เอตทโวจ “ภควา
 ภนฺเต อเนกปริยาเยน อปฺปิจุตฺตํ สันตุฏฺฐตฺตํ สตฺเตชตฺตํ ชุตตฺตํ ปาสาทิทตฺตํ
 อปจยตฺตํ วีริยารมฺภตฺตํ วนฺณณวาทํ, อยํ ภนฺเต ไปตฺถโก อเนกปริยาเยน อปฺปิจุตฺตาย
 สันตุฏฺฐิตาย สตฺเตชาย ชุตฺตคฺตฺตาย ปาสาทิทคฺตฺตาย อปจยาย วีริยารมฺภาย สํวตฺตติ,
 ตํชฺช ภาณฺเต ภควา ภิกฺขุณฺ ไปตฺถกํ อนุชานาตุ”ติ. วิครหิ พุทฺโธ ภควา “อนนฺุจฺฉวิกํ
 โมฆปฺริตํ อนนฺุโตมิกํ อปฺปฏฺฐิรูปํ อสฺสํมณฺเณกํ อกปฺปิยํ อกรณฺเณยํ, ถลํ หิ นาม คุวํ
 โมฆปฺริตํ ไปตฺถกํ นิวาเสตฺตสฺส. เนตํ โมฆปฺริตํ อปฺปสํนฺนํ วา ปสาทาย ๑ เป ๑
 วิครหิตฺวา ฆมฺมํ ถลํ กตฺวา ภิกฺขุ อามนฺเตสฺสิ “น ภิกฺขเว ไปตฺถโก นิวาเสตฺตพฺโ;
 โย นิวาเสยฺย, อาปคฺติ ทุกฺกฏตฺตํ”ติ.

๒๒๘. สัพพนิคคาทปิฏกเขปกถา

[๓๗๒] เคน ไซ ปน สมฺเยน นพฺพคฺคิยา ภิกฺขุ สัพพนิคคานิ จีวรานิ ชาเรนฺติ
 ๑ เป ๑ สัพพปิตกานิ จีวรานิ ชาเรนฺติ ๑ เป ๑ สัพพโตหิตกานิ จีวรานิ ชาเรนฺติ
 ๑ เป ๑ สัพพมณฺเฆฏฺฐกานิ จีวรานิ ชาเรนฺติ ๑ เป ๑ สัพพกณฺฐานิ จีวรานิ ชาเรนฺติ

๖ เป ๖ สัพพมหารังครตฺตานิ จัวรรานิ ชาเรณฺติ ๖ เป ๖ สัพพมหานามรตฺตานิ จัวรรานิ
 ชาเรณฺติ ๖ เป ๖ อจฺฉินฺนทสฺสานิ จัวรรานิ ชาเรณฺติ ๖ เป ๖ ทิสฺสทสฺสานิ จัวรรานิ ชาเรณฺติ
 ปุพฺพทสฺสานิ จัวรรานิ ชาเรณฺติ ๖ เป ๖ ฌณทสฺสานิ จัวรรานิ ชาเรณฺติ ๖ เป ๖ กณฺจกํ
 ชาเรณฺติ ๖ เป ๖ ติรฺรํกํ ชาเรณฺติ ๖ เป ๖ เวสํ ชาเรณฺติ. มนุสฺสํ อชฺชฌายณฺติ
 ขิยฺยณฺติ วิปาเจณฺติ “กถํ หิ นาม สมนฺนา สจฺยปฺกฺติยา เวสํ ชาเรสฺสณฺติ, เสยฺยถาปํ
 คีทํ กามโภคิโน”ติ. ภควโต เอตมคฺคํ อารโหเจสฺสํ. น ภิกฺขเว สัพพนํสฺสานิ จัวรรานิ
 ชาเรตฺตพฺพานิ. น สัพพปิตฺตานิ จัวรรานิ ชาเรตฺตพฺพานิ. น สัพพโตหิตฺตานิ จัวรรานิ
 ชาเรตฺตพฺพานิ. น สัพพมณฺเชฏฺฐกานิ จัวรรานิ ชาเรตฺตพฺพานิ. น สัพพกณฺฐานิ จัวรรานิ
 ชาเรตฺตพฺพานิ. น สัพพมหารังครตฺตานิ จัวรรานิ ชาเรตฺตพฺพานิ. น สัพพมหานามรตฺตานิ
 จัวรรานิ ชาเรตฺตพฺพานิ. น อจฺฉินฺนทสฺสานิ จัวรรานิ ชาเรตฺตพฺพานิ. น ทิสฺสทสฺสานิ จัวรรานิ
 ชาเรตฺตพฺพานิ. น ปุพฺพทสฺสานิ จัวรรานิ ชาเรตฺตพฺพานิ. น ฌณทสฺสานิ จัวรรานิ
 ชาเรตฺตพฺพานิ. น กณฺจกํ ชาเรตฺตพฺพานิ. น ติรฺรํกํ ชาเรตฺตพฺพานิ. น เวสํ ชาเรตฺตพฺพานิ;
 โย ชาเรยฺย, อปคฺติ ทุกกฺกนฺตฺสํคํ.

๒๒๕. วสสํวตฺถุตา อนุปฺปนจัวรรกถา

[๓๗๓] เตน โส ปน สมนฺเยน วสสํวตฺถุตา ภิกฺขู อนุปฺปนเน จัวรรเ ปกฺกมณฺธิปํ,
 วิพฺกมณฺธิปํ, กาลปํ กโรณฺติ, สํมณฺเหราปํ ปฏิขานณฺติ, สิกฺขํ ปจฺจุจฺจาทกานํ
 ปฏิขานณฺติ, อนฺติมวตฺถุ อชฺชฌายณฺทกานํ ปฏิขานณฺติ, อุมมตฺตกานํ ปฏิขานณฺติ,
 ชิตฺตจิตฺตกานํ ปฏิขานณฺติ, เวทนาฏฺฐาปํ ปฏิขานณฺติ, อปคฺติยา อทสฺสเน อุกฺกิตฺตกานํ
 ปฏิขานณฺติ, อปคฺติยา อปปฏิกมฺเม อุกฺกิตฺตกานํ ปฏิขานณฺติ, ปาปํกาย ติฏฺฐิยา
 อปปฏินิสฺสํคเ อุกฺกิตฺตกานํ ปฏิขานณฺติ, ปณฺทกานํ ปฏิขานณฺติ, เถยฺยสํวตฺถกานํ
 ปฏิขานณฺติ, ติตฺถิยปฏกนฺตกานํ ปฏิขานณฺติ, ติรฺจฺฉานคฺตกานํ ปฏิขานณฺติ, มาตุ-
 ฆาตกานํ ปฏิขานณฺติ, ปิตุฆาตกานํ ปฏิขานณฺติ, อรหฺนตฆาตกานํ ปฏิขานณฺติ,
 ภิกฺขุณฺโณทฺถกานํ ปฏิขานณฺติ, สํสเททกานํ ปฏิขานณฺติ, โตหิตฺตปฺปาทกานํ ปฏิขานณฺติ,
 อุกฺกโตพฺยุณฺชนกานํ ปฏิขานณฺติ. ภควโต เอตมคฺคํ อารโหเจสฺสํ.

[๓๗๔] อธิ ปน ภิกฺขเว วธสํวคฺคํ ภิกฺขุ อนุปฺปนํเน จํวเร ปกฺกมฺติ, สํเนเต ปฏฺฐึเป คาหเก ทาทพฺพํ.

อธิ ปน ภิกฺขเว วธสํวคฺคํ ภิกฺขุ อนุปฺปนํเน จํวเร วิพฺภมฺติ. กาดํ กโรติ. สํเนโร ปฏฺฐานาติ. สิกฺขํ ปจฺจกฺขาคโก ปฏฺฐานาติ. อนฺติมวคฺคํ อชฺฌมาปฺนฺนโก ปฏฺฐานาติ, สํโฆ สํมํ.

อธิ ปน ภิกฺขเว วธสํวคฺคํ ภิกฺขุ อนุปฺปนํเน จํวเร อุมฺมคฺคโก ปฏฺฐานาติ. ชิตฺตจิตฺโต ปฏฺฐานาติ. เวทนาฏฺโฆ ปฏฺฐานาติ. อาปคฺติยา อทสฺสเน อุกฺขิตฺตโก ปฏฺฐานาติ. อาปคฺติยา อปฺปฏิกฺกมฺเม อุกฺขิตฺตโก ปฏฺฐานาติ. ปาปํกาย ธิฏฺฐิจิยา อปฺปฏินิสฺสคฺเค อุกฺขิตฺตโก ปฏฺฐานาติ. สํเนเต ปฏฺฐึเป คาหเก ทาทพฺพํ.

อธิ ปน ภิกฺขเว วธสํวคฺคํ ภิกฺขุ อนุปฺปนํเน จํวเร ปณฺทโก ปฏฺฐานาติ. เถยฺยสํวาธโก ปฏฺฐานาติ. ติตฺถียปฺกนฺตโก ปฏฺฐานาติ. ติริจฺฉานคฺโค ปฏฺฐานาติ. มาคฺชวคฺคโก ปฏฺฐานาติ. ปิตฺตวคฺคโก ปฏฺฐานาติ. อรหฺนคฺชวคฺคโก ปฏฺฐานาติ. ภิกฺขุณฺทวคฺคโก ปฏฺฐานาติ. สํฆเกทโก ปฏฺฐานาติ. โดหิตฺตปฺปาทโก ปฏฺฐานาติ. อุกฺกโตพฺพณฺชนโก ปฏฺฐานาติ, สํโฆ สํมํ.

[๓๗๕] อธิ ปน ภิกฺขเว วธสํวคฺคํ ภิกฺขุ อนุปฺปนํเน จํวเร อภาสีเต ปกฺกมฺติ, สํเนเต ปฏฺฐึเป คาหเก ทาทพฺพํ.

อธิ ปน ภิกฺขเว วธสํวคฺคํ ภิกฺขุ อนุปฺปนํเน จํวเร อภาสีเต วิพฺภมฺติ. กาดํ กโรติ. สํเนโร ปฏฺฐานาติ. สิกฺขํ ปจฺจกฺขาคโก ปฏฺฐานาติ. อนฺติมวคฺคํ อชฺฌมาปฺนฺนโก ปฏฺฐานาติ, สํโฆ สํมํ.

อธิ ปน ภิกฺขเว วธสํวคฺคํ ภิกฺขุ อนุปฺปนํเน จํวเร อภาสีเต อุมฺมคฺคโก ปฏฺฐานาติ. ชิตฺตจิตฺโต ปฏฺฐานาติ. เวทนาฏฺโฆ ปฏฺฐานาติ. อาปคฺติยา อทสฺสเน

อุกขิตฺตโก ปฏิกขานาติ. อาปคฺติยา อปฺปฏิกฺกเม อุกขิตฺตโก ปฏิกขานาติ. ปาปิกาย
ทิวฺจฺยา อปฺปฏินิสฺสํคฺเค อุกขิตฺตโก ปฏิกขานาติ, สันเต ปฏฺฐเป คาทเก ทาทพฺพ.

อิห ปน ภิกฺขเว วสฺสํวฺคฺคโถ ภิกฺขุ อุนฺนปฺนเน จีวรเ อภาชิตเ ปณฺทโก ปฏิกขานาติ.
เกยฺยสํวาสโก ปฏิกขานาติ. คิตฺติยปฺกนฺตโก ปฏิกขานาติ. ตฺริจฺฉานคฺคโถ ปฏิกขานาติ.
มาคฺคฆาตโก ปฏิกขานาติ. ปิตฺคฆาตโก ปฏิกขานาติ. อรหฺนคฆาตโก ปฏิกขานาติ.
ภิกฺขุณีทฺธโก ปฏิกขานาติ. สัมมเทโก ปฏิกขานาติ. โดหิตฺตปฺปาตโก ปฏิกขานาติ.
อุภาคฺคพฺพณฺนโก ปฏิกขานาติ, สํโฆ สํม.

๒๓๐. สัมเม ภินเน จีวรปฺปาตกถา

[๓๗๒] อิห ปน ภิกฺขเว วสฺสํวฺคฺคถานํ ภิกฺขุณฺโณ อุนฺนปฺนเน จีวรเ สํโฆ ภิกฺขติ,
คคฺค มนุสฺสํ เอกสฺมึ ปกฺเข อุกกํ เทนฺติ, เอกสฺมึ ปกฺเข จีวรํ เทนฺติ “สํสฺสํ
เทมา”ติ, สัมมสฺสํเวคํ.

อิห ปน ภิกฺขเว วสฺสํวฺคฺคถานํ ภิกฺขุณฺโณ อุนฺนปฺนเน จีวรเ สํโฆ ภิกฺขติ, คคฺค มนุสฺสํ
เอกสฺมึ ปกฺเข อุกกํ เทนฺติ, คคฺคเยว ปกฺเข จีวรํ เทนฺติ “สํสฺสํ เทมา”ติ, สัมมสฺสํเวคํ.

อิห ปน ภิกฺขเว วสฺสํวฺคฺคถานํ ภิกฺขุณฺโณ อุนฺนปฺนเน จีวรเ สํโฆ ภิกฺขติ, คคฺค
มนุสฺสํ เอกสฺมึ ปกฺเข อุกกํ เทนฺติ, เอกสฺมึ ปกฺเข จีวรํ เทนฺติ “ปฺกฺขสฺสํ
เทมา”ติ, ปกฺขสฺสํเวคํ.

อิห ปน ภิกฺขเว วสฺสํวฺคฺคถานํ ภิกฺขุณฺโณ อุนฺนปฺนเน จีวรเ สํโฆ ภิกฺขติ, คคฺค
มนุสฺสํ เอกสฺมึ ปกฺเข อุกกํ เทนฺติ, คคฺคเยว ปกฺเข จีวรํ เทนฺติ “ปฺกฺขสฺสํ
เทมา”ติ, ปกฺขสฺสํเวคํ.

อิห ปน ภิกฺขเว วสฺสํวฺคฺคถานํ ภิกฺขุณฺโณ อุนฺนปฺนเน จีวรเ อภาชิตเ สํโฆ ภิกฺขติ,
สพฺเพสํ สํมกํ ภาเชตพฺพณฺติ.

๒๓๑. ทุคคหิตสุคคหิตาทิกถา

[๓๗๗] เตน โข ปน สมนเณ อายสฺมา เรวโต อณฺเณตฺรธัสส ภิกฺขุโน หคฺเณ อายสฺมาโต ธาวัปฺปคตฺถสฺส จัวั ปาเหติ “อิมํ จัวั เณรธัสส เทหิ”ติ. อถ โข โส ภิกฺขุ อนฺตรามคฺเค อายสฺมาโต เรวตธัสส วิธัสสา ตํ จัวั อคฺคเหติ. อถ โข อายสฺมา เรวโต อายสฺมาตา ธาวัปฺปคเตน สมากนฺตฺวา ปุจฺฉิ “อหํ ฆนฺเต เณรธัสส จัวั ปาเหติ, สมนฺตํ ตํ จัวณ”ติ. นานนํ อวฺโส จัวั ปสฺสํมํติ. อถ โข อายสฺมา เรวโต ตํ ภิกฺขุ เอตทฺโวจ “อหํ อวฺโส อายสฺมาโต หคฺเณ เณรธัสส จัวั ปาเหติ, กหนํ จัวณ”ติ. อหํ ฆนฺเต อายสฺมาโต วิธัสสา ตํ จัวั อคฺคเหตฺติ. ภควโต เอตมตฺถํ อวโรเจสฺส.

[๓๗๘] อธิ ปน ภิกฺขเว ภิกฺขุ ภิกฺขุสฺส หคฺเณ จัวั ปหิณฺติ “อิมํ จัวั อิตฺถนฺนามธัสส เทหิ”ติ. โส อนฺตรามคฺเค, โย ปหิณฺติ, ตสฺส วิธัสสา คณฺหาติ, สํคฺคหิตํ. ยสฺส ปหิยฺติ, ตสฺส วิธัสสา คณฺหาติ, ทุคคหิตํ.

อธิ ปน ภิกฺขเว ภิกฺขุ ภิกฺขุสฺส หคฺเณ จัวั ปหิณฺติ “อิมํ จัวั อิตฺถนฺนามธัสส เทหิ”ติ. โส อนฺตรามคฺเค, ยสฺส ปหิยฺติ, ตสฺส วิธัสสา คณฺหาติ, ทุคคหิตํ. โย ปหิณฺติ, ตสฺส วิธัสสา คณฺหาติ, สํคฺคหิตํ.

อธิ ปน ภิกฺขเว ภิกฺขุ ภิกฺขุสฺส หคฺเณ จัวั ปหิณฺติ “อิมํ จัวั อิตฺถนฺนามธัสส เทหิ”ติ. โส อนฺตรามคฺเค สํณฺาติ “โย ปหิณฺติ, โส กาลกโต”ติ, ตสฺส มคกจํวํ อธิจฺจาติ, สฺวาทิจฺจํ. ยสฺส ปหิยฺติ, ตสฺส วิธัสสา คณฺหาติ, ทุคคหิตํ.

อธิ ปน ภิกฺขเว ภิกฺขุ ภิกฺขุสฺส หคฺเณ จัวั ปหิณฺติ “อิมํ จัวั อิตฺถนฺนามธัสส เทหิ”ติ. โส อนฺตรามคฺเค สํณฺาติ “ยสฺส ปหิยฺติ, โส กาลกโต”ติ, ตสฺส มคกจํวํ อธิจฺจาติ, ทฺวาทิจฺจํ. โย ปหิณฺติ, ตสฺส วิธัสสา คณฺหาติ, สํคฺคหิตํ.

อธิ ปน ภิกฺขเว ภิกฺขุ ภิกฺขุสฺส หคฺเณ จัวั ปหิณฺติ “อิมํ จัวั อิตฺถนฺนามธัสส

เทหิ”ติ. โส อนุตรามคฺเค สฺสณาคิ “อุโภ กาดกตา”ติ, โย ปหิณติ, คตฺถ มตฺกจฺจวํ อริยฺสัจจํ, สฺวาริยฺสัจจํ. ยตฺถ ปหิยติ, คตฺถ มตฺกจฺจวํ อริยฺสัจจํ, ทฺวาริยฺสัจจํ.

อิห ปน ภิกฺขเว ภิกฺขุ ภิกฺขุสฺสํ หตฺเถ จฺจวํ ปหิณติ “อิมํ จฺจวํ อิตฺถนฺนามสฺสํ ทมฺมํ”ติ. โส อนุตรามคฺเค, โย ปหิณติ, คตฺถ วิสฺสํสาธา คณฺหาติ, ทฺคฺคหิตํ. ยตฺถ ปหิยติ, คตฺถ วิสฺสํสาธา คณฺหาติ, สฺสคฺคหิตํ.

อิห ปน ภิกฺขเว ภิกฺขุ ภิกฺขุสฺสํ หตฺเถ จฺจวํ ปหิณติ “อิมํ จฺจวํ อิตฺถนฺนามสฺสํ ทมฺมํ”ติ. โส อนุตรามคฺเค, ยตฺถ ปหิยติ, คตฺถ วิสฺสํสาธา คณฺหาติ, สฺสคฺคหิตํ. โย ปหิณติ, คตฺถ วิสฺสํสาธา คณฺหาติ, ทฺคฺคหิตํ.

อิห ปน ภิกฺขเว ภิกฺขุ ภิกฺขุสฺสํ หตฺเถ จฺจวํ ปหิณติ “อิมํ จฺจวํ อิตฺถนฺนามสฺสํ ทมฺมํ”ติ. โส อนุตรามคฺเค สฺสณาคิ “โย ปหิณติ, โส กาดกโต”ติ, คตฺถ มตฺกจฺจวํ อริยฺสัจจํ, ทฺวาริยฺสัจจํ, ยตฺถ ปหิยติ, คตฺถ วิสฺสํสาธา คณฺหาติ, สฺสคฺคหิตํ.

อิห ปน ภิกฺขเว ภิกฺขุ ภิกฺขุสฺสํ หตฺเถ จฺจวํ ปหิณติ “อิมํ จฺจวํ อิตฺถนฺนามสฺสํ ทมฺมํ”ติ. โส อนุตรามคฺเค สฺสณาคิ “ยตฺถ ปหิยติ, โส กาดกโต”ติ, คตฺถ มตฺกจฺจวํ อริยฺสัจจํ, สฺวาริยฺสัจจํ. โย ปหิณติ, คตฺถ วิสฺสํสาธา คณฺหาติ, ทฺคฺคหิตํ.

อิห ปน ภิกฺขเว ภิกฺขุ ภิกฺขุสฺสํ หตฺเถ จฺจวํ ปหิณติ “อิมํ จฺจวํ อิตฺถนฺนามสฺสํ ทมฺมํ”ติ. โส อนุตรามคฺเค สฺสณาคิ “อุโภ กาดกตา”ติ, โย ปหิณติ, คตฺถ มตฺกจฺจวํ อริยฺสัจจํ, ทฺวาริยฺสัจจํ. ยตฺถ ปหิยติ, คตฺถ มตฺกจฺจวํ อริยฺสัจจํ, สฺวาริยฺสัจจํ.

๒๓๒. อฏฺฐจฺจวรมาคิกา

[๓๗๘] อฏฺฐจฺจมา ภิกฺขเว มาคิกา จฺจวรสฺสํ อปฺปาทาย: ตีํมาย เทติ, กตฺติกาเย เทติ, ภิกฺขาปณฺณคฺคิยา เทติ, สํฆสฺสํ เทติ, อุกฺกโตสฺสํ เทติ, วตฺถํวตฺถสฺสํ เทติ, อาทิสฺสํ เทติ, ปุคฺคสฺสํ เทติ.

ตั้งมาย เทติ, ยาวติกา ภิกขุ อนโธลัมคตา, เตหิ ภาเชตพพ. กติกาย เทติ,
 สัมพหุตา อาวธา สมันตาภา โหนติ, เอกธัมมิ อาวธา ติเน สัพพตถ ติเน
 โหติ. ภิกขาปณณคตียา เทติ, ยตถ สัมมต ชุททรา ภิยงติ, ตตถ เทติ.
 สัมมต เทติ, สัมมุชชีฏเคน สเมน ภาเชตพพ. อุกาโตสัมมต เทติ, พหุภาบี ภิกขุ
 โหนติ, เอกา ภิกขุณี โหติ, อุปาทม ทาตพพ. พหุภาบี ภิกขุณียา โหนติ, เอโก
 ภิกขุ โหติ, อุปาทม ทาตพพ. วธัสสุคตสัมมต เทติ, ยาวติกา ภิกขุ ตลัมมิ
 อาวธา วธัสสุคตา, เตหิ ภาเชตพพ. อาทิสส เทติ, ยาคุยา วา ภคเต วา
 ชาทนียา วา จิวเว วา เณนัสเน วา เณสสุเช วา. ปุคคตลัส เทติ “อิมิ จิวเว
 อิตถนนามตลัส ทมม”ติ.

จิวรทวนุโก อฏฐโม.

๒๓๓. ตลัสสุททาน

ราชคหโก เนคโม	ทิสฺวา เวธัตถิ คณิ
ปน ราชคหิ คนฺตวา	รณฺโณ คํ ปฏฺเฏเวทฺติ.
ปุคฺโค สํวตฺติกา	อภยตฺถ หิ อตฺตโร
ชิวคฺคิ กุมารเณ	สงฺฆาโต ชิวโก อิติ.
โส หิ ตกฺกตฺถิ คณฺตวา	อุคฺคเหตฺวา มหาภิสฺส
ตตฺตวธฺตฺถิกอาพาธ	นตฺตกมฺเมเน นาสฺยิ.
รณฺโณ ภคฺนทสาพาธ	อาเตเปเน อปากทฺตมิ
มมณฺเจ อิตฺถาการณฺเจ	พฺพุตธมฺมปฏฺฐจฺหิ.

ราชคหโก จ เณฐจี
ปชโชตตัส มหาโรค

อนนคณจี ติกิจนิต
ฆฏปาเนน นาดย.

อธิการณจ ดีเวยย์
คัหิ อุปปตทตเถหิ

อภิสันน์ ดีเนหีย^๑
ตมคตัสตวิเรจัน.

ปกตคตัม วรํ ยาจิ
จักรณจ คิหิทาน

ดีเวยยณจ ปฏิคคหิ
อนนณณชาติ ตถาคโต.

ราชคเห ชนปเท
ปาวาโร โกตียณเจว

พหุ อุปปชชช จักร
โกชโว อทตมกาสก.

อุจจาวจา จ ตมคณจี
ปจัม ปจณา ตทิส

นาคเมตาคเมตัม จ
กตिका จ ปฏิหรั.

ภณทาคาริ อคคตณจ
อุตสันน์ โกตาทตณจ

อุจจาเปนติ ตเถว จ
กถํ ภาเช กถํ ทเท.

ตกาติเรกภาเคน
ณกเนน ตัคคณหิ^๒ จ

ปฏิวัด กถํ ทเท
อุคคตริคิ น ชานเว.

โอโรเปนตา ภาชนณจ
อุปจิกา มชเณ ชัรณติ

ปาดิยา จ ฌมาย จ
เอกโต ปคณินเนน จ.

มรุตัจฉินนจจิพนร
วิมลิตวา สุกยมนิ

อทตธาสติ อภณนุทเท
อนนณณชาติ ติจจวร.

อณณเนน อติเรเกน

อุปปชชช นิททเมว จ

๑ น. ม. อ. ดีเนหติ

๒ น. ม. ตัคคทกา

จากทุกที่ไป วร ยาจ

ทาคู วรสถิตยาคู.

จากนครมิตินัน
จว อกุทธยาคู จ

อุบลจากนจ เกษตร
ปณต อติชทุก.

อุบลจากน มุข โสม
ปจณิม กโต ครโก

ปริพนณ อธิจจ
วิณณ โศคตโมกวิ.

อุบลจากน นปปโหนติ จ
อนนรเว นตติยา

อนนรวิก พหุณ จ
เอโก วรต อติชทุก.

เทว ภาตุกา ราชคเห
กุจณิกาวโร คิตาโน

อุบลจากน ปุณ ทวิสุ
อุโก เจว คิตายนา.

นคคา กุตา วากจวิ
วพอุตุกปจจ

ผดก^๒ เกศกมพด
อนน อกนนาท.

ไปตุลก นิตปิตน
กณหา มหารจคนาม

โตทิต มนเชนเจน จ
อจณนทติกา ตา.

ทชปุปณนทตา
อนนปนเน ปกมต

กณจติวิจเจจ
ตโสม ภิชชติ ตา.

ปจเช ททนติ สัมมต
วิธธธคหาธิจจ

อายธมา เวโต ปหิ
อจจ จีจจมาติกา.

อิมมทิ ชนชเก วคณ ฌนนุติ.

จิจจจจจจจจ นิจจจจ.

๗. จมฺเปยฺยกฺขณฺนํ

၁၈၄. ဂဏ္ဍိယနက္ခတ္တဂါထာ

[๓๘๐] เตน ฌมเยน พุทฺโธ ภคฺวา จมฺปายํ วิหริติ คคฺคฺราย โปกฺขรณฺนียา
 ตํเร. เตน โช ปน ฌมเยน กาสีตฺถุ ชนฺปเท วาสภคฺคาโม นาม โหติ, คคฺค
 กตฺถตฺปโคตฺโต นาม ภิกฺขุ อาวาสีโก โหติ ตณฺหิตฺพุทฺโธ อุตฺตตฺถกํ อาปนฺโน “กิตฺติ
 ฌนาคฺคา จ เปสฺสตา ภิกฺขุ อาคจฺเจยฺยํ, อาคฺคา จ เปสฺสตา ภิกฺขุ ฌาสํ วิหเรยฺยํ,
 ฌยณฺจ อาวาโส วุทฺธมฺหิ วิรพฺพหิ ฌเปตฺตํ อาปชฺเชยฺยา”ติ. เตน โช ปน ฌมเยน
 ฌมฺพหุตา ภิกฺขุ กาสีตฺถุ จาริกํ จรฺมานา, เยน วาสภคฺคาโม, คคฺคตฺถีตฺถุ. อทฺทสา โช
 กตฺถตฺปโคตฺโต ภิกฺขุ เต ภิกฺขุ ทูรโต ว อาคจฺจนฺเต; ทิสฺสุวาน อาตมํ ปณฺณาเปสฺสี,
 ปาโททกํ ปาทปฺปิจํ ปาทกถลิกํ อฺปนฺนิกฺขมฺปี, ปจฺจกฺคนฺตฺวา ปคฺคตฺถีวํ ปฏฺิคฺคเหสฺสี,
 ปาณฺนเยน อาปฺปจฺฉิ, นหฺนาเน อุตฺตตฺถกํ อกาสิ, อุตฺตตฺถกมฺปี อกาสิ ยาคฺยุยา ชาทณฺเฑ
 ภคฺคตฺถมฺหิ. อถ โช เตสํ อาคณฺตฺกานํ ภิกฺขุณํ ฌคฺคทโหสิ “ภทฺทโก โช อยํ อาวุโส
 อาวาสีโก ภิกฺขุ นหฺนาเน อุตฺตตฺถกํ กโรติ, อุตฺตตฺถกมฺปี กโรติ ยาคฺยุยา ชาทณฺเฑ
 ภคฺคตฺถมฺหิ, นนฺท มยฺ อาวุโส อีเชว วาสภคฺคาเม นีวาสํ กมฺเปมา”ติ. อถ โช เต
 อาคณฺตฺกา ภิกฺขุ คคฺคเถว วาสภคฺคาเม นีวาสํ กมฺเปสฺส.

อด ไช กัณฑ์ปโศตุดุสสุต ภิกขุโน เอตทโหติ “โย ไช อิมัง อากนฺตูกานํ ภิกขุณฺ
 อากนฺตูกกิตฺตมโห, โส ปฏิปตฺตังสุทฺธโร, เยปิเม โคจเร อปฺปกตณฺณโน, เตทานิเม โคจเร
 ปกตณฺณโน, ทุกฺกโร ไช ปน ปรรุเตสุ ยาวชฺฉิํ อุตฺตํกํ กาคํ, วิมฺบตฺติ จ มนุสฺสํ
 อมฺหาปา, ยนฺนุนาหิ น อุตฺตํกํ กรายํ ยาคุยา ชาทน์เย ภคตฺตมฺหิ”ติ. โส
 น อุตฺตํกํ อกาติ ยาคุยา ชาทน์เย ภคตฺตมฺหิ. อด ไช เตสํ อากนฺตูกานํ ภิกขุณฺ
 เอตทโหติ “ปฺพุเพ ชฺวายํ อาวุโส อาวาสโก ภิกขุ นฺหาเน อุตฺตํกํ อกาติ,
 อุตฺตํกํปิ อกาติ ยาคุยา ชาทน์เย ภคตฺตมฺหิ, โสทานายํ น อุตฺตํกํ กโรติ ยาคุยา

ชาทนีเย ภคตัมมิ, พุฏโฐทานาย อากุโส อวาดีโก ภิกขุ, หนท มย อากุโส
 อิมิ อวาดีกั ภิกขุ อุกขิปามา”ติ. อถ โข เต อากนคฺคา ภิกขุ สนนฺปิควา
 กัณฑ์ปโคตฤทธิษฐาน “พุทฺเพ โข ฅวํ อากุโส นหาเน อุตฺตฤกํ กโรติ,
 อุตฺตฤกํปี้ กโรติ ยาคฺยา ชาทนีเย ภคตัมมิ, โสทานิ ฅวํ น อุตฺตฤกํ กโรติ
 ยาคฺยา ชาทนีเย ภคตัมมิ, อาปคฺติ ฅวํ อากุโส อาปนโน, ปสฺสเสคํ อาปคฺติ”ติ.
 นคฺติ เม อากุโส อาปคฺติ, ยมहि ปสฺสเสยฺยนฺติ. อถ โข เต อากนคฺคา ภิกขุ
 กัณฑ์ปโคตฤทธิษฐาน อาปคฺติยา อทฺธสฺสเน อุกฺกขิปํ.

อถ โข กัณฑ์ปโคตฤทธิษฐาน ภิกขุโน เอกทโหติ “อหํ โข เอกํ น ชานามิ ‘อาปคฺติ
 วา เอสา อนาปคฺติ วา, อาปนโน จมฺหิ อนาปนโน วา, อุกฺกขิปโต จมฺหิ
 อนุกฺกขิปโต วา, ชมฺมิเกน วา อชมฺมิเกน วา. กุप्เปเน วา อกุप्เปเน วา,
 จานารहेเน วา อญฺจานารहेเน วา; ยนฺนุนาหิ จมฺปํ คนฺตฺวา ภควนฺตํ เอกมคฺคํ
 ปุจฺเจยฺยน”ติ. อถ โข กัณฑ์ปโคตฤทธิษฐาน เสนาสนํ สํสาเมตฺวา ปคฺตจํวรมาทาย,
 येन จมฺปา, เทน ปกฺกามิ. อนุปฺพุเพเน, येन จมฺปา, येन ภควา, เทนุปสฺงกมิ;
 อุปสฺงกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมคฺคํ นิสฺสํ. อาจิณฺณํ โข ปเนคํ พุทฺชานํ
 ภควนฺตานํ อากนคฺเกหิ ภิกฺขุหิ สทฺธิ ปฏิสมฺโมทิกุ. อถ โข ภควา กัณฑ์ปโคตฤทธิษฐาน
 ภิกขุ เอกทโหจ “กจฺจि ภิกฺขุ ชมนฺนํ, กจฺจิ ยานฺนํ, กจฺจิสฺสํ อปฺปกิตฺตมเถน
 อทฺชานํ อากโต, กุโต จ ฅวํ ภิกฺขุ อากจฺจนฺตํ”ติ. ชมนฺนํ ภควา, ยานฺนํ ภควา,
 อปฺปกิตฺตมเถน จาหิ ภนฺเต อทฺชานํ อากโต, อคฺคิ ภนฺเต กาสฺสํ ชนฺนปเท วาสภคาโม
 นาม, คคฺคาหิ ภควา อวาดีโก คนฺติพฺพุโช อุตฺตฤกํ อาปนโน “กนิคฺติ อนาคตา จ
 เปสฺสา ภิกฺขุ อากจฺเจยฺยํ, อากตา จ เปสฺสา ภิกฺขุ ฆาตํ วิหเรยฺยํ, อยฺยจ
 อวาโส อุกฺกขิปํ วิรพฺหิ เวปฺสฺสํ อาปชฺเชยฺยา”ติ. อถ โข ภนฺเต สัมพหฺรดา ภิกฺขุ
 กาสฺสํ จาริกํ จรมาณา, येन วาสภคาโม, คทวสฺสํ. อทฺทสฺสํ โข อหํ ภนฺเต เต
 ภิกฺขุ ทฺวโร อากจฺจนฺเต; ทิสฺวาน อาสนํ ปณฺญาเปสฺสิ, ปาโททกํ ปาทปจํ
 ปาทกถลิกํ อุนนิกฺกขิปํ, ปจฺจุคนฺตฺวา ปคฺตจํวรํ ปฏิกคฺเหสฺสิ, ปานฺนํ อาปจฺจํ,
 นหาเน อุตฺตฤกํ อกาถํ, อุตฺตฤกํปี้ อกาถํ ยาคฺยา ชาทนีเย ภคตัมมิ; อถ โข เสด

ภนฺเต อคฺคณฺตุกานํ ภิกฺขุํ เอตทโหติ “ภทฺทโก โข อโย อารุโธ อวาทิโก ภิกฺขุ
 นหาเน อุตฺตํกํ กโรติ, อุตฺตํกํปํ กโรติ ยาคฺยา ขาทนํเย ภคฺคตฺตํ, หนฺท มโย
 อารุโธ อีเชว วาสภาคาเม นิวาลํ กปฺเปมา”ติ. อถ โข เต ภนฺเต อคฺคณฺตุกา
 ภิกฺขุ คคฺเคว วาสภาคาเม นิวาลํ กปฺเปสฺส. คตฺตํ มยฺหํ ภนฺเต เอตทโหติ “โย โข
 อิมํ อคฺคณฺตุกานํ ภิกฺขุํ อคฺคณฺตุกกิตฺตมโห, โส ปฏิปฺปตฺตํทฺโร, เยปิเม โคจเร
 อปฺปคคณฺณโน, เททานิเม โคจเร ปคคณฺณโน, ทฺวกรํ โข ปน ปรรุเตสฺส ยาวธํ
 อุตฺตํกํ กาคํ, วิณฺณคฺคิ จ มนุสฺสํ อมฺหาปฺปา, ยนฺนุนาหํ น อุตฺตํกํ กรียํ
 ยาคฺยา ขาทนํเย ภคฺคตฺตํ”ติ. โส โข อหํ ภนฺเต น อุตฺตํกํ อกาดิํ ยาคฺยา
 ขาทนํเย ภคฺคตฺตํ. อถ โข เต ภนฺเต อคฺคณฺตุกานํ ภิกฺขุํ เอตทโหติ “ปฺพุเพ
 ขวายํ อารุโธ อวาทิโก ภิกฺขุ นหาเน อุตฺตํกํ กโรติ, อุตฺตํกํปํ กโรติ ยาคฺยา
 ขาทนํเย ภคฺคตฺตํ, โสทานายํ น อุตฺตํกํ กโรติ ยาคฺยา ขาทนํเย ภคฺคตฺตํ.
 ทฺวโสทานายํ อารุโธ อวาทิโก ภิกฺขุ, หนฺท มโย อารุโธ อิมํ อวาทิกํ ภิกฺขุ
 อุกฺขิปปามา”ติ. อถ โข เต ภนฺเต อคฺคณฺตุกา ภิกฺขุ สันนิปตฺติว มํ เอตทโหติ
 “ปฺพุเพ โข คฺวํ อารุโธ นหาเน อุตฺตํกํ กโรติ, อุตฺตํกํปํ กโรติ ยาคฺยา
 ขาทนํเย ภคฺคตฺตํ, โสทานิ คฺวํ น อุตฺตํกํ กโรติ ยาคฺยา ขาทนํเย ภคฺคตฺตํ.
 อาปคฺคิ คฺวํ อารุโธ อาปนฺโน, ปตฺตํเตคํ อาปคฺคิน”ติ. นตฺถิ เม อารุโธ อาปคฺคิ,
 ยมํ ปตฺตํเยยฺยนติ. อถ โข เต ภนฺเต อคฺคณฺตุกา ภิกฺขุ มํ อาปคฺคิยา อทฺตํเน
 อุกฺขิปปิ. คตฺตํ มยฺหํ ภนฺเต เอตทโหติ “อหํ โข เอคํ น ชานามิ ‘อาปคฺคิ วา
 เอสา อนาปคฺคิ วา, อาปนฺโน จมฺหิ อนาปนฺโน วา, อุกฺขิตฺโต จมฺหิ อนุกฺขิตฺโต วา,
 ชมฺมิเกน วา อชฺมฺมิเกน วา, กุปฺเปน วา อกุปฺเปน วา, จานารเหน วา
 อจฺจนารเหน วา; ยนฺนุนาหํ จมฺปํ คนฺตฺวา ภคฺคณฺตํ เอตมฺคณฺตํ ปุจฺเจยฺยน”ติ.
 ตโต อหํ ภคฺวา อาคฺจณามิ. อนาปคฺคิ เอสา ภิกฺขุ, เนสา อาปคฺคิ,
 อนาปนฺโนติ, นติ อาปนฺโน, อนุกฺขิตฺโตติ, นติ อุกฺขิตฺโต, อชฺมฺมิเกนาติ กมฺเมน
 อุกฺขิตฺโต กุปฺเปน อจฺจนารเหน. คจฺฉ คฺวํ ภิกฺขุ คคฺเคว วาสภาคาเม นิวาลํ
 กปฺเปหิ. “เอวํ ภนฺเต”ติ โข กตฺตํปคฺคโต ภิกฺขุ ภคฺวโต ปฏฺฐิสฺสณฺติว
 อจฺจายาสนา ภคฺคณฺตํ อภิวาทิตฺวา ปทกฺขิณํ กตฺวา, เยเน วาสภาคาโม, เตเน
 ปฏฺกามิ.

[໓໔໑] ອດ ໂຂ ເຄ ສີ ອາຄນຸດຸກາ ກິດຈະກຳ ອຸທະ ກຸກຸຈຸຈຸ, ອຸ ວິປຣິດຳໂ
 “ອດຳ ວດ ໂນ, ນ ວດ ໂນ ດຳ, ທຸດທຸ ວດ ໂນ, ນ ວດ ໂນ ສຸດທຸ,
 ເຍ ມຍ໌ ສຸທຸ ກິດຈະກຳ ອນາປຕິກິ ອວຸດຸດຸມິ ອກຳເນ ອຸກຸຂີປິມຸກ, ພຸທ ມຍ໌
 ອາວຸໄສ ຈຸມປ໌ ຄນຸດຸກ ກວດໂຕ ສິຕິເກ ອຈຸຍ໌ ອຈຸຍໂຕ ເທເຕມາ”ຕິ. ອດ ໂຂ ເຄ
 ອາຄນຸດຸກ ກິດຈະກຳ ເຕນາດ໌ ສິດຳເມດຸກ ປຕິຈິວຣມາທາຍ, ເຍນ ຈຸມປາ, ເຕນ
 ປກຸມິດຸ. ອນຸປຸພຸເນ, ເຍນ ຈຸມປາ, ເຍນ ກວາ, ເຕນຸປັດຸກິດຸ; ອຸປັດຸກິດຸ
 ກວນຸຕ໌ ອກິວາເຕດຸກ ເອກມຸຕ໌ ນິດຸຕິດຸ. ອຈິດຸນ໌ ໂຂ ປເຕ໌ ພຸທຸກຳ ກວນຸຕຳ
 ອາຄນຸດຸກ ກິດຈະກຳ ສຸທຸ ປຣິດຸມໂມຕິດຸ. ອດ ໂຂ ກວາ ເຄ ກິດຈະກຳ ເຕທໂວຈ “ກຈິ
 ກິດຈະກຳ ພຸມນິຍ໌, ກຈິ ຍາປນິຍ໌, ກຈິຕຸ ອປປິດມເຄນ ອທຸກຳ ອາຄຕາ, ກໂຕ ຈ
 ຕຸເມ ກິດຈະກຳ ອາຄຈຸດຸກ”ຕິ. ພຸມນິຍ໌ ກວາ, ຍາປນິຍ໌ ກວາ, ອປປິດມເຄນ ຈ
 ມຍ໌ ກນເຕ ອທຸກຳ ອາຄຕາ, ອຕິ ກນເຕ ກາດຸດຸ ພນເຕ ວາດຸກາໂມ ນາມ, ຕໂຕ
 ມຍ໌ ກວາ ອາຄຈຸດຸກມາຕິ. ຕຸເມ ກິດຈະກຳ ອາວາດິກິ ກິດຈະກຳ ອຸກຸຂີປິຕຸກຕິ. ເວ
 ກນເຕຕິ. ກິດຸມິ ກິດຈະກຳ ວຸດຸດຸມິ ກິດຸມິ ກາເນຕິ. ອວຸດຸດຸມິ ກວາ ອກຳເນຕິ.
 ວິກຸກິ ພຸທໂຂ ກວາ ອນຸຈຸດຸກິກິ ໂມຊປຣິດຳ ອນຸໂຕມິກິ ອປປິດຸກິ ອດຸດຳມຸຕິກິ
 ອກປປິຍ໌ ອກຸນິຍ໌, ກຳຸກິນາມ ຕຸເມ ໂມຊປຣິດຳ ສຸທຸ ກິດຈະກຳ ອນາປຕິກິ
 ອວຸດຸດຸມິ ອກຳເນ ອຸກຸຂີປິດຸດຸ; ເຕ໌ ໂມຊປຣິດຳ ອປປິດຸກິ ວາ ປັດຸກາຍ ວ ເປ ວ
 ວິກຸກິຕຸກ ພຸມນິ ກຳ ກວາ ກິດຈະກຳ ອາມເຕຕິ “ນ ກິດຈະກຳ ສຸທໂຂ ກິດຈະກຳ
 ອນາປຕິກິ ອວຸດຸດຸມິ ອກຳເນ ອຸກຸຂີປິຕຸກຕິ; ໂຍ ອຸກຸຂີປິຍຍ, ອາປຕິ ທຸກກຸດຸດຳ”ຕິ.

ອດ ໂຂ ເຄ ກິດຈະກຳ ອຸທະ ອຸທະ ອຸທະ ອຸທະ ອຸທະ ອຸທະ ອຸທະ ອຸທະ ອຸທະ
 ສິດຳ ນິປຕິດຸກ ກວນຸຕ໌ ເຕທໂວຈ “ອຈຸໂຍ ໂນ ກນເຕ ອຈຸຈຸມາ ຍຄາພາເ
 ຍຄາມຸພຸ ຍຄາອຸດຸເຕ, ເຍ ມຍ໌ ສຸທຸ ກິດຈະກຳ ອນາປຕິກິ ອວຸດຸດຸມິ ອກຳເນ
 ອຸກຸຂີປິມຸກ, ເຕ໌ ໂນ ກນເຕ ກວາ ອຈຸຍ໌ ອຈຸຍໂຕ ປຣິດຸກຸກາ ອຍຕິ
 ສິວຣາຍາ”ຕິ. ຕຸກ ຕຸເມ ກິດຈະກຳ ອຈຸໂຍ ອຈຸຈຸມາ ຍຄາພາເ ຍຄາມຸພຸ
 ຍຄາອຸດຸເຕ, ເຍ ຕຸເມ ສຸທຸ ກິດຈະກຳ ອນາປຕິກິ ອວຸດຸດຸມິ ອກຳເນ ອຸກຸຂີປິຕຸກ,

ยโต จ ไซฺย ตฺวเมหฺ ภิภฺชเว อจฺจยํ อจฺจยโต ทิสฺวา ยถาธมมํ ปฏิกโรถ, ตํ โว
มยํ ปฏิคฺคณฺหาณ; อุตฺถมิ เหา ภิภฺชเว อริยสฺส วิณฺเย, โย อจฺจยํ อจฺจยโต
ทิสฺวา ยถาธมมํ ปฏิกโรติ, อายคิํ สํวรํ อาปชฺชตฺติ.

๒๓๕. อธมฺเมณ วคฺคกมฺมกถา

[๓๘๒] เตน ไซฺย ปณฺ สมฺเยน จมฺปายํ ภิภฺชฺช เหวรูปานิ กมฺมานิ กโรนฺติ:
อธมฺเมณ วคฺคกมฺมํ กโรนฺติ, อธมฺเมณ สมฺคฺคกมฺมํ กโรนฺติ, ธมฺเมณ วคฺคกมฺมํ
กโรนฺติ, ธมฺมปฏฺฐิรูปเกณ วคฺคกมฺมํ กโรนฺติ, ธมฺมปฏฺฐิรูปเกณ สมฺคฺคกมฺมํ กโรนฺติ,
เอโกปียํ เอกํ อุกฺกชิปฺติ, เอโกปียํ เทวํ อุกฺกชิปฺติ, เอโกปียํ สมฺพหุเต อุกฺกชิปฺติ, เอโกปียํ
สํหํ อุกฺกชิปฺติ, เทวปียํ เอกํ อุกฺกชิปฺนฺติ, เทวปียํ เทวํ อุกฺกชิปฺนฺติ, เทวปียํ สมฺพหุเต
อุกฺกชิปฺนฺติ, เทวปียํ สํหํ อุกฺกชิปฺนฺติ, สมฺพหุตาปียํ เอกํ อุกฺกชิปฺนฺติ, สมฺพหุตาปียํ เทวํ
อุกฺกชิปฺนฺติ, สมฺพหุตาปียํ สมฺพหุเต อุกฺกชิปฺนฺติ, สมฺพหุตาปียํ สํหํ อุกฺกชิปฺนฺติ, สํโฆปียํ สํหํ
อุกฺกชิปฺติ. เย เต ภิภฺชฺช อปฺปิจฺฉา, เต อชฺชฌายนฺติ ชฺชยนฺติ วิปาเจนฺติ “ถลํ หิ นาม
จมฺปายํ ภิภฺชฺช เหวรูปานิ กมฺมานิ กริถฺถนฺติ: อธมฺเมณ วคฺคกมฺมํ กริถฺถนฺติ ฯ เป ฯ
สํโฆปียํ สํหํ อุกฺกชิปฺตฺติ”ติ. อถ ไซฺย เต ภิภฺชฺช ภควโต เอตมคฺถํ อารโรเจถฺถ ฯ เป ฯ
สจฺจํ ภิกฺข ภิภฺชเว จมฺปายํ ภิภฺชฺช เหวรูปานิ กมฺมานิ กโรนฺติ: อธมฺเมณ วคฺคกมฺมํ
กโรนฺติ ฯ เป ฯ สํโฆปียํ สํหํ อุกฺกชิปฺตฺติ. สจฺจํ ภควาติ. วิคฺรหิ พุทฺโธ ภควา ฯ เป ฯ
วิคฺรหิตฺวา ธมฺมํ ถลํ ภควา ภิภฺชฺช อามนฺเตติ—

[๓๘๓] อธมฺเมณ เจ ภิภฺชเว วคฺคกมฺมํ อกมฺมํ น จ กรณียํ, อธมฺเมณ เจ
ภิภฺชเว สมฺคฺคกมฺมํ อกมฺมํ น จ กรณียํ, ธมฺเมณ เจ ภิภฺชเว วคฺคกมฺมํ อกมฺมํ
น จ กรณียํ, ธมฺมปฏฺฐิรูปเกณ เจ ภิภฺชเว วคฺคกมฺมํ อกมฺมํ น จ กรณียํ,
ธมฺมปฏฺฐิรูปเกณ เจ ภิภฺชเว สมฺคฺคกมฺมํ อกมฺมํ น จ กรณียํ, เอโกปียํ เอกํ
อุกฺกชิปฺติ อกมฺมํ น จ กรณียํ, เอโกปียํ เทวํ อุกฺกชิปฺติ อกมฺมํ น จ กรณียํ,
เอโกปียํ สมฺพหุเต อุกฺกชิปฺติ อกมฺมํ น จ กรณียํ, เอโกปียํ สํหํ อุกฺกชิปฺติ อกมฺมํ

น จ กรณียํ, เทวปี เอกํ อุกฺกชิปนฺติ อกมฺมํ น จ กรณียํ, เทวปี เทว อุกฺกชิปนฺติ
 อกมฺมํ น จ กรณียํ, เทวปี สํพหุเต อุกฺกชิปนฺติ อกมฺมํ น จ กรณียํ, เทวปี
 ตํหํ อุกฺกชิปนฺติ อกมฺมํ น จ กรณียํ, สํพหุตาปี เอกํ อุกฺกชิปนฺติ อกมฺมํ น จ
 กรณียํ, สํพหุตาปี เทว อุกฺกชิปนฺติ อกมฺมํ น จ กรณียํ, สํพหุตาปี สํพหุเต
 อุกฺกชิปนฺติ อกมฺมํ น จ กรณียํ, สํพหุตาปี ตํหํ อุกฺกชิปนฺติ อกมฺมํ น จ
 กรณียํ, ตํโสปี ตํหํ อุกฺกชิปนฺติ อกมฺมํ น จ กรณียํ.

[๓๘๔] จตฺตาริมาณี ภิกฺขเว กมฺมานิ: อชฺฌเมณ วคฺคกมฺมํ, อชฺฌเมณ สํคคกมฺมํ,
 ชมฺเมณ วคฺคกมฺมํ, ชมฺเมณ สํคคกมฺมํ. ตตฺร ภิกฺขเว ยถิทํ อชฺฌเมณ วคฺคกมฺมํ,
 อิทํ ภิกฺขเว กมฺมํ อชฺฌมตฺตา วคฺคตฺตา กุปฺปํ อฏฺฐาณารหํ, น ภิกฺขเว เหวรฺรูปํ
 กมฺมํ ปาตพฺพํ, น จ มยา เหวรฺรูปํ กมฺมํ อนฺนุญฺจาตํ. ตตฺร ภิกฺขเว ยถิทํ
 อชฺฌเมณ สํคคกมฺมํ, อิทํ ภิกฺขเว กมฺมํ อชฺฌมตฺตา กุปฺปํ อฏฺฐาณารหํ,
 น ภิกฺขเว เหวรฺรูปํ กมฺมํ ปาตพฺพํ, น จ มยา เหวรฺรูปํ กมฺมํ อนฺนุญฺจาตํ. ตตฺร
 ภิกฺขเว ยถิทํ ชมฺเมณ วคฺคกมฺมํ, อิทํ ภิกฺขเว กมฺมํ วคฺคตฺตา กุปฺปํ อฏฺฐาณารหํ,
 น ภิกฺขเว เหวรฺรูปํ กมฺมํ ปาตพฺพํ, น จ มยา เหวรฺรูปํ กมฺมํ อนฺนุญฺจาตํ. ตตฺร
 ภิกฺขเว ยถิทํ ชมฺเมณ สํคคกมฺมํ, อิทํ ภิกฺขเว กมฺมํ ชมฺมตฺตา สํคคตฺตา
 อกุปฺปํ ฌาณารหํ, เหวรฺรูปํ ภิกฺขเว กมฺมํ ปาตพฺพํ, เหวรฺรูปญจ มยา กมฺมํ
 อนฺนุญฺจาตํ. ตตฺมาคิทํ ภิกฺขเว เหวรฺรูปํ กมฺมํ กริถํสาณํ ยถิทํ ชมฺเมณ สํคคกมฺมํ,
 เหวรฺรูปํ โว ภิกฺขเว สิกฺขิตพฺพนฺติ.

๒๓๖. ฅตฺตวิปนฺนกปฺปาติกถา

[๓๘๕] เตน โส ปน สํเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขุ เหวรฺรูปาณิ กมฺมานิ กโรนฺติ.
 อชฺฌเมณ วคฺคกมฺมํ กโรนฺติ, อชฺฌเมณ สํคคกมฺมํ กโรนฺติ, ชมฺเมณ วคฺคกมฺมํ
 กโรนฺติ, ชมฺมปฏฺฐิรูปเกณ วคฺคกมฺมํ กโรนฺติ, ชมฺมปฏฺฐิรูปเกณ สํคคกมฺมํ กโรนฺติ,
 ฅตฺตวิปนฺนํ กมฺมํ กโรนฺติ อนฺตํสาณํสํปนฺนํ, อนฺตํสาณํวิปนฺนํ กมฺมํ กโรนฺติ

๑. ตํ. อ. ยมิตํ

ฅตฺติธมฺปนฺนํ, ฅตฺติวิปฺนฺนํ อนุสฺสํวณวิปฺนฺนํ กมฺมํ กโรหติ, อฅฅตฺราปี ฅมา
 กมฺมํ กโรหติ, อฅฅตฺราปี วินยา กมฺมํ กโรหติ, อฅฅตฺราปี ฅตฺตฺธมฺปา
 กมฺมํ กโรหติ, ปฏิกฺกฺชกตฺปี กมฺมํ กโรหติ อฅมฺมิกํ กุปฺปํ อฏฺฐานารหํ ฅเต
 ภิกฺขุ อปฺปีจฺฉา, ฅเต อฏฺฐณฺยานติ ฅยฺยณฺติ วิปาเจนฺติ “กถํหิ นาม นพฺพคฺคิยา
 ภิกฺขุ เอรุปฺปานิ กมฺมานิ กริธฺธนฺติ, อฅมฺเมว วคฺคกมฺมํ กริธฺธนฺติ, อฅมฺเมว
 ฅมคฺคกมฺมํ กริธฺธนฺติ, ฅมฺเมว วคฺคกมฺมํ กริธฺธนฺติ, ฅมฺมปฏฺฐิรูปเกว วคฺคกมฺมํ
 กริธฺธนฺติ, ฅมฺมปฏฺฐิรูปเกว ฅมคฺคกมฺมํ กริธฺธนฺติ, ฅตฺติวิปฺนฺนํ กมฺมํ กริธฺธนฺติ
 อนุสฺสํวณธมฺปนฺนํ, อนุสฺสํวณวิปฺนฺนํ กมฺมํ กริธฺธนฺติ ฅตฺติธมฺปนฺนํ, ฅตฺติวิปฺนฺนํ
 อนุสฺสํวณวิปฺนฺนํ กมฺมํ กริธฺธนฺติ, อฅฅตฺราปี ฅมา กมฺมํ กริธฺธนฺติ, อฅฅตฺราปี
 วินยา กมฺมํ กริธฺธนฺติ, อฅฅตฺราปี ฅตฺตฺธมฺปา กมฺมํ กริธฺธนฺติ, ปฏิกฺกฺชกตฺปี
 กมฺมํ กริธฺธนฺติ อฅมฺมิกํ กุปฺปํ อฏฺฐานารหํ”ติ. อถ โช ฅเต ภิกฺขุ ภคฺวาโต
 ฅเตมคฺคํ อโรเจตุ ๑ เป ๑ ฅจฺจํ กิร ภิกฺขเว นพฺพคฺคิยา ภิกฺขุ เอรุปฺปานิ
 กมฺมานิ กโรหติ, อฅมฺเมว วคฺคกมฺมํ กโรหติ ๑ เป ๑ ปฏิกฺกฺชกตฺปี กมฺมํ
 กโรหติ อฅมฺมิกํ กุปฺปํ อฏฺฐานารหํติ. ฅจฺจํ ภคฺวาติ. วิคฺรหิ พุทฺโธ ภคฺวา ๑ เป ๑
 วิคฺรหิตฺวา ฅมฺมํ กถํ กถฺวา ภิกฺขุ อามนฺเตติ—

[๓๘๖] อฅมฺเมว เจ ภิกฺขเว วคฺคกมฺมํ อกมฺมํ น จ กรณฺยํ, อฅมฺเมว
 เจ ภิกฺขเว ฅมคฺคกมฺมํ อกมฺมํ น จ กรณฺยํ, ฅมฺเมว เจ ภิกฺขเว วคฺคกมฺมํ
 อกมฺมํ น จ กรณฺยํ, ฅมฺมปฏฺฐิรูปเกว เจ ภิกฺขเว วคฺคกมฺมํ อกมฺมํ น จ
 กรณฺยํ, ฅมฺมปฏฺฐิรูปเกว เจ ภิกฺขเว ฅมคฺคกมฺมํ อกมฺมํ น จ กรณฺยํ,
 ฅตฺติวิปฺนฺนญฺเจ ภิกฺขเว กมฺมํ อนุสฺสํวณธมฺปนฺนํ อกมฺมํ น จ กรณฺยํ,
 อนุสฺสํวณวิปฺนฺนญฺเจ ภิกฺขเว กมฺมํ ฅตฺติธมฺปนฺนํ อกมฺมํ น จ กรณฺยํ, ฅตฺติ-
 วิปฺนฺนญฺเจ ภิกฺขเว กมฺมํ อนุสฺสํวณวิปฺนฺนํ อกมฺมํ น จ กรณฺยํ, อฅฅตฺราปี
 ภิกฺขเว ฅมา กมฺมํ อกมฺมํ น จ กรณฺยํ, อฅฅตฺราปี ภิกฺขเว วินยา
 กมฺมํ อกมฺมํ น จ กรณฺยํ, อฅฅตฺราปี ภิกฺขเว ฅตฺตฺธมฺปา กมฺมํ อกมฺมํ

น จ กรณียํ, ปฏิกฺขจกตํ เจ ภิกฺขเว กมฺมํ อธมฺมิกํ กุปฺปํ อฏฺฐจํ นารหํ อกมฺมํ
น จ กรณียํ.

[๓๘๗] ฅยิมาณิ ภิกฺขเว กมฺมานิ: อธมฺมกมฺมํ วคฺคกมฺมํ สํคคกมฺมํ ฅมฺมปฏฺธิ-
รูปเกน วคฺคกมฺมํ ฅมฺมปฏฺธิรูปเกน สํคคกมฺมํ ฅมฺเมเนน สํคคกมฺมํ.

กตมณฺเจ ภิกฺขเว อธมฺมกมฺมํ? ฅตฺติทฺตฺติเย เจ ภิกฺขเว กมฺเม เอกาย ฅตฺติยา
กมฺมํ กโรติ, น จ กมฺมวาจํ อนุสฺสํวาติ, อธมฺมกมฺมํ. ฅตฺติทฺตฺติเย เจ ภิกฺขเว
กมฺเม ทฺวํหิ ฅตฺตํหิ กมฺมํ กโรติ, น จ กมฺมวาจํ อนุสฺสํวาติ, อธมฺมกมฺมํ.
ฅตฺติทฺตฺติเย เจ ภิกฺขเว กมฺเม เอกาย กมฺมวาจาย กมฺมํ กโรติ, น จ ฅตฺตํ
สเปติ, อธมฺมกมฺมํ. ฅตฺติทฺตฺติเย เจ ภิกฺขเว กมฺเม ทฺวํหิ กมฺมวาจาย กมฺมํ
กโรติ, น จ ฅตฺตํ สเปติ, อธมฺมกมฺมํ. ฅตฺติจจคฺคฺเถ เจ ภิกฺขเว กมฺเม เอกาย
ฅตฺติยา กมฺมํ กโรติ, น จ กมฺมวาจํ อนุสฺสํวาติ, อธมฺมกมฺมํ. ฅตฺติจจคฺคฺเถ เจ
ภิกฺขเว กมฺเม ทฺวํหิ ฅตฺตํหิ กมฺมํ กโรติ, น จ กมฺมวาจํ อนุสฺสํวาติ, อธมฺมกมฺมํ.
ฅตฺติจจคฺคฺเถ เจ ภิกฺขเว กมฺเม ตํหิ ฅตฺตํหิ กมฺมํ กโรติ, น จ กมฺมวาจํ
อนุสฺสํวาติ, อธมฺมกมฺมํ. ฅตฺติจจคฺคฺเถ เจ ภิกฺขเว กมฺเม จคฺคฺหิ ฅตฺตํหิ กมฺมํ
กโรติ, น จ กมฺมวาจํ อนุสฺสํวาติ, อธมฺมกมฺมํ. ฅตฺติจจคฺคฺเถ เจ ภิกฺขเว กมฺเม
เอกาย กมฺมวาจาย กมฺมํ กโรติ, น จ ฅตฺตํ สเปติ, อธมฺมกมฺมํ. ฅตฺติจจคฺคฺเถ
เจ ภิกฺขเว กมฺเม ทฺวํหิ กมฺมวาจาย กมฺมํ กโรติ, น จ ฅตฺตํ สเปติ,
อธมฺมกมฺมํ. ฅตฺติจจคฺคฺเถ เจ ภิกฺขเว กมฺเม ตํหิ กมฺมวาจาย กมฺมํ กโรติ, น จ
ฅตฺตํ สเปติ, อธมฺมกมฺมํ. ฅตฺติจจคฺคฺเถ เจ ภิกฺขเว กมฺเม จคฺคฺหิ กมฺมวาจาย
กมฺมํ กโรติ, น จ ฅตฺตํ สเปติ, อธมฺมกมฺมํ; อิทํ อจฺจุจติ ภิกฺขเว อธมฺมกมฺมํ. (๑)

กตมณฺเจ ภิกฺขเว วคฺคกมฺมํ? ฅตฺติทฺตฺติเย เจ ภิกฺขเว กมฺเม ยาวตฺติกา ภิกฺขุ
กมฺมปฺปตฺตา, ฅเ อนาคตา โหณฺติ, ฅนฺทารหานํ ฅนฺโท อนาหฺโง โหติ,
สํมฺมุขํฐตา ปฏิกโกสฺสนฺติ, วคฺคกมฺมํ. ฅตฺติทฺตฺติเย เจ ภิกฺขเว กมฺเม ยาวตฺติกา
ภิกฺขุ กมฺมปฺปตฺตา, ฅเ อาคตา โหณฺติ, ฅนฺทารหานํ ฅนฺโท อนาหฺโง โหติ,
สํมฺมุขํฐตา ปฏิกโกสฺสนฺติ, วคฺคกมฺมํ. ฅตฺติทฺตฺติเย เจ ภิกฺขเว กมฺเม ยาวตฺติกา ภิกฺขุ
กมฺมปฺปตฺตา, ฅเ อาคตา โหณฺติ, ฅนฺทารหานํ ฅนฺโท อหฺโง โหติ, สํมฺมุขํฐตา

ปฏิกโกถันติ, วคฺคกมฺมํ. เปตติจจุตฺเต เจ ภิกฺขเว กมฺเม ยาวติกา ภิกฺขุ กมฺมปฺปตฺตา,
เต อนาคตา โหนติ, ฉนฺทารหานํ ฉนฺโท อนาหโฏ โหติ, สํมุขัฏฺฐตา ปฏิกโกถันติ,
วคฺคกมฺมํ. เปตติจจุตฺเต เจ ภิกฺขเว กมฺเม ยาวติกา ภิกฺขุ กมฺมปฺปตฺตา, เต
อนาคตา โหนติ, ฉนฺทารหานํ ฉนฺโท อนาหโฏ โหติ, สํมุขัฏฺฐตา ปฏิกโกถันติ,
วคฺคกมฺมํ. เปตติจจุตฺเต เจ ภิกฺขเว กมฺเม ยาวติกา ภิกฺขุ กมฺมปฺปตฺตา, เต
อนาคตา โหนติ, ฉนฺทารหานํ ฉนฺโท อนาหโฏ โหติ, สํมุขัฏฺฐตา ปฏิกโกถันติ,
วคฺคกมฺมํ; อิทํ วุจฺจติ ภิกฺขเว วคฺคกมฺมํ. (๒)

กตมฉจ ภิกขเว สัมคัคกมมํ? ฌตติหุติเย เจ ภิกขเว กมเม ยาวติกา ภิกขุ
กมมปฺปคฺคา, เค อาคตา โหนฺติ, ฉนฺทารหานํ ฉนฺโต อาหโฏ โหติ, สัมมุขํฐตา
น ปฏิกโกสนฺติ, สัมคัคกมมํ. ฌตฺติจคฺคฺเถ เจ ภิกขเว กมเม ยาวติกา ภิกขุ
กมมปฺปคฺคา, เค อาคตา โหนฺติ, ฉนฺทารหานํ ฉนฺโต อาหโฏ โหติ, สัมมุขํฐตา
น ปฏิกโกสนฺติ, สัมคัคกมมํ; อิทํ วุจฺจติ ภิกขเว สัมคัคกมมํ. (๓)

กตมฉจ ภิกขเว ชมมปฏีรูปเกณ วคคกมมံ? ฅตฺติทฺติเย เจ ภิกขเว กมฺเม
 ปจฺจํ กมฺมวຈํ อนุสฺสํวเอติ, ปຈฉา ฅตฺตํ จเปติ, ยาวตฺติกา ภิกขุ กมฺมปฺปคฺคตา,
 เค อนาคตา โหนฺติ, ฅนฺทารหํ ฅนฺโต อนาหฺโวย โหติ, สํมุขํภฺตฺตา ปฏฺธิโกสํนฺติ,
 ชมมปฏีรูปเกณ วคคกมฺมံ. ฅตฺติทฺติเย เจ ภิกขเว กมฺเม ปจฺจํ กมฺมวຈํ อนุสฺสํวเอติ,
 ปຈฉา ฅตฺตํ จเปติ, ยาวตฺติกา ภิกขุ กมฺมปฺปคฺคตา, เค อนาคตา โหนฺติ, ฅนฺทาร-
 หํ ฅนฺโต อนาหฺโวย โหติ, สํมุขํภฺตฺตา ปฏฺธิโกสํนฺติ, ชมมปฏีรูปเกณ วคคกมฺมံ.
 ฅตฺติทฺติเย เจ ภิกขเว กมฺเม ปจฺจํ กมฺมวຈํ อนุสฺสํวเอติ, ปຈฉา ฅตฺตํ จเปติ,
 ยาวตฺติกา ภิกขุ กมฺมปฺปคฺคตา, เค อนาคตา โหนฺติ, ฅนฺทารหํ ฅนฺโต อาหฺโวย
 โหติ, สํมุขํภฺตฺตา ปฏฺธิโกสํนฺติ, ชมมปฏีรูปเกณ วคคกมฺมံ. ฅตฺติจจฺจฺจฺเจ เจ
 ภิกขเว กมฺเม ปจฺจํ กมฺมวຈํ อนุสฺสํวเอติ, ปຈฉา ฅตฺตํ จเปติ, ยาวตฺติกา ภิกขุ
 กมฺมปฺปคฺคตา, เค อนาคตา โหนฺติ, ฅนฺทารหํ ฅนฺโต อนาหฺโวย โหติ, สํมุขํภฺตฺตา
 ปฏฺธิโกสํนฺติ, ชมมปฏีรูปเกณ วคคกมฺมံ. ฅตฺติจจฺจฺจฺเจ เจ ภิกขเว กมฺเม ปจฺจํ
 กมฺมวຈํ อนุสฺสํวเอติ, ปຈฉา ฅตฺตํ จเปติ, ยาวตฺติกา ภิกขุ กมฺมปฺปคฺคตา, เค อนาคตา

โหนดิ, ฉนุทรรหณํ ฉนุโท ฉนาหโฏ โหติ, สมนุชฺชฎตา ปฏิฏโกธฺสนฺติ, ฐมฺม-
ปฏฺฐิรูปเกณ วคฺคกมฺมํ. ฅตฺติจฺจุคฺคเถ เจ ภิกฺขเว กมฺเม ปจฺมํ กมฺมวาทํ ฉนุสฺสํวาทิ,
ปจฺฉา ฅตฺตํ จเปติ, ยาวตฺติกา ภิกฺขุ กมฺมปฺปตฺตา, เต ฉาคตา โหนดิ, ฉนุทรรหณํ
ฉนุโท ฉนาหโฏ โหติ, สมนุชฺชฎตา ปฏิฏโกธฺสนฺติ, ฐมฺมปฏฺฐิรูปเกณ วคฺคกมฺมํ; อิทํ
วุจฺจติ ภิกฺขเว ฐมฺมปฏฺฐิรูปเกณ วคฺคกมฺมํ. (๕)

กตมญฺจ ภิกฺขเว ฐมฺมปฏฺฐิรูปเกณ สมนุคฺคกมฺมํ? ฅตฺติจฺจุคฺคเถ เจ ภิกฺขเว กมฺเม
ปจฺมํ กมฺมวาทํ ฉนุสฺสํวาทิ, ปจฺฉา ฅตฺตํ จเปติ, ยาวตฺติกา ภิกฺขุ กมฺมปฺปตฺตา,
เต ฉาคตา โหนดิ, ฉนุทรรหณํ ฉนุโท ฉนาหโฏ โหติ, สมนุชฺชฎตา น ปฏิฏโกธฺสนฺติ,
ฐมฺมปฏฺฐิรูปเกณ สมนุคฺคกมฺมํ. ฅตฺติจฺจุคฺคเถ เจ ภิกฺขเว กมฺเม ปจฺมํ กมฺมวาทํ
ฉนุสฺสํวาทิ, ปจฺฉา ฅตฺตํ จเปติ, ยาวตฺติกา ภิกฺขุ กมฺมปฺปตฺตา, เต ฉาคตา
โหนดิ, ฉนุทรรหณํ ฉนุโท ฉนาหโฏ โหติ, สมนุชฺชฎตา น ปฏิฏโกธฺสนฺติ, ฐมฺม-
ปฏฺฐิรูปเกณ สมนุคฺคกมฺมํ; อิทํ วุจฺจติ ภิกฺขเว ฐมฺมปฏฺฐิรูปเกณ สมนุคฺคกมฺมํ. (๕)

กตมญฺจ ภิกฺขเว ฐมฺเมน สมนุคฺคกมฺมํ? ฅตฺติจฺจุคฺคเถ เจ ภิกฺขเว กมฺเม ปจฺมํ
ฅตฺตํ จเปติ, ปจฺฉา ฉกาย กมฺมวาทาย กมฺมํ กโรติ, ยาวตฺติกา ภิกฺขุ กมฺมปฺปตฺตา,
เต ฉาคตา โหนดิ, ฉนุทรรหณํ ฉนุโท ฉนาหโฏ โหติ, สมนุชฺชฎตา น ปฏิฏโกธฺสนฺติ,
ฐมฺเมน สมนุคฺคกมฺมํ. ฅตฺติจฺจุคฺคเถ เจ ภิกฺขเว กมฺเม ปจฺมํ ฅตฺตํ จเปติ, ปจฺฉา
คฺคิ กมฺมวาทาย กมฺมํ กโรติ, ยาวตฺติกา ภิกฺขุ กมฺมปฺปตฺตา, เต ฉาคตา โหนดิ,
ฉนุทรรหณํ ฉนุโท ฉนาหโฏ โหติ, สมนุชฺชฎตา น ปฏิฏโกธฺสนฺติ, ฐมฺเมน สมนุคฺค-
กมฺมํ; อิทํ วุจฺจติ ภิกฺขเว ฐมฺเมน สมนุคฺคกมฺมํ. (๖)

๒๓๗. จตุรคัคกระณาทีกถา

[๓๘๘] ปณฺจ สํฆา: จตุรคฺคโค ภิกฺขุสฺสํโฆ, ปณฺจจตุรคฺคโค ภิกฺขุสฺสํโฆ, ทสฺวคฺคโค
ภิกฺขุสฺสํโฆ, วสฺสคฺคโค ภิกฺขุสฺสํโฆ, อติเรกวสฺสคฺคโค ภิกฺขุสฺสํโฆ. คตฺตว ภิกฺขเว ยวํ
จตุรคฺคโค ภิกฺขุสฺสํโฆ จเปตฺวา คฺคิ กมฺมานิ อฺปสฺสมํปทํ ปวารณํ อพฺภานํ ฐมฺเมน

ธมฺมคฺโค ธมฺมกมฺเมธํ กมฺมมปฺปคฺโค. ศฺตฺว ภิภฺชเว ยฺวํ ปณฺจวคฺโค ภิภฺชธฺมํ
 จเปตฺวา เทว กมฺมานิ มชฺฌิเมธํ ชนปฺเทธํ อปฺปธมฺมํ อพฺภานํ ชมฺเมเน ธมฺมคฺโค
 ธมฺมกมฺเมธํ กมฺมมปฺปคฺโค. ศฺตฺว ภิภฺชเว ยฺวํ ทสฺวคฺโค ภิภฺชธฺมํ จเปตฺวา เอกํ
 กมฺมํ อพฺภานํ ชมฺเมเน ธมฺมคฺโค ธมฺมกมฺเมธํ กมฺมมปฺปคฺโค. ศฺตฺว ภิภฺชเว ยฺวํ
 วิสฺสวคฺโค ภิภฺชธฺมํ ชมฺเมเน ธมฺมคฺโค ธมฺมกมฺเมธํ กมฺมมปฺปคฺโค. ศฺตฺว ภิภฺชเว
 ยฺวํ อตฺตเรกวิสฺสวคฺโค ภิภฺชธฺมํ ชมฺเมเน ธมฺมคฺโค ธมฺมกมฺเมธํ กมฺมมปฺปคฺโค.

[๓๘๘] จตุรคฺคกฺกณณเจ ภิภฺชเว กมฺมํ ภิภฺชณฺเฑจฺจุคฺโค กมฺมํ กเรยฺย, อกมฺมํ
 น จ กณฺณยฺ. จตุรคฺคกฺกณณเจ ภิภฺชเว กมฺมํ, สิกฺขมานาจฺจุคฺโค กมฺมํ กเรยฺย,
 อกมฺมํ น จ กณฺณยฺ ๑ เป ๑ สํมณฺเฑจฺจุคฺโค กมฺมํ กเรยฺย, อกมฺมํ น จ กณฺณยฺ.
 สํมณฺเฑจฺจุคฺโค กมฺมํ กเรยฺย, อกมฺมํ น จ กณฺณยฺ. สิกฺขํ ปจฺจกฺกชาตกจฺจุคฺโค
 กมฺมํ กเรยฺย, อกมฺมํ น จ กณฺณยฺ. อนฺติมวคฺคํ อชฺฌาปนนกจฺจุคฺโค กมฺมํ
 กเรยฺย, อกมฺมํ น จ กณฺณยฺ, อาปตฺติยา อทฺธสฺสเน อุกฺกิตฺตกจฺจุคฺโค กมฺมํ
 กเรยฺย, อกมฺมํ น จ กณฺณยฺ. อาปตฺติยา อปฺปฏิกมฺเม อุกฺกิตฺตกจฺจุคฺโค กมฺมํ
 กเรยฺย, อกมฺมํ น จ กณฺณยฺ. ปาปิกาย ทิฏฺฐิจิยา อปฺปฏินิสฺสคฺเค อุกฺกิตฺตกจฺจุคฺโค
 กมฺมํ กเรยฺย, อกมฺมํ น จ กณฺณยฺ. ปณฺทกจฺจุคฺโค กมฺมํ กเรยฺย, อกมฺมํ น จ กณฺณยฺ.
 เถยฺยธฺมวคฺคกจฺจุคฺโค กมฺมํ กเรยฺย, อกมฺมํ น จ กณฺณยฺ. ติตฺถียปฺกนฺตกจฺจุคฺโค กมฺมํ
 กเรยฺย, อกมฺมํ น จ กณฺณยฺ. ติรจฺฌานคคจฺจุคฺโค กมฺมํ กเรยฺย, อกมฺมํ น จ กณฺณยฺ.
 มาตฺฐกจฺจุคฺโค กมฺมํ กเรยฺย, อกมฺมํ น จ กณฺณยฺ. ปิตฺฐกจฺจุคฺโค กมฺมํ
 กเรยฺย, อกมฺมํ น จ กณฺณยฺ. อรหณฺตจฺจุคฺโค กมฺมํ กเรยฺย, อกมฺมํ น จ
 กณฺณยฺ. ภิภฺชณฺเฑจฺจุคฺโค กมฺมํ กเรยฺย, อกมฺมํ น จ กณฺณยฺ. สํมณฺเฑจฺจุคฺโค
 กมฺมํ กเรยฺย, อกมฺมํ น จ กณฺณยฺ. โสทฺธิคฺคปฺปาทกจฺจุคฺโค กมฺมํ กเรยฺย, อกมฺมํ
 น จ กณฺณยฺ. อุกฺกิตฺตยชฺชนกจฺจุคฺโค กมฺมํ กเรยฺย, อกมฺมํ น จ กณฺณยฺ.
 นานาธฺมวคฺคกจฺจุคฺโค กมฺมํ กเรยฺย, อกมฺมํ น จ กณฺณยฺ. นานาธฺมย จิตฺตจฺจุคฺโค
 กมฺมํ กเรยฺย, อกมฺมํ น จ กณฺณยฺ. อิทฺธิยา เวหาเส จิตฺตจฺจุคฺโค กมฺมํ กเรยฺย, อกมฺมํ
 น จ กณฺณยฺ. ยสฺส ธฺมํ กโรติ, คจฺจุคฺโค กมฺมํ กเรยฺย, อกมฺมํ น จ กณฺณยฺ.

จตุรคฺคกณณ.

[๓๕๐] ปณจวคคกระณณเจ ภิภุชเว กมฺมํ, ภิภุชฺณํปณจโม กมฺมํ กเรยฺย, ออกมฺมํ น จ กรณียํ. ปณจวคคกระณณเจ ภิภุชเว กมฺมํ ตีถฺขมานาปณจโม ๑ เป ๑ ตามณรปณจโม. ตามณรปณจโม. ตีถฺขํ ปจฺจกฺขาคกปณจโม. อนฺติมวตฺถุ อชฺฌาปนนคปณจโม. อาปคฺติยา อทตฺถเน อุกฺกิตฺตคกปณจโม. อาปคฺติยา อปฺปฏิกมฺเม อุกฺกิตฺตคกปณจโม. ปาปียาย ทิฏฺฐิจิยา อปฺปฏินิสฺสํคฺเค อุกฺกิตฺตคกปณจโม. ปณฺทก- ปณจโม. เถยฺยธมฺมาตคกปณจโม. ติฏฺฐิยปฏกนคกปณจโม. ติรจฺจณคคปณจโม. มาตุสฺสาตคกปณจโม. ปิตุสฺสาตคกปณจโม. อรหณฺตสฺสาตคกปณจโม. ภิภุชฺณํทฺฐคกปณจโม. ธมฺมเกทคกปณจโม. โถหิตฺตปฺปาทคกปณจโม. อุกฺกิตฺตคกปณจโม. นานาธมฺมาตคกปณจโม. นานาธมฺมา จิตฺตคกปณจโม. อิทฺธิยา เวหาเส จิตฺตคกปณจโม. ยตฺถ ธมฺมํ กโรติ, คํปณจโม กมฺมํ กเรยฺย, ออกมฺมํ น จ กรณียํ.

ปณจวคคกระณ.

[๓๕๑] ทตฺถวคคกระณณเจ ภิภุชเว กมฺมํ, ภิภุชฺณํทตฺถโม กมฺมํ กเรยฺย, ออกมฺมํ น จ กรณียํ. ทตฺถวคคกระณณเจ ภิภุชเว กมฺมํ, ตีถฺขมานาทตฺถโม ๑ เป ๑ ตามณรทตฺถโม. ตามณรทตฺถโม. ตีถฺขํ ปจฺจกฺขาคกทตฺถโม. อนฺติมวตฺถุ อชฺฌาปนนค- ทตฺถโม. อาปคฺติยา อทตฺถเน อุกฺกิตฺตคกทตฺถโม. อาปคฺติยา อปฺปฏิกมฺเม อุกฺกิตฺตคกทตฺถโม. ปาปียาย ทิฏฺฐิจิยา อปฺปฏินิสฺสํคฺเค อุกฺกิตฺตคกทตฺถโม. ปณฺทกทตฺถโม. เถยฺยธมฺมาตคกทตฺถโม. ติฏฺฐิยปฏกนคกทตฺถโม. ติรจฺจณคคทตฺถโม. มาตุสฺสาตคกทตฺถโม. ปิตุสฺสาตคกทตฺถโม. อรหณฺตสฺสาตคกทตฺถโม. ภิภุชฺณํทฺฐคกทตฺถโม. ธมฺมเกทคกทตฺถโม. โถหิตฺตปฺปาทคกทตฺถโม. อุกฺกิตฺตคกทตฺถโม. นานาธมฺมาตคกทตฺถโม. นานาธมฺมา จิตฺตคกทตฺถโม. อิทฺธิยา เวหาเส จิตฺตคกทตฺถโม. ยตฺถ ธมฺมํ กโรติ, คํทตฺถโม กมฺมํ กเรยฺย, ออกมฺมํ น จ กรณียํ.

ทตฺถวคคกระณ.

[๓๕๒] วิธตฺถวคคกระณณเจ ภิภุชเว กมฺมํ, ภิภุชฺณํวิธโม กมฺมํ กเรยฺย, ออกมฺมํ น จ กรณียํ. วิธตฺถวคคกระณณเจ ภิภุชเว กมฺมํ, ตีถฺขมานาวิธโม ๑ เป ๑ ตามณรวิธโม. ตามณรวิธโม. ตีถฺขํ ปจฺจกฺขาคกวิธโม. อนฺติมวตฺถุ อชฺฌาปนนควิธโม. อาปคฺติยา อทตฺถเน อุกฺกิตฺตคกวิธโม. อาปคฺติยา อปฺปฏิกมฺเม อุกฺกิตฺตคกวิธโม. ปาปียาย ทิฏฺฐิจิยา

อปปฏิณิสต์คเค อุกขิตกตัวได้. ปณทกตัวได้. เถยยส้วดกตัวได้. คิตถียปุกนทตัวได้.
 คิรจณานคตัวได้. มาตุมกตัวได้. ปิตุมกตัวได้. อรหนตุมกตัวได้. ภิกขุณทกตัวได้.
 สัมเมทกตัวได้. โดหิตุปาทกตัวได้. อุกโตพยุณชนกตัวได้. นานาส้วดกตัวได้. นานาส้วม
 จิตตัวได้. อิทฐิยา เวหาเส จิตตัวได้. ยสส์ สโฆ กมม กโรติ, ตัวได้ กมม
 กระย, อกมม น จ กรณีย.

วิธิตถิตถกกรณ.

๒๓๘. ปาวิวาสีกาทิกถา

[๓๘๓] ปาวิวาสีกจตุโธ เจ ภิกขเว ปวิวาส ทเทย, มุทาย ปฏิกธเสย,
 มานคต ทเทย, ตัวได้ อพเษย, อกมม น จ กรณีย. มุทาย ปฏิกธสรวจตุโธ เจ
 ภิกขเว ปวิวาส ทเทย, มุทาย ปฏิกธเสย, มานคต ทเทย, ตัวได้ อพเษย,
 อกมม น จ กรณีย. มานคตจตุโธ เจ ภิกขเว ปวิวาส ทเทย, มุทาย
 ปฏิกธเสย, มานคต ทเทย, ตัวได้ อพเษย, อกมม น จ กรณีย. มานคต-
 จาริกจตุโธ เจ ภิกขเว ปวิวาส ทเทย, มุทาย ปฏิกธเสย, มานคต ทเทย,
 ตัวได้ อพเษย, อกมม น จ กรณีย. อพเษจตุโธ เจ ภิกขเว ปวิวาส
 ทเทย, มุทาย ปฏิกธเสย, มานคต ทเทย, ตัวได้ อพเษย, อกมม น จ
 กรณีย.

[๓๘๔] เอกจจสธ ภิกขเว สัมมชเณ ปฏิโกธนา รุหติ, เอกจจสธ น รุหติ.
 กสธ จ ภิกขเว สัมมชเณ ปฏิโกธนา น รุหติ? ภิกขุณิยา ภิกขเว สัมมชเณ ปฏิโกธนา
 น รุหติ. สิกขมานาย ภิกขเว ๖ เป ๖ สัมณเณรสธ ภิกขเว. สัมณเณริยา ภิกขเว.
 สิกข ปจจกษาคกสธ ภิกขเว. อนคิมวคธ อชณปาพนกสธ ภิกขเว. อุมมคคกสธ
 ภิกขเว. ชิตคจิตคสธ ภิกขเว. เวทนาฏฐสธ ภิกขเว. อาปคิตยา อทสธเน อุกขิตคกสธ
 ภิกขเว. อาปคิตยา อปปฏิกมเม อุกขิตคกสธ ภิกขเว. ปาปีกาย ทิฏฐิยา

อปปปฏินิสฺสํคฺเค อุกฺกิตฺตกถํสํ ภิกฺขเว. ปณฺหกถํสํ ภิกฺขเว. เถยฺยธํวํสํกถํสํ ภิกฺขเว. ติตฺถียปฺกนฺตกถํสํ ภิกฺขเว. ติวรจฺฉานกถํสํ ภิกฺขเว. มาตุสํวากกถํสํ ภิกฺขเว. ปิตุสํวากกถํสํ ภิกฺขเว. อรหณฺตสํวากกถํสํ ภิกฺขเว. ภิกฺขุณฺโณทฺธกถํสํ ภิกฺขเว. ตัมมกถํสํ ภิกฺขเว. โถหิตฺตปฺปาทกถํสํ ภิกฺขเว. อุกฺกิตฺตปฺปยณฺณกถํสํ ภิกฺขเว. นานาธํวํสํกถํสํ ภิกฺขเว. นานาธํวํสํ จิตฺตํ ภิกฺขเว. อิทฺธิยา เวหาเส จิตฺตํ ภิกฺขเว. ยสฺสํ ตัมมกถํสํ ภิกฺขเว. ยสฺสํ กโรติ, กถํสํ ๑ ภิกฺขเว. ตัมมกถํสํ ปฏิกฺกโกธํสา น รุหฺติ. อิมํสํ ไซ ภิกฺขเว. ตัมมกถํสํ ปฏิกฺกโกธํสา น รุหฺติ.

กถํสํ ๑ ภิกฺขเว. ตัมมกถํสํ ปฏิกฺกโกธํสา รุหฺติ? ภิกฺขุสฺสํ ภิกฺขเว. ปกคฺคกถํสํ ตมฺมานธํวํสํกถํสํ ตมฺมานธํวํสํ จิตฺตํ อนฺตมํโส อานนฺตริกสฺสํวํสํ ภิกฺขุโน วิญญาเปนฺตสํ ตัมมกถํสํ ปฏิกฺกโกธํสา รุหฺติ. อิมํสํ ไซ ภิกฺขเว. ตัมมกถํสํ ปฏิกฺกโกธํสา รุหฺติ.

๒๓๘. เทวนิสฺสํสารณาทิกถา

[๓๘๘] เทวมา ภิกฺขเว นิสฺสํสารณา: อคฺคิ ภิกฺขเว. ปุคฺคโต อปปคฺคโต นิสฺสํสารณํ, คณฺเฏ ตัมม นิสฺสํสารณํ, เอกจฺจํ สุนิสฺสํสารณํ, เอกจฺจํ ทุนนิสฺสํสารณํ. กคฺโม ๑ ภิกฺขเว. ปุคฺคโต อปปคฺคโต นิสฺสํสารณํ, คณฺเฏ ตัมม นิสฺสํสารณํ, ทุนนิสฺสํสารณํ? อิทฺธิ ปน ภิกฺขเว. ภิกฺขุ สฺสํวํสํ โหติ. อนาปคฺคิโก, คณฺเฏ ตัมม นิสฺสํสารณํ, ทุนนิสฺสํสารณํ. อยํ อจฺจุจฺจติ ภิกฺขเว. ปุคฺคโต อปปคฺคโต นิสฺสํสารณํ, คณฺเฏ ตัมม นิสฺสํสารณํ, ทุนนิสฺสํสารณํ.

กคฺโม ๑ ภิกฺขเว. ปุคฺคโต อปปคฺคโต นิสฺสํสารณํ, คณฺเฏ ตัมม นิสฺสํสารณํ, สุนิสฺสํสารณํ? อิทฺธิ ปน ภิกฺขเว. ภิกฺขุ พาโต โหติ. อพฺยคฺคโต อวปคฺคิพฺพุโต อนปทาโน, คิหิตฺตํวํสํ วิหริติ. อนนฺตมํโส คิหิตฺตํวํสํ, คณฺเฏ ตัมม นิสฺสํสารณํ, สุนิสฺสํสารณํ; อยํ อจฺจุจฺจติ ภิกฺขเว. ปุคฺคโต อปปคฺคโต นิสฺสํสารณํ, คณฺเฏ

ตั้งโฆ โธสาเรติ, ตั้งตั้งสาริโต.

[๓๘๖] เทวมา ภิกขเว โธสารณํ: อตฺถิ ภิกขเว ปุคฺคโต อปฺปตฺโต โธสารณํ, ตณฺเฏ ตั้งโฆ โธสาเรติ, เอกจฺโจ ตั้งสาริโต, เอกจฺโจ โธสาริโต. กตโม จ ภิกขเว ปุคฺคโต อปฺปตฺโต โธสารณํ, ตณฺเฏ ตั้งโฆ โธสาเรติ, โธสาริโต? ปณฺทโก ภิกขเว อปฺปตฺโต โธสารณํ, ตณฺเฏ ตั้งโฆ โธสาเรติ, โธสาริโต. เถยฺยธฺวาสโก ภิกขเว ๑ เป ๑ ติตฺถียปฺกนฺตโก ภิกขเว ๑ เป ๑ ติรจฺจนคโค ภิกขเว ๑ เป ๑ มาตุสฺสาคโก ภิกขเว ๑ เป ๑ ปิตฺตฺสาคโก ภิกขเว ๑ เป ๑ อรหฺนฺตสฺสาคโก ภิกขเว ๑ เป ๑ ภิกขุณฺนีหุสโก ภิกขเว ๑ เป ๑ สัมมเกทโก ภิกขเว ๑ เป ๑ โดหิตฺตฺปาทโก ภิกขเว ๑ เป ๑ อุกฺกโตพฺยณฺชนโก ภิกขเว อปฺปตฺโต โธสารณํ, ตณฺเฏ ตั้งโฆ โธสาเรติ, โธสาริโต; อโย อจฺจุตฺติ ภิกขเว ปุคฺคโต อปฺปตฺโต โธสารณํ, ตณฺเฏ ตั้งโฆ โธสาเรติ, โธสาริโต; อิมะ อจฺจุจฺหนฺติ ภิกขเว ปุคฺคตา อปฺปตฺตา โธสารณํ, เต เจ ตั้งโฆ โธสาเรติ, โธสาริตา.

กตโม จ ภิกขเว ปุคฺคโต อปฺปตฺโต โธสารณํ, ตณฺเฏ ตั้งโฆ โธสาเรติ, ตั้งสาริโต? หตฺถจฺจุณฺโน ภิกขเว อปฺปตฺโต โธสารณํ, ตณฺเฏ ตั้งโฆ โธสาเรติ, ตั้งสาริโต. ปาทจฺจุณฺโน ภิกขเว ๑ เป ๑ หตฺถปาทจฺจุณฺโน ภิกขเว ๑ เป ๑ กณฺณจฺจุณฺโน ภิกขเว ๑ เป ๑ นาสจฺจุณฺโน ภิกขเว ๑ เป ๑ กณฺณนาสจฺจุณฺโน ภิกขเว ๑ เป ๑ อจฺจุตฺติจฺจุณฺโน ภิกขเว ๑ เป ๑ อพฺพจฺจุณฺโน ภิกขเว ๑ เป ๑ กณฺทจฺจุณฺโน ภิกขเว ๑ เป ๑ ฆณฺหตฺถโก ภิกขเว ๑ เป ๑ ชฺชชฺช ภิกขเว ๑ เป ๑ วามโน ภิกขเว ๑ เป ๑ คตคณฺทํ ภิกขเว ๑ เป ๑ ตกฺขณฺหาโต^๑ ภิกขเว ๑ เป ๑ กสฺสาคโค ภิกขเว ๑ เป ๑ ติตฺถโก ภิกขเว ๑ เป ๑ ตั้งปท^๒ ภิกขเว ๑ เป ๑ ปาปโรคิ ภิกขเว ๑ เป ๑ ปริสฺสทฺธโก ภิกขเว ๑ เป ๑ กาโล ภิกขเว ๑ เป ๑ กุณฺธิ ภิกขเว ๑ เป ๑ ชณฺโฆ ภิกขเว ๑ เป ๑ ปกฺขหโต ภิกขเว ๑ เป ๑ ฉินฺนนิรียาปโต ภิกขเว ๑ เป ๑ ชราทุพฺพโต ภิกขเว ๑ เป ๑ อนฺโฆ ภิกขเว ๑ เป ๑ มฺหุโค ภิกขเว ๑ เป ๑ พริโร ภิกขเว ๑ เป ๑ อนฺนฺมฺหุโค ภิกขเว ๑ เป ๑ อนฺนฺพริโร ภิกขเว ๑ เป ๑ มุคฺคพริโร ภิกขเว ๑ เป ๑ อนฺนฺมคฺคพริโร ภิกขเว อปฺปตฺโต โธสารณํ, ตณฺเฏ ตั้งโฆ โธสาเรติ,

๑ ก. ตกฺขณฺหาโต

๒ น. ม. ตั้งปทโก

โสธาริโต; อัยมฺ อุกฺกตํ ภิทฺทเว ปุคฺคโต อปฺปคฺตโต โธธารณํ, คณฺเญ สํโฆ
โธธารติ, โสธาริโต. อิมเญ อุกฺกตํ ภิทฺทเว ปุคฺคตา อปฺปคฺตา โธธารณํ, เท เจ
สํโฆ โธธารติ, โสธาริตา.

วาทกามภาณวาโร นิฏฺฐิตो ปจฺจโม.

๒๔๐. อรรถมกมมาทิกถา

[๓๘๗] อิทฺ ปน ภิทฺทเว ภิทฺทตฺตํ น โหติ อปฺปคฺติ ทฏฺฐพฺพา, คเมณฺํ โจเทติ
สํโฆ วา สมฺพหฺตุตา วา เอกปุคฺคโต วา “อปฺปคฺติํ คฺวํ อากฺุโส อปฺปนฺโน,
ปตฺตํเสตํ อปฺปคฺตินฺ”ติ, โสฺ เอวํ วเทติ “นตฺถิ เม อากฺุโส อปฺปคฺติ, ยมํ
ปตฺตํเสยฺยมนฺ”ติ, ตํ สํโฆ อปฺปคฺติยา อทตฺตเน อุกฺกชฺปติ, อรรถมกมมํ.

อิทฺ ปน ภิทฺทเว ภิทฺทตฺตํ น โหติ อปฺปคฺติ ปฏิภาตพฺพา, คเมณฺํ โจเทติ
สํโฆ วา สมฺพหฺตุตา วา เอกปุคฺคโต วา “อปฺปคฺติํ คฺวํ อากฺุโส อปฺปนฺโน,
ปฏิภาโรหิ ตํ อปฺปคฺตินฺ”ติ, โสฺ เอวํ วเทติ “นตฺถิ เม อากฺุโส อปฺปคฺติ, ยมํ
ปฏิภาเรยฺยมนฺ”ติ, ตํ สํโฆ อปฺปคฺติยา อปฺปปฏิภมฺเม อุกฺกชฺปติ, อรรถมกมมํ.

อิทฺ ปน ภิทฺทเว ภิทฺทตฺตํ น โหติ ปาปิกา ทิฏฺฐิ ปฏฺฐินตฺตชฺเชตา, คเมณฺํ
โจเทติ สํโฆ วา สมฺพหฺตุตา วา เอกปุคฺคโต วา “ปาปิกา เต อากฺุโส ทิฏฺฐิ,
ปฏฺฐินตฺตชฺเชตํ ปาปิกํ ทิฏฺฐินฺ”ติ, โสฺ เอวํ วเทติ “นตฺถิ เม อากฺุโส ปาปิกา
ทิฏฺฐิ, ยมํ ปฏฺฐินตฺตชฺเชยฺยมนฺ”ติ, ตํ สํโฆ ปาปิกาย ทิฏฺฐิยา อปฺปปฏฺฐินตฺตคฺเค
อุกฺกชฺปติ, อรรถมกมมํ.

อิทฺ ปน ภิทฺทเว ภิทฺทตฺตํ น โหติ อปฺปคฺติ ทฏฺฐพฺพา, น โหติ อปฺปคฺติ
ปฏิภาตพฺพา, คเมณฺํ โจเทติ สํโฆ วา สมฺพหฺตุตา วา เอกปุคฺคโต วา “อปฺปคฺติํ
คฺวํ อากฺุโส อปฺปนฺโน, ปตฺตํเสตํ อปฺปคฺติ, ปฏิภาโรหิ ตํ อปฺปคฺตินฺ”ติ, โสฺ เอวํ
วเทติ “นตฺถิ เม อากฺุโส อปฺปคฺติ, ยมํ ปตฺตํเสยฺยมนฺ, นตฺถิ เม อากฺุโส อปฺปคฺติ,

ยมหํ ปฏิกรเษยน”ติ, คํ สํโฆ อทตฺตเน วา อปฺปฏิกมฺเม วา อุกฺกชิปฺติ, อธมฺมกมฺมํ.

อิธ ปน ภิกฺขเว ภิกฺขุสฺส น โหติ อปฺปคฺติ ทฺวํ จ พฺพา, น โหติ ปาปิกา
ทฺวิจฺฉิ ปฏฺนิสฺสชฺเชตา, ตเมนํ โจเทติ สํโฆ วา สมฺพหฺตา วา เอกปฺปคฺโคโด วา
“อปฺปคฺติํ ทฺวํ อากฺกุโส อปฺปนฺโน, ปตฺตสฺเสตํ อปฺปคฺติ, ปาปิกา เต ทฺวิจฺฉิ,
ปฏฺนิสฺสชฺเชตํ ปาปิกํ ทฺวิจฺฉินฺ”ติ, โส เอวํ วเทติ “นคฺติ เม อากฺกุโส อปฺปคฺติ,
ยมหํ ปตฺเตยฺยํ, นคฺติ เม ปาปิกา ทฺวิจฺฉิ, ยมหํ ปฏฺนิสฺสชฺเชยฺยน”ติ, คํ สํโฆ
อทตฺตเน วา อปฺปฏฺนิสฺสคฺเค วา อุกฺกชิปฺติ, อธมฺมกมฺมํ.

อิธ ปน ภิกฺขเว ภิกฺขุสฺส น โหติ อปฺปคฺติ ปฏฺฏิกาทพฺพา, น โหติ ปาปิกา
ทฺวิจฺฉิ ปฏฺนิสฺสชฺเชตา, ตเมนํ โจเทติ สํโฆ วา สมฺพหฺตา วา เอกปฺปคฺโคโด วา
“อปฺปคฺติํ ทฺวํ อากฺกุโส อปฺปนฺโน, ปฏฺฏิกโรหิ คํ อปฺปคฺติ, ปาปิกา เต ทฺวิจฺฉิ,
ปฏฺนิสฺสชฺเชตํ ปาปิกํ ทฺวิจฺฉินฺ”ติ, โส เอวํ วเทติ “นคฺติ เม อากฺกุโส อปฺปคฺติ,
ยมหํ ปฏิกรเษยน, นคฺติ เม อากฺกุโส ปาปิกา ทฺวิจฺฉิ, ยมหํ ปฏฺนิสฺสชฺเชยฺยน”ติ, คํ
สํโฆ อปฺปฏิกมฺเม วา อปฺปฏฺนิสฺสคฺเค วา อุกฺกชิปฺติ, อธมฺมกมฺมํ.

อิธ ปน ภิกฺขเว ภิกฺขุสฺส น โหติ อปฺปคฺติ ทฺวํ จ พฺพา, น โหติ อปฺปคฺติ
ปฏฺฏิกาทพฺพา, น โหติ ปาปิกา ทฺวิจฺฉิ ปฏฺนิสฺสชฺเชตา, ตเมนํ โจเทติ สํโฆ วา
สมฺพหฺตา วา เอกปฺปคฺโคโด วา “อปฺปคฺติํ ทฺวํ อากฺกุโส อปฺปนฺโน, ปตฺตสฺเสตํ
อปฺปคฺติ, ปฏฺฏิกโรหิ คํ อปฺปคฺติ, ปาปิกา เต ทฺวิจฺฉิ, ปฏฺนิสฺสชฺเชตํ ปาปิกํ
ทฺวิจฺฉินฺ”ติ, โส เอวํ วเทติ “นคฺติ เม อากฺกุโส อปฺปคฺติ, ยมหํ ปตฺเตยฺยํ, นคฺติ
เม อากฺกุโส อปฺปคฺติ, ยมหํ ปฏิกรเษยน, นคฺติ เม อากฺกุโส ปาปิกา ทฺวิจฺฉิ, ยมหํ
ปฏฺนิสฺสชฺเชยฺยน”ติ, คํ สํโฆ อทตฺตเน วา อปฺปฏิกมฺเม วา อปฺปฏฺนิสฺสคฺเค วา
อุกฺกชิปฺติ, อธมฺมกมฺมํ.

[๓๙๔] อิธ ปน ภิกฺขเว ภิกฺขุสฺส โหติ อปฺปคฺติ ทฺวํ จ พฺพา, ตเมนํ โจเทติ
สํโฆ วา สมฺพหฺตา วา เอกปฺปคฺโคโด วา “อปฺปคฺติํ ทฺวํ อากฺกุโส อปฺปนฺโน,
ปตฺตสฺเสตํ อปฺปคฺตินฺ”ติ, โส เอวํ วเทติ “อากฺกุโส ปตฺตสฺสํ”ติ, คํ สํโฆ
อปฺปคฺติยา อทตฺตเน อุกฺกชิปฺติ, อธมฺมกมฺมํ.

อิธ ปน ภิกขเว ภิกขุสฺส โหติ อาปคฺติ ปฏิภาตพฺพา, ตเมณฺ ใจเทติ ตํโฆ วา
 สัมพหฺตุตา วา เอกปฺกุคฺโคโต วา “อาปคฺติํ ฅฺวํ อาวุโส อาปนฺโน, ปฏิภโรหิ คํ
 อาปคฺตินฺ”ติ, โสฺ ฅฺวํ วเทติ “อามาวุโส ปฏิภริสฺสํ”ติ, คํ ตํโฆ อาปคฺติยา
 อปฺปฏิภมฺเม อุกฺกชิปฺติ, อรรถมกมฺมํ.

อิธ ปน ภิกขเว ภิกขุสฺส โหติ ปาบีกา ทิฏฺฐิ ปฏินิสฺสชฺเฌตา, ตเมณฺ ใจเทติ
 ตํโฆ วา สัมพหฺตุตา วา เอกปฺกุคฺโคโต วา “ปาบีกา เต อาวุโส ทิฏฺฐิ, ปฏินิสฺสชฺเฌตํ
 ปาบีกํ ทิฏฺฐินฺ”ติ, โสฺ ฅฺวํ วเทติ “อามาวุโส ปฏินิสฺสชฺสํ”ติ, คํ ตํโฆ
 ปาบีกาย ทิฏฺฐิยา อปฺปฏินิสฺสคฺเค อุกฺกชิปฺติ, อรรถมกมฺมํ.

อิธ ปน ภิกขเว ภิกขุสฺส โหติ อาปคฺติ ทฏฺฐพฺพา, โหติ อาปคฺติ ปฏิ-
 ภาตพฺพา ๑ เป ๑ โหติ อาปคฺติ ทฏฺฐพฺพา, โหติ ปาบีกา ทิฏฺฐิ ปฏินิสฺสชฺเฌตา ๑ เป ๑
 โหติ อาปคฺติ ปฏิภาตพฺพา, โหติ ปาบีกา ทิฏฺฐิ ปฏินิสฺสชฺเฌตา ๑ เป ๑ โหติ
 อาปคฺติ ทฏฺฐพฺพา, โหติ อาปคฺติ ปฏิภาตพฺพา, โหติ ปาบีกา ทิฏฺฐิ ปฏินิสฺสชฺเฌตา,
 ตเมณฺ ใจเทติ ตํโฆ วา สัมพหฺตุตา วา เอกปฺกุคฺโคโต วา “อาปคฺติํ ฅฺวํ อาวุโส
 อาปนฺโน, ปสฺสเสตํ อาปคฺติ, ปฏิภโรหิ คํ อาปคฺติ, ปาบีกา เต ทิฏฺฐิ,
 ปฏินิสฺสชฺเฌตํ ปาบีกํ ทิฏฺฐินฺ”ติ, โสฺ ฅฺวํ วเทติ “อามาวุโส ปสฺสสํ, อาม
 ปฏิภริสฺสํ, อาม ปฏินิสฺสชฺสํ”ติ, คํ ตํโฆ อทสฺสเน วา อปฺปฏิภมฺเม วา
 อปฺปฏินิสฺสคฺเค วา อุกฺกชิปฺติ, อรรถมกมฺมํ.

[๓๘๘] อิธ ปน ภิกขเว ภิกขุสฺส โหติ อาปคฺติ ทฏฺฐพฺพา, ตเมณฺ ใจเทติ
 ตํโฆ วา สัมพหฺตุตา วา เอกปฺกุคฺโคโต วา “อาปคฺติํ ฅฺวํ อาวุโส อาปนฺโน, ปสฺสเสตํ
 อาปคฺตินฺ”ติ, โสฺ ฅฺวํ วเทติ “นคฺติ เม อาวุโส อาปคฺติ, ยมํ ปสฺสเสยฺยนฺ”ติ, คํ
 ตํโฆ อาปคฺติยา อทสฺสเน อุกฺกชิปฺติ, อรรถมกมฺมํ.

อิธ ปน ภิกขเว ภิกขุสฺส โหติ อาปคฺติ ปฏิภาตพฺพา, ตเมณฺ ใจเทติ ตํโฆ วา
 สัมพหฺตุตา วา เอกปฺกุคฺโคโต วา “อาปคฺติํ ฅฺวํ อาวุโส อาปนฺโน, ปฏิภโรหิ คํ

อาปคฺคินฺ”ติ, โส เอวํ วทเทติ “นคฺคิ เม อาวุโส อาปคฺคิ, ยมห์ ปฏิกเรยฺยน”ติ, ตํ ตังโฆ อาปคฺคิยา อปฺปฏิกมฺเม อุกฺกชิปติ, วมฺมกมฺมํ.

อิทฺธ ปน ภิกฺขเว ภิกฺขุสฺส โหติ ปาปีกา ทิฏฺฐิ ปฏินิสฺสํเสตา, คเมณํ โจเทติ ตังโฆ วา สัมพหุตา วา เอกปฺกฺคโค วา “ปาปีกา เต อาวุโส ทิฏฺฐิ, ปฏินิสฺสํเสตํ ปาปิกํ ทิฏฺฐิน”ติ, โส เอวํ วทเทติ “นคฺคิ เม อาวุโส ปาปีกา ทิฏฺฐิ, ยมห์ ปฏินิสฺสํเสยฺยน”ติ, ตํ ตังโฆ ปาปิกาย ทิฏฺฐิยา อปฺปฏินิสฺสํเส อุกฺกชิปติ, วมฺมกมฺมํ.

อิทฺธ ปน ภิกฺขเว ภิกฺขุสฺส โหติ อาปคฺคิ ทฏฺฐพฺพา, โหติ อาปคฺคิ ปฏิกาคพฺพา ๑ เป ๑ โหติ อาปคฺคิ ทฏฺฐพฺพา, โหติ ปาปีกา ทิฏฺฐิ ปฏินิสฺสํเสตา ๑ เป ๑ โหติ อาปคฺคิ ปฏิกาคพฺพา, โหติ ปาปีกา ทิฏฺฐิ ปฏินิสฺสํเสตา ๑ เป ๑ โหติ อาปคฺคิ ทฏฺฐพฺพา, โหติ อาปคฺคิ ปฏิกาคพฺพา, โหติ ปาปีกา ทิฏฺฐิ ปฏินิสฺสํเสตา, คเมณํ โจเทติ ตังโฆ วา สัมพหุตา วา เอกปฺกฺคโค วา “อาปคฺคิ คฺवं อาวุโส อาปนฺโน, ปสฺสเสตํ อาปคฺคิ, ปฏิกโรหิ ตํ อาปคฺคิ, ปาปีกา เต ทิฏฺฐิ, ปฏินิสฺสํเสตํ ปาปิกํ ทิฏฺฐิน”ติ, โส เอวํ วทเทติ “นคฺคิ เม อาวุโส อาปคฺคิ, ยมห์ ปสฺสเสยฺยํ, นคฺคิ เม อาวุโส อาปคฺคิ, ยมห์ ปฏิกเรยฺยํ, นคฺคิ เม อาวุโส ปาปีกา ทิฏฺฐิ, ยมห์ ปฏินิสฺสํเสยฺยน”ติ, ตํ ตังโฆ อทฺถสฺสเน วา อปฺปฏิกมฺเม วา อปฺปฏินิสฺสํเส วา อุกฺกชิปติ, วมฺมกมฺมนฺติ.

๒๔๑. อุปาลิปฺปจฺจาคกา

[๔๐๐] อถ โข อายสฺมา อุปาติ, เยน ภคฺวา, เทนฺปสฺงกมิ; อุปสฺงกมิทฺวา ภคฺวนฺตํ อภิวาทิตฺวา เอกมฺนํ นิสฺสํ; เอกมฺนํ นิสฺสินฺโน โข อายสฺมา อุปาติ ภคฺวนฺตํ เอตทโวจ “โย นฺุ โข ภาณเต สฺมคฺโค ตังโฆ สฺมมฺุชากรณํ ยํ กมฺมํ อสฺมมฺุชา กโรติ, วมฺมกมฺมํ นฺุ โข ตํ ภาณเต วินยกมฺมน”ติ. อวมฺมกมฺมํ ตํ อุปาติ อวินยกมฺมํ โย นฺุ โข ภาณเต สฺมคฺโค ตังโฆ ปฏิปฺปจฺจาคกรณํ ยํ กมฺมํ อปฺปฏิปฺปจฺจา กโรติ ๑ เป ๑ ปฏิตฺถายา กรณํ ยํ กมฺมํ อปฺปฏิตฺถายา กโรติ.

สตฺติวินยารหฺสฺส อมฺพุหฺวินยํ เทติ. อมฺพุหฺวินยารหฺสฺส คฺสฺสฺสปาบียฺยติกาณมํ กโรติ.
คฺสฺสฺสปาบียฺยติกาณมฺมารหฺสฺส คฺชฺชนฺนํณมํ กโรติ. คฺชฺชนฺนํณมฺมารหฺสฺส นฺนํณมํ
กโรติ. นฺนํณมํมารหฺสฺส ปพฺพชฺชนฺนํณมํ กโรติ. ปพฺพชฺชนฺนํณมฺมารหฺสฺส
ปฏฺฐารณฺนํณมํ กโรติ. ปฏฺฐารณฺนํณมฺมารหฺสฺส อุกฺกเขปฺนํณมํ กโรติ.
อุกฺกเขปฺนํณมฺมารหฺสฺส ปรีวํ เทติ. ปรีวํวํรํ มฺตาย ปฏฺฐกฺกฺสฺส. มฺตาย
ปฏฺฐกฺกฺสฺสวํรหฺสฺส มานคฺคํ เทติ. มานคฺควํรํ อพฺเภติ. อพฺภานวํรํ อฺปฺสฺสปาเทติ.
รณมณมํ นุ ไซ คํ ภาเน วิณยณมณฺติ. รณมณมํ คํ อุปาติ อวินยณมณฺ.

โย ไซ อุปาติ สมนคฺโค สํโฆ สมนุชากรณฺนํณมํ อสมนุชา กโรติ, เหว ไซ
อุปาติ รณมณมํ โหติ อวินยณมณฺ, เหวณฺจ ปน สํโฆ สํคิสาโร โหติ. โย ไซ
อุปาติ สมนคฺโค สํโฆ ปฏฺฐปฺจฺฉากรณฺนํณมํ อปฺปฏฺฐปฺจฺฉา กโรติ ๑ เป ๑
ปฏฺฐณฺณาย กรณฺนํณมํ อปฺปฏฺฐณฺณาย กโรติ. สตฺติวินยารหฺสฺส อมฺพุหฺวินยํ เทติ.
อมฺพุหฺวินยารหฺสฺส คฺสฺสฺสปาบียฺยติกาณมํ กโรติ. คฺสฺสฺสปาบียฺยติกาณมฺมารหฺสฺส คฺชฺชนฺนํณมํ
กโรติ. คฺชฺชนฺนํณมฺมารหฺสฺส นฺนํณมํ กโรติ. นฺนํณมํมารหฺสฺส ปพฺพชฺชนฺนํณมํ
กโรติ. ปพฺพชฺชนฺนํณมฺมารหฺสฺส ปฏฺฐารณฺนํณมํ กโรติ. ปฏฺฐารณฺนํณมฺมารหฺสฺส
อุกฺกเขปฺนํณมํ กโรติ. อุกฺกเขปฺนํณมฺมารหฺสฺส ปรีวํ เทติ. ปรีวํวํรํ มฺตาย
ปฏฺฐกฺกฺสฺส. มฺตาย ปฏฺฐกฺกฺสฺสวํรหฺสฺส มานคฺคํ เทติ. มานคฺควํรํ อพฺเภติ. อพฺภานวํรํ
อฺปฺสฺสปาเทติ. เหว ไซ อุปาติ รณมณมํ โหติ อวินยณมณฺ, เหวณฺจ ปน สํโฆ
สํคิสาโร โหติ.

[๔๐๓] โย นุ ไซ ภาเน สมนคฺโค สํโฆ สมนุชากรณฺนํณมํ สมนุชา
กโรติ, รณมณมํ นุ ไซ คํ ภาเน วิณยณมณฺติ. รณมณมํ คํ อุปาติ
วินยณมณฺ. โย นุ ไซ ภาเน สมนคฺโค สํโฆ ปฏฺฐปฺจฺฉากรณฺนํณมํ ปฏฺฐปฺจฺฉา
กโรติ ๑ เป ๑ ปฏฺฐณฺณาย กรณฺนํณมํ ปฏฺฐณฺณาย กโรติ. สตฺติวินยารหฺสฺส
สตฺติวินยํ เทติ. อมฺพุหฺวินยารหฺสฺส อมฺพุหฺวินยํ เทติ. คฺสฺสฺสปาบียฺยติกาณมฺมารหฺสฺส
คฺสฺสฺสปาบียฺยติกาณมํ กโรติ. คฺชฺชนฺนํณมฺมารหฺสฺส คฺชฺชนฺนํณมํ กโรติ. นฺนํณมํมารหฺสฺส
นฺนํณมํ กโรติ. ปพฺพชฺชนฺนํณมฺมารหฺสฺส ปพฺพชฺชนฺนํณมํ กโรติ. ปฏฺฐารณฺนํณมฺมารหฺสฺส

ปฏิสารณียกมฺมํ กโรติ. อุกฺเขปณียกมฺมมารหฺสฺสํ อุกฺเขปณียกมฺมํ กโรติ. ปรีวาทมารหฺสฺสํ
ปรีวาทํ เทติ. มุตาเย ปฏิกุสฺสณารหํ มุตาเย ปฏิกุสฺสติ. มานคฺตมารหฺสฺสํ มานคฺตํ
เทติ. อพฺภานารหํ อพฺภเทติ. อุปฺปมฺปทารหํ อุปฺปมฺปาเทติ, ชมฺมกมฺมํ นุ โห ติ
ภนฺเต วินยกมฺมนฺติ. ชมฺมกมฺมํ ติ อุปาติ วินยกมฺมํ.

โย โห อุปาติ สฺมคฺโค สํโฆ สมฺมุชากรณียํ กมฺมํ สมฺมุชา กโรติ, เหวํ โห
อุปาติ ชมฺมกมฺมํ โหติ วินยกมฺมํ, เหวญฺจ ปน สํโฆ อนคิสาโร โหติ. โย โห
อุปาติ สฺมคฺโค สํโฆ ปฏิปุจฺจนกรณียํ กมฺมํ ปฏิปุจฺจนา กโรติ. ปฏินฺนุณาย กรณียํ
กมฺมํ ปฏินฺนุณาย กโรติ. สฺตติวินยารหฺสฺสํ สฺตติวินยํ เทติ. อมฺพุทฺธิวินยารหฺสฺสํ
อมฺพุทฺธิวินยํ เทติ. ศุสฺสปาบิยฺยติกาณมฺมมารหฺสฺสํ ศุสฺสปาบิยฺยติกาณมฺมํ กโรติ. ศฺชชณียกมฺมา-
รหฺสฺสํ ศฺชชณียกมฺมํ กโรติ. นียสฺสํกมฺมารหฺสฺสํ นียสฺสํกมฺมํ กโรติ. ปพฺพาชณียกมฺมารหฺสฺสํ
ปพฺพาชณียกมฺมํ กโรติ. ปฏิสารณียกมฺมารหฺสฺสํ ปฏิสารณียกมฺมํ กโรติ. อุกฺเขปณีย-
กมฺมารหฺสฺสํ อุกฺเขปณียกมฺมํ กโรติ. ปรีวาทมารหฺสฺสํ ปรีวาทํ เทติ. มุตาเย ปฏิกุสฺสณารหํ
มุตาเย ปฏิกุสฺสติ. มานคฺตมารหฺสฺสํ มานคฺตํ เทติ. อพฺภานารหํ อพฺภเทติ. อุปฺปมฺปทารหํ
อุปฺปมฺปาเทติ. เหวํ โห อุปาติ ชมฺมกมฺมํ โหติ วินยกมฺมํ, เหวญฺจ ปน สํโฆ
อนคิสาโร โหติ.

[๔๐๒] โย นุ โห ภนฺเต สฺมคฺโค สํโฆ สฺตติวินยารหฺสฺสํ อมฺพุทฺธิวินยํ เทติ,
อมฺพุทฺธิวินยารหฺสฺสํ สฺตติวินยํ เทติ, ชมฺมกมฺมํ นุ โห ติ ภนฺเต วินยกมฺมนฺติ. ชมฺมกมฺมํ
ติ อุปาติ อวินยกมฺมํ. โย นุ โห ภนฺเต สฺมคฺโค สํโฆ อมฺพุทฺธิวินยารหฺสฺสํ
ศุสฺสปาบิยฺยติกาณมฺมํ กโรติ, ศุสฺสปาบิยฺยติกาณมฺมารหฺสฺสํ อมฺพุทฺธิวินยํ เทติ ๑ เป ๑
ศุสฺสปาบิยฺยติกาณมฺมารหฺสฺสํ ศฺชชณียกมฺมํ กโรติ, ศฺชชณียกมฺมารหฺสฺสํ ศุสฺสปาบิยฺยติกา-
ณมฺมํ กโรติ. ศฺชชณียกมฺมารหฺสฺสํ นียสฺสํกมฺมํ กโรติ, นียสฺสํกมฺมารหฺสฺสํ ศฺชชณียกมฺมํ
กโรติ. นียสฺสํกมฺมารหฺสฺสํ ปพฺพาชณียกมฺมํ กโรติ, ปพฺพาชณียกมฺมารหฺสฺสํ นียสฺสํกมฺมํ
กโรติ. ปพฺพาชณียกมฺมารหฺสฺสํ ปฏิสารณียกมฺมํ กโรติ, ปฏิสารณียกมฺมารหฺสฺสํ
ปพฺพาชณียกมฺมํ กโรติ. ปฏิสารณียกมฺมารหฺสฺสํ อุกฺเขปณียกมฺมํ กโรติ, อุกฺเขปณีย-
กมฺมารหฺสฺสํ ปฏิสารณียกมฺมํ กโรติ. อุกฺเขปณียกมฺมารหฺสฺสํ ปรีวาทํ เทติ, ปรีวาทมารหฺสฺสํ

อุกฺเขปณียกมฺมํ กโรติ. ปริวารหํ มฺถาย ปฏิกัถฺสฺสติ, มฺถาย ปฏิกัถฺสฺสนารหฺสฺส
 ปริวารํ เทติ. มฺถาย ปฏิกัถฺสฺสนารหฺสฺส มานคฺคํ เทติ, มานคฺคตารหํ มฺถาย ปฏิกัถฺสฺสติ.
 มานคฺคตารหํ อพฺเภติ, อพฺภานารหฺสฺส มานคฺคํ เทติ. อพฺภานารหํ อุปตฺมปาเทติ,
 อุปตฺมปทารหํ อพฺเภติ, ฌมฺมกมฺมํ นุ โห ติ ฌนฺเต วินยกมฺมนฺติ. อฌมฺมกมฺมํ ติ
 อุปาติ อวินยกมฺมํ.

โย โห อุปาติ สฺมคฺโค สํโฆ สติวินยารหฺสฺส อมฺพุทฺธิวินยํ เทติ, อมฺพุทฺธิวินยารหฺสฺส
 สติวินยํ เทติ, เหวํ โห อุปาติ อฌมฺมกมฺมํ โหติ อวินยกมฺมํ, เหวณฺจ ปน
 สํโฆ สํคิธํโร โหติ. โย โห อุปาติ สฺมคฺโค สํโฆ อมฺพุทฺธิวินยารหฺสฺส
 คตฺถปาปียติกาณมฺมํ กโรติ, คตฺถปาปียติกาณมฺมมารหฺสฺส อมฺพุทฺธิวินยํ เทติ ฯ เป ฯ
 คตฺถปาปียติกาณมฺมมารหฺสฺส คชฺชนียกมฺมํ กโรติ, คชฺชนียกมฺมมารหฺสฺส คตฺถปาปียติกาณมฺมํ
 กโรติ. คชฺชนียกมฺมมารหฺสฺส นียตฺถกมฺมํ กโรติ, นียตฺถกมฺมมารหฺสฺส คชฺชนียกมฺมํ
 กโรติ. นียตฺถกมฺมมารหฺสฺส ปพฺพชฺชนียกมฺมํ กโรติ, ปพฺพชฺชนียกมฺมมารหฺสฺส นียตฺถกมฺมํ
 กโรติ. ปพฺพชฺชนียกมฺมมารหฺสฺส ปฏิธารณียกมฺมํ กโรติ, ปฏิธารณียกมฺมมารหฺสฺส
 ปพฺพชฺชนียกมฺมํ กโรติ. ปฏิธารณียกมฺมมารหฺสฺส อุกฺเขปณียกมฺมํ กโรติ, อุกฺเขปณียกมฺมา
 รหฺสฺส ปฏิธารณียกมฺมํ กโรติ. อุกฺเขปณียกมฺมารหฺสฺส ปริวารํ เทติ, ปริวารารหฺสฺส
 อุกฺเขปณียกมฺมํ กโรติ. ปริวารหํ มฺถาย ปฏิกัถฺสฺสติ, มฺถาย ปฏิกัถฺสฺสฺนารหฺสฺส
 ปริวารํ เทติ. มฺถาย ปฏิกัถฺสฺสฺนารหฺสฺส มานคฺคํ เทติ, มานคฺคตารหํ มฺถาย
 ปฏิกัถฺสฺสติ. มานคฺคตารหํ อพฺเภติ, อพฺภานารหฺสฺส มานคฺคํ เทติ. อพฺภานารหํ
 อุปตฺมปาเทติ, อุปตฺมปทารหํ อพฺเภติ, เหวํ โห อุปาติ อฌมฺมกมฺมํ โหติ อวินยกมฺมํ,
 เหวณฺจ ปน สํโฆ สํคิธํโร โหติ.

[๔๐๓] โย นุ โห ฌนฺเต สฺมคฺโค สํโฆ สติวินยารหฺสฺส สติวินยํ เทติ,
 อมฺพุทฺธิวินยารหฺสฺส อมฺพุทฺธิวินยํ เทติ, ฌมฺมกมฺมํ นุ โห ติ ฌนฺเต วินยกมฺมนฺติ.
 ฌมฺมกมฺมํ ติ อุปาติ วินยกมฺมํ โย นุ โห ฌนฺเต สฺมคฺโค สํโฆ อมฺพุทฺธิวินยารหฺสฺส
 อมฺพุทฺธิวินยํ เทติ ฯ เป ฯ คตฺถปาปียติกาณมฺมมารหฺสฺส คตฺถปาปียติกาณมฺมํ กโรติ ฯ เป ฯ
 คชฺชนียกมฺมมารหฺสฺส คชฺชนียกมฺมํ กโรติ ฯ เป ฯ นียตฺถกมฺมมารหฺสฺส นียตฺถกมฺมํ

กโรติ ๑ เป ๑ ปพฺพชณฺเณกมฺมารหฺตฺถ ปพฺพชณฺเณกมฺมํ กโรติ ๑ เป ๑ ปฏิธารณฺเณกมฺมารหฺตฺถ ปฏิธารณฺเณกมฺมํ กโรติ ๑ เป ๑ อุกฺเขปณฺเณกมฺมารหฺตฺถ อุกฺเขปณฺเณกมฺมํ กโรติ ๑ เป ๑ ปรีวาทฺหารหฺตฺถ ปรีวาทฺ เทติ ๑ เป ๑ มฺุตาย ปฏิกฺกฺสณารหํ มฺุตาย ปฏิกฺกฺสติ ๑ เป ๑ มานคฺตฺตารหฺตฺถ มานคฺตํ เทติ ๑ เป ๑ อพฺภานารหํ อพฺภเทติ, อุปสํปทารหํ อุปสํปทาเทติ, ชมฺมกมฺมํ นุ ไซ คํ ภนฺเต วินยกมฺมนฺติ. ชมฺมกมฺมํ คํ อุปาติ วินยกมฺมํ.

โย ไซ อุปาติ สํมคฺโค สํโฆ สติวินยารหฺตฺถ สติวินยํ เทติ อมฺุพฺพหฺวินยารหฺตฺถ อมฺุพฺพหฺวินยํ เทติ, เอวํ ไซ อุปาติ ชมฺมกมฺมํ โหติ วินยกมฺมํ, เอวญฺจ ปน สํโฆ อนคิธารโ โหติ, โย ไซ อุปาติ สํมคฺโค สํโฆ อมฺุพฺพหฺวินยารหฺตฺถ อมฺุพฺพหฺวินยํ เทติ ๑ เป ๑ ศฺตฺตปายีตฺติกากมฺมารหฺตฺถ ศฺตฺตปายีตฺติกากมฺมํ กโรติ ๑ เป ๑ ศฺชชณฺเณกมฺมารหฺตฺถ ศฺชชณฺเณกมฺมํ กโรติ ๑ เป ๑ นียตฺตกมฺมารหฺตฺถ นียตฺตกมฺมํ กโรติ ๑ เป ๑ ปพฺพชณฺเณกมฺมารหฺตฺถ ปพฺพชณฺเณกมฺมํ กโรติ ๑ เป ๑ ปฏิธารณฺเณกมฺมารหฺตฺถ ปฏิธารณฺเณกมฺมํ กโรติ ๑ เป ๑ อุกฺเขปณฺเณกมฺมารหฺตฺถ อุกฺเขปณฺเณกมฺมํ กโรติ ๑ เป ๑ ปรีวาทฺหารหฺตฺถ ปรีวาทฺ เทติ ๑ เป ๑ มฺุตาย ปฏิกฺกฺสณารหํ มฺุตาย ปฏิกฺกฺสติ ๑ เป ๑ มานคฺตฺตารหฺตฺถ มานคฺตํ เทติ ๑ เป ๑ อพฺภานารหํ อพฺภเทติ, อุปสํปทารหํ อุปสํปทาเทติ, เอวํ ไซ อุปาติ ชมฺมกมฺมํ โหติ วินยกมฺมํ. เอวญฺจ ปน สํโฆ อนคิธารโ โหติ.

[๔๐๔] อถ ไซ ภควา ภิกฺขุ อามนฺเตสิ “โย ไซ ภิกฺขเว สํมคฺโค สํโฆ สติวินยารหฺตฺถ อมฺุพฺพหฺวินยํ เทติ, เอวํ ไซ ภิกฺขเว ชมฺมกมฺมํ โหติ อวินยกมฺมํ, เอวญฺจ ปน สํโฆ ศาติธารโ โหติ. โย ไซ ภิกฺขเว สํมคฺโค สํโฆ สติวินยารหฺตฺถ ศฺตฺตปายีตฺติกากมฺมํ กโรติ ๑ เป ๑ สติวินยารหฺตฺถ ศฺชชณฺเณกมฺมํ กโรติ. สติวินยารหฺตฺถ นียตฺตกมฺมํ กโรติ. สติวินยารหฺตฺถ ปพฺพชณฺเณกมฺมํ กโรติ. สติวินยารหฺตฺถ ปฏิธารณฺเณกมฺมํ กโรติ. สติวินยารหฺตฺถ อุกฺเขปณฺเณกมฺมํ กโรติ. สติวินยารหฺตฺถ ปรีวาทฺ เทติ. สติวินยารหํ มฺุตาย ปฏิกฺกฺสติ. สติวินยารหฺตฺถ มานคฺตํ เทติ. สติวินยารหํ อพฺภเทติ, สติวินยารหํ อุปสํปทาเทติ, เอวํ ไซ ภิกฺขเว ชมฺมกมฺมํ โหติ อวินยกมฺมํ,

เอวณฺจ ปน ตังโฆ ตาคิธารो โหติ.

[๔๐๕] โย โช ภิกฺขเว ตมคฺโค ตังโฆ อมฺพุหฺวินยารหฺสฺสํ คตฺถปายีตฺติกาณมฺมํ
กโรติ, เอวํ โช ภิกฺขเว อชฺมุณณมฺมํ โหติ อวินยณมฺมํ, เอวณฺจ ปน ตังโฆ
ตาคิธารो โหติ. โย โช ภิกฺขเว ตมคฺโค ตังโฆ อมฺพุหฺวินยารหฺสฺสํ คชฺชนียณมฺมํ
กโรติ ๑ เป ๑ อมฺพุหฺวินยารหฺสฺสํ นียตฺถณมฺมํ กโรติ. อมฺพุหฺวินยารหฺสฺสํ ปพฺพาชฺชนียณมฺมํ
กโรติ. อมฺพุหฺวินยารหฺสฺสํ ปฏิจฺฉารณียณมฺมํ กโรติ. อมฺพุหฺวินยารหฺสฺสํ อุกฺกเขปนียณมฺมํ
กโรติ. อมฺพุหฺวินยารหฺสฺสํ ปริวาลํ เทติ. อมฺพุหฺวินยารหฺสฺสํ มฺถาย ปฏิกตฺถนํ.
อมฺพุหฺวินยารหฺสฺสํ มานคฺคํ เทติ. อมฺพุหฺวินยารหฺสฺสํ อพฺภเกติ. อมฺพุหฺวินยารหฺสฺสํ อฺปตฺมปาทเทติ.
อมฺพุหฺวินยารหฺสฺสํ ตฺติวินยํ เทติ, เอวํ โช ภิกฺขเว อชฺมุณณมฺมํ โหติ อวินยณมฺมํ,
เอวณฺจ ปน ตังโฆ ตาคิธารो โหติ.

[๔๐๖] โย โช ภิกฺขเว ตมคฺโค ตังโฆ คตฺถปายีตฺติกาณมฺมมารหฺสฺสํ คชฺชนียณมฺมํ
กโรติ. คตฺถปายีตฺติกาณมฺมมารหฺสฺสํ นียตฺถณมฺมํ กโรติ. คตฺถปายีตฺติกาณมฺมมารหฺสฺสํ
ปพฺพาชฺชนียณมฺมํ กโรติ. คตฺถปายีตฺติกาณมฺมมารหฺสฺสํ ปฏิจฺฉารณียณมฺมํ กโรติ. คตฺถ-
ปายีตฺติกาณมฺมมารหฺสฺสํ อุกฺกเขปนียณมฺมํ กโรติ. คตฺถปายีตฺติกาณมฺมมารหฺสฺสํ ปริวาลํ
เทติ ๑ เป ๑ คตฺถปายีตฺติกาณมฺมมารหฺสฺสํ ตฺติวินยํ เทติ. คตฺถปายีตฺติกาณมฺมมารหฺสฺสํ
อมฺพุหฺวินยํ เทติ เอวํ โช ภิกฺขเว อชฺมุณณมฺมํ โหติ อวินยณมฺมํ, เอวณฺจ ปน
ตังโฆ ตาคิธารो โหติ.

โย โช ภิกฺขเว ตมคฺโค ตังโฆ คชฺชนียณมฺมมารหฺสฺสํ ๑ เป ๑ นียตฺถณมฺมมารหฺสฺสํ...
ปพฺพาชฺชนียณมฺมมารหฺสฺสํ...ปฏิจฺฉารณียณมฺมมารหฺสฺสํ...อุกฺกเขปนียณมฺมมารหฺสฺสํ...ปริวาลารหฺสฺสํ...
มฺถาย ปฏิกตฺถนารหฺสฺสํ...มานคฺคารหฺสฺสํ...อพฺภานารหฺสฺสํ...อฺปตฺมปถารหฺสฺสํ ตฺติวินยํ เทติ.
อฺปตฺมปถารหฺสฺสํ อมฺพุหฺวินยํ เทติ. อฺปตฺมปถารหฺสฺสํ คตฺถปายีตฺติกาณมฺมํ กโรติ. อฺปตฺม-
ปถารหฺสฺสํ คชฺชนียณมฺมํ กโรติ. อฺปตฺมปถารหฺสฺสํ นียตฺถณมฺมํ กโรติ. อฺปตฺมปถารหฺสฺสํ
ปพฺพาชฺชนียณมฺมํ กโรติ. อฺปตฺมปถารหฺสฺสํ ปฏิจฺฉารณียณมฺมํ กโรติ. อฺปตฺมปถารหฺสฺสํ
อุกฺกเขปนียณมฺมํ กโรติ. อฺปตฺมปถารหฺสฺสํ ปริวาลํ เทติ. อฺปตฺมปถารหฺสฺสํ มฺถาย

ปฏิกตฺติ. อุปตัมปทารหุสฺส มานคฺคํ เทติ, อุปตัมปทารหํ อพฺเภติ, เอวํ โข
ภิกฺขเว อชฺฌมกมฺมํ โหติ อวินยกมฺมํ, เอวเมว ปน สํโฆ สํติสํโฆโร โหตฺติ.

อุปาติปุจฺจนาภาณวาโร นิฏฺฐิโต ทฺติโย.

๒๔๒. ตชฺชนียกมฺมกถา

[๔๐๗] อิทฺธ ปน ภิกฺขเว ภิกฺขุ ภาณฺชนการโก โหติ กถการโก
จิวนทการโก ภตฺตการโก สํเฆ อธิกรณการโก. ตฺวํ เจ ภิกฺขุณฺโณ เอวํ โหติ
“อัยฺโข อาวุโส ภิกฺขุ ภาณฺชนการโก กถการโก จิวนทการโก ภตฺตการโก สํเฆ
อธิกรณการโก, หนฺนทสฺส มยฺํ ตชฺชนียกมฺมํ กโรมา”ติ, เตะ ตสฺส ตชฺชนียกมฺมํ
กโรนฺติ อชฺฌเมเน วคฺคา. โส ตมฺหา อาวํสา อณฺเณ อาวํสํ คจฺฉติ, ตตฺถปิ
ภิกฺขุณฺโณ เอวํ โหติ “อัยฺโข อาวุโส ภิกฺขุ สํเฆเน ตชฺชนียกมฺมกโต อชฺฌเมเน
วคฺเคหิ, หนฺนทสฺส มยฺํ ตชฺชนียกมฺมํ กโรมา”ติ, เตะ ตสฺส ตชฺชนียกมฺมํ กโรนฺติ
อชฺฌเมเน สํคฺคา. โส ตมฺหาปิ อาวํสา อณฺเณ อาวํสํ คจฺฉติ, ตตฺถปิ ภิกฺขุณฺโณ
เอวํ โหติ “อัยฺโข อาวุโส ภิกฺขุ สํเฆเน ตชฺชนียกมฺมกโต อชฺฌเมเน สํคฺเคหิ,
หนฺนทสฺส มยฺํ ตชฺชนียกมฺมํ กโรมา”ติ. เตะ ตสฺส ตชฺชนียกมฺมํ กโรนฺติ อชฺฌเมเน
วคฺคา. โส ตมฺหาปิ อาวํสา อณฺเณ อาวํสํ คจฺฉติ, ตตฺถปิ ภิกฺขุณฺโณ เอวํ โหติ
“อัยฺโข อาวุโส ภิกฺขุ สํเฆเน ตชฺชนียกมฺมกโต อชฺฌเมเน วคฺเคหิ, หนฺนทสฺส มยฺํ
ตชฺชนียกมฺมํ กโรมา”ติ, เตะ ตสฺส ตชฺชนียกมฺมํ กโรนฺติ อชฺฌเมเน
วคฺคา. โส ตมฺหาปิ อาวํสา อณฺเณ อาวํสํ คจฺฉติ, ตตฺถปิ ภิกฺขุณฺโณ เอวํ โหติ “อัยฺโข
อาวุโส ภิกฺขุ สํเฆเน ตชฺชนียกมฺมกโต อชฺฌเมเน วคฺเคหิ, หนฺนทสฺส มยฺํ
ตชฺชนียกมฺมํ กโรมา”ติ, เตะ ตสฺส ตชฺชนียกมฺมํ กโรนฺติ อชฺฌเมเน
วคฺคา.

[๔๐๘] อิทฺธ ปน ภิกฺขเว ภิกฺขุ ภาณฺชนการโก โหติ กถการโก จิวนทการโก
ภตฺตการโก สํเฆ อธิกรณการโก. ตฺวํ เจ ภิกฺขุณฺโณ เอวํ โหติ “อัยฺโข อาวุโส
ภิกฺขุ ภาณฺชนการโก กถการโก จิวนทการโก ภตฺตการโก สํเฆ อธิกรณการโก,

หนุ่ท่ด่ด่ ม่ย่ คขซน่ยกม่ม่ กโรม่”ติ, เต คด่ด่ คขซน่ยกม่ม่ กโรนุติ อรม่เม่น
 ด่มคค. ได้ คมห่า อวอด้ อฉน่บ่ อวอด้ คจคติ, คคฉน่บ่ ภิกขุ่ น่ เอ่ว ไหติ
 “อ่ย่ ไช อวอด้ ภิกขุ่ ด่เม่น คขซน่ยกม่มกโค อรม่เม่น ด่มคคหิ, หนุ่ท่ด่ด่ ม่ย่
 คขซน่ยกม่ม่ กโรม่”ติ, เต คด่ด่ คขซน่ยกม่ม่ กโรนุติ รม่เม่น วคค. ได้
 คมห่าบ่ อวอด้ อฉน่บ่ อวอด้ คจคติ, คคฉน่บ่ ภิกขุ่ น่ เอ่ว ไหติ “อ่ย่ ไช
 อวอด้ ภิกขุ่ ด่เม่น คขซน่ยกม่มกโค รม่เม่น วคคหิ, หนุ่ท่ด่ด่ ม่ย่ คขซน่ยกม่ม่
 กโรม่”ติ, เต คด่ด่ คขซน่ยกม่ม่ กโรนุติ รม่เม่นปฏิริบเก่น วคค. ได้ คมห่าบ่
 อวอด้ อฉน่บ่ อวอด้ คจคติ, คคฉน่บ่ ภิกขุ่ น่ เอ่ว ไหติ “อ่ย่ ไช อวอด้
 ภิกขุ่ ด่เม่น คขซน่ยกม่มกโค รม่เม่นปฏิริบเก่น วคคหิ, หนุ่ท่ด่ด่ ม่ย่ คขซน่ยกม่ม่
 กโรม่”ติ, เต คด่ด่ คขซน่ยกม่ม่ กโรนุติ รม่เม่นปฏิริบเก่น ด่มคค. ได้ คมห่าบ่
 อวอด้ อฉน่บ่ อวอด้ คจคติ, คคฉน่บ่ ภิกขุ่ น่ เอ่ว ไหติ “อ่ย่ ไช อวอด้
 ภิกขุ่ ด่เม่น คขซน่ยกม่มกโค รม่เม่นปฏิริบเก่น ด่มคคหิ, หนุ่ท่ด่ด่ ม่ย่ คขซน่ยกม่ม่
 กโรม่”ติ, เต คด่ด่ คขซน่ยกม่ม่ กโรนุติ อรม่เม่น วคค.

[๔๐๘] อธิ ปณ ภิกขเว ภิกขุ ภณฺฑนการโก โหติ กถหารโก จิวาถการโก
ภตฺถการโก ตํเฆ อธิรณการโก. ตถว เจ ภิกขุํ เอวํ โหติ “อโย โส อาวุโส
ภิกขุ ภณฺฑนการโก กถหารโก จิวาถการโก ภตฺถการโก ตํเฆ อธิรณการโก,
หนฺตสฺส มยํ คชฺชนียกมฺมํ กโรมา”ติ, เต ตสฺส คชฺชนียกมฺมํ กโรนฺติ รมฺเมน
วคฺคา. โส ตมฺหาปี อาวสา อญฺญํ อาวสํ คจฺฉติ, ตถปปี ภิกขุํ เอวํ โหติ
“อโย โส อาวุโส ภิกขุ ตํเฆน คชฺชนียกมฺมกโต รมฺเมน วคฺเคหิ, หนฺตสฺส มยํ
คชฺชนียกมฺมํ กโรมา”ติ, เต ตสฺส คชฺชนียกมฺมํ กโรนฺติ รมฺมปจฺฉิรูปเกน วคฺคา.
โส ตมฺหาปี อาวสา อญฺญํ อาวสํ คจฺฉติ, ตถปปี ภิกขุํ เอวํ โหติ “อโย โส
อาวุโส ภิกขุ ตํเฆน คชฺชนียกมฺมกโต รมฺมปจฺฉิรูปเกน วคฺเคหิ, หนฺตสฺส มยํ
คชฺชนียกมฺมํ กโรมา”ติ, เต ตสฺส คชฺชนียกมฺมํ กโรนฺติ รมฺมปจฺฉิรูปเกน ตมฺคฺคา.
โส ตมฺหาปี อาวสา อญฺญํ อาวสํ คจฺฉติ, ตถปปี ภิกขุํ เอวํ โหติ “อโย โส
อาวุโส ภิกขุ ตํเฆน คชฺชนียกมฺมกโต รมฺมปจฺฉิรูปเกน ตมฺคฺเคหิ, หนฺตสฺส มยํ
คชฺชนียกมฺมํ กโรมา”ติ, เต ตสฺส คชฺชนียกมฺมํ กโรนฺติ อรมฺเมน วคฺคา. โส

คฺมฺหาบี อาวธํ อณฺณํ อาวธํ คจฺฉติ, ตตฺถปี ภิกฺขุํ เอวํ โหติ “อํโข
อาวุโส ภิกฺขุ ตํเชน คชฺชนํยกมฺกโต อรฺมฺเมว วคฺเคหิ, หนฺทสฺส มํยํ คชฺชนํยกมฺมํ
กโรมา”ติ, เต สลฺลสฺส คชฺชนํยกมฺมํ กโรนฺติ อรฺมฺเมว สฺมคฺคา.

[๔๑๐] อิทฺ ปน ภิกฺขเว ภิกฺขุ ภาณฺชนการโก โหติ กถการโก วิวาทการโก
ภสฺสการโก ตํเชน อธิกรณการโก. ตตฺร เจ ภิกฺขุํ เอวํ โหติ “อํโข อาวุโส
ภิกฺขุ ภาณฺชนการโก กถการโก วิวาทการโก ภสฺสการโก ตํเชน อธิกรณการโก,
หนฺทสฺส มํยํ คชฺชนํยกมฺมํ กโรมา”ติ, เต สลฺลสฺส คชฺชนํยกมฺมํ กโรนฺติ รมฺมปฏฺธิรูปเกว
วคฺคา. โส คฺมฺหาบี อาวธํ อณฺณํ อาวธํ คจฺฉติ, ตตฺถปี ภิกฺขุํ เอวํ โหติ
“อํโข อาวุโส ภิกฺขุ ตํเชน คชฺชนํยกมฺกโต รมฺมปฏฺธิรูปเกว วคฺเคหิ, หนฺทสฺส
มํยํ คชฺชนํยกมฺมํ กโรมา”ติ, เต สลฺลสฺส คชฺชนํยกมฺมํ กโรนฺติ, รมฺมปฏฺธิรูปเกว
สฺมคฺคา. โส คฺมฺหาบี อาวธํ อณฺณํ อาวธํ คจฺฉติ, ตตฺถปี ภิกฺขุํ เอวํ โหติ
“อํโข อาวุโส ภิกฺขุ ตํเชน คชฺชนํยกมฺกโต รมฺมปฏฺธิรูปเกว สฺมคฺเคหิ, หนฺทสฺส
มํยํ คชฺชนํยกมฺมํ กโรมา”ติ, เต สลฺลสฺส คชฺชนํยกมฺมํ กโรนฺติ อรฺมฺเมว วคฺคา. โส
คฺมฺหาบี อาวธํ อณฺณํ อาวธํ คจฺฉติ, ตตฺถปี ภิกฺขุํ เอวํ โหติ “อํโข
อาวุโส ภิกฺขุ ตํเชน คชฺชนํยกมฺกโต อรฺมฺเมว วคฺเคหิ, หนฺทสฺส มํยํ คชฺชนํยกมฺมํ
กโรมา”ติ, เต สลฺลสฺส คชฺชนํยกมฺมํ กโรนฺติ อรฺมฺเมว สฺมคฺคา. โส คฺมฺหาบี อาวธํ
อณฺณํ อาวธํ คจฺฉติ, ตตฺถปี ภิกฺขุํ เอวํ โหติ “อํโข อาวุโส ภิกฺขุ
ตํเชน คชฺชนํยกมฺกโต อรฺมฺเมว สฺมคฺเคหิ, หนฺทสฺส มํยํ คชฺชนํยกมฺมํ กโรมา”ติ,
เต สลฺลสฺส คชฺชนํยกมฺมํ กโรนฺติ รมฺมเมว วคฺคา.

[๔๑๑] อิทฺ ปน ภิกฺขเว ภิกฺขุ ภาณฺชนการโก โหติ กถการโก วิวาทการโก
ภสฺสการโก ตํเชน อธิกรณการโก. ตตฺร เจ ภิกฺขุํ เอวํ โหติ “อํโข อาวุโส
ภิกฺขุ ภาณฺชนการโก กถการโก วิวาทการโก ภสฺสการโก ตํเชน อธิกรณการโก,
หนฺทสฺส มํยํ คชฺชนํยกมฺมํ กโรมา”ติ, เต สลฺลสฺส คชฺชนํยกมฺมํ กโรนฺติ รมฺมปฏฺธิรูปเกว
สฺมคฺคา. โส คฺมฺหาบี อาวธํ อณฺณํ อาวธํ คจฺฉติ, ตตฺถปี ภิกฺขุํ เอวํ โหติ
“อํโข อาวุโส ภิกฺขุ ตํเชน คชฺชนํยกมฺกโต รมฺมปฏฺธิรูปเกว สฺมคฺเคหิ,

หนุทสัส มยํ ศษนียกมมํ กโรมา”ติ, เต ศสัส ศษนียกมมํ กโรนติ อธมเมเน
 วคคา. ได้ คมฺหาบี อาวาสํ อณฺเฑ อาวาสํ คจฺฉติ, ศคฺคปียํ ภิกฺขุณฺํ เอวํ โหติ
 “อโย โส อาวุโส ภิกฺขุํ สฺสเมเน ศษนียกมมกโต อธมเมเน วคฺเคหิ, หนุทสัส มยํ
 ศษนียกมมํ กโรมา”ติ, เต ศสัส ศษนียกมมํ กโรนติ อธมเมเน สมคฺคา. ได้
 คมฺหาบี อาวาสํ อณฺเฑ อาวาสํ คจฺฉติ, ศคฺคปียํ ภิกฺขุณฺํ เอวํ โหติ “อโย โส
 อาวุโส ภิกฺขุํ สฺสเมเน ศษนียกมมกโต อธมเมเน สมคฺเคหิ, หนุทสัส มยํ ศษนียกมมํ
 กโรมา”ติ, เต ศสัส ศษนียกมมํ กโรนติ อธมเมเน วคคา. ได้ คมฺหาบี อาวาสํ
 อณฺเฑ อาวาสํ คจฺฉติ, ศคฺคปียํ ภิกฺขุณฺํ เอวํ โหติ “อโย โส อาวุโส ภิกฺขุํ
 สฺสเมเน ศษนียกมมกโต อธมเมเน วคฺเคหิ, หนุทสัส มยํ ศษนียกมมํ กโรมา”ติ,
 เต ศสัส ศษนียกมมํ กโรนติ อธมเมเน ฐมฺมปฏฺฐูปเกเน วคคา.

๒๔๓. นียสัสถกมมกถา

[๔๑๒] อธิ ปน ภิกฺขเว ภิกฺขุ พาลโต โหติ อพฺยศฺโต อาปตฺติพฺหุโต อนปทาโน,
 คิหิธัสฺสจฺจ วิหริติ อนนฺโถมิเกหิ คิหิธัสฺสคฺเคหิ. ศคฺค เจ ภิกฺขุณฺํ เอวํ โหติ “อโย โส
 อาวุโส ภิกฺขุ พาลโต อพฺยศฺโต อาปตฺติพฺหุโต อนปทาโน, คิหิธัสฺสจฺจ วิหริติ
 อนนฺโถมิเกหิ คิหิธัสฺสคฺเคหิ, หนุทสัส มยํ นียสัสถกมมํ กโรมา”ติ, เต ศสัส
 นียสัสถกมมํ กโรนติ อธมเมเน วคคา. ได้ คมฺหาบี อาวาสํ อณฺเฑ อาวาสํ
 คจฺฉติ, ศคฺคปียํ ภิกฺขุณฺํ เอวํ โหติ “อโย โส อาวุโส ภิกฺขุํ สฺสเมเน นียสัสถกมมกโต
 อธมเมเน วคฺเคหิ, หนุทสัส มยํ นียสัสถกมมํ กโรมา”ติ, เต ศสัส นียสัสถกมมํ
 กโรนติ อธมเมเน สมคฺคา ฯ เป ฯ อธมเมเน วคคา. อธมเมเน ฐมฺมปฏฺฐูปเกเน
 วคคา. ฐมฺมปฏฺฐูปเกเน สมคฺคา ฯ เป ฯ

ยถา เหฏฺฐา, ตถา จกฺกํ กาทพฺพํ.

๒๔๔. ปพฺพาทนียกมฺมกถา

[๔๑๓] อธิ ปน ภิกฺขเว ภิกฺขุ กุตทฺธโก โหติ ปาปตฺมาจาโร. ตตฺร เจ ภิกฺขุโน เอวํ โหติ “อโย ไซ อากุโธ ภิกฺขุ กุตทฺธโก ปาปตฺมาจาโร, หนฺตฺตํ มโย ปพฺพาทนียกมฺมํ กโรมา”ติ, เต ตตฺถ ปพฺพาทนียกมฺมํ กโรนฺติ อธฺมเมว วคฺคา. โธ ตมฺหาบี อาวธํ อณฺเฑ อาวธํ คจฺฉนฺติ, ตตฺถปิ ภิกฺขุโน เอวํ โหติ “อโย ไซ อากุโธ ภิกฺขุ ตฺเถน ปพฺพาทนียกมฺมกโต อธฺมเมว วคฺเคหิ, หนฺตฺตํ มโย ปพฺพาทนียกมฺมํ กโรมา”ติ, เต ตตฺถ ปพฺพาทนียกมฺมํ กโรนฺติ อธฺมเมว ตมฺคฺคา ฯ เป ฯ อธฺมเมว วคฺคา. ธมฺมปฏฺฐูปเกน วคฺคา. ธมฺมปฏฺฐูปเกน ตมฺคฺคา ฯ เป ฯ

จกฺกํ กาทพฺพํ.

๒๔๕. ปฏฺฐิตารณียกมฺมกถา

[๔๑๔] อธิ ปน ภิกฺขเว ภิกฺขุ คีหิ อุกโกธติ ปริภาตติ. ตตฺร เจ ภิกฺขุโน เอวํ โหติ “อโย ไซ อากุโธ ภิกฺขุ คีหิ อุกโกธติ ปริภาตติ, หนฺตฺตํ มโย ปฏฺฐิตารณียกมฺมํ กโรมา”ติ, เต ตตฺถ ปฏฺฐิตารณียกมฺมํ กโรนฺติ อธฺมเมว วคฺคา ฯ เป ฯ อธฺมเมว ตมฺคฺคา ฯ เป ฯ อธฺมเมว วคฺคา. ธมฺมปฏฺฐูปเกน วคฺคา. ธมฺมปฏฺฐูปเกน ตมฺคฺคา ฯ เป ฯ

จกฺกํ กาทพฺพํ.

๒๔๖. อทฺตสฺสเน อุกฺเขปนียกมฺมกถา

[๔๑๕] อธิ ปน ภิกฺขเว ภิกฺขุ อาปคฺคิ อาปชฺชิตฺวา น อิจฺฉนฺติ อาปคฺคิ ปตฺตํ. ตตฺร เจ ภิกฺขุโน เอวํ โหติ “อโย ไซ อากุโธ ภิกฺขุ อาปคฺคิ อาปชฺชิตฺวา น อิจฺฉนฺติ อาปคฺคิ ปตฺตํ, หนฺตฺตํ มโย อาปคฺคิยา อทฺตสฺสเน อุกฺเขปนียกมฺมํ กโรมา”ติ, เต ตตฺถ อาปคฺคิยา อทฺตสฺสเน อุกฺเขปนียกมฺมํ กโรนฺติ

อธมฺเมณ วคฺคา ฯ เป ฯ อธมฺเมณ สฺมคฺคา ฯ เป ฯ ธมฺเมณ วคฺคา. ธมฺมปฏฺฐูปเกณ
วคฺคา. ธมฺมปฏฺฐูปเกณ สฺมคฺคา ฯ เป ฯ

จกฺกํ กาทพฺพํ.

๒๔๗. อปฺปณฺนิกมฺเม อุกฺเขปนํยกมฺมกถา

[๔๑๖] อิทฺ ปน ภิกฺขเว ภิกฺขุ อปฺปคฺคํ อปฺปชฺชิตฺวา น อิจฺฉติ อปฺปคฺคํ
ปฏฺฐิกาคฺคํ. ตตฺส เจ ภิกฺขุณฺํ เอวํ โหติ “อํ โข อากฺโข ภิกฺขุ อปฺปคฺคํ
อปฺปชฺชิตฺวา น อิจฺฉติ อปฺปคฺคํ ปฏฺฐิกาคฺคํ, หนฺนถฺสฺส มํ อปฺปคฺคิยา อปฺปณฺนิกมฺเม
อุกฺเขปนํยกมฺมํ กโรมา”ติ, เต ตถฺสฺส อปฺปคฺคิยา อปฺปณฺนิกมฺเม อุกฺเขปนํยกมฺมํ
กโรนฺติ อธมฺเมณ วคฺคา ฯ เป ฯ อธมฺเมณ สฺมคฺคา ฯ เป ฯ ธมฺเมณ วคฺคา.
ธมฺมปฏฺฐูปเกณ วคฺคา. ธมฺมปฏฺฐูปเกณ สฺมคฺคา ฯ เป ฯ

จกฺกํ กาทพฺพํ.

๒๔๘. อปฺปณฺนิสฺสคฺเค อุกฺเขปนํยกมฺมกถา

[๔๑๗] อิทฺ ปน ภิกฺขเว ภิกฺขุ น อิจฺฉติ ปาปํกํ ทิฏฺฐิํ ปณฺนิสฺสชฺชิตฺวํ. ตตฺส
เจ ภิกฺขุณฺํ เอวํ โหติ “อํ โข อากฺโข ภิกฺขุ น อิจฺฉติ ปาปํกํ ทิฏฺฐิํ
ปณฺนิสฺสชฺชิตฺวํ, หนฺนถฺสฺส มํ ปาปํกาย ทิฏฺฐิจิยา อปฺปณฺนิสฺสคฺเค อุกฺเขปนํยกมฺมํ
กโรมา”ติ, เต ตถฺสฺส ปาปํกาย ทิฏฺฐิจิยา อปฺปณฺนิสฺสคฺเค อุกฺเขปนํยกมฺมํ กโรนฺติ
อธมฺเมณ วคฺคา ฯ เป ฯ อธมฺเมณ สฺมคฺคา ฯ เป ฯ ธมฺเมณ วคฺคา. ธมฺมปฏฺฐูปเกณ
วคฺคา. ธมฺมปฏฺฐูปเกณ สฺมคฺคา ฯ เป ฯ

จกฺกํ กาทพฺพํ.

๒๕๐. นียสสกมมปฏิบัติปสสทธิกถา

[๔๒๓] อธิ ปน ภิกขเว ภิกขุ สงฺเขน นียสสกมมกโต สฺมมา วตฺตติ, โดมนํ ปาเตติ, เนตถารํ วตฺตติ, นียสสสฺส กมฺมสฺส ปฏิปตฺตทฺธิ ยาจติ. ตถฺว เจ ภิกขุณฺเฏ เอวํ โหติ “อโย โส อากุโส ภิกขุ สงฺเขน นียสสกมมกโต สฺมมา วตฺตติ, โดมนํ ปาเตติ, เนตถารํ วตฺตติ, นียสสสฺส กมฺมสฺส ปฏิปตฺตทฺธิ ยาจติ, หนฺนทสฺส มยํ นียสสกมฺมํ ปฏิปตฺตสมฺภามา”ติ, เต ตสฺส นียสสกมฺมํ ปฏิปตฺตสมฺภเนติ อธฺมเมว วคฺคา ฯ เป ฯ อธฺมเมว สํคฺคา. ธฺมเมว วคฺคา. ธฺมมปฏิรูปเกว วคฺคา. ธฺมมปฏิรูปเกว สํคฺคา ฯ เป ฯ

จกฺกํ กาคพฺพ.

๒๕๑. ปพฺพาชนียกมมปฏิบัติปสสทธิกถา

[๔๒๔] อธิ ปน ภิกขเว ภิกขุ สงฺเขน ปพฺพาชนียกมมกโต สฺมมา วตฺตติ, โดมนํ ปาเตติ, เนตถารํ วตฺตติ, ปพฺพาชนียสฺส กมฺมสฺส ปฏิปตฺตทฺธิ ยาจติ. ตถฺว เจ ภิกขุณฺเฏ เอวํ โหติ “อโย โส อากุโส ภิกขุ สงฺเขน ปพฺพาชนียกมมกโต สฺมมา วตฺตติ, โดมนํ ปาเตติ, เนตถารํ วตฺตติ, ปพฺพาชนียสฺส กมฺมสฺส ปฏิปตฺตทฺธิ ยาจติ, หนฺนทสฺส มยํ ปพฺพาชนียกมฺมํ ปฏิปตฺตสมฺภามา”ติ, เต ตสฺส ปพฺพาชนียกมฺมํ ปฏิปตฺตสมฺภเนติ อธฺมเมว วคฺคา ฯ เป ฯ อธฺมเมว สํคฺคา. ธฺมเมว วคฺคา. ธฺมมปฏิรูปเกว วคฺคา. ธฺมมปฏิรูปเกว สํคฺคา ฯ เป ฯ

จกฺกํ กาคพฺพ.

๒๕๒. ปฏิสารถนียกมมปฏิบัติปสสทธิกถา

[๔๒๕] อธิ ปน ภิกขเว ภิกขุ สงฺเขน ปฏิสารถนียกมมกโต สฺมมา วตฺตติ,

โถมํ ปาเตติ, เนตถารํ วตฺตติ, ปฏิธารณียสฺส กมฺมสฺส ปฏิปฺปสฺสทฺธิํ ยาจติ. ตถฺว เจ ภิกฺขุณฺํ เอวํ โหติ “อโย โส อากุโส ภิกฺขุ สํเชน ปฏิธารณียกมฺมกโต สํมา วตฺตติ, โถมํ ปาเตติ, เนตถารํ วตฺตติ, ปฏิธารณียสฺส กมฺมสฺส ปฏิปฺปสฺสทฺธิํ ยาจติ, หนฺทสฺส มยํ ปฏิธารณียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสํมเกมา”ติ, เต สสฺส ปฏิธารณียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสํมเกนติ อธฺมเมว วคฺคา ฯ เป ฯ อธฺมเมว สํมคฺคา. ธฺมเมว วคฺคา ธฺมมปฏิรูปเกว วคฺคา. ธฺมมปฏิรูปเกว สํมคฺคา ฯ เป ฯ

จกํ กาคพฺพ.

๒๕๓. อทสฺสเน อุกเขปนียกมมปฏิบัติสัททกถา

[๔๒๖] อิท ปน ภิกฺขเว ภิกฺขุ สํเชน อาปคฺคิยา อทสฺสเน อุกเขปนียกมฺมกโต สํมา วตฺตติ, โถมํ ปาเตติ, เนตถารํ วตฺตติ, อาปคฺคิยา อทสฺสเน อุกเขปนียสฺส กมฺมสฺส ปฏิปฺปสฺสทฺธิํ ยาจติ. ตถฺว เจ ภิกฺขุณฺํ เอวํ โหติ “อโย โส อากุโส ภิกฺขุ สํเชน อาปคฺคิยา อทสฺสเน อุกเขปนียกมฺมกโต สํมา วตฺตติ, โถมํ ปาเตติ, เนตถารํ วตฺตติ, อาปคฺคิยา อทสฺสเน อุกเขปนียสฺส กมฺมสฺส ปฏิปฺปสฺสทฺธิํ ยาจติ, หนฺทสฺส มยํ อาปคฺคิยา อทสฺสเน อุกเขปนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสํมเกมา”ติ, เต สสฺส อาปคฺคิยา อทสฺสเน อุกเขปนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสํมเกนติ อธฺมเมว วคฺคา ฯ เป ฯ อธฺมเมว สํมคฺคา. ธฺมเมว วคฺคา. ธฺมมปฏิรูปเกว วคฺคา. ธฺมมปฏิรูปเกว สํมคฺคา ฯ เป ฯ

จกํ กาคพฺพ.

๒๕๔. อปปฏิกรรมเม อุกเขปนียกมมปฏิบัติสัททกถา

[๔๒๗] อิท ปน ภิกฺขเว ภิกฺขุ สํเชน อาปคฺคิยา อปปฏิกรรมเม อุกเขปนียกมฺมกโต สํมา วตฺตติ, โถมํ ปาเตติ, เนตถารํ วตฺตติ, อาปคฺคิยา อปปฏิกรรมเม อุกเขปนียสฺส กมฺมสฺส ปฏิปฺปสฺสทฺธิํ ยาจติ. ตถฺว เจ ภิกฺขุณฺํ เอวํ โหติ “อโย โส

อาวุโส ภิกขุ ตัสมเณ อาปคตียา อปฺปฏิกมฺเม อุกฺเขปนํยกมฺมกโต ตมฺมา วคฺคติ, โดมนํ ปาเตติ, เนตถารํ วคฺคติ, อาปคตียา อปฺปฏิกมฺเม อุกฺเขปนํยสฺส กมฺมสฺส ปฏิปฺปสฺสทฺธิ ยาจติ, หนฺตสฺส มยํ อาปคตียา อปฺปฏิกมฺเม อุกฺเขปนํยกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสํมฺเภา”ติ, เต ตสฺส อาปคตียา อปฺปฏิกมฺเม อุกฺเขปนํยกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสํมฺเภาติ อธฺมเมเน วคฺคา ฯ เป ฯ อธฺมเมเน ตมฺคฺคา. ธฺมเมเน วคฺคา. ธฺมมปฏฺฐิรูปเกเน วคฺคา. ธฺมมปฏฺฐิรูปเกเน ตมฺคฺคา ฯ เป ฯ

จกํ กาคพฺพ.

๒๕๕. อปฺปณฺธิสฺสคฺเค อุกฺเขปนํยกมฺมปฏฺฐิรูปสฺสทฺธิกถา

[๔๒๘] อธิ ปน ภิกฺขเว ภิกฺขุ ตัสมเณ ปาปิกาย ทิฏฺฐิยา อปฺปณฺธิสฺสคฺเค อุกฺเขปนํยกมฺมกโต ตมฺมา วคฺคติ, โดมนํ ปาเตติ, เนตถารํ วคฺคติ, ปาปิกาย ทิฏฺฐิยา อปฺปณฺธิสฺสคฺเค อุกฺเขปนํยสฺส กมฺมสฺส ปฏิปฺปสฺสทฺธิ ยาจติ. ตสฺส เจ ภิกฺขุณฺเฬวํ โหติ “อຍໄໝ อาวุโส ภิกฺขุ ตัสมเณ ปาปิกาย ทิฏฺฐิยา อปฺปณฺธิสฺสคฺเค อุกฺเขปนํยกมฺมกโต ตมฺมา วคฺคติ, โดมนํ ปาเตติ, เนตถารํ วคฺคติ, ปาปิกาย ทิฏฺฐิยา อปฺปณฺธิสฺสคฺเค อุกฺเขปนํยสฺส กมฺมสฺส ปฏิปฺปสฺสทฺธิ ยาจติ, หนฺตสฺส มยํ ปาปิกาย ทิฏฺฐิยา อปฺปณฺธิสฺสคฺเค อุกฺเขปนํยกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสํมฺเภา”ติ, เต ตสฺส ปาปิกาย ทิฏฺฐิยา อปฺปณฺธิสฺสคฺเค อุกฺเขปนํยกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสํมฺเภาติ อธฺมเมเน วคฺคา ฯ เป ฯ อธฺมเมเน ตมฺคฺคา. ธฺมเมเน วคฺคา. ธฺมมปฏฺฐิรูปเกเน วคฺคา. ธฺมมปฏฺฐิรูปเกเน ตมฺคฺคา ฯ เป ฯ

จกํ กาคพฺพ.

๒๕๖. ตชฺชนํยกมฺมวิวาทกถา

[๔๒๙] อธิ ปน ภิกฺขเว ภิกฺขุ ภาณฺชนการโก โหติ กถการโก วิวาทการโก ภาณฺสการโก ตสฺเม อธิกรณการโก. ตสฺส เจ ภิกฺขุณฺเฬวํ โหติ “อຍໄໝ อาวุโส

[๔๓๒] อธิ ปน ภิกขเว ภิกขุ ภณฺทนการโก โหติ กถการโก วิวาทการโก ภัสสการโก สัมเม อธิกรณการโก. ตถ เจ ภิกขุํ เอวํ โหติ “อโย โส อายุโส ภิกขุ ภณฺทนการโก กถการโก วิวาทการโก ภัสสการโก สัมเม อธิกรณการโก, หนฺตสฺส มยํ ตชฺชนํยกมฺมํ กโรมา”ติ. เต ตสฺส ตชฺชนํยกมฺมํ กโรนฺติ ชมฺมปฏฺฐิรูปเกณ วคฺคา. ตถวฺชฺชํ สํโฆ วิวตฺติ “อชฺมเมณ วคฺคกมฺมํ, อชฺมเมณ สํมคฺคกมฺมํ, ชมฺเมณ วคฺคกมฺมํ, ชมฺมปฏฺฐิรูปเกณ วคฺคกมฺมํ, ชมฺมปฏฺฐิรูปเกณ สํมคฺคกมฺมํ, อกคํ กมฺมํ ทุกฺกญฺํ กมฺมํ ปุณฺณ กาคพฺพํ กมฺมณฺ”ติ. ตถ ภิกขเว เย เต ภิกขุ เอวมาหํสุ “ชมฺมปฏฺฐิรูปเกณ สํมคฺคกมฺมณฺ”ติ, เย จ เต ภิกขุ เอวมาหํสุ “อกคํ กมฺมํ ทุกฺกญฺํ กมฺมํ, ปุณฺณ กาคพฺพํ กมฺมณฺ”ติ, อิมे ตถ ภิกขุ ชมฺมวาทีโน.

[๔๓๓] อธิ ปน ภิกขเว ภิกขุ ภณฺทนการโก โหติ กถการโก วิวาทการโก ภัสสการโก สัมเม อธิกรณการโก. ตถ เจ ภิกขุํ เอวํ โหติ “อโย โส อายุโส ภิกขุ ภณฺทนการโก กถการโก วิวาทการโก ภัสสการโก สัมเม อธิกรณการโก, หนฺตสฺส มยํ ตชฺชนํยกมฺมํ กโรมา”ติ. เต ตสฺส ตชฺชนํยกมฺมํ กโรนฺติ ชมฺมปฏฺฐิรูปเกณ สํมคฺคา. ตถวฺชฺชํ สํโฆ วิวตฺติ “อชฺมเมณ วคฺคกมฺมํ, อชฺมเมณ สํมคฺคกมฺมํ, ชมฺเมณ วคฺคกมฺมํ, ชมฺมปฏฺฐิรูปเกณ วคฺคกมฺมํ, ชมฺมปฏฺฐิรูปเกณ สํมคฺคกมฺมํ, อกคํ กมฺมํ ทุกฺกญฺํ กมฺมํ ปุณฺณ กาคพฺพํ กมฺมณฺ”ติ. ตถ ภิกขเว เย เต ภิกขุ เอวมาหํสุ “ชมฺมปฏฺฐิรูปเกณ สํมคฺคกมฺมณฺ”ติ, เย จ ภิกขุ เอวมาหํสุ “อกคํ กมฺมํ ทุกฺกญฺํ กมฺมํ, ปุณฺณ กาคพฺพํ กมฺมณฺ”ติ, อิมे ตถ ภิกขุ ชมฺมวาทีโน.

๒๕๑. นียสฺสกมฺมวิวาทกถา

[๔๓๔] อธิ ปน ภิกขเว ภิกขุ พาโต โหติ อพฺยศโต อาปคฺคิพฺพุโต อนปทาน, คิหิธํสฺสํ วิหตฺติ อนนฺโดมิเกหิ คิหิธํสฺสเคหิ. ตถ เจ ภิกขุํ เอวํ โหติ “อโย โส อายุโส ภิกขุ พาโต อพฺยศโต อาปคฺคิพฺพุโต อนปทาน, คิหิธํสฺสํ วิหตฺติ อนนฺโดมิเกหิ คิหิธํสฺสเคหิ, หนฺตสฺส มยํ นียสฺสกมฺมํ กโรมา”ติ. เต ตสฺส นียสฺสกมฺมํ กโรนฺติ อชฺมเมณ วคฺคา ๑ เป ๑ อชฺมเมณ สํมคฺคา. ชมฺเมณ วคฺคา.

ขมมปฏิรูปเกน วคฺคา. ขมมปฏิรูปเกน สํคฺคกมฺมํ. คตฺตฺวโจ สํโฆ วิวตฺติ “อธฺมเมเน
วคฺคกมฺมํ, อธฺมเมเน สํคฺคกมฺมํ, ขมฺเมเน วคฺคกมฺมํ, ขมฺมปฏิรูปเกน วคฺคกมฺมํ,
ขมฺมปฏิรูปเกน สํคฺคกมฺมํ, อกตํ กมฺมํ ทุกฺกญฺํ กมฺมํ ปุณฺณ กาคพฺพํ กมฺมณฺ”ติ.
คตฺตฺว ภิกฺขเว เย เต ภิกฺขุ เหวมาหํสุ “ขมฺมปฏิรูปเกน สํคฺคกมฺมณฺ”ติ, เย จ
เต ภิกฺขุ เหวมาหํสุ “อกตํ กมฺมํ ทุกฺกญฺํ กมฺมํ ปุณฺณ กาคพฺพํ กมฺมณฺ”ติ, อิมे
คตฺตฺว ภิกฺขุ ขมฺมวาทินो. อิมे ปณฺจ วารว สํวตฺตว.

๒๕๙. ปพฺพาทนียกมมวิวาทกถา

[๔๓๕] อธิ ปน ภิกฺขเว ภิกฺขุ กุตฺตฺสโก โหติ ปาปสฺมาจโร. คตฺตฺว เจ
ภิกฺขุณฺ เหวํ โหติ “อโย โหติ อาวุโส ภิกฺขุ กุตฺตฺสโก ปาปสฺมาจโร, หนฺนทสฺส มยํ
ปพฺพาทนียกมฺมํ กโรมา”ติ, เต คตฺตฺส ปพฺพาทนียกมฺมํ กโรนฺติ อธฺมเมเน
วคฺคา ฯเปฯ อธฺมเมเน สํคฺคกมฺมํ. ขมฺเมเน วคฺคา. ขมฺมปฏิรูปเกน วคฺคา.
ขมฺมปฏิรูปเกน สํคฺคกมฺมํ. คตฺตฺวโจ สํโฆ วิวตฺติ “อธฺมเมเน วคฺคกมฺมํ, อธฺมเมเน
สํคฺคกมฺมํ, ขมฺเมเน วคฺคกมฺมํ, ขมฺมปฏิรูปเกน วคฺคกมฺมํ, ขมฺมปฏิรูปเกน สํคฺคกมฺมํ,
อกตํ กมฺมํ ทุกฺกญฺํ กมฺมํ ปุณฺณ กาคพฺพํ กมฺมณฺ”ติ. คตฺตฺว ภิกฺขเว เย เต ภิกฺขุ
เหวมาหํสุ “ขมฺมปฏิรูปเกน สํคฺคกมฺมณฺ”ติ, เย จ เต ภิกฺขุ เหวมาหํสุ “อกตํ
กมฺมํ ทุกฺกญฺํ กมฺมํ ปุณฺณ กาคพฺพํ กมฺมณฺ”ติ, อิมे คตฺตฺว ภิกฺขุ ขมฺมวาทินो.
อิมे ปณฺจ วารว สํวตฺตว.

๒๕๙. ปฏิสาร์ณียกมมวิวาทกถา

[๔๓๖] อธิ ปน ภิกฺขเว ภิกฺขุ คีหิ อฏฺโถสฺสติ ปริภาสฺติ. คตฺตฺว เจ ภิกฺขุณฺ
เหวํ โหติ “อโย โหติ อาวุโส ภิกฺขุ คีหิ อฏฺโถสฺสติ ปริภาสฺติ, หนฺนทสฺส มยํ
ปฏิสาร์ณียกมฺมํ กโรมา”ติ, เต คตฺตฺส ปฏิสาร์ณียกมฺมํ กโรนฺติ อธฺมเมเน วคฺคา ฯเปฯ
อธฺมเมเน สํคฺคกมฺมํ. ขมฺเมเน วคฺคา. ขมฺมปฏิรูปเกน วคฺคา. ขมฺมปฏิรูปเกน สํคฺคกมฺมํ.
คตฺตฺวโจ สํโฆ วิวตฺติ “อธฺมเมเน วคฺคกมฺมํ, อธฺมเมเน สํคฺคกมฺมํ, ขมฺเมเน

วคคกมฺมํ, ฐมฺมปฏฺฐิรูปเกณ วคคกมฺมํ, ฐมฺมปฏฺฐิรูปเกณ สํมคฺคกมฺมํ, อกคํ กมฺมํ
 ทุกกกฺกํ กมฺมํ ปุณ กาคพฺพํ กมฺมณฺ”ติ. ศฺตฺว ภัทฺทเว เย เต ภัทฺทฺชฺชฺชฺชฺชฺชฺชฺชฺชฺชฺชฺช
 “ฐมฺมปฏฺฐิรูปเกณ สํมคฺคกมฺมณฺ”ติ, เย จ เต ภัทฺทฺชฺชฺชฺชฺชฺชฺชฺชฺชฺชฺชฺช “อกคํ กมฺมํ
 ทุกกกฺกํ กมฺมํ ปุณ กาคพฺพํ กมฺมณฺ”ติ, อิมํ ศฺตฺถ ภัทฺทฺชฺชฺชฺชฺชฺชฺชฺชฺชฺชฺชฺช ฐมฺมวาทิโน. อิมํ ปณฺจ
 วารํ สํวทิตฺวา.

๒๖๐. อทฺธสฺสเน อุกฺเขปนํ ยกมฺมวิวาทกถา

[๔๓๗] อิทฺ ปน ภัทฺทเว ภัทฺทฺชฺชฺชฺชฺชฺชฺชฺชฺชฺชฺชฺช อปคฺคํ อปชฺชฺชฺชฺชฺชฺช น อิจฺฉติ อปคฺคํ
 ปสฺสํ. ศฺตฺว เจ ภัทฺทฺชฺชฺชฺชฺชฺชฺชฺชฺชฺชฺชฺช “อโย ไซ อายุโส ภัทฺทฺชฺชฺชฺชฺชฺชฺชฺชฺช น อิจฺฉติ
 อปคฺคํ ปสฺสํ, หนฺนทสฺส มโย อปคฺคิยา อทฺธสฺสเน อุกฺเขปนํ ยกมฺมํ
 กโรมา”ติ, เต ศฺตฺถ อปคฺคิยา อทฺธสฺสเน อุกฺเขปนํ ยกมฺมํ กโรหิ อธฺมเมณ
 วคฺคา ฯ เป ฯ อธฺมเมณ สํมคฺคา. ฐมฺเมณ วคฺคา. ฐมฺมปฏฺฐิรูปเกณ วคฺคา.
 ฐมฺมปฏฺฐิรูปเกณ สํมคฺคา. ศฺตฺว ฐสฺส วิวาทิ “อธฺมเมณ วคฺคกมฺมํ, อธฺมเมณ
 สํมคฺคกมฺมํ, ฐมฺเมณ วคฺคกมฺมํ, ฐมฺมปฏฺฐิรูปเกณ วคฺคกมฺมํ, ฐมฺมปฏฺฐิรูปเกณ สํมคฺคกมฺมํ,
 อกคํ กมฺมํ ทุกกกฺกํ กมฺมํ ปุณ กาคพฺพํ กมฺมณฺ”ติ. ศฺตฺว ภัทฺทเว เย เต ภัทฺทฺชฺชฺชฺชฺชฺชฺช
 “อโย ไซ อายุโส ภัทฺทฺชฺชฺชฺชฺชฺชฺชฺชฺช น อิจฺฉติ อปคฺคํ ปสฺสํ, หนฺนทสฺส มโย อปคฺคิยา
 อทฺธสฺสเน อุกฺเขปนํ ยกมฺมํ กโรมา”ติ, เต ศฺตฺถ อปคฺคิยา อทฺธสฺสเน อุกฺเขปนํ ยกมฺมํ กโรหิ
 อธฺมเมณ วคฺคา ฯ เป ฯ อธฺมเมณ สํมคฺคา. ฐมฺเมณ วคฺคา. ฐมฺมปฏฺฐิรูปเกณ วคฺคา.

๒๖๑. อปฺปฏิกมฺเม อุกฺเขปนํ ยกมฺมวิวาทกถา

[๔๓๘] อิทฺ ปน ภัทฺทเว ภัทฺทฺชฺชฺชฺชฺชฺชฺชฺชฺชฺชฺชฺช อปคฺคํ อปชฺชฺชฺชฺชฺชฺช น อิจฺฉติ
 อปคฺคํ. ศฺตฺว เจ ภัทฺทฺชฺชฺชฺชฺชฺชฺชฺชฺชฺชฺชฺช “อโย ไซ อายุโส ภัทฺทฺชฺชฺชฺชฺชฺชฺช น อิจฺฉติ
 อปคฺคํ ปสฺสํ, หนฺนทสฺส มโย อปคฺคิยา อปฺปฏิกมฺเม อุกฺเขปนํ ยกมฺมํ
 กโรมา”ติ, เต ศฺตฺถ อปคฺคิยา อปฺปฏิกมฺเม อุกฺเขปนํ ยกมฺมํ กโรหิ อธฺมเมณ
 วคฺคา ฯ เป ฯ อธฺมเมณ สํมคฺคา. ฐมฺเมณ วคฺคา. ฐมฺมปฏฺฐิรูปเกณ วคฺคา.

ธมมปฏิรูปเกณ ธรรมคคา. ศตวรรษโจ ธรรม วิวาทิ “อธมเมเน วคคกมม, อธมเมเน
ธรรมคคกมม, ธมเมเน วคคกมม, ธมมปฏิรูปเกณ วคคกมม, ธมมปฏิรูปเกณ
ธรรมคคกมม, อกค กมม ทุกกฏ กมม, ปุณ กาคพพ กมม”ติ. ศตวรรษ วิวาทิ เย
เต วิกขุ เอวมาหตุ “ธมมปฏิรูปเกณ ธรรมคคกมม”ติ, เย จ เต วิกขุ เอวมาหตุ
“อกค กมม ทุกกฏ กมม ปุณ กาคพพ กมม”ติ, อิมะ ศตวรรษ วิกขุ
ธมมวาทีโน. อิมะ ปณจ วารว สัทธิคคา,

๒๖๒. อปฺปณฺนิสสคเค อุกฺเขปนํยกมฺมวาทกถา

[๔๓๙] อธิ ปณ วิกขุ วิกขุ น อิจฺฉติ ปาปํกํ ทิฏฺฐิ ปณฺนิสสคคํ. ศตวรรษ
เจ วิกขุ เอว ไหติ “อโย ไห อาวุโส วิกขุ น อิจฺฉติ ปาปํกํ ทิฏฺฐิ
ปณฺนิสสคคํ, หนตฺถ มยํ ปาปํกาย ทิฏฺฐิยา อปฺปณฺนิสสคเค อุกฺเขปนํยกมฺม
กโรมา”ติ, เต ศตวรรษ ปาปํกาย ทิฏฺฐิยา อปฺปณฺนิสสคเค อุกฺเขปนํยกมฺม กโรนฺติ
อธมเมเน วคคา วเปว อธมเมเน ธรรมคคา. ธมเมเน วคคา. ธมมปฏิรูปเกณ วคคา.
ธมมปฏิรูปเกณ ธรรมคคา. ศตวรรษโจ ธรรม วิวาทิ “อธมเมเน วคคกมม, อธมเมเน
ธรรมคคกมม, ธมเมเน วคคกมม, ธมมปฏิรูปเกณ วคคกมม, ธมมปฏิรูปเกณ ธรรมคคกมม,
อกค กมม ทุกกฏ กมม ปุณ กาคพพ กมม”ติ. ศตวรรษ วิวาทิ เย เต วิกขุ
เอวมาหตุ “ธมมปฏิรูปเกณ ธรรมคคกมม”ติ, เย จ เต วิกขุ เอวมาหตุ “อกค
กมม ทุกกฏ กมม ปุณ กาคพพ กมม”ติ, อิมะ ศตวรรษ วิกขุ ธมมวาทีโน. อิมะ
ปณจ วารว สัทธิคคา.

๒๖๓. ศาสนนัยกัมมปฏิบัติปัสสัทธิกถา

[๔๔๐] อธิ ปณ วิกขุ วิกขุ สัเมเน ศาสนนัยกมฺมกโต สมฺมา วคคติ, โถมํ
ปาเตติ, เนตถารํ วคคติ, ศาสนนัยยตฺถ กมฺมตฺถ ปฏิปตฺสัทธิ ยาจติ. ศตวรรษ เจ วิกขุ
เอว ไหติ “อโย ไห อาวุโส วิกขุ สัเมเน ศาสนนัยกมฺมกโต สมฺมา วคคติ, โถมํ
ปาเตติ, เนตถารํ วคคติ, ศาสนนัยยตฺถ กมฺมตฺถ ปฏิปตฺสัทธิ ยาจติ, หนตฺถ มยํ

ทุกกฏํ กมฺมํ ปุณฺ กาศพฺพํ กมฺมณฺ”ติ, อิมํ คคฺคํ ภิกฺขุ ชมฺมวาทีโน.

[๔๔๓] อิทฺ ปน ภิกฺขเว ภิกฺขุ ตํเชน คฺชชฺชนียกมฺมกโต ตมฺมา วคฺคตฺติ, โดมนํ ปาเตติ, เนตฺถารํ วคฺคตฺติ, คฺชชฺชนียตฺตํ กมฺมตฺตํ ปฏิปัสสทธิกํ ยาจติ. คคฺค จ ภิกฺขุํ เหวํ โหติ “อํ โข อาวุโส ภิกฺขุ ตํเชน คฺชชฺชนียกมฺมกโต ตมฺมา วคฺคตฺติ, โดมนํ ปาเตติ, เนตฺถารํ วคฺคตฺติ, คฺชชฺชนียตฺตํ กมฺมตฺตํ ปฏิปัสสทธิกํ ยาจติ, หนฺนตฺตํ มํ คฺชชฺชนียกมฺมํ ปฏิปัสสธมฺเกมา”ติ, เต คคฺคํ คฺชชฺชนียกมฺมํ ปฏิปัสสธมฺเกนาติ ชมฺมปฏิรูปเกน วคฺคา. คคฺคจฺจํ ตํโฆ วิวตฺติ “อชฺมเมว วคฺคกมฺมํ, อชฺมเมว ตมฺคคกมฺมํ, ชมฺเมว วคฺคกมฺมํ, ชมฺมปฏิรูปเกน วคฺคกมฺมํ, ชมฺมปฏิรูปเกน ตมฺคคกมฺมํ, อกคํ กมฺมํ ทุกกฏํ กมฺมํ ปุณฺ กาศพฺพํ กมฺมณฺ”ติ. คคฺค ภิกฺขเว เย เต ภิกฺขุ เหวมาหํสุ “ชมฺมปฏิรูปเกน วคฺคกมฺมณฺ”ติ, เย จ เต ภิกฺขุ เหวมาหํสุ “อกคํ กมฺมํ ทุกกฏํ กมฺมํ ปุณฺ กาศพฺพํ กมฺมณฺ”ติ, อิมํ คคฺคํ ภิกฺขุ ชมฺมวาทีโน.

[๔๔๔] อิทฺ ปน ภิกฺขเว ภิกฺขุ ตํเชน คฺชชฺชนียกมฺมกโต ตมฺมา วคฺคตฺติ, โดมนํ ปาเตติ, เนตฺถารํ วคฺคตฺติ, คฺชชฺชนียตฺตํ กมฺมตฺตํ ปฏิปัสสทธิกํ ยาจติ. คคฺค จ ภิกฺขุํ เหวํ โหติ “อํ โข อาวุโส ภิกฺขุ ตํเชน คฺชชฺชนียกมฺมกโต ตมฺมา วคฺคตฺติ, โดมนํ ปาเตติ, เนตฺถารํ วคฺคตฺติ, คฺชชฺชนียตฺตํ กมฺมตฺตํ ปฏิปัสสทธิกํ ยาจติ, หนฺนตฺตํ มํ คฺชชฺชนียกมฺมํ ปฏิปัสสธมฺเกมา”ติ, เต คคฺคํ คฺชชฺชนียกมฺมํ ปฏิปัสสธมฺเกนาติ ชมฺมปฏิรูปเกน ตมฺคค. คคฺคจฺจํ ตํโฆ วิวตฺติ “อชฺมเมว วคฺคกมฺมํ, อชฺมเมว ตมฺคคกมฺมํ, ชมฺเมว วคฺคกมฺมํ, ชมฺมปฏิรูปเกน วคฺคกมฺมํ, ชมฺมปฏิรูปเกน ตมฺคคกมฺมํ, อกคํ กมฺมํ ทุกกฏํ กมฺมํ ปุณฺ กาศพฺพํ กมฺมณฺ”ติ. คคฺค ภิกฺขเว เย เต ภิกฺขุ เหวมาหํสุ “ชมฺมปฏิรูปเกน ตมฺคคกมฺมณฺ”ติ, เย จ เต ภิกฺขุ เหวมาหํสุ “อกคํ กมฺมํ ทุกกฏํ กมฺมํ ปุณฺ กาศพฺพํ กมฺมณฺ”ติ, อิมํ คคฺคํ ภิกฺขุ ชมฺมวาทีโน.

๒๖๔. นิสสํกมมปฏิปัสสทธิกถา

[๔๔๕] อิทฺ ปน ภิกฺขเว ภิกฺขุ ตํเชน นิสสํกมมกโต ตมฺมา วคฺคตฺติ, โดมนํ ปาเตติ, เนตฺถารํ วคฺคตฺติ, นิสสํกตฺตํ กมฺมตฺตํ ปฏิปัสสทธิกํ ยาจติ. คคฺค จ ภิกฺขุํ

เอวํ โหติ “อํ โข อาวุโส ภิกฺขุ ตังเเมน นียตฺถกมฺมกโต ตมฺมา วคฺคติ, โดมํ ปาเตติ, เนตฺถารํ วคฺคติ, นียตฺถตฺถ กมฺมตฺถ ปฏิปตฺถตฺถิ ยาจติ, หนฺนตฺถ มํ นียตฺถกมฺมํ ปฏิปตฺถตฺถมฺเภา”ติ, เต ตตฺถ นียตฺถกมฺมํ ปฏิปตฺถตฺถมฺเภาติ อธฺมเมเน วคฺคา ฯ เป ฯ อธฺมเมเน ตมฺคฺคา. ธฺมเมเน วคฺคา. ธฺมมปฏิรูปเกเน วคฺคา. ธฺมม-
ปฏิรูปเกเน ตมฺคฺคา. ตตฺถวฺจ ตังโฆ วิวตฺติ “อธฺมเมเน วคฺคกมฺมํ, อธฺมเมเน
ตมฺคฺคกมฺมํ, ธฺมเมเน วคฺคกมฺมํ, ธฺมมปฏิรูปเกเน วคฺคกมฺมํ, ธฺมมปฏิรูปเกเน ตมฺคฺคกมฺมํ,
อกตํ กมฺมํ ทุกฺกจฺจํ กมฺมํ ปุณฺณ กาคพฺพํ กมฺมํ”ติ. ตตฺถ ภิกฺขเว เย เต ภิกฺขุ
เอวมาหํ “ธฺมมปฏิรูปเกเน ตมฺคฺคกมฺมํ”ติ, เย จ เต ภิกฺขุ เอวมาหํ “อกตํ
กมฺมํ ทุกฺกจฺจํ กมฺมํ ปุณฺณ กาคพฺพํ กมฺมํ”ติ, อิมे ตตฺถ ภิกฺขุ ธฺมมวาทิโน.
อิมे ปณฺจ วารวํ ตังคฺคา.

๒๖๕. ปพฺพาชนียกมฺมปฏิปตฺสทฺธิกถา

[๔๔๖] อธิ ปน ภิกฺขเว ภิกฺขุ ตังเเมน ปพฺพาชนียกมฺมกโต ตมฺมา วคฺคติ,
โดมํ ปาเตติ, เนตฺถารํ วคฺคติ, ปพฺพาชนียตฺถ กมฺมตฺถ ปฏิปตฺถตฺถิ ยาจติ. ตตฺถ เจ
ภิกฺขุณฺ อํ โหติ “อํ โข อาวุโส ภิกฺขุ ตังเเมน ปพฺพาชนียกมฺมกโต ตมฺมา
วคฺคติ, โดมํ ปาเตติ, เนตฺถารํ วคฺคติ, ปพฺพาชนียตฺถ กมฺมตฺถ ปฏิปตฺถตฺถิ ยาจติ,
หนฺนตฺถ มํ ปพฺพาชนียกมฺมํ ปฏิปตฺถตฺถมฺเภา”ติ, เต ตตฺถ ปพฺพาชนียกมฺมํ
ปฏิปตฺถตฺถมฺเภาติ อธฺมเมเน วคฺคา ฯ เป ฯ อธฺมเมเน ตมฺคฺคา. ธฺมเมเน วคฺคา.
ธฺมมปฏิรูปเกเน วคฺคา. ธฺมมปฏิรูปเกเน ตมฺคฺคา. ตตฺถวฺจ ตังโฆ วิวตฺติ “อธฺมเมเน
วคฺคกมฺมํ, อธฺมเมเน ตมฺคฺคกมฺมํ, ธฺมเมเน วคฺคกมฺมํ, ธฺมมปฏิรูปเกเน วคฺคกมฺมํ,
ธฺมมปฏิรูปเกเน ตมฺคฺคกมฺมํ, อกตํ กมฺมํ ทุกฺกจฺจํ กมฺมํ ปุณฺณ กาคพฺพํ กมฺมํ”ติ,
ตตฺถ ภิกฺขเว เย เต ภิกฺขุ เอวมาหํ “ธฺมมปฏิรูปเกเน ตมฺคฺคกมฺมํ”ติ, เย จ เต
ภิกฺขุ เอวมาหํ “อกตํ กมฺมํ ทุกฺกจฺจํ กมฺมํ ปุณฺณ กาคพฺพํ กมฺมํ”ติ, อิมे ตตฺถ
ภิกฺขุ ธฺมมวาทิโน. อิมे ปณฺจ วารวํ ตังคฺคา.

๒๖๖. ปฏิสํวณํยกมฺมปฏิปฺปสฺสทฺธิกกา

[๔๔๗] อธิ ปน ภิกฺขเว ภิกฺขุ ตํเชน ปฏิสํวณํยกมฺมกโศ สํมา วตฺตติ, โทมํ ปาเตติ, เนตฺถารํ วตฺตติ, ปฏิสํวณํยตฺตํ กมฺมตฺตํ ปฏิปฺปสฺสทฺธิํ ยาจติ. ตตฺร เจ ภิกฺขุณฺโณ เอวํ โหติ “อํ โข อากุโธ ภิกฺขุ ตํเชน ปฏิสํวณํยกมฺมกโศ สํมา วตฺตติ, โทมํ ปาเตติ, เนตฺถารํ วตฺตติ, ปฏิสํวณํยตฺตํ กมฺมตฺตํ ปฏิปฺปสฺสทฺธิํ ยาจติ, หนฺนตฺตํ มํ ปฏิสํวณํยกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสทฺธมฺมา”ติ, เต ตตฺตํ ปฏิสํวณํยกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสทฺธมฺเภติ อธฺมเมว วคฺคา ๑ เป ๑ อธฺมเมว สํคฺคา. ธฺมเมว วคฺคา. ธฺมมปฏิรูปเพว วคฺคา. ธฺมมปฏิรูปเพว สํคฺคา. ตตฺรหฺนํโส ตํโฆ วิวตฺติ “อธฺมเมว วคฺคกมฺมํ, อธฺมเมว สํคฺคกมฺมํ, ธฺมเมว วคฺคกมฺมํ, ธฺมมปฏิรูปเพว วคฺคกมฺมํ, ธฺมมปฏิรูปเพว สํคฺคกมฺมํ, อกตํ กมฺมํ ทุกฺกนฺทํ กมฺมํ ปุณฺณ กาศพฺพํ กมฺมํ”ติ. ตตฺร ภิกฺขเว เย เต ภิกฺขุ เอวมาหํ “ธฺมมปฏิรูปเพว สํคฺคกมฺมํ”ติ, เย จ เต ภิกฺขุ เอวมาหํ “อกตํ กมฺมํ ทุกฺกนฺทํ กมฺมํ ปุณฺณ กาศพฺพํ กมฺมํ”ติ, อิมํ ตตฺถ ภิกฺขุ ธฺมมวาทินอ. อิมํ ปณฺจ วารํ สํวตฺตทา.

๒๖๗. อทตฺตเน อุกฺเขปนํยกมฺมปฏิปฺปสฺสทฺธิกกา

[๔๔๘] อธิ ปน ภิกฺขเว ภิกฺขุ ตํเชน อาปตฺติยา อทตฺตเน อุกฺเขปนํยกมฺมกโศ สํมา วตฺตติ, โทมํ ปาเตติ, เนตฺถารํ วตฺตติ, อาปตฺติยา อทตฺตเน อุกฺเขปนํยตฺตํ กมฺมตฺตํ ปฏิปฺปสฺสทฺธิํ ยาจติ. ตตฺร เจ ภิกฺขุณฺโณ เอวํ โหติ “อํ โข อากุโธ ภิกฺขุ ตํเชน อาปตฺติยา อทตฺตเน อุกฺเขปนํยกมฺมกโศ สํมา วตฺตติ, โทมํ ปาเตติ, เนตฺถารํ วตฺตติ, อาปตฺติยา อทตฺตเน อุกฺเขปนํยตฺตํ กมฺมตฺตํ ปฏิปฺปสฺสทฺธิํ ยาจติ, หนฺนตฺตํ มํ อาปตฺติยา อทตฺตเน อุกฺเขปนํยกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสทฺธมฺมา”ติ, เต ตตฺตํ อาปตฺติยา อทตฺตเน อุกฺเขปนํยกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสทฺธมฺเภติ อธฺมเมว วคฺคา ๑ เป ๑ อธฺมเมว สํคฺคา. ธฺมเมว วคฺคา. ธฺมมปฏิรูปเพว วคฺคา. ธฺมมปฏิรูปเพว สํคฺคา. ตตฺรหฺนํโส ตํโฆ วิวตฺติ “อธฺมเมว วคฺคกมฺมํ, อธฺมเมว สํคฺคกมฺมํ, ธฺมเมว วคฺคกมฺมํ, ธฺมมปฏิรูปเพว วคฺคกมฺมํ,

ธมฺมปฏฺฐิรูปเกณ ธรรมคฺคกมฺมํ, อกคํ กมฺมํ ทุกฺกญฺํ กมฺมํ ปุณฺณ กาศพฺพํ กมฺมณฺ”ติ. ศฺคฺว ภิกฺขเว เย เต ภิกฺขุ เหวมาหํสุ “ธมฺมปฏฺฐิรูปเกณ ธรรมคฺคกมฺมณฺ”ติ, เย จ เต ภิกฺขุ เหวมาหํสุ “อกคํ กมฺมํ ทุกฺกญฺํ กมฺมํ ปุณฺณ กาศพฺพํ กมฺมณฺ”ติ, อิมํ ศฺคฺถ ภิกฺขุ ธมฺมวาทิน. อิมํ ปณฺจ วารํ สํวตฺตํ.

๒๖๘. อปฺปฏฺฐิกมฺเม อุกฺเขปนํ ยกมฺมปฏฺฐิปปสฺสทฺธิกถา

[๔๔๙] อิทฺถ ปณฺ. ภิกฺขเว ภิกฺขุ สํเสน อาปคฺคิยา อปฺปฏฺฐิกมฺเม อุกฺเขปนํ ย-
กมฺมกโต สํมา วตฺตติ, โดมนํ ปาเตติ, เนตฺถารํ วตฺตติ อาปคฺคิยา อปฺปฏฺฐิกมฺเม
อุกฺเขปนํ ยสฺส กมฺมสฺส ปฏฺฐิปปสฺสทฺธิ ยาจติ. ศฺคฺว เจ ภิกฺขุณฺํ เหวํ โหติ “อโย โข
อาตุสํ ภิกฺขุ สํเสน อาปคฺคิยา อปฺปฏฺฐิกมฺเม อุกฺเขปนํ ยกมฺมกโต สํมา วตฺตติ,
โดมนํ ปาเตติ, เนตฺถารํ วตฺตติ, อาปคฺคิยา อปฺปฏฺฐิกมฺเม อุกฺเขปนํ ยสฺส กมฺมสฺส
ปฏฺฐิปปสฺสทฺธิ ยาจติ, หนฺนสฺส มโย อาปคฺคิยา อปฺปฏฺฐิกมฺเม อุกฺเขปนํ ยกมฺมํ ปฏฺฐิ-
ปปสฺสทฺธมฺมา”ติ, เต สสฺส อาปคฺคิยา อปฺปฏฺฐิกมฺเม อุกฺเขปนํ ยกมฺมํ ปฏฺฐิปปสฺสทฺธมฺมเกน
อธมฺเมเน วคฺคา ฯ เป ฯ อธมฺเมเน สํคฺคา. ธมฺเมเน วคฺคา. ธมฺมปฏฺฐิรูปเกณ วคฺคา.
ธมฺมปฏฺฐิรูปเกณ สํคฺคา. ศฺคฺว ฐโง สํโฆ วิวตฺติ “อธมฺเมเน วคฺคกมฺมํ, อธมฺเมเน สํคฺค-
กมฺมํ, ธมฺเมเน วคฺคกมฺมํ, ธมฺมปฏฺฐิรูปเกณ วคฺคกมฺมํ, ธมฺมปฏฺฐิรูปเกณ สํคฺคกมฺมํ, อกคํ
กมฺมํ ทุกฺกญฺํ กมฺมํ ปุณฺณ กาศพฺพํ กมฺมณฺ”ติ. ศฺคฺว ภิกฺขเว เย เต ภิกฺขุ
เหวมาหํสุ “ธมฺมปฏฺฐิรูปเกณ ธรรมคฺคกมฺมณฺ”ติ, เย จ เต ภิกฺขุ เหวมาหํสุ “อกคํ
กมฺมํ ทุกฺกญฺํ กมฺมํ ปุณฺณ กาศพฺพํ กมฺมณฺ”ติ, อิมํ ศฺคฺถ ภิกฺขุ ธมฺมวาทิน.
อิมํ ปณฺจ วารํ สํวตฺตํ.

๒๖๙. อปฺปฏฺฐินิสฺสคฺเค อุกฺเขปนํ ยกมฺมปฏฺฐิปปสฺสทฺธิกถา

[๔๕๐] อิทฺถ ปณฺ. ภิกฺขเว ภิกฺขุ สํเสน ปาปีกาย ติฏฺฐิจิยา อปฺปฏฺฐินิสฺสคฺเค
อุกฺเขปนํ ยกมฺมกโต สํมา วตฺตติ, โดมนํ ปาเตติ, เนตฺถารํ วตฺตติ, ปาปีกาย ติฏฺฐิจิยา

อปปณินิสฺสํคฺเค อุกฺเขปนฺนํยํสํสํ กมฺมํสํสํ ปฏฺฐิปปํสํสํทฺธิ ขาจติ. คตฺว เจ ภิกฺขุณฺโณ เอวํ โหติ
 “อโย โส อากุโธ ภิกฺขุ ตํเขน ปาบีกาย ทิฏฺฐิยา อปปณินิสฺสํคฺเค อุกฺเขปนฺนํยํกมฺมกโต
 สํมา วคฺคติ, โดมํ ปาเตติ, เนตฺถารํ วคฺคติ, ปาบีกาย ทิฏฺฐิยา อปปณินิสฺสํคฺเค
 อุกฺเขปนฺนํยํสํสํ กมฺมํสํสํ ปฏฺฐิปปํสํสํทฺธิ ขาจติ, หนฺตํสํสํ มยํ ปาบีกาย ทิฏฺฐิยา อปปณิ-
 นิสฺสํคฺเค อุกฺเขปนฺนํยํกมฺมํ ปฏฺฐิปปํสํสํทฺธิ”ติ, เต ศตํ ปาบีกาย ทิฏฺฐิยา
 อปปณินิสฺสํคฺเค อุกฺเขปนฺนํยํกมฺมํ ปฏฺฐิปปํสํสํทฺธิ อธมฺเมว วคฺคา ๑ เป ๑ อธมฺเมว
 สํมา วคฺคา. ธมฺเมว วคฺคา. ธมฺมปฏฺฐิปปเกว วคฺคา. ธมฺมปฏฺฐิปปเกว สํมา วคฺคา. คตฺว ฐโง
 สํมา วิวาทิ “อธมฺเมว วคฺคกมฺมํ, อธมฺเมว สํมา วคฺคกมฺมํ, ธมฺเมว วคฺคกมฺมํ,
 ธมฺมปฏฺฐิปปเกว วคฺคกมฺมํ, ธมฺมปฏฺฐิปปเกว สํมา วคฺคกมฺมํ, อกํ กมฺมํ ทุกฺกํ กมฺมํ
 ปุณฺณ กาศพฺพํ กมฺมํ”ติ. คตฺว ภิกฺขเว เย เต ภิกฺขุ เอวมาหํสํ “ธมฺมปฏฺฐิปปเกว
 สํมา วคฺคกมฺมํ”ติ, เย ๑ เต ภิกฺขุ เอวมาหํสํ “อกํ กมฺมํ ทุกฺกํ กมฺมํ ปุณฺณ
 กาศพฺพํ กมฺมํ”ติ, อิมํ คตฺถ ภิกฺขุ ธมฺมวาทีโนติ. อิมํ ปณฺญา วารวํ สํมา วคฺคา.

จฺมเปยฺยกฺขนฺธโก นวโม.

๒๗๐. ศตสุทธาน

จฺมปายํ ภคฺวา อาติ

วคฺคํ วาตํภคฺคาเม

อาคณฺฑกานมฺสํสํกํ

อภาติ อิจฺฉิตฺตพฺพเก.

ปกคณฺณโนติ ฌคฺวา

อฺสํสํกํ น กริ คทา

อฺกฺกํคฺโค น กริ คติ

สํมา ชินฺสนฺติเก.

อธมฺเมว วคฺคกมฺมํ

สํมา อธมฺเมว ๑

ธมฺเมว วคฺคกมฺมํ ๑

ปฏฺฐิปปเกว วคฺคกํ.

ปฏิรูปเคน สัมคัค
เอโก จ เทว สัมพหุเต

เอโก อุกุชิปเตกํ
ตัม อุกุชิปเตกโต^๑

ทุเวปี สัมพหุตาปี
สัพพณฺณปวโร สุตฺวา

ตัสเณ ตัม จ อุกุชิปี.
“อธมฺม”ติ ปฏิกุชิปี.

ฌตฺติวิปฺนํ ยํ กมฺมํ
อนฺตฺสํวณฺวิปฺนํ

สํปฺนํ อนฺตฺสํวณํ
สํปฺนํ ฌตฺติยา จ ยํ.

อฺภเยน วิปฺนณฺจ
วินฺยา สฺตฺถ ปฏิกุจฺจ

อณฺตฺตฺว ฆมฺมเมว จ
กุปฺปํ อฏฺฐาณรูปกํ^๒

อธมฺมวคฺคํ สัมคัค
ฆมฺมเมว จ สัมคัค

ปฏิรูปเณ เย ทุเว
อนฺตฺตฺวา สฺติ ตถาคโต.

จตุคฺคโค ปณฺจคฺคโค
อติเรกวิสฺตฺตฺวคฺคโค

ทศคฺคโค จ วิสฺตฺติ
ตัสเณ ปณฺจวิโร ตถา.

จเปตฺวา อุปฺปตฺตํ
อพฺภานกมฺเมน สห

ขณฺจ กมฺมํ ปวารณํ
จตุคฺคเคหิ กมฺมิโก.

ทุเว กมฺเม จเปตฺวาน
อพฺภานํ ปณฺจคฺคโค

มตฺตเตสฺสอุปฺปตฺตํ
สัพพกมฺเมสุ กมฺมิโก.

อพฺภานกํ จเปตฺวาน

เย ภิกฺขุ ทศคฺคิกา

๑ น. ม. ...โก

๒ น. ม. อฏฺฐาณารหิกํ

๓ น. ม. ฆมฺมปฏิรูปานิ

๔ น. ม. ปโรวิสฺตฺตฺวคฺคโค จ

ศัพทมนุสโร สโม

วิโส ศัพทมนุสโร

ภิกขุณี ศิกขมานา จ
ปัจจุตนาคนิมิตต

ตามเนโร ตามเนริกา
อุกขิตตาปคิตตัสเน.

อปปิกมมทิจิยา
คิตติยศิริจนาณค

ปนทกเถยยธวาก
มาตุ ปิตุ จ ฆาต

อรห ภิกขุณีทุติ
พยุชน นานาธวาก

เกทก โตหิตุปาทก
นานาธมาย อธิริยา.

ยธธ สโม กร กม
สมพุทเธน ปฏิกขิตตา

โหนติ เต จตุธติ
น เทเต คณปุรกา.

ปาริวาสิจจตุโธ
มุตมานตมพเยย

ปาริวาส ทเยย วา
อกมม น จ กรณ.

มุตอรหมานค
อกมมการกา ปณ

อพพานารหเมว จ
สมพุทเธน ปกาสิตา.

ภิกขุณี ศิกขมานา จ
ปัจจุตนาคนิมิตต

ตามเนโร ตามเนริกา.
ชิตตเวทนทตัสเน.

อปปิกมมทิจิยา
คิตติยศิริจนาณค

ปนทกเถยยธวาก
มาตา ปิตุ จ ฆาต.

อรหํ ภิกขุณฺทตฺติ
 อุกาโตพฺยบพฺสนบฺเจว

เกทกั โดหิคุปะาทกั
นนานัดวาลักบีจ.

น่านาดัมาย จิตกั
ดตุตวิธานเมเตล

เวหาฬั๋ ยดั๋ล กมฺม จ
ปฏิกโกถั๋ น รุหติ.

ภิกขุสงฆ์ ปกคคตสงฆ์
 ดุขสงฆ์ ทุณนิถาริโต

รุหติ ปฏิกโกธนา
พาโต หิ ตุนิสฺสํวโร.

ปณฺทโก เถยฺยธฺวโธ
มาตาปิตุอรหฺนโศ

ปกขุนโต ตีรจุนาคโต
 หุสโก สัมเมทโก.

โดหิคุบุปาทโก เจว
เอกาทถ์นุนเมเตล

อุกโทพฺพณฺชโน จ โย
โธธารณํ น ยุชฺชติ.

หตุปาทา ตทุพุณย^๐
องคฺติอพกณฺทร^๐

กณฺณนาถา ตทฺทพฺภยํ
 ฌณํ ชฺชชฺชโช จ วามโน.

คณฺหํกถกฺขณกาสา จ
ปาปา ปริสฺสกาโน จ

ดิชิตโก จ. ลัมปะนี
กฤษณ์ ขณโช หโตบี จ.

อิริยาบถทุพพะโด
อนุชฌมคณุชพิโร

อนฺโต มุโค จ พชิโร
มคพชิรเมว จ.

อนุกรมคัพริโร จ
เตลั โอดารณั โหติ

ทวคฺคิเดเต อนฺนกา
 ฌมฺพทฺเชน ปกาธิตํ.

ทูลเจ้าฟ้า ปฏิภาณพพา
ศตวรรษ อุกุเขปนา กมมา

นิรันดร์เขตา น วิชิต
ศตวรรษ ไหนติ อรมมิกา.

อาปนัน อุนวคตุนติ
อาปนัน อุนวคตุนติ

ศตวรรษ เตปี อรมมิกา
ศตวรรษ กมมา อรมมิกา.

สมมุตา ปฏิปจญา จ
ศตวรรษ อุมพูปาปีกา

ปฏิปจญา จ การกา
ศตวรรษ นียสเด้น จ

ปพพชนียปฏิธาวา
มุตมานคตอพพชนา

อุกุเขปปริวาส จ,
ศตวรรษ อุตมปทา.

อณฺเฏ กเรยฺย อณฺเฏธตฺ
คณฺเฏ กเรยฺย คณฺเฏธตฺ

โสฬสเดเต อรมมิกา
โสฬสเดเต อรมมิกา.

ปจจาโรเปยฺย อณฺโณณณ
เทว เทว กตา ศตวรรษ

โสฬสเดเต อรมมิกา
เตปี โสฬส อรมมิกา.

เอเกกมุตก จก
อกาติ ศตวรรษย์ กมม

“อรมมน”ติ ชิน พรว
ดิโฆ ภาณนการโก.

อรมเมน วคคกมม
ศตวรรษ อรมเมน สมคคา

อณฺเฏ อาวาส คจฺฉิ โส
ศตวรรษ ศตวรรษย์ กรุ

อณฺเฏคจฺฉิ วคคกมเมน
ปฏิรูปเกน วคคคปิ

ศตวรรษ ศตวรรษย์ กรุ.
สมคคปิ คตา กรุ.

ឧទ្ទិស ឧទ្ទិស ឧ
ប្រាជ្ញាបណ្ឌិត ឧទ្ទិស ឧ

ឧទ្ទិស ឧទ្ទិស ឧ
ឧទ្ទិស ឧ ឧទ្ទិស ឧ

ឧទ្ទិស ឧទ្ទិស ឧ
ឧទ្ទិស ឧទ្ទិស ឧ

ឧទ្ទិស ឧទ្ទិស ឧ
ឧទ្ទិស ឧទ្ទិស ឧ

ឧទ្ទិស ឧទ្ទិស ឧ
ឧទ្ទិស ឧទ្ទិស ឧ

ឧទ្ទិស ឧទ្ទិស ឧ
ឧទ្ទិស ឧទ្ទិស ឧ

ឧទ្ទិស ឧទ្ទិស ឧ
ឧទ្ទិស ឧទ្ទិស ឧ

ឧទ្ទិស ឧទ្ទិស ឧ
ឧទ្ទិស ឧទ្ទិស ឧ

ឧទ្ទិស ឧទ្ទិស ឧ
ឧទ្ទិស ឧទ្ទិស ឧ

ឧទ្ទិស ឧទ្ទិស ឧ
ឧទ្ទិស ឧទ្ទិស ឧ

ឧទ្ទិស ឧទ្ទិស ឧ
ឧទ្ទិស ឧទ្ទិស ឧ

ឧទ្ទិស ឧទ្ទិស ឧ
ឧទ្ទិស ឧទ្ទិស ឧ

ឧទ្ទិស ឧទ្ទិស ឧ
ឧទ្ទិស ឧទ្ទិស ឧ

ឧទ្ទិស ឧទ្ទិស ឧ
ឧទ្ទិស ឧទ្ទិស ឧ

ឧទ្ទិស ឧទ្ទិស ឧ
ឧទ្ទិស ឧទ្ទិស ឧ

ឧទ្ទិស ឧទ្ទិស ឧ
ឧទ្ទិស ឧទ្ទិស ឧ

ឧទ្ទិស ឧទ្ទិស ឧ
ឧទ្ទិស ឧទ្ទិស ឧ

ឧទ្ទិស ឧទ្ទិស ឧ
ឧទ្ទិស ឧទ្ទិស ឧ

ឧទ្ទិស ឧទ្ទិស ឧ
ឧទ្ទិស ឧទ្ទិស ឧ

๑๐. โกศลมุสิกขนุทธ

๒๗๑. โกศลมุสิกขวาทกถา

[๔๕๑] เตน สัมเณน พุทฺโธ ภควา โกศลมุสิกข วิหริติ โฆสิตารามเ. เตน โข
ปน สัมเณน อณฺเณวโร ภิกขุ อาปคฺติ อาปนโน โหติ. โส คตฺถสา อาปคฺติยา
อาปคฺติทิจฺโจ โหติ, อณฺเณวโร ภิกขุ คตฺถสา อาปคฺติยา อนาปคฺติทิจฺโจโน โหติ. โส
อปเรณ สัมเณน คตฺถสา อาปคฺติยา อนาปคฺติทิจฺโจ โหติ, อณฺเณวโร ภิกขุ คตฺถสา
อาปคฺติยา อาปคฺติทิจฺโจโน โหติ. อถ โข เต ภิกขุ คํ ภิกขุํ เอตทโวจํ “อาปคฺติ
คฺวํ อาวุโส อาปนโน, ปตฺตเสตํ อาปคฺติ”ติ. นคฺติ เม อาวุโส อาปคฺติ, ยมํ
ปตฺตเสยฺยนติ. อถ โข เต ภิกขุ คํคํคํ จภิตฺวา คํ ภิกขุํ อาปคฺติยา อทตฺถเน
อุกฺขิตฺโต. โส จ ภิกขุ พหุสฺสโต โหติ อคฺคาคโม ชมฺมชโร วินยชโร มาติกาชโร
ปณฺฑิตो พุคฺคโต เมธาวี ตชฺชํ กุกฺกุจฺจโก สิกฺขาภาโม. อถ โข โส ภิกขุ สํหิฏฺฐเจ
สํภคฺเต ภิกขุ อุปสงฺกมิทฺวา เอตทโวจํ “อนาปคฺติ เอสา อาวุโส, เนสา อาปคฺติ,
อนาปนโนมฺหิ, นมฺหิ อาปนโน, อนุกฺขิตฺโตมฺหิ, นมฺหิ อุกฺขิตฺโต อชฺมมิกณฺมมฺหิ
กมฺเมน อุกฺขิตฺโต กุปฺเปน อฏฺฐจํนารहेณ, โหถ เม อายสฺมนฺโต ชมฺมโต วินยโต
ปฏฺฐา”ติ. อถ โข โส ภิกขุ สํหิฏฺฐเจ สํภคฺเต ภิกขุ ปกฺเข. ชานปทานมฺปิ
สํหิฏฺฐจํ สํภคฺตํ ภิกขุํ สํหิฏฺฐเจ ทูคํ ปาเหติ “อนาปคฺติ เอสา อาวุโส, เนสา
อาปคฺติ, อนาปนโนมฺหิ, นมฺหิ อาปนโน, อนุกฺขิตฺโตมฺหิ, นมฺหิ อุกฺขิตฺโต อชฺมมิกณฺมมฺหิ
กมฺเมน อุกฺขิตฺโต กุปฺเปน อฏฺฐจํนารहेณ, โหถ เม อายสฺมนฺโต ชมฺมโต วินยโต
ปฏฺฐา”ติ. อถ โข โส ภิกขุ ชานปเทปิ สํหิฏฺฐเจ สํภคฺเต ภิกขุ ปกฺเข. อถ โข เต
อุกฺขิตฺตานํวคฺคกา ภิกขุ, เยน อุกฺเขปกา ภิกขุ, เตหฺนุปสงฺกมิตฺถํ; อุปสงฺกมิทฺวา อุกฺเขปเก
ภิกขุ เอตทโวจํ “อนาปคฺติ เอสา อาวุโส, เนสา อาปคฺติ, อนาปนโน เอโส
ภิกขุ, เนโส ภิกขุ อาปนโน, อนุกฺขิตฺโต เอโส ภิกขุ, เนโส ภิกขุ อุกฺขิตฺโต,
อชฺมมิกณฺมมฺเณน อุกฺขิตฺโต กุปฺเปน อฏฺฐจํนารहेณ”ติ. เอวํ วคฺเต อุกฺเขปกา
ภิกขุ อุกฺขิตฺตานํวคฺคเก ภิกขุ เอตทโวจํ “อาปคฺติ เอสา อาวุโส, เนสา อนาปคฺติ,

อาปนโน เอโส ภิกขุ, เนโส ภิกขุ อนาปนโน, อุกขิตโต เอโส ภิกขุ, เนโส ภิกขุ, อนุกขิตโต,
 รมมิเกน กมฺเมน อุกขิตโต กุप्เปน จานารहेน, มาโซ คุเมห อายสฺมนโต เขตํ
 อุกขิตฺตํ ภิกขุํ, อนุวตฺติตฺถํ อนุปริวารเถ”ติ. เอวํปิ โซ เต อุกขิตฺตานวุตฺตกา
 ภิกขุ อุกฺเขปเกหิ ภิกขุหิ วุจฺจมานา ตเถว ตํ อุกขิตฺตํ ภิกขุํ, อนุวตฺติตฺถํ อนุปริวารเถ.

[๔๕๒] อถ โซ อณฺณคโร ภิกขุ, เยน ภควา, เทนุปลงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา
 ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมฺนํ นิสฺสํ; เอกมฺนํ นิสฺสนโนโซ โส ภิกขุ ภควนฺตํ
 เขตทโวจ “อิธ ภนฺเต อณฺณคโร ภิกขุ อาปคฺติ อาปนโน อโหสิ, โส คตฺถสา
 อาปคฺติยา อาปคฺติทฺธิจฺจ อโหสิ, อณฺเณ ภิกขุ คตฺถสา อาปคฺติยา อนาปคฺติทฺธิจฺจโน
 อเหสิ, โส อปเรน สมฺเยน คตฺถสา อาปคฺติยา อนาปคฺติทฺธิจฺจ อโหสิ, อณฺเณ ภิกขุ คตฺถสา
 อาปคฺติยา อาปคฺติทฺธิจฺจโน อเหสิ. อถ โซ เต ภนฺเต ภิกขุ ตํ ภิกขุํ เขตทโวจ “อาปคฺติ
 ญํ อาวุโส อาปนโน, ปลฺลสฺสเถตํ อาปคฺติน”ติ. นคฺติ เม อาวุโส อาปคฺติ ยมํ ปลฺลสฺสเยยฺยนฺติ.
 อถ โซ เต ภนฺเต ภิกขุ สํมคฺติํ อภิตฺวา ตํ ภิกขุํ อาปคฺติยา อทตฺถเน อุกฺกิปฺปํ,
 โส จ ภนฺเต ภิกขุ พหุสฺสโต อากคาคโม รมฺมโร วินยโร มาติกาโร ปณฺทิตो
 พฺยตฺโต เมธาวิ ญชฺชํ กุกฺกุจฺจโก สิกฺขาภาโม. อถ โซ โส ภนฺเต ภิกขุ สํทฺธิจฺเจ
 สํภคฺเต ภิกขุ อุปสงฺกมิตฺวา เขตทโวจ “อนาปคฺติ เอสา อาวุโส, เนสา อาปคฺติ,
 อนาปนโนมฺหิ, นมฺหิ อาปนโน, อนุกฺขิตโตมฺหิ, นมฺหิ อุกฺขิตโต, อรมฺมิเกน นมฺหิ
 กมฺเมน อุกฺขิตโต กุप्เปน อญฺจานารहेน, โหถ เม อายสฺมนโต รมฺมโต วินยโต
 ปกฺขา”ติ. อถปิโซ โส ภนฺเต ภิกขุ สํทฺธิจฺเจ สํภคฺเต ภิกขุ ปกฺเข.
 ขานปทานํปํ สํทฺธิจฺจานํ สํภคฺตานํ ภิกขุํ สํทฺธิเก ทุตํ ปาเหสิ “อนาปคฺติ เอสา
 อาวุโส, เนสา อาปคฺติ, อนาปนโนมฺหิ, นมฺหิ อาปนโน, อนุกฺขิตโตมฺหิ, นมฺหิ
 อุกฺขิตโต, อรมฺมิเกน นมฺหิ กมฺเมน อุกฺขิตโต กุप्เปน อญฺจานารहेน, โหนตุ เม
 อายสฺมนโต รมฺมโต วินยโต ปกฺขา”ติ. อถปิโซ โส ภนฺเต ภิกขุ ขานปเทปํ
 สํทฺธิจฺเจ สํภคฺเต ภิกขุ ปกฺเข, อถ โซ เต ภนฺเต อุกฺขิตฺตานวุตฺตกา ภิกขุ,
 เยน อุกฺเขปกา ภิกขุ, เทนุปลงฺกมฺมํ; อุปสงฺกมิตฺวา อุกฺเขปเก ภิกขุ เขตทโวจ
 “อนาปคฺติ เอสา อาวุโส, เนสา อาปคฺติ, อนาปนโน เอโส ภิกขุ, เนโส ภิกขุ
 อาปนโน, อนุกฺขิตโต เอโส ภิกขุ, เนโส ภิกขุ อุกฺขิตโต, อรมฺมิเกน กมฺเมน

น มยํ อิมินา ภิกขุณา สทฺธิ อาสเน นิสฺสิตํสาม, วินา อิมินา ภิกขุณา อาสเน
 นิสฺสิตํสาม. น มยํ อิมินา ภิกขุณา สทฺธิ ยาคุปาเน นิสฺสิตํสาม, วินา อิมินา
 ภิกขุณา ยาคุปาเน นิสฺสิตํสาม. น มยํ อิมินา ภิกขุณา สทฺธิ ภคฺคคฺเค นิสฺสิตํสาม,
 วินา อิมินา ภิกขุณา ภคฺคคฺเค นิสฺสิตํสาม. น มยํ อิมินา ภิกขุณา สทฺธิ
 เอกจฺจนฺเน วตฺสํสาม, วินา อิมินา ภิกขุณา เอกจฺจนฺเน วตฺสํสาม. น มยํ อิมินา
 ภิกขุณา สทฺธิ ยถาธุทฺธํ อภิวาทํ ปจฺจุจฺจํ อณฺชติกมฺมํ สํมัจฺจิมมํ ภริสํสาม,
 วินา อิมินา ภิกขุณา ยถาธุทฺธํ อภิวาทํ ปจฺจุจฺจํ อณฺชติกมฺมํ สํมัจฺจิมมํ
 ภริสํสาม. ภวิสฺสํติ สํสํสํ คโตนิทานํ ภณฺทํ กตโห วิคฺคโห วิวาโท สํฆาโท
 สํฆราชิ สํฆวคฺคณํ สํฆนํนากรณนฺติ, เกทครุเกหิ ภิกฺขเว ภิกฺขุหิ น โส ภิกฺขุ
 อาปคฺคิยา อทฺธสํเน อุกฺขิเปตฺตพฺโพ’ติ.

[๔๕๔] อถ โข ภควา อุกฺเขปกานํ ภิกฺขุํ เอตมคฺคํ ภาตฺติควา อฺญจายาสนา,
 เยน อุกฺขิตฺตานหฺวคฺคกกา ภิกฺขุ, เคนฺอุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิควา ปณฺณคฺเค อาสเน นิสฺสํ;
 นิสฺสํช โข ภควา อุกฺขิตฺตานหฺวคฺคเก ภิกฺขุ เอตทโวจ “มา โข คฺมุเห ภิกฺขเว
 อาปคฺคํ อาปชฺชิตฺวา ‘นามฺห อาปนฺนา, นามฺห อาปนฺนา’ติ อาปคฺคํ น ปฏิภาตพฺพํ
 มณฺณณฺตล.

อิธ ปน ภิกฺขเว ‘ภิกฺขุ อาปคฺคํ อาปนฺโน โหติ, ฐฺโส คตฺถา อาปคฺคิยา
 อนาปคฺคิทิฏฺฐิ โหติ, อณฺเณ ภิกฺขุ คตฺถา อาปคฺคิยา อาปคฺคิทิฏฺฐิโน โหณฺติ, โส
 เจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ เต ภิกฺขุ เอวํ ชานาติ ‘อิมเ โข อายสฺมนฺโต’ พหุสฺสํสา ๖ เป ๖
 ติกฺขาการมา, นาดํ มมํ วา การณา อณฺเณตํ วา การณา ฌนฺทา โทสา โมหา
 ภายา อคฺคํ คนฺทํ, สเจ มํ อิมเ ภิกฺขุ อาปคฺคิยา อทฺธสํเน อุกฺขิเปตฺตนฺติ, น มยา
 สทฺธิ อฺอุปสํถํ ภริสํสนฺติ, วินา มยา อฺอุปสํถํ ภริสํสนฺติ, ภวิสฺสํติ สํสํสํ
 คโตนิทานํ ภณฺทํ กตโห วิคฺคโห วิวาโท สํฆาโท สํฆราชิ สํฆวคฺคณํ
 สํฆนํนากรณนฺติ, เกทครุเกน ภิกฺขเว ภิกฺขุณา ปเรสํปี สทฺธาย สํ อาปคฺคิ
 เทเสตฺตพฺพา.

อิธ ปน ภิกขเว ภิกขุ อาปคตํ อาปนโน โหติ, โส คตฺถา อาปคตฺติยา
อนาปคตฺติญฺจิ โหติ, อญฺเญ ภิกขุ คตฺถา อาปคตฺติยา อาปคตฺติญฺจิโน โหณฺติ, โส
เจ ภิกขเว ภิกขุ เต ภิกขุ เอวํ ชานาติ ‘อิมํ โข อายสฺมุนฺโต พหุสฺสตา ฯ เป ฯ
ติฏฐากามา, นาดํ มมฺ วา การณา อญฺเญสํ วา การณา ฉนฺทา โทสา โมหา
ภยา อคตํ คนฺทํ, ตฺเจ มํ อิมํ ภิกขุ อาปคตฺติยา อทตฺสเน อุกฺขิปปิตฺถสฺส, น มยา
สฺสทฺธิ ปวาเรตฺถสฺส, วิณา มยา ปวาเรตฺถสฺส, น มยา สฺสทฺธิ ตัมภมํ กริตฺถสฺส,
วิณา มยา ตัมภมํ กริตฺถสฺส, น มยา สฺสทฺธิ อาสเน นิสฺสิตฺถสฺส, วิณา มยา
อาสเน นิสฺสิตฺถสฺส, น มยา สฺสทฺธิ ยาคุปาเน นิสฺสิตฺถสฺส, วิณา มยา ยาคุปาเน
นิสฺสิตฺถสฺส, น มยา สฺสทฺธิ ภคฺคคฺเค นิสฺสิตฺถสฺส, วิณา มยา ภคฺคคฺเค นิสฺสิตฺถสฺส,
น มยา สฺสทฺธิ เอกจฺจนฺเน วตฺถิตฺถสฺส, วิณา มยา เอกจฺจนฺเน วตฺถิตฺถสฺส, น มยา
สฺสทฺธิ ยถาธุทฺธํ อภิวาทํ ปจฺจุจฺจํ อญฺชติภมํ สํมจฺจิมํ กริตฺถสฺส, วิณา
มยา ยถาธุทฺธํ อภิวาทํ ปจฺจุจฺจํ อญฺชติภมํ สํมจฺจิมํ กริตฺถสฺส, ภวิตฺถสฺส
ตฺมสฺส ตฺนินฺทาณํ ภณฺทํ กตฺโห วิคฺคโห วิวาโท ตัมภาทิ ตัมภราชิ ตัมภวตฺถาณํ
ตัมภานาการณฺสฺส, เกทฺทกรฺเกณ ภิกขเว ภิกขุนา ปเรตฺถํ สฺสทฺธาย ตา อาปคตฺติ
เทเสตฺตพฺพา”ติ. อถ โข ภควา อุกฺขิตฺตานํวตฺตกาณํ ภิกฺขุณํ เขตฺตมคฺคํ ภาตฺติว
อฺจุจฺจาสาณนา ปฏฺกามิ.

[๔๕๕] เตน โข ปน สมฺเยน อุกฺขิตฺตานํวตฺตกา ภิกฺขุ คตฺถเว อนฺโตตฺถํ
อุโปสฺสํ กโรณฺติ, ตัมภมํ กโรณฺติ. อุกฺเขปกา ปน ภิกฺขุ นิสฺสํ คนฺทวฺวา อุโปสฺสํ
กโรณฺติ, ตัมภมํ กโรณฺติ. อถ โข อญฺเญโร อุกฺเขปโก ภิกฺขุ, เยเน ภควา,
เตนุปลงฺกมิ; อุปฺปลงฺกมิวฺวา ภควนฺทํ อภิวาเทวฺวา เอกมฺนตํ นิสฺสํ; เอกมฺนตํ นิสฺสนโน
โหติ ภิกฺขุ ภควนฺทํ เขตฺตวโจ “เต ภนฺเต อุกฺขิตฺตานํวตฺตกา ภิกฺขุ คตฺถเว
อนฺโตตฺถํ อุโปสฺสํ กโรณฺติ, ตัมภมํ กโรณฺติ. มยํ ปน ภนฺเต อุกฺเขปกา ภิกฺขุ
นิสฺสํ คนฺทวฺวา อุโปสฺสํ กโรม, ตัมภมํ กโรมา”ติ. เต เจ ภิกฺขุ อุกฺขิตฺตานํวตฺตกา
ภิกฺขุ คตฺถเว อนฺโตตฺถํ อุโปสฺสํ กริตฺถสฺส, ตัมภมํ กริตฺถสฺส, ยถา มยา
ณคฺติ ฯ อนฺตฺถาวนา ฯ ปณฺณตฺตา, เตสํ ตานิ ภมฺมานิ รมฺมิกานิ ภมฺมานิ
ภวิตฺถสฺส อุกฺกปฺปานิ จานารหานิ. ตฺเมหฺ เจ ภิกฺขุ อุกฺเขปกา ภิกฺขุ คตฺถเว

อนโตธัมมา ยะโยสสํ ภริยัสส, สัมภัมมํ ภริยัสส, ยถา มยา ฅตฺติ จ อนุสฺสํวณา
จ ปณฺณตฺตา, คุมหากมฺปิ ตานิ กมฺมานิ ฅมฺมิกานิ กมฺมานิ ภริยัสสํ อกุปฺปานิ
จํนารหานิ. ตํ ภริยํ เหตุ ? นานาธํวํสกา เต ภิกฺขุ คุเมหฺหิ, คุเมหฺ จ เตหิ
นานาธํวํสกา.

เทวมา ภิกฺขุ นานาธํวํสกาญฺปิ: อตฺตนา จา อตฺตานํ นานาธํวํสกํ ภโรติ,
สํคฺโค จา นํ สํโฆ อุกฺกิปฺติ อทฺธสฺสเน จา อปฺปฏิกมฺเม จา อปฺปฏินิสฺสํคฺเค
จา; อีมา โห ภิกฺขุ เทว นานาธํวํสกาญฺปิ. เทวมา ภิกฺขุ สํมานธํวํสกาญฺปิ:
อตฺตนา จา อตฺตานํ สํมานธํวํสกํ ภโรติ, สํคฺโค จา นํ สํโฆ อุกฺกิปฺติ
โอธํวเรติ อทฺธสฺสเน จา อปฺปฏิกมฺเม จา อปฺปฏินิสฺสํคฺเค จา; อีมา โห ภิกฺขุ
เทว สํมานธํวํสกาญฺปิ.

[๔๕๖] เตน โห ปน สมนฺเนน ภิกฺขุ ภคฺคคฺเค อนฺตรฆเร ภณฺทณฺชาตา
ภคฺทชาตา จิฆาตฺตนา อณฺณมณฺณํ อนฺนุโตมิกํ กายกมฺมํ วจฺจกมฺมํ อุกฺกิลฺลํ,
หคฺคปฺรามาดํ ภโรติ. มนุสฺสํ อชฺชฌานฺติ ชียฺยนฺติ วิปาเจนฺติ “กถํ หิ นาม
สมนฺนา สกฺกยฺปุคฺคิยา ภคฺคคฺเค อนฺตรฆเร ภณฺทณฺชาตา ภคฺทชาตา จิฆาตฺตนา
อณฺณมณฺณํ อนฺนุโตมิกํ กายกมฺมํ วจฺจกมฺมํ อุกฺกิลฺลํ, หคฺคปฺรามาดํ ภริยัสสํ”ติ.
อธฺธํ โห ภิกฺขุ เตลฺลํ มนุสฺसानํ อชฺชฌานฺตานํ ชียฺยนฺตานํ วิปาเจนฺตานํ. เย เต
ภิกฺขุ อปฺปิจฺจนา ๑ เป ๑ เต อชฺชฌานฺติ ชียฺยนฺติ วิปาเจนฺติ “กถํ หิ นาม ภิกฺขุ
ภคฺคคฺเค อนฺตรฆเร ภณฺทณฺชาตา ๑ เป ๑ หคฺคปฺรามาดํ ภริยัสสํ”ติ. อธฺธํ โห เต
ภิกฺขุ ภคฺวโต เอตมฺคฺลํ อารโจะลฺลํ ๑ เป ๑ สจฺจํ ภโรติ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ภคฺคคฺเค
อนฺตรฆเร ภณฺทณฺชาตา ๑ เป ๑ หคฺคปฺรามาดํ ภโรติ. สจฺจํ ภคฺวาติ. วิคฺรหิ
พุทฺโธ ภคฺวา ๑ เป ๑ วิคฺรหิตฺวา ฅมฺมํ กถํ กถฺวา ภิกฺขุ อามนฺเตลฺลํ “ภินฺเน
ภิกฺขเว สจฺเจ อฅมฺมียมาเน อสมฺโมทิกาย วตฺตมานาย, ‘เอตฺตวตฺตา น อณฺณมณฺณํ
อนฺนุโตมิกํ กายกมฺมํ วจฺจกมฺมํ อุกฺกิลฺลํ, หคฺคปฺรามาดํ ภริยัสสํ’ติ อาสฺสเน
นิลฺลิตฺตพฺพํ, ภินฺเน ภิกฺขเว สจฺเจ อฅมฺมียมาเน สมฺโมทิกาย วตฺตมานาย อาสฺสณฺตริกาย
นิลฺลิตฺตพฺพํ”ติ.

[๔๕๖] เตน ไช ปน ส้มเยน ภิกขุ ส้มขมุเณ ภณฺชนชาตา กถชาตา
 วิชาทาปนา อณฺณมณฺณ มุชฺสคฺคฺหิ วิตุทฺทตา วิหรนฺติ, เตน น สกฺโกณฺติ ตํ
 อธิกรณํ ฐปฺสเมตฺ, อถ ไช อณฺณคโร ภิกขุ, เยน ภควา, เตนฺปสฺสงฺกมิ; ฐปฺสฺสงฺกมิทฺวา
 ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมณฺตํ อญฺจาสฺมิ; เอกมณฺตํ จิโต ไช โส ภิกขุ ภควนฺตํ
 เอตทโวจ “อิธ ภนฺเต ภิกขุ ส้มขมุเณ ภณฺชนชาตา กถชาตา วิชาทาปนา
 อณฺณมณฺณ มุชฺสคฺคฺหิ วิตุทฺทตา วิหรนฺติ, เตน น สกฺโกณฺติ ตํ อธิกรณํ ฐปฺสเมตฺ.
 สํว รุณฺเต ภควา, เยน เตน ภิกขุ, เตนฺปสฺสงฺกมตุ อณฺณมณฺ ฐปฺทาया”ติ
 อธิวาเสตี ภควา คุณฺทฺภาเวน. อถ ไช ภควา, เยน เตน ภิกขุ, เตนฺปสฺสงฺกมิ;
 ฐปฺสฺสงฺกมิทฺวา ปณฺณตฺเต อาสเน นิสฺสํ; นิสฺสํช ไช ภควา เตน ภิกขุ เอตทโวจ
 “อถ ภิกฺขเว มา ภณฺชนํ มา กถํ มา วิคฺคํ มา วิชาทณฺ”ติ. เอวํ วุคฺเต,
 อณฺณคโร อรุมฺมวาทิ ภิกขุ ภควนฺตํ เอตทโวจ “อาคเมตุ ภนฺเต ภควา รุมฺมสฺสํ,
 อปฺโปสฺสํโก ภนฺเต ภควา ทิฏฺฐรุมฺมสฺสํวิหารํ อณฺณคโร วิหรตุ, มยเมเตน
 ภณฺชนเนน กถเณน วิคฺคเณน วิชาเทน ปณฺณายิสฺสํมา”ติ. ทฺติยมปี ไช ภควา เตน
 ภิกขุ เอตทโวจ “อถ ภิกฺขเว มา ภณฺชนํ มา กถํ มา วิคฺคํ มา วิชาทณฺ”ติ.
 ทฺติยมปี ไช โส อรุมฺมวาทิ ภิกขุ ภควนฺตํ เอตทโวจ “อาคเมตุ ภนฺเต ภควา
 รุมฺมสฺสํ, อปฺโปสฺสํโก ภนฺเต ภควา ทิฏฺฐรุมฺมสฺสํวิหารํ อณฺณคโร วิหรตุ,
 มยเมเตน ภณฺชนเนน กถเณน วิคฺคเณน วิชาเทน ปณฺณายิสฺสํมา”ติ.

๒๗๒. ท้าววุดฤ

[๔๕๗] อถ ไช ภควา ภิกขุ อามนฺเตตี “ภูตปฺพุพฺ ภิภฺชเว พารานตฺธิยํ
 พุรุมฺมทฺโต นาม กาสฺสราชา อโหตี อทฺโธม มหทฺทโน มหาโกโค มหพฺพโต
 มหาวาหโน มหาวิสิโต ปรีปฺณณโกสโกฏฺฐาชาโร. ทํชฺชติ นาม โกสฺสราชา อโหตี ทลิตฺโต
 อปฺปชโน อปฺปโกโค อปฺปพโต อปฺปวาหโน อปฺปวิสิโต อปรีปฺณณโกสโกฏฺฐาชาโร.
 อถ ไช ภิภฺชเว พุรุมฺมทฺโต กาสฺสราชา จตุรํคินิ เสนํ สํนณฺยหิตฺวา ทํชฺชติ
 โกสฺสราชานํ อพฺภุยาตี. อสฺสสฺสํ ไช ภิภฺชเว ทํชฺชติ โกสฺสราชา “พุรุมฺมทฺโต
 กิร กาสฺสราชา จตุรํคินิ เสนํ สํนณฺยหิตฺวา มํ” อพฺภุยาโต”ติ. อถ ไช ภิภฺชเว

ที่ขัณฑิโกธมณเฑียร “พหุทตฺตโค โข กาสีราชา อทฺโธ มหทฺทโน
มหาโกโค มหพฺพโต มหาวาหโน มหาวีโร ปริบุญณโกธโกฏฐาคาโร, อหํ
ปนมฺหิ ทตฺตโท อปฺปชโน อปฺปโกโค อปฺปพโต อปฺปวาหโน อปฺปวีโร
อปฺริบุญณโกธโกฏฐาคาโร, นาหํ ปฏฺวิโต พหุทตฺตเคน กาสีรณฺวา เอกสงฺฆาคปฺปี
สฺสทฺธิกํ, ยนฺนุนาหํ ปฏฺวิกฺขเจว นกรรมหา นิปฺเปเตยฺยน”ติ.

อถ โข ภิกฺขเว ที่ขัณฑิโกธมณเฑียร มเหตฺตํ อาทาย ปฏฺวิกฺขเจว นกรรมหา นิปฺปติ.
อถ โข ภิกฺขเว พหุทตฺตโค กาสีราชา ที่ขัณฑิโกธมณเฑียร พตฺตจ วาหณฺจ
ชนพตฺตจ โกธมณเฑียร โกฏฐาคารณฺจ อภิวชิย อชฺฌาวตฺติ” อถ โข ภิกฺขเว ที่ขัณฑิ
โกธมณเฑียร สฺปชาปติโก, เยเน พารานตฺตํ, เตน ปฏฺกามิ. อนุปฺพุเพเน เยเน
พารานตฺตํ, ตทวตฺติ. ตตฺถ สฺสํ ภิกฺขเว ที่ขัณฑิโกธมณเฑียร สฺปชาปติโก พารานตฺตํ
อณฺเณตฺตํ ปจฺจนตฺติเม โอกาเส กุมฺภการณเณ อณฺเณตฺตํ ปฏฺวิกฺขเจวเนน ปฏฺวิกฺขเจวเนน
ปฏฺวิกฺขเจว. อถ โข ภิกฺขเว ที่ขัณฑิโกธมณเฑียร มเหตฺตํ นจฺริตฺตํ คพฺภินํ อโหสิ.
ตตฺถ เอรุโป โทหโฬ อฺปฺปนโน โหติ “อิจฺฉติ สฺริยตฺตํ อุกฺคมนกาเด จตฺตํ
เตนํ สฺนทฺธา วมฺมิกํ” สฺริยตฺตํ จิตํ ปตฺติตฺตํ, ชคฺคานณฺจ โชนํ ปาตุ.” อถ โข
ภิกฺขเว ที่ขัณฑิโกธมณเฑียร มเหตฺตํ ที่ขัณฑิโกธมณเฑียร เอตทวโจ “คพฺภินมฺหิ
เทว, ตตฺถ เม เอรุโป โทหโฬ อฺปฺปนโน, อิจฺฉามิ สฺริยตฺตํ อุกฺคมนกาเด
จตฺตํ เตนํ สฺนทฺธา วมฺมิกํ สฺริยตฺตํ จิตํ ปตฺติตฺตํ, ชคฺคานณฺจ โชนํ ปาตุ”ติ.
กฺโข เทว อมฺหากํ ทคฺคานํ จตฺตํ เตนํ สฺนทฺธา วมฺมิกา สฺริยตฺตํ จิตํ
ชคฺคานณฺจ โชนมฺหิ” สจฺจํ เทว น ตตฺถามิ นตฺถามิ.

[๔๕๘] เตน โข ปน ภิกฺขเว สมนฺเน พหุทตฺตโค กาสีรณฺวา ปุโรหิตो
พฺราหฺมณํ ที่ขัณฑิโกธมณเฑียร สฺหาโย โหติ. อถ โข ภิกฺขเว ที่ขัณฑิ
โกธมณเฑียร, เยเน พหุทตฺตโค กาสีรณฺวา ปุโรหิตो พฺราหฺมณํ, เตนฺปตฺตํ;
อฺปตฺตํ พหุทตฺตโค กาสีรณฺวา ปุโรหิตํ พฺราหฺมณํ เอตทวโจ “สจฺจํ เณ
สมนํ คพฺภินํ, ตตฺถ เอรุโป โทหโฬ อฺปฺปนโน, ‘อิจฺฉติ สฺริยตฺตํ อุกฺคมนกาเด

๑ ต. อชฺฌาวตฺติ

๒ ต. วมฺมิกํ

๓ น. ม. โชนํ ปาตุ

จตุรงคินี เณร ธนันทะ วมมิกัง สุภมฺมิมิ จิตํ ปัสสํติคฺคํ ชคคานนฺจ โขวณํ ปาตุณฺ”ติ.
 เตนหิ เทว มยฺมํ เทวํ ปัสสํมาติ. อถ โข ภิกฺขเว ที่มฺหิสังสฺส โกธํตรณฺโณ มเหตฺติ, เยน
 พุทฺธมฺมทตฺตสฺส กาสฺสํตรณฺโณ ปุโรหิโต พุทฺธมฺมโณ, เตนฺสปัสสํกมฺมิ. อตฺถสฺส โข ภิกฺขเว
 พุทฺธมฺมทตฺตสฺส กาสฺสํตรณฺโณ ปุโรหิโต พุทฺธมฺมโณ ที่มฺหิสังสฺส โกธํตรณฺโณ มเหตฺติ
 ทฺวโร ว อากคฺชนฺตํ; ทิสฺสวาน อญฺจายาณฺนา เอกํ อคฺคตฺราณํคํ กริฏฺวา, เยน
 ที่มฺหิสังสฺส โกธํตรณฺโณ มเหตฺติ, เตนฺนชฺชติมฺปิณฺนาเมตฺวา ติกฺขชฺคํ อุทามํ อุทาเนตฺติ
 “โกธํตรราชา วต โภ กุจฺจนิคฺโค, โกธํตรราชา วต โภ กุจฺจนิคฺโค”ติ. อวิมฺหา เทว
 โหหิ, ตจฺจตฺติ สฺสริยสฺส อคฺคคฺมนกาเด จตุรงคินี เณร ธนันทะ วมมิกัง สุภมฺมิมิ จิตํ
 ปัสสํติคฺคํ ชคคานนฺจ โขวณํ ปาตุณฺติ.

อถ โข ภิกฺขเว พุทฺธมฺมทตฺตสฺส กาสฺสํตรณฺโณ ปุโรหิโต พุทฺธมฺมโณ, เยน
 พุทฺธมฺมทตฺโต กาสฺสํตรราชา, เตนฺสปัสสํกมฺมิ; อุปัสสํกมฺมิฏฺวา พุทฺธมฺมทตฺตํ กาสฺสํตรราชนํ
 เอกตฺวาจ “ตถา เทว นิมิตฺตานิ ทิสฺสํนฺติ, เสว สฺสริยสฺส อคฺคคฺมนกาเด จตุรงคินี
 เณรา ธนันทะ วมมิกัง สุภมฺมิมิ ติกฺขชฺคํ ชคคํ จ โขวณฺตฺว”ติ. อถ โข ภิกฺขเว
 พุทฺธมฺมทตฺโต กาสฺสํตรราชา มนุสฺเส อานาเปตฺติ “ยถา ภเน ปุโรหิโต พุทฺธมฺมโณ
 อาห ตถา กริธา”ติ. อถ โข ภิกฺขเว ที่มฺหิสังสฺส โกธํตรณฺโณ มเหตฺติ สฺสริยสฺส
 อคฺคคฺมนกาเด จตุรงคินี เณร ธนันทะ วมมิกัง สุภมฺมิมิ จิตํ ปัสสํติคฺคํ ชคคานนฺจ
 โขวณํ ปาตุ. อถ โข ภิกฺขเว ที่มฺหิสังสฺส โกธํตรณฺโณ มเหตฺติ คตฺตํ คพฺภสฺส
 ปริปากมฺนฺวาย ปุคฺคํ วิชายิ. คตฺตํ “ที่ฆาตฺว”ติ นามํ อกํสุ. อถ โข ภิกฺขเว ที่ฆาตฺว
 กุมารโ นจิริสฺสเสว วิณฺญํคํ ปาปฺปณฺนิ. อถ โข ภิกฺขเว ที่มฺหิสังสฺส โกธํตรณฺโณ
 เอกตฺวาหิตฺติ “อโย โข พุทฺธมฺมทตฺโต กาสฺสํตรราชา พหุโน อมฺหากํ อนตฺถสฺส การโก,
 อิมินา อมฺหากํ พตฺตจ วาหนนฺจ ชนปโท จ โกโส จ โกฏฺฐาการนฺจ อจฺฉินฺนํ,
 สจฺจํ อเมห ชานิสฺสตฺติ, สพฺเพ ว ตโย ชาคาเปตฺตติ, ยนฺนุนาหํ ที่ฆาตฺวํ กุมารํ
 พหิณฺนเร วาเสยฺยณฺ”ติ. อถ โข ภิกฺขเว ที่มฺหิสังสฺส โกธํตรราชา ที่ฆาตฺวํ กุมารํ พหิณฺนเร
 วาเสตฺติ. อถ โข ภิกฺขเว ที่ฆาตฺวํ กุมารโ พหิณฺนเร ปฏฺวิตฺถนฺโต นจิริสฺสเสว
 สพฺพตฺติปปานิ ติกฺข.

อเวเรน หิ คาค ที่ฆาต เวรา สมนนุติ”ติ. เอวํ ดุคฺเต ภิกฺขเว เต มนุสฺสํ ที่มฺหิ
โกสฺสตรานํ เอกทวโจ “อุมฺมคฺคโก อยํ ที่มฺหิ โกสฺสตรานา วิปฺปตฺตติ, โก อิมสฺส
ที่ฆาต, กํ อยํ เอวมาห ‘มาไซฺ คฺวํ คาค ที่ฆาต ที่มฺหิ ปสฺส, มา รสฺส, น หิ
คาค ที่ฆาต เวเรน เวรา สมนนุติ, อเวเรน หิ คาค ที่ฆาต เวรา สมนนุติ”ติ.
นาหํ ภณฺเ อุมฺมคฺคโก วิปฺปตฺตปามิ, อปฺปี โย วิณฺญ, โส วิภาเวสฺสคฺคิ.
ทฺติยมฺปิไซฺ ภิกฺขเว ๑ เป ๑ คติยมฺปิไซฺ ภิกฺขเว ที่มฺหิ โกสฺสตรานา ที่ฆาตํ กุมารํ
เอกทวโจ “มาไซฺ คฺวํ คาค ที่ฆาต ที่มฺหิ ปสฺส, มา รสฺส, น หิ คาค ที่ฆาต
เวเรน เวรา สมนนุติ, อเวเรน หิ คาค ที่ฆาต เวรา สมนนุติ”ติ. คติยมฺปิไซฺ
ภิกฺขเว เต มนุสฺสํ ที่มฺหิ โกสฺสตรานํ เอกทวโจ “อุมฺมคฺคโก อยํ ที่มฺหิ
โกสฺสตรานา วิปฺปตฺตติ, โก อิมสฺส ที่ฆาต, กํ อยํ เอวมาห มาไซฺ คฺวํ คาค
ที่ฆาต ที่มฺหิ ปสฺส, มา รสฺส, น หิ คาค ที่ฆาต เวเรน เวรา สมนนุติ, อเวเรน หิ
คาค ที่ฆาต เวรา สมนนุติ”ติ. นาหํ ภณฺเ อุมฺมคฺคโก วิปฺปตฺตปามิ, อปฺปี โย วิณฺญ, โส
วิภาเวสฺสคฺคิ. อถ ไซฺ ภิกฺขเว เต มนุสฺสํ ที่มฺหิ โกสฺสตรานํ สฺปฺชาปติกํ รติยาย
รติยํ สิงฺฆาฏเกณฺ สิงฺฆาฏกํ ปรีเนตฺวา ทฺกฺขิณฺน ทฺวาเรน นิกฺขามेतฺวา ทฺกฺขิณฺนโค
นคฺรสฺส จตุธา ฉินฺทิตฺวา จตุทฺทิสฺสา พิตฺตานิ นิกฺขิเปตฺวา คุมฺพํ จเปตฺวา ปฏกมฺิสฺ.
อถ ไซฺ ภิกฺขเว ที่ฆาตํ กุมารํ พารานตฺสํ ปวิสฺสิตฺวา สฺรํ นหฺริตฺวา คุมฺพิเย ปาเยสฺ.
ยทา เต มคฺคา อเหสฺสํ ปติคา, อถ กฺขฺจานิ สํกฺกทฺมิตฺวา จิตกํ กริตฺวา
มาตาปิตูนํ สฺรํ จิตกํ อารोเปตฺวา อคฺคิ ทฺวา ปณฺชติโก ติกฺขคฺคํ จิตกํ
ปทฺกฺขิณฺ อกาถิ.

[๔๖๓] เตนไซฺ ปน ภิกฺขเว สมนฺน พุทฺทมฺหิโต กาสฺสฺราชา อฺปฺริปาสาทวฺรคโค
โหติ. อทฺทสาไซฺ ภิกฺขเว พุทฺทมฺหิโต กาสฺสฺราชา ที่ฆาตํ กุมารํ ปณฺชติกํ ติกฺขคฺคํ
จิตกํ ปทฺกฺขิณฺ กโรนคํ, ทิสฺวานตฺสํ เอกทวโหติ “นิสฺสํสยํไซฺ โส มนุสฺสํ ที่มฺหิ
โกสฺสตรานา ฌาติ วา สํโถหิโต วา, อโห เม อนคฺคโก, น หิ นาม เม โกจิ อโร
เจสฺสคฺคิ”ติ. อถ ไซฺ ภิกฺขเว ที่ฆาตํ กุมารํ อรณฺณํ คณฺทฺวา ยาวตฺถํ กนฺทิตฺวา โรทิตฺวา
วปฺปี ปุณฺณิตฺวา พารานตฺสํ ปวิสฺสิตฺวา อนฺเตปฺรตฺสํ สํมณฺทา หคฺคิถํ คณฺทฺวา

๓. น. ม. ขปฺป; ส. พปฺ

หตถาจารย์ เอตทโวจ “อิฉณามหํ อัจฉริย สิปป์ สิกขิตฺตุน”ติ. เตนหิ ภณเณ มาณวก
 สิกขิตฺตุนติ. อถ โข ภิกขเว ที่ฆาตุ กุมาริ รคฺติยา ปจฺจุตฺตมยํ ปจฺจุจฺจุจาย หตฺถิ-
 สํสาตํ มณฺฑนา สเรน คายิ, วุณฺณจ วาเทสฺสิ. อถ สํสํสํ โข ภิกขเว พุทฺธมฺมทฺตโต กาสํราชา
 รคฺติยา ปจฺจุตฺตมยํ ปจฺจุจฺจุจาย หตฺถิ สํสาตํ มณฺฑนา สเรน คํคํ วุณฺณจ วาเทสํ;
 สุตฺตวณ มนุสฺสํ ปุณฺณิ “โก ภณเณ รคฺติยา ปจฺจุตฺตมยํ ปจฺจุจฺจุจาย หตฺถิ สํสาตํ
 มณฺฑนา สเรน คายิ, วุณฺณจ วาเทส”ติ. อมฺกตฺตํ เทว หตฺถาจารย์สํสํ อนฺเตวสํ
 มาณวกโก รคฺติยา ปจฺจุตฺตมยํ ปจฺจุจฺจุจาย หตฺถิ สํสาตํ มณฺฑนา สเรน คายิ,
 วุณฺณจ วาเทสํติ. เตนหิ ภณเณ คํ มาณวกํ อานเถตติ. “เอวํ เทวา”ติ โข ภิกขเว
 เต มนุสฺสํ พุทฺธมฺมทฺตตฺต กาสํรณโย ปฏิสํสฺสนิควา ที่ฆาตุ กุมาริ อานนฺตํ. อถ โข
 ภิกขเว พุทฺธมฺมทฺตโต กาสํราชา ที่ฆาตุ กุมาริ เอตทโวจ “คฺวํ ภณเณ มาณวก
 รคฺติยา ปจฺจุตฺตมยํ ปจฺจุจฺจุจาย หตฺถิ สํสาตํ มณฺฑนา สเรน คายิ, วุณฺณจ วาเทส”ติ.
 เอวํ เทวาติ. เตนหิ คฺวํ ภณเณ มาณวก คายสํสํ, วุณฺณจ วาเทสํติ. “เอวํ เทวา”ติ โข
 ภิกขเว ที่ฆาตุ กุมาริ พุทฺธมฺมทฺตตฺต กาสํรณโย ปฏิสํสฺสนิควา อาราชายโก
 มณฺฑนา สเรน คายิ, วุณฺณจ วาเทสฺสิ. อถ โข ภิกขเว พุทฺธมฺมทฺตโต กาสํราชา
 ที่ฆาตุ กุมาริ เอตทโวจ “คฺวํ ภณเณ มาณวก มํ อปฺปจฺจุหา”ติ “เอวํ เทวา”ติ โข
 ภิกขเว ที่ฆาตุ กุมาริ พุทฺธมฺมทฺตตฺต กาสํรณโย ปจฺจุตฺตมยํ. อถ โข ภิกขเว
 ที่ฆาตุ กุมาริ พุทฺธมฺมทฺตตฺต กาสํรณโย ปจฺจุจฺจุจาย อโหสิ ปจฺจุจฺจุจาย กิการ-
 ปฏิสํสํ มนฺทปจฺจํ ปิยวาทิ. อถ โข ภิกขเว พุทฺธมฺมทฺตโต กาสํราชา ที่ฆาตุ
 กุมาริ นจฺจิสํสํ อพฺภนฺตริเม วิสํสํสํสํจฺจเน สเปสํ.

[๔๖๒] อถ โข ภิกขเว พุทฺธมฺมทฺตโต กาสํราชา ที่ฆาตุ กุมาริ เอตทโวจ
 “เตนหิ ภณเณ มาณวก รณํ โยเชหิ, มิคํ คมิตฺตํมา”ติ. “เอวํ เทวา”ติ โข ภิกขเว
 ที่ฆาตุ กุมาริ พุทฺธมฺมทฺตตฺต กาสํรณโย ปฏิสํสฺสนิควา รณํ โยเชควา พุทฺธมฺมทฺตํ
 กาสํราชา เอตทโวจ “ยฺยคฺโต โข เต เทว รโถ, ยสํสํทานิ กาสํ มณฺฑน”ติ.
 อถ โข ภิกขเว พุทฺธมฺมทฺตโต กาสํราชา รณํ อภิรฺหิ, ที่ฆาตุ กุมาริ รณํ เปสํสํ,
 ตถา ตถา รณํ เปสํสํ, ยถา ยถา อณฺเณเนว เสนา อคมสํ, อณฺเณเนว รโถ.

ออช ภิภชเว พุหมทศโต กาสีราชชา ทุริ คนดวาท ที่ฆาตุ กุมาริ เขตทโวจ
 “เคนหิ ภณเ มาณวก รถิ มุณจตุส, กิดนโตมฺหิ, นิปชชิตฺตํ”ติ. “เอว
 เทวา”ติ โช ภิภชเว ที่ฆาตุ กุมาริ พุหมทศตส กาสีรวโย ปฏิสตฺตนิคฺวา
 รถิ มุณจิตฺวา ปจฺวียิ ปตฺตงฺเกน นิสฺสทิ. ออช ภิภชเว พุหมทศโต กาสีราชชา
 ที่ฆาตุส กุมารส อจฺจนฺเค สีสํ กตฺวา เสยฺยํ กปเปตี. ตสส กิดนตสส มุหุค-
 เกนเว นิทฺทํ โอภกมิ. ออช ภิภชเว ที่ฆาตุส กุมารส เขตทโหสิ “อโยช
 พุหมทศโต กาสีราชชา พุโน อมฺหากํ อนตฺตสส การโก, อิมินา อมฺหากํ พตฺตจ
 วาหนนฺจ ชนปโท จ โกโส จ โภฏจาคารนฺจ อจฺฉินฺนํ, อิมินา จ เม มาตปิตโร
 หตา, อโย ชฺวสส กาโต, โยหํ เวํ อปฺเปยฺยน”ติ โกธียา ชคฺคํ นิพฺพาหิ. ออช
 ภิภชเว ที่ฆาตุส กุมารส เขตทโหสิ “ปิตาโช มํ มรณกาเต อวจ ‘มาโช ฏวํ
 ตาต ที่ฆาตุ ที่ฆํ ปสฺส, มา รสฺส, น หิ ตาต ที่ฆาตุ เวเรน เวรา สมนฺนติ,
 อเวเรน หิ ตาต ที่ฆาตุ เวรา สมนฺนตฺ”ติ, น โช เม คํ ปฏฺฐูป, โยหํ ปิตุ
 วจฺนํ อติภกเมยฺยน”ติ โกธียา ชคฺคํ ปเวสฺสตี. ติตฺตมฺปิโช ภิภชเว ๑เป๑ ติตฺตมฺปิโช
 ภิภชเว ที่ฆาตุส กุมารส เขตทโหสิ “อโยช พุหมทศโต กาสีราชชา พุโน อมฺหากํ
 อนตฺตสส การโก, อิมินา อมฺหากํ พตฺตจ วาหนนฺจ ชนปโท จ โกโส จ โภฏจาคารนฺจ
 อจฺฉินฺนํ, อิมินา จ เม มาตปิตโร หตา, อโย ชฺวสส กาโต, โยหํ เวํ
 อปฺเปยฺยน”ติ โกธียา ชคฺคํ นิพฺพาหิ. ติตฺตมฺปิโช ภิภชเว ที่ฆาตุส กุมารส
 เขตทโหสิ “ปิตาโช มํ มรณกาเต อวจ ‘มา โช ฏวํ ตาต ที่ฆาตุ ที่ฆํ ปสฺส,
 มา รสฺส, น หิ ตาต ที่ฆาตุ เวเรน เวรา สมนฺนติ, อเวเรน หิ ตาต ที่ฆาตุ เวรา สมน-
 นตฺ”ติ, น โช เม คํ ปฏฺฐูป, โยหํ ปิตุ วจฺนํ อติภกเมยฺยน”ติ ปุนเทว โกธียา ชคฺคํ
 ปเวสฺสตี. ออช ภิภชเว พุหมทศโต กาสีราชชา ภโต อุพฺพิคฺโค อุตฺตงฺกํ อุตฺรโสฺต
 สหสา อฺฐจาสตี. ออช ภิภชเว ที่ฆาตุ กุมาริ พุหมทศตํ กาสีราชชา เขตทโวจ
 “กิตฺต ฏวํ เทว ภโต อุพฺพิคฺโค อุตฺตงฺกํ อุตฺรโสฺต สหสา อฺฐจาสตี”ติ. อิช มํ ภณ
 มาณวก ที่สฺสิตฺตส โกสตรนโย ปตฺโต ที่ฆาตุ กุมาริ สฺบิณฺนเคน ชคฺเคน
 ปรีปาเตตี, เตนหา ภโต อุพฺพิคฺโค อุตฺตงฺกํ อุตฺรโสฺต สหสา อฺฐจาสตินติ. ออช
 ภิภชเว ที่ฆาตุ กุมาริ วาเมน หตฺเถน พุหมทศตส กาสีรวโย สีสํ ปรามลิตฺวา
 ทกฺขิณฺน หตฺเถน ชคฺคํ นิพฺพาเหตฺวา พุหมทศตํ กาสีราชชา เขตทโวจ “อโยช

ได้ เทว ที่ซึ่งที่สุด โกศลธรรมาโย ปุคโต ที่ชาดู กุมารโ, พหุโน คุว อมหาก
อนคตที่สุด การโก, ตยา อมหาก พตบจ วาหนนจ ขนปโท จ โกโส จ โกฏจา-
การณจ อจณินัน, ตยา จ เม มาตาศีโร หตา, ยอ ชวตส์ กาโด, โยหิ เวร
อปเปยยน”ติ. อถ โข ภิกขเว พุทฺทมทตโต กาสีราชชา ที่ชาดูตส์ กุมารตส์ ปาเทสุ
สิธรา นิปติคฺวา ที่ชาดู กุมาริ เขตทโวจ “ชีวิติ เม ตาต ที่ชาดู เทหิ, ชีวิติ เม
ตาต ที่ชาดู เทหิ”ติ. ญายหิ อุตส์หามิ เทวตส์ ชีวิติ ทาคุ, เทโว โข เม ชีวิติ
ทเทยฺยาติ. เตนหิ ตาต ที่ชาดู คุวณฺเณว เม ชีวิติ เทหิ, อหณฺจ เต ชีวิติ ทมมํติ.
อถ โข ภิกขเว พุทฺทมทตโต จ กาสีราชชา ที่ชาดู จ กุมารโ อณณมณฺเณตส์
ชีวิติ อทฺสุ ปาณินฺจ อคฺคเหสุ สฺปถณฺจ อกฺสุ อทฺฐาย.”

อถ โข ภิกขเว พุทฺทมทตโต กาสีราชชา ที่ชาดู กุมาริ เขตทโวจ “เตนหิ ตาต
ที่ชาดู รถํ โยเซหิ, คมิตส์มา”ติ. “เอวํ เทว”ติ โข ภิกขเว ที่ชาดู กุมารโ
พุทฺทมทตตส์ กาสีธรรมาโย ปุทฺธสุณฺนิคฺวา รถํ โยเซคฺวา พุทฺทมทตตํ กาสีราชชา
เขตทโวจ “ยุคโต โข เต เทว รโถ, ยตส์ทานิ กาดํ มณฺเณส”ติ. อถ โข ภิกขเว
พุทฺทมทตโต กาสีราชชา รถํ อภิริหิ, ที่ชาดู กุมารโ รถํ เปเสสฺสิ. ตถา ตถา รถํ
เปเสสฺสิ, ยถา ยถา นจิรส์เสว เสนาย สฺมาคจฺฉิ. อถ โข ภิกขเว พุทฺทมทตโต
กาสีราชชา พาราณสี ปวตฺติคฺวา อมจฺเจ ปาริสฺสเร สฺนนิปาตาเปคฺวา เขตทโวจ
“สเจ ภณฺเณ ที่ซึ่งที่สุด โกศลธรรมาโย ปุคโต ที่ชาดู กุมาริ ปตฺเสยฺยาถ, ภินฺติ ตํ
กเรยฺยาถ”ติ. เอกจฺเจ อมจฺจา เอวมาหฺสุ “มยํ เทว หคฺเถ ฉินฺนเทยฺยาม, มยํ
เทว ปาเท ฉินฺนเทยฺยาม, มยํ เทว หคฺธปาเท ฉินฺนเทยฺยาม, มยํ เทว กณฺเณ
ฉินฺนเทยฺยาม, มยํ เทว นาดํ ฉินฺนเทยฺยาม, มยํ เทว กณฺณนาดํ ฉินฺนเทยฺยาม, มยํ
เทว สีสํ ฉินฺนเทยฺยามา”ติ. ยอ โข ภณฺเณ ที่ซึ่งที่สุด โกศลธรรมาโย ปุคโต ที่ชาดู
กุมารโ, นายํ ตพฺภา ภินฺจิ กาคุ, อิมินา จ เม ชีวิติ ทินฺนํ, มยา จ อิมตส์
ชีวิติ ทินฺนุนฺติ.

[๔๖๓] อถ โข ภิกขเว พุทฺทมทตโต กาสีราชชา ที่ชาดู กุมาริ เขตทโวจ

๑ อ. อทฺฐาย

“ยี่ โส เคา คาค ที่ฆาต ปีตา มรณกาเด อวจ ‘มา โส คุว คาค ที่ฆาต ที่ฆ
ปัสส, มา รสส, น หิ คาค ที่ฆาต เวเรน เวรา สมนนฺติ, อเวเรน หิ คาค
ที่ฆาต เวรา สมนนฺตํ’ติ, กิณเต ปีตา สนฺชาย อวจา”ติ. ยี่ โส เม เทว ปีตา
มรณกาเด อวจ “มา ที่ฆน”ติ, “มา จิรํ เวรํ อกาธ”ติ. อิมํ โส เม เทว ปีตา
มรณกาเด อวจ “มา ที่ฆน”ติ. ยี่ โส เม เทว ปีตา มรณกาเด อวจ “มา
รสส”ติ, “มา ชินฺนํ มิตฺเตหิ ภิชฺชิตฺตา”ติ. อิมํ โส เม เทว ปีตา มรณกาเด
อวจ “มา รสส”ติ. ยี่ โส เม เทว ปีตา มรณกาเด อวจ “น หิ คาค ที่ฆาต
เวเรน เวรา สมนนฺติ, อเวเรน หิ คาค ที่ฆาต เวรา สมนนฺตํ”ติ, “เทเวเน เม
มาตา ปิตโร หตา”ติ. สจฺหาหํ เทวํ ชีวิตา โวโรเปยฺยํ, เย เทวสฺส อตฺถกามา, เต
มํ ชีวิตา โวโรเปยฺยํ, เย เม อตฺถกามา, เต เต ชีวิตา โวโรเปยฺยํ, เอยฺยํ เวรํ
เวเรน น วูปสฺสเมยฺย, อิทานิ จ ปน เม เทเวเน ชีวิตํ ทินฺนํ, มยา จ เทวสฺส
ชีวิตํ ทินฺนํ, เอยฺยํ เวรํ อเวเรน วูปสฺสํ, อิมํ โส เม เทว ปีตา มรณกาเด
อวจ “น หิ คาค ที่ฆาต เวเรน เวรา สมนนฺติ, อเวเรน หิ คาค ที่ฆาต
เวรา สมนนฺตํ”ติ. อถ โส ภิกฺขเว พุทฺธมฺมทตฺโต กาสีราชา “อจฺฉริยํ วต โภ,
อพฺภูตํ วต โภ; ยาว ปณฺทิตो อยํ ที่ฆาตฺถ กุมารो, ยตฺร หิ นาม ปิตุโน สํชิตฺเตน
ภาตฺติคสฺส วิตฺถาเรน อตฺถํ อาชานิสฺส”ติ. เปตฺติกํ พตฺตญฺจ วาหนญฺจ ชนปทญฺจ
โกสฺสญฺจ โภจฺจสาการญฺจ ปฏิปาเทสฺส, ชัตตญฺจ อทาสี. เคสํ หิ นาม ภิกฺขเว ราชนํ
อาทินฺนทณฺฑานํ อาทินฺนสฺสคฺคานํ เอยฺยํ ชนฺติโสรัจฺจํ ภวิสฺส”ติ. อิท โส ปน คํ
ภิกฺขเว ได้เถถ, ยี่ คุเมหิ เอยฺยํ สฺวากุสาเต ชมฺมวินเย ปพฺพชิตา สฺมานา ชมา จ
ภเวยฺยถ ได้รตา จาติ. คตฺติมฺปิ โส ภควา เต ภิกฺขุ เขตฺตโวจ “อถ ภิกฺขเว
มา ภณฺทณฺ มา กถํ มา วิคฺคหํ มา วิจาทน”ติ. คตฺติมฺปิ โส ได้ อชฺชมฺวาที่
ภิกฺขุ ภควนฺตํ เขตฺตโวจ “อาคเมตฺถ ภนฺเต ภควา ชมฺมสฺสํ, อปฺปสฺสํโก ภนฺเต
ภควา พฺยชฺชมฺมสฺสํวิหารํ อนฺนุยุตฺโต วิหเรตฺถ, มยฺเมเตน ภณฺทเนน กถเहेน วิคฺคเहेน
วิจาทเนน ปณฺณายิสฺสํมา”ติ. อถ โส ภควา “ปริยาทินฺนรูปา โส อิมเ โมชฺสปริสา,
นยิเม สฺกฺรา สณฺณายเปตฺถ”ติ. อจฺจุจฺยาธนา ปกฺกามิ.

ที่ฆาตกรรมวาโร นิฏฺฐิตโ ปจฺจโม.

[๔๖๔] อถ โข ภควา ปุพฺพณฺหุสฺมํ นิวาเสตฺวา ปตฺตจฺจวรมาทาย โกธมฺพึ
 ปิณฺฑาทาย ปาวิตฺติ. โกธมฺพึ ปิณฺฑาทาย จริตฺวา ปจฺจนาภคํ ปิณฺฑปาตปฏิกกฺกนฺโต
 เตหานํ ตํสาเมตฺวา ปตฺตจฺจวรมาทาย ตํมชฺเช จิตฺโก ว อีมา คาทาโย อภาติ-

ปฺกฺกตฺตโท ตมชฺโน
 ตํมตฺตํ ภิขฺชมานตฺตํ

น พาโต โกจิ มณฺณถ
 นานนํ ภิโยโย อมณฺณรํ.

ปริมุญฺจา ปณฺทิตา ภาสา
 ยาวิจฺจนฺติ มุชฺชามํ

วาจาโคจรภาณิน
 เยน นํตา น ตํ วิทฺ.

อภฺโกจฺฉนิ มํ อวชิ มํ
 เย จ ตํ อปฺนยฺหฺนฺติ

อชิ นิ มํ อหาติ เม
 เวรํ เตถ น ตมฺมตฺติ.

อภฺโกจฺฉนิ มํ อวชิ มํ
 เย จ ตํ อปฺนยฺหฺนฺติ

อชิ นิ มํ อหาติ เม
 เวรํ เตธูปตมฺมตฺติ.

น หิ เวเรน เวรานิ
 อเวเรน จ ตมฺมตฺติ

ตมฺมตฺตํ กุทาจํ
 เอต ฐมฺโม ตนฺนตฺโน.

ปเร จ น วิชานฺตฺติ
 เย จ ตตฺถ วิชานฺตฺติ

มยเมตฺถ ยมามฺหเต
 ตโต ตมฺมตฺติ เมชฺคา.

อฏฺฐจิจฺฉินฺนา ปาณฺหฺรา
 รฏฺฐํ วิตุสฺสพฺมานนํ

ควาสฺสชฺชนหาริน
 เตถปิ โหติ สํกตฺติ.

กตฺตมา คุมฺหาก โน ตียา.

ดเจ ดเถถ นิปกั ดหาย
 ดทุธิญจรั ดาธุวิหริ ชีว
 อภิภุญย ดพพานิ ปริสุตยานิ
 จเรยย เตนคตมโน ดตมา.

โน เจ ดเถถ นิปกั ดหาย
 ดทุธิญจรั ดาธุวิหริ ชีว
 ราชาว รฐจ วิชิต ปหาย
 เอโก จเร มาตงครณเณว นาโค.

เอกสัส จริต เตโยโย นคฤ พาดะ ดหายดา.

เอโก จเร น จ ปาปานิ กยิรา
 อปโปสัสโก มาตงครณเณว นาโคติ.

๒๗๓. พาดกโตนกคมนกคา

[๔๖๕] อถ ไช ภควา สัมมชเม จิตโกว อีมา คธาโย ภาตติว, เยน
 พาดกโตนกคาโม, เตนปัสกมิ. เตน ไช ปน สัมเมเน อายสุมมา ภค พาดก-
 โตนกคาเม วิหริติ. อทตธำ ไช อายสุมมา ภค ภควนคํ ทูรโต ว อากจณคํ;
 ทิสฺวาน อาสนํ ปณณาเปตี, ปาโททกํ ปาทปิจํ ปาทกถิตกํ อุปนิกขีปี, ปจฺจุคฺคณฺทว
 ปตฺตจิวํ ปฏิกคเหตี. นิสฺสิทิ ภควา ปณณคฺเต อาสนเ; นิสฺสช ไช ภควา ปาเท ปกฺขาเดตี.
 อายสุมมาปี ไช ภค ภควนคํ อภิวาเทตฺวา เอกมนคํ นิสฺสิทิ; เอกมนคํ นิสฺสินํ ไช อายสุมนคํ
 ภคํ ภควา เอกทโวจ “กจฺจิ ภิกขุ ชมนนํ, กจฺจิ ยานนํ, กจฺจิ ปีนฺนทเกน น กิตมตฺตี”ติ.
 ชมนนํ ภควา, ยานนํ ภควา, น จาหํ ฆนฺเต ปีนฺนทเกน กิตมามตฺตี. อถ ไช
 ภควา อายสุมนคํ ภคํ ชมนนํ กถาย สนฺทสฺเสตฺวา สมาทเปตฺวา สมนฺเตเชตฺวา
 สมนฺทสฺเสตฺวา อุจฺจายาสนา, เยน ปาจฺฉนวตฺทาโย, เตนปัสกมิ.

๓ ก. อ. พาดกโตนการคาโม

๒๗๔. ปานจิวีสทายคณนกกถา

[๔๖๖] เทน โข ปน สัมเณ อายสฺมา จ อนุรทฺโธ อายสฺมา จ นนทียอ อายสฺมา จ
 กิมฺปิโต ปาจิณวัสทาเย วิหรนติ. อทฺทสา โข ทายปาโต ภควนฺตํ ทูรโต ว อากุณฺณคํ;
 ทิสฺวาน ภควนฺตํ เอตทโวจ “มา สฺมณฺเณ เอตํ ทายํ ปาวิสิ, สฺนฺเตตฺถ ตโย
 กุตฺตปฺปคฺคา อคฺคตคามรฺupa วิหรนฺติ, มา เคตํ อฆาตุมกาสิ”ติ. อตฺถโสสิ โข อายสฺมา
 อนุรทฺโธ ทายปาตสฺส ภควตา สทฺธิ มนุสฺยมาณสฺส; สุตฺวาน ทายปาตํ เอตทโวจ
 “มา อวฺโส ทายปาต ภควนฺตํ วาเรสิ, สุตฺวา โน ภควา อนุปฺปคฺโต”ติ. อถ โข
 อายสฺมา อนุรทฺโธ, เยนายสฺมา จ นนทียอ, อายสฺมา จ กิมฺปิโต, เทนฺปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิทฺวา
 อายสฺมณฺคณฺจ นนทียํ อายสฺมณฺคณฺจ กิมฺปิโต เอตทโวจ “อภิกฺกมถายสฺมณฺโค,
 อภิกฺกมถายสฺมณฺโค, สุตฺวา โน ภควา อนุปฺปคฺโต”ติ. อถ โข อายสฺมา จ อนุรทฺโธ
 อายสฺมา จ นนทียอ, อายสฺมา จ กิมฺปิโต ภควนฺตํ ปจฺจุคฺคณฺทฺวา เอโก ภควโต
 ปคฺคจฺจวํ ปฏิกฺคเหสิ, เอโก อาสํ ปณฺณาเปสิ, เอโก ปาโททกํ ปาทปฺปิจํ ปาทกถลิกํ
 อุปนิทฺธิเป. นิสฺสิทิ ภควา ปณฺณคฺเค อาสเน, นิสฺสชฺช โข ภควา ปาเท ปกฺขาเดสิ. เตปฺปิ โข
 อายสฺมณฺโค ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมณฺตํ นิสฺสทฺถ; เอกมณฺตํ นิสฺสินฺ โข อายสฺมณฺตํ
 อนุรทฺธํ ภควา เอตทโวจ “กจฺจิ वो อนุรทฺธา ชมนฺนํ, กจฺจิ ยานฺนํ, กจฺจิ ปิณฺฑเกน น
 กิตฺตมา”ติ. ชมนฺนํ ภควา, ยานฺนํ ภควา, น จ มยฺ ภนฺเต ปิณฺฑเกน กิตฺตมามาติ.

กจฺจิ ปน वो อนุรทฺธา สํคฺคา สมนฺโฆทมานา อวิวทมานา ชฺโรทกัฏฺฐา
 อณฺณมณฺณํ ปิยจกฺขุหิ สมนฺปสฺสณฺตา วิหรนฺตาติ. ตคฺช มยฺ ภนฺเต สํคฺคา
 สมนฺโฆทมานา อวิวทมานา ชฺโรทกัฏฺฐา อณฺณมณฺณํ ปิยจกฺขุหิ สมนฺปสฺสณฺตา วิหรนฺตาติ.
 ยถากถํ ปน ตุมฺเห อนุรทฺธา สํคฺคา สมนฺโฆทมานา อวิวทมานา ชฺโรทกัฏฺฐา
 อณฺณมณฺณํ ปิยจกฺขุหิ สมนฺปสฺสณฺตา วิหรนฺตาติ. อิท มยฺ ภนฺเต เอวํ โหติ “ดาภา
 วต เม, สุตฺทวํ วต เม, โยหํ เอวฺวเปหิ สทฺพรหมจารึหิ สทฺธิ วิหรามิ”ติ, ตสฺส
 มยฺ ภนฺเต อิมํ อายสฺมณฺคตฺส เมตฺตํ กายกมมํ ปจฺจุปฺปจฺจิตํ อาวํ เจว รโห จ,

เมตคัม วัจจกมมัม, เมตคัม มโนกมมัม ปจฺจุปฺปจฺจิตํ อาวโ จเ วโร หิ จ, ศตฺต มยฺหํ
 ภาณเต เอวํ โหติ “ยฺนฺนฺนาหํ ตกํ จิตฺตํ นิภฺชิปฺปิเตว อิมํเตยว อายสฺมฺนฺตานํ
 จิตฺตสฺส วเสน วตฺเตยฺยนํ”ติ, โส ไซ อหํ ภาณเต ตกํ จิตฺตํ นิภฺชิปฺปิเตว อิมํเตยว
 อายสฺมฺนฺตานํ จิตฺตสฺส วเสน วตฺตานิ, นานา หิ ไซ โน ภาณเต กายา,
 เอกญฺจ ปน มณฺเฒ จิตฺตุนฺติ.

อายสฺมาปฺปิ ไซ นนฺทโย อายสฺมาปฺปิ ไซ กิมฺปิโต ภควนฺตํ เขตฺตวโ จ “มยฺหํปฺปิ ไซ
 ภาณเต เอวํ โหติ ‘ตภา วต เม, สุตฺตํ วต เม, โยหํ เวยฺยเปหิ สฺพรหมจาร์หิ
 สฺตฺตํ วิหรามํ’ติ, ศตฺต มยฺหํ ภาณเต อิมํเตยว อายสฺมฺนฺเตสฺส เมตคัม กายกมมัม ปจฺจุ-
 ปฺปจฺจิตํ อาวโ จเ วโร หิ จ, เมตคัม วัจจกมมัม, เมตคัม มโนกมมัม ปจฺจุปฺปจฺจิตํ อาวโ
 จเ วโร หิ จ, ศตฺต มยฺหํ ภาณเต เอวํ โหติ ‘ยฺนฺนฺนาหํ ตกํ จิตฺตํ นิภฺชิปฺปิเตว
 อิมํเตยว อายสฺมฺนฺตานํ จิตฺตสฺส วเสน วตฺเตยฺยนํ’ติ, โส ไซ อหํ ภาณเต ตกํ จิตฺตํ
 นิภฺชิปฺปิเตว อิมํเตยว อายสฺมฺนฺตานํ จิตฺตสฺส วเสน วตฺตานิ, นานา หิ ไซ โน
 ภาณเต กายา, เอกญฺจ ปน มณฺเฒ จิตฺตุนฺติ. เอวํ ไซ มยํ ภาณเต สมนฺคคา
 สมนฺโถมมานา อวิวทมานา ชฺโรทกํภฺตา อณฺณมณฺณํ ปิยจฺจุหิ สมนฺตสฺสฺนฺตา วิหรามํ’ติ.

กจฺจิ ปน โว อนฺนุทฺธา อปฺปมตฺตา อาตปฺปิโน ปหิตตฺตา วิหฺรธาติ. ตคฺช
 มยํ ภาณเต อปฺปมตฺตา อาตปฺปิโน ปหิตตฺตา วิหฺรมาติ. ยถา ถลํ ปน ตฺเมห
 อนฺนุทฺธา อปฺปมตฺตา อาตปฺปิโน ปหิตตฺตา วิหฺรธาติ. อิท ภาณเต อมฺหากํ โย
 ปจฺจํ คามโต ปิณฺฑาย ปฏิกฺกมฺติ, โส อาสํ ปณฺณาเปติ, ปาโททํ ปาทปฺปํ
 ปาทกถลิกํ อุนฺนิภฺชิปฺติ, อวกฺการปาดํ ไรวิตฺวา อุนฺนฺชาเปติ, ปานํยํ ปริโชนํยํ
 อุนฺนฺชาเปติ. โย ปจฺจํ คามโต ปิณฺฑาย ปฏิกฺกมฺติ, สเจ โหติ ภูตฺตาวเตโส,
 สเจ อากฺขติ ภูตฺตติ, โน เจ อากฺขติ อปฺหริเต วา ฉนฺนฺเตติ, อปฺปาณเก วา
 อุตเท โอบีตาเปติ, โส อาสํ อุตฺตรติ, ปาโททํ ปาทปฺปํ ปาทกถลิกํ ปฏิสฺสาเมติ,
 อวกฺการปาดํ ไรวิตฺวา ปฏิสฺสาเมติ, ปานํยํ ปริโชนํยํ ปฏิสฺสาเมติ, ภคฺตคฺคํ สมนฺนฺตติ.
 โย ปตฺตติ ปานํยฆํ วา ปริโชนํยฆํ วา วจฺจฆํ วา วิคฺคํ คจฺจํ, โส อุนฺน-
 ชาเปติ. ศจฺจสฺส โหติ อวิธยํ, หคฺควิกาเรน ทุติยํ อามนฺเตเตว หคฺควิธจฺจเกน

อุปปุชาเปม, น เศวต มยํ ภนฺเต ตปฺปจฺจยา วาจํ ภินฺทาม. ปณฺจาหิโก โข ปณ
มยํ ภนฺเต สํพุทฺธคฺคิ ฐมฺมียา กถาย สํนฺนิตฺถาม. เอวํ โข มยํ ภนฺเต อปฺปมคฺคา
อาคานฺปิโน ปหิตคฺคา วิหฺรามาติ.

๒๗๕. ปาโรละยยกมนกถา

[๔๖๗] อถ โข ภควา อายสฺมนคณฺจ อหฺรทฺธํ อายสฺมนคณฺจ นนฺทียํ อายสฺมน-
คณฺจ กิมนฺตี ฐมฺมียา กถาย สํนฺนิตฺถํว สํมาทเปตฺวา สํมุคฺคเตเชตฺวา สํปหิเสตฺวา
อุฏฺฐายาสฺนา, เยน ปาโรละยยกํ, เตน จาริกํ ปกฺกามิ. อหฺรทฺธเพน จาริกํ จรมาโน,
เยน ปาโรละยยกํ, คทวสฺริ. ตสฺร สฺสํ ภควา ปาโรละยยกํ วิหฺรติ รกฺขิตฺวา สมนฺเต
ภทฺทสาธมฺมเต. อถ โข ภควโต รโหคคฺคํ ปฏฺฐิตตฺถํ เอวํ เจตโส ปรีวิตกฺโก
อุทฺปาติ “อหํ โข ปุพฺเพ อากินฺโน น ฆาตํ วิหาตี เตหิ โกธัมมิกเกหิ ภิกฺขุหิ
ภณฺทนการเกหิ กถการเกหิ วิวาทการเกหิ ภสฺสการเกหิ สํฆे อธิกรณการเกหิ,
โสณฺหิ เอตฺรหิ เอโก อหฺมึติ สฺสํ ฆาตํ วิหฺรามี อปฺปมคฺคา เตหิ โกธัมมิกเกหิ
ภิกฺขุหิ ภณฺทนการเกหิ กถการเกหิ วิวาทการเกหิ ภสฺสการเกหิ สํฆे
อธิกรณการเกหิ”ติ.

อปฺปมคฺคาโรปิ โข หตฺถินาโค อากินฺโน วิหฺรติ หตฺถิหิ หตฺถินฺนหิ หตฺถิกถเกหิ^๒
หตฺถิจฺฉาเปหิ, ฉินฺนคฺคานิ เจว ตินฺนานิ ชาตฺติ, โอบคฺโคคฺคคณฺจสฺส สํชาภคํ
ชาทฺหนฺติ, อาวิตานิ จ ปานํยานิ ปีวตี, โอบคฺคาหคฺคสฺส โอติณฺณสฺส หตฺถินฺนโย กายํ
อุปนิษฺสณฺตีโย คจฺฉนฺติ. อถ โข สสฺสํ หตฺถินาคคฺคํ เอตทโหตี “อหํ โข อากินฺโน
วิหฺรามี หตฺถิหิ หตฺถินฺนหิ หตฺถิกถเกหิ หตฺถิจฺฉาเปหิ, ฉินฺนคฺคานิ เจว ตินฺนานิ
ชาทามิ, โอบคฺโคคฺคคณฺจ เม สํชาภคํ ชาทฺหนฺติ, อาวิตานิ จ ปานํยานิ ปีวามิ,
โอบคฺคาหคฺคํ เม โอติณฺณสฺส หตฺถินฺนโย กายํ อุปนิษฺสณฺตีโย คจฺฉนฺติ, ยนฺนนาหํ

๑ น. ม. ปาโรละยยกํ

๒ น. ม. อ. หตฺถิกถเกหิ

๓ อ. หตฺถิจฺฉาเปหิ

๔ น. ม. โอบคฺคาหา จสฺส

๕ น. ม. โอบคฺคาหา จ

อ. โอบคฺคาหนคฺคสฺส

เอโก ว คณธมา วูปกฏโส วิหเรยณ”ติ. อถ โข โส หตฺถินาโค ยฺยา อปฺกมฺม,
 เยน ปาโรเดยยก, รกฺขิตวณฺธนโ, ภาทสาตมฺม, เยน ภควา, เทนฺปตฺตํ; อุปตฺตํกมฺม
 โสณฺทาย ภควโค ปาณํ ปโรธนํ อุปฺปจฺจาเปติ, อปฺหริตฺตจ กโรติ. อถ โข
 ตตฺถ หตฺถินาตฺถ เอตทโหติ “อหํ โข ปุพฺเพ อากิณฺโณ น ฆาสุ วิหาตี หตฺถิ
 หตฺถินํ หตฺถิกถเกหิ หตฺถิจฺจาเปหิ, ฌินฺนคฺคานิ เจว คิณฺนนิ ชาตี, โอบคฺโคภคฺคณฺจ
 เม สํชาภังคํ ชาตีสุ, อวิธานิ จ ปาณยานิ อปายี, โอคาหณฺจ เม โอคิณฺณตฺถ
 หตฺถินโย กายํ อุปนิชฺชตฺติโย อคมฺส, โสเมหิ เอตฺรหิ เอโก อหฺมึติ สฺส ฆาสุ
 วิหรามิ อณฺณตฺเรว หตฺถิ หตฺถินํ หตฺถิกถเกหิ หตฺถิจฺจาเปหิ”ติ.

อถ โข ภควา อตฺตโน จ ปวิเวกํ วิทิตฺวา ตตฺถ จ หตฺถินาตฺถ เจตฺสา
 เจโตปวิเวกคณนถาย ตาย เวตาย อิมํ อุตฺถานํ อุตฺถาเนตี-

“เอตํ นาคตฺถ นาคเน อตฺถาณตฺถ หตฺถิน
 ตเมติ จิตฺตํ จิตฺเตน ยเทโก รมตี วเน”ติ.

อถ โข ภควา ปาโรเดยยก ยถาภินฺทํ วิหริตฺวา, เยน สํวตฺติ, เทน จาริกํ
 ปกฺกามิ. อนุปฺพุเพน จาริกํ จรมาโน เยน สํวตฺติ, ตทวตฺริ. ตตฺถ สฺสํ ภควา
 สํวตฺติ วิหริติ เชนฺน อนาลปฺนิทฺตํ อาราม. อถ โข โกธมฺพิกานํ^๑ อุปาสกานํ
 เอตทโหติ “อิม โข อยฺยา โกธมฺพิกา ภิกฺขุ พหุโน อมฺหากํ อนตฺถตฺถ การกา,
 อิมหิ อพฺพาโพห ภควา ปกฺกนฺโต, หนฺน มยฺ อยฺเย โกธมฺพิเก ภิกฺขุ เวน
 อภิวาเทยฺยาม, น ปจฺจุญฺเจยฺยาม, น อณฺชตฺถมํ สํมจฺจิมํ กเรยฺยาม, น
 ตฺถกเรยฺยาม, น ฌกเรยฺยาม, น มานะยฺยาม, น ภาเชยฺยาม, น ปุเชยฺยาม, อุปคฺคานํ
 ปิณฺทก^๒ น ทชฺเชยฺยาม, เอว อิม อเมหิ อตฺถกฺริยมาณา อตฺถกฺริยมาณา อมานิยมาณา
 อภิชฺชมาณา อปฺพิชฺชมาณา อตฺถกการปคฺคา ปกฺกมิตฺถนฺติ วา วิพฺภมิตฺถนฺติ วา ภควนฺตํ
 วา ปสาเทตฺถนฺตํ”ติ. อถ โข โกธมฺพิกา อุปาสกา โกธมฺพิเก ภิกฺขุ เวน อภิวาเทสุ,
 น ปจฺจุญฺเจสุ, น อณฺชตฺถมํ สํมจฺจิมํ อกฺสุ, น ตฺถกฺริสุ, น ฌกฺริสุ,

๑ น. ม. โกธมฺพิกา อุปาสกา ๒ น. ม. ฌกฺริ กเรยฺยาม ๓ อ. ปิณฺทปาดํ

น มาเนสุ, น ภเชสุ, น ฐเชสุ, อุปคตานิปี ปิณทุทัง น อทสุ. อถ โข โกธัมพิกกา
ภิกขุ โกธัมพิกเกหิ อุปาสกเกหิ อสัฏฐกริยมาณา อครุกริยมาณา อมานิยมาณา อภิชัยมาณา
อปฐุชฌัยมาณา อสัฏฐการปคตา เอวมาหสุ “หนุท มยฺ อวสุโส สวาคุถิ คณคฺวา ภควโต
สันติเก อิมํ อธิกรณํ วุปลเมยฺยามา”ติ.

๒๑๖. อฏฺฐารสวตฺถุคฺคา

[๔๖๘] อถ โข โกธัมพิกกา ภิกขุ เสนาสนํ สํสาเมคฺวา ปตฺตจฺจวราทาย, เยน
สวาคุถิ, เตนฺอุปสงฺกมํสุ. อสุโสติ โข อายสฺมา สวรูปฺคฺโต “เต กิร โกธัมพิกกา
ภิกขุ ฆณฺฑนการกา กถการกา วิวาทการกา ภัสสการกา สํฆे อธิกรณการกา
สวาคุถิ อากฺขณฺติ”ติ. อถ โข อายสฺมา สวรูปฺคฺโต เยน ภควา, เตนฺอุปสงฺกมิ;
อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทคฺวา เอกมฺนํ นิสฺสี; เอกมฺนํ นิสฺสินฺโน โข อายสฺมา
สวรูปฺคฺโต ภควนฺตํ เอคทโวจ “เต กิร ฆนฺเต โกธัมพิกกา ภิกขุ ฆณฺฑนการกา
กถการกา วิวาทการกา ภัสสการกา สํฆे อธิกรณการกา สวาคุถิ อากฺขณฺติ,
กถาหํ ฆนฺเต เตสุ ภิกขุสุ ปฏิปชฺชามิ”ติ. เตนฺหิ คุวํ สวรูปฺคฺต, ยถา ชมฺโม,
คถา ปตฺติจฺจาสํ”ติ. กถาหํ ฆนฺเต ชานะยฺยํ ชมฺมํ วา อชมฺมํ วาติ.

อฏฺฐารสํหิ โข สวรูปฺคฺต วตฺถุหิ อชมฺมวาที ชานิตฺพุโ: อช สวรูปฺคฺต ภิกขุ
อชมฺมํ ชมฺโมติ ที่เปติ, ชมฺมํ อชมฺโมติ ที่เปติ, อวินยํ วินโยติ ที่เปติ, วินยํ
อวินโยติ ที่เปติ, อภาสิตํ อตฺถิตํ ตถาคเตน ภาสิตํ ตฺถิตํ ตถาคเตนาติ
ที่เปติ, ภาสิตํ ตฺถิตํ ตถาคเตน อภาสิตํ อตฺถิตํ ตถาคเตนาติ ที่เปติ, อนาจิณฺณํ
ตถาคเตน อจิณฺณํ ตถาคเตนาติ ที่เปติ, อจิณฺณํ ตถาคเตน อนาจิณฺณํ
ตถาคเตนาติ ที่เปติ, อปฺปณฺณคฺตํ ตถาคเตน ปณฺณคฺตํ ตถาคเตนาติ ที่เปติ,
ปณฺณคฺตํ ตถาคเตน อปฺปณฺณคฺตํ ตถาคเตนาติ ที่เปติ, อนาปคฺตํ อาปคฺตํติ ที่เปติ,
อาปคฺตํ อนาปคฺตํติ ที่เปติ, ตฺหุทํ อาปคฺตํ ครุกา อาปคฺตํติ ที่เปติ, ครุทํ อาปคฺตํ
ตฺหุกา อาปคฺตํติ ที่เปติ, สวเสถํ อาปคฺตํ อนวเสถํ อาปคฺตํติ ที่เปติ, อนวเสถํ
อาปคฺตํ สวเสถํ อาปคฺตํติ ที่เปติ, ทุฏฺฐสฺสํ อาปคฺตํ อทุฏฺฐสฺสํ อาปคฺตํติ ที่เปติ,

กตการกา วิวาทการกา ภัสสการกา ตังเฆ อธิกรณการกา ตัวตุลล อากจฺจนฺติ,
 กถาหํ ภนฺเต เตสุ ภิกฺขุสุ ปฏิปชฺชามิ”ติ. เตนฺหิ ตฺวํ ราชุถ, ยถา ชมฺโม, ตถา
 ปตฺติจฺหาหิ. กถาหํ ภนฺเต ชาเนยฺย ชมฺมํ วา อชฺชมฺมํ วาติ.

อฏฺฐารสฺสํ หิ โช ราชุถ วตฺถุหิ อชฺชมฺมวาที ชาเนตฺตพฺโพ ๖ เป ๖ อิมหิ โช ราชุถ
 อฏฺฐารสฺสํ หิ วตฺถุหิ อชฺชมฺมวาที ชาเนตฺตพฺโพติ.

อฏฺฐารสฺสํ หิ จ โช ราชุถ วตฺถุหิ ชมฺมวาที ชาเนตฺตพฺโพ ๖ เป ๖ อิมหิ โช ราชุถ
 อฏฺฐารสฺสํ หิ วตฺถุหิ ชมฺมวาที ชาเนตฺตพฺโพติ.

[๔๗๐] อตฺถสฺสํ โช มหาปชฺาปติ โคตมํ “เต กิร โกธัมมพิภกา ภิกฺขุ ภณฺทน-
 การกา กตการกา วิวาทการกา ภัสสการกา ตังเฆ อธิกรณการกา ตัวตุลล
 อากจฺจนฺติ”ติ. อถ โช มหาปชฺาปติ โคตมํ เยน ภควา, เตนุปลงฺกมิ; อุปลงฺกมิตฺวา
 ภควนฺตํ อภิเวทิตฺวา เอกมนฺตํ อฏฺฐารสฺสํ; เอกมนฺตํ จิตฺตา โช มหาปชฺาปติ โคตมํ
 ภควนฺตํ เอตทโวจ “เต กิร ภนฺเต โกธัมมพิภกา ภิกฺขุ ภณฺทนการกา กตการกา
 วิวาทการกา ภัสสการกา ตังเฆ อธิกรณการกา ตัวตุลล อากจฺจนฺติ, กถาหํ ภนฺเต
 เตสุ ภิกฺขุสุ ปฏิปชฺชามิ”ติ. เตนฺหิ ตฺวํ โคตมิ อุกฺกยตฺถ ชมฺมํ สฺสณฺ, อุกฺกยตฺถ
 ชมฺมํ สฺสฺวา, เย ตตฺถ ภิกฺขุ ชมฺมวาทีโน, เตสํ ทิฏฺฐิจฺฉนฺจ ชนฺติฉนฺจ รุจิจฺฉนฺจ
 อาทายฉนฺจ โรเจหิ, ยํ จ กิณฺจจิ ภิกฺขุณฺโณสฺสเนน ภิกฺขุสฺสเนนโต ปจฺจาสฺสํสํสํ, สํพฺพนฺตํ
 ชมฺมวาทีโต ว ปจฺจาสฺสํสํสํ”ติ.

[๔๗๑] อตฺถสฺสํ โช อนาถปิ่นฺธุโก คหปติ “เต กิร โกธัมมพิภกา ภิกฺขุ
 ภณฺทนการกา กตการกา วิวาทการกา ภัสสการกา ตังเฆ อธิกรณการกา ตัวตุลล
 อากจฺจนฺติ”ติ. อถ โช อนาถปิ่นฺธุโก คหปติ, เยน ภควา, เตนุปลงฺกมิ; อุปลงฺกมิตฺวา
 ภควนฺตํ อภิเวทิตฺวา เอกมนฺตํ นิสฺสํ; เอกมนฺตํ นิสฺสินฺโน โช อนาถปิ่นฺธุโก คหปติ ภควนฺตํ
 เอตทโวจ “เต กิร ภนฺเต โกธัมมพิภกา ภิกฺขุ ภณฺทนการกา กตการกา วิวาทการกา
 ภัสสการกา ตังเฆ อธิกรณการกา ตัวตุลล อากจฺจนฺติ, กถาหํ ภนฺเต เตสุ ภิกฺขุสุ
 ปฏิปชฺชามิ”ติ. เตนฺหิ ตฺวํ คหปติ อุกฺกยตฺถ ทานํ เทหิ, อุกฺกยตฺถ ทานํ ทตฺวา

อุภยตฺถ ชมฺมํ สฺสณ. อุภยตฺถ ชมฺมํ สฺสฺวา เย ตตฺถ ภิกฺขุ ชมฺมวาทิโน, เสด์
ทิจฺฉิณฺจ ชนฺติณฺจ รุจิณฺจ อาทายณฺจ โรเจหิ”ติ.

[๔๗๒] อตฺถโสถิ โข วิสาชา มิคารมาตา “เต กิร โกธมฺพิกา ภิกฺขุ ฆณฺฑนการกา
กถการกา วิวาทการกา ภสฺสการกา สฺสเม อธิกรณการกา สํวตฺถิ อากฺขณฺตี”ติ.
อตฺถ โข วิสาชา มิคารมาตา เยน ภควา, เทนุปลงฺกมิ; อุปสงฺกมิทฺวา ภควนฺตํ
อภิวาทฺตฺวา เอกมฺนํ นิสฺสีทิ; เอกมฺนํ นิสฺสินฺหา โข วิสาชา มิคารมาตา ภควนฺตํ
เอตทโวจ “เต กิร ฆนฺเต โกธมฺพิกา ภิกฺขุ ฆณฺฑนการกา กถการกา วิวาทการกา
ภสฺสการกา สฺสเม อธิกรณการกา สํวตฺถิ อากฺขณฺตี, กถาหิ ฆนฺเต เสด์ ภิกฺขุสฺสุ
ปฺปฏิปชฺชามิ”ติ. เตนฺนํ หิ ทฺวํ วิสาเช อุภยตฺถ ทานํ เทหิ, อุภยตฺถ ทานํ ทตฺวา
อุภยตฺถ ชมฺมํ สฺสณ, อุภยตฺถ ชมฺมํ สฺสฺวา, เย ตตฺถ ภิกฺขุ ชมฺมวาทิโน เสด์
ทิจฺฉิณฺจ ชนฺติณฺจ รุจิณฺจ อาทายณฺจ โรเจหิ”ติ.

[๔๗๓] อตฺถ โข โกธมฺพิกา ภิกฺขุ อนุปฺพุพฺเพ, เยน สํวตฺถิ ตทวสฺสํ. อตฺถ โข
อายสฺมา สํวตฺถุโค, เยน ภควา, เทนุปลงฺกมิ; อุปสงฺกมิทฺวา ภควนฺตํ อภิวาทฺตฺวา
เอกมฺนํ นิสฺสีทิ; เอกมฺนํ นิสฺสินฺหา โข อายสฺมา สํวตฺถุโค ภควนฺตํ เอตทโวจ
“เต กิร ฆนฺเต โกธมฺพิกา ภิกฺขุ ฆณฺฑนการกา กถการกา วิวาทการกา
ภสฺสการกา สฺสเม อธิกรณการกา สํวตฺถิ อนุปฺพุตฺตา, กถาหิ โข ฆนฺเต เสด์
ภิกฺขุสฺสุ เสนาสนํ^๑ ปฺปฏิปชฺชิตพฺพนฺติ”ติ. เตนฺนํ หิ ตยา สํวตฺถุโค วิวิคฺคํ เสนาสนํ ทาทพฺพนฺติ.
สเจ ปน ฆนฺเต วิวิคฺคํ น โหติ, กถํ ปฺปฏิปชฺชิตพฺพนฺติ. เตนฺนํ หิ สํวตฺถุโค วิวิคฺคํ
กตฺวาปิ ทาทพฺพํ, น เทววาหิ สํวตฺถุโค เกณจิ ปรียาเยน อนุทฺมตฺตสฺส ภิกฺขุโน
เสนาสนํ ปฺปฏิพาหิตพฺพนฺติ วทามิ, โย ปฺปฏิพาเหยฺย, อาปคฺติ ทุกฺกฏสฺสํสาติ.

อามิสฺสํ ปน ฆนฺเต กถํ ปฺปฏิปชฺชิตพฺพนฺติ. อามิสฺสํ โข สํวตฺถุโค สํพฺเพสํ สํมกํ
ภาเชตพฺพนฺติ.

๑ ส. อ. น. ม. ตทวสฺสํ

๒ น. ม. เสนาสนํ

๒๗๗. โอสารณานุชาวนา

[๔๗๔] อถ โข ตถัสส อุกกัชิตกตถัสส ภิกขุโน ฐมมณจ วินยณจ ปจจเวกขณตถัสส
 เขตทโหสิ “อาปคฺติ เธสํ, เนสํ อนาปคฺติ, อาปนโนมฺหิ นมฺหิ อนาปนโน,
 อุกกัชิตฺโตมฺหิ นมฺหิ อนุกกัชิตฺโต, ฐมฺมิเกณนฺมฺหิ กมฺเมณ อุกกัชิตฺโต อกฺุเปเน จานา-
 รเหณา”ติ. อถ โข ได้ อุกกัชิตฺตโก ภิกขุ, เยน อุกกัชิตฺตานุคฺตกา ภิกขุ, เทนุปลงฺกมิ;
 อฺุปลงฺกมิตฺวา อุกกัชิตฺตานุคฺตเก ภิกขุ เขตทโวจ “อาปคฺติ เธสํ อาวุโส, เนสํ
 อนาปคฺติ, อาปนโนมฺหิ นมฺหิ อนาปนโน, อุกกัชิตฺโตมฺหิ นมฺหิ อนุกกัชิตฺโต,
 ฐมฺมิเกณนฺมฺหิ กมฺเมณ อุกกัชิตฺโต อกฺุเปเน จานารเหณ, เธม มํ อายสฺมฺนฺโค
 โธสํเรธา”ติ. อถ โข เต อุกกัชิตฺตานุคฺตกา ภิกขุ ทํ อุกกัชิตฺกํ ภิกขุํ อาทาย
 เยน ภควา, เทนุปลงฺกมิตฺถุ; อฺุปลงฺกมิตฺวา ภควนฺทํ อภิวาเทตฺวา เอกมฺนฺทํ นิสิตฺถุ.
 เอกมฺนฺทํ นิสินฺนา โข เต ภิกขุ ภควนฺทํ เขตทโวจ “อโย ภนฺเต อุกกัชิตฺตโก ภิกขุ
 เอวมาห ‘อาปคฺติ เธสํ อาวุโส, เนสํ อนาปคฺติ, อาปนโนมฺหิ นมฺหิ อนาปนโน,
 อุกกัชิตฺโตมฺหิ นมฺหิ อนุกกัชิตฺโต, ฐมฺมิเกณนฺมฺหิ กมฺเมณ อุกกัชิตฺโต อกฺุเปเน จานารเหณ,
 เธม มํ อายสฺมฺนฺโค โธสํเรธา”ติ, กถํ นุ โข ภนฺเต ปฏฺิปปชิตฺตพฺพนฺ”ติ. อาปคฺติ
 เธสํ ภิกฺขเว เนสํ อนาปคฺติ, อาปนโน เธโส ภิกขุ เนโส ภิกขุ อนาปนโน,
 อุกกัชิตฺโต เธโส ภิกขุ เนโส ภิกขุ อนุกกัชิตฺโต, ฐมฺมิเกณ กมฺเมณ อุกกัชิตฺโต อกฺุเปเน
 จานารเหณ, ยโต จ โข ได้ ภิกฺขเว ภิกขุ อาปนโน จ อุกกัชิตฺโต จ ปสฺสตี จ,
 เตนฺหิ ภิกฺขเว ทํ ภิกขุํ โธสํเรธา”ติ.

๒๗๘. สัมสามคฺคิถา

[๔๗๕] อถ โข เต อุกกัชิตฺตานุคฺตกา ภิกขุ ทํ อุกกัชิตฺกํ ภิกขุํ โธสํเรตฺวา,
 เยน อุกฺุเขปกา ภิกขุ, เทนุปลงฺกมิตฺถุ; อฺุปลงฺกมิตฺวา อุกฺุเขปเก ภิกขุ เขตทโวจ “ยสฺมิ
 อาวุโส วคฺคฺถสฺมิ อโหสิ ตังฆตฺถ ภณฺทนํ กถโห วิคฺคโห วิวาโท ตังฆเกโท ตังฆราชิ
 ตังฆวคฺคฺถานํ ตังฆนนากรณํ, ได้ เธโส ภิกขุ อาปนโน จ อุกกัชิตฺโต จ ปสฺสตี จ

โธสวาริโต จ, หนุท มยํ อากุโส คธัส วตฺถุสฺส วูปสํมาย สังฆตามคัคคิ กโรมา”ติ.

อถ โข เค อุกุเชปกา ภิกขุ, เยน ภควา, เตนูปสงฺกมัสฺส; อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมณฺตํ นิสฺสํกัณฺโถ; เอกมณฺตํ นิสฺสินฺหา โข เค อุกุเชปกา ภิกขุ ภควนฺตํ เอตทวโจ “เค ภนฺเต อุกุชิตฺตานุวตฺตกา ภิกขุ เอวมาหํ ‘ยสฺมึ อากุโส วตฺถุสฺมึ อโหสิ’ สังฆสฺส ภนฺทํ กถาโห วิคฺคโห วิวาโท สังฆาโท สังฆาธิ สังฆวตฺถุสฺสํ สังฆานาการณํ, โส เอโส ภิกขุ อาปนฺโน จ อุกุชิตฺโต จ ปสฺสํ จ โธสวาริโต จ, หนุท มยํ อากุโส คธัส วตฺถุสฺส วูปสํมาย สังฆตามคัคคิ กโรมา”ติ, กถํ โข ภนฺเต ปฏิปตฺตคัพพน”ติ. ยโต จ โข โส ภิกขเว ภิกขุ อาปนฺโน จ อุกุชิตฺโต จ ปสฺสํ จ โธสวาริโต จ, เตนหิ ภิกขเว สํโฆ คธัส วตฺถุสฺส วูปสํมาย สังฆตามคัคคิ กโรตุ. เอวเมว ปน ภิกขเว กาคพฺพา: สัพเพเหเว เอกขณฺตํ สันนิปตฺติคัพพํ คิตาเนหิ จ อคิตาเนหิ จ, น เกหิจิ นนฺโท ทาทพฺโพ, สันนิปตฺติคาว พฺยตฺเตน ภิกขุณา ปฏิพฺเพน สํโฆ ฌาเปตพฺโพ-

“สุณฺนาตุ เม ภนฺเต สํโฆ, ยสฺมึ วตฺถุสฺมึ อโหสิ’ สังฆสฺส ภนฺทํ กถาโห วิคฺคโห วิวาโท สังฆาโท สังฆาธิ สังฆวตฺถุสฺสํ สังฆานาการณํ, โส เอโส ภิกขุ อาปนฺโน จ อุกุชิตฺโต จ ปสฺสํ จ โธสวาริโต จ, ยถิ’ สังฆสฺส ปคฺคกถสฺส, สํโฆ คธัส วตฺถุสฺส วูปสํมาย สังฆตามคัคคิ กเรยฺย, เอสา ฌตฺติ.

สุณฺนาตุ เม ภนฺเต สํโฆ, ยสฺมึ วตฺถุสฺมึ อโหสิ’ สังฆสฺส ภนฺทํ กถาโห วิคฺคโห วิวาโท สังฆาโท สังฆาธิ สังฆวตฺถุสฺสํ สังฆานาการณํ, โส เอโส ภิกขุ อาปนฺโน จ อุกุชิตฺโต จ ปสฺสํ จ โธสวาริโต จ, สํโฆ คธัส วตฺถุสฺส วูปสํมาย สังฆตามคัคคิ กโรติ; ยถาสายสฺมโต ฌมฺติ คธัส วตฺถุสฺส วูปสํมาย สังฆตามคคฺคิยา การณํ, โส ฌณฺตสฺส; ยถส นกฺขมฺติ, โส ภาเตยฺย.

กตา สํเฆน คธัส วตฺถุสฺส วูปสํมาย สังฆตามคัคคิ, นิหโต สังฆาโท นิหตา

[illegible]

ดาวเทว อูโปสถโธ กาศพุโธ, ปาติโมกข์ อุตฺถิสิตพุพนฺติ.

๒๗๕. อุปาลิสังฆสามัคคิปุจฉา

[๔๗๒] อถ โข อายตฺมา อุปาติ, เยน ภควา, เคนฺหปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิทฺวา
ภควนฺตํ อภิวาเททฺวา เอกมฺนตํ นิสฺสํ; เอกมฺนตํ นิติโน โข อายตฺมา อุปาติ
ภควนฺตํ เขตฺทโวจ “ยตฺมึ ภาณฺเต วตฺตุลํ” โหติ ตํสฺส ตํ ภาณฺทํ กถโห วิคฺคโห
วิวาโท ตํสฺสเกโห ตํสฺสราชฺชิ ตํสฺสวตฺถานํ ตํสฺสนาถาณํ, ตํ โส ตํ วตฺถํ อวินิจฺฉินิทฺวา
อมฺมตา มฺหํ คนฺทฺวา ตํสฺสํคฺคํ กโรติ, ชมฺมิกา นุ โข ตํ ภาณฺเต ตํสฺสํคฺคํ”ติ.
ยตฺมึ อุปาติ วตฺตุลํ” โหติ ตํสฺส ตํ ภาณฺทํ กถโห วิคฺคโห วิวาโท ตํสฺสเกโห
ตํสฺสราชฺชิ ตํสฺสวตฺถานํ ตํสฺสนาถาณํ, ตํ โส ตํ วตฺถํ อวินิจฺฉินิทฺวา อมฺมตา มฺหํ
คนฺทฺวา ตํสฺสํคฺคํ กโรติ, อชมฺมิกา ตํ อุปาติ ตํสฺสํคฺคํติ.

ยถัมมิ ปน ภนเต วตฺถุสฺมิมิ โหติ สัมมุตฺต ภณฺฑนํ กถโห วิคฺคโห วิวาทโ
 สัมภោโต สัมมวาทิ สัมมวตฺถุณํ สัมมมานาการณํ, สัมโฆ คํ วตฺถุํ วิวิจฺจนิทฺวา มุตตา
 มุตฺตํ คนฺตวาท สัมมตฺตามคฺคิ กโรติ, ขมฺมิกา นุ โห ธา ภนเต สัมมตฺตามคฺคิ. ยถัมมิ
 อฺปาทิ วตฺถุสฺมิมิ โหติ สัมมุตฺต ภณฺฑนํ กถโห วิคฺคโห วิวาทโ สัมภោโต สัมมวาทิ
 สัมมวตฺถุณํ สัมมมานาการณํ, สัมโฆ คํ วตฺถุํ วิวิจฺจนิทฺวา มุตตา มุตฺตํ คนฺตวาท
 สัมมตฺตามคฺคิ กโรติ, ขมฺมิกา ธา อฺปาทิ สัมมตฺตามคฺคิ.

กติ นุ โข ภนฺเต ตັมถํมคฺคิโยติ. เทวมา อຸປາດิ ตັมถํมคฺคิโย: อຸດฺธิ อຸປາດิ ตັม-
 ถํมคັ อຸດฺธาປေຕາ พຸຍຸນຊນຸປေຕາ, ອຸດັດຢູປາດີ ສັມຖັມມັ ອຸດັດຢູປາຕາ ຈ ພຸຍຸນຊນຸປາຕາ ຈ.

อตุถํ น หาเปติ อนุยุคํ ภาณํ.

ตเถว ปณฺหํ ปริธาสํ ปุจฺฉิตฺ,
 น จาปี ปชฺฌายติ น มงฺกฺ โหติ.
 ใต้ กาดาคคํ พยากรณารหํ วโจ
 รณฺเชติ วิณฺณฺปริสํ วิจฺจฺชโน.

สคารโว อุตฺตมคเรสํ ภิกฺขุสํ
 อาเจรณฺที จ สเก วิสฺสารโท,
 อตํ ปเมคํ ปคฺคฺโน กเถตเว
 ปจฺจตฺถิกานนฺจ วิรทฺธิโกวิทฺ.

ปจฺจตฺถินา เยน วชนฺติ นิคฺคหํ
 มหาชนโน สณฺณวาปนนฺจ คจฺฉติ.
 สกณฺจ อาทายมยํ น วิณฺจติ
 วิทยากรํ" ปณฺหมนฺุปชาติกํ.

ทุเตยฺยกมฺเมสํ อตํ สมฺมุคฺคโห
 สํฆสฺสํ ภิกฺขุสํ จ อาหุณํ ยถา,
 กรํ วโจ ภิกฺขุคณฺน เปสฺสโต
 "อหํ กโรมํ"ติ น เตน มณฺณติ.

อาปชฺชติ ยาวตเกสํ วตฺถุสํ
 อาปคฺคฺติยา โหติ ยถา จ อฏฺฐจฺติ,
 เอเต วิภงฺกา อุกฺกยสฺสํ สฺวาคตา
 อาปคฺคฺติอฏฺฐจฺจานปทสฺสํ โกวิทฺ.

๑. ส. ใต้ พยากรํ

นิธัธวณั คจณติ ยานิ จาจร
 นิธัธวโรโต โหติ ยถา จ วคฺคณนา,
 โธธวณั คจณติคจณ ชนคฺคโน
 เขคมี ชานาคิ วิภงคโกวิโท.

ธคาวโร วคฺคณคเรธั ภิกขุธั
 นเวธั เถเรธั จ มชณิเมธั จ,
 มหาชนธัคจณโรช ปณทิตโต
 โธ คาทิตโต ภิกขุ อธิ ปคคหารโหติ.

โกธมพิภกขณโก ทธโม.

๑๘๐. ศตสุทธานัน

โกธมพิภ ขินวโร	วิวาทาปคฺคิตทธสเน
อุกฺคิเปยฺย ^๒ ยธัมม ^๑ คธัมม ^๓	คธสธ ยาปคฺคิต ^๓ เทธเย.
อนุคธสธมาย คคฺคเถว	พาดกณเจว วธธทา
ปาริเดยฺยยา จ ธาวคฺคธ	ธวธปคฺคโต จ โกติโต.
มหากธสธปกจจนา	โกฏฐิจิตโต กปฺปนิเนน จ
มหาจุนฺโท จ อนฺนุทฺโธ	เรวโต อุปาติวฺทโย.
อานนฺโท ราหุโต เจว	โคคธมณณณณณโก
ธณณณณ วิวิคคณณ	อามิสธ สมกัปปิ จ.

น เกหิ ฌนุโท ทาคพุโพ อูปาติ ปริปุจฺจโค
อนุปวชฺโซ ตีเถน ตามคฺคํ ชินสาสเนติ.

โกสมพิกวคฺโค นิฏฺฐจิตฺโต.

มหาวคฺโค สมตฺโต.

มหาวิทยาลัย ภูเก็ต

ปทานุกรกโม

ปทานุกรกโม	ปพเพ/องเก	ปทานุกรกโม	ปพเพ/องเก
[อ]		อกโกศติ	๔๑๔/๒๐๘
		อกขั	๒๘๘/๖๖
อกขุยุด	๒๖๘/๓๗	อกขัณ	๒๖๕/๓๓
อกคกปป์	๒๗๘/๔๗	อกคิ	๔๕๔/๒๓๕
อกคั	๓๒๕/๓๓๘; ๔๒๘/๒๑๕	อกรกรียมานา	๔๖๗/๒๕๑
อกปปคเคน	๓๐๘/๘๕	อการิกฏโต	๒๕๗/๒๑
อกปปีย	๒๗๒/๔๑; ๓๐๓/๘๘; ๓๐๕/๘๐	อคิตาน	๒๗๓/๔๒; ๔๗๕/๒๕๗
อกมมการกา	๔๕๐/๒๒๗	อคุคั	๓๔๓/๑๔๔
อกรณีย	๒๗๔/๔๒; ๓๐๓/๘๘	อคุคนคร	๒๘๖/๖๓
อกคั	๔๕๘/๒๓๘	อคุคเหติ	๒๔๓/๕
อกามา	๓๔๑/๑๔๒	อคุคพิ	๓๐๑/๘๖
อการณ	๓๘๑/๑๘๓	อคุค	๓๓๕/๑๓๖
อกริยวาโท	๒๘๘/๗๘	อคุคิโต	๒๘๖/๖๓
อกรุก	๒๐๑/๑๑๘	อคุคิหุคตมูชา	๓๐๐/๘๕
อกรุกกเคน	๓๐๘/๘๕	อกรชาค	๒๕๒/๑๖-๑๗
อกรป	๓๘๐/๑๘๑; ๔๕๕/๒๓๕; ๔๗๔/๒๕๖	อกรวาโต	๒๖๗/๓๕
อกรมนุติ	๒๔๘/๓๓	อกรุติจนิโน	๓๘๖/๑๘๔
อกรโกจนิ	๔๖๔/๒๔๖	อกรุติยา	๒๖๕/๓๓

ปทานุกรโม	ปพเพ/องเก	ปทานุกรโม	ปพเพ/องเก
อจิรปฏกนุค	๒๔๓/๔; ๒๗๖/๔๕; ๒๘๕/๖๒	อชฌาปนนทกตโม	๓๙๑/๑๙๑
อจิรปฐมปนโน	๒๔๓/๔	อชฌาปนนทกวิโส	๓๙๒/๑๙๑
อจุจกมา	๓๙๑/๑๙๓	อชฌาปนาเม	๒๔๘/๑๒
อจุจย	๒๘๐/๔๙; ๒๘๒/๕๕; ๒๙๕/๗๓	อชฌาปนาตติ	๔๕๘/๒๓๘
อจุจายตา	๒๔๓/๕	อชฌาปนาตถา	๒๔๓/๕; ๒๕๗/๒๑
อจุจาวททวียตถ	๒๔๓/๕	อชฌาตติ	๒๕๘/๒๓
อจุจกณทิก	๒๖๙/๓๗	อชฌาตถา	๒๔๘/๑๒; ๓๔๓/๑๔๔
อจุจกณคณ	๒๘๑/๕๒	อชฌา	๒๖๕/๓๒
อจุจกณค	๒๘๑/๕๒	อชฌาตถิก	๒๖๕/๓๓
อจุจกณค	๔๗๗/๒๕๗	อชฌา	๒๖๕/๓๒; ๒๖๕/๓๓
อจุจกณค	๒๖๒/๒๙	อชฌาตถิก	๒๖๕/๓๓
อจุจกณค	๓๘๐/๔๙; ๒๔๒/๓; ๓๓๐/๑๒๖; ๔๖๓/๒๔๕	อชฌาตถิก	๒๖๕/๓๒
อจุจ	๒๘๑/๕๒	อชฌาตถิก	๒๖๕/๓๓
อจุจกณค	๒๔๓/๕; ๒๕๗/๒๑	อชฌาตถิก	๔๕๓/๒๓๔; ๔๖๗/๒๕๑
อจุจกณค	๒๔๔/๗	อชฌาตถิก	๒๙๓/๗๒
อจุจกณค	๔๕๙/๒๓๙	อชฌาตถิก	๓๐๘/๙๕; ๓๘๕/๑๘๖
อชฌม	๒๕๗/๒๒	อชฌาตถิก	๔๕๘/๒๓๘
อชฌาตถิก	๒๔๖/๑๐	อชฌาตถิก	๒๗๑/๔๐
อชฌาตถิก	๒๔๖/๑๑	อชฌาตถิก	๒๔๒/๓; ๒๙๓/๗๓; ๓๐๑/๘๖
อชฌาตถิก	๒๕๔/๑๘	อชฌาตถิก	๒๕๘/๒๓
อชฌา	๔๖๔/๒๔๖	อชฌาตถิก	๓๘๐/๑๘๑; ๓๘๔/๑๘๕; ๔๕๑/๒๓๑
อชฌาตถิก	๒๔๒/๓; ๒๘๔/๕๙; ๒๙๘/๘๓	อชฌาตถิก	๓๘๑/๕๒; ๒๗๖/๔๔
อชฌาตถิก	๔๗๗/๒๕๗	อชฌาตถิก	๔๖๔/๒๔๖
อชฌาตถิก	๓๘๐/๑๙๑	อชฌาตถิก	๒๖๕/๓๒; ๒๖๕/๓๓

ปทานุกรกโม

๒๖๕

ปทานุกรกโม	ปพเพ/องุเก	ปทานุกรกโม	ปพเพ/องุเก
อชฏกกาติโย	๓๓๘/๑๔๐	อชฏการา	๓๐๘/๘๕
อชฏกเขตเตหิ	๒๘๒/๕๓; ๒๘๘/๗๘; ๒๘๘/๘๓; ๓๐๐/๘๔	อชฏเปตา	๔๗๖/๒๕๘
อชฏกโยคิ	๒๘๕/๗๕; ๓๔๓/๑๔๔	อชฏโถ	๓๘๐/๔๘; ๒๔๕/๘; ๒๖๒/๒๘; ๒๖๗/๗๖
อชฏโฆ	๔๕๘/๒๓๗	อชฏโร	๓๗๘/๑๗๗
อชฏณว	๒๘๖/๖๔	อชฏตเน	๔๕๓/๒๓๓
อชฏมาโน	๓๐๑/๘๖	อชฏปพพา	๒๘๘/๖๖
อชฏกนทวรา	๓๓๗/๑๓๘	อชฏจ	๒๘๕/๗๔
อชฏกคามยโต	๒๗๓/๔๓	อชฏจุตดา	๔๖๘/๒๕๒
อชฏกชิตุมชช	๒๖๗/๓๔; ๒๖๗/๓๕	อชฏคิโย	๔๖๗/๒๕๐
อชฏเรกปญจเกน	๓๐๘/๘๕	อชฏย	๓๘๐/๔๘
อชฏเรกวัถตวคโค	๔๕๐/๒๒๖	อชฏถ	๒๘๐/๔๘
อชฏถนวัริย	๒๔๓/๕	อชฏถา	๒๔๒/๒; ๒๔๗/๑๓; ๒๗๒/๔๓; ๒๘๖/๖๒
อชฏถ	๒๖๓/๒๘	อชฏถ	๒๘๘/๗๘
อชฏถิตตา	๒๔๓/๕	อชฏถ	๔๖๒/๒๔๔
อชฏตานิ	๒๘๒/๕๓	อชฏานมคคปฏิปน	๒๘๔/๕๗; ๓๔๑/๑๔๑
อชฏคคามรูปา	๔๖๖/๒๔๘	อชฏาน	๒๗๕/๔๔; ๓๘๐/๑๘๑
อชฏคมนา	๓๘๑/๕๑; ๒๗๑/๔๐; ๒๘๓/๗๒	อชฏม	๒๑๘/๒๑๓; ๓๘๒/๑๘๔; ๓๘๔/๑๘๕; ๔๖๘/๒๕๒
อชฏคคาม	๔๖๓/๒๔๕	อชฏมกม	๔๐๐/๑๘๘
อชฏคคจโน	๓๑๑/๘๕	อชฏมคตา	๓๘๔/๑๘๕
อชฏค	๓๐๘/๘๕	อชฏมวาท	๔๕๗/๒๓๗; ๔๖๓/๒๕๕; ๔๖๘/๒๕๒
อชฏคณานิ	๒๕๗/๒๒		
อชฏคิตพ	๓๐๖/๘๔		
อชฏคณพิค	๒๗๔/๔๒		
อชฏคาเปตา	๔๗๖/๒๕๗		

ปทานุกรโม	ปพเพ/องเก	ปทานุกรโม	ปพเพ/องเก
อธิมมิก	๒๕๓/๒๓๑; ๓๘๐/๑๘๑;	อนคฤสณฺหิ	๒๗๔/๔๒
	๓๘๕/๑๘๖	อนคฤส	๔๕๙/๒๓๙
อธิมมียมาน	๔๕๖/๒๓๖	อนนฺจณิก	๒๗๔/๔๒
อธิกรณการก	๔๐๗/๒๐๔; ๔๖๗/๒๕๐	อนนุโพธา	๒๗๗/๖๕
อธิการ	๓๓๑/๑๒๙; ๓๓๕/๑๓๕	อนนุโตมิก	๒๗๔/๔๒; ๓๐๓/๘๙; ๔๕๖/๒๓๖
อธิคณฺธิ	๒๘๕/๖๑	อนนุภกฺขาคูกามา	๒๘๐/๖๙
อธิจิตฺ	๒๕๑/๑๕	อนภาว	๒๙๒/๗๓
อธิฐฺจํ	๒๖๗/๓๕	อนวชฺ	๓๓๗/๑๓๘
อธิฐฺจํ	๒๔๓/๕	อนวเลตฺตา	๔๖๘/๒๕๒
อธิปณฺ	๒๕๑/๑๕	อนาคตา	๓๘๐/๑๘๐
อธิมฺคฺ	๒๔๔/๖	อนาจิณฺ	๔๖๘/๒๕๒
อธิวณฺ	๒๗๖/๖๓; ๒๙๓/๗๓; ๒๙๙/๘๒	อนานวชฺ	๔๗๗/๒๕๙
อธิวาเลตฺ	๓๘๐/๔๙; ๒๗๖/๔๔; ๒๘๕/๖๐;	อนาปคฺ	๒๗๔/๔๓; ๓๘๐/๑๘๑; ๔๕๑/๒๓๑;
	๒๙๓/๗๓; ๒๙๘/๘๐; ๒๙๙/๘๒		๔๖๘/๒๕๒
อธิวาเลตฺ	๓๘๐/๔๙; ๒๙๓/๗๓; ๒๕๗/๒๓๗	อนาปคฺโก	๓๘๑/๑๘๓; ๓๕๕/๑๙๓
อธิล	๒๕๑/๑๕	อนาปคฺคิฏฺจโน	๔๕๑/๒๓๑
อธิยนคฤส	๓๒๙/๑๒๕	อนาปนโน	๔๗๔/๒๕๖
อโรเทหิ	๒๔๙/๑๓	อนาปฺจนา	๒๙๙/๘๑; ๓๒๙/๑๒๕
อนคาริย	๒๔๓/๔; ๒๔๕/๙; ๒๕๗/๒๑	อนามนฺตจาโร	๓๐๖/๙๔
อนคิวิคฺ	๒๗๖/๔๕; ๒๙๕/๗๕	อนาถาย	๓๑๗/๑๐๖
อนคิลโร	๔๐๓/๒๐๒	อนิมิตฺตคฺเคน	๓๐๙/๙๕
อนนฺจจิเตน	๓๑๗/๑๐๔	อนิตฺตคฺคิเยน	๓๐๙/๙๕
อนคฺคฺมโน	๒๘๓/๕๖; ๓๐๑/๘๕	อนุกมฺ	๒๗๖/๖๔; ๔๕๗/๒๓๗
อนคฺคโค	๔๖๑/๒๔๑	อนุฆรฺก	๓๐๓/๘๘
อนคฺค	๓๐๘/๙๔	อนุชานาณ	๒๙๙/๘๒

ปทานุกรกโม

๒๖๗

ปทานุกรกโม	ปพเพ/องฺเก	ปทานุกรกโม	ปพเพ/องฺเก
อนฺชานามิ	๒๕๓/๑๗; ๒๕๖/๒๐; ๒๘๔/๕๘	อนฺภาณฺติ	๓๐๐/๘๓
อนฺชานเญย	๒๕๗/๒๒	อนฺโมทิตฺวา	๒๘๒/๕๕; ๒๘๖/๖๔
อนฺชานเญยํ	๒๖๐/๒๗	อนฺยุยฺช	๒๕๗/๒๓
อนฺชวฺชิตฺโต	๓๘๐/๑๘๓; ๔๕๑/๒๓๓; ๔๕๓/๒๓๒; ๔๕๒/๒๓๒; ๔๗๔/๒๕๖	อนฺยุยฺชํ	๔๕๗/๒๓๗
อนฺชวฺชิตฺโต	๓๐๐/๘๓	อนฺยุยฺชํ	๔๗๗/๒๖๐
อนฺชวฺชิตฺโต	๓๐๐/๘๓	อนฺโยเมติ	๒๘๒/๕๕; ๓๐๕/๘๐
อนฺชวฺชิตฺโต	๒๗๐/๓๘; ๒๘๔/๕๘; ๒๘๕/๗๕; ๓๐๓/๘๘; ๓๘๔/๑๘๕	อนฺยตฺตฺนํ	๔๕๒/๒๓๓
อนฺชวฺชิตฺโต	๔๕๐/๒๒๖	อนฺยตฺตฺนํ	๔๕๓/๒๓๒
อนฺชวฺชิตฺโต	๒๘๘/๗๘; ๓๐๐/๘๓	อนฺยตฺตฺนํ	๓๐๘/๘๔
อนฺชวฺชิตฺโต	๓๒๕/๑๑๘	อนฺยตฺตฺนํ	๒๘๓/๗๒
อนฺชวฺชิตฺโต	๒๔๕/๘	อนฺยตฺตฺนํ	๒๔๒/๒
อนฺชวฺชิตฺโต	๔๕๑/๒๓๒	อนฺยตฺตฺนํ	๓๘๕/๑๘๕
อนฺชวฺชิตฺโต	๔๕๒/๒๓๓	อนฺยตฺตฺนํ	๓๘๕/๑๘๕
อนฺชวฺชิตฺโต	๒๔๘/๑๒	อนฺยตฺตฺนํ	๔๕๕/๒๓๕
อนฺชวฺชิตฺโต	๒๔๒/๓; ๒๘๔/๕๘ ๒๘๓/๗๓	อนฺยตฺตฺนํ	๔๕๐/๒๒๘
อนฺชวฺชิตฺโต	๒๗๔/๔๒; ๒๘๒/๕๓	อนฺยตฺตฺนํ	๔๗๗/๒๖๐
อนฺชวฺชิตฺโต	๒๔๔/๖	อนฺยตฺตฺนํ	๒๘๕/๕๘
อนฺชวฺชิตฺโต	๒๘๕/๖๐; ๒๘๘/๖๖	อนฺยตฺตฺนํ	๒๘๕/๕๘
อนฺชวฺชิตฺโต	๒๘๒/๕๔	อนฺยตฺตฺนํ	๒๘๕/๕๘
อนฺชวฺชิตฺโต	๒๘๒/๗๑	อนฺยตฺตฺนํ	๒๘๕/๕๘
อนฺชวฺชิตฺโต	๒๘๒/๕๓	อนฺยตฺตฺนํ	๒๘๕/๕๘
อนฺชวฺชิตฺโต	๒๔๗/๑๑; ๒๕๕/๑๘	อนฺยตฺตฺนํ	๒๔๒/๓
อนฺชวฺชิตฺโต	๒๘๗/๖๕	อนฺยตฺตฺนํ	๓๐๘/๘๕

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/อญฺเ	ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/อญฺเ
อนฺตรหิโต	๒๔๓/๔; ๒๗๘/๔๖	อปรปฺปจฺจย	๒๔๒/๓; ๒๘๔/๕๕; ๒๘๓/๗๓;
อนฺตรามคฺเค	๒๕๓/๑๗; ๒๗๒/๔๑		๒๘๘/๘๐; ๒๘๘/๘๑
อนฺตรายา	๒๘๖/๖๒	อปรหิเต	๔๖๖/๒๔๘
อนฺตฺติกข	๒๔๒/๓; ๒๘๖/๗๖	อปริกถากเตน	๓๐๘/๘๕
อนฺคานิ	๓๓๓/๑๓๓	อปรินุณฺนโกตฺโกฏฐาการ	๔๕๗/๒๓๗
อนฺติมวคฺคํ	๓๘๐/๑๘๑	อปริตฺตํ	๒๘๔/๗๔
อนฺเตชฺเร	๒๗๑/๓๘; ๓๒๘/๑๒๕; ๔๖๑/๒๔๑	อปรติโพธา	๓๒๕/๑๑๘
อนฺเตวาทิ	๓๘๐/๔๘; ๔๖๑/๒๔๒	อปรโตเกธ	๒๘๘/๖๖
อนฺโต	๒๕๕/๑๘; ๒๘๕/๗๔; ๓๒๘/๑๒๕	อปรวิธายมาโน	๓๒๑/๑๑๓
อนฺโตโกฏฐาการิกา	๒๗๑/๔๐	อปรหิเต	๒๘๔/๕๘
อนฺโตคฺคํ	๔๕๕/๒๓๕	อปรากุทฺติ	๓๗๘/๑๗๗
อนฺตรการ	๒๔๒/๓; ๒๔๘/๑๓; ๒๘๔/๕๘	อปรายฺเยน	๒๘๘/๘๒; ๓๒๘/๑๒๖
	๒๘๘/๘๐; ๒๘๘/๘๑	อปรายิ	๒๘๕/๖๑
อนฺตรพริโร	๓๘๖/๑๘๔	อปรายิ	๒๗๓/๔๒; ๓๓๔/๑๓๕
อนฺตรมฺคพริโร	๓๘๖/๑๘๔	อปรารุท	๒๖๕/๓๒; ๒๖๖/๓๔
อนฺตรมฺโค	๓๘๖/๑๘๔	อปริธานิ	๒๖๕/๓๒; ๒๖๖/๓๔
อนฺโร	๓๘๖/๑๘๔	อปรณฺณ	๒๘๓/๕๖
อนฺนถ	๒๕๐/๑๓	อปรุชฺชยมานา	๔๖๗/๒๕๑
อปรากุทฺติ	๓๓๑/๑๒๘	อปรปกคณฺณโน	๓๘๐/๑๘๐
อปรากุทฺตนิ	๒๖๓/๓๑	อปรปิกิตฺมเถน	๒๗๕/๔๔; ๓๘๐/๑๘๑
อปรคคากาพํ	๒๔๒/๓; ๒๘๔/๕๕; ๒๘๓/๗๓;	อปรปณฺณคฺคํ	๔๖๘/๒๕๒
	๒๘๘/๘๑; ๓๐๑/๘๗	อปรปฏิกมฺม	๓๘๑/๑๘๑; ๓๘๔/๑๘๒;
อปรคพฺกตาย	๒๘๑/๖๘		๔๒๗/๒๑๓
อปรคพฺโ	๒๘๑/๖๘	อปรปฏิกุชฺชิตํ	๓๐๕/๘๐
อปรกมฺม	๔๖๗/๒๕๑	อปรปฏิกุชฺชิต	๒๖๘/๓๖
		อปรปฏิกุชฺชิตาย	๔๐๐/๑๘๘

ปทานุกรกโม

๒๖๘

ปทานุกรกโม	ปพเพ/องเก	ปทานุกรกโม	ปพเพ/องเก
อปปณินิสฺสกุเค	๓๘๓/๓๘๓	อผาตุ	๒๕๓/๓๗
อปปณินฺจนา	๕๐๐/๓๘๘	อพิฐ	๒๗๘/๕๗
อปปณินฺจ	๒๗๕/๕๒; ๓๐๓/๘๘	อพพาหิตฺวา	๒๗๘/๕๖
อปปณินฺจเวทิตฺวา	๓๘๐/๕๐	อพภณฺชนํ	๒๖๗/๓๕
อปปณินฺจเวชา	๒๘๗/๖๕	อพภณฺณวาทิ	๒๕๓/๖
อปปนฺตร	๒๕๗/๒๒; ๒๗๕/๕๓	อพภนฺตรโต	๒๘๖/๖๓
อปปนฺตุโต	๓๘๕/๓๘๓	อพภากิจฺชนฺติ	๒๘๐/๖๘
อปปนฺธโน	๕๕๘/๒๓๗	อพภากิจฺชนฺเตน	๒๘๕/๗๕
อปปนฺโถ	๕๕๘/๒๓๗	อพภานารหิ	๕๐๐/๓๘๘
อปปนฺภกฺขา	๒๘๘/๘๒; ๓๒๘/๓๒๖	อพภานูโมติ	๒๕๘/๒๓
อปปนฺภิกฺขุโก	๒๕๗/๒๓	อพภฺกํ	๓๘๐/๕๘; ๒๕๒/๓
อปปนฺภิกฺโก	๕๕๘/๒๓๗	อพภฺกฺคฺโต	๒๘๘/๗๘; ๓๐๐/๘๓
อปปนฺมตฺต	๒๕๓/๕; ๕๖๖/๒๕๐	อพภฺกฺคฺจฺจฺจฺติ	๒๕๕/๖๓
อปปนฺมตฺตก	๒๗๖/๕๕; ๒๘๓/๕๒	อพภฺกฺคฺนฺตฺวา	๒๕๒/๓
อปปนฺมาทาทิกรณํ	๒๘๕/๖๓	อพภฺยฺยาโต	๕๕๘/๒๓๗
อปปนฺวาทโน	๕๕๘/๒๓๗	อพภฺยฺยวาทิ	๕๕๘/๒๓๗
อปปนฺวิธิต	๕๕๘/๒๓๗	อพภฺกํ	๕๖๓/๒๕๕
อปปนฺตฺทโท	๓๐๓/๘๖	อพภฺกฺติ	๕๐๐/๓๘๘
อปปนฺตฺนฺนา	๒๘๓/๕๒	อพภฺยฺย	๓๘๓/๓๘๒
อปปนฺตฺนฺน	๒๘๕/๕๘; ๕๖๖/๒๕๘	อพภฺยฺยโต	๓๘๕/๓๘๓
อปปนฺจนา	๒๕๕/๓๘; ๒๗๓/๕๐	อพฺยาปฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺ	๒๕๕/๖
อปปนฺยฺย	๕๖๒/๒๕๓	อภฺยฺยมานา	๕๖๗/๒๕๓
อปปนฺยฺย	๒๘๘/๘๒; ๓๒๘/๓๒๖	อภฺยฺยตี	๕๖๘/๒๕๒
อปปนฺยฺย	๕๕๗/๒๓๗; ๕๖๓/๒๕๕; ๕๖๕/๒๕๗	อภฺยฺยนฺตฺ	๒๕๒/๓; ๒๘๕/๕๘; ๒๘๘/๘๐; ๒๘๘/๘๓

ปทานุภุโกโม	ปพฺเพ/องฺเ	ปทานุภุโกโม	ปพฺเพ/องฺเ
อภิกกมถ	๔๖๖/๒๔๘	อภิหริตฺ	๒๗๓/๔๐
อภิชฺวณิกตฺตํ	๒๔๘/๓๒	อภฺยเตน	๒๘๐/๖๘; ๒๘๔/๗๔
อภิญญา	๓๐๐/๘๓	อภฺยตฺตํ	๓๒๘/๓๒๖
อภิญญาค	๒๘๐/๖๘; ๓๐๓/๘๖	อภฺยตฺตํ	๔๖๔/๒๔๖
อภินิพฺพิตฺ	๒๕๖/๒๐	อภฺยตฺตํ	๓๘๐/๓๘๐
อภินิธฺตํ	๒๕๖/๒๐	อภฺยตฺตํ	๒๖๔/๓๓
อภินิธฺตํ	๒๕๖/๒๐	อภฺยตฺตํ	๓๓๔/๓๓๕
อภินิธฺตํ	๒๗๓/๔๐	อภฺยตฺตํ	๔๖๗/๒๕๓
อภินิธฺตํ	๒๔๒/๒	อภฺยตฺตํ	๒๔๔/๗
อภินิธฺตํ	๔๖๔/๒๔๗	อภฺยตฺตํ	๔๗๖/๒๕๘
อภินิธฺตํ	๒๘๓/๗๒	อภฺยตฺตํ	๔๐๐/๓๘๘; ๔๐๕/๒๐๓
อภินิธฺตํ	๒๕๓/๓๗	อภฺยตฺตํ	๔๐๐/๓๘๘; ๔๐๕/๒๐๓
อภินิธฺตํ	๒๕๒/๓๗	อภฺยตฺตํ	๓๐๐/๘๓
อภินิธฺตํ	๒๕๒/๓๗	อภฺยตฺตํ	๒๕๓/๓๗; ๒๗๐/๓๘; ๒๗๗/๔๕;
อภินิธฺตํ	๒๕๕/๓๘; ๒๗๓/๓๘; ๓๒๖/๓๒๓	อภฺยตฺตํ	๒๘๓/๕๒
อภินิธฺตํ	๒๔๘/๓๓	อภฺยตฺตํ	๒๘๓/๘๒
อภินิธฺตํ	๓๘๐/๔๘	อภฺยตฺตํ	๓๓๔/๓๓๕
อภินิธฺตํ	๔๕๓/๒๓๔	อภฺยตฺตํ	๒๔๔/๖
อภินิธฺตํ	๓๘๐/๔๘; ๓๘๓/๕๒; ๓๘๓/๕๗;	อภฺยตฺตํ	๓๘๐/๓๘๓
	๒๗๐/๓๗	อภฺยตฺตํ	๓๘๒/๓๘๒
อภินิธฺตํ	๔๖๗/๒๕๓	อภฺยตฺตํ	๓๐๐/๘๓
อภินิธฺตํ	๔๖๗/๒๕๓	อภฺยตฺตํ	๒๕๘/๒๓; ๒๘๖/๖๓
อภินิธฺตํ	๒๖๗/๓๕	อภฺยตฺตํ	๒๘๗/๖๕
อภินิธฺตํ	๓๒๖/๓๒๓	อภฺยตฺตํ	๒๖๔/๓๓; ๓๓๐/๓๒๖; ๓๓๐/๓๒๗;
อภินิธฺตํ	๒๖๘/๓๗	อภฺยตฺตํ	๓๓๓/๓๒๘

ปทานุกรกโม

๒๗๓

ปทานุกรกโม	ปพเพ/องฺเก	ปทานุกรกโม	ปพเพ/องฺเก
อตฺถกตา	๒๗๓/๓๙	อโวก	๑๘๐/๔๙
อตฺถการิ	๒๗๓/๓๙	อตฺถกกริยมานา	๔๖๗/๒๕๓
อตฺถกถิ	๒๕๗/๒๒	อตฺถกการปกตา	๔๖๗/๒๕๓
อตฺถปิติ	๔๖๘/๒๕๒	อตฺถกมนัยาโย	๒๕๓/๑๖
อตฺถกตฺถ	๑๘๐/๔๙	อตฺถกา	๒๙๔/๗๔
อตฺถกมานา	๓๔๒/๑๔๒	อตฺถกนิธิ	๒๐๑/๑๑๙
อตฺถก	๔๕๒/๒๓๒	อตฺถกนิธิกเตน	๓๐๕/๙๕
อตฺถ	๓๓๔/๑๓๕; ๔๕๗/๒๓๗	อตฺถกนุสฺสโต	๒๔๔/๖
อตฺถาภา	๒๘๓/๕๖	อตฺถกาทานจาโร	๓๐๖/๙๔
อตฺถกการปาคิ	๔๖๖/๒๔๙	อตฺถกมุขา	๔๐๐/๑๙๘
อตฺถกณณกามา	๒๙๔/๗๔	อตฺถกโมทิกาย	๔๕๖/๒๓๖
อตฺถกตฺถมิ	๓๘๑/๑๘๓	อตฺถกโมหาธิมุตฺโต	๒๔๔/๖; ๒๔๔/๗
อตฺถก	๔๖๔/๒๔๖	อตฺถกปเปน	๓๒๘/๑๒๕
อตฺถก	๒๘๔/๕๙; ๓๐๐/๘๓; ๔๕๘/๒๓๘	อตฺถกตฺถกฏวาเห	๒๔๕/๙
อตฺถก	๒๗๘/๔๗; ๒๘๔/๕๗	อตฺถกโร	๒๔๔/๗
อตฺถกมม	๔๐๐/๑๙๘	อตฺถกตฺถ	๒๕๔/๑๘
อตฺถก	๔๖๘/๒๕๒	อตฺถกคฺโค	๒๙๓/๖๙; ๒๙๒/๗๑
อตฺถกคฺคินฺทวา	๔๗๖/๒๕๙	อตฺถกทฺท	๒๘๑/๕๒
อตฺถกนา	๔๕๙/๒๓๙	อตฺถกมตฺ	๒๘๑/๕๑
อตฺถกมานา	๔๖๖/๒๔๘	อตฺถกโร	๓๓๐/๑๒๘
อตฺถก	๔๖๖/๒๔๙	อตฺถกา	๒๘๑/๕๑
อตฺถก	๔๖๖/๒๔๙	อตฺถกามณก	๒๗๔/๔๒; ๓๐๓/๘๙
อตฺถก	๒๘๕/๖๑	อตฺถกาโ	๒๖๓/๓๑
อตฺถก	๒๗๔/๔๓	อตฺถกาสาย	๒๙๑/๖๙
อตฺถก	๔๗๗/๒๕๙	อตฺถก	๒๙๔/๗๔

ปทานุฏโกโม	ปทุเพ/องฺเก	ปทานุฏโกโม	ปทุเพ/องฺเก
อตุโลลฺล	๒๘๖/๗๗; ๒๘๘/๘๑; ๔๖๑/๒๔๒	อาคเมหิ	๓๓๔/๑๓๕
อตุโลลฺล	๒๘๓/๕๕	อาคาริกา	๓๓๐/๑๒๘
อหคกปฺเปเน	๓๐๘/๘๕	อาคาริยภูโต	๒๔๓/๕
อหาลิ	๔๖๔/๒๔๖	อาฆาโต	๒๘๐/๔๘
อหิ	๒๖๘/๓๖; ๒๘๑/๕๑	อาจมนปาทุก	๒๕๑/๑๖
อหิมล	๒๘๑/๕๑	อาจิริย	๓๓๒/๑๓๑; ๔๖๑/๒๔๒
อพจฺฉินฺโน	๓๘๖/๑๘๔	อาจิกฺเขยฺย	๒๔๒/๓; ๒๕๗/๒๓; ๒๘๔/๔๘; ๒๘๘/๘๐; ๒๘๘/๘๑
อํสวทฺทโก	๒๖๕/๓๓	อาจินฺน	๒๗๕/๔๔; ๓๐๖/๘๓; ๔๖๘/๒๕๒
[อา]		อาเจรณฺมิ	๔๗๗/๒๖๐
อาภงฺขติ	๒๘๕/๗๕; ๓๔๓/๑๔๔; ๔๖๖/๒๔๘	อาฆานามิ	๒๔๓/๔; ๒๕๗/๒๑
อาภาสโคตฺโต	๒๗๘/๔๗	อาฆานิธฺตติ	๔๖๓/๒๔๕
อาภินฺณมนุสฺสํ	๓๒๖/๑๒๓	อาณคฺโค	๒๘๗/๗๗; ๓๓๔/๑๓๓
อาภินฺโน	๔๖๗/๒๕๐	อาณาเปคฺ	๓๓๑/๑๓๐; ๓๓๔/๑๓๔
อาโกฏฺเห	๓๐๑/๘๖	อาณาเปติ	๒๗๘/๔๖; ๒๘๐/๔๘; ๒๘๔/๗๓; ๒๘๘/๘๑
อาคจฺฉตฺ	๒๘๐/๕๐	อาคาป	๒๔๓/๕; ๔๖๖/๒๔๘
อาคจฺฉนฺต	๒๘๔/๕๗	อาทาย	๒๘๐/๔๘; ๒๘๓/๕๕
อาคคา	๓๘๐/๑๘๐	อาทายมย	๔๗๗/๒๖๐
อาคคาคโม	๔๕๑/๒๓๑	อาทาย	๒๗๐/๒๕๔
อาคนฺตฺ	๒๗๕/๔๔; ๓๘๐/๑๘๐	อาทิกฺขยาณ	๒๘๘/๗๘
อาคนฺตฺกิตฺมโ	๓๘๐/๑๘๐	อาทินฺนทณฺฑาน	๔๖๓/๒๔๕
อาคเมคฺ	๔๕๗/๒๓๗	อาทินฺนตฺตฺถาน	๔๖๓/๒๔๕
อาคเมณฺฑาน	๓๔๑/๑๔๑	อาทิต	๒๘๖/๖๓
อาคเมตฺ	๓๔๓/๑๔๓		

ปทานุกรกโม

๒๗๓

ปทานุกรกโม	ปพเพ/องเร	ปทานุกรกโม	ปพเพ/องเร
อาทณว	๒๔๒/๓; ๒๕๘/๒๓; ๒๘๔/๕๘; ๒๘๕/๖๓; ๒๙๓/๗๓; ๓๐๑/๘๖	อามนุเตถิ	๒๔๒/๓; ๒๕๓/๑๗; ๒๖๗/๖๔; ๒๗๐/๓๘; ๒๘๕/๖๓
อามนุทริกถุถ	๓๙๔/๑๙๓	อามถก	๒๖๓/๓๐; ๓๓๔/๑๓๕
อานิตถ	๒๔๒/๓; ๒๘๔/๕๘; ๒๘๕/๖๓; ๒๙๓/๗๓	อามาวถถ	๒๘๒/๕๔
อานนตปตค	๒๔๔/๗	อามิตถาร	๒๖๘/๓๗
อานถ	๑๘๐/๕๐	อายน	๒๘๖/๖๓
อานถ	๔๖๐/๒๔๐	อาย	๒๘๒/๕๔
อานชชติ	๓๘๑/๑๘๔; ๔๗๗/๒๖๐	อานนตกา	๓๐๖/๘๓
อานชชนติ	๒๔๕/๘	อานททา	๒๘๓/๕๖
อานชชชช	๓๘๐/๑๘๐	อานททาเปก	๔๖๑/๒๔๒
อานน	๓๐๐/๘๓	อานน ๒๗๖/๕๕; ๓๐๖/๘๓; ๓๒๖/๑๒๓	
อานนติ	๓๘๐/๑๘๑; ๓๙๗/๑๘๕; ๔๕๑/๒๓๓; ๔๖๘/๒๕๒	อานนถคาน	๓๒๖/๑๒๓
อานนติทจ	๔๕๑/๒๓๓	อานนถคคาน	๓๒๖/๑๒๓
อานนติทค	๓๙๕/๑๙๓	อานนิก	๒๗๐/๓๘
อานนติทค	๔๗๗/๒๖๐	อานนิกถ	๒๗๑/๓๘
อานนติทค	๔๗๗/๒๖๐	อานนิกคาน	๒๗๐/๓๘
อานนโน ๓๘๐/๑๘๐; ๔๗๔/๒๕๖; ๔๗๕/๒๕๗		อานนิกคคาน	๒๗๑/๓๘
อานน	๒๔๔/๗	อานนิกคคคาน	๒๗๑/๓๘
อานน ๑๘๐/๕๘; ๒๖๓/๓๑; ๓๓๑/๑๒๘		อานนิกคคคคาน	๒๗๑/๓๘
อานน	๒๗๑/๓๘	อานนิกคคคคคาน	๒๗๑/๓๘
อานน	๒๖๔/๓๑	อานนิกคคคคคคาน	๒๗๑/๓๘
อานน	๒๖๔/๓๑	อานนิกคคคคคคคาน	๒๗๑/๓๘

ปทานุยกฺกโม	ปพฺเพ/อฺงฺเก	ปทานุยกฺกโม	ปพฺเพ/อฺงฺเก
อาโรหิตฺวา	๒๔๗/๓๓	อาหริยธฺตํ	๓๘๐/๔๘
อาติมุทํ	๓๐๓/๘๖	อาหริยคฺคํ	๒๖๐/๒๗
อาติมุเปตฺวา	๒๖๖/๓๔	อาหริยคฺคํ	๓๐๓/๘๘
อาเตเปณ	๓๓๑/๓๒๘; ๓๗๘/๓๗๗	อาหริยคฺคํ	๒๔๓/๔; ๒๔๘/๓๒; ๒๗๓/๔๐;
อาวธกฺคาการํ	๒๘๕/๖๐		๒๘๐/๔๘; ๓๒๘/๓๒๖
อาวธํ	๓๗๘/๓๗๗; ๓๘๐/๓๘๐; ๔๐๘/๒๐๔	อาหฺนํ	๔๗๗/๒๖๐
อาวธอปปติโพโร	๓๒๕/๓๓๘	อาพฺพหฺกถาติกํ	๒๘๖/๗๗
อาวธปติโพโร	๓๒๕/๓๓๘		
อาวธํโก	๓๘๐/๓๘๐	[อ]	
อาวธํ	๔๖๗/๒๕๐		
อาวธํ	๓๘๐/๕๐; ๒๗๓/๓๘; ๒๘๕/๖๐;	อิจฺจนฺตา	๒๘๒/๕๕
	๓๘๐/๓๘๐	อิจฺจนฺติ	๓๓๔/๓๓๔; ๔๓๕/๒๐๘
อาวธนฺนคฺริกาย	๔๕๖/๒๓๖	อิติภาวภาวคฺคํ	๒๕๐/๓๓
อาวธนฺ	๒๕๔/๓๘	อิติคฺคณฺนคฺคํ	๒๕๓/๓๗
อาวธนาเปกฺโข	๒๘๓/๕๖	อิติคฺคณฺนามํ	๒๘๕/๗๕
อาวธาย	๓๓๗/๓๐๖	อิติคฺคณฺ	๒๕๐/๓๓
อาวธาวจฺเจตฺติ	๓๓๐/๘๕; ๓๓๘/๓๐๖	อิติคฺคณฺคฺคณ	๒๕๓/๓๗
อาวธคฺคณฺ	๒๖๖/๓๓	อิติคฺคณฺคฺคณ	๓๓๓/๓๒๘
อาวธคฺคณฺ	๓๓๐/๓๒๘	อิติคฺคณ	๓๒๖/๓๒๓
อาวธคฺ	๒๘๕/๕๗	อิติคฺคณภาว	๒๗๓/๔๐; ๒๘๖/๗๖
อาวธ	๒๘๕/๕๗; ๓๒๓/๓๓๓	อิติคฺคณภาว	๒๔๒/๓; ๒๗๐/๔๐
อาวธคฺ	๒๘๐/๔๘	อิติคฺคณ	๓๘๐/๓๘๓
อาวธคฺ	๒๘๕/๗๖	อิติคฺคณ	๔๕๐/๒๒๘
อาวธคฺ	๓๘๐/๕๐	อิติคฺคณ	๓๐๐/๘๓
		อิติคฺคณ	๒๔๒/๓

ปทานุกรโม

๒๗๕

ปทานุกรโม	ปพฺพ/องฺก	ปทานุกรโม	ปพฺพ/องฺก
[อี]		อุกฺขิเปยฺย	๓๘๓/๑๘๓
อิตฺถาทนฺตสฺส	๔๖๗/๒๕๓	อุกฺเขปกา	๔๕๓/๒๓๑; ๔๕๒/๒๓๓;
			๔๗๕/๒๕๖; ๔๗๕/๒๕๗
[อุ]			
อุกฺกมฺปิณฺฑกา	๒๗๔/๔๓; ๒๘๕/๗๖	อุกฺเขปนํยกมฺมํ	๔๐๐/๑๘๘
		อุกฺเขปนํยกมฺมวาทสฺส	๔๐๐/๑๘๘
อุกฺกํ	๒๔๘/๑๓	อุกฺกจฺจนฺติ	๒๖๐/๒๗
อุกฺกณฺจิตฺฐปา	๓๐๖/๘๓	อุกฺกจฺจนิ	๓๓๐/๑๒๗
อุกฺกนฺตติฏฺฐา	๓๘๐/๔๘	อุกฺกโค	๒๘๕/๗๕
อุกฺกาณฺตีฏฺฐา	๓๐๑/๘๖	อุกฺกคฺคิปปญฺญคฺคิฏฺฐกํ	๒๘๕/๗๔
อุกฺกชฺชเชยฺย	๒๔๒/๓; ๒๘๔/๕๘; ๒๘๘/๘๐;	อุกฺกคฺคิ	๒๗๕/๔๔
	๒๘๘/๘๓	อุกฺจาว	๒๖๕/๓๒; ๓๓๓/๑๓๒
อุกฺกชฺชคฺคกทสฺสโม	๓๘๓/๑๘๓	อุกฺจาวจ	๒๖๕/๓๓; ๒๖๖/๓๔; ๓๓๘/๓๔๐
อุกฺกชฺชคฺคปณฺจโม	๓๘๐/๑๘๓	อุกฺจาวท	๒๕๐/๑๓; ๒๘๕/๗๖
อุกฺกชฺชคฺคกวิโส	๓๘๒/๑๘๓	อุกฺจาวตยมนมฺมวาทสฺสยณานิ	๒๕๔/๑๘
อุกฺกชฺชคฺคสฺส	๔๗๔/๒๕๖	อุกฺกนฺจ	๒๘๔/๕๘; ๔๖๒/๒๔๓
อุกฺกชฺชคฺคานุกฺคตกา	๔๕๓/๒๓๒; ๔๕๒/๒๓๓;	อุกฺกนิมนฺมุตา	๒๘๒/๗๑
	๔๗๔/๒๕๖; ๔๗๕/๒๕๗	อุกฺกนิพฺพา	๒๘๗/๖๕
อุกฺกชฺชโค	๓๘๐/๑๘๓; ๔๕๓/๒๓๑;	อุกฺกเนทฺวาโท	๒๘๑/๖๘
	๔๗๕/๒๕๗	อุกฺกณายนฺติ	๓๘๓/๕๑; ๒๔๖/๘; ๒๕๓/๑๗;
อุกฺกชฺชปฺนฺติ	๓๘๒/๑๘๔		๒๖๕/๓๓
อุกฺกชฺชปาม	๓๘๐/๑๘๓	อุกฺกณฺเณ	๒๘๕/๗๔
อุกฺกชฺชปิตฺตพฺโพ	๓๘๓/๑๘๓	อุกฺกจายาณนา	๓๘๐/๓๘; ๒๘๓/๗๓
อุกฺกชฺชปฺตํ	๔๕๓/๒๓๑	อุกฺกนุทฺทกํ	๓๓๖/๑๓๘
		อุกฺกนิ	๓๓๑/๑๒๘
		อุกฺกตมทมนถตฺมถ	๒๕๗/๒๒

ปทานุกรโม	ปพเพ/องฺเ	ปทานุกรโม	ปพเพ/องฺเ
อุตุคัม	๓๓๕/๑๓๖	อุตุทจมนุปริกขญา	๒๔๖/๑๑
อุตุคฺตราย	๒๕๙/๒๕	อุตุทิตฺตพพํ	๔๗๗/๒๕๘
อุตุคฺตรวตฺตํ ๒๕๘/๒๔; ๒๘๐/๔๙; ๓๐๘/๙๕; ๔๕๙/๒๓๙; ๔๗๗/๒๕๗		อุตุทเทกํ	๓๓๔/๑๓๔
อุตุคฺตริมุขุตฺตรมมํ	๒๔๒/๓; ๒๗๑/๔๐	อุตุทเทถํ	๒๕๑/๑๕
อุตุคฺตริตฺตํ	๒๕๖/๖๔	อุตุทตฺติ	๔๖๖/๒๔๙
อุตุคฺตฺตํ	๓๓๐/๑๒๗; ๓๓๒/๑๓๑	อุตุทตฺตํ	๓๓๔/๑๓๔
อุตุคฺตฺตํ	๔๖๒/๒๔๓	อุตุทตฺตํ	๒๕๔/๑๘
อุตุคฺตฺตํ	๒๖๗/๓๕	อุตุทตฺตํ	๒๗๑/๔๐; ๓๔๓/๑๔๔
อุตุคฺตฺตํ	๓๐๖/๙๓	อุตุทตฺตํ	๓๐๖/๙๓
อุตุคฺตฺตํ	๒๘๖/๖๓	อุตุทตฺตํ	๒๙๔/๗๓
อุตุคฺตฺตํ	๒๘๕/๖๐	อุตุทตฺตํ	๓๔๓/๑๔๔; ๓๗๙/๑๗๘
อุตุคฺตฺตํ	๒๗๓/๔๒	อุตุทตฺตํ	๓๓๙/๑๓๐
อุตุคฺตฺตํ	๒๕๗/๒๒	อุตุทตฺตํ	๓๒๕/๑๑๘
อุตุคฺตฺตํ	๒๘๔/๕๘	อุตุทตฺตํ	๒๘๒/๕๔
อุตุคฺตฺตํ ๑๘๐/๔๙; ๒๘๓/๕๗; ๓๓๗/๑๓๙		อุตุทตฺตํ	๓๒๘/๑๒๕
อุตุคฺตฺตํ ๒๔๒/๓; ๒๘๔/๕๙; ๒๙๓/๗๓; ๒๙๘/๘๐; ๓๐๑/๘๖		อุตุทตฺตํ	๒๕๘/๒๔
อุตุคฺตฺตํ ๒๔๒/๓; ๒๘๔/๕๙; ๒๙๓/๗๓; ๒๙๘/๘๐; ๓๐๑/๘๖		อุตุทตฺตํ	๓๓๑/๑๒๙
อุตุคฺตฺตํ ๒๔๒/๓; ๒๘๔/๕๙; ๒๙๓/๗๓; ๒๙๘/๘๐; ๓๐๑/๘๖		อุตุทตฺตํ	๒๗๗/๔๕
อุตุคฺตฺตํ ๒๔๒/๓; ๒๘๔/๕๙; ๒๙๓/๗๓; ๒๙๘/๘๐; ๓๐๑/๘๖		อุตุทตฺตํ	๒๔๒/๒
อุตุคฺตฺตํ ๒๔๒/๓; ๒๘๔/๕๙; ๒๙๓/๗๓; ๒๙๘/๘๐; ๓๐๑/๘๖		อุตุทตฺตํ	๓๓๔/๑๓๕
อุตุคฺตฺตํ ๒๔๒/๓; ๒๘๔/๕๙; ๒๙๓/๗๓; ๒๙๘/๘๐; ๓๐๑/๘๖		อุตุทตฺตํ	๒๙๙/๘๒
อุตุคฺตฺตํ ๒๔๒/๓; ๒๘๔/๕๙; ๒๙๓/๗๓; ๒๙๘/๘๐; ๓๐๑/๘๖		อุตุทตฺตํ	๔๕๖/๒๓๖
อุตุคฺตฺตํ ๒๔๒/๓; ๒๘๔/๕๙; ๒๙๓/๗๓; ๒๙๘/๘๐; ๓๐๑/๘๖		อุตุทตฺตํ	๓๒๙/๑๒๕
อุตุคฺตฺตํ ๒๔๒/๓; ๒๘๔/๕๙; ๒๙๓/๗๓; ๒๙๘/๘๐; ๓๐๑/๘๖		อุตุทตฺตํ	๔๖๔/๒๔๖

ปทานุกรกโม

๒๗๗

ปทานุกรกโม	ปพเพ/องฺเก	ปทานุกรกโม	ปพเพ/องฺเก
อุปนาเมติ	๒๗๔/๔๒; ๒๗๘/๔๗; ๒๘๒/๕๔;	อุปาหนิ	๒๔๕/๙
	๓๓๔/๑๓๕	อุโปสถคฺคํ	๒๔๙/๑๓
อุปนิกฺขิปนฺนํ	๒๙๙/๘๓	อุโปสถํ	๔๕๓/๒๓๓; ๔๕๕/๒๓๕
อุปนิกฺขิปี	๒๖๕/๒๔๗	อุปปณฺฑุปปณฺฑุทุกฺขาต	๒๖๐/๒๗;
อุปนินฺตํนฺนํ	๔๖๗/๒๕๐		๓๓๓/๑๓๒
อุปนินฺตํนฺนํ	๒๕๕/๑๙	อุปปนฺน	๒๗๖/๔๔; ๓๐๖/๙๔; ๓๓๗/๑๓๙
อุปนินฺตํนฺนํ	๓๓๓/๑๓๓	อุโปสถํ	๔๗๕/๒๕๘
อุปนินฺตํนฺนํ	๒๙๖/๗๗	อุปปลหตฺถาณิ	๓๓๖/๑๓๗
อุปปชฺชติ	๒๘๕/๖๑	อุปปาฏฺฐา	๓๓๒/๑๓๑
อุปมาโน	๓๓๘/๑๔๐	อุปปณฺฑุ	๒๗๙/๔๗; ๓๓๗/๑๒๙
อุปริปาสาทวรกโต	๔๖๑/๒๔๑	อุพฺพาโพ	๔๖๗/๒๕๑
อุปวทฺนํ	๔๗๗/๒๕๙	อุพฺพิโค	๔๖๒/๒๔๓
อุปสงฺกมฺ	๒๘๕/๖๑	อุพฺภคํ	๓๑๐/๙๕-๙๖
อุปสงฺกมฺ	๑๘๐/๔๙; ๒๘๒/๕๓	อุพฺภาราย	๓๑๐/๙๕
อุปสงฺกมฺ	๒๗๐/๓๗	อุพฺภทํ	๒๖๓/๓๓
อุปสงฺกมฺ	๒๔๓/๕	อุภโตปสงฺกนา	๒๘๐/๔๘
อุปสงฺกมฺ	๔๕๐/๒๒๙	อุภโตพฺยณฺชนกปฺยจโม	๓๙๐/๑๙๐
อุปสงฺกมฺ	๔๐๐/๑๙๙	อุภโตพฺยณฺชนกวิโส	๓๙๒/๑๙๒
อุปสงฺกมฺ	๔๐๐/๑๙๙	อุภโตโลหิตกฺกุปฺพานํ	๒๕๕/๑๘
อุปสงฺกมฺ	๒๕๗/๒๑	อุมฺมตฺตโก	๔๖๐/๒๔๑
อุปสงฺกมฺ	๒๘๙/๖๖	อุมฺมชฺชติ	๒๔๒/๒
อุปสงฺกมฺ	๓๒๖/๑๒๓	อุยโยเชติ	๒๔๒/๒; ๒๘๕/๖๒
อุปาทานกฺขยาธิมฺคฺโต	๒๔๔/๖-๗	อุยฺยจฺจมฺมปฺริกฺขฺวา	๒๔๖/๑๑
อุปาสกํ	๒๘๔/๕๙	อุยฺยจฺจมฺมปฺริกฺขฺวา	๒๔๖/๑๑
อุปาสกํ	๑๘๐/๔๙	อุยฺยจฺจมฺมปฺริกฺขฺวา	๓๐๗/๙๔

ปทานุถุโกโม	ปพฺพ/องฺเก	ปทานุถุโกโม	ปพฺพ/องฺเก
อุตฺตํ	๒๖๓/๒๙	เอกมนฺตํ	๒๗๐/๓๗ นกฺวณฺ
อุตฺตฺตฺตํ	๒๙๘/๗๙	เอกวตฺตํ	๒๕๘/๒๓
อุตฺตํ	๔๖๒/๒๔๓	เอกตฺตํ	๔๕๘/๒๓๘
อุตฺตํ	๒๗๘/๔๗; ๒๘๔/๕๙; ๓๐๓/๘๙	เอกตฺตํ	๒๕๗/๒๓
อุตฺตํ	๒๗๓/๓๙	เอกตฺตํ	๔๕๘/๒๓๙
อุตฺตํ	๓๘๐/๕๐	เอกตฺตํ	๓๓๗/๓๓๘
อุตฺตํ	๔๖๒/๒๔๔	เอกตฺตํ	๔๗๕/๒๕๗
อุตฺตํ	๒๙๕/๗๖	เอกตฺตํ	๒๕๐/๓๕
อุตฺตํ	๓๘๐/๓๘๐	เอกตฺตํ	๒๕๗/๒๓
อุตฺตํ	๒๘๖/๖๔	เอกตฺตํ	๒๕๘/๒๔
		เอกตฺตํ	๒๙๘/๗๙
		เอกตฺตํ	๒๕๒/๓
		เอกตฺตํ	๒๕๒/๓
อุตฺตํ	๓๘๐/๔๙	เอกตฺตํ	๒๕๗/๒๒

[อุ]

[เอ]

[โอ]

เอกตฺตํ	๒๔๔/๗	เอกตฺตํ	๓๐๖/๙๓
เอกตฺตํ	๔๕๓/๒๓๔	เอกตฺตํ	๒๔๒/๓; ๒๘๔/๕๙; ๒๙๓/๗๓;
เอกตฺตํ	๒๔๓/๔; ๒๕๗/๒๓	เอกตฺตํ	๓๐๓/๘๖
เอกตฺตํ	๒๔๓/๔; ๒๕๗/๒๓	เอกตฺตํ	๒๗๓/๔๐
เอกตฺตํ	๒๕๔/๓๘	เอกตฺตํ	๒๖๕/๓๒
เอกตฺตํ	๒๔๕/๙	เอกตฺตํ	๔๖๒/๒๔๓
เอกตฺตํ	๓๘๗/๓๙๕	เอกตฺตํ	๒๗๒/๔๓
เอกตฺตํ	๒๕๗/๒๓	เอกตฺตํ	๓๔๓/๓๔๓

ปทานุกรกโม

๒๗๘

ปทานุกรกโม	ปพเพ/องฺเก	ปทานุกรกโม	ปพเพ/องฺเก
โอกุมุม	๒๕๓/๑๗; ๒๘๔/๕๗	โอดรภ	๑๘๐/๔๘
โอดาห	๔๖๗/๒๕๐	โอดารณา	๓๘๖/๑๘๔; ๔๗๗/๒๖๑
โอดาเหตฺวา	๒๗๘/๔๖	โอดารโศ	๔๗๕/๒๕๗
โอดุมฺพินฺนํ	๒๕๖/๒๐	โอดาเรติ	๓๘๖/๑๘๔
โอดฺดะยฺยกรณมคฺเตน	๓๐๘/๘๔	โอดาเรถ	๔๗๔/๒๕๖
โอดาทวณฺเณ	๒๔๘/๑๒	โอดาย	๒๔๕/๘
โอดาทา	๒๘๘/๖๖	โอดาเรตฺวา	๒๔๓/๔; ๒๕๗/๒๑
โอดํคปคฺตปาณํ	๒๗๖/๔๕; ๒๘๐/๕๐; ๒๘๔/๕๔; ๒๘๘/๖๗; ๒๘๙/๗๔	โอดิตภาโร	๒๔๔/๖
โอดิตคฺวา	๒๘๖/๗๖	โอดวาริก	๒๖๐/๒๗; ๓๓๖/๑๓๗
โอดานญฺคํ	๒๘๓/๗๒	[ก]	
โอดิตาเปติ	๔๖๖/๒๔๘		
โอดิตาเปหิ	๒๘๔/๕๘	กฏากฏ	๒๖๘/๘๗
โอดคฺโคมคฺคํ	๔๖๗/๒๕๐	กฏิตํ	๒๕๔/๑๘
โอดุมกํ	๒๔๗/๑๑	กฏกโรหิณํ	๒๖๓/๒๘
โอดุมฺจาเปตฺวา	๓๓๑/๑๒๘	กฏจฺจุมฺพํ	๒๖๗/๓๕
โอรโค	๒๕๘/๒๔	กฏจฺปาทุกาโย	๒๕๐/๑๓
โอรธ	๒๘๖/๖๔	กฏจฺมยํ	๒๖๕/๓๒
โอรา	๒๘๖/๖๔	กฏจฺมานิ	๒๖๐/๒๔๑; ๒๘๕/๗๖
โอรเม	๒๘๖/๖๔	กจฺนทฺธํ	๓๐๗/๘๔
โอรหิตฺวา	๒๔๗/๑๑	กจฺนํ	๓๐๖/๘๔
โอรณวณฺณานิ	๒๗๑/๔๐	กจฺนทฺธาโร	๓๓๑/๘๕
โอรณฺเปตฺวา	๓๓๔/๑๓๕	กณฺโง	๒๖๖/๓๔
โอรเกยฺยํ	๒๘๒/๕๓; ๓๐๒/๘๗	กณฺทรวจฺจินฺโน	๓๘๖/๑๘๔
โอรณฺนิกรณมคฺเตน	๓๐๘/๘๔	กณฺท	๒๖๓/๓๑

ปทานุกรโม	ปพเพ/องเก	ปทานุกรโม	ปพเพ/องเก
กณฺฑว	๒๖๗/๓๕	กบฺปติ	๒๗๒/๔๑; ๓๐๕/๙๐; ๓๓๗/๑๓๘
กณฺฑวฺทกรณมคฺเตน	๓๐๘/๙๕	กบฺปาสฺสปณฺณ	๒๖๓/๓๐
กณฺณจฺฉินฺโน	๓๙๖/๑๙๕	กบฺปาสฺสํ	๓๓๙/๑๔๐
กณฺณนาถ	๔๖๒/๒๔๔	กบฺบิยการก	๒๖๘/๓๖; ๒๙๙/๘๓
กณฺณเณศ	๒๕๒/๑๖-๑๗	กบฺบิยภูม	๒๙๕/๗๕
กณฺหวทฺธิกา	๒๔๖/๑๐	กบฺบิย	๒๙๙/๘๓
กณฺหวทฺธว	๒๕๗/๒๒	กบฺเปติ	๒๔๒/๓; ๒๘๖/๖๓
กตกรณํโย	๒๔๔/๖	กบฺเปตฺ	๓๘๐/๑๘๐
กตจฺฉว	๓๑๑/๙๕-๙๖	กพฺพิกา	๒๖๗/๓๖
กต	๓๒๕/๑๑๘	กมฺพลปาทุ	๒๕๑/๑๕
กตํ	๓๔๑/๑๔๒	กมฺพลมทฺทณฺมคฺเตน	๓๐๘/๙๕
กตฺติปาห	๓๓๖/๑๓๗	กมฺพล	๓๓๙/๑๔๐
กตฺติวสฺส	๒๕๘/๒๓	กมฺม	๓๘๔/๑๘๕; ๓๙๐/๓๙๑; ๔๑๘/๒๑๐;
กโต	๒๖๘/๓๖		๔๔๕/๒๒๒
กตฺตรทณฺฑ	๒๔๙/๑๓	กมฺมกเว	๒๙๙/๘๓
กตฺตรตฺตฺตฺต	๓๒๗/๑๒๔	กมฺมณฺณ	๒๔๓/๕
กตฺตรกาโม	๒๗๐/๓๗-๓๘	กมฺมิ	๔๕๐/๒๒๖; ๔๕๕/๒๓๕
กถาย	๓๘๐/๕๐; ๒๗๐/๓๘	กณฺณ	๓๒๖/๑๒๓; ๓๘๓/๑๘๔
กเถตเว	๔๗๗/๒๖๐	กวิจฺฉว	๓๘๑/๑๘๓
กตฺติมคฺคปวรปจฺจกตฺตรณ	๒๕๔/๑๘	กวิ	๔๕๐/๒๒๕
กนฺฑว	๒๙๙/๘๒-๘๓; ๓๒๙/๑๒๖	กวิ	๔๕๐/๒๒๕
กนฺทว	๒๙๕/๗๓	กโรนฺโต	๒๖๘/๓๖
กนฺทว	๔๖๑/๒๔๑	กตฺทการก	๔๐๗/๒๐๔; ๔๖๗/๒๕๐
กบฺต	๒๖๕/๓๒	กตฺทชาตา	๔๕๖/๒๓๖
กบฺปกเตน	๓๐๘/๙๕	กตฺโท	๔๕๓/๒๓๗ ๔๗๕/๒๕๗

ปทานุกรโม

๒๘๑

ปทานุกรโม	ปพเพ/องฺเถ	ปทานุกรโม	ปพเพ/องฺเถ
กตฺตจฺจํ	๒๔๒/๓; ๒๘๔/๕๓; ๒๘๓/๗๓; ๒๘๘/๘๐	กายวิมฺเบยฺยา	๒๔๔/๗
กตฺยาณียา	๒๕๘/๒๓	กาโย	๒๖๓/๓๑; ๓๓๖/๓๓๖
กตฺยาโน	๒๘๕/๖๑; ๓๐๐/๘๓	การกา	๒๘๐/๔๘; ๔๕๘/๒๓๘
กตฺนุตฺตํ	๒๘๖/๗๗	การณ	๒๗๑/๔๐; ๓๘๑/๓๘๓; ๔๕๔/๒๓๕
กตฺวาคฺคหํ	๓๓๔/๑๓๔	การาเปติ	๒๗๐/๓๘
กตฺวาวรํ	๓๓๔/๑๓๔	การเวตฺพุโป	๒๕๒/๑๗; ๒๖๗/๓๔; ๒๘๓/๕๗
กตฺวาวณฺณํ	๓๓๔/๑๓๔	กาธ	๒๗๖/๔๔; ๓๘๐/๔๘; ๒๘๒/๕๔; ๒๘๘/๘๒
กตฺวาวนิ	๒๖๓/๒๘-๓๐	กาดกิริยา	๓๘๐/๔๘
กตฺวาวิทก	๒๖๗/๓๕-๓๖	กาดยฺยํ	๒๕๗/๒๑
กตฺวาหโต	๓๘๖/๑๘๔	กาดาคคํ	๔๗๗/๒๖๐
กตฺมยฺยา	๒๕๑/๑๖	กาดายานิ	๒๕๓/๔
กาคเปยฺยา	๒๘๖/๖๔	กาคจฺมมฺปรักขฺยา	๒๔๖/๑๑
กาเกหิ	๓๒๘/๑๒๕	กาคณฺชนํ	๒๖๕/๓๒
กาโกรวตฺทํ	๒๘๕/๗๖	กาคโธณํ	๒๖๓/๓๑
กาคมยฺยา	๒๕๑/๑๖	กาคานุสํวริยํ	๒๖๕/๓๒
กาเชหิ	๓๐๐/๘๓	กิตฺติตฺทํ	๒๘๕/๖๑; ๒๘๘/๗๘; ๓๐๐/๘๓
กาโน	๓๘๖/๑๘๔	กิณฺติ	๓๘๐/๑๘๐
กาคพฺพ	๓๘๔/๑๘๕; ๔๗๕/๒๕๗	กิริยวาโท	๒๘๘/๗๘
กาคํ	๒๖๗/๓๖	กิตฺตฺตฺรปา	๒๗๕/๔๔
กามโกคิโน	๒๔๖/๘; ๒๕๒/๑๖; ๒๕๔/๑๘; ๒๖๕/๓๓	กิตฺติชฺชิตฺถ	๒๖๗/๓๖
กายกมฺมํ	๔๕๖/๒๓๖	กิตฺตา	๒๖๐/๒๗; ๓๓๓/๑๓๒
กายทาหาพาโห	๒๗๘/๔๖	กิตฺติการปฏิสฺสํวํ	๔๖๑/๒๔๒
กายทฺฐจฺจโร	๒๘๒/๗๐	กิตฺติ	๒๕๐/๑๓
		กิตฺติ	๒๗๐/๓๘

ปทานุยกโม	ปพเพ/องฺเก	ปทานุยกโม	ปพเพ/องฺเก
กัณฺฐิ	๒๗๐/๓๘	เกวตปริญฺณณํ	๒๘๘/๗๘
กุกฺกเตน	๓๐๘/๘๔	เกตฺมตฺตํ	๒๔๓/๔; ๒๕๗/๒๓
กุกฺกจโก	๔๕๑/๒๓๓	โกฏฺเฐนฺติ	๒๘๕/๗๖
กุกฺกจํ	๒๘๓/๕๖	โกฏฺชาคารํ	๔๕๘/๒๓๘; ๔๖๒/๒๔๓
กุกฺกจายนฺต	๒๕๓/๑๗; ๒๕๖/๒๐; ๒๗๒/๔๓; ๒๘๒/๕๔; ๒๘๔/๕๘; ๒๘๘/๘๒	โกธวํ	๓๓๗/๑๔๐
กุกฺกนิโค	๔๕๘/๒๓๘	โกตมฺพ	๒๗๓/๔๐; ๒๗๖/๔๕; ๒๘๔/๕๘
กุกฺกธวํ	๒๖๓/๓๐	โกวิโท	๔๗๗/๒๖๐
กุกฺกชปณฺณ	๒๖๓/๓๐	โกตฺตชฺชาย	๒๔๓/๕
กุกฺก	๓๘๖/๑๘๔	โกตฺตมฺพิกะหิ	๔๖๗/๒๕๐
กุกฺกตํ	๒๕๔/๑๘	โกตฺตนิรภา	๓๐๑/๘๕
กุกฺกนิโค	๒๘๓/๕๖	โกตฺตยฺยวโร	๓๓๗/๑๓๘
กุกฺก	๓๘๐/๑๘๓; ๓๘๔/๑๘๕; ๔๕๑/๒๓๓	โกตฺตยฺย	๒๕๔/๑๘; ๓๓๘/๑๔๐
กุกฺก	๓๒๖/๑๒๔	โกตฺ	๔๕๘/๒๓๘; ๔๖๒/๒๔๒
กุกฺกาโร	๔๕๘/๒๓๘	[๑]	
กุกฺกการณิเวตฺเต	๔๕๘/๒๓๘	ทกฺ	๔๕๘/๒๓๘; ๔๕๘/๒๓๘
กุกฺกจฺจานกถํ	๒๕๐/๑๓	ททฺ	๓๔๓/๑๔๔
กุกฺกทฺ	๔๑๓/๒๐๘; ๔๓๕/๒๑๗	ททฺ	๒๔๗/๑๓
กุกฺกคฺคา	๒๕๕/๘; ๔๖๖/๒๔๘	ททฺมาโน	๒๔๗/๑๓
กุกฺกโก	๒๕๕/๑๘; ๒๗๑/๓๘	ททฺ	๓๘๖/๑๘๔
กุกฺก	๒๘๖/๖๔	ททฺททฺ	๒๕๐/๑๓
กุกฺกการณิ	๓๒๖/๑๒๓	ททฺทฺ	๒๘๕/๖๓
กุกฺกการณิ	๓๒๖/๑๒๓	ททฺ	๓๒๘/๑๒๖
กุกฺกการณิ	๓๒๖/๑๒๓	ททฺ	๔๖๓/๒๔๕
เกวตคฺคปํ	๑๘๐/๔๘		

ปทานุกรกโม

๒๘๓

ปทานุกรกโม	ปพเพ/องฺเก	ปทานุกรกโม	ปพเพ/องฺเก
ขมฺติ	๓๐๗/๘๔	คณโรชนํ	๓๐๖/๘๔
ขมฺนียํ	๒๗๕/๔๔; ๓๐๖/๘๓; ๓๘๐/๑๘๑	คณิกา	๓๒๖/๑๒๓; ๓๒๗/๑๒๔
ขรตฺตฺเรน	๔๖๐/๒๔๐	คณเฑาะ	๒๗๐/๓๘
ขรรา	๒๕๗/๒๒	คณฺหาพาโห	๒๖๗/๓๖
ขรตฺตกาพฺพา	๒๔๖/๑๐	คต	๒๗๑/๔๐; ๒๘๘/๘๓
ขรท	๓๓๔/๑๓๕	คทฺฐภณฺตี	๒๖๒/๒๘
ขรทณฺย	๒๖๓/๓๐; ๒๗๔/๔๓; ๒๘๐/๔๘; ๒๘๒/๕๓; ๒๘๖/๖๓; ๒๘๘/๘๑; ๒๘๘/๘๑-๒; ๓๐๓/๘๘	คณฺตุกามา	๒๘๖/๖๔
ขยฺยณฺติ	๒๔๖/๘; ๒๕๓/๑๗; ๒๖๕/๓๓; ๒๘๑/๕๑	คณฺชกฺก	๒๕๐/๑๓
ขณฺดาตฺโต	๒๔๔/๖	คณฺชาเลปํ	๒๖๘/๓๗
ขร	๒๘๘/๘๒	คณฺโห	๒๖๗/๓๕
ขโรทกฺกฺคา	๔๖๖/๒๔๘	คพฺพเตยฺยา	๒๘๒/๗๑
ขรฺุโห	๓๘๖/๑๘๔	คพฺพินํ	๓๒๗/๑๒๔; ๔๕๘/๒๓๘
ขรฺุ	๒๘๒/๕๔	คณิกาภิสฺสงฺขาโร	๒๘๐/๖๘
ขรฺุทก	๓๓๒/๑๓๑	ครหิโต	๒๕๕/๑๘
ขรฺุณฺท	๓๐๓/๘๘	ครุกเรยฺยาม	๔๖๗/๒๕๑
ขรฺุณฺท	๔๖๐/๒๔๐	ครุกา	๔๖๘/๒๕๒
		คตคณฺท	๓๘๖/๑๘๔
		คตติ	๒๖๖/๓๓
		คณาตฺต	๒๔๓/๔
		คหปติ	๒๘๘/๘๑
		คหปติกํ	๒๘๕/๗๖
		คหปติจฺจวํ	๓๓๗/๑๓๘
		คหปติปริตํ	๒๘๕/๖๑
คจฺฉ	๑๘๐/๔๘	คเหตฺวา	๒๖๘/๓๖; ๒๘๐/๔๘
คจฺฉามิ	๒๘๔/๕๘	คเหตฺพ	๒๕๓/๑๗
คณปฺรกา	๔๕๐/๒๒๗		

[ค]

ปทานุกรกโม

๒๘๕

ปทานุกรกโม	ปพเพ/องฺเก	ปทานุกรกโม	ปพเพ/องฺเก
[จ]		จิตฺตก	๒๕๔/๓๘
		จิตฺตกรูปี	๒๘๓/๕๕
จกุก	๔๓๒/๒๐๗	จิตฺตทานิ	๒๘๖/๖๒
จกฺขมฺมุโต ๒๔๒/๓; ๒๘๔/๕๕; ๒๘๘/๘๐-๘๑		จิตฺต	๒๔๖/๑๐; ๒๕๕/๑๘
จกฺขุโรคาพาโ	๒๖๕/๓๒	จิเวน	๒๗๐/๓๘
จกฺขุวิญญะยา	๒๔๔/๗	จํวรบลิโพโ	๓๒๕/๑๑๘
จกฺกมฺติ	๒๔๓/๓	จํวรนินทาโก	๓๔๒/๑๔๓
จกฺกโม	๒๔๓/๔	จํวรบฏิกุคาหก	๓๔๒/๑๔๒-๓
จกฺกโ	๓๓๔/๑๓๔	จํวรบฏิกุโส	๓๒๑/๑๑๓
จกฺกโณณิก	๒๘๖/๗๗	จํวรบลิโพโ	๓๒๕/๑๑๘
จกฺกททิตา	๔๖๐/๒๔๐	จํวรวิจารณมคฺเตน	๓๐๘/๕๔
จกฺกรุกฺน	๒๘๗/๗๘; ๔๕๘/๒๓๗-๘; ๔๕๘/๒๓๘	จํวรสทฺถสํนิ	๓๓๗/๑๓๘
		จํวราณิ	๒๖๓/๓๑; ๓๓๘/๑๔๐
จกฺกุกโค	๒๕๐/๒๒๖	จํวราสา	๓๑๗/๑๐๖
จกฺกน	๒๖๕/๓๒	จํวรบปาโท	๓๐๖/๕๔
จกฺกม	๒๕๕/๒๐; ๒๕๗/๒๒	จกฺกณ	๒๖๓/๓๑
จกฺกมวินทฺธานิ	๒๕๖/๒๐	จกฺกณจาทินิ	๒๖๔/๓๑
จกฺกโมณทฺธานิ	๒๕๖/๒๐	เจตโส	๒๕๗/๒๑; ๒๘๕/๗๔
จกฺกนทาน	๑๘๑/๕๑	เจตณฺติ	๒๗๑/๔๑
จกฺกมาโน	๒๗๑/๓๘	เจตณฺตฺติ	๒๗๑/๔๐
จกฺกททิตโป	๓๗๘/๑๗๘	เจตปฺปวิตฺตก	๒๔๒/๓
จกฺกริก	๒๘๒/๕๓	โจชปานิ	๓๐๐/๘๓
จกฺกติเตหิ	๒๖๔/๓๑	โจเทติ	๓๘๗/๑๘๕
จกฺกเวณฺติ	๒๕๐/๑๓	โจรกถ	๒๕๐/๑๓
จกฺกวิญญายติ	๒๘๔/๕๘	โจรกาย	๒๗๑/๓๘

ปทานุกรโม

ปพพ/องเก

ปทานุกรโม

ปพพ/องเก

[น]

เนปปาย

๒๕๒/๑๖-๑๗

นกัน

๒๖๔/๓๓

[ข]

นททนนัยรณม

๓๓๐/๑๒๘

นททเทติ

๔๖๖/๒๔๘

ชฎิโถ

๓๐๐/๘๓

นททเทติ

๓๒๗/๑๒๔

ชคฺมย

๒๖๕/๓๒

นททเทติ

๒๘๔/๕๘

ชคฺน

๒๖๓/๓๐

นททได้

๓๐๐/๘๕

ชนปท ๒๕๘/๒๔; ๓๘๐/๑๘๐; ๔๕๘/๒๓๘;

นทท

๔๕๔/๒๓๕

๔๖๒/๒๔๓

นททาคติ

๓๔๒/๑๔๒

ชนปทกถิ

๒๕๐/๑๓

นทท

๔๗๕/๒๕๗

ชนค

๒๕๘/๒๔; ๔๗๗/๒๖๑

นททคฺคิยา ๒๔๖/๘; ๒๖๕/๓๓; ๒๗๘/๔๘

ชนคฺคิยาน

๓๐๐/๘๓

นททลิก

๒๖๘/๗๗

ชราทพพโถ

๓๘๖/๑๘๔

นท

๒๗๘/๔๘

ชราทพพชค

๒๘๘/๘๓

นทททศพาท

๒๖๘/๓๗

ชราค

๒๗๒/๔๑

นทท

๒๖๘/๓๖; ๒๗๔/๔๑

ชานปท ๒๘๒/๕๓; ๒๘๕/๗๕; ๔๕๒/๒๓๒

นททค

๒๖๗/๓๖

ชานาหิ

๑๘๐/๔๘

นททคฺควา

๔๖๐/๒๔๐

ชานคพพ

๔๖๘/๒๕๒

นททคฺคาน

๔๖๗/๒๕๐

ชานคฺค

๑๘๑/๕๑; ๓๔๒/๑๔๒

นททน

๒๕๐/๑๔; ๒๕๕/๑๘

ชานคฺคยาคิ

๒๘๔/๗๓

นททนริยาปโถ

๓๘๖/๑๘๔

ชานคฺค

๒๗๒/๔๑

นททค

๒๕๒/๑๖

ชคฺคฺคณามิ

๒๘๒/๗๐

นททคพ

๒๕๒/๑๗

ชคฺคณคิเก

๔๕๐/๒๕๕

นททค

๒๕๒/๑๗

ชคฺคณคิ

๒๘๔/๗๔

นททคคคคค

๓๐๘/๘๔

ชคฺคณคิคคคคค

๒๕๔/๗

ปทานุถุโกโม	ปพฺเพ/องฺเก	ปทานุถุโกโม	ปพฺเพ/องฺเก
คณฺหิพทฺโธ	๓๘๐/๓๘๐	คาสฺสํ	๒๖๕/๓๒
คณฺหิโย	๒๕๓/๕	คาวคฺคิเสหิ	๒๘๖/๖๒
คณฺหิธฺตฺเร	๒๕๓/๕	คาวมหา	๓๘๐/๕๐
คปฺนียา	๒๘๒/๗๓	คิกฺกิณฺนุตา	๓๓๐/๓๒๖
คปฺลิตฺตํ	๒๘๓/๖๘	คิกฺกิณฺนุทฺตํ	๒๘๕/๗๔
คปฺลิตฺตํ	๒๘๓/๖๘	คิกฺกิณฺนุทฺตํ	๕๕๘/๒๓๘
คปฺปจฺจุย	๔๖๖/๒๕๐	คิกฺกิณฺนา	๒๕๕/๘
คมฺพโถหฺมยา	๒๕๓/๓๖	คิกฺกิณฺนุทฺตํ	๒๗๓/๔๐
คฺรจฺจนมฺคฺคณฺเชน	๒๘๓/๕๓	คิณฺนุจฺจนเณหิ	๒๖๕/๓๒
คฺรจฺจนมฺคฺค	๒๘๓/๕๓	คิณฺนุจฺจนทฺตํ	๒๗๓/๓๘
คฺรจฺจนา	๒๘๓/๕๓	คิณฺนุจฺจนทฺตํ	๒๕๓/๓๕
คฺรณฺนิ	๒๐๖/๖๔	คิณฺนุจฺจนทฺตํ	๒๕๓/๓๕
คฺรณฺนปฺปตฺตณฺเณน	๒๘๓/๕๕	คิณฺนุจฺจนทฺตํ	๒๕๓/๓๕
คฺรณฺนจฺจนา	๓๐๓/๘๖	คิณฺนุจฺจนทฺตํ	๒๕๓/๓๕
คฺรณฺน	๒๕๕/๓๘; ๓๓๓/๓๒๘	คิณฺนุจฺจนทฺตํ	๒๕๓/๓๕
คธฺตํปายียติกาณมมํ	๔๐๐/๓๘๘	คิณฺนุจฺจนทฺตํ	๒๕๓/๓๕
คธฺตํปายียติกาณมมวทฺธ	๔๐๐/๓๘๘	คิณฺนุจฺจนทฺตํ	๒๕๓/๓๕
คทฺธโม	๓๘๓/๓๘๓	คิณฺนุจฺจนทฺตํ	๒๕๓/๓๕
คปฺนจฺจโม	๓๘๐/๓๘๓	คิณฺนุจฺจนทฺตํ	๒๕๓/๓๕
คทฺธโม	๓๘๒/๓๘๒	คิณฺนุจฺจนทฺตํ	๒๕๓/๓๕
คทฺธโม	๔๗๗/๒๖๓	คิณฺนุจฺจนทฺตํ	๒๕๓/๓๕
คทฺธโม	๔๗๗/๒๕๘	คิณฺนุจฺจนทฺตํ	๒๕๓/๓๕
คทฺธโม	๒๕๐/๓๔	คิณฺนุจฺจนทฺตํ	๒๕๓/๓๕
คทฺธโม	๒๕๐/๓๔	คิณฺนุจฺจนทฺตํ	๒๕๓/๓๕
คทฺธโม	๒๕๒/๗๓	คิณฺนุจฺจนทฺตํ	๒๕๓/๓๕

ปทานุกรม

๒๘๘

ปทานุกรม	ปพเพ/องเก	ปทานุกรม	ปพเพ/องเก
ศิริฐานาคควัโส	๓๘๒/๓๘๒	เตดี	๒๖๐/๒๗; ๒๖๗/๓๔; ๒๗๓/๔๐;
ศิริฐานาคโค	๓๘๖/๓๘๔		๒๘๒/๕๓; ๒๘๘/๘๓-๘๓; ๓๐๓/๘๘
ศิริโรกรณ	๓๓๓/๓๓๓		
คิต	๒๗๔/๔๒; ๒๗๖/๔๔	[ถ]	
คิตกกุก	๒๖๗/๓๖		
คเว	๒๘๖/๖๔; ๓๘๐/๓๘๐	ณม	๒๘๕/๖๐
คเวควา	๓๒๗/๓๒๓	ณวิกาโย	๒๗๓/๔๐; ๒๘๕/๕๘
คฺจุณ	๒๘๔/๗๔; ๔๖๖/๒๔๘	ณาดเกตุ	๒๖๕/๓๒
คฺญุ	๓๐๗/๘๔; ๓๔๒/๓๔๓	ณุดลกฺจนาวาโร	๒๖๓/๓๓
คฺญุภาเวน	๒๗๖/๔๔; ๒๘๐/๔๘; ๒๘๓/๗๓; ๒๘๘/๘๒; ๔๕๗/๒๓๗	ณุดลกฺจุ	๒๖๓/๓๓
คฺมุพ	๒๖๗/๓๕	ณุดลกฺจุยตุต	๒๗๘/๔๘
คฺมุหาทิสาน	๒๘๓/๗๒	ณยุยตฺวาทกทโม	๓๘๑/๓๘๑
คฺมุปนฺนิกา	๒๔๖/๓๐	ณยุยตฺวาทกปณจโม	๓๘๐/๓๘๑
คฺมุติกา	๒๕๔/๓๘	ณยุยตฺวาทกวิโส	๓๘๒/๓๘๒
คฺมุติกา	๒๕๔/๓๘	ณยุยตฺวาทโก	๓๘๖/๓๘๔
คฺมุติกา	๒๗๔/๔๒	ณโร	๒๗๐/๓๘
คฺมุติกา	๒๖๖/๓๓	ณโก	๒๘๓/๕๕
คฺมุติกา	๒๘๘/๘๓		
คฺมุติกา	๒๘๕/๖๐		
คฺมุติกา	๒๖๒/๒๘	ทกฺขณฺติ	๒๔๒/๓; ๒๘๔/๕๘; ๒๘๘/๘๐;
คฺมุติกา	๒๖๗/๓๔		๒๘๘/๘๑
คฺมุติกา	๒๔๒/๓; ๒๘๔/๕๘; ๒๘๘/๘๐; ๒๘๘/๘๑	ทกฺขนา	๓๐๓/๘๗
คฺมุติกา	๒๖๗/๓๕	ทกฺขินาย	๒๕๘/๒๔
คฺมุติกา	๒๖๗/๓๕	ทกฺขินฺทกฺกาโม	๒๔๒/๓

[ท]

ปทานุกรโม	ปพเพ/องเก	ปทานุกรโม	ปพเพ/องเก
ทฤษฎีสังคม	๒๔๒/๒; ๒๕๗/๒๒	ทหิต	๒๖๖/๓๔
ทฤษฎีสังคม	๒๘๘/๖๖	ทหริโก	๓๓๐/๑๒๗
ทฤษฎีสังคม	๔๖๗/๒๕๓	ทพุหยา	๔๖๐/๒๔๐
ทฤษฎีสังคม	๓๓๐/๑๒๗	ทพหิมุมกรณมคเตน	๓๐๘/๘๔
ทฤษฎี	๑๘๐/๔๘	ทาคพโพ	๔๗๕/๒๕๗
ทฤษฎี	๒๔๔/๖; ๓๘๗/๑๘๕	ทาคกาโม	๒๗๐/๓๘
ทฤษฎี	๒๖๘/๓๖	ทาค	๒๖๘/๓๖
ทฤษฎี	๓๒๕/๑๑๘	ทากณ	๒๔๒/๓; ๒๘๔/๕๘; ๒๘๓/๗๓
ทฤษฎี	๓๐๑/๘๖	ทากปติ	๓๓๐/๑๒๗
ททาค	๒๘๒/๕๔	ทากปาโด	๔๖๖/๒๔๘
ททฤษฎี	๓๘๓/๑๘๒	ทาก	๒๗๑/๓๘; ๒๘๐/๔๘; ๓๐๓/๘๘;
ทท	๒๘๘/๘๒		๓๒๘/๑๒๕
ททท	๒๖๕/๓๓	ทาก	๒๗๑/๓๘
ทท	๒๕๗/๒๒	ทาก	๒๘๘/๘๑; ๓๓๐/๑๒๘; ๓๓๔/๑๓๘
ทท	๒๗๔/๔๓	ทากมุกรปวิ	๒๘๖/๗๗
ทท	๒๗๐/๓๘	ทาก	๓๘๐/๔๘
ททท	๔๕๘/๒๓๗	ทาก	๓๓๐/๑๒๘
ททท	๓๓๖/๑๓๗	ทาก	๒๔๕/๘
ททท	๒๕๗/๒๑; ๔๕๐/๒๒๖	ทาก	๒๕๗/๒๒; ๓๓๒/๑๓๑; ๔๖๐/๒๔๐
ททท	๓๘๑/๑๘๑	ทาก	๒๖๓/๒๔๕; ๔๕๗/๒๓๗
ทท	๑๘๐/๕๐; ๒๗๕/๔๓	ทาก	๒๔๒/๓; ๒๘๔/๕๘; ๒๘๓/๗๓;
ทท	๓๐๑/๘๖		๒๘๘/๘๐; ๒๘๘/๘๑; ๓๐๑/๘๗
ทท	๒๕๕/๑๘; ๒๗๑/๓๘; ๓๒๖/๑๓๓	ทาก	๒๔๒/๒
ทท	๒๔๒/๓	ทาก	๓๘๔/๑๘๒ ๓๘๗/๑๘๕

ปทานุกรโม

๒๙๓

ปทานุกรโม	ปพเพ/องฺเก	ปทานุกรโม	ปพเพ/องฺเก
ทินฺน	๒๗๐/๓๘; ๒๘๒/๕๕; ๒๘๔/๕๗; ๓๐๗/๙๔	ทุพฺพณฺ โณ	๓๓๓/๓๓๒
ทิสฺสุมฺมิโก	๓๒๑/๓๓๓	ทุพฺพิกฺข	๒๗๔/๔๓; ๒๗๖/๔๕; ๒๙๕/๗๔
ทิสฺสาปฺปาโมกฺกฺโข	๓๒๙/๓๒๕; ๓๓๐/๓๒๙	ทุโรปฺปิโย	๒๗๙/๔๘
ทิสฺสํ	๒๕๙/๒๔	ทุตฺตทฺธิ	๒๘๓/๕๖
ทิสฺสํ	๔๕๙/๒๓๙	ทุตฺตทฺธิ	๒๙๕/๗๔
ทิสฺสํ	๒๘๗/๖๕	ทุตฺตทฺธิ	๒๖๔/๓๓
ทิสฺสํ	๔๖๐/๒๔๐	ทุตฺตทฺธิ	๓๓๕/๓๓๖
ทิสฺสํ	๒๔๖/๓๐	ทุตฺตทฺธิ	๓๓๕/๓๓๖
ทิสฺสํ	๒๕๕/๓๘	ทุตฺตทฺธิ	๓๓๕/๓๓๖
ทิสฺสํ	๒๕๕/๓๙	ทุตฺตทฺธิ	๒๙๕/๗๔
ทิสฺสํ	๒๘๑/๕๒	ทุตฺตทฺธิ	๒๘๕/๖๓
ทิสฺสํ	๒๘๑/๕๒	ทุตฺ	๒๗๐/๓๘; ๔๕๑/๒๓๑; ๓๓๔/๓๓๔
ทิสฺ	๒๘๑/๕๒	ทุตฺ	๔๗๗/๒๖๐
ทุกฺก	๔๒๙/๒๑๕; ๒๔๗/๔๓	ทุตฺ	๒๗๙/๔๗
ทุกฺก	๒๕๗/๒๑; ๓๘๐/๓๘๐	ทุตฺ	๒๗๑/๓๙
ทุกฺก	๒๖๕/๓๓; ๒๘๔/๕๙; ๓๘๐/๓๘๐	ทุตฺ	๓๘๑/๕๓
ทุกฺก	๒๗๑/๓๙; ๔๕๘/๒๓๘	ทุตฺ	๓๓๐/๓๒๘
ทุกฺก	๒๘๕/๖๑	ทุตฺ	๒๗๐/๓๘; ๒๘๖/๖๒; ๓๓๐/๓๒๘
ทุกฺก	๒๖๓/๓๓	ทุตฺ	๒๘๖/๖๒
ทุกฺก	๒๖๙/๓๗	ทุตฺ	๒๘๖/๖๔
ทุกฺก	๔๖๘/๒๕๒	ทุตฺ	๒๘๕/๕๘
ทุกฺก	๓๘๐/๓๘๑	ทุตฺ	๓๓๑/๓๒๙
ทุกฺก	๓๙๕/๓๙๓	ทุตฺ	๔๕๕/๒๓๔
ทุกฺก	๒๗๙/๔๘	ทุตฺ	๒๗๔/๕๒

ปทานุกรกโม	ปพเพ/องเก	ปทานุกรกโม	ปพเพ/องเก
เทหิ	๒๘๒/๕๔	ทมิเมก	๓๘๐/๑๘๓
โทวาริโก	๓๒๗/๑๒๔	ทมิเมยมาเน	๔๕๖/๒๓๖
โทธ่า	๔๕๔/๒๓๕	ทมิเมยา	๓๘๐/๕๐; ๒๗๐/๓๘; ๒๗๖/๔๕
โทธ่าคิ	๓๔๒/๑๔๒	ทศา	๒๘๓/๕๖
โทธ่าภิสโน	๓๓๖/๑๓๖	ทธยามิ	๒๘๕/๗๕; ๔๗๕/๒๕๘
โทธ่าริโค	๓๘๕/๑๘๔	ทธรา	๒๘๖/๗๖
โทหโพ	๔๕๘/๒๓๘	ทธเรตพพ	๒๕๕/๘; ๒๕๕/๑๘; ๒๖๕/๓๓
ทวงคุลา	๒๗๘/๔๘	ทธเรตุ	๒๕๒/๓; ๒๘๘/๘๓
		ทธเรนติ	๒๕๔/๑๘; ๒๖๕/๓๓
		ทธเรย	๒๕๒/๓; ๒๖๕/๓๓; ๒๘๔/๕๕; ๒๘๘/๘๓
			๒๘๘/๘๓
ทณณณณณ	๓๐๐/๘๔	ทศา	๒๗๑/๓๘
ทณณณณ	๒๘๖/๗๖; ๒๘๗/๗๗	ทธการา	๓๗๘/๑๗๗
ทณณณณณณณ	๒๖๐/๒๗; ๓๓๓/๑๓๒	ทธจันยา	๒๕๑/๑๐
ทณณ	๒๘๘/๘๑; ๓๘๒/๑๘๔; ๓๘๔/๑๘๕	ทธหาน	๒๕๗/๒๒
	๔๑๘/๒๑๑ นเกวล	ทธกเตน	๒๘๘/๘๑
ทณณณณ	๔๐๐/๑๘๘	ทณเนต	๒๖๖/๓๔
ทณณณณ	๒๕๒/๓; ๒๘๔/๕๕; ๒๘๓/๓๗; ๒๘๘/๘๑; ๓๐๑/๘๗; ๔๕๑/๒๓๑	ทณเนตคตถิวิ	๒๖๖/๓๔
ทณณณณ	๒๘๔/๕๕; ๓๐๑/๘๗	ทณ	๒๖๖/๓๔
ทณณโร	๔๕๑/๒๓๑	ทณายติ	๒๕๒/๓
ทณณณณณ	๓๘๒/๑๘๔; ๔๐๗/๒๐๔	ทณณณณ	๒๘๘/๘๑
ทณณณณ	๔๒๘/๒๑๕; ๔๗๐/๒๕๔	ทณณณ	๒๘๒/๕๔
ทณณณณ	๔๕๗/๒๓๗; ๔๖๓/๒๕๕	ทณณณ	๓๐๘/๘๔
		ทณ	๔๕๘/๒๓๘

ปทานุกรกโม

๒๙๓

ปทานุกรกโม

ปพเพ/องเก

ปทานุกรกโม

ปพเพ/องเก

[น]

นาค ๒๕๗/๒๒; ๒๗๘/๔๖; ๒๘๑/๕๒;
๔๖๔/๒๔๗

นภขมทิ ๓๐๗/๑๙๔; ๓๔๒/๑๔๓

นาคเมตฺถิ ๓๔๑/๑๔๑

นภขมนิโย ๒๖๑/๓๓

นาควราชา ๑๘๑/๕๑-๕๒

นภกรณ ๒๕๐/๑๓

นาคคฤกถิ ๒๕๐/๑๓

นภกร ๒๘๖/๖๒

นาคาภธชฺเชหิ ๓๓๖/๑๒๗; ๓๓๑/๑๕๗

นภคเสน ๒๘๖/๗๗

นาคาธวาสกปณจโม ๓๙๐/๑๙๑

นภคณาเทหติ ๒๖๑/๒๘

นาคาธวาสกภุมิโย ๔๕๕/๒๓๖

นภจ ๓๒๕/๑๑๘

นาคาธวาสกวิโส ๓๙๒/๑๙๒

นภคตมาถกธาว ๒๖๓/๓๐

นาคาธวาสกกา ๔๕๕/๒๓๖

นภคฤ ๒๖๖/๓๓

นาคาธมัย ๓๙๐/๑๙๑

นภคฤกมม ๒๖๖/๓๓

นาค ๒๘๖/๖๔

นภคฤกณ ๒๖๖/๓๓

นาคจฺฉินโน ๓๙๖/๑๙๔

นภทิ ๒๘๖/๖๔

นาคสนนติกา ๓๑๐/๙๕

นภปฏิคคณนหติ ๒๙๙/๘๒

นิกามยมาโน ๒๔๔/๖

นภนติ ๒๘๖/๖๒

นิกกชฺชติ ๒๔๒/๓; ๒๘๔/๕๙; ๒๙๘/๘๐-๘๑

นภนติ ๒๖๐/๒๗; ๒๗๑/๔๐; ๒๙๙/๘๒

นิกกชฺชติ ๒๘๖/๖๔

นภ ๒๗๖/๔๔

นิกกชฺชติ ๔๖๐/๒๔๐

นภธติ ๓๑๒/๘๗

นิกกชฺชติ ๒๔๙/๑๒; ๒๖๕/๓๒

นภาค ๓๓๖/๑๓๗

นิกกชฺชติ ๒๗๗/๔๖; ๔๖๐/๒๔๐

นภานครกา ๒๕๗/๒๒

นิกกชฺชติ ๒๖๕/๓๒

นภาศิตกมเม ๓๐๓/๘๘

นิกกชฺชติ ๒๗๕/๔๔

นภาศิตปพโพ ๓๐๓/๘๘

นิกกชฺชติ ๒๘๕/๖๑

นภมย ๒๖๕/๓๒

นิกกชฺชติ ๒๙๐/๖๘

นภากา ๓๔๑/๑๔๑

นิกกชฺชติ ๒๙๔/๗๓

ปทานุกรกโม	ปพเพ/องเก	ปทานุกรกโม	ปพเพ/องเก
นิคมกถ์	๒๕๐/๑๓	นิมพโกเต	๓๔๓/๑๔๔
นิคคหิ	๔๗๗/๒๖๐	นิมพปณณ	๒๖๓/๓๐
นิจนาเวตี	๓๓๔/๑๓๕	นิยตตมมกโค	๔๓๒/๒๐๗; ๔๒๓/๒๑๒;
นิฐจันนติก	๓๓๐/๙๕; ๓๑๑/๙๖		๔๔๕/๒๒๒
นิฐจิติ	๒๗๖/๔๔; ๒๘๐/๔๙; ๒๘๖/๖๓;	นิยตตมมม	๔๐๐/๑๙๙
	๒๙๙/๘๒	นิยตตมมมารหต	๔๐๐/๑๙๙
นิทหนติ	๓๔๓/๑๔๔	นิยตตต	๔๒๓/๒๑๒
นิทาเน	๒๕๓/๑๗; ๒๗๕/๔๔; ๒๘๐/๕๐;	นิยยาเทติ	๒๙๙/๗๙
	๒๘๒/๕๕	นิรย	๒๘๕/๖๓
นิปาก	๔๖๔/๒๔๗	นิรุตติ	๒๕๘/๒๓
นิปาก	๒๖๒/๒๙	นิโรธมม	๒๕๒/๓; ๒๘๔/๕๙; ๒๙๓/๗๓
นิปฐิ	๑๘๐/๔๙	นิโร	๒๘๔/๕๙; ๒๙๘/๘๑
นิปฐิตตม	๔๖๒/๒๔๓	นิวตเตหิ	๓๓๔/๑๓๕
นิปติคฺวา	๒๔๒/๓; ๓๘๑/๑๘๓	นิวตโค	๓๓๔/๑๓๖
นิปนนา	๑๘๐/๔๙	นิวาล	๓๘๐/๑๘๐
นิปปจิตฺวา	๓๓๐/๑๒๗	นิวาลคฺวา	๒๗๐/๓๙; ๒๘๐/๔๙; ๒๘๓/๕๕
นิปปจิตตม	๓๓๔/๑๓๔	นิเวตฺน	๒๘๐/๔๙; ๒๘๓/๕๕; ๒๘๖/๖๒;
นิปปติ	๓๓๔/๑๓๕; ๔๕๘/๒๓๘		๒๙๔/๗๓; ๓๓๐/๑๒๖
นิพพญญพ	๒๗๘/๔๗	นิธฐ	๔๕๓/๒๓๓
นิพพาหิ	๔๖๒/๒๔๓	นิธทโปตก	๒๖๓/๒๙
นิมนติค	๒๗๖/๔๕; ๒๘๓/๕๖	นิธท	๒๖๓/๒๙
นิมิตฺตคเคน	๓๐๘/๙๔	นิธินโน	๒๗๐/๓๗
นิมิตฺตคานิ	๔๕๙/๑๓๙	นิธิต	๒๕๓/๑๗; ๒๗๐/๓๗; ๒๘๐/๔๙
นิมฺฐิตฺวา	๒๔๒/๒	นิธิตตม	๔๕๓/๒๓๔
นิมฺพกถาว	๒๖๓/๒๙	นิธิตฺตคฺยเณ	๓๐๘/๙๕

ปทานุกรกโม

๒๙๕

ปทานุกรกโม	ปพเพ/องฺเก	ปทานุกรกโม	ปพเพ/องฺเก
นิสฺสํยํ	๒๗๑/๓๙; ๔๖๑/๒๔๑	ปกาสเณติ	๒๔๒/๓; ๒๙๔/๕๙; ๒๙๓/๗๓;
นิสฺสํย	๒๙๕/๖๐-๑		๒๙๙/๙๑
นิสฺสํยารณ	๓๙๕/๓๙๓; ๔๗๗/๒๖๑	ปกุก	๒๖๗/๓๕; ๒๗๒/๔๑; ๒๙๔/๗๔
นิสฺสํยวิโต	๔๗๗/๒๖๑	ปกุกนุโต	๒๙๙/๙๑; ๔๖๗/๒๕๓
นิสฺสํยเวติ	๓๙๕/๓๙๓	ปกุกมนนุติก	๓๑๐/๙๕; ๓๑๑/๙๕
นิสฺสํยมคคานํ	๒๕๗/๒๒	ปกุกมิตฺตนิ	๔๖๗/๒๕๓
นิสฺสํยมฺหิ	๓๐๘/๙๕	ปกุกามิ	๒๗๐/๓๙; ๒๙๐/๔๙; ๒๙๐/๕๐;
นิสฺสํย	๔๗๕/๒๕๗		๒๙๒/๕๓; ๒๙๓/๗๓
นิจา	๒๙๖/๖๒	ปกุชฺชโต	๓๙๖/๓๙๔
นิจกตฺตริกา	๒๔๖/๑๐	ปกุชฺชา	๔๕๑/๒๓๑
นิจฺจํ	๒๗๖/๔๕; ๒๙๕/๗๔	ปกุชฺชาเลคฺคา	๒๙๕/๖๐
นุชฺชิตฺวา	๓๓๐/๑๒๗	ปกุชฺชาเลติ	๔๖๕/๓๔๗
เนกขมฺมาธิมฺมุคฺโต	๒๔๔/๖	ปกุชฺชิตฺโต	๒๙๔/๕๙
เมกขมฺเม	๒๔๒/๓; ๒๙๔/๕๙; ๒๙๓/๗๓	ปกุชฺชิปฺนติ	๒๗๖/๔๕
เนคโม	๓๒๖/๑๒๓; ๓๗๙/๓๗๗	ปกุชฺชิปฺนเต	๒๗๒/๔๑
เนคฺคาวํ	๔๑๙/๒๓๐	ปกุชฺชิปฺตพฺพํ	๒๖๗/๓๔
		ปกุชฺชิปฺตํ	๒๖๗/๓๔
[ป]		ปกุณ	๓๓๒/๓๓๒; ๔๗๗/๒๖๐
		ปกุคฺคกถา	๒๖๓/๓๐
ปกคณฺณโน	๓๙๐/๓๙๐; ๔๕๐/๒๒๕	ปกุคฺคหารโ	๔๗๗/๒๕๙
ปกคคฺคตฺต	๓๙๔/๓๙๓	ปกุคฺคเห	๒๙๕/๗๔
ปกฺกรณ	๒๕๓/๑๗; ๒๗๕/๔๔; ๒๙๐/๕๐;	ปกุจฺจติกา	๔๗๗/๒๖๐
	๒๙๒/๕๕	ปกุจฺจติกา	๔๗๗/๒๖๐
ปกาสติ	๒๙๔/๕๙; ๒๙๙/๙๑; ๔๕๐/๒๒๗	ปกฺกนิ	๒๙๕/๗๖
ปกาสเณติ	๒๙๙/๗๙	ปกฺกิตพฺพํ	๒๖๗/๓๔

ปทานุกรโม	ปพเพ/องเก	ปทานุกรโม	ปพเพ/องเก
ปจจุฑาตกทตโม	๓๘๑/๑๘๑	ปชฌายติ	๔๗๗/๒๖๐
ปจจุฑาตกปณจโม	๓๘๐/๑๘๑	ปณจเกน	๓๐๘/๘๕
ปจจุฑาตกทวโธ	๓๘๒/๑๘๑	ปณจกคกรณ	๓๘๐/๑๘๑
ปจจุฑาโต	๓๓๒/๑๓๖	ปณจกคิโก	๔๕๐/๒๒๖
ปจจุฑิม ๒๕๘/๒๔; ๒๕๕/๗๕; ๔๖๐/๒๔๐		ปณจกคิโค	๔๕๐/๒๒๖
ปจจุฑาตทตต	๔๗๔/๒๕๗	ปณจกคิโก	๔๖๖/๒๕๐
ปจจุฑโธติ ๒๗๐/๓๘; ๓๓๑/๑๒๘		ปณจกคิโก	๔๖๐/๒๔๑
ปจจุฑาตจณโต	๒๔๔/๖	ปณจกคิ ๒๕๕/๑๘; ๒๗๐/๓๘; ๒๘๐/๕๐;	
ปจจุฑาตจนิ	๒๘๗/๗๘	๒๘๕/๖๐; ๔๕๕/๒๓๕; ๔๖๘/๒๕๒	
ปจจุฑาตติตพพ	๔๗๐/๒๕๔	ปณจกคิ	๓๘๐/๑๘๐
ปจจุฑาจัน	๔๕๓/๒๓๔	ปณจกคิ	๒๗๔/๔๒
ปจจุฑาชาย ๒๕๐/๑๓; ๒๘๖/๖๒; ๔๖๑/๒๔๒		ปณจกคิ	๒๔๒/๒
ปจจุฑาชาติ	๒๘๖/๖๔	ปณจกคิ	๒๖๗/๓๕
ปจจุฑาเจยยาม	๔๖๗/๒๕๑	ปณจกคิ	๔๕๗/๒๓๗
ปจจุฑาจิ	๔๖๖/๒๔๘	ปณจกคิ	๓๓๔/๑๓๕
ปจจุฑาตมย ๒๘๖/๖๒; ๔๖๑/๒๔๒		ปณจกคิ	๔๕๐/๒๓๐
ปจจุฑาโรหิตวา	๒๘๘/๗๘	ปณจกคิ	๒๕๕/๑๘
ปจจุฑาตจนิ	๓๒๗/๑๒๓	ปณจกคิ	๒๘๓/๗๒
ปจจุฑาตปาคี	๔๖๑/๒๔๒	ปณจกคิ	๔๕๘/๒๓๘
ปจจุฑาพาหิ	๔๖๐/๒๔๐	ปณจกคิ	๓๘๑/๑๘๔
ปจจุฑาตมณน	๒๔๗/๑๑	ปณจกคิ	๓๘๓/๑๘๒
ปจจุฑาตมณน	๒๘๕/๖๑	ปณจกคิ	๔๐๐/๑๘๘
ปจจุฑาตมณน	๒๕๘/๒๔	ปณจกคิ	๓๘๓/๑๘๒
ปจจุฑา	๒๘๔/๕๘	ปณจกคิ	๒๕๔/๑๘
ปจจุฑา	๒๔๒/๓	ปณจกคิ	๓๘๗/๑๘๕

ปทานุกรกโม

๒๘๗

ปทานุกรกโม	ปพเพ/องเก	ปทานุกรกโม	ปพเพ/องเก
ปฏิกฤษกัม	๓๘๕/๑๘๖	ปฏินุณาย	๔๐๐/๑๘๘
ปฏิกกมตี	๔๖๖/๒๔๘	ปฏินิวคตติคฺคา	๒๗๘/๔๗
ปฏิกกฏ	๑๘๓/๕๑; ๓๓๔/๑๓๔	ปฏินิสฺสชฺชิตฺ	๔๓๘/๒๑๘
ปฏิกโกธนา	๓๘๔/๑๘๒	ปฏินิสฺสชฺชเฑคา	๓๘๗/๑๘๕
ปฏิกกชิตฺ	๒๔๗/๑๓; ๒๕๐/๑๔; ๒๕๕/๑๘; ๒๗๔/๔๓	ปฏินิสฺสชฺชเยยฺ	๓๘๗/๑๘๕
ปฏิกกชปามิ	๒๘๕/๗๕	ปฏิปชฺชามิ	๒๘๔/๕๗
ปฏิกกชหาเปคฺ	๒๖๘/๓๖	ปฏิปชฺชิตพฺ	๒๖๗/๓๕; ๒๘๕/๗๕; ๔๗๗/๒๕๗
ปฏิกกชหาเปคฺวา	๒๗๕/๔๔	ปฏิปาฏี	๒๘๒/๕๓; ๒๘๕/๗๕
ปฏิกกชคณฺหาติ	๒๖๘/๓๖; ๒๘๒/๕๔	ปฏิปาเทติ	๔๖๓/๒๔๕
ปฏิกกชคณฺหุย	๒๔๒/๓; ๒๘๔/๕๘	ปฏิปุณฺนติ	๒๗๔/๔๒; ๓๐๓/๘๘
ปฏิกกชคฺ	๒๖๒/๒๘; ๒๘๓/๕๖; ๒๘๕/๗๔	ปฏิปุณฺนากวณฺ	๔๐๐/๑๘๘
ปฏิกกชคฺ	๒๗๕/๔๔	ปฏิปุณฺ	๒๗๘/๔๘; ๒๘๐/๕๐; ๒๘๓/๕๗
ปฏิกกชเค	๓๓๐/๑๒	ปฏิปุณฺติคฺ	๒๗๐/๓๘
ปฏิกกชเคตพฺ	๒๖๘/๓๔; ๒๖๘/๓๖	ปฏิปุณฺติคฺ	๒๗๐/๓๘
ปฏิกกชเคตี	๓๘๐/๑๘๐	ปฏิปุณฺติคฺ	๒๗๐/๓๘
ปฏิกกชโ	๒๖๘/๓๖	ปฏิปุณฺติคฺ	๒๗๐/๓๘
ปฏิกกชกาหํ	๓๔๒/๑๔๒	ปฏิปุณฺติคฺ	๒๗๐/๓๘
ปฏิกโย	๒๔๔/๘	ปฏิปุณฺติคฺ	๒๗๐/๓๘
ปฏิกจ	๓๓๔/๑๓๕	ปฏิปุณฺติคฺ	๒๗๐/๓๘
ปฏิกจกมฺ	๒๘๕/๗๓	ปฏิปุณฺติคฺ	๒๗๐/๓๘
ปฏิกจณฺ	๒๔๒/๓; ๒๘๔/๕๘; ๒๘๘/๘๐; ๒๘๘/๘๑	ปฏิปุณฺติคฺ	๒๗๐/๓๘
ปฏิกจณฺ	๒๖๘/๓๘; ๒๘๐/๔๘	ปฏิปุณฺติคฺ	๒๗๐/๓๘
ปฏิกจณฺ	๒๕๕/๑๘	ปฏิปุณฺติคฺ	๒๗๐/๓๘

ปทานุกรกโม	ปพเพ/องเก	ปทานุกรกโม	ปพเพ/องเก
ปฐกาคิ	๔๕๓/๒๓๓	ปฐกาคิ	๒๗๓/๔๐
ปฐกาคู	๒๕๘/๒๓	ปฐกาคินันยานิ	๒๗๓/๔๓
ปฐกาคินัน	๒๘๒/๕๔	ปฐกาคินันยกมมกโต	๔๔๗/๒๒๓
ปฐกาคินัน	๒๗๓/๓๘	ปฐกาคินันยกมม	๔๐๐/๑๘๘
ปฐกาคินัน	๓๘๐/๔๘; ๒๗๖/๔๔;	ปฐกาคินันยกมมมารหตุ	๔๐๐/๑๘๘
๒๘๖/๖๓; ๒๘๘/๖๗; ๒๘๘/๗๓; ๒๘๘/๘๒		ปฐกาคินันยกมม	๔๔๗/๒๒๓
ปฐกาคินัน	๒๘๒/๕๓; ๓๐๒/๘๗	ปฐกาคินันยกมม	๔๔๗/๒๒๓
ปฐกาคินัน	๒๘๐/๔๘; ๓๓๖/๑๓๗	ปฐกาคินันยกมม	๒๗๐/๓๘; ๒๘๐/๔๘;
ปฐกาคินัน	๒๗๐/๓๘	๒๘๔/๕๗; ๒๘๕/๖๒; ๓๘๐/๑๘๒	
ปฐกาคินัน	๒๘๘/๖๖	ปฐกาคินัน	๒๗๐/๓๘
ปฐกาคินัน	๔๕๘/๒๓๘	ปฐกาคินัน	๒๘๒/๕๔
ปฐกาคินัน	๒๔๓/๕	ปฐกาคินัน	๓๔๒/๑๔๒
ปฐกาคินัน	๒๘๗/๖๕	ปฐกาคินัน	๒๖๓/๓๐
ปฐกาคินัน	๒๘๒/๕๔	ปฐกาคินัน	๒๖๓/๓๐
ปฐกาคินัน	๒๗๓/๓๘	ปฐกาคินัน	๔๖๐/๒๔๐
ปฐกาคินัน	๓๘๐/๕๐	ปฐกาคินัน	๒๗๕/๔๓; ๒๗๖/๔๕; ๒๘๐/๔๘;
ปฐกาคินัน	๓๗๘/๑๗๗	๒๘๓/๕๕; ๒๘๘/๘๒	
ปฐกาคินัน	๒๔๒/๒	ปฐกาคินัน	๓๘๓/๑๘๓
ปฐกาคินัน	๓๘๐/๔๘	ปฐกาคินัน	๓๘๐/๑๘๓
ปฐกาคินัน	๒๗๖/๔๕	ปฐกาคินัน	๓๘๒/๑๘๒
ปฐกาคินัน	๒๕๘/๒๔	ปฐกาคินัน	๓๘๖/๑๘๔
ปฐกาคินัน	๒๗๖/๔๔	ปฐกาคินัน	๒๘๖/๖๓
ปฐกาคินัน	๒๗๕/๔๔; ๓๐๖/๘๓;	ปฐกาคินัน	๔๕๓/๒๓๓; ๔๗๗/๒๖๓
๓๘๐/๑๘๓		ปฐกาคินัน	๒๖๘/๓๗; ๒๓๓/๑๓๓
ปฐกาคินัน	๒๔๓/๕; ๒๘๕/๗๔; ๔๖๗/๒๕๐	ปฐกาคินัน	๒๖๓/๓๐
ปฐกาคินัน	๒๕๗/๒๒; ๒๘๕/๗๔	ปฐกาคินัน	๒๘๘/๗๘

ปทานุกรกโม

๒๙๙

ปทานุกรกโม	ปพเพ/องเก	ปทานุกรกโม	ปพเพ/องเก
ปติฏฐาบีโค	๒๘๕/๖๐	ปพการ	๒๗๐/๓๗
ปติฏฐาเปตฺวา	๒๘๕/๖๐	ปมาทาธิกรณ	๒๘๕/๖๑
ปติศา	๒๖๕/๓๓; ๔๖๐/๒๔๓	ปมฺมุชา	๒๗๖/๔๕
ปตฺตกถุถิ	๒๘๕/๗๕; ๓๐๖/๘๔; ๓๔๒/๓๔๓	ปมฺมุถิ	๓๒๘/๑๒๕
ปตฺตจิว	๒๘๐/๔๘; ๒๘๓/๕๕	ปเมคฺ	๔๗๗/๒๖๐
ปตฺตคฺคม	๒๔๒/๓; ๒๘๔/๕๘; ๒๘๓/๗๓; ๒๘๘/๘๐; ๒๘๘/๘๑; ๓๐๑/๘๗	ปมฺมุปาติ	๓๑๗/๑๐๖
ปตฺตคฺค	๓๐๐/๘๔	ปมฺมุปาติ	๒๔๒/๒
ปตฺตคฺค	๒๘๘/๖๕	ปมฺมุปาติ	๓๒๐/๑๓๓
ปตฺตค	๒๘๔/๕๘	ปมฺมุปาติ	๓๘๐/๑๘๐
ปตฺตคฺค	๒๘๒/๕๕	ปมฺมุปาติ	๒๘๒/๕๔
ปตฺตคฺค	๒๗๐/๓๘; ๒๘๐/๔๘; ๒๘๓/๕๗; ๒๘๕/๖๒; ๒๘๓/๗๓; ๒๘๘/๘๒; ๔๖๐/๒๔๓	ปมฺมุปาติ	๓๒๖/๑๒๓
ปทา	๔๕๐/๒๓๐	ปมฺมุปาติ	๒๘๕/๖๑
ปเท	๒๘๖/๖๒	ปมฺมุปาติ	๔๖๒/๒๔๓
ปปา	๒๕๗/๒๐	ปมฺมุปาติ	๓๐๘/๘๔
ปพนฺธิ	๒๘๖/๖๔	ปมฺมุปาติ	๒๔๔/๖
ปพฺพปาทุก	๒๕๓/๓๕	ปมฺมุปาติ	๒๘๖/๖๒
ปพฺพชย	๒๔๓/๔	ปมฺมุปาติ	๓๘๐/๕๐
ปพฺพชฺชาภิสฺสาโร	๒๕๗/๒๑	ปมฺมุปาติ	๓๘๐/๔๘
ปพฺพวาโค	๒๖๗/๓๕	ปมฺมุปาติ	๓๓๓/๑๓๒
ปพฺพวณฺณกมฺโก	๔๔๖/๒๒๒	ปมฺมุปาติ	๒๘๒/๕๔
ปพฺพวณฺณกมฺม	๔๐๐/๑๘๘	ปมฺมุปาติ	๒๔๒/๑๔๒
ปพฺพวณฺณกมฺมวหฺต	๔๐๐/๑๘๘	ปมฺมุปาติ	๒๕๘/๒๔
ปพฺพวณฺณกมฺม	๔๔๖/๒๒๒	ปมฺมุปาติ	๔๖๐/๒๔๐
		ปมฺมุปาติ	๔๖๐/๒๔๐
		ปมฺมุปาติ	๔๕๘/๒๓๘
		ปมฺมุปาติ	๒๘๓/๕๒

ปทานกุกโม	ปพเพ/องเก	ปทานกุกโม	ปพเพ/องเก
ปริปาเตติ	๔๖๒/๒๔๓	ปริวาสกจตุโก	๔๕๐/๒๒๗
ปริปุณ	๒๕๓/๓๕	ปริวิคกโก	๒๕๕/๗๔; ๔๖๗/๒๕๐
ปริปุณณ โกธโกฏฐาคาโร	๔๕๘/๒๓๗	ปริวิคคิ	๒๕๖/๗๗
ปริพพาชกจณนเนน	๔๕๘/๒๓๘	ปริเวเนน	๒๘๐/๔๘
ปริภาตติ	๔๓๔/๒๐๘	ปริเวธนา	๒๕๕/๘๒
ปริภุช	๒๘๐/๕๐	ปริสทูลโก	๓๘๖/๓๕๔
ปริภุชชิตพพานิ	๒๗๓/๔๓; ๓๐๔/๘๘	ปริธำ	๒๗๓/๔๐; ๒๘๕/๖๓
ปริภุชชิตุ	๒๖๘/๓๖; ๒๗๒/๔๓	ปริธธาวานานิ	๒๗๓/๔๐; ๒๘๔/๕๘
ปริภุชเชยฺย	๒๘๓/๕๒	ปริธทุ	๒๘๘/๗๘
ปริภุค	๓๘๐/๕๐; ๒๘๔/๕๘	ปริธธยานิ	๔๖๔/๒๔๗
ปริโกชนียมฏ	๔๖๖/๒๔๘	ปริหรนติ	๒๖๕/๓๓
ปริมฺภูชา	๔๖๔/๒๔๖	ปริหริคพฺพ	๓๐๓/๘๘
ปริยาทินนรปา	๔๖๓/๒๔๕	ปริหริค	๒๖๓/๓๐
ปริยาทียนติ	๒๔๔/๗	ปริหริธธามิ	๒๔๕/๘
ปริยาทียิสฺสตี	๓๓๒/๓๓๓	ปริหเรยฺย	๒๘๓/๗๒
ปริยาโย	๒๘๓/๖๘	ปติโพชา	๓๒๕/๓๓๘
ปริเยธนติ	๒๘๖/๖๔	ปตฺตงโก	๒๕๔/๓๘
ปริเยธิตพฺพ	๒๘๘/๘๓	ปตฺตถานิ	๓๘๖/๖๔
ปริโยคาพฺพหฺมม	๒๔๒/๓; ๒๘๔/๕๘; ๒๘๓/๗๓; ๒๘๘/๘๐; ๒๘๘/๘๓; ๓๐๓/๘๗	ปวคฺคมมฺถิ	๒๘๐/๔๘; ๒๘๔/๗๓
ปริโยทาคติปปา	๓๐๓/๘๘	ปวคฺคาโร	๓๐๐/๘๓
ปริโยธานกถฺยาน	๒๘๘/๗๘	ปวร	๓๓๕/๓๓๖
ปริวารนติ	๒๗๔/๔๓	ปวาเรนติ	๒๗๖/๔๕
ปริवाद	๔๐๐/๓๘๘	ปวาเรธธาม	๔๕๓/๒๓๓
ปริवादวรั	๔๐๐/๓๘๘	ปวิเวกามฺมฺคโต	๒๔๔/๖
		ปวิธนติ	๒๖๖/๓๔

ปทานุกรโม

๓๐๓

ปทานุกรโม	ปพเพ/องฺเก	ปทานุกรโม	ปพเพ/องฺเก
ปวิติคฺควา	๑๘๐/๔๙	ปัสสัณฺณ	๓๙๗/๑๙๕
ปวิเสยฺย	๒๕๖/๒๐	ปหิตคฺค	๒๔๓/๕; ๔๖๖/๒๔๙
ปเวเทติ	๒๙๘/๗๙	ปหุคฺ	๒๘๒/๕๕; ๓๐๐/๘๓
ปเวถฺติ	๔๖๒/๒๔๓	ปัสฺส	๓๐๙/๙๕; ๓๔๐/๑๔๓
ปัสเตน	๓๓๐/๑๒๗	ปัสฺส	๓๐๖/๙๓; ๓๓๗/๑๓๘
ปัสสกา	๒๕๕/๑๙	ปัสฺส	๒๖๕/๓๒
ปัสสนจฺจ	๒๔๒/๓; ๒๙๔/๕๙; ๒๙๓/๗๓; ๒๙๘/๘๐; ๓๐๓/๘๖	ปาสกานิ	๒๖๑/๒๘
ปัสสนา	๒๙๙/๘๓	ปาเจติ	๒๘๒/๕๔
ปัสสณฺณ	๒๕๗/๒๑	ปาฏงฺก	๒๕๓/๑๗
ปัสสเทสฺสน	๔๖๗/๒๕๑	ปาฏติคามิกา	๒๘๕/๖๐
ปัสสโท	๓๐๑/๘๖	ปาฏิกาย	๒๔๒/๒
ปัสสว	๒๗๘/๔๕; ๒๘๖/๖๔	ปาเชยฺยกา	๓๐๖/๙๓
ปัสสเรยฺย	๒๗๔/๔๕; ๒๖๘/๖๔	ปาณก	๒๖๖/๓๕; ๓๓๒/๑๓๑
ปัสสเทยฺย	๓๐๑/๘๖	ปาณหฺรา	๔๖๔/๒๔๖
ปัสสํ	๒๘๓/๕๖	ปาณาคิปาตา เวมณฺ	๒๕๕/๑๙
ปัสส	๔๖๐/๒๔๐	ปาณาคิปาโต	๒๕๕/๑๙
ปัสส	๒๘๖/๖๔	ปาณเปต	๒๔๒/๓; ๒๙๔/๕๙; ๒๙๘/๘๐; ๒๙๘/๘๑
ปัสส	๒๗๙/๔๗	ปาตพฺพ	๒๖๗/๓๔
ปัสส	๒๘๔/๕๘	ปาตวณฺ	๓๓๔/๑๓๕
ปัสส	๒๖๕/๓๒; ๓๓๓/๑๓๒	ปาติโมกฺข	๔๗๕/๒๕๘
ปัสส	๒๕๑/๑๖	ปาตฺรโหสิ	๒๔๓/๔
ปัสส	๔๗๕/๒๕๗	ปาตฺ	๒๖๖/๓๕; ๒๕๘/๒๓๘
ปัสส	๒๗๑/๓๙	ปาเถยฺย	๒๙๙/๘๒; ๓๒๙/๑๒๖
ปัสส	๓๓๒/๑๓๑	ปาท	๒๖๗/๓๕; ๓๙๑/๑๘๓

ปทานุกรโม	ปพเพ/องเก	ปทานุกรโม	ปพเพ/องเก
ปาทกถิตัก	๓๘๐/๓๘๐; ๔๖๕/๒๔๗	ปาริ	๒๘๖/๖๔
ปาทฐิตาพาโร	๒๔๘/๓๒	ปาริปุรี	๒๗๕/๔๔
ปาทฐิตโต	๒๔๘/๓๓	ปาริเม	๒๘๖/๖๔
ปาทฐิตินโน	๓๘๖/๓๘๔	ปาริชาติกคคโค	๓๘๓/๓๘๒
ปาทฐิตเตตุ	๒๔๒/๓; ๒๔๒/๒	ปาริฐุเท	๔๖๒/๒๔๔
ปาทฐิตินโน	๒๖๗/๓๕; ๓๓๐/๓๒๘	ปาดิคุณจิมมา	๒๔๖/๓๐
ปาทฐิตี	๓๘๐/๓๘๐; ๔๖๕/๒๔๗	ปาวท	๓๓๐/๓๒๖
ปาทฐิตี	๒๕๕/๓๘; ๓๓๐/๓๒๘	ปาวาโร	๓๓๗/๓๓๘
ปาทฐิตินโน	๒๕๑/๓๕	ปาวิตติ	๒๔๗/๓๑; ๒๗๑/๓๘; ๒๘๕/๖๒
ปาโททก	๓๘๐/๓๘๐; ๔๖๕/๒๔๗	ปาดาท	๒๗๑/๔๐; ๒๘๕/๗๕; ๓๒๖/๓๒๓
ปานกถ	๒๕๐/๓๓	ปาดาทตตานี	๓๒๖/๓๒๓
ปานปริโกเคน	๒๗๓/๔๒	ปาดาทตตตานี	๓๒๖/๓๒๓
ปานานิ	๓๐๐/๘๔	ปาดาทิก	๒๕๕/๓๘; ๒๕๗/๒๒; ๒๗๑/๓๘;
ปานิยม	๔๖๖/๒๔๘		๓๒๖/๓๒๓
ปาปโก	๒๘๕/๖๑	ปาเหติ	๒๔๒/๓; ๒๗๐/๓๘; ๒๗๗/๔๕;
ปาปนิเกน	๓๐๘/๘๕		๓๓๔/๓๓๔
ปาปิกุ	๒๕๕/๓๘	ปิฏนา	๓๓๐/๓๒๗
ปาปโรค	๓๘๖/๓๘๔	ปิฏกานี	๒๘๕/๕๘
ปาปตมาจาโร	๔๓๓/๒๐๘; ๔๓๕/๒๓๗	ปิฏช	๒๖๕/๓๒; ๒๗๒/๔๓
ปาปิกา	๓๘๔/๓๘๒; ๓๘๗/๓๘๕	ปิฏชชาทณีย	๓๐๒/๘๘
ปาปุปาดก	๒๕๕/๓๘	ปิฏจี	๒๕๒/๓๗; ๒๕๕/๓๘; ๒๘๒/๕๓
ปาเป	๒๕๘/๒๓	ปิฏเจหิ	๒๖๓/๒๘
ปาโมกข์	๓๓๕/๓๓๖	ปิณทเกน	๓๐๖/๘๓
ปาเยติ	๒๖๘/๓๖; ๖๒๘/๓๗	ปิณทปาดปฏิกนโต	๔๖๔/๒๔๖
ปาเยติ	๔๖๐/๒๔๑	ปิณทปาดิกา	๓๐๖/๘๓
		ปิณททาย	๒๗๑/๓๘; ๒๘๑/๕๑

ปทานุกรกโม

๓๐๓

ปทานุกรกโม	ปพเพ/องฺเก	ปทานุกรกโม	ปพเพ/องฺเก
ปีตา	๓๒๘/๑๒๕	ปุจฉิ	๑๘๐/๕๙
ปีตุฆาตกทโธโม	๓๙๑/๑๙๑	ปุจฉนุติ	๒๗๕/๕๒
ปีตุฆาตกปณฺจโม	๓๙๐/๑๙๑	ปุจฉิ	๒๗๑/๕๐
ปีตุฆาตกวิโส	๓๙๒/๑๙๒	ปุจฉิโต	๕๗๗/๒๖๐
ปีตุฆาตโก	๓๙๖/๑๙๕	ปุณฺณิตฺวา	๕๖๑/๒๕๑
ปีปาดํ	๒๘๒/๕๕	ปุณฺณํ	๓๓๑/๑๒๙
ปีปผลิ	๒๖๓/๓๐	ปุณฺณ	๒๘๓/๕๖; ๓๓๗/๑๓๙
ปียจกฺขุหิ	๕๖๖/๒๕๘	ปุณฺณเกทํ	๒๘๖/๖๓
ปียวาท	๕๖๑/๒๕๒	ปุณฺณทฺทว	๒๕๖/๑๐
ปีโธคิกาย	๓๐๙/๙๕	ปุคฺคํ	๒๘๖/๖๕
ปีวติ	๓๓๕/๑๓๕	ปุคฺคทฺโท	๕๖๕/๒๕๖
ปีวตุ	๒๗๕/๕๒	ปุณฺนพฺภวณินิพฺพคฺคิ	๒๙๒/๗๑
ปีวณฺติ	๒๖๖/๓๕	ปุณฺนพฺภโว	๒๘๗/๖๕
ปีวิ	๒๖๕/๓๑	ปุณฺนรตํ	๓๐๐/๘๕
ปีวิตุตฺติ	๓๓๕/๑๓๕	ปุณฺนํ	๓๓๑/๑๒๙
ปีเวยฺย	๒๖๗/๓๕	ปุพฺพกา	๓๐๐/๘๓
ปีพกา	๒๖๓/๓๑	ปุพฺพพณฺหตฺมยํ	๒๕๗/๑๑; ๒๕๕/๑๙;
ปีจํ	๒๕๖/๒๐	๒๗๑/๓๙; ๒๘๐/๕๙; ๒๘๓/๕๕; ๒๙๕/๗๓	
ปีชปฺปมาเณน	๒๕๕/๑๘	ปุพฺพเปตคณิ	๒๕๐/๑๓
ปีเช	๒๕๕/๑๘	ปุพฺพพฺภุจายี	๕๖๑/๒๕๒
ปีต ๒๖๐/๒๗; ๒๖๘/๓๖; ๒๘๐/๕๘;		ปุรทฺทว	๒๘๕/๖๐
๒๘๐/๕๙; ๒๘๒/๕๕; ๓๓๓/๑๓๒		ปุรตฺถาภิมุโข	๒๘๕/๖๐
ปีตกทฺทริกา	๒๕๖/๑๐	ปุรตฺถิมทฺทริณาย	๒๕๙/๒๕
ปุคฺคต ๓๙๕/๑๙๓; ๓๙๖/๑๙๕-๕		ปุรตฺถิมํ	๒๘๕/๖๐
ปุคฺคติกานิ	๓๐๕/๘๙	ปุรตฺถิมาย	๒๕๕/๗; ๒๕๙/๒๕

ปทานุกรกโม	ปพเพ/องเก	ปทานุกรกโม	ปพเพ/องเก
ปฐกถ	๒๕๐/๑๓	ปฐกถ	๓๓๐/๑๒๘
ปฐกถโค	๔๗๗/๒๕๙	ปฐกถ	๒๕๖/๖๔
ปฐกถมมดาร์ถ	๒๙๘/๗๙; ๓๐๐/๘๓		
ปฐกถนตเรน	๒๕๓/๑๗	[ผ]	
ปฐกถยัคค	๒๕๓/๑๗		
ปฐกถัคค	๒๗๗/๔๕; ๒๙๕/๗๔	ปฐกถัคค	๓๙๖/๑๙๔
ปฐกถโค	๔๕๙/๒๓๘	ปฐกถ	๒๖๓/๓๐
ปฐกถนติ	๒๙๖/๖๓	ปฐกถ	๒๖๕/๓๓
ปฐกถา	๒๙๖/๖๓	ปฐกถ	๒๖๐/๒๗
ปฐกถยัคค	๔๖๗/๒๕๑	ปฐกถ	๒๗๕/๔๔; ๒๗๘/๔๗
ปฐกถา	๒๗๑/๔๐	ปฐกถ	๒๖๗/๓๕
ปฐกถโค	๒๙๓/๕๖	ปฐกถ	๒๖๕/๓๒
ปฐกถ	๒๙๔/๕๘	ปฐกถ	๓๐๐/๘๔
ปฐกถมาน	๒๔๒/๒	ปฐกถ	๒๖๓/๓๐
ปฐกถิก	๔๖๓/๒๔๕	ปฐกถ	๒๕๑/๑๖
ปฐกถา	๓๙๐/๑๙๐	ปฐกถ	๒๖๗/๓๕
ปฐกถโค	๔๗๗/๒๖๐	ปฐกถ	๒๖๐/๒๗; ๒๗๑/๔๐
ปฐกถรรฐ	๒๗๘/๔๗; ๒๙๕/๗๔	ปฐกถ	๓๐๐/๘๔
ปฐกถรรฐ	๒๗๘/๔๕; ๓๒๖/๑๒๓; ๓๙๐/๑๙๐	ปฐกถ	๒๔๗/๑๓
ปฐกถรรฐ	๓๒๖/๑๒๓	ปฐกถ	๒๙๕/๗๖
ปฐกถรรฐ	๓๒๖/๑๒๓	ปฐกถ	๒๙๔/๕๘
ปฐกถ	๒๙๙/๖๖	ปฐกถ	๓๒๔/๑๑๖
ปฐกถ	๓๙๐/๔๙	ปฐกถ	๓๒๔/๑๑๖
ปฐกถ	๓๐๐/๘๓	ปฐกถ	๓๙๐/๑๙๐
ปฐกถ	๓๒๘/๑๒๕	ปฐกถ	๓๒๖/๑๒๓

ปทานุกรกโม

๓๐๕

ปทานุกรกโม	ปพเพ/องฺเ	ปทานุกรกโม	ปพเพ/องฺเ
โผติคฺ	๒๖๗/๓๖	พาโล	๓๙๕/๓๙๓
[พ]		พาหิ	๒๗๘/๔๖; ๒๘๖/๖๔
		พาหุตุถาย	๒๗๑/๔๑
		พาหุตุถิกา	๒๗๑/๔๐
		พาหุทฺ	๒๕๓/๓๗
		พิถคฺ	๒๖๓/๓๐
พริโว	๓๙๖/๓๙๔	พิถ	๒๖๓/๓๑; ๔๖๐/๒๔๐
พฺรชตุถาย	๒๗๒/๔๑	พิชานิ	๓๐๔/๘๙
พฺรชนมคฺคเกน	๓๐๘/๙๔	พฺรช	๒๗๔/๔๒; ๒๘๔/๕๙; ๓๐๐/๘๓; ๓๘๐/๑๘๐
พฺรชนมคฺคํ	๒๕๖/๒๐	พฺรชปฺปมฺ	๒๗๖/๔๔; ๒๘๐/๕๐; ๒๘๒/๕๓
พฺรชนตฺตคฺคํ	๒๖๕/๓๓	พฺรชคฺคจฺมมปฏิกฺขญา	๒๔๖/๑๐
พฺรชนติ	๒๘๖/๖๔	พฺรชคฺคจฺมมํ	๒๕๕/๑๘
พฺรชปาเปตี	๒๗๑/๓๙	พฺรชคฺคจฺมมํคฺคณฺเรน	๒๘๑/๕๒
พฺรชคฺคํ	๒๖๕/๓๒	พฺรชคฺคจฺมมํคฺคํ	๒๘๑/๕๒
พฺรชคฺควา	๒๗๘/๔๖	พฺรชคฺคจฺ	๒๘๒/๕๒
พฺรชกรณารหิ	๔๗๗/๒๖๐	พฺรชคฺคชฺ	๒๘๒/๕๒
พถิ	๒๘๒/๕๔; ๔๕๙/๒๓๙	พฺรชคฺคชฺ	๒๘๒/๕๒
พหารามโกฏฺจเก	๒๙๕/๗๕	พฺรชคฺคชฺ	๒๘๒/๕๒
พหิตฺมคค	๓๑๑/๙๖	พฺรชคฺคชฺ	๒๘๒/๕๒
พหุโกโต	๓๐๑/๘๖	พฺรชคฺคชฺ	๒๘๒/๕๒
พหุกรณียา	๒๕๘/๒๓	พฺรชคฺคชฺ	๒๘๒/๕๒
พหุกิจฺจา	๒๕๘/๒๓	พฺรชคฺคชฺ	๒๘๒/๕๒
พหุชนา	๓๒๖/๑๒๓	พฺรชคฺคชฺ	๒๘๒/๕๒
พหุทฺ	๒๗๔/๔๓	พฺรชคฺคชฺ	๒๘๒/๕๒
พหุมายา	๓๓๔/๑๓๕	พฺรชคฺคชฺ	๒๘๒/๕๒
พหุตฺตโต	๔๕๑/๒๓๑	พฺรชคฺคชฺ	๒๘๒/๕๒
พวราณเตยฺยโก	๓๓๓/๑๓๒	พฺรชคฺคชฺ	๒๘๒/๕๒

ปทานกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก	ปทานกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
พฺรหฺมจาริโน	๒๘๖/๖๓	ภคฺตฺวาจฺณาทเกน	๒๖๓/๒๘
พฺรหฺมณ ๒๗๖/๔๔; ๒๘๒/๕๓; ๓๐๐/๘๓		ภทฺทโก	๓๘๐/๑๘๐
พฺรหฺมณปริธ	๒๘๕/๖๑	ภทฺทมฺคฺคกํ	๒๖๓/๒๘; ๒๖๕/๓๒
		ภทฺทธํมฺมเต	๔๖๗/๒๕๐
[ก]		ภทฺทโก	๓๓๓/๑๒๘
		ภทฺทวณิ	๒๘๖/๖๔
ภคฺคฺคทาพาโร	๒๗๘/๔๗; ๓๓๓/๑๒๘	ภยกถํ	๒๕๐/๑๓
ภคฺคฺคณฺ ๒๖๕/๓๓; ๒๗๐/๓๘; ๓๐๐/๘๓;		ภยา	๔๕๔/๒๓๕
๓๘๐/๑๘๐; ๔๕๗/๒๓๗ นเกวถ		ภยาคคิ	๓๔๒/๑๔๒
ภคฺคิ	๓๘๐/๔๘	ภริยา	๓๓๐/๑๒๘
ภคฺคํ	๓๓๘/๑๔๐	ภเวนคฺคิ	๒๘๗/๖๕
ภคฺคโคทกํ	๒๖๗/๓๕	ภคฺคธํการก	๔๐๗/๒๐๔; ๔๖๗/๒๕๐
ภคฺคเยยฺยม	๔๖๗/๒๕๓	ภาคํ	๓๔๑/๑๔๓
ภคฺคเณ	๒๗๐/๓๘	ภาคฺคตพฺพ	๓๗๘/๑๗๗; ๔๗๓/๒๕๕
ภคฺคฺคทการก	๔๐๗/๒๐๔; ๔๖๗/๒๕๐	ภายิ	๓๓๔/๑๓๕
ภคฺคฺคทชาดา	๔๕๖/๒๓๖	ภาคฺคิ	๓๐๐/๘๓
ภคฺคฺคทํ ๔๕๓/๒๓๓; ๔๕๗/๒๓๗; ๔๗๕/๒๕๗		ภาคฺคฺคยฺย	๓๔๒/๑๔๓
ภคฺคฺคทการ	๓๔๓/๑๔๔	ภิกฺขุ	๒๖๘/๓๖; ๒๗๑/๔๑
ภคฺคฺคทการิก	๓๔๓/๑๔๔	ภิกฺขุคฺคเณน	๔๗๗/๒๖๐
ภคฺคฺคทิก	๒๗๘/๔๕	ภิกฺขุณฺทํโม	๓๘๑/๑๘๑
ภคฺคฺคทปฏฺฐาฏิ	๓๐๒/๘๗	ภิกฺขุณฺทํกปณฺจโม	๓๘๐/๑๘๑
ภคฺคํ ๒๖๐/๒๗; ๒๗๖/๔๔; ๒๘๐/๔๘;		ภิกฺขุณฺทํกวํได้	๓๘๒/๑๘๒
๒๘๒/๕๓-๕๔; ๒๘๖/๖๓; ๓๓๓/๑๓๒		ภิกฺขุณฺทํปณฺจโม	๓๘๐/๑๘๑
ภคฺคฺคคฺค ๒๘๒/๕๓; ๓๐๑/๘๗; ๔๖๖/๒๔๘;		ภิกฺขุณฺทํวํได้	๓๘๒/๑๘๑
๔๕๓/๒๓๔		ภิกฺขุณฺทํค	๒๘๒/๕๓; ๓๐๐/๘๔

ปทานุกรกโม

๓๐๗

ปทานุกรกโม	ปพเพ/องเง	ปทานุกรกโม	ปพเพ/องเง
ภิกขุจัมม	๒๗๖/๔๔; ๒๘๐/๔๙; ๒๘๐/๕๐; ๒๘๒/๕๓; ๒๘๔/๕๙; ๒๘๕/๖๐; ๓๓๗/๓๓๘; ๔๕๓/๒๓๓	โกคชาณี	๒๘๕/๖๓
ภิกขุชุตถ	๔๖๓/๒๔๕	โกชนนุส	๒๗๕/๔๔
ภิกขุชุต	๒๔๓/๔	โกชนน	๒๖๓/๓๐; ๒๗๖/๔๕; ๒๘๐/๔๙; ๒๘๓/๕๕; ๒๘๖/๖๓; ๒๘๙/๗๒
ภิกขุค	๒๘๕/๖๑	โกชนนาค	๒๘๓/๕๕
ภิกขุคาม	๔๖๖/๒๕๐	โกชนนาค	๒๘๖/๖๓
ภิกขุโน	๔๕๓/๒๓๓	[ม]	
ภิกขุโยได้ มคทาย	๒๖๓/๒๘		
ภิกขุหิ	๒๗๘/๔๖	มกขิตา	๒๕๕/๓๙
ภิกขุโค	๔๖๒/๒๔๓	มกขิตนุติ	๓๓๓/๑๒๙
ภิกขุชนนาค	๒๘๔/๕๙	มกขิตนุติ	๒๘๖/๖๓
ภิกขุค	๒๖๐/๒๗; ๓๓๓/๓๓๒	มกขิต	๒๘๔/๕๗; ๒๘๕/๕๙; ๒๘๘/๗๓; ๒๘๙/๗๒; ๓๒๙/๑๒๖
ภิกขุคาวเต	๔๖๖/๒๔๙	มกขิต	๓๓๓/๑๒๙; ๔๗๗/๒๖๐
ภิกขุคาวี	๒๗๖/๔๕; ๒๘๐/๕๐; ๒๘๔/๗๔	มกขิต	๒๘๕/๖๓
ภิกขุค	๒๔๔/๗	มกขิต	๒๘๔/๗๔
ภิกขุคาวา	๓๐๓/๘๙	มกขิต	๒๖๒/๒๘
ภิกขุค	๔๕๘/๒๓๗	มกขิต	๒๖๗/๓๔; ๒๖๗/๓๕
ภิกขุมิ	๒๕๗/๒๒; ๒๖๕/๓๓; ๒๗๕/๔๔	มกขิต	๒๖๗/๓๕
ภิกขุค	๔๕๓/๒๓๓	มกขิต	๒๖๗/๓๕
ภิกขุช	๒๖๐/๒๗; ๒๖๓/๓๐; ๒๗๓/๔๐; ๒๘๒/๕๔; ๒๘๕/๗๖; ๓๓๔/๓๓๔	มกขิต	๒๔๖/๓๓
ภิกขุช	๒๖๐/๒๗	มกขิต	๒๕๘/๒๔
ภิกขุช	๒๖๒/๒๘	มกขิต	๒๕๘/๖๐
ภิกขุช	๒๘๕/๖๓	มกขิต	๒๕๘/๒๔
ภิกขุช	๒๘๕/๖๓	มกขิต	๒๘๘/๗๙

ปทานุกกโม	ปพฺเพ/องฺเก	ปทานุกกโม	ปพฺเพ/องฺเก
มณฺญ	๒๕๕/๓๘; ๒๕๖/๒๐	มนุสฺสโตภคฺคยํ	๒๘๒/๕๕
มณฺญเก	๑๘๐/๔๘; ๓๓๐/๑๒๗; ๓๓๒/๑๓๓	มนุสฺสจฺจริเตน	๒๘๒/๗๐
มณฺญปฺปมาณฺน	๒๕๕/๓๘	มนุสฺสวิญญฺเยยฺยา	๒๔๔/๗
มณฺชุกา	๓๐๓/๘๘	มนุสฺสปรภํ	๓๐๐/๘๓
มณฺชุนา	๔๖๑/๒๔๒	มรณํ	๑๘๓/๕๑
มณฺชุตฺตา	๔๖๑/๒๔๒	มรณํ	๒๖๓/๓๐
มณฺชฺชฺชจิกฺกาทุคฺคิกา	๒๔๖/๑๐	มรณํ	๓๐๑/๘๕
มณฺชฺชติ	๒๘๕/๖๐; ๔๗๗/๒๖๐	มรณํ	๓๓๐/๑๒๘
มณฺชฺชณ	๔๖๔/๒๔๖	มรณํ	๒๘๒/๕๓
มณฺชฺชณ	๓๓๖/๑๓๗	มรณํ	๒๘๕/๖๑
มณฺชฺชณ	๔๕๓/๒๓๓	มรณํ	๓๐๑/๘๖; ๔๗๗/๒๕๘
มณฺชฺชยา	๒๕๑/๑๖	มรณํ	๔๕๘/๒๓๗
มณฺชฺชเป	๓๔๓/๑๔๔	มรณํ	๔๕๘/๒๓๗
มณฺชฺชตา	๔๖๐/๒๔๑	มรณํ	๓๓๒/๑๓๓
มณฺชฺชกํ	๒๖๓/๓๑; ๒๖๘/๓๖	มรณํ	๒๕๕/๑๘
มณฺชฺชจฺจ	๓๓๒/๑๓๓	มรณํ	๔๗๗/๒๖๐
มณฺชฺช	๒๖๐/๒๗; ๒๗๓/๔๐; ๒๗๕/๔๔	มรณํ	๒๔๖/๑๐
มณฺชฺชปณํ	๓๐๐/๘๔	มรณํ	๓๗๘/๑๗๗
มณฺชฺชปฺปมรณํ	๓๐๐/๘๔	มรณํ	๔๕๘/๒๓๗
มณฺชฺชโคพกํ	๒๘๒/๕๓	มรณํ	๒๗๐/๓๘; ๒๘๓/๕๕; ๒๘๖/๗๗
มณฺชฺชนาถ	๔๗๗/๒๕๘	มรณํ	๒๕๐/๑๓
มณฺชฺชปจาว	๔๖๑/๒๔๒	มรณํ	๔๕๐/๒๓๐
มณฺชฺช	๒๖๕/๓๓; ๒๘๑/๕๑; ๒๘๒/๕๓; ๒๘๒/๕๕; ๒๘๖/๖๔; ๒๘๘/๘๓; ๔๖๐/๒๔๐	มรณํ	๒๔๖/๑๐
มณฺชฺชมถ	๑๘๐/๕๐	มรณํ	๒๗๐/๓๘
		มรณํ	๔๕๗/๒๓๗

ปทานุกรโม

๓๐๙

ปทานุกรโม	ปพเพ/องเก	ปทานุกรโม	ปพเพ/องเก
มหาวิภังคะ	๒๖๘/๓๖	มานศุคารหิ	๔๐๐/๑๙๙
มหาวิชัยโต	๔๕๗/๒๓๗	มานยนิติ	๒๘๖/๖๓
มหาสังคหะ	๒๕๐/๑๓๓; ๒๙๕/๗๖	มานิตา	๒๘๖/๖๓
มหาสาธา	๒๕๙/๒๔	มานะยยาม	๔๖๗/๒๕๓
มหาเสถ	๒๖๗/๓๕	มาเปตุ	๒๘๖/๖๒
มเหตฺตฺวา	๒๘๖/๖๒	มาเปนฺติ	๒๘๖/๖๒
มเหตฺ	๔๕๘/๒๓๘	มาเปตี	๓๓๐/๑๒๘
มัตตปาติ	๒๘๓/๕๕	มาเวตฺตฺวา	๒๕๒/๑๗
มัตตปาติสฺสทานิ	๒๘๓/๕๕	มาเรยฺย	๒๕๒/๑๗
มัต	๓๘๐/๔๙	มาถิ	๒๗๑/๓๙
มาคเช	๒๔๒/๓; ๒๗๐/๓๗; ๒๗๐/๓๘; ๓๒๖/๓๒๓	มาถากถิ	๒๕๐/๑๓
มาณวโก	๔๖๑/๒๔๒	มาถากิตา	๒๗๐/๓๙
มาตฺตฺตฺตฺตฺต	๔๖๔/๒๔๗	มาตฺตฺตฺตฺต	๒๙๙/๘๒
มาตา	๒๘๖/๖๔; ๓๒๘/๑๒๕	มาตฺตานิ	๒๘๒/๕๓
มาตาปิตโร	๔๖๐/๒๔๐	มาตฺ	๒๙๙/๘๒
มาติกา	๓๓๐/๙๕	มิตฺตฺตฺต	๒๕๗/๒๒
มาติกาโร	๔๕๓/๒๓๓	มิตฺตฺต	๒๘๖/๖๓
มาตฺตฺตฺตฺตฺต	๓๙๓/๑๙๓	มิตฺตฺต	๒๕๐/๑๔
มาตฺตฺตฺตฺตฺต	๓๙๐/๑๙๓	มุตฺตฺตฺต	๔๕๗/๒๓๗
มาตฺตฺตฺตฺต	๓๙๒/๑๙๒	มุตฺ	๓๐๐/๘๕
มาตฺตฺต	๓๙๖/๑๙๔	มุตฺตฺต	๔๖๔/๒๔๖
มานศุจฺจวริกจฺจฺจ	๓๙๓/๑๙๒	มุตฺต	๒๗๒/๔๓; ๒๙๙/๘๒
มานศุค	๓๙๓/๑๙๒; ๔๐๐/๑๙๙	มุตฺต	๒๙๙/๘๒
มานศุจฺจวริกจฺจฺจ	๓๙๓/๑๙๒	มุตฺต	๔๖๒/๒๔๓
		มุตฺต	๒๕๓/๑๕

ปทานุกฺกโม

ปพฺเพ/องฺเก

ปทานุกฺกโม

ปพฺเพ/องฺเก

มฺคฺคํ

๒๖๘/๓๕

โมหา

๕๕๔/๒๓๕

มฺคฺคตาหฺรตํ

๒๖๘/๓๗

โมหาคคํ

๓๔๒/๑๔๒

มฺคฺคจิตฺ

๕๔๒/๓; ๒๘๔/๕๕; ๒๘๓/๗๓;

๒๘๘/๘๐; ๓๐๑/๘๖

[ย]

มฺคฺคทิกฺขานํ

๓๐๐/๘๔

มฺคฺคชนิ

๒๖๖/๓๓

ยชฺคํ

๓๐๐/๘๕

มฺคฺคธํ

๒๖๓/๓๓

ยณฺณวา

๓๐๐/๘๕

มฺคฺคปาติกา

๒๗๘/๕๕; ๒๗๘/๕๗

ยติณฺทวิยํ

๒๕๗/๒๒

มฺคฺคพริโร

๓๘๖/๑๘๔

ยถาขกฺคฺเถ

๓๘๑/๑๘๓

มฺคฺคโค

๓๘๖/๑๘๔

ยถาขมฺม ๒๕๒/๑๗; ๒๕๕/๒๐; ๒๖๗/๓๔;

มฺคฺค

๒๖๓/๕; ๓๓๔/๑๓๔; ๓๘๓/๑๘๒;

๒๗๑/๔๑; ๒๘๓/๕๗; ๒๘๕/๗๕; ๓๘๑/๑๘๔

๕๐๐/๑๘๘

ยถาพาเถ

๓๘๑/๑๘๓

มฺคฺคหฺรตํ

๒๕๒/๓; ๒๘๔/๕๕; ๒๘๘/๘๐;

ยถาภินฺทํ ๒๕๐/๑๔; ๒๗๒/๔๑; ๒๗๗/๔๕;

๒๘๘/๘๑

๒๘๒/๕๓; ๔๖๗/๒๕๓

เมโฆ

๒๘๕/๗๕

ยถามฺเพห

๓๘๑/๑๘๓

เมณฺทวิธํณวทริกา

๒๕๖/๑๐

ยถาณฺททมํ

๔๕๓/๒๓๔

เมชาว

๒๘๖/๖๔; ๔๕๓/๒๓๓

ยถาณฺท

๒๗๒/๔๑

โมกฺขจิกาย

๓๓๓/๑๓๒

ยมกคฺคณิกํ

๒๖๖/๓๔

โมฆปริณ

๒๕๕/๘; ๒๕๐/๑๔; ๒๕๕/๒๐;

ยมกํ

๒๖๖/๓๓

๒๗๘/๕๗; ๔๖๓/๒๕๕

ยาคุ ๒๖๐/๒๗; ๒๗๔/๔๒; ๒๘๒/๕๓;

โมจปานํ

๓๐๐/๘๔

๓๓๓/๑๓๒

โมเจตฺ

๒๖๗/๓๕

ยาคุปาน

๓๐๓/๘๘; ๔๕๓/๒๓๔

โมเจตฺวา

๒๖๗/๓๕

ยาคฺคิ

๔๑๘/๒๑๐

โมรคฺ

๒๕๘/๒๔

ยาคิตฺพุ

๓๔๒/๑๔๓

โมรปฺเปชปริณิพฺพิตา

๒๕๖/๑๐

ยาคฺคยยาม

๓๓๓/๑๓๐

ปทานุกรกโม

๓๑๓

ปทานุกรกโม	ปพเพ/องเก	ปทานุกรกโม	ปพเพ/องเก
ยานกถิ	๒๕๐/๓๓	รตุตจตุต	๒๕๒/๑๖; ๒๕๒/๑๗
ยานุคฺชาฏเฐน	๒๕๓/๑๗	รตุติ	๒๗๐/๓๘; ๒๘๐/๔๙; ๒๘๒/๕๔
ยานเนน	๒๕๓/๑๗		๒๘๕/๖๒
ยาปนียิ ๒๗๕/๔๔; ๓๐๖/๘๓; ๓๘๐/๑๘๑		รตุติธตานิ	๒๗๐/๓๘
ยาเปตุ	๒๘๕/๗๔	รตุตฺตปรตฺตา	๓๐๐/๘๓
ยามกาติกิ	๓๐๕/๘๐	รตุตฺถิ	๒๕๔/๑๘
ยามาติกกฺกนฺเต	๓๐๕/๘๐	รติยาย	๒๘๔/๗๓
ยายนฺติ	๒๕๓/๑๗	รณฺตี	๒๕๘/๒๓
ยายิตพฺพ	๒๕๓/๑๗	รตฺตชฺชน	๒๖๕/๓๒
ยาเยยฺย	๒๕๓/๑๗	รโถ	๒๖๗/๓๕
ยาวกาติกิ	๓๐๕/๘๐	รตฺถิ	๔๖๐/๒๔๐
ยาวชฺวัก	๓๐๕/๘๐	รโหคตตฺถ ๒๔๓/๕; ๒๘๕/๗๔; ๔๖๗/๒๕๐	
ยาวตเกตุ	๔๗๗/๒๖๐	ราชกถิ	๒๕๐/๑๓
ยาวตिका ๒๘๘/๗๘; ๓๗๘/๑๗๗		ราชกุมาริ	๓๒๘/๑๒๔
ยาวตฺตจฺจวริ	๓๐๖/๘๔	ราชกฺถานิ	๓๒๘/๑๒๕
ยาวตฺตก	๒๗๕/๔๔	ราชคหโก	๓๒๖/๑๒๓; ๓๗๘/๑๗๗
ยฺยชกถิ	๒๕๐/๑๓	ราชจฺก	๓๘๓/๕๑
โยชน	๓๒๘/๑๒๖	ราชา	๒๗๐/๓๗-๓๘; ๓๒๗/๑๒๓
[ร]		วิญจติ	๔๗๗/๒๖๐
รชนนิปฏก	๒๖๓/๓๑	วิญจนฺติ	๒๕๓/๑๕
รชน ๒๔๒/๓; ๒๘๔/๕๘; ๒๘๓/๗๓; ๒๘๘/๘๑; ๓๐๑/๘๗		วิตฺติ	๔๖๖/๒๔๘
รณฺเชติ	๔๗๗/๒๖๐	รฺกชฺชมฺเต ๒๕๓/๑๗; ๒๘๔/๕๗; ๓๘๔/๑๘๒	
รณฺโณ	๒๗๐/๓๘	รฺหติ	๓๘๔/๑๘๒
		รฺปานิ	๒๘๔/๕๘; ๒๘๘/๘๑

ปทานุฏโกโม	ปพฺเพ/องฺเ	ปทานุฏโกโม	ปพฺเพ/องฺเ
รฺบิยฺมย	๒๕๑/๑๖; ๒๖๕/๓๒; ๒๖๕/๓๓	ติชฺชโก	๓๙๖/๑๙๔
รฺหติ	๒๖๗/๓๖	ติจฺจนวิปริตํ	๒๙๙/๖๖
รฺพฺพุท	๑๙๐/๕๐	ตุทฺทกา	๒๙๑/๕๒
โรเจหิ	๔๗๑/๒๕๕	ตุฏ	๒๖๐/๒๗; ๒๖๑/๒๗; ๒๗๕/๔๓;
โรบีตานิ	๓๐๔/๙๙		๓๓๐/๑๒๙; ๓๓๓/๑๓๒
โรบียฺนติ	๓๐๔/๙๙	เตณิ	๒๗๐/๓๗
		โตกฺกชฺชายิกํ	๒๕๐/๑๓
		โตกฺกวิทฺ	๒๙๙/๗๙; ๓๐๐/๙๓
		โตเก	๒๕๙/๒๓
		โตณ	๒๖๓/๓๑; ๒๗๔/๔๓; ๒๙๒/๕๓;
			๒๙๙/๙๑; ๒๙๙/๙๒; ๓๐๓/๙๙
ตฺกฺชนฺหโต	๓๙๖/๑๙๔	โตณคฺคิเกณ	๒๙๙/๙๓
ตฺกฺคนฺติ	๒๖๓/๓๑	โตณตฺกฺชฺริกาย	๒๖๗/๓๖
ตฺกฺเคติ	๒๗๑/๔๐	โตณโสวฺวัก	๒๗๓/๔๒
ตฺชฺ	๔๕๑/๒๓๑	โตม	๒๔๒/๑; ๒๔๒/๒; ๔๑๙/๒๑๐
ตฺทฺ	๒๗๑/๔๐	โตมชาโต	๑๙๐/๕๐
ตฺพฺภติ	๒๙๒/๕๓	โตมฺหฺจฺชาโต	๒๙๔/๕๙
ตฺภิมฺหา	๒๗๕/๔๔	โตมฺคฺคฺมฺพ	๒๖๗/๓๕
ตฺภิตฺตํ	๒๙๒/๕๓	โตมฺย	๒๖๕/๓๒
ตฺภิตฺ	๒๗๕/๔๓	โตหิต	๒๕๕/๑๙; ๒๖๗/๓๕
ตฺสีกาย	๒๖๓/๓	โตหิตกวฺทฺธิกา	๒๔๖/๑๐
ตฺหุํ	๔๖๙/๒๕๒	โตหิตกา	๒๙๙/๖๖
ตฺภตฺกการฺสโตกํ	๒๔๔/๖	โตหิตฺตฺปาทกฺปณฺจโม	๓๙๐/๑๙๑
ตภา	๓๙๓/๕๖	โตหิตฺตฺปาทกฺวํโส	๓๙๒/๑๙๒
ตภา	๒๗๑/๔๐		

[ล]

ปทานุกรกโม

๓๓๓

ปทานุกรกโม	ปพเพ/องฺเก	ปทานุกรกโม	ปพเพ/องฺเก
[๖]		วโน	๒๖๗/๓๕; ๒๗๘/๔๘; ๒๘๐/๕๐
		วณฺณ โปกฺขรตฺยา	๓๒๖/๑๒๓
วคฺคกมฺมํ	๓๘๒/๑๘๔; ๓๘๔/๑๘๕	วณฺณํ	๒๘๒/๕๔
วคฺคกฺคฺตา	๓๘๔/๑๘๕	วณฺณนิคํ	๒๘๒/๕๔
วคฺคา	๔๐๗/๒๐๔; ๔๑๘/๒๓๑	วณฺณเนมิ	๓๔๐/๑๔๑
วจฺจํ	๒๖๓/๒๘	วณฺโณ	๒๖๗/๓๕
วจฺจํ	๒๖๓/๒๘	วคฺคตฺติ	๔๑๘/๔๑๐
วจฺจกมฺมํ	๔๕๖/๒๓๖	วคฺคตาโร	๒๕๕/๘
วจฺจทฺทฺจวิเตน	๒๘๒/๗๐	วคฺคตฺถิ	๒๕๐/๑๓
วโจ	๔๗๗/๒๖๐	วคฺคํ	๒๘๔/๕๘; ๒๘๘/๘๑
วจฺจปาทกํ	๒๕๓/๑๖	วคฺคตฺถิกมฺมํ	๒๗๘/๔๘
วจฺจจฺจ	๔๖๖/๒๔๘	วคฺคํ	๒๘๒/๕๔
วจฺจจฺจกํ	๒๗๘/๔๗	วคฺคตฺถิมิ	๓๘๑/๑๘๓
วจฺจเจ	๒๗๒/๔๑	วคฺคตฺถา	๒๕๕/๑๘; ๒๘๔/๗๓
วจฺจโก	๒๕๕/๑๘	วณฺญจํ	๒๗๘/๔๗; ๒๘๕/๗๔
วจฺจกคฺคิณิ	๒๕๕/๑๔	วปฺปํ	๔๖๑/๒๔๑
วจฺจกคฺคิ	๒๕๕/๑๖	วณฺณิกา	๔๕๘/๒๓๘
วชฺชํ	๔๗๗/๒๖๐	วริ	๓๓๔/๑๓๕; ๓๓๗/๑๓๘
วชฺชนํ	๒๘๖/๖๒	วตฺติ	๒๖๘/๓๖; ๓๒๕/๑๑๘
วชฺชํ	๒๖๖/๓๔	วตฺตานิ	๒๖๒/๒๘
วชฺชมมํ	๒๖๗/๓๕	วตฺตํ	๔๕๕/๒๓๕
วณฺเต	๒๖๗/๓๕	วตฺตํ	๒๗๐/๓๘
วณฺปิฏิกมฺมํ	๒๖๗/๓๖	วตฺตํ	๒๕๗/๒๑; ๒๗๕/๔๓; ๓๐๖/๘๓; ๓๒๒/๑๑๔
วณฺพณฺนโจเพน	๒๖๗/๓๕		
วณฺปิฏิก	๒๘๖/๖๓	วตฺตํ	๓๐๖/๘๓

ปทานุกรโม	ปพเพ/องเก	ปทานุกรโม	ปพเพ/องเก
วาทาโคจรภาณโน	๔๖๔/๒๔๖	วิมาค	๒๔๕/๘
วาทิตมนุวาเจนติ	๓๐๐/๘๓	วิมาตาทศตานี	๒๘๒/๕๓
วาทปาเนต	๒๗๓/๔๐	วิมาตาทาน	๒๘๔/๕๘
วาทวฏฐิ	๒๔๔/๗	วิจกชโน	๔๕๐/๒๓๐; ๔๗๗/๒๖๐
วาค	๒๘๒/๕๔	วิจิต	๔๗๓/๒๕๕
วาทาพาโร	๒๖๓/๓๔	วิจิณิกาทิ	๒๔๖/๓๐
วาทะ	๒๖๓/๒๔๒	วิชัย	๔๕๘/๒๓๘
วาทเกน	๓๐๓/๘๘	วิชัย	๒๖๗/๓๕
วามโก	๓๐๐/๘๓	วิชัยจรณตมปโน	๒๘๘/๗๘; ๓๐๐/๘๓
วามโน	๓๘๖/๓๘๔	วิชัยตติ	๓๓๓/๓๒๘
วารา	๔๓๔/๒๓๗	วิชัยตติ	๓๘๐/๓๘๐
วาทะ	๔๖๖/๒๔๘	วิชัยตติ	๒๕๘/๒๓
วาท	๒๘๖/๖๓	วิชัยตติ	๒๗๔/๔๒
วาทะ	๒๘๕/๗๕	วิชัยตติ	๓๘๔/๓๘๓
วาทะ	๒๗๔/๔๒	วิชัยตติ	๓๘๐/๕๐
วาท	๓๓๔/๓๓๔; ๔๕๘/๒๓๘	วิชัยตติ	๔๕๘/๒๓๘
วิกิต	๒๕๔/๓๘	วิชัย	๔๖๐/๒๔๓
วิกิตโก	๓๐๐/๘๓	วิชัย	๔๗๗/๒๖๐
วิกิต	๒๖๒/๒๘; ๒๗๒/๔๓	วิกิต	๔๕๗/๒๓๗
วิกิต	๒๖๗/๓๕	วิกิต	๒๔๒/๓; ๒๘๔/๕๘; ๒๘๓/๗๓;
วิกิต	๒๔๒/๓; ๒๘๔/๕๘; ๒๘๓/๗๓;	วิกิต	๒๘๘/๘๐; ๒๘๘/๘๐; ๓๐๓/๘๗
วิกิต	๒๘๘/๘๐; ๒๘๘/๘๐; ๓๐๓/๘๗	วิกิต	๒๗๔/๔๒; ๒๘๐/๔๘; ๒๘๖/๖๔
วิกิต	๒๔๘/๓๒; ๒๘๐/๕๐	วิกิต	๒๕๕/๓๘
วิกิต	๒๗๓/๔๐	วิกิต	๓๒๕/๓๓๘
วิกิต	๔๕๓/๒๓๓; ๔๕๗/๒๓๗; ๔๗๕/๒๕๗	วิกิต	๔๖๐/๓๘๘

ปทานุกรกโม

๓๓๕

ปทานุกรกโม	ปพเพ/องเ	ปทานุกรกโม	ปพเพ/องเ
วินยโต	๔๕๓/๒๓๓	วิรตา	๓๐๐/๘๓
วินยชรรปญจเมณ	๒๕๙/๒๔	วิรทสิโกวิท	๔๗๗/๒๖๐
วินยชโร	๔๕๓/๒๓๓	วิรคโต	๓๓๖/๓๓๗
วินยา	๓๘๕/๓๘๖	วิรุพหิ	๓๘๐/๓๘๐
วินา	๔๕๔/๒๓๕	วิเรน	๒๖๙/๓๗; ๒๘๐/๔๘-๔๙; ๓๓๖/๓๓๗
วินิปาต	๒๘๕/๖๓	วิเรเจตติ	๓๓๖/๓๓๗
วินิเวเสคฺคา	๓๓๓/๓๓๓	วิตุมฺปมานน	๔๖๔/๒๔๖
วินิฉวนจิตฺต ๒๔๒/๓; ๒๘๔/๕๙; ๒๗๓/๗๓;		วิทติ	๔๓๔/๒๓๗
๒๙๘/๘๐; ๓๐๑/๘๖		วิวิตติ	๓๐๑/๘๖
วิปาเจนฺติ ๒๔๖/๙; ๒๕๓/๓๗; ๒๖๕/๓๓;		วิเวรย ๒๔๒/๓; ๒๘๔/๕๙; ๒๙๘/๘๐;	
๒๙๘/๕๓		๒๙๘/๘๑	
วิปฺปกตจฺจว	๓๓๓/๙๗	วิวาท ๔๕๓/๒๓๓; ๔๕๗/๒๓๗; ๔๗๕/๒๕๗	
วิปฺปกต	๓๒๕/๓๓๘	วิวาทการก ๔๐๗/๒๐๔; ๔๖๗/๒๕๐	
วิปฺปฐิตาโร	๒๘๓/๕๖	วิวาทาปนนา	๔๕๖/๒๓๖
วิปฺพลปติ	๔๖๐/๒๔๓	วิตฺต	๒๘๖/๖๔
วิพฺภมิตฺตฺต	๔๖๗/๒๕๓	วิตฺม	๒๖๖/๓๓
วิภงฺคโกวิท	๔๗๗/๒๖๓	วิต	๒๖๘/๓๖
วิภงฺคา	๔๗๗/๒๖๐	วิตฺถน	๒๕๒/๓๖-๓๗; ๒๖๗/๓๕
วิภาเวตฺตติ	๔๖๐/๒๔๓	วิตฺถนมย	๒๖๕/๓๒-๓๓
วิภคก	๒๖๓/๓๐	วิตฺถวโท	๔๗๗/๒๕๙
วิภุตฺตาเปคฺคา	๓๓๓/๓๒๙	วิตฺถากถ	๒๕๐/๓๓
วิมโน	๓๓๐/๓๒๘	วิตฺถ	๔๗๗/๒๕๙
วียากว	๔๗๗/๒๖๐	วิตฺถเชติ	๒๗๓/๔๐
วิวั ๒๔๒/๓; ๒๘๔/๕๙; ๒๙๘/๘๑; ๓๐๑/๘๗		วิตฺถชย	๒๕๘/๒๓

ปทานุกรโม	ปพเพ/องเก	ปทานุกรโม	ปพเพ/องเก
วิหรั	๔๕๗/๒๓๗	วุฑฒน	๔๗๓/๒๕๕; ๔๗๗/๒๖๐
วิหรัควา	๒๗๒/๔๓	วุฑฒนปพพชโ	๓๐๓/๗๗
วิหเรยฺย	๓๗๐/๓๗๐	วุฑฒน	๓๗๐/๓๗๐; ๓๗๓/๓๗๔
วิหาร ๒๗๓/๔๐; ๒๗๐/๔๗; ๓๐๓/๗๖;		วุฑฒน	๒๔๓/๕
	๓๔๓/๓๔๔	วุฑฒนา	๒๔๔/๖
วิหารจาริก	๒๕๔/๓๗; ๒๗๓/๔๐	วุฑฒนโจ	๒๔๓/๕; ๔๖๗/๒๕๓
วิหารปจฺฉายาย	๒๔๒/๒	วุฑฒน	๔๗๕/๒๕๗
วิหาร	๒๔๓/๕	วุฑฒนเมคฺ	๔๕๗/๒๓๗
วิหเรญฺติ	๒๕๐/๓๔	วุฑฒนเมยฺย	๔๖๗/๒๕๒
วิหเรยฺย	๒๗๓/๕๒	เวชฺช	๔๗๗/๒๕๗
วณ	๒๖๓/๒๔๒	เวชฺช ๒๗๗/๔๗; ๓๒๗/๓๒๕; ๓๓๐/๓๒๖;	
วณโทศฺศตา	๒๔๔/๖		๓๓๓/๓๒๗; ๓๓๔/๓๓๕
วณมถ	๒๔๒/๓; ๒๗๔/๕๗; ๒๗๓/๗๓	เวชฺช	๓๗๐/๔๗
	๒๗๗/๗๓; ๓๐๓/๗๗	เวชฺช	๒๗๖/๗๗
วณโมหิตตา	๒๔๔/๖	เวชฺช	๓๗๔/๓๗๒
วณราศฺศตา	๒๔๔/๖	เวชฺช	๒๗๓/๖๗
วณธวเรชฺช	๒๗๖/๔๔; ๒๗๖/๖๓	เวชฺช	๓๗๐/๓๗๐
วณธวคฺคกรณ	๓๗๒/๓๗๓	เวชฺช	๔๖๐/๒๔๐
วณินาเมติ	๓๓๓/๗๖	เวชฺช	๒๗๖/๖๔
วณจฺฉน	๓๗๖/๓๗๕	เวชฺช	๒๔๒/๓ ๒๗๔/๕๗;
วณจ	๒๗๔/๔๒; ๒๗๕/๗๔		๒๗๓/๗๓; ๒๗๗/๗๐; ๒๗๗/๗๓; ๓๐๓/๗๗
วณจฉน	๒๖๗/๓๖	เวชฺช	๒๗๗/๖๖
วณจฉน	๓๒๗/๓๒๔	เวชฺช	๒๔๒/๓; ๓๗๐/๓๗๓
วณจฉน	๔๗๗/๒๖๐	เวชฺช	๒๕๐/๓๕
วณจฉน	๒๕๗/๒๓	เวชฺช	๒๕๐/๓๕

ปทานุกรโม

๓๓๗

ปทานุกรโม	ปพเพ/องเก	ปทานุกรโม	ปพเพ/องเก
เวพุมย	๒๖๕/๓๒	ตังคุมเปยย	๒๔๔/๗
เวพริยมา	๒๕๑/๑๖	ตังการกุก	๓๒๗/๓๒๔
ไวโรเปยยาม	๒๘๔/๗๔	ตังกิเลต	๓๐๑/๘๖
ไวโรเปยย์	๔๖๓/๒๔๕	ตังขนาภิมย	๒๖๕/๓๒-๓๓
[ส]		ตังชติชติ	๒๔๓/๔; ๒๕๗/๒๑
		ตังชาโค	๓๗๘/๑๗๗
		ตังชย	๒๗๒/๔๑
		ตังชว	๓๐๑/๘๕
		ตังชววิ	๒๕๕/๑๘
ตังคุตรจก	๒๕๔/๑๘	ตังจ	๒๗๑/๔๑
ตังคุปนา	๒๔๘/๑๒; ๒๕๖/๒๐	ตังจก	๒๖๓/๓๐
ตังคุปวิค	๒๘๕/๗๕	ตังจก	๒๘๔/๗๔
ตังคุช	๒๘๒/๕๓; ๒๘๘/๘๑	ตังจก	๒๘๒/๕๔; ๒๘๖/๖๓
ตังคุช	๒๘๒/๕๔	ตังจก	๔๗๗/๒๖๐
ตังคุชเรยยาม	๔๖๗/๒๕๓	ตังจก	๓๓๔/๑๓๕
ตังคุกา	๓๓๔/๑๓๔	ตังจก	๒๖๔/๓๑
ตังคุโกมิ	๒๕๓/๑๗	ตังจก	๒๖๘/๓๖; ๒๗๐/๓๘
ตังคุปค	๒๗๗/๔๕; ๓๐๐/๘๓	ตังจก	๔๐๐/๑๘๘
ตังคุปคิตยา	๒๕๐/๑๔; ๒๗๑/๔๐; ๒๘๑/๕๓	ตังจก	๓๗๘/๑๗๗
ตังคุม	๓๗๘/๑๗๗	ตังจก	๓๓๐/๑๒๖
ตัง	๔๕๘/๒๓๘	ตังจก	๒๔๕/๘
ตังการวา	๒๔๘/๓๒	ตังจก	๓๐๕/๘๐
ตังคุก	๒๔๒/๓; ๒๘๔/๕๘; ๒๘๓/๗๓	ตังจก	๒๗๑/๔๑
ตังคุ	๒๘๕/๖๑	ตังจก	๓๐๕/๘๐
ตังการโว	๔๗๗/๒๖๐	ตังจก	๒๖๗/๓๖; ๒๗๘/๔๗
ตังการวุฒิตวา	๔๖๐/๒๔๓	ตังจก	
ตังกมนียา	๒๕๑/๑๖	ตังจก	

ปทานุกรโม	ปพเพ/องเก	ปทานุกรโม	ปพเพ/องเก
ตฤตา	๓๐๐/๘๓	ตฤตฤตฤตา	๒๗๖/๔๕; ๒๘๐/๕๐;
ตฤตฤตฤตา	๒๔๒/๓; ๒๘๔/๕๕; ๒๘๘/๘๓;		๒๘๔/๗๕; ๒๘๘/๘๓
	๓๘๕/๑๘๖	ตฤตฤตฤตฤตา	๒๗๐/๓๘; ๒๘๘/๖๕; ๓๓๗/๑๓๘
ตฤตฤตา	๓๔๑/๑๔๒	ตฤตฤตฤตฤตา	๔๕๑/๒๓๑
ตฤตฤตฤตา	๒๘๘/๗๕	ตฤตฤตฤตฤตา	๒๘๗/๖๕
ตฤตฤตฤตฤตา	๒๘๘/๗๕	ตฤตฤตฤตฤตา	๒๘๔/๕๘
ตฤตฤตา	๓๘๐/๔๕; ๒๘๘/๘๓	ตฤตฤตฤตา	๔๕๘/๒๓๘
ตฤตฤตฤตฤตา	๒๔๔/๖	ตฤตฤตฤตฤตา	๔๕๘/๒๓๗
ตฤตฤตฤตา	๔๖๔/๒๔๖	ตฤตฤตฤตฤตา	๓๓๐/๕๕; ๓๓๑/๕๖
ตฤตฤตฤตา	๒๘๔/๕๕	ตฤตฤตฤตฤตา	๓๐๘/๕๒
ตฤตฤตฤตฤตา	๒๘๔/๕๘	ตฤตฤตฤตฤตา	๒๗๑/๔๓
ตฤตฤตฤตฤตา	๒๗๖/๔๕; ๒๘๐/๕๐;	ตฤตฤตฤตฤตา	๔๗๕/๒๕๗
๒๘๒/๕๔; ๒๘๘/๖๗; ๒๘๔/๗๕; ๒๘๘/๘๓		ตฤตฤตฤตฤตา	๓๘๐/๕๐
ตฤตฤตฤตฤตา	๒๘๘/๘๒	ตฤตฤตฤตฤตา	๒๔๕/๑๓
ตฤตฤตฤตฤตา	๒๘๔/๕๘	ตฤตฤตฤตฤตา	๔๖๖/๒๕๐
ตฤตฤตฤตฤตา	๒๕๗/๒๒	ตฤตฤตฤตฤตา	๔๕๘/๒๓๘
ตฤตฤตา	๒๘๘/๘๒	ตฤตฤตฤตา	๔๖๒/๒๔๔
ตฤตฤตา	๒๗๐/๓๘	ตฤตฤตฤตา	๒๗๑/๓๘
ตฤตฤตฤตฤตา	๒๕๗/๒๒	ตฤตฤตฤตา	๒๗๒/๔๓
ตฤตฤตฤตา	๓๔๐/๑๔๑	ตฤตฤตฤตา	๒๔๘/๑๒
ตฤตฤตา	๒๘๕/๖๐	ตฤตฤตฤตา	๒๖๐/๒๗; ๒๗๑/๔๐; ๒๘๘/๘๒-๘๓;
ตฤตฤตฤตา	๒๘๕/๖๐		๓๓๐/๑๒๗; ๓๓๔/๑๓๔
ตฤตฤตฤตา	๒๘๐/๖๘	ตฤตฤตฤตา	๒๘๘/๘๓
ตฤตฤตฤตา	๒๗๐/๓๘; ๒๘๑/๕๒	ตฤตฤตฤตา	๒๔๖/๘
		ตฤตฤตฤตา	๔๕๐/๒๒๖

ปทานุกรกโม

๓๑๘

ปทานุกรกโม	ปพเพ/องเก	ปทานุกรกโม	ปพเพ/องเก
ถัพพตถกั	๒๗๔/๓๘; ๒๘๖/๗๗	ถมนนาคโต	๒๕๘/๒๓
ถัพพนัฏฐิกา	๒๕๖/๘	ถมนนาคทนต์	๒๕๒/๒
ถัพพปจฺจนฺติเมตฺ	๒๕๙/๒๕	ถมคจฺณิ	๖๔๒/๒๕๔
ถัพพปิตฺติกา	๒๕๖/๘	ถมคทปิตฺ	๒๗๐/๓๘; ๒๘๑/๕๒
ถัพพมณฺเฑฏฐิกิ	๒๕๖/๘	ถมคทปิตฺ	๒๕๕/๒๐; ๓๐๓/๘๙
ถัพพมหานามรคฺตา	๒๕๖/๘	ถมคทปิตฺ	๒๗๖/๕๕; ๒๘๐/๕๐; ๒๙๔/๗๔; ๒๙๘/๘๑
ถัพพมหารจฺรคฺตา	๒๕๖/๘	ถมคทปิตฺ	๒๕๕/๑๙; ๒๗๐/๓๘; ๒๘๘/๖๕; ๓๓๗/๑๓๙
ถัพพโถหิตฺติกา	๒๕๖/๘	ถมคทปิตฺ	๒๕๕/๑๙; ๒๗๐/๓๘; ๒๘๘/๖๕; ๓๓๗/๑๓๙
ถัพพถนฺถิ	๒๘๕/๖๐	ถมคทปิตฺ	๒๕๕/๑๙; ๒๗๐/๓๘; ๒๘๘/๖๕; ๓๓๗/๑๓๙
ถัพพถปฺปานิ	๔๕๙/๒๓๙	ถมคทปิตฺ	๒๕๕/๑๙; ๒๗๐/๓๘; ๒๘๘/๖๕; ๓๓๗/๑๓๙
ถัพพโถวณฺณมโย	๒๗๐/๕๐	ถมคทปิตฺ	๒๕๕/๑๙; ๒๗๐/๓๘; ๒๘๘/๖๕; ๓๓๗/๑๓๙
ถัพพตจฺการิ	๓๓๑/๑๒๙	ถมคทปิตฺ	๒๕๕/๑๙; ๒๗๐/๓๘; ๒๘๘/๖๕; ๓๓๗/๑๓๙
ถัพพตจฺน	๒๘๘/๗๙	ถมคทปิตฺ	๒๕๕/๑๙; ๒๗๐/๓๘; ๒๘๘/๖๕; ๓๓๗/๑๓๙
ถัพพทุม	๒๘๕/๕๘; ๒๘๘/๗๙	ถมคทปิตฺ	๒๕๕/๑๙; ๒๗๐/๓๘; ๒๘๘/๖๕; ๓๓๗/๑๓๙
ถัพพทุมจฺริ	๔๖๖/๒๕๘-๙	ถมคทปิตฺ	๒๕๕/๑๙; ๒๗๐/๓๘; ๒๘๘/๖๕; ๓๓๗/๑๓๙
ถภาคจฺจฺติกา	๒๕๘/๑๒	ถมคทปิตฺ	๒๕๕/๑๙; ๒๗๐/๓๘; ๒๘๘/๖๕; ๓๓๗/๑๓๙
ถมคค ๔๐๐/๑๘๘; ๔๐๗/๒๐๕; ๔๐๘/๒๐๕	๔๐๘/๒๐๕; ๔๖๖/๒๕๘	ถมคทปิตฺ	๒๕๕/๑๙; ๒๗๐/๓๘; ๒๘๘/๖๕; ๓๓๗/๑๓๙
ถมคคกมฺ	๓๘๒/๑๘๕; ๔๒๙/๒๓๕	ถมคทปิตฺ	๒๕๕/๑๙; ๒๗๐/๓๘; ๒๘๘/๖๕; ๓๓๗/๑๓๙
ถมคค	๔๖๕/๒๕๖	ถมคทปิตฺ	๒๕๕/๑๙; ๒๗๐/๓๘; ๒๘๘/๖๕; ๓๓๗/๑๓๙
ถมคค	๒๗๑/๕๐; ๒๘๑/๕๑; ๓๐๐/๘๓	ถมคทปิตฺ	๒๕๕/๑๙; ๒๗๐/๓๘; ๒๘๘/๖๕; ๓๓๗/๑๓๙
ถมคค	๒๘๕/๖๑	ถมคทปิตฺ	๒๕๕/๑๙; ๒๗๐/๓๘; ๒๘๘/๖๕; ๓๓๗/๑๓๙
ถมคค	๓๐๘/๘๕	ถมคทปิตฺ	๒๕๕/๑๙; ๒๗๐/๓๘; ๒๘๘/๖๕; ๓๓๗/๑๓๙
ถมคค	๒๘๖/๖๕	ถมคทปิตฺ	๒๕๕/๑๙; ๒๗๐/๓๘; ๒๘๘/๖๕; ๓๓๗/๑๓๙
ถมคค	๓๓๖/๑๓๗	ถมคทปิตฺ	๒๕๕/๑๙; ๒๗๐/๓๘; ๒๘๘/๖๕; ๓๓๗/๑๓๙

ปทานุกรโม	ปพเพ/องเก	ปทานุกรโม	ปพเพ/องเก
ตมฺปกมฺเปยฺย	๒๔๔/๗	ตมฺมชฺชาเปตฺวา	๗๙๖/๗๖
ตมฺปฐฺปายติ	๒๘๔/๕๘	ตมฺมคติ	๒๙๕/๗๕; ๓๔๒/๑๔๓
ตมฺปฺรายิกะ	๒๔๒/๒	ตมฺมคติํ	๒๙๕/๗๖
ตมฺปฺริกิตฺตํ	๓๒๘/๑๒๕	ตมฺมโค	๒๙๕/๗๕
ตมฺปฺวาเรตฺวา	๒๗๖/๔๕; ๒๘๐/๕๐;	ตมฺมทณฺณวาทิมุคฺโต	๒๔๔/๖
๒๘๒/๕๕; ๒๘๙/๖๗; ๓๙๔/๗๔; ๒๙๘/๘๑		ตมฺมนฺติ	๔๖๐/๒๔๑
ตมฺปฺวาเรติ	๒๙๙/๘๒	ตมฺมนฺติ	๒๙๕/๗๕; ๓๔๒/๑๔๓
ตมฺปเวเชยฺย	๒๔๔/๗	ตมฺมนฺติพุโ	๓๔๑/๑๔๓
ตมฺปฺลฺลฺลฺลฺล	๔๖๖/๒๔๘; ๔๖๖/๒๔๙	ตมฺมนฺติคฺ	๓๔๒/๑๔๒
ตมฺปฺหิตีโค	๒๗๐/๓๘; ๒๘๑/๕๒	ตมฺมนฺติคฺวา	๒๙๕/๗๕
ตมฺปฺหิเตตฺวา	๒๗๖/๔๕; ๒๘๐/๕๐;	ตมฺมนฺเนยฺย	๓๔๒/๑๔๓
๒๙๔/๗๔; ๒๙๘/๘๑		ตมฺมวาทิมุคฺตจิตฺตตต	๒๔๔/๗
ตมฺปฺหิเตติ	๒๗๐/๓๘; ๒๘๘/๖๕	ตมฺมวาทิมุคฺตจิตฺต	๒๘๘/๗๘; ๓๐๐/๘๓
ตมฺปฺหิเตติ	๓๓๗/๑๓๙	ตมฺมิณฺติ	๒๗๘/๔๖; ๒๘๖/๖๔
ตมฺปาเตตฺวา	๑๘๐/๔๙	ตมฺมิณฺเนยฺย	๒๗๘/๔๖; ๒๘๖/๖๔
ตมฺปาเทนฺติ	๒๙๕/๗๖	ตมฺมุชฺชากรณฺยํ	๔๐๐/๑๙๘
ตมฺพนฺติคฺวา	๓๓๒/๑๓๑	ตมฺมุโพ	๒๘๕/๖๑
ตมฺพฺหุตา	๒๙๘/๗๙; ๓๘๒/๑๘๔	ตมฺโมทณฺยํ	๒๘๖/๖๓
ตมฺพาท	๒๕๘/๒๓; ๒๗๙/๔๘	ตมฺโมทณฺยํ	๒๘๖/๖๓
ตมฺภคฺเต	๔๕๑/๒๓๑	ตมฺมณฺ	๒๕๐/๑๓
ตมฺภารเต	๒๖๗/๓๕	ตมฺมณฺ	๒๘๔/๕๙; ๒๙๘/๘๑
ตมฺภาวตฺ	๓๐๖/๘๓	ตมฺม	๓๓๔/๑๓๕
ตมฺภาวตฺ	๒๙๙/๘๒; ๓๓๔/๑๓๕	ตมฺมณฺ	๒๕๘/๒๓
ตมฺภวนาติ	๓๑๑/๙๖	ตมฺมณฺ	๒๔๓/๕
ตมฺมชฺชติ	๔๖๖/๒๔๙	ตมฺ	๒๘๖/๖๔

ปทานุกรกโม

๓๒๓

ปทานุกรกโม	ปพเพ/องฺเก	ปทานุกรกโม	ปพเพ/องฺเก
ธรรมกาย	๒๗๓/๔๐	ธรรมเภท	๔๕๓/๒๓๓; ๔๗๕/๒๕๖-๗
ธรรมเทศ	๒๖๕/๓๒	ธรรมชฺเฌ	๓๙๕/๑๙๒
ธรรม	๔๖๐/๒๔๓	ธรรมราช	๔๕๓/๒๓๓; ๔๗๕/๒๕๖-๗
ธรรม	๔๖๑/๒๔๒	ธรรมวตฺถุณ	๔๕๓/๒๓๓; ๔๗๕/๒๕๖-๗
ธรรมโกธานีย	๒๖๕/๓๓	ธรรมถามคฺคิ	๔๗๕/๒๕๗
ธรรมนุคฺคิ	๓๑๐/๙๕; ๓๑๑/๙๖	ธรรมกาน	๓๐๔/๘๙
ธรรมาคตา	๔๗๗/๒๖๐	ธรรมปฏฺฐาจากา	๒๘๐/๔๘
ธรรมาตนาย	๒๗๖/๔๔; ๒๘๐/๔๙; ๒๘๓/๕๕; ๒๘๓/๗๓; ๒๘๙/๘๒	ธรรม	๓๐๐/๘๕; ๓๐๗/๙๔
ธรรมตมณพฺรหฺมณ	๒๘๔/๕๘; ๒๘๘/๗๙	ธรรม	๓๘๓/๑๘๓; ๓๘๑/๑๘๔
ธรรม	๓๓๐/๑๒๘	ธรรมโค	๒๘๔/๕๙
ธรรมคฺคา	๒๗๖/๔๕; ๒๘๐/๕๐; ๒๘๒/๕๔; ๒๘๔/๗๔; ๒๘๘/๘๑	ธรรมชฺชนคิ	๒๘๓/๔
ธรรมมมิก	๒๘๐/๖๙	ธรรมตฺทวโร	๓๐๑/๘๖
ธรรมตตฺตคฺคิ	๒๘๖/๗๗	ธรรม	๒๘๗/๖๕
ธรรมาโย	๓๐๑/๘๕; ๒๕๙/๒๓๘	ธรรม	๒๖๒/๒๙
ธรรมคฺคิ	๔๕๘/๒๓๘	ธรรมเมตฺวา	๒๕๗/๒๓; ๓๘๐/๑๘๑; ๔๖๔/๒๔๖
ธรรมพฺพารา	๓๑๐/๙๕	ธรรม	๓๓๔/๑๓๔
ธรรมเตส	๒๔๒/๓; ๒๘๔/๕๙	ธรรมาภงค	๔๖๗/๒๕๐
ธรรมคฺคา	๔๓๔/๒๑๗	ธรรมา	๔๕๐/๒๒๕
ธรรมกมฺม	๔๕๓/๒๓๓; ๔๕๕/๒๓๕	ธรรมา	๓๓๑/๑๒๙
ธรรมนนากรณ	๔๕๓/๒๓๓; ๔๗๕/๒๕๖-๗	ธรรม	๓๓๙/๑๔๐
ธรรมเภททตโม	๓๙๑/๑๙๑	ธรรมาโร	๔๐๐/๑๙๙
ธรรมเภททปณฺจโม	๒๙๐/๑๙๑	ธรรม	๒๙๘/๗๙
ธรรมเภททวไล	๓๙๒/๑๙๒	ธรรม	๒๙๙/๘๓
		ธรรม	๓๓๗/๑๓๙

ปทานุกรโม	ปพเพ/องเก	ปทานุกรโม	ปพเพ/องเก
ตำราวิหาร์	๔๖๔/๒๔๗	ศึกษาภาษาปณจโม	๓๙๐/๑๙๑
ตำราเขย่ง	๓๓๒/๑๓๐	ศึกษานานาวิธี	๓๙๒/๑๙๑
ตำราเปกโช	๓๒๕/๑๑๘	ศึกษานานาย	๓๙๔/๑๙๒
ตำราเนรทสโม	๓๙๑/๑๙๑	ศึกษาตฤ	๓๒๙/๑๒๕
ตำราเนรปณจโม	๓๙๐/๑๙๑	ศึกษาภาโม	๔๕๑/๒๓๑
ตำราเนรวีโต	๓๙๒/๑๙๑	ศึกษาบท	๒๗๔/๔๒
ตำราเนรียา	๓๙๔/๑๙๒	ศึกษา	๔๕๙/๒๓๙
ตำราอนุตา	๒๗๙/๔๘; ๔๖๑/๒๔๑	ศึกษาตพพิ	๓๙๔/๑๙๕
ตำรา	๒๖๘/๓๖; ๒๗๔/๔๒; ๒๙๕/๗๔	ศึกษาเวร	๒๖๓/๒๙
ตำราปาโก	๒๗๔/๔๓	ศึกษาฏก	๒๙๔/๗๓ ๔๖๐/๒๔๐
ตำราโก	๒๗๒/๔๑	ศึกษา	๒๘๓/๕๖
ตำราจิกมม	๔๕๓/๒๓๔; ๔๖๗/๒๕๑	ศึกษาโร	๓๓๖/๑๓๗
ตำรากฤตีกา	๒๔๒/๓; ๒๘๔/๕๙; ๒๙๓/๗๓; ๒๙๘/๘๐; ๓๐๑/๘๗	ศึกษาเหถ	๓๓๖/๑๓๗
ตำราทุท	๒๖๓/๓๑	ศึกษา	๒๖๓/๓๑
ตำราอนุหัตถมย	๒๙๕/๗๔	ศึกษา	๓๒๘/๑๒๕
ตำราณย	๒๗๖/๔๔; ๒๘๖/๖๓	ศึกษา	๓๓๒/๑๓๑
ตำราโต	๒๔๔/๖	ศึกษา	๒๖๕/๓๒
ตำราทิเกน	๒๖๐/๒๗	ศึกษา	๓๘๑/๑๘๓
ตำราดูปาน	๓๐๐/๘๔	ศึกษา	๒๕๓/๑๗
ตำราโหโต	๔๖๑/๒๔๑	ศึกษา	๓๓๕/๑๓๖
ตำรากฤต	๒๙๓/๗๒	ศึกษา	๒๖๘/๓๗
ตำราเสถ	๔๖๘/๒๕๒	ศึกษา	๓๙๖/๑๙๔
ตำราปฏทเทน	๒๖๗/๓๕	ศึกษา	๓๐๘/๙๕
ศึกษานานาพตโม	๓๙๑/๑๙๑	ศึกษาตีกนตีก	๓๑๐/๙๕; ๓๑๑/๙๖
		ศึกษา	๒๔๒/๓; ๒๘๔/๕๙; ๒๙๓/๗๓

ปทานุกรกโม

๓๒๓

ปทานุกรกโม	ปพเพ/องเก	ปทานุกรกโม	ปพเพ/องเก
ดีตพพคปวามาต	๒๔๔/๖	ตุคโค	๒๘๘/๗๘
ดีตตมพาย	๒๘๕/๖๓	ตุคคหิตานิ	๒๕๘/๒๓
ดีตตมปนโน	๒๘๕/๖๓	ตุจณวิ	๓๘๐/๕๐
ดีตวโค	๒๘๕/๖๓	ตุณณาการ	๒๘๕/๖๒
ดีตวิปคตียา	๒๘๕/๖๓	ตุณิสำ	๒๘๖/๗๗; ๓๓๐/๑๒๘
ดีตวิปนโน	๒๘๕/๖๓	ตุโค	๒๕๗/๒๓
ดีตวิตุทริยา	๔๗๗/๒๕๘	ตุคคเกณ	๒๖๕/๓๒
ดีตมยา	๒๕๓/๑๖	ตุทฏโจ	๓๓๒/๑๓๓
ดีตจณวิ	๓๓๒/๑๓๓	ตุทฐ	๒๘๘/๘๓; ๓๘๓/๑๘๓; ๓๘๕/๑๘๓
ดีตพาโร	๓๓๐/๑๒๖	ตุทฐิ	๒๘๔/๕๘
ดีตภาทิยาโป	๒๖๖/๓๓	ตุทฐมิกา	๔๕๐/๒๒๘
ดีเต	๒๗๓/๓๘	ตุทฐมัต	๓๘๓/๕๓
ดีตจณมปริกขญา	๒๔๖/๓๐-๓๓	ตุทฐ	๓๘๓/๕๓
ดีตจณม	๒๕๕/๓๘	ตุณิสำวโค	๓๘๕/๑๘๓
ดีตมัตคนเรน	๒๘๓/๕๒	ตุณินนเคน	๔๖๒/๒๔๓
ดีตมัต	๒๘๓/๕๒	ตุณิกขา	๒๘๕/๗๔; ๓๒๖/๑๒๓
ดีต	๒๘๓/๕๒	ตุณิมิ	๔๕๘/๒๓๘
ตุกร	๒๔๓/๔; ๒๕๗/๒๓; ๒๘๕/๗๔; ๒๘๘/๘๒; ๓๒๘/๑๒๕; ๓๒๘/๑๒๖	ตุณนตีกทานิ	๒๕๘/๒๓
ตุ	๒๘๒/๕๔	ตุทฐิ	๒๘๓/๕๖
ตุคคกเกณ	๒๘๒/๕๕	ตุทฐิณทา	๒๘๕/๗๔
ตุจมา	๒๗๘/๔๘	ตุตติปนณ	๒๖๓/๓๐
ตุจมาโต	๒๔๒/๑; ๒๔๕/๘	ตุณณมาตา	๒๗๓/๓๘
ตุคค	๒๘๒/๕๔; ๓๐๐/๘๓	ตุณณ	๒๗๓/๔๐
ตุคคิ	๒๘๕/๖๓	ตุวิกขาริ	๒๗๘/๔๕
		ตุตต	๒๘๕/๗๔
		ตุตตัน	๓๔๓/๑๔๓

ปทานุกรโม	ปพเพ/องเถ	ปทานุกรโม	ปพเพ/องเถ
ตฤติโก	๓๒๘/๓๒๖	โตเรติ	๒๘๒/๕๔
ตฤตถาวธ	๒๖๒/๒๘	โตเรถ	๒๔๘/๓๒
ตฤทรวธ	๒๖๒/๒๘	โตเรธา	๔๖๓/๒๔๕
ตฤทฐน	๒๖๔/๓๓	โตเรณณมย	๒๕๓/๓๖; ๒๖๕/๓๒-๓๓
ตฤทฐาริกานิ	๒๕๘/๒๓	โตเรวาริโก	๓๘๖/๓๘๔
ตฤทฐิณน	๒๘๖/๗๗	โตเรธสทสธานิ	๓๓๐/๓๒๖
ตฤพานิ	๒๘๕/๗๖		
ตฤรณ	๒๕๐/๓๓	[ห]	
เตธจ	๓๓๕/๓๓๖		
เตธจิริยา	๓๓๐/๓๒๖	หฐจ ๒๘๐/๔๘; ๒๘๓/๕๐; ๓๓๗/๓๓๘	
เตธจาทิ	๒๗๔/๔๒	หฐคคทา	๒๘๖/๗๗
เตธ	๒๘๖/๖๔	หฐคจุนิโน	๓๘๖/๓๘๔
เตธกกม	๒๖๗/๓๕	หฐคคฤ	๒๕๔/๓๘
เตธนา	๔๕๗/๒๓๗; ๔๕๘/๒๓๘	หฐคปรมาส	๔๕๖/๒๓๖
เตธนาถ	๒๕๐/๓๓	หฐคปาทจุนิโน	๓๘๖/๓๘๔
เตธนาธจาวริก	๒๔๓/๔; ๒๗๘/๔๗	หฐคธจจจ	๒๕๓/๓๗
เตธนิย	๒๔๒/๓; ๒๗๐/๓๗; ๒๗๐/๓๘;	หฐคธวิกาเรน	๔๖๖/๒๔๘
	๓๒๗/๓๒๓	หฐคธวิจจจจ	๔๖๖/๒๔๘
เตธเนติกา	๒๖๓/๒๘	หฐคธจจจจ	๔๖๓/๒๔๒
โตธนุทาย	๒๗๘/๔๖; ๔๖๗/๒๕๓	หฐคธคคคค	๔๖๗/๒๕๐
โตธคณน	๒๖๕/๓๒	หฐคธจจจจ	๔๖๗/๒๕๐
โตธคพ	๒๗๒/๔๓	หฐคธนาโค	๔๖๗/๒๕๐
โตธควิณเยยยา	๒๔๔/๗	หฐคธนิกา	๓๓๔/๓๓๔
โตธคาเปติ	๒๗๐/๓๗	หฐคธม	๓๘๓/๕๓
โตธคาเปมิ	๒๗๐/๓๗	หฐคธธ	๔๖๓/๒๔๓

ปทานุกรกโม

๓๒๕

ปทานุกรกโม	ปพฺพ/อญฺเ	ปทานุกรกโม	ปพฺพ/อญฺเ
หคฺถ	๑๘๓/๕๓	หาเปติ	๔๗๗/๒๖๐
หคฺเถน	๒๖๕/๓๓	หายติ	๒๘๒/๕๓
หคฺควา	๒๘๓/๕๒	หิงฺคุชฺค	๒๖๓/๓๐
หคฺมิย	๒๘๕/๗๕; ๓๔๓/๑๔๔	หิงฺคุติปาฏิก	๒๖๓/๓๐
หคฺถ	๒๘๓/๕๖	หิงฺคุ	๒๖๓/๓๐
หคฺนติ	๒๗๔/๔๓	หิรณฺณสํวณฺณ	๒๘๘/๘๓
หคฺเปยฺย	๒๗๖/๔๕; ๒๘๐/๔๘	หิรณฺณ	๒๔๕/๘; ๓๓๐/๑๒๖
หคฺตัก	๒๖๓/๓๐	หิรณฺณปาฏิก	๒๕๑/๑๕
หคฺทฺ	๒๖๓/๒๘	เหต	๔๕๕/๒๓๖
หคฺมานก	๒๔๕/๘	โหด	๓๓๔/๑๓๕

มหาวิทยาลัย ศึกษาศาสตร์

เอกสารแนบ

นามานุกรม	ปีพ.ศ./อ.ศ.	นามานุกรม	ปีพ.ศ./อ.ศ.
อัครวิทย์ (อ.วิ)	๓๐๐/๘๓	อัครวิทย์ (อ.วิ) (อ.วิ)	๒๕๐/๓๔; ๒๕๐/๔๘;
อัครวิทย์ (อ.วิ) (อ.วิ)	๒๕๕/๘๓		๓๔๘/๓๕๓
อัครวิทย์ (อ.วิ) (อ.วิ)	๒๕๕/๓๖	อัครวิทย์ (อ.วิ) (อ.วิ)	๓๖๓/๓๖๓
อัครวิทย์ (อ.วิ)	๓๐๐/๘๓	อัครวิทย์ (อ.วิ) (อ.วิ)	๓๓๔/๓๓๓
อัครวิทย์ (อ.วิ) (อ.วิ)	๒๕๕/๔๖;	อัครวิทย์ (อ.วิ) (อ.วิ) (อ.วิ)	๒๕๕/๔๕
	๔๗๓/๒๕๕	อัครวิทย์ (อ.วิ) (อ.วิ)	๔๐๐/๓๔๘; ๔๖๘/๒๕๓;
อัครวิทย์ (อ.วิ) (อ.วิ) ๔๖๖/๒๕๘; ๔๖๘/๒๕๓			๔๗๖/๒๕๘
อัครวิทย์ (อ.วิ) (อ.วิ)	๒๕๕/๕๓	อัครวิทย์ (อ.วิ) (อ.วิ)	๒๕๕/๒๕
อัครวิทย์ (อ.วิ) (อ.วิ)	๓๒๘/๓๒๔	อัครวิทย์ (อ.วิ) (อ.วิ)	๒๕๕/๔๓
อัครวิทย์ (อ.วิ) (อ.วิ) ๒๕๘/๖๕; ๓๒๖/๓๒๓		อัครวิทย์ (อ.วิ) (อ.วิ)	๒๕๕/๒๔
อัครวิทย์ (อ.วิ) (อ.วิ)	๒๕๐/๖๘	อัครวิทย์ (อ.วิ) (อ.วิ)	๓๘๐/๓๘๐
อัครวิทย์ (อ.วิ) (อ.วิ)	๒๕๗/๒๐	อัครวิทย์ (อ.วิ) (อ.วิ)	๓๐๐/๘๓
อัครวิทย์ (อ.วิ) (อ.วิ) (อ.วิ)	๒๕๗/๒๓	อัครวิทย์ (อ.วิ) (อ.วิ)	๓๓๔/๓๓๕
อัครวิทย์ (อ.วิ) (อ.วิ) (อ.วิ)	๒๕๘/๔๗	อัครวิทย์ (อ.วิ) (อ.วิ) (อ.วิ)	๒๕๕/๔๓; ๓๘๐/๓๘๐
อัครวิทย์ (อ.วิ) (อ.วิ)	๓๐๓/๘๘	อัครวิทย์ (อ.วิ) (อ.วิ)	๓๓๘/๓๔๐; ๔๕๘/๒๒๗
อัครวิทย์ (อ.วิ) (อ.วิ) ๒๕๗/๒๓; ๒๖๔/๓๓;		อัครวิทย์ (อ.วิ) (อ.วิ)	๔๖๖/๒๕๘
๒๕๔/๔๒; ๒๕๕/๕๓; ๓๐๓/๘๖; ๔๖๘/๒๕๓		อัครวิทย์ (อ.วิ) (อ.วิ) (อ.วิ) (อ.วิ)	
อัครวิทย์ (อ.วิ) (อ.วิ)	๓๐๐/๘๓		๓๖๓/๓๖๔
อัครวิทย์ (อ.วิ) (อ.วิ) (อ.วิ)	๒๕๐/๓๘	อัครวิทย์ (อ.วิ) (อ.วิ) (อ.วิ)	๒๕๗/๒๐
อัครวิทย์ (อ.วิ) (อ.วิ) (อ.วิ)	๓๖๓/๓๖๓	อัครวิทย์ (อ.วิ) (อ.วิ) (อ.วิ)	๓๐๓/๘๕

อศักรณนามานี

๓๒๗

นามานุกรโม	ปพเพ/องเก	นามานุกรโม	ปพเพ/องเก
กฐาการศาตา (เวธาลัย มหาเน ศาตา)		จุมปา (นคร)	๓๘๐/๑๘๐
	๒๘๘/๖๗	ฉพพคึกยา (ภิกขุ)	๒๕๓/๑๗
เกณีย (ชฎิล)	๓๐๐/๘๓	ชาติยาเวเน (ภททียนครตัส อุปจาเว วเน)	
โกฏิกโม (คาโม)	๒๘๗/๖๔		๒๘๘/๗๘
โกมารภจโจ (เวฐโซ)	๓๒๘/๑๒๕;	ชัวโก โกมารภจโจ (เวฐโซ)	๓๒๘/๑๒๕;
	๓๓๗/๑๓๘		๓๓๗/๑๓๘
โกธมพิย (นคร)	๓๓๔/๑๓๕; ๔๕๓/๒๓๓	เชตวเน (ธาวคณิย์ อนาถปณทิกการาเม)	
โกธเลต (ชนบท)	๒๕๓/๑๗; ๓๔๓/๑๔๓		๒๗๘/๔๖
โกธินารกา (มฤดา)	๓๐๑/๘๕	คฤกศีตา (นคร)	๓๒๘/๑๒๕
คคฺคราย (โปกฺขรณียา)	๓๘๐/๑๘๐	คธาคคตัส (ภควโค)	๒๘๐/๕๐
คฺงคา (นท)	๒๘๖/๖๔	คาวคศีตา (เทวา)	๒๘๘/๖๖
คฺงคามหิยา (นทียา)	๒๕๓/๑๗	คิรจฺจนากถา	๒๕๐/๑๓
คิรณฺกฺว (ปพฺพโต)	๒๔๒/๑-๒	กฺณ (พฺราหฺมณคาโม)	๒๕๘/๒๔
คิณฺชกาวตเถ (นาทิกาย ภควโค วิหาร)		ทกฺขินาคิร (ชนบท)	๓๔๕/๑๔๘
	๒๘๘/๖๗	ทิมฺมา (กฺุมาร)	๔๕๘/๒๓๘; ๔๖๒/๒๔๔
โคตมเก (เจติเย)	๓๔๖/๑๔๘	ทิมฺมิ (โกธตฺตรา)	๔๕๘/๒๓๗
โคตมคิถ (ปาวฺตติปฺตเต คฺงคาย เอกํ คิถ)	๒๘๖/๖๔	นทฺทโย (เถโร)	๔๖๖/๒๔๘
โคตมทวาร (ปาวฺตติปฺตตตฺส เอกํ ทวาร)		นทฺทกา (นคร)	๒๘๘/๖๗
	๒๘๖/๖๔	นิคณฺโจ นาวฺตติ (คิถกโร)	๒๘๐/๖๘
โคตโม (พฺทฺธ)	๒๗๖/๔๔; ๒๘๒/๕๔;	นิตฺวาตี (เถโร)	๓๖๓/๑๖๔
	๓๐๐/๘๓	ปจฺจนตฺติมา (ชนบท)	๒๕๘/๒๔
โคปโก (เถโร)	๓๖๓/๑๖๔	ปชฺชิต (ราชา)	๓๓๔/๑๓๔
โฆตฺติการาเม (โกธมพิย ตัมมาราเม)		ปจฺจันวตฺทโย (อฺยฺยาโน)	๔๖๕/๒๔๗
	๔๕๓/๒๓๓	ปาวฺตติคาม	๒๘๕/๖๐; ๒๘๖/๖๒
		ปาวฺตติปฺต (นคร)	๒๘๖/๖๓

นามานุกรม	ปพพ/องค	นามานุกรม	ปพพ/องค
ปาเจยยก (ภิกขุ)	๓๐๖/๘๓	มธุเมต (ชนบท)	๒๕๗/๒๒
ปาริเดยยก (นคร)	๔๖๗/๒๕๐	มนทากิน (โปกขรณ)	๒๗๘/๔๖
ปิตินทวณ (เถร)	๒๖๖/๓๓; ๒๗๐/๓๗; ๒๗๑/๓๘	มหากัจจโน (เถร)	๒๕๗/๒๐-๓; ๔๖๘/๒๕๓
ปิตินทวณคามโก (คาโม)	๒๗๐/๓๘	มหากบปิโน (เถร)	๔๖๘/๒๕๓
ผกิตถนทาน (เถร)	๓๖๓/๑๖๔	มหากุสสโป (เถร)	๔๖๘/๒๕๓
พารานต์ (นคร)	๓๘๐/๔๘; ๒๘๒/๕๓; ๓๘๘/๑๕๓; ๔๕๘/๒๓๗-๘	มหาโกฏิจิโต (เถร)	๔๖๘/๒๕๓
พาดกโณณกคาโม	๔๖๕/๒๔๗	มหาจุนโท (เถร)	๔๖๘/๒๕๓
พิมพิลาโร (ราชา)	๒๔๒/๓; ๒๗๐/๓๗-๘; ๒๘๖/๗๗; ๓๒๗/๑๒๓; ๓๓๔/๑๓๔	มหาปชาติ (โคตม)	๔๗๐/๒๕๔
เพณฐัสถัสถ (เถร)	๒๖๔/๓๑	มหาโมคคัลลาน (เถร)	๒๗๘/๔๖; ๔๖๘/๒๕๓
เพณฐโง กัจจโน (อุปาสโก)	๒๘๔/๕๗	มหาธาดา (คาโม)	๒๕๘/๒๔
พุทฺทมทตโต (กาดิราชา)	๔๕๘/๒๓๗; ๔๖๑/๒๔๒	มิกรมาตา (วิธชา มหาอุปาสโก)	๒๘๖/๗๖-๗; ๒๘๘/๘๓
ภควา (พุทฺโธ)	๒๔๒/๓ (เขยบิ)	เมณฑโก (คหปติ)	๒๘๖/๗๖-๗; ๒๘๘/๘๓
ภค (อิติ)	๓๐๐/๘๓	ยมนคคิ (อิติ)	๓๐๐/๘๓
ภค (เถร)	๓๖๓/๑๖๔; ๔๖๕/๒๔๗	ยโสโธ (เถร)	๒๕๕/๗๖
ภททตติกา (หตุณิกา)	๓๓๔/๑๓๔	รทิตอนตณเท	๔๖๗/๒๕๐
ภททตตมุต (รทิตอนตณเท พุทฺธราชิ- วตณฐาน)	๔๖๗/๒๕๐	ราชคห (นคร)	๒๔๒/๓; ๒๗๐/๓๗; ๒๗๒/๔๓; ๒๘๔/๕๗; ๓๒๘/๑๒๖
ภททิเย (นคร)	๒๘๖/๗๗; ๒๘๘/๘๓	ราหุโต (เถร)	๔๖๘/๒๕๓
ภททวโร (อิติ)	๓๐๐/๘๓	เรวโต (เถร)	๒๖๘/๒๕๓
ภุทาคาร (อากุมาภ ภควโต วิหาร)	๓๐๓/๘๘	โรโธ (มตโต)	๓๐๓/๘๕; ๓๕๖/๓๕๘
		วตฺถการา สุนัษ (มคธมหาตต)	๒๘๖/๖๒
		วามโก (อิติ)	๓๐๐/๘๓

มหาวิทยาลัย วิทยาลัย

ปตตปปปเปโท

มาติกา

ปพเพ/องเ

มาติกา

ปพเพ/องเ

[ทัก]

สุจริทานิ

๒๙๒/๖๙

โธธรรณา

๓๙๖/๑๙๔

[จตุกก]

กจิณัฐ อปติโพธา

๓๒๕/๓๓๘

กจิณัฐ ปติโพธา

๓๒๕/๓๓๘

อริยสุจจา

๒๘๗/๖๕

นทานต์วาล์กมูโย

๔๕๕/๒๓๖

กปียกมูโย

๒๙๕/๗๖

นิธ์ธรรณา

๓๙๕/๑๙๓

กมูมานิ

๓๘๔/๓๘๕

พุทธาน์ ภิภุชุปุณนาการา

๓๐๓/๘๙

กาดิกานิ

๓๐๕/๙๐

ธัมมตามคิโย

๔๗๖/๒๕๘

มหาปเทศา

๓๐๕/๙๐

ธมานต์วาล์กมูโย

๔๕๕/๒๓๖

มหาวิภวานิ

๒๘๖/๓๖

[ตัก]

[ปญจก]

กปียกมูโย

๒๙๕/๗๖

ติโกฏิปริตฺตมม

๒๙๔/๗๔

อตุตคกจิณาน์ อานิต์ธ

๓๐๖/๙๔

คุมพานิ

๒๖๗/๓๕

อนตรวาล์กมูโย นิภะเขปาย ปจจุยา

๓๖๒/๑๖๒

ทุจจุริทานิ

๒๙๒/๗๐

ปาฏติปคตฺต อุนตรายา

๒๘๖/๖๓

อนุปุพฺพกถา

๒๔๓/๓; ๒๘๔/๕๙

ปาทุกาโย ชุวญจานิยา อตังกมนียาโย

๒๕๓/๑๖

อภัพตฺต คิธานุปฏจากตฺต อังคานิ

๓๖๖/๑๖๗

৯৯৩

ปพเพ/องเก

[ឡកាំ]

നടപ്പ്/നടപ്പ്

৯৬৬/৬

ନାମ/୧୫୦

୩୫୫/୩୫୬

[๑๓๖]

ନବମ/୧୫

எனவே/எனவே

୩୦୦/୯୫

௪௩௦/௪௩௧

[ทศกั]

ଭାବ/୧୫

[อนุจารสํ]

ବିବେକ/ସଂସ୍କୃତି

ବରଷ/ପ୍ରାୟ

มหาวิทยาลัย ทุติยภาเค

โศธนปคต

องเก/ปนดัย

อสุทราปไร

สุทราปไร

๓/๕

สุคต

สุท

๒๔/๒๒

ปฐกถิมาย

ปฐกถิมาย

๔๗/๔

มูฏากาโย

มูฏากาโย

๔๗/๕

มูฏากาโย

มูฏากาโย

๕๓/๒

๓๘๓

๒๘๓

๕๓/๒

ทพพิเก

ทพพิเก

๕๖/๕

ชยค

ชยค

๖๓/๖

ปฐกถิมาย

ปฐกถิมาย

๗๖/๓๘

๓๘๖

๒๘๖

๗๕/๒

อชชคคเค

อชชคคเค

๗๕/๖

พหุ

พหุ

๘๕/๓๐

ปณณ

ปณณ

๘๘/๓

ยาค

ยาค

๑๘๐/๒

๓๓๔

๒๓๔

๒๓๖/๑๒

วิวาทปณนา

วิวาทปณนา

๒๕๘/๑๘

เทว มา

เทวมา

